BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:39 Page 1

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın No: 101

VLADA REPUBLIKE TURSKE
GENERALNA DIREKCIJA DRŽAVNIH ARHIVA
Predsjedništvo odjela za Osmansku Arhivu
Izdanje broj 101

OSMANLI BELGELERİNDE BOSNA HERSEK

BOSNA I HERCEGOVINA U OSMANSKIM DOKUMENTIMA

İstanbul 2009

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:39 Page 2

Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları
Doç.Dr. Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Önder BAYIR
Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Dr. Ahmet Zeki İZGÖER
Yayın İşleri Koordinatörü

Yayına Hazırlayanlar
H. Yıldırım AĞANOĞLU
Sebahattin BAYRAM
Mürsin YILDIZTAŞ

Belge Tercüme
Dr. Rahmanı ADEMİ
Çankırı Karatekin Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Görsel Tasarım ve Uygulama
Bülent ENGEZ

Belge Fotoğrafları
Şefik KANYILMAZ

Baskı-Cilt
Seçil OFSET
www.secilofset.com

ISBN NO:
978-975-19-4507-5

Rukovodilac projekta
Doc. Dr. Jusuf SARINAJ
Generalni direktor državnih arhiva

Odgovorni za projekat
Doc.Dr. Mustafa BUDAK
Zamjenik Generalnog direktora državnih arhiva

Dr. Önder BAJIR
Predsjednik odjela za Osmanski Arhiv

Dr. Ahmet Zeki İZGOER
Koordinator za publikaciju

Pripremili za publikaciju
H. Jıldırım AGANOGLU
Sebahattin BAJRAM
Murnin JILDIZTAŠ

Prijevod
Dr. Rahmanı ADEMI
Redovni predavač na univerzitetu Karatekin / Čankiri

Vizuelni plan i primjena
Bulent ENGEZ

Fotografije dokumenata
Šefik KANJILMAZ

Štampa
Secil OFSET
www.secilofset.com

ISBN BR:
978-975-19-4507-5

Kapak Fotoğrafı: Foça şehrinden bir görünüm

İstanbul 2009

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 3

İÇİNDEKİLER

Önsöz 13
Predgovor 15
Kısaltmalar 17

İDARÎ ve MÜLKÎ KONULAR

1 Bosna Eyaletinde Gayret Gösteren Memurların Rutbe ve Nişanla Taltifi 21
2 Güvenilir ve Devlete Bağlı Bosna Metropolidinin Taltif Edilmesi 23
3 Bosna Valisi Mehmed Paşa ve Maiyyetine İftihar Nişanı Verilmesi 27
4 Bosna Eyaleti'nde Köy Yerleşimlerinin Düzenlenmesi 31
5 Ahmet Cevdet Paşa'nın Bosna-Hersek Müfettişliği'ne Tayini 32
6 Bosna-Hersek'te Padişah Fermanının Türkçe ve Boşnakça Olarak Okunduğu 33
7 Bosna Vilayeti'nin Kurulduğu ve Valiliğe Bağlanacak Kazalar İle Tayin Edilecek Görevlilerin Belirlendiği 35
8 Hersek ve Yenipazar'a Bağlı Olan Nikşik, Gaçka, Bileke, Gusine Kazalarının Vilayet Nizamı İle İdaresi 43

SİYASÎ HAYAT

9 Sınır Boylarında Meydana Gelen Olayları Bahane Eden Avusturya'nın Bosna Vilayeti İdaresine Mudahalede Bulunduğu 49
10 Bosna-Hersek'den İthal ve İhraç Olunan Mallarla İlgili Avusturya İle Yapılan Ticaret Anlaşması 53
11 Hırvatların Slav Birliğini Oluşturarak Osmanlıya Karşı Ayaklanma ve Sırbistan Sırplarını Tahrik Ederek Bosna'ya Saldırtma Teşebbüsleri 59
12 Bosna'ya Gönderilen Avusturya General Konsolosu Atanaskovik'in Karşılanmasında Uygulanacak Protokol 63
13 Avusturya Saraybosna Konsolosluğu'nun Açılış Töreni 66
14 Sırp Papazı Kamina'nın İhlivne ve Bihaç'taki Zararlı Faaliyetlerinin Önlenmesi 69
15 Avusturya'nın Bosna'yı İşgali Sırasında Yaptığı Zulümler Hakkında Osmanlı Devleti'nin Batılı Devletler Nezdinde Yaptığı Girişimler 70
16 Osmanlı İle Avusturya Devleti Arasında Bosna ve Yenipazar'a Ait Müzakere Edilecek Sözleşme Maddeleri 77
17 Avusturya Askerinin Yenipazar'ı Kolaylıkla İşgal Etmemesi İçin Düşünülen Tedbirler 85
18 Bosna - Hersek'in İşgalinden Sonra Avusturya'ya Teslim Edilen ve Zayi Olan Eşyaların Tazmini İçin Yapılan Müzakereler 89

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 4

19 Avusturya Askerlerinin Bosna Taşlıca Sınırında Yaptıkları Kanunsuzluklar 93
20 Yenipazar'ın Sırbistan'a Katılması Fikrinin Düşünülemeyeceği 95
21 Sırp Basınındaki Yenipazar İle İlgili Düzmece Haberlere Avusturya'nın Gösterdiği Tepki 97
22 Saraybosna'yı Yenipazar'a Bağlayacak Olan Demiryolu Hakkında Bir Değerlendirme 99
23 Bosna ve Hersek'in Sırbistan'a Bağlanması İçin Sırpların Bir Komisyon Kurdukları 105
24 Bosna Müslümanlarının Göç İsteklerine Rağmen Osmanlı'nın Bosna'nın Boşaltılmasını Siyasetten Uygun Görmediği 109
25 Bosna Müslümanlarının Yerlerinden Ayrılmaması İçin İkna Edilmeleri 111
26 Avusturya-Macaristan'ın Bosna'yı İlhakından Sonra Osmanlı Devleti İle İmzalanan Protokol 113
27 Sırbistan ve Karadağ'ın Yenipazar Hakkındaki Planlarına Karşı Tedbir Alınması 123
28 Bosna ve Taşlıca'da Avusturya İle Sırbistan Tarafından Yapılan Tahrikler 125
29 Bosna Müslümanlarına Hoşgörülü Yaklaşımından Dolayı Avusturya'nın Bosna Valisi ve Dahiliye Müdürüne Nişan Verilmesi 128

ASKERÎ KONULAR

30 Bosna'da Gösterdiği Yararlılık Üzerine Abdullah Oğlu Hüseyin'e Timar Verilmesi 135
31 Mehmed Oğlu Ahmed'e Savaşta Gösterdiği Üstün Hizmetleri Dolayısıyla Bosna'da Timar Tahsisi 137
32 Mostar Kalesi ve Neretva Nehri Üzerindeki Geçitlerin Muhafazası 139
33 Hersek'e Bağlı Kalbenoka Kalesi'ne Azeb Tayini 141
34 Bosna Muhafazasında Bulunan Askerlerin Zahire İhtiyacı 143
35 Osmanlı Serhaddinin Kilidi Olan Saraybosna Kalesi'nin Tamiri 145
36 Bosna'nın Kilidi Sayılan Yenipazar Kalesi'nin Tamiri 149
37 Bosna'ya Bağlı Bazı Kazaların Sırplar Tarafından Yakılıp Yıkılması Üzerine Gönderilen Askerlerin İhtiyaçlarının Karşılanması 151
38 Rumeli Eyaleti'ndeki Eşkıya Hareketlerinin Önlenmesi İçin Bosna Müşirine Gönderilen Emir 155
39 Bosna'da Tanzimatın Uygulanması ve Asayiş İçin Yeterli Asker Bulunduğu 157
40 Višegrad Köprüsü İstihkamları İnşaat Masrafı 161
41 Stratejik Açıdan Önemli Olan Bosna'daki Müslüman Nüfustan Askeri Birlik Oluşturulması 163
42 Yenipazar Sancağı'nda Yapılması Gereken Askeri Tesisler 165
43 Bosna Eyaleti'nden Oluşturulan Birinci Alay'a Yapılan Subay Tayinleri 167
44 Bosna Ahalisinden Seçilecek Askerlerce İkinci Alay'ın Oluşturulması 171
45 Yenipazar'da Yaşayanların Askerlik Meseleleri 173
46 Osmanlı-Sırbistan Hududunun Yenipazar Sancağı'nda Bulunan Bölümünde Sırpların Orman Yangını Çıkardığı 175
47 Banaluka Kalesi ve Derbend Kazası'nda Askeri Binalar Yapılması 177
48 Askerî Elbise İhtiyacı İçin Saraybosna'da Aba Fabrikası Açılması 179
49 Sırbistan'dan Bosna'ya Eşkıya Saldırısı İstihbaratı Üzerine İzvornik'e Asker Gönderilmesi 185

İKTİSADÎ HAYAT

50 Bosna'da Kesilecek Bakır Para İçin Gereken Bakır Madeni 193
51 Rumeli-Bosna Ulaşımında Önemli Bir Merkez Olan Yenipazar Halkının Yardım Talepleri 195

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 5

52 Bosna'daki Devlet Görevlilerine Verilen Maaşlar 197
53 Bosna'da Çarıkçılık Sanatı ve Bosna'ya Gönderilen Deri Çeşitlerinden Alınacak Vergiler 205
54 Visoka İle Konice Nahiyelerinde Bulunan Taşkömürü ve Altın Madenleri 209
55 Avusturyalı Tüccar Vıçanso Meşanı'ye İzvornik'te Ağaç Kesme İzni Verilmesi 211
56 Saraybosna Yahudilerinin Sattıkları İçkiden Vergi Alınması 213
57 Bosna Ormanlarının Islahı ve Alınacak Vergiler 215
58 İngiltereli Alfred Wilkinson'a Saraybosna'ya Bağlı Kruşevo'da Civa Madeni İşletme İmtiyazı Verilmesi 219

SOSYAL HAYAT

59 Bihaç Kalesi Civarına İnen Bakırın Travnik'e Getirilmesi 225
60 Bosna Hersek Hıristiyanlarının Ellerinde Bulunan Silahların Toplatılması 228
61 Bosna'da Yangın Sonrası Yapılacak Yeni İnşaatlar İçin Ebniye Nizamnamesi'nin Uygulanması 230
62 Bosna'da Meydana Gelen Yangından Zarar Görenlere Yardım Edilmesi 233
63 Bosna'da Çiftlik Sahipleri ve Ortakçıları Arasında Çıkan Anlaşmazlıklar 237
64 Bosna'daki Ortodoksların Kız Evlendirme Âdetleri 247
65 Saraybosna ve İzvornik'teki Hıristiyan Düğünlerinde Yapılan Aşırı Harcamaların Yasaklanması 248
66 Avusturya'dan Bosna'ya Yapılan Deri İthalatının Önüne Geçilmesi 255
67 Taşlıca Dağlarına Ağustos Ayında Kar Yağdığı 257
68 Avusturyalıların Bosna'da Yaptıklarına Mezalime Dair Rapor 258
69 Avusturya Askerlerinin Bosna'da Yaptıkları Katliama Karşı Alınacak Tedbirler 261
70 İşgalci Avusturya Askerlerinin Saraybosna ve Banaluka'da Halka ve Osmanlı Askerine Yaptıkları Zulümler 263
71 Yenipazar'da Müslüman Olan Kadınların Gayrimüslim Ana Babaları Tarafından Rahatsız Edildikleri 267
72 Bosnalı Mehmed Nureddin Efendi'nin Boşnakça ve Türkçe Gazete Çıkarması 268

MUHACİRLER ve İSKÂN

73 Belgrad ve Diğer Kalelerden Bosna'ya Göç Eden Muhacirler 273
74 Bosna'da Bulunan Belgrad Muhacirlerinin Vergiden Muaf Oldukları 274
75 İstanbul'da Bulunan Bosna Muhacirlerinin Diğer Bölgelere İskânı 277
76 Bosna Muhacir Abdulkerim'e Para Yardımı 280
77 Bosna'dan Üsküp'e Gelen Muhacirlerin Masrafının Karşılanması 283
78 Ankara'ya Yerleştirilen Bosna Muhacirlerin Masraflarının Karşılanması 285
79 Anadolu Demiryolu Güzergahında İskân Edilecek Bosna Muhacirlerinin Masrafının Karşılanması 289
80 Bosna Muhacirlerinin Selanik'ten İstanbul'a Kadar Olan Sevk Masrafları 291
81 Hüdavendigar Vilayeti Civarındaki Bosna Muhacirlerinin Tohumluk İhtiyaçlarının Karşılanması 297
82 Bosna'dan Gelen ve Ankara'da İskân Edilen Muhacirlere Ait İstatistiki Bilgiler 298
83 Karamürsel'de Muhacirler İçin Cami ve Okul Yapılması 309
84 Bursa Trilye'de Ev Yapabilmesi İçin Bosna Muhacir Mehmed'e Para Yardımı 310
85 Bosnalı Muhacir Hoca Abdülhalil'e Maaş Bağlanması 313
86 Taşlıca'da Manastır Arazilerine Yerleştirilen Muhacirlerin Nakli 315
87 İstanbul Postahanesi Memurlarından Sırrı Efendi'nin, Mostar'daki Ailesini Getirmesine İzin Verildiği 317

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 6

SAĞLIK

88 Bosna'daki Bulaşıcı Hayvan Hastalığı'nın Ortadan Kaldırılması İçin Alınan Tedbirler 321
89 Travnik ve Banaluka Sancaklarında Çiçek Aşısı Yapmak Üzere Tabib Tayini 325
90 Bosna'da Hayvan Hastalığı Ortadan Kalktığından Hayvan İhracı Yasağının Sona Erdiği 326
91 Saraybosna'da Erkek ve Kadınlara Mahsus Hastanelerin Hizmete Girdiği 329
92 Saraybosna Sokaklarının ve Askerî Hastane Çevresinin Düzenlenmesi 333
93 Saraybosna Gureba Hastanesi'nin Bir Senelik İlaç, Tıbbi Malzeme İhtiyacının Gönderilmesi ve Doktor Tayini 339
94 Saraybosna Askeri Hastanesi İnşaatının Masraflarının Ödenmesi 342
95 Alaşehir Kasabası'nda Bosna Muhacirleri Arasında Yayılan Humma Hastalığı 344

İMAR FAALİYETLERİ

96 Bosna'da Gazi Hüsrev Bey Vakfı'na Ait Bedestenin Tamiri 349
97 Saraybosna'dan Brod İskelesine Kadar Olan Yolun Genişletilmesi 351
98 Vişegrad Köprüsü'nün Yıkılan Ayaklarının Tamiri 353
99 Saraybosna'da Yeni Bir Hükümet Konağı İnşası 356
100 İhlivne'den Avusturya Sınırına Kadar Yol Yapımı 359
101 Teşnic'de Ahşap Bir Köprü Yapıldığı 360
102 İstanbul'dan Bosna'ya Demiryolu Yapılması İçin Projesi 363
103 Banaluka'da Telgrafhane Yapılması 367
104 Bihaç Kasabası'ndaki Nehir Üzerine Köprü Yapılması 369

DİN

105 Banaluka'daki Sultan Mehmet Han Camii'ne İmam Tayini 375
106 Fatih Sultan Mehmed'in Bosna Katoliklerine Verdiği Muafiyet Fermanına Uyulmadığı Şikayeti Üzerine Haksızlıkların Düzeltilmesi 376
107 Derbend Kalesi Camiine İmam Tayini 385
108 Saraybosna'da Yanan Sinagogun Yeniden Yapılması 388
109 Foynıça, Kruşevo ve Sviska Rahiplerinin Muafiyet Fermanlarının Yenilendiği 392
110 Bosna Metropolitinin Cezalandırma Yetkisi 400
111 Visoka'nın Varoş Kasabası Katolik Kilisesinin Tamiri 402
112 Bosna Hersek'de Her Mezhep ve Din Mensubunun İtiadetlerini Rahatça Yerine Getirdiği 404
113 Bosna Katoliklerinin Dini Taleplerinin Gerçekleşmesi Üzerine Devlete ve Padişaha Bağlılık İçinde Olduklarını Bildirdikleri 407
114 Bosna-Hersek'te Kaza Naiblerinin Geçimlerini Sağlaması İçin Yapılan Adli ve İdari Düzenlemeler 419
115 Mostar'da İnşa Olunan Kilise İçin Katolik Piskopos Parsiç'in Padişah'a Gönderdiği Teşekkür Mektubu 425
116 Travnik'te Kilise İnşası 426
117 Avusturya'nın İşgalinden Sonra Bosna-Hersek'te Hukuki, Dini Hak ve Hürriyetlerin Çiğnendiği 431
118 Avusturya Macaristan'ın Bosna Ortodokslarına Müdahalesini Şikayet 437

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 7

EĞİTİM

119 Geyvan Bey Vakfı Kütüphanesi'ne Kütüphane Memuru Tayini ... 445
120 Travnik'de Müftü ve Müderris Olan Mehmed Efendi'ye Ruus Verilmesi ... 447
121 Travnik Vezir Mehmed Paşa Medreseel'ne Müderris Tayini ... 449
122 Bosna Eyaleti'nin Beş Livasına Rüşdiye Mektebi Açılması ... 450
123 Livalardaki Rüşdiye Mekteplerine Müdür ve Muallim-i Evvellerin Tayini ... 452
124 Bosna'daki Rüşdiye Mektebi Öğretmenlerinin Maaşlarının Ödenmesi ... 455
125 Bosna Eyaleti'nde Rüşdiye Mektebi Öğretmenlerinin Kışlık Masraflarının Karşılanması ... 457
126 Saraybosna'da Kalolik Okulu Arsası İçin Padişahın Verdiği Aliyye-i Seniyye ... 459
127 İhlivne ve Mostar'daki Rüşdiye Mekteblerine Yapılan Tayinler ... 463
128 Bosna'da Yetimler İçin Darüşşafaka İnşası ... 464
129 Bosna'daki Sabah Mektebi Muallimliğine Tayin ... 466
130 Bosna'da Darulmuallimin Açılması ... 469
131 Saraybosna'daki Darülmuallimin'in Yeniden Açılması ... 473
132 Visoka Rüşdiye Meklebine Muallim Tayini ... 475
133 Bosna İdadî Mektebi Memur ve Öğrencilerinin Masrafları ... 477

VAKIF

134 Foça Sultan Beyazıt Han Camii'nin Tamiri ... 481
135 Seniçe Palankası'na Bağlı Dugapolan Kulesi'nde Cami Yapılması ... 483
136 Sultan Süleyman Han Vakfı'na Ait Cradişka Kalesi'nde Yanan Caminin Yerine Yenisinin İnşası ... 485
137 Bosna'da Gazi Hüsrev Bey Vakfı Köylerinden Adtoluka Cemaati Mensuplarının Şikayetleri ... 489
138 Vakıf Mutevvellisi Tarafından Azledilenen Saraybosna'daki Fatih Sultan Mehmet Han Camii Kayyımının Görevine İadesi ... 491
139 Teşne'deki Ferhat Bey Vakfı'na Ait Caminin Harap Olmasına Sebep Olanların Önlenmesi ... 495
140 Gölhisar Sultan Bayezid Han Vakfı'na Ait Camı İle Saraybosna Mevlevi Tekkesi'nin Tamiri ... 497
141 Gazi Hüsrev Bey Evkafı Hayratından Kadiri Tekkesi'nin Şeyhi Mustafa Efendi'nin, Maaşının Ödenmesi 499
142 Seniçe'deki İnşa Edilecek Cami Masrafının Hazineden Karşılanması ... 502
143 Banaluka Kasabası'nda Gazanferbey Vakfı'na Ait Caminin Tamiri ... 511
144 Çanlçe'deki Sinan Bey Cami ve Türbesi'nin Tamiri ... 512
İNDEKS 517

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 8

SADRŽAJ

ÖNSÖZ 13
PREDGOVOR 15

SKRAĆENICE 17

ORGANIZACIONI I UPRAVNI PREDMETI

1 UNAPREĐENJE I DODJELJIVANJE MEDALJA ZASLUŽNIM SLUŽBENICIMA U BOSANSKOM EJALETU 21
2 NAGRADA BOSANSKOM MİTROPOLİTU KOJİ JE ČOVJEK OD POVJERENJA I LOJALAN DRŽAVİ 23
3 NAGRADA MEDALJOM PONOSA BOSANSKOM VALİJİ MEHMED PAŠİ I NJEGOVİM SURADNİCİMA 27
4 UREĐİVANJE SELA U BOSANSKOM EJALETU 31
5 İMENOVANJE AHMED DŽEVDET PAŠE ZA İNSPEKTORA U BOSNİ I HERCEGOVİNİ 32
6 ĆİTANJE SULTANOVOG FERMANA NA TURSKOM I BOSANSKOM JEZİKU 33
7 OSNİVANJE BOSANSKOG VİLAJETA İ ODREĐİVANJE MALIH GRADOVA KOJİ ĆE BİTİ DİO TOG VİLAJETA I ODREĐİVANJE SLUŽBENİKA KOJİ ĆE BİTİ İMENOVANİ 35
8 UPRAVLJATI NIKŠIĆOM, GACKOM, BILEĆEM I OSINJEM VILAJETSKIM NAČINOM UPRAVLJANJA, KASABE KOJE SU U SASTAVU HERCEGOVINE I NOVOG PAZARA 43

POLITIČKI ŽIVOT

9 MİJEŠANJE AUSTRİJE U UNUTRAŠNJE POSLOVE BOSNE NAVODEĆİ KAO İZGOVOR TOM PONAŠANJU DOGAĐAJE NA GRANİČNİM DİJELOVİMA 49
10 KOMERCİJALNİ DOGOVOR SA AUSTRİJOM U VEZİ SA PROİZVODİMA KOJI SE UVOZE U BOSNU I İZVOZE İZ NJE 53
11 POKUŠAJİ HRVATA DA OSNİVAJUĆİ SLAVENSKİ SAVEZ, NAHUŠKAJU SRBE NA USTANAK PROTİV OSMANLİJA ODNOSNO DA NAPADNU BOSNU 59
12 PROTOKOL KOJİ ĆE SE PRİMJENJİVATİ NA DOČEK GENERALNOG KONZULA AUSTRİJE ATANASKOVİĆA KOJİ JE POSLAN U BOSNU 63
13 CEREMONİJA OTVARANJA AUSTRİJSKOG GENERALNOG KONZULATA U SARAJEVU 66
14 SPREČAVANJE ŠTETNE DJELATNOSTİ SRPSKOG POPA KARNİNA U HUMU I BİHAĆU 69
15 POKUŠAJİ OSMANSKE DRŽAVE DA OBJASNİ ZAPADNİM DRŽAVAMA STANJE KAKO Bİ SPRİJEČİLA ZULUME KOJE JE NAPRAVİLA AUSTRİJA U TOKU SVOJE OKUPACİJE NA BOSNU 70
16 TAČKE UGOVORA KOJE ĆE SE RAZMATRATİ İZMEĐU OSMANSKE DRŽAVE I AUSTRİJE U VEZİ SA NOVİM PAZAROM 77

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 9

17 PREDVIĐENE MJERE KAKO NE BI AUSTRIJA LAHKO OKUPIRALA NOVI PAZAR 85
18 PREGOVORI O STVARIMA IZGUBLJENI ILI PREDANI AUSTRIJI NAKON OKUPACIJE BOSNE I HERCEGOVINE ZA NJIHOVU NADOKNADU 89
19 NEZAKONITOSTI KOJE SU POČINILI AUSTRIJSKI VOJNICI NA GRANICI IZMEĐU BOSNE I TAŠLIDŽE 93
20 NEMOGUĆA JE ČAK I SAMA POMISAO DA SE NOVI PAZAR PRIPOJI SRBIJI 95
21 REAKCIJA KOJU JE POKAZALA AUSTRIJA NA NAMJEŠTENE VIJESTI U SRPSKIM NOVINAMA U VEZI SA NOVIM PAZAROM 97
22 JEDNO MIŠLJENJE O PRUZI KOJA ĆE SPAJATI SARAJEVO SA NOVIM PAZAROM 99
23 SRBI SU OSNIVALI KOMISIJU ZA PRIPAJANJE BOSNE I HERCEGOVINE SRBIJI 105
24 I POREĐ ZAHTJEVA BOSANSKIH MUSLIMANA DA SE ISELE, SA POLITIČKOG ASPEKTA OSMANLIJE SU PROTIV PRAŽNJENJA BOSNE 109
25 UBIJEDITI BOSANSKE MUSLIMANE DA NE NAPUŠTAJU SVOJA OGNJIŠTA 111
26 PROTOKOL POTPISAN IZMEĐU AUSTRO UGARSKE I OSMANSKE DRŽAVE NAKON ANEKCIJE BOSNE I HERCEGOVINE 113
27 PREDUZETI MJERE PROTIV PLANOVA SRBIJE I CRNE GORE U VEZI SA NOVIM PAZAROM 123
28 HUŠKANJA OD STRANE AUSTRIJE I SRBIJE U BOSNI I TAŠLIDŽI 125
29 DODIJELJIVANJE MEDALJA AUSTRIJSKOM VALIJI I DIREKTORU UNUTRAŠNJIH POSLOVA U BOSNI ZBOG NJIHOVOG TOLERANTNOG ODNOSA PREMA BOSANSKIM MUSLIMANIMA 128

VOJNE TEME

30 NAGRADITI TIMAROM ABDULLAHA SINA HUSEJINA KOJI JE BIO OD KORISTI U BOSNI 135
31 ZBOG IZUZETNE SPOSOBNOSTI KOJE JE POKAZAO U RATU DODIJELITI TIMAR AHMEDU SINA MEHMEDOVA 137
32 ČUVANJE TVRĐAVE U MOSTARU I MOSTOVE PREKO NERETVE 139
33 IMENOVANJE AZEPA NA TVRĐAVI KALBENOKA U BOSNI I HERCEGOVINI 141
34 TREBOVANJE HRANE ZA VOJNIKE KOJI ČUVAJU BOSNU 143
35 POPRAVLJANJE SARAJEVSKE TVRĐAVE KOJA JE KLJUČ OSMANLISKOG GRANIČNOG POJASA 145
36 POPRAVLJANJE NOVOPAZARSKE TVRĐAVE KOJA JE OD KLJUČNE VAŽNOSTI ZA BOSNU 149
37 ZBOG PALJENJA I RUŠENJA NEKIH NASELJA U BOSNI PODMIRIVANJE POTREBA VOJNIKA KOJI SU TAMO POSLANI 151
38 NAREDBA KOJA JE POSLANA BOSANSKOM MARŠALU ZA SPREČAVANJE POBUNJENIČKIH POKRETA U RUMELIJSKOM EJALETU 155
39 SPROVOĐENJE TANZIMATA U BOSNI I STAV DA JE DOVOLJAN BROJ VOJNIKA KOJI SE TAMO NALAZE 157
40 TROŠKOVI IZGRADNJE UTVRĐENJA NA VIŠEGRADSKOM MOSTU 161
41 FORMIRATI VOJNU JEDINICU KOJU ĆE SAČINJAVATI MUSLIMANI BOSNE KOJA IMA STRATEŠKI ZNAČAJ 163
42 VOJNE ZGRADE KOJE TREBA IZGRADITI U NOVOPAZARSKOM SANDŽAKU 165
43 IMENOVANJE OFICIRA ZA BRIGADU KOJA JE FORMIRANA OD BOSANSKOG EJALETA 167
44 FORMIRANJE DRUGE BRIGADE KOJU ĆE SAČINJAVATI VOJNICI IZABRANI IZ REDOVA BOSANSKOG NARODA 171
45 PROBLEMI U VEZI SA VOJNOM OBAVEZOM U NOVOM PAZARU 173
46 O TOME DA SU SRBI U NOVOPAZARSKOM SANDŽAKU, DIJELU OSMANSKO SRPSKE GRANICE IZAZVALI ŠUMSKI POŽAR 175
47 IZGRADNJA VOJNIH ZGRADA U RANJAJ UČKOJ TVRĐAVI I DERVENTI 177
48 OTVARANJE FABRIKE SUKNA POTREBNOG ZA VOJNE UNIFORME 179
49 NAKON DOBIJANJA INFORMACIJA DA ĆE BITI NAPADA PORUNJENIKA IZ SRBIJE NA BOSNU SLANJE VOJNIKA U ZVORNIK 185

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:40 Page 10

EKONOMSKI ŽIVOT

50 POTREBA ZA BAKARNOM RUDOM KOJA PAK TREBA ZA BAKARNI NOVAC KOJI ĆE SE KOVATI U BOSNI 193

51 ZAHTJEVI ZA POMOĆ NARODA NOVOG PAZARA KOJI JE VAŽAN CENTAR NA PUTU RUMELIJA-BOSNA 195

52 PLATE DRŽAVNIH ČINOVNIKA U BOSNI 197

53 OPANČARSKI ZANAT U BOSNI I UZIMANJE POREZA NA VRSTE KOŽE KOJE SE ŠALJU ZA BOSNU 205

54 RUDNICI ZLATA I UGLJA KOJI SE NALAZE U VISOČKOJ I KONJIČKOJ NAHIJI 209

55 DAVANJE DOZVOLE AUSTRIJSKOM TRGOVCU VIČANSU MEŠANIJU ZA SIJEČU DRVA U ZVORNIKU 211

56 OPOREZIVANJE ALKOHOLNIH PIĆA KOJE PRODAVAJU SARAJEVSKI ŽIDOVI 213

57 UREĐENJE BOSANSKIH ŠUMA I POREZ 215

58 DAVANJE KONCESIJE ENGLEZU ALFREDU WILKINSONU DA KORISTI RUDNIK ŽIVE U KRUŠEVU KOD SARAJEVA 219

SOCIJALNI ŽIVOT

59 DOVLAČENJE BALONA U TRAVNIK KOJI SE SPUSTIO U BLIZINI BIHAĆKE TVRĐAVE 225

60 ODUZIMANJE NAORUŽANJA KOJE JE U RUKAMA KRŠĆANA U BOSNI I HERCEGOVINI 228

61 SPROVOĐENJE PRAVILNIKA O GRADNJI ZA ZGRADE KOJE ĆE SE GRADITI POSLIJE POŽARA U BOSNI 230

62 POMOĆ ONIMA KOJI SU OŠTEĆENI OD POŽARA U BOSNI 233

63 NESPORAZUMI IZMEĐU VLASNIKA ČIFLUKA I NAPOLIČARA U BOSNI 237

64 ADETI (OBIČAJI) UDAJE DJEVOJAKA KOD PRAVOSLAVACA U BOSNI 247

65 ZABRANA PREVELIKIH TROŠKOVA KOJE SE TROŠE NA KRŠĆANSKIM SVADBAMA U SARAJEVU I ZVORNIKU 248

66 SPREČITI UVOZ KOŽE IZ AUSTRIJE U BOSNU 255

67 O TOME DA JE PAO SNIJEG NA PLANINAMA OKO TAŠLIDŽE U AUGUSTU 257

68 IZVJEŠTAJ O ZULUMU KOJEG SU AUSTRIJANCI ČINILI U BOSNI 258

69 MJERE KOJE ĆE SE PREDUZETI PROTIV GENOCIDA ŠTO ČINE AUSTRIJSKI VOJNICI U BOSNI 261

70 ZULUMI KOJE SU AUSTRIJSKI VOJNICI ČINILI NAD NARODOM I OSMANSKIM VOJNICIMA U SARAJEVU I RANJALUCI 263

71 U NOVOM PAZARU ŽENE KOJE SU PRIMILE ISLAM NEMAJU MIRA OD SVOJIH OČEVA KOJI SU KRŠĆANI 267

72 IZDAVANJE NOVINA NA TURSKOM I BOSANSKOM JEZIKU OD STRANE BOSANCA MEHMED NURUDDIN EFENDIJE 268

MUHADŽIRI I NASELJAVANJE

73 MUHADŽIRI KOJI SU SE NASELILI U BOSNU IZ BEOGRADA I OSTALIH TVRĐAVA 273

74 MUHADŽIRI IZ BEOGRADA KOJI SU DOŠLI U BOSNU SU OSLOBOĐENI POREZA 274

75 NASELJAVANJE BOSANSKIH MUHADŽIRA KOJI SE NALAZE U ISTANBULU I NA DRUGA MJESTA 277

76 POMOĆ U NOVCU BOSANSKOM MUHADŽIRU ABDULKERIMU 280

77 PODMIRITI TROŠKOVE MUHADŽIRA KOJI SU DOŠLI U SKOPLJE IZ BOSNE 283

78 PODMIRIVANJE TROŠKOVA BOSANSKIH MUHADŽIRA KOJI SU NASELJENI U ANKARI 285

79 PODMIRIVANJE TROŠKOVA BOSANSKIH MUHADŽIRA KOJI ĆE BITI NASELJENI DUŽ PRUGE U ANADOLIJI 289

80 TROŠKOVI POTREBNI ZA TRANSPORT BOSANSKIH MUHADŽIRA IZ SOLUNA ZA ISTANBUL 291

81 OBEZBJEĐIVANJE SJEMENA ZA BOSANSKE MUHADŽIRE KOJI SU NASELJENI U OKOLINI ILIJDAVENDIGAR VILAJETA 297

82 STATISTIČKI PODACI O BOSANSKIM MUHADŽIRIMA KOJI SU NASELJENI U ANKARI 298

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 11

83 IZGRADNJA DŽAMIJE I ŠKOLE U KARAMURSELU ZA POTREBE MUHADŽIRA 305
84 POMOĆ U NOVCU BOSANSKOM MUHADŽIRU MEHMEDU DA NAPRAVI KUĆU U THILJE KOD BURSE 310
85 DODIJELJIVANJE PLATE BOSANSKOM MUHADŽIRU ABDULLATIFU HODŽI 313
86 TRANSPORT MUHADŽIRA KOJI SU SMJEŠTENI NA MANASTIRSKIM POSJEDIMA U TAŠLIDŽI 315
87 DOZVOLA SIRRI EFENDIJI DA SVOJU PORODICU IZ MOSTARA DOVEDE U ISTANBUL GDJE RADI KAO SLUŽBENIK U POŠTI 317

ZDRAVLJE

88 PREDUZETE MJERE DA SE UNIŠTE ZARAZNE BOLESTI KOJE POGAĐAJU STOKU U BOSNI 321
89 IMENOVANJE DOKTORA ZA VAKCINACIJU U TRAVNIK I BANJALUKU 325
90 PRESTANAK ZABRANE NA IZVOZ STOKE ZBOG TOGA ŠTO JE UNIŠTENA BOLEST 328
91 OTVARANJE BOLNICA ZA MUŠKARCE I ZA ŽENE U SARAJEVU 329
92 UREĐIVANJE SARAJEVSKIH SOKAKA I OKOLINU VOJNE BOLNICE 333
93 SLANJE LIJEKOVA ZA JEDNU GODINU I IMENOVANJE DOKTORA U SARAJEVSKOJ BOLNICI ZA GARIBE (SAMCE) 339
94 ISPLATA TROŠKOVA ZA IZGRADNJU SARAJEVSKE VOJNE BOLNICE 342
95 CROZNICA KOJA SE RAŠIRILA IZMEĐU BOSANSKIH MUHADŽIRA U ALAŠEHIRU 344

GRAĐEVINSKI RADOVI

96 POPRAVLJANJE BEZISTANA U BOSNI ČIJI JE VLASNIK GAZI HUSREVBEGOV VAKUF 349
97 PROŠIRENJE PUTA OD SARAJEVA DO SKELA U BRODU 351
98 POPRAVLJANJE SRUŠENIH STUBOVA ĆUPRIJE U VIŠEGRADU 353
99 IZGRADNJA NOVE VLADINE ZGRADE U SARAJEVU 356
100 IZGRADNJA PUTA OD TILIVNA PA DO AUSTRIJSKE GRANICE 359
101 IZGRADNJA DRVENE ĆUPRIJE U TEŠNJU 360
102 PROJEKAT ZA IZGRADNJU PRUGE OD ISTANBULA DO BOSNE 363
103 IZGRADNJA TELEGRAFSKE STANICE U BANJALUKU 367
104 IZGRADNJA ĆUPRIJE NA RIJECI U BIHAĆ 369

VJERA-DIN

105 IMENOVANJE IMAMA U DŽAMIJU SULTAN MEHMET HAN U BANJALUKU 375
106 ODSTRANJIVANJE NEPRAVDI NAKON TUŽBE DA SE NE POŠTUJE FERMAN SULTANA MEHMED FATIH DAO BOSANSKIM KATOLICIMA 376
107 IMENOVANJE IMAMA U TVRĐAVI DERVENTA 385
108 PONOVNA IZGRADNJA IZGORJELE SINAGOGE U SARAJEVU 388
109 NANOVO JE DONESEN FERMAN O SLOBODAMA MONAHA U FOJNICI, SVIŠKI I KRUŠEVU 392
110 OVLASTI BOSANSKOG MITROPOLITA ZA KAŽNJAVANJE 400
111 POPRAVKA KATOLIČKE CRKVE U VAREŠU KOD VISOKOG 402
112 VJERNICI SVIH VJERA U BOSNI I HERCEGOVINI SU SI OBODNI DA OBAVLJAJU SVOJE VJERSKE OBREDE 404
113 NAKON POZITIVNOG RJEŠENJA NA ZAHTJEVE BOSANSKIH KATOLIKA ONI SU OBJAVILI LOJALNOST DRŽAVI I SULTANU 407
114 PRAVNE I UPRAVNE REGULATIVE KAKO BI SE OSIGURAO OPSTANAK NAIBA GRADIĆA U BOSNI I HERCEGOVINI 419

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 12

115 PISMO ZAHVALE KOJE JE KATOLIČKI BISKUP PARSIĆ POSLAO SULTANU ZBOG IZGRADNJE CRKVE U MOSTARU ... 425
116 IZGRADNJA CRKVE U TRAVNIKU ... 426
117 O POVREDI VJERSKIH, SVJETOVNIH PRAVA I SLOBODA U BOSNI I HERCEGOVINI NAKON AUSTRIJSKE OKUPACIJE 431
118 ŽALBA BOSANSKIH PRAVOSLAVACA NA MIJEŠANJE AUSTROUGARSKE U NJIHOVIM POSLOVIMA ... 437

OBRAZOVANJE

119 IMENOVANJE BIBLIOTEKARA U KUTUBHANI GEJVANBEGOVOG VAKUFA ... 445
120 DODIJELJIVANJE RUTUSA (DOKUMENT ZA PLATU) MEHMED EFENDIJI KOJI JE MUFTIJA I MUDERRIS U TRAVNIKU ... 447
121 IMENOVANJE MUDERRISA U VEZIR MEHMED PAŠINOJ MEDRESI U TRAVNIKU ... 449
122 OTVARANJE RUŠDIJA U PET SANDŽAKA U BOSANSKOM EJALETU 450
123 IMENOVANJE DIREKTORA I NASTAVNIKA U SANDŽACIMA ... 452
124 ISPLATA PLAĆA NASTAVNICIMA RUŠDIJA U BOSNI ... 455
125 OBEZBJEĐENJE TROŠKOVA ZA ZIMU NASTAVNIKA RUŠDIJA U BOSANSKOM EJALETU ... 457
126 POKLON SULTANA (ATIJJE-I SENIJJE) ZA KUPOVINU PARCELE ZA KATOLIČKU ŠKOLU U SARAJEVU ... 459
127 IMENOVANJA U RUŠDIJAMA U MOSTARU I HERCEGOVINI ... 463
128 IZGRADNJA SIROTIŠTA ZA JETIME U BOSNI ... 464
129 IMENOVANJE NASTAVNIKA U MEKTEBU SARAH U BOSNI ... 466
130 OTVARANJE DARULMUALLIMIN U BOSNI ... 469
131 PONOVNO OTVARANJE DARULMUALLIMINA U SARAJEVU ... 473
132 IMENOVANJE NASTAVNIKA U RUŠDIJI U VISOKOM ... 475
133 TROŠKOVI SLUŽBENIKA I UČENIKA SREDNJE ŠKOLE U BOSNI ... 477

VAKUF

134 RESTAURACIJA DŽAMIJE SULTAN BEJAZIT HAN U FOČI ... 481
135 IZGRADNJA DŽAMIJE U DUGAPOLAN KULI KOD SJENICE ... 483
136 PONOVNA IZGRADNJA IZGORJELE DŽAMIJE KOJA JE PRIPADALA VAKUFU SULTAN SULEYMAN HANA U TVRĐAVI GRADIŠKA ... 485
137 ŽALBE DŽEMATA U SELU ADTOLUKA KOJE PRIPADA GAZI HUSREVGOVOM VAKUFU U BOSNI ... 489
138 VRAĆANJE NA DUŽNOST KAJIMA (ČISTAČA) FATIH SULTAN MEHMET HAN DŽAMIJE U SARAJEVU KOJI JE RAZRIJEŠEN TE DUŽNOSTI OD STRANE VIJEĆA VAKUFA (MUTEVELIJE) ... 491
139 SPREČAVANJE ONIH KOJI SU BILI RAZLOG RUŠENJA DŽAMIJE FERHAD BEGOVOG VAKUFA U TEŠNJU ... 495
140 RESTAURACIJA DŽAMIJE VAKUFA SULTAN BAJEZIDA HAN U GOLI BISARU I MEVLEVIJSKE TEKIJE U SARAJEVU ... 497
141 ISPLATA PLAĆE MUSTAFA EFENDIJI, ŠEJH KADIRIJSKE TEKIJE KOJA JE DIO HAJRATA GAZI HUSREVEGOVOG VAKUFA ... 499
142 TROŠKOVI ZA IZGRADNJU DŽAMIJE U SJENICI ĆE SNOSITI DRŽAVNA BLAGAJNA ... 502
143 RESTAURACIJA DŽAMIJE VAKUFA GAZANFERBEG U BANJALUCI ... 511
144 RESTAURIRANJE SINANBEGOVE DŽAMIJE I TURBETA U ČAJNIČU ... 512
INDEKS ... 517

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 13

ÖNSÖZ

Milletlerin ve devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin anlaşılmasında, tarihi belgelerin önemi ortadadır. Son yıllarda Balkan ülkeleriyle artarak devam eden işbirliği ve dış ilişkilerimize, Genel Müdürlüğümüz de yaptığı çeşitli yayınlarla destek vermektedir. Bu çerçevede Bosna-Hersek ve Türkiye ilişkilerini aydınlatmada önemli olacağını düşündüğümüz Balkanlar ile ilgili serinin yeni kitabı *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Bosna Hersek* adlı eserdir.

Bu eser, 10 konu başlığı altında 1580-1924 tarihleri arasındaki 144 adet belgeden meydana gelmektedir. Seçilen belgeler konu başlıklarına ayrılarak kendi içinde kronolojik olarak yer almıştır. Fotoğraf, plan ve haritalar da eseri görsel açıdan zenginleştiren öğeler olmuştur.

Osmanlı'nın Bosna-Hersek'i fethinden sonra bölge önce eyalet daha sonra da vilayet olarak yönetildi. Son dönemdeki Bosna-Hersek Vilayeti yedi sancaktan oluşuyordu. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra imzalanan Ayastefanos Anlaşması'nın iptali sonrasında Avrupa devletlerinin de meseleye müdahalesiyle Berlin Anlaşması imzalanmıştı. Bu anlaşmaya göre Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna-Hersek'in altı sancağını işgal etti. Sonrasında ise 1909'da ilhâk etti. Yedinci sancak olan Yenipazar Sancağı da Osmanlı Devleti'ne bırakıldı. Dolayısıyla Bosna-Hersek'in yanında Yenipazar Sancağı ile ilgili belgeler de kitabın kapsamı içinde değerlendirilmiştir. Belgeleri, konuları itibarıyla kısaca şu şekilde ifade etmek mümkündür:

a) *İdarî ve Mülkî Konular*: Devlete bağlı Bosna metropolidinin taltifi, Bosna'da köy yerleşimlerinin düzenlenmesi, Ahmet Cevdet Paşa'nın Bosna müfettişliğine tayini, Bosna Vilâyeti'nin kurulması.

b) *Siyasî Hayat*: Avusturya'nın Bosna Vilâyeti idaresine müdahalesi, Avusturya ile yapılan ticaret anlaşması, Avusturya'nın Bosna'yı işgalinde uyguladığı mezâlimi engellemek için Avrupalı devletler nezdinde teşebbüste bulunulması, Hırvatların Slav birliğini oluşturmak için Osmanlı'ya karşı ayaklanması, Sırbistan'ın Bosna ve Yenipazar hakkındaki işgal niyetleri, Avusturya-Macaristan'ın Yenipazar'ı sancağında asker bulundurması ve Bosna'yı ilhakı, Bosna müslümanlarının göç etmelerinin siyaseten uygun görülmediği.

c) *Askerî Konular*: Bosna'da askerlerin gösterdiği yararlılık üzerine ödüllendirilmeleri, Mostar Kalesi ve geçitlerin muhafazası, stratejik kale ve köprülerin tamiri, Bosna'nın Müslüman ahalisinden birlik oluşturulması, askeri ihtiyaçlar için aba fabrikası kurulması, Sırpların sınırda çıkardığı asayiş meseleleri ve eşkiyalık hareketleri.

d) *İktisadî Hayat*: Bosna'da bakır para bastırılması, çarıkçılık sanatı, Visoko ve Konjice'de bulunan taşkömürü ve altın madenleri, Bosna ormanlarının ıslahı, Saraybosna'da civa madeni işletme imtiyazı.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 14

e) *Sosyal Hayat*: Bihaç'ta ilk defa görülen hava taşıtı balonun telaşa sebep olması, Bosna'da yangın sonrası alınan tedbirler, çiftlik sahipleri ile ortakçılar arasındaki anlaşmazlıklar sonrası kurulan komisyonun yaptığı mutfak masrafları, Ortodoksların düğünlerde yüklü başlık parası istemelerinin engellenmesi, Avusturya'dan deri ithalatının engellenmesi, Avusturya'nın Bosna müslümanlarına uyguladığı kötü muamele, Boşnakça-Türkçe gazete çıkarılması.

f) *Muhacirler ve İskân*: Sırbistan'dan Bosna'ya göçler, İstanbul'daki Bosna muhacirlerinin diğer vilayetlerde iskânı, Osmanlı Devleti'ne gelen Bosna muhacirlerine sevk, iskân, iâşe, ibate, arazi, ev, ohumluk yardımı, Taşlıca'da manastır arazilerine yerleştirilen muhacirlerin nakli.

g) *Sağlık*: Travnik ve Banaluka'ya çiçek aşısı yapmak için tabib gönderilmesi, bulaşıcı hayvan hastalığının önlenmesi, Saraybosna'da erkek ve kadınlara ait hastanelerin hizmete girmesi, Saraybosna Gureba Hastanesi'nin ilaç ve tıbbi ihtiyaçlarının karşılanması, Bosna muhacirleri arasındaki bulaşıcı hastalıklar.

h) *İmar Faaliyetleri*: Gazi Hüsrev Bey Vakfı'na ait bedestenin tamiri, Brod İskelesi'ne kadar olan yolun genişletilmesi, Višegrad köprüsünün tamiri, Saraybosna'da hükümet konağı inşası, Banaluka'da telgrafhane inşası.

ı) *Din*: Fatih'in Bosna Katoliklerine verdiği muafiyet fermanı, Banaluka ve Derbend camilerine imam tayini, Saraybosna Sinagogu'nun yeniden yapılması, Travnik'te kilise inşası, Bosna'da her din ve mezhebin hür bir şekilde ibadetlerini yerine getirmesi, Avusturya işgalinden sonra Müslümanların dini hak ve hürriyetlerinin çiğnenmesi.

i) *Eğitim*: Bosna'da Rüşdiye mektepleri açılması, okullara müdür, öğretmen ve kütüphaneye memur tayini, Katolik okulu inşaatı için padişah tarafından yapılan yardım, Bosna'da öğretmen okulu açılması.

j) *Vakıf*: Foça'da cami tamiri ve Seniçe'de cami inşası, çeşitli vakıflarda çalışan görevliler, Saraybosna Mevlevi Tekkesi'nin tamiri, Çaniçe'de cami ve türbe tamiri.

Bu kitabın, Bosna-Hersek ile Türkiye Cumhuriyeti arasında süregelen dostluk ve işbirliğinin artarak devam etmesine katkı sağlayacağını ümit ediyorum. Bu vesileyle kitabı hazırlayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü personeline teşekkür ederim.

Doç. Dr Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 15

PREDGOVOR

Za razumijevanje medusobnih odnosa država i naroda važnost historijskih dokumenata se sama po sebi podrazumijeva. Za unapredenje medusobne saradnje sa balkanskim državama koja je u podemu zadnjih godina, publikacijom različitih dijela naša direkcija daje svoj doprinos. U tom okviru je i ovo djelo, *Bosna i Hercegovina u dokumentima Osmanske Arhive*, iz serije sličnih publikacija koje smatramo da će doprinjeti da se bolje razumiju odnosi Bosne i Hercegovine i Turske.

Ovo djelo sadrži 144 dokumenata koji su rasporedeni u deset poglavlja i obuhvataju period izmedu 1580 i 1924 godine. Izabrani dokumenti su razradeni na osnovu svog sadržaja i hronološki su rasporedeni. Fotografije, planovi i karte su elementi koji djelo čine bogatijim s vizuelnog aspekta.

Poslije osvajanja Bosne i Hercegovine, na početku ovaj predio je bio ejaletska a kasnije vilajetska uprava. Na kraju ovog perioda Bosanskohercegovački vilajet je imao sedam sandžaka. Poslije poništenja sanstefanskog pakta nakon rata između Osmanske države i Rusije potpisan je berlinski ugovor kada su evropske države intervenisale. Na osnovu ovog ugovora austrougarska je okupirala šest bosanskohercegovačkih sandžaka. 1909 godine je izvršila aneksiju. Novopazarski sandžak je ostavljen osmanskoj državi. Zbog te činjenice i dokumenti u vezi sa Novopazarskim sandžakom su razrađeni u ovoj knjizi. Na osnovu sadržaja dokumente je moguće ukratko predstaviti na ovaj način:

a) *Upravne teme*: pohvala bosanskom mitropolitu koji je lojalan državi, uređenje sela u Bosni, imenovanje Ahmed Dževdet Paše za inspektora Bosne, osnivanje bosanskog vilajeta.

b) *Politički život*: Intervencije Austrougarske u upravi bosanskog vilajeta, trgovinski ugovor sa Austrijom, pokušaji i urgiranje kod evropskih država da se spriječi zulum Austrije prilikom okupacije Bosne, uslanak Hrvata protiv Osmanske carevine kako bi uspostavili slavensko jedinstvo, pokušaji Srbije da okupira Bosnu i Novi Pazar, Stacioniranje austrougarske vojske u Novom Pazaru i aneksija Bosne, iseljavanje bosanskih muslimana nije dobro sa političkog aspekta.

c) *Vojne teme*: Nagrada zaslužnim vojnicima u Bosni, čuvanje Mostarske tvrđave i prolaze, opravka strateški važnih čuprija i tvrđava, uspostavljanje jedinstvo bosanskih muslimana, napraviti fabriku za proizvodnju sukna za vojne potrebe, problemi koje su srbi pravili na granici i ustanički pokreti.

d) *Ekonomski život*: kovanje bakarnog novca u Bosni, opančarski zanat, rudnici zlata i uglja u Visokom i Konjicu, uredenje bosanskih šuma, koncesija za eksploatisanje rudnika žive u Sarajevu.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 16

e) *Socijalni život*: nemir u Bihaću zbog balona koji je prvi put viđen, preduzimanje mjera nakon požara u Bosni, troškovi za hranu komisije koja je formirana da rijcšava nesporazum između vlasnika čifluka i napoličara, sprečavanje previsokih cijena za nevjeste kod pravoslavaca, sprečavanje uvoza kože iz Austrije, loše ponašanje Austrije prema muslimanima Bosne, izdavanje novina na dva jezika, Bosanski i Turski.

f) *Muhadžiri i naseljavanje*: iseljavanja iz Srbije u Bosnu, naseljavanje bosanskih muhadžira koji se nalaze u Istanbulu u druge vilajete, pomoć bosanskim muhadžirima u vezi sa transportom, hranom, odjećom, naseljavanjem, njivama, stanovanjem i sjemenom, preseljavanje muhadžira koji su naseljeni na manastirskoj zemlji u Tašlidži.

g) *Zdravstvo*: slanje doktora za vakcinisanje protiv boginja u Travnik i Banjaluku, sprečavanje stočnih bolesti, otvaranje posebne bolnice za muškarce i za žene u Sarajevu, nabavljanje potrebnih lijekova za bolnicu za garibe (samce) u Sarajevu, zarazne bolesti kod bosanskih muhadžira.

h) *Građevinske aktivnosti*: opravka bezistana koji je dio Gazi Husrevbegovog vakufa, proširenje puta do skele u Brodu, opravka ćuprije u Višegradu, izgradnja upravne zgrade u Sarajevu, izgradnja zgrade za telegraf u Banjaluku.

i) *Vjera*: Fatihov ferman o slobodama bosanskih katolika, imenovanje imama u džamijama u Banjaluku i Derventi, ponovna izgradnja sinagoge u Sarajevu, izgradnja crkve u Travniku, sloboda vjeroispovjesti svih vjera i mezheba u Bosni, povreda vjeroispovjesti muslimana nakon agresije Austrije.

j) *Školstvo*: otvaranje mekteba rušdije u Bosni, imenovanje direktora, nastavnika u školama, imenovanje službenika u bibliotekama, pomoć sultana za izgradnju katoličke škole, otvaranje škole za nastavnike u Bosni.

k) *Vakuf*: Opravka džamije u Foči, izgradnja džamije u Sjenici, službenici koji rade u različitim vakufima, opravka mevlevijske tekije u Sarajevu, opravka džamije i turbeta u Čajniču.

Nadam se da će ova knjiga pridonjeti da se nastavi i ojača tradicionalno prijateljstvo i saradnja između Bosne i Hercegovine i Turske. Zbog toga koristim ovu priliku da se zahvalim personalu generalnog direktorata državnih arhiva koji su pripremili ovu knjigu.

Doc. Dr. Jusuf SARINAJ
Generalni direktor državnih arhiva

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:41 Page 17

KISALTMALAR / SKRAĆENICE

A. AMD	Bâb-ı Asafî Amedî Kalemi
A. DVN. MHM	Sadaret Mektubi Mühimme
A. MKT. MHM	Bâb-ı Asafî Mektubî Mühimme Kalemi
A. MKT. NZD	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret ve Devair Evrakı
A. MKT. UM	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilâyât Evrakı
C. ADL	Cevdet Adliye
C. AS	Cevdet Askeriye
C. DRB	Cevdet Darphane
C. EV	Cevdet Evkaf
C. HR	Cevdet Hariciye
C. İKTS	Cevdet İktisad
C. MF	Cevdet Maarif
C. ML	Cevdet Maliye
C. NF	Cevdet Nafia
C. TZ	Cevdet Timar
DH. KMS	Dahiliye Nezâreti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
DH. MKT	Dahiliye Nezâreti Mektubî Kalemi
DH. MUİ	Dahiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
HAT	Hatt-ı Hümâyûn
HR. HMŞ. İŞO	Hariciye Nezâreti Hukuk Müşavirliği İstişare Odası
HR. İM	Hariciye Nezâreti İstanbul Murahhaslığı
HR. SYS	Hariciye Nezâreti Siyasi
HR. TO	Hariciye Nezâreti Tercüme Odası
İ. DH	İrâde Dahiliye
İ. HR	İrâde Hariciye
İ. MMS	İrâde Meclis-i Mahsus
İ. MVL	İrâde Meclis-i Vâlâ
İ. ŞD	İrâde Şura-yı Devlet
İE. AS	İbnülemin Askeriye
MF. MKT	Maârif Nezâreti Mektubî Kalemi
MV	Meclis-i Vükelâ
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TFR 1. KV	Rumeli Müfettişliği Kosova Evrakı
TŞR. BNM	Bosna Müfettişliği Evrakı
Y. A. HUS	Yıldız Sadaret Hususi Evrakı
Y. EE	Yıldız Esas Evrakı
Y. MTV	Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrak
Y. PRK. ASK	Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat
Y. PRK. BŞK	Yıldız Perakende Evrakı Başkitabet Dairesi Maruzatı
Y. PRK. HR	Yıldız Perakende Evrakı Hariciye Nezâreti Maruzatı
Y. PRK. MŞ	Yıldız Perakende Evrakı Meşihat Dairesi Maruzatı

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:42 Page 18

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:43 Page 19

İDARÎ VE MÜLKÎ KONULAR
ORGANIZACIONI I UPRAVNI PREDMETI

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:43 Page 20

1

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:43 Page 21

BOSNA EYALETİNDE GAYRET GÖSTEREN MEMURLARIN RÜTBE VE NİŞANLA TALTİFİ

Bosna Eyaleti'nde emniyet ve huzurun sağlanması için gayret gösteren başta Bosna Müşiri Hüsrev Paşa ile Bihaç Mütesellimi Mehmet Bey olmak üzere diğer bazı memurlara uygun rütbe ve nişanlar verilmesi talebi

UNAPREĐENJE I DODJELJIVANJE MEDALJA ZASLUŽNIM SLUŽBENICIMA U BOSANSKOM EJALETU

Zahtjev da se unaprijede i nagrade medaljama najprije Bosanski Maršal Husrev paša, Bihaćki Mutesellim i ostali službenici koji su zaslužni za sigurnost i mir u Bosanskom ejaletu

17/12/1842

Seniyyü'l-himemâ kerîmü'ş-şiyemâ devletli inâyetli âtıfetli übbehetli efendim hazretleri

Malum-ı sâmîleri buyurulduğu üzere Bosna Eyaleti'nde mutavattın bi'l-cümle tebaa-i Devlet-i Aliyye ve reâyâ-yı Saltanat-ı Seniyye'nin istihsâl-i refah-ı hâl ve ârâmiş-i bâlleriyle ashâb-ı alâka ve erbâb-ı timar taraflarından müşâhid oldukları mezâlim-i şedîdenin imtidâd-ı vuku'u ecnebice ve eyaletçe envâ'-ı mehâzîri istilzâm eyleyeceğinden imkân-ı mevkiîsi müsaid oldukça icra-yı muktezâsı Bosna Müşiri atûfetli Hüsrev Paşa hazretleri tarafına bundan akdem iş'âr olunmuş idi. Müşir-i müşârunileyh mahâll-i lâzımeyi ne suretle geşt ü güzâr ve ol bâbda icab-ı hâlin bi-tevfîkihî Teâlâ icrası esbâb ve vesâilini istikmâle ne vechile şürû' ve ibtidâr eylemiş olduğu ve iktizâ-yı keyfiyet bundan böyle yazılacağı ifadesine ve erkân-ı eyaletden malumü'l-esâmî bazı bendegân ve dâiyâna mukaddemce tevcîhini iltimâs eylediği ruteb-i seniyyenin vikâye-i nüfûzu zımnında lutfen tevcihine müsaade-i aliyye erzân buyurulması iltimâs ve ricasına dair müşir-i müşârunileyhin tevarüd eden iki kıt'a şukkası meşmûl-nazar-ı me'âlî-eser-i hazret-i Padişahî buyurulmak için sûy-ı vâlâlarına gönderilmiş olup iş'ârât-ı vâkı'adan müstefâd olduğu vechile müşir-i müşârunileyh saye-i ma'delet-vâye-i cenâb-ı Şehriyârîde eyalet-i merkûme reâyâsının dahi matlûb ve mültezem olan bi'd-defaât usul ve iadesi ihtar kılınan âsayiş ve istirahatları vesâilinin istihsâli mukaddimesine güzel teşebbüs ve şurû' etmiş olmasıyla tasmîmât ve teşebbüsât-ı vâkı'ası üzere ba'd-ezîn hüsn-i ikdâm ve dikkatle hoşnûdî-i hâl-i tebaa ve herkesden taraf-ı eşref-i hazret-i Padişahî için isticlâb-ı da'avât-ı hayriyeye mübâderet ve itina eylemesi meâlinde ve makam-ı tahsinde kendiye cevabnâme yazılması ve fi'l-hakika mukaddemce mûmâileyhime ruteb-i mezkûrenin tevcîhini bir iki defa inhâ ve iltimâs etmiş ve erkân-ı eyaletden iştikâ sırasında kendilerinin taltifi bir kat dahi şemâteti müstelzim olacağından icrası tevkif kılınmış ise de müşir-i müşârunileyh gerek erkân-ı eyaleti ve gerek reâyâ-yı mutavattınayı ele alarak tarafeyni hoşnud etmenin esbâbını gereği gibi fi'le getirmeğe başlamış ve bu hâle göre mûmâileyhimin taltifi daha ziyade husûl-i merâm ve vuku-ı gayret ve ikdâmı mü'eddî olacağı vâzıhâtdan bulunmuş idüğüne binâen iltimâs olunan rütbelerin tevcihiyle iş'âr kılınan müderrislik ruuslarının i'tâsı ve binbaşılık maddesinin

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:43 Page 22

icrası hususlarının dahi taraf-ı hazret-i meşîhat-penâhî ve Seraskerî'ye tahrîr ve sipariş olunması ve müşir-i müşârunileyh hazretleri mûmâileyhimden Bihke Mütesellimi Mehmed Bey için mîrimîrânlık veyahud mirlivâlık rütbesi tevcihini iş'âr edip malum-ı âlî buyurulduğu üzere bir müddetden beri mîrimîrânlık rütbesi tevcîh olunmayarak metrûk hükmünde bulunmuş ve rütbe-i mezkûrenin tevcihine dair istid'â ve iltimâs vuku'unda mirlivâlık rütbesi tevcîh ve ihsân buyurulagelmiş ise de çünkü mirlivâlık ve feriklik rütbe-i mutebere ve celîleleri hidemât-ı askeriyede ibrâz-ı âsâr-ı rü'yet ve tahsil-i istihkâk ve haysiyet eden zâbitân-ı ehliyet-nişân haklarında mevzû' rüteb-i nizâmiyeden bulunmak hasebiyle bunların zeyy-i askerîde olmayan bendegâna tevcîhi pek de yakışık almayacağı misillü böyle mevâki'de müstahdem bendegân mine'l-kadim mîrimîrânlık rütbesinde olarak halk onu bellemiş oluduğundan ba'd-ezîn bu misillü rütbe tevcihine mütedâir istid'â vuku'unda bi'l-istîzân tevcîh ve ihsân buyurulmak ve rüteb-i celîle-i askeriye silk-i askerîde bulunmayanlara tevcîh olunmamak üzere feriklik ve mirlivâlık rütbeleri beyninde add ve itibar ile zikrolunan mîrimîrânlık rütbesinin iade ve ibkâsı ve bunun için münasib resimde bir kıt'a nişân-ı zîşân dahi tersîm etdirilerek atebe-i ulyâ-yı cenâb-ı Padişahîden istîzân ile gerek mûmâileyh ve gerek lede'l-hâce emsâline i'tâsı münasib gibi hâtır-güzâr olmakla ber-minvâl-i muharrrer icra-yı iktizâları emrinde ne vechile emr u irâde-i isabet-âde-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre harekete ibtidâr ve rütbe-i mezkûre müceddeden defter-i teşrifâta dahi kayd ve izbâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafaneleriyle müşârunileyhin zikr olunan şukka-i vârideleri manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i mülûkâne buyurulmuşdur. Vâkı'a iş'âr-ı âlîleri vechile müşârunileyh hazretleri husus-ı mezkûr hakkında güzel ve yolunda hareket ve usule teşebbüs eylemiş olmasıyla tensîb ve istîzân olunduğu vechile meâl-i mezkûrda ve makam-ı tahsinde cânib-i müşârunileyhe cevabnâme yazılması ve zikrolunan rütbelerin tevcihiyle mezkûr müderrislik ve binbaşılık maddesinin icrası hususlarının dahi ol vechile taraf-ı hazret-i meşîhat-penâhî ve Seraskerî'ye tahrîr ve sipariş buyurulması ve mütâlaa ve istîzân olunduğu üzere mezkûr mîrimîrânlık rütbesi iade ve ibkâ olunarak rütbe-i mezkûrenin ber-vech-i inhâ mûmâileyh uhdesine tevcîhi ve fakat rütbe-i mezkûrenin bulunduğu râdde ve teressüm olunacak nişân-ı âlî hususunda bazı mütalaât-ı seniyye lâyih-i hâtır-ı âlî olmuş olduğundan bu bâbda şeref-sünûh ve sudûr buyurulan irâde-i seniyye keyfiyeti sûy-ı acizîden beyân kılınarak onun üzerine husus-ı mezbûr vükelâ-yı fihâm miyânında bi'l-müzâkere keyfiyetin tekrar hâk-i pây-ı âlî-i hazret-i mülûkâneden arz ve istîzân kılınması müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı mekârim-nişân-ı hazret-i mülükâne muktezâ-yı münîfinden bulunmuş ve mezkûr şukkalar yine savb-ı âlîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

14 Za. sene [12]58 / [17 Aralık 1842]

İ. DH, 70/3469

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:43 Page 23

2

GÜVENİLİR VE DEVLETE BAĞLI BOSNA METROPOLİDİNİN TALTİF EDİLMESİ

Bosna Metropolidi Agyatyos'un dindaşları üzerindeki dikkat ve etkisi yanında güvenilir ve devlete bağlı bir kişi olmasından dolayı layıkına uygun bir nişan ile taltif edilmesi

NAGRADA BOSANSKOM MİTROPOLİTU KOJİ JE ČOVJEK OD POVJERENJA İ LOJALAN DRŽAVİ

Nagraditi prigodnom nagradom bosanskog mitropolita Agjatjos'a koji je utjecajan i pazi na svoje vjernike a ujedno i lojalan državi

26/05/1847

Atebe-i bülend-mertebe-i vekâlet-penâhîlerine ma'rûz-ı abd-i kemîneleridir ki

Saraybosna Metropolidi bulunan kiyâsetli Agyatyos cenâbı kulları hasâfet ve istikâmet-i zâtiye ile ma'rûf esdika-yı rıkkiyet-mevsûf-ı Saltanat-ı Seniyye'den bulunduğu cihetle işbu mevki'-i nazikede mütemekkin efrâd-ı milletinin ahvâl-i hâzıralarına hafî ve celî medd-i enzâr-ı dikkat ve daire-i ra'iyyetde devam ve sebatları esbâb-ı lâzımesini

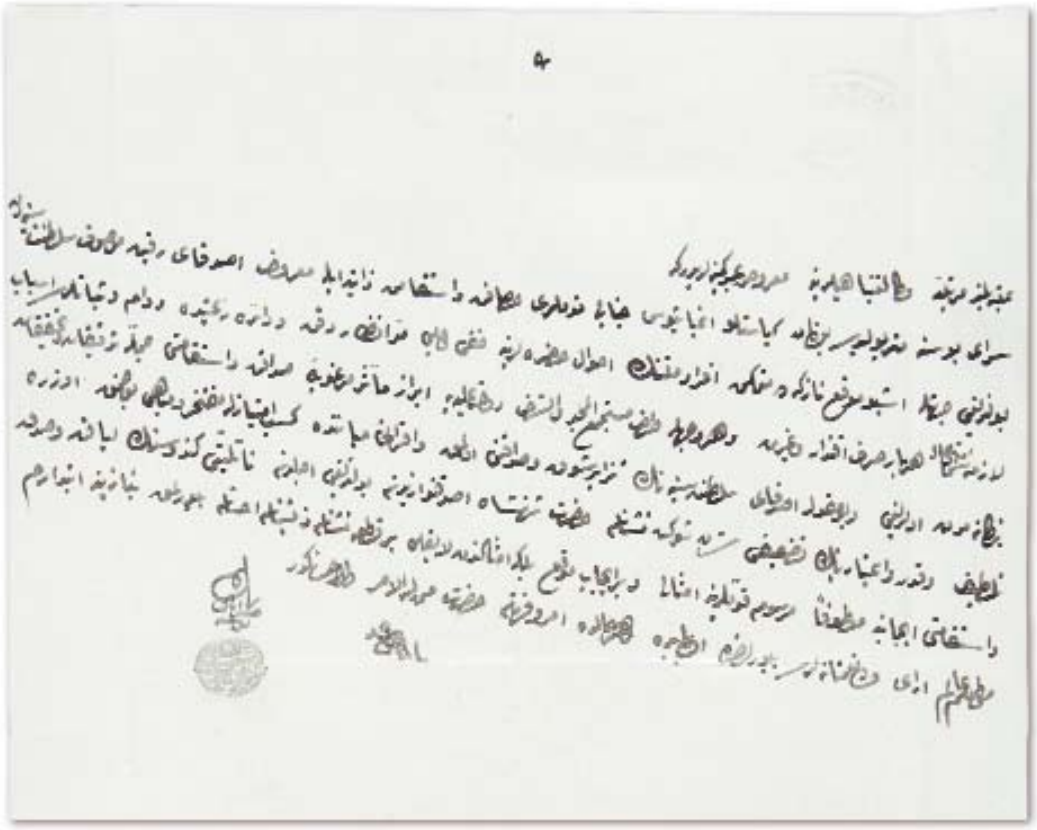

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:43 Page 24

istihsâle her bar sarf-ı iktidar ve gayret ve her vechile taraf-ı müstecmi'u'l-mecd ve'ş-şeref Devlet-i Aliyye'ye ibrâz-ı mes'er-i mergûbe-i sadakat ve istikâmeti cümle-i tedkikat ve tahkikât-ı bendegânemden olduğu ve bu makûle esdika-yı Saltanat-ı Seniyye'nin tezayüd-i şevk ve sadakati olmak ve akranı miyânında kesb-i imtiyâzla müftehir ve mübâhî bulunmak üzere taltif ve kadr u itibarının taz'îfi şân-ı şevket-i nişân-ı hazret-i Şehinşâh esdak-nevâzîden bulunduğu ecilden nâiliyeti kendisinin liyakat ve sıdk ve istikâmeti icabına ma'tûfen mersûm kullarına emsâli ve ber-icab-ı mevki' belki esmalinden lâyıklı bir kıt'a nişân-ı zîşân ihsân buyurulmak niyazına ibtidârım muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı veli-nimetâneleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emr ve'l-ihsânındır.

Fî 11 Ca. sene [12]63 / [27 Nisan 1847]

**

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna metropolidi bulunan Agyatyos'un derkâr olan sıdk ve istikâmetine ve ol havalinin mevâki'-i nazikeden bulunmasına mebnî merkûma emsâli misillü ve belki mâ-fevkinde olarak bir kıt'a nişân inâyet buyurulması hususu Bosna Müşiri atûfetli Kâmil Paşa hazretleri tarafından bâ-tahrirât niyaz olunmuş ve nişân-ı mezkûrun i'tâsı mutlaka emr u fermân-ı cenâb-ı mülûkâneye menût mevâddan bulunmuş ve tahrirât-ı mezkûre manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmak için arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i isabet-ifade-i cenâb-ı Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı celîli üzere hareket mübâderet olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 4 C. sene [12]63 / [20 Mayıs 1847]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle zikrolunan tahrirât meşmûl-lihâzâ-i şevket-ifaza-i hazret-i şahane buyurulmuş ve ber-vech-i iş'âr nişân-ı âlî-i mezkûrun i'tâsı şeref-rîz-i sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî muktezâ-yı münîfinden bulunmuş ve tahrirât-ı mezkûre yine savb-ı sâvâb-nümâ-yı âsafânelerine iade ve tisyâr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 C. sene [12]63 / [26 Mayıs 1847]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:44 Page 25

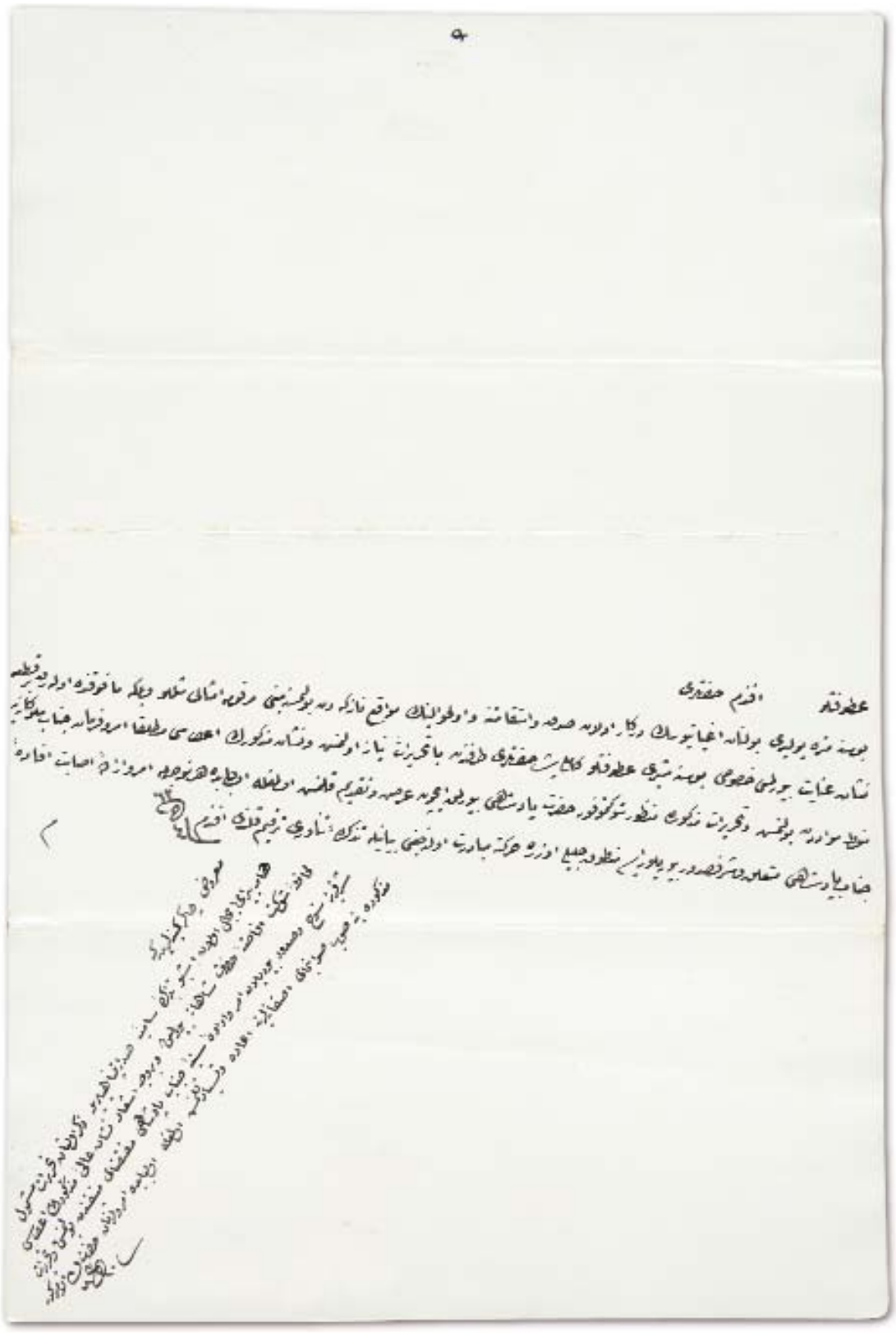

İ. HR, 40/1883

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:46 Page 26

3

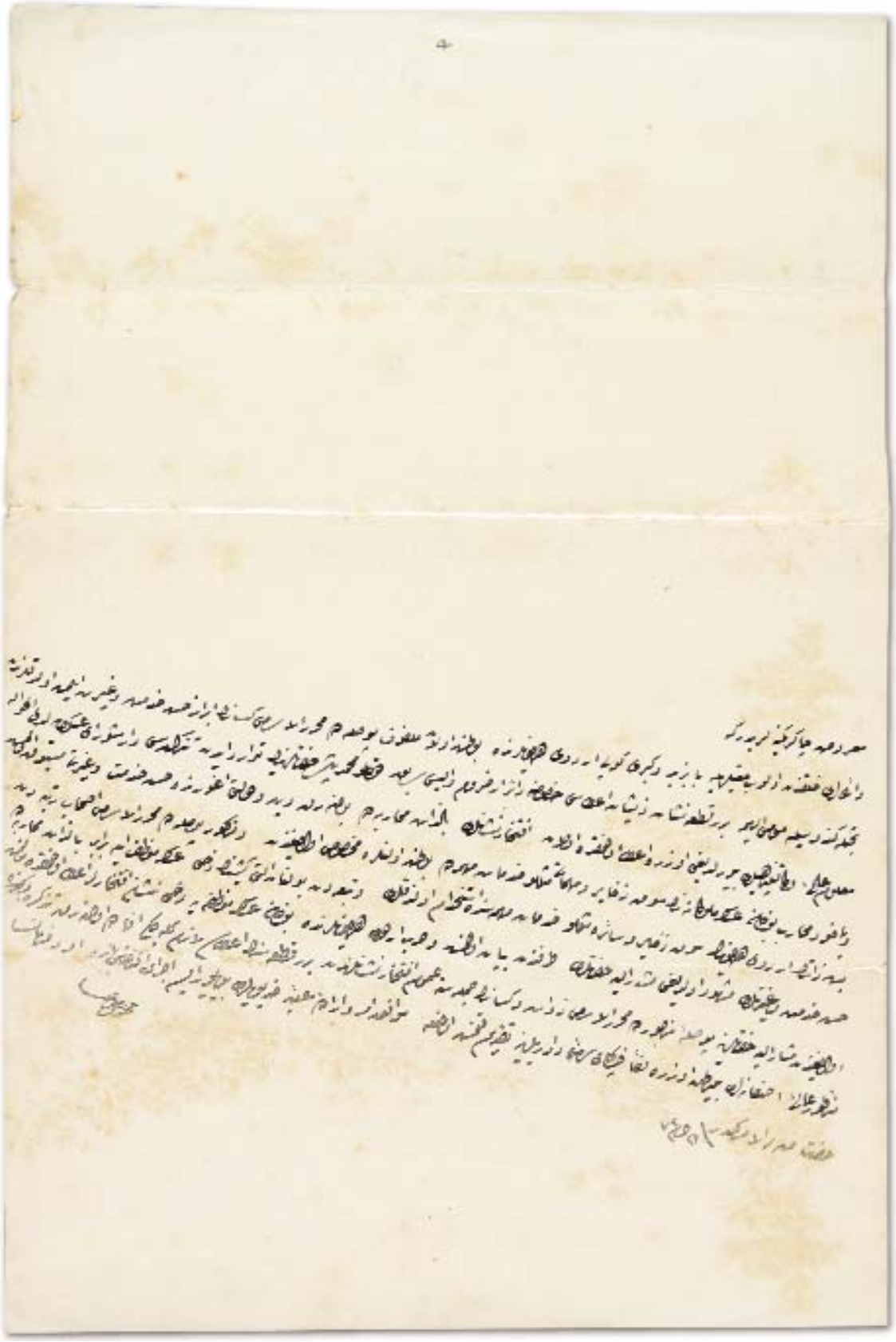

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:46 Page 27

BOSNA VALİSİ MEHMED PAŞA VE MAİYYETİNE İFTİHAR NİŞANI VERİLMESİ

Bosna Valisi Mehmed Paşa ve maiyyetine Bayezid ve Köprüköyü Ordu-yı Hümayunlarında gösterdikleri hizmet ve gayretleri dolayısıyla Seraskerlik'in teklifiyle iftihar nişanı verilmesinin Padişah tarafından uygun görüldüğü

NAGRADA MEDALJOM PONOSA BOSANSKOM VALİJİ MEHMED PAŠI I NJEGOVİM SURADNİCİMA

Zbog usluga i truda kojeg su pokazali u sultanovoj vojsci kod Bajezida i Koprukoj a na prijedlog Seraskerlika (Generalnog štaba) Sultan je odobrio dodijeljivanje medalja ponosa Bosanskom valiji i njegovim suradnicima

21/10/1856

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Daireleri halkından olup maiyyetleriyle Bayezıd ve Köprüköyü Ordu-yı Hümâyûnlarında bulunmuş olan melfûf pusulada muharrerü'l-esâmî kesânın ibrâz-ı hüsn-i hizmet ve gayret eylemiş olduklarından bahisle kendisiyle mûmâileyhime birer kıt'a nişân-zîşân i'tâsı hususuna diar Erzurum Valisi sâbık devletli Mehmed Paşa hazretlerinin tevârüd eden tezkiresi Dâr-ı Şûrâ-yı Askeriye lede'l-havale malum-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri buyurulduğu üzere i'tâ olunmakda olan iftihar nişânları bizzat muharebede bulunarak din ve devleti uğurunda hüsn-i hizmet ve gayreti mesbûk olmuş veyahud muharib bulunan asâkir-i mülûkânenin sevk-i zehair ve mühimmâtı misillü hıdemât-ı mühimmede bulunmuş olanlara mahsus olduğundan ve mezkûr pusulada muharrerü'l-esâmî ashâb-ı rütbeden beş zâtın Ordu-yı Hümâyûnun sevk-i zehair ve saire misillü hıdemât-ı mühimmesinde istihdam olundukları ve tebaadan bulunan altı kişinin dahi asâkir-i muvazzaf ile beraber bizzat muharebede hüsn-i hizmet ve gayretleri meşhur olduğu müşârunileyh hazretleri tarafından beyân olunmuş ve harb Ordu-yı Hümâyûnlarında bulunan asâkir-i muvazzafa dahi nişân-ı iftiharlar i'tâ olunmakda bulunmuş olduğundan müşârunileyh hazretlerine pususla-i mezbûrede muharrerü'l-esâmî zevât ve kesânın cümlesine umum iftihar nişânlarından birer kıt'asının i'tâsı lâzım geleceği ifade olunarak tezkire-i mezkûre manzûr-ı âlî-i âsafâneleri buyurulmak üzere leffen hâk-i pây-ı sâmî-i dâverîlerine takdim kılınmış olmakla muvâfık-ı emr u irâde-i aliyye-i hidivîleri buyurulur ise icra-yı iktizâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Z. sene [12]72 / [29 Ağustos 1856]

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:46 Page 28

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Valisi devletli Mehmed Paşa hazretleri kendisinin dairesi halkından olup maiyyetiyle Bayezıd ve Köprüköyü Ordu-yı Hümâyûnlarında bulunarak hüsn-i hizmet ve gayretleri meşhûd olan malumü'l-esâmî kesâna umum iftihar nişânlarından birer kıt'a nişân-ı zîşân i'tâsı hususuna dair olan tezkire-i behiyye-i Seraskerî melfûf tezkire ile manzûr-ı âlî buyurulmak için arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 20 S. sene [12]73 / [20 Ekim 1856]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Zîver-i enâmil-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mezkûr tezkireler manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i mülûkâne buyurulmuş ve istîzân buyurulduğu vechile müşârunileyh hazretleriyle mûmâileyhime umum iftihar nişânlarından birer kıt'a nişân-ı âlî i'tâsı müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî muktezâ-yı celîlinden olarak zikrolunan tezkireler yine savb-ı âlî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 S. sene [12]73 / [21 Ekim 1856]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:46 Page 29

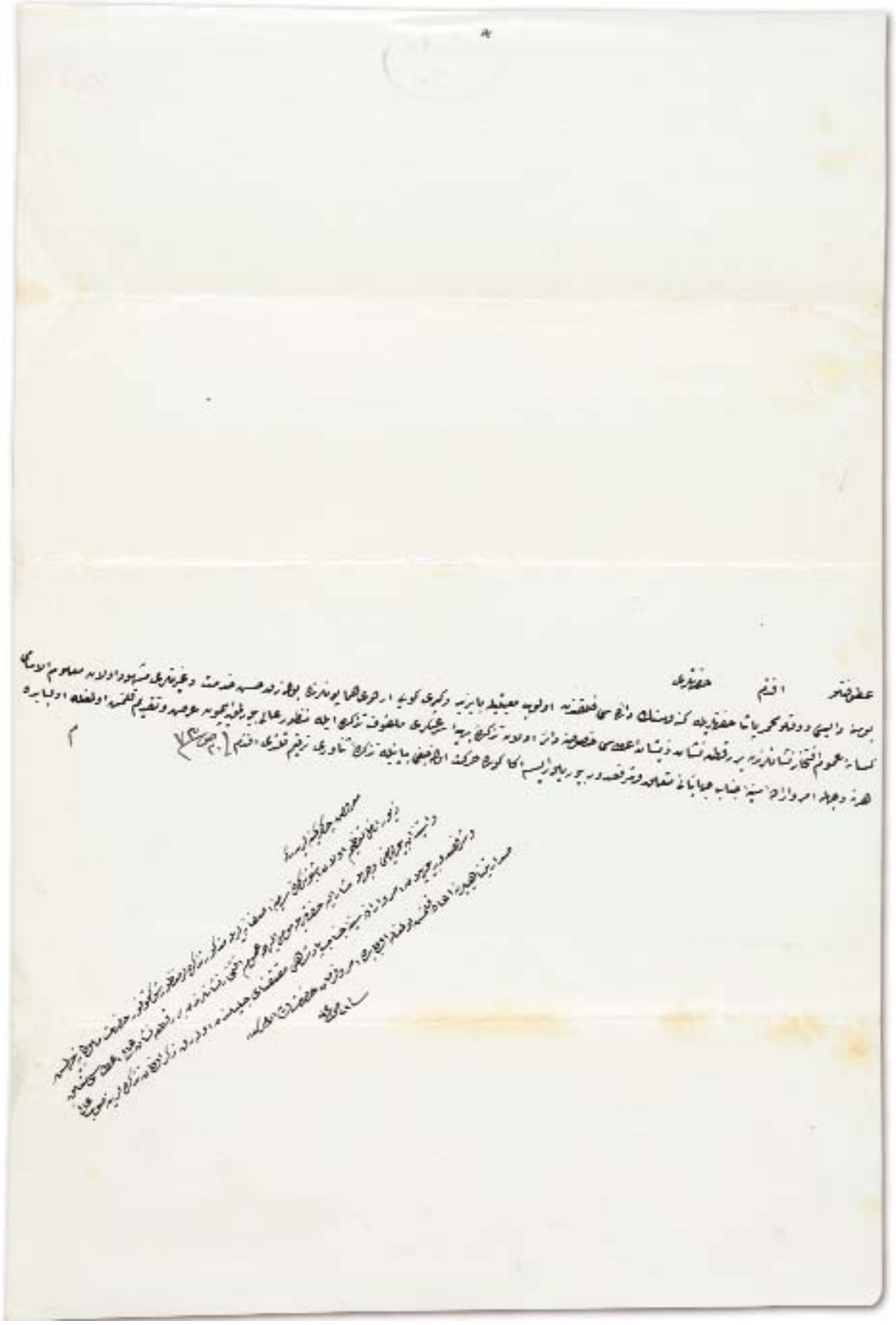

İ. DH, 357/23600

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:46 Page 30

4

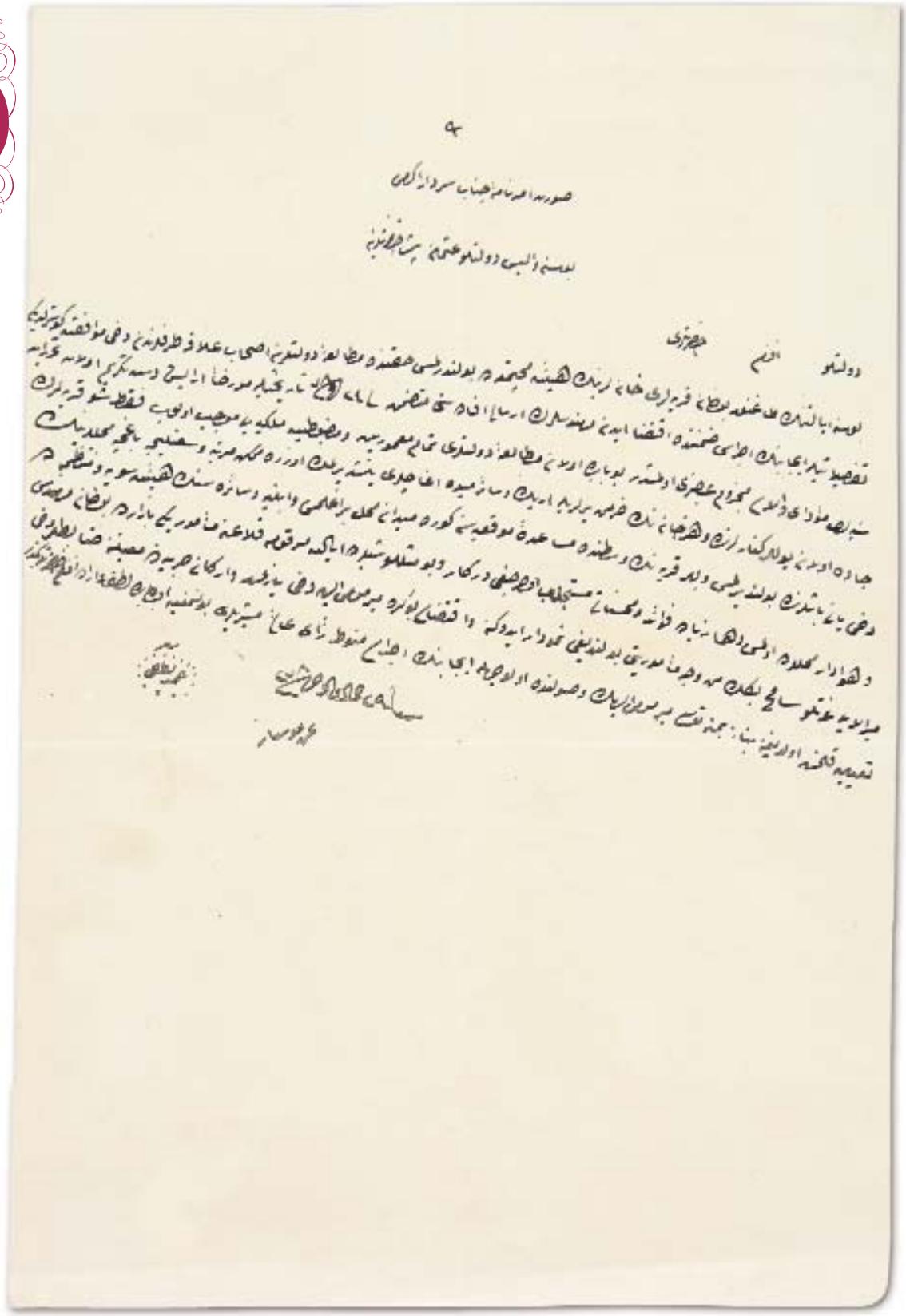

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:46 Page 31

BOSNA EYALETİ'NDE KÖY YERLEŞİMLERİNİN DÜZENLENMESİ

Bosna Eyaleti'nin dağınık bulunan köylerinin mühendisler aracılığıyla bir araya toplanması, evlerin mümkün olduğunca havadar bir yerde kurulması, evlerin yanına ağaç yetiştirilebilecek ve harman yeri olabilecek yerlerin ayrılması köylerin ortasında meydan bırakılması vb. hususlara dikkat edilerek köy yerleşimlerinin düzenlenmesi

UREĐİVANJE SELA U BOSANSKOM EJALETU

Okupiti sela koja su raštrkana u Bosanskom ejaletu koristeći pomoć inžinjera, koliko god je moguće izgraditi kuće na prozračnom mjestu, izdvojiti mjesta pored kuća za sadenje drveća i gumno, ostaviti praznog prostora u centru sela i paziti na slične stvari prilikom uređivanja sela
01/01/1862

Suret-i Emirnâme-i Cenâb-ı Serdar-ı Ekremî
Bosna Valisi Devletli Osman Paşa Hazretleri'ne

Devletli efendim hazretleri

Bosna Eyaleti'nin dağınık bulunan karyeleri hânelerinin hey'et-i müctemi'ada bulundurulması hakkında mütâlaa-i devletlerine ashâb-ı alâka taraflarından dahi muvâfakat gösterildiği tafsilâtıyla icabının icrası zımnında iktizâ eden mühendislerin irsâli ifadesini mutazammın fî 24 C. sene [12]78 tarihiyle müverrehan ârâyış-ı dest-i tekrîm olan tahrirât-ı seniyyeleri müeddâ-yı vâlâsı meczûm-ı acizî olmuşdur. Bu bâbda olan mütâlaa-i devletleri tamam-ı ma'mûriyet ve mazbûtiyet-i mülkiyeyi mûcib olup fakat şu karyelerin cadde olan yollar kenarlarında her hânenin harman yerleriyle erik ve sair meyve ağaçları yetişdirilmek üzere mümkün mertebe vüs'atlice bağçe mahallerinin dahi yanıbaşlarında bulundurulması ve beher karyenin vasatında müsaade-i mevkiiyesine göre meydan mahalli bırakılması ve ebniye ve sairesinin hey'et-i seviye ve muntazamada ve havadar mahallerde olması daha ziyade fevâid ve muhassenâtı müsteclib olacağı derkâr ve bu misillü şeylerde eyalet-i merkûme kılâ'ına memur Yenipazar'da bulunan Mühendis Miralayı izzetli Samih Bey'in min-vechi memuriyeti bulunduğu nümûdâr idüğüne ve iktizâsı bu kere mîr-i mûmâileyhe dahi yazılmışdır ve erkân-ı harbiyeden muayyen zâbitler dahi tayin kılınmış olduğuna binâen bi-mennihî Teâlâ mîr-i mûmâileyhin vusûlünde ol vechile icabının icrası menût-ı re'y-i âlî-i müşîrileri bulunmağın ol bâbda lütf ve irâde efendim hazretlerinindir.

Fî 29 Cumâdelâhir sene [1]278 / [1 Ocak 1862]

Ömer Lütfi

A. MKT. UM, 528/97

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:47 Page 32

5

AHMET CEVDET PAŞA'NIN BOSNA-HERSEK MÜFETTİŞLİĞİ'NE TAYİNİ

Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye azası Ahmet Cevdet Efendi'nin 25.000 kuruş maaş ve 50.000 kuruş harcırahla Bosna Hersek Fevkalade Müfettişliği'ne tayin edildiği

İMENOVANJE AHMED DŽEVDET PAŠE ZA İNSPEKTORA U BOSNİ İ HERCEGOVİNİ

Član Medžlis-i Vala-yı Ahkam-ı Adlije (Skupština osnovana 1837 godine koja je je imala zadatak da priprema nove pravilnike koje su proizašle iz pokušaja sistematskog reformiranja sistema i daje svoja mišljenja po različitim državnim pitanjima) Ahmet Dževdet efendija je imenovan za specijalnog inspektora Bosne i Hercegovine sa plaćom od 25.000 groša i 50.000 groša mu je dato za troškove
18/06/1863

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Bosna ve Hersek Ciheti Müfettişliği'ne tayin buyurulan Beğlikçi-i Divan-ı Hümâyûn saadetli Emin Bey Efendi hazretlerinin azîmetinden sarf-ı nazarla Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Azâsından faziletli Ahmed Cevdet Efendi hazretlerinin icra-yı memuriyeti kendisine ve emsâli misillü yirmi beş bin kuruş maaş ve elli bin kuruş harcırah tahsis ve i'tâsı hususuna bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla hazinece iktizâsının ifasına himmet buyurula deyu.

Fî gurre-i Muharrem sene [12]80 / [18 Haziran 1863]

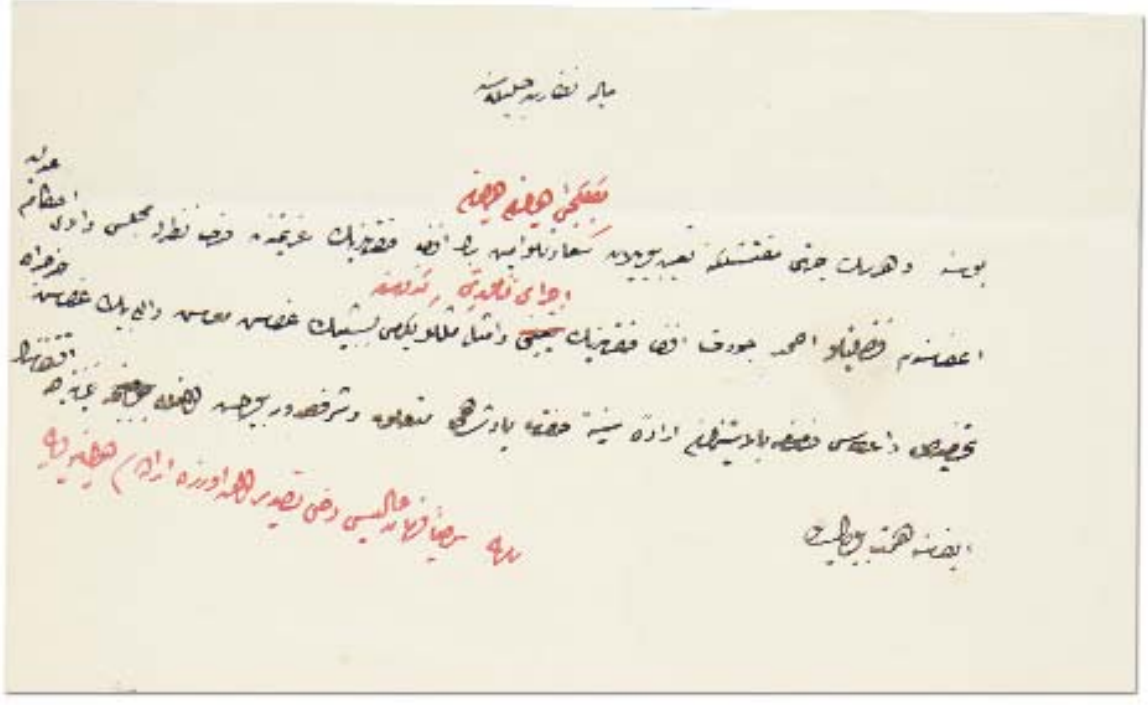

A. MKT. MHM, 266/58

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:47 Page 33

BOSNA-HERSEK'TE PADİŞAH FERMANININ TÜRKÇE VE BOŞNAKÇA OLARAK OKUNDUĞU

Bosna-Hersek bölgesi teftiş memurlarının Mostar'a giderek Padişah'ın fermanını Türkçe ve Boşnakça olarak ilan ettikleri ve halka ayrıntılı olarak anlattıkları

6

ČİTANJE SULTANOVOG FERMANA NA TURSKOM İ BOSANSKOM JEZİKU

Službenici inspekcije u Bosni i Hercegovini su otišli u Mostar i tamo oglasili narodu i objasnili u detalje sultanov ferman na turskom i bosanskom jeziku

26/07/1863

Taraf-ı Bâhirü'ş-şeref-i Hazret-i Müfettişiye

Bosna ve Hersek ciheti teftiş memuriyet-i celîlesiyle Mostar'a muvâsalatla memurîn-i celîlesini mutazammın sâniha-pîrâ-yı sudûr buyurulan fermân-ı celîl-ünvânın bir kıt'a suret-i mümziye ile tebligât-ı kâfiye ve te'minât-ı vâfiyenin herkese ilân ve ifhâmı zımnında Türkçe ve Boşnakça ilannâmelerden birer sureti irsâl buyurulduğu beyân-ı âlîsiyle suret-i memurîn-i mün'imâneleriyle beraber mazmûn-ı fermân-ı âlisinin herkesin anlayabileceği lisan üzere güzelce ve lâyıklıca anladılması ve mezkûr ilannâmeler müte'addid suretleri çıkarılarak icab eden yerlere gönderilmesi irâdesini mütezammın hâme-pîrâ-yı ta'zîm ve tekrîm olan emir-nâme-i âlî-i kerîmâneleriyle fermân-ı celîlü'l-ünvân-ı hümâyûnu ve mezkûr ilannâme-i seniyyeleri lâzımü'l-huzur muvâcehesinde kemâl-i ta'zîm ve tevkîriyle feth ve kırâet olunarak fermân-ı âlî-i mezkûrun mazmûn-ı adalet-meşhûnu ve suret-i memurîn-i celîle-i mükrimâneleri herkese ilâm ve ifhâm olunduğu misillü ilannâme-i aliyye-i mezkûreden müte'addid suretler çıkaralılarak iktizâ edenlere irsâl olunmuş ve işbu memurîn-i hidivîlerinden dolayı Padişahımızın bu lütfunu herkes bir büyük nimet bilip cümle tarafından dua-yı mefrûzatü'l-eda-yı hazret-i Hilâfet-penâhîye terdîfen hüsn-i muvaffâkiyyet-i devletleri dürûdu bi-hulûsi'l-bâl yâd ve tezkâr kılınmış ve hilâf-ı tenbihât ve vesâyâsına hâl ve hareket vukû'a getirilmesine bezl-i sa'y-i bî-şumar kılınacağı derkâr bulunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 9 Saferü'l-hayr sene [12]80 ve fî 13 Temmuz sene [12]79 / [26 Temmuz 1863]

(Trebine kaymakam vekili ve diğer üyelerin imzaları)

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:47 Page 34

TŞR. BNM, 2/27

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:47 Page 35

BOSNA VİLAYETİ'NİN KURULDUĞU VE VALİLİĞE BAĞLANACAK KAZALAR İLE TAYİN EDİLECEK GÖREVLİLERİN BELİRLENDİĞİ

Tuna ve Suriye vilayetlerinin teşkilinden görülen yarar üzerine, Bosna bölgesi de önemli bir yer olduğundan Bosna Vilayeti isminde yeni bir valilik kurularak Hersek ve Yenipazar Mutasarrıflıklarıyla birleştirilmesi, Karadağ sınırı yakınlarındaki Trebine ve bazı kazaların ise vilayet nizamına bağlı olmadan özel bir askerî usulde idaresi, Bosna vilayet merkezinde, kaza ve nahiyelerde görevlendirilecek idari meclis ve memuriyetlerle alacakları maaşların belirlenmesi, Bosna Valiliği görevine 60.000 kuruş maaşla Osman Paşa'nın devamı, Yenipazar Sancağı Mutasarrıfı Cavid Paşa'nın görevinin devamı, Naşid Efendi'nin Hersek Kaymakamlığı'na, Münib Efendi'nin Saraybosna, Ali Bey'in Trebine Kaymakamlığı'na, Mahmud Paşa'nın Yenipazar Kaymakamlığı'na tayin edilmesi

OSNİVANJE BOSANSKOG VİLAJETA İ ODREĐİVANJE MALIH GRADOVA KOJİ ĆE BİTİ DİO TOG VİLAJETA İ ODREĐİVANJE SLUŽBENİKA KOJİ ĆE BİTİ İMENOVANİ

Nakon koristi koja je uviđena od organiziranja Dunavskog i Sirijskog vilajeta i zbog toga što je bosanski predio važna teritorija donesena je odluka za osnivanje novog vilajeta po imenu Bosna i spajanje istog sa Hercegovačkim i Novopazarskim Mutesarriflukom, nekim gradićima koji se nalaze na granici sa Crnom Gorom i Trebinjem rukovoditi van vilajetskog sistema i specijalnim vojnim metodama, odrediti plaće službenika i članova skupštine rukovodstva koji će biti angažirani u centru bosanskog vilajeta, u kasabama i nahijama, imenovanje Bosanskog valije Osman paše sa plaćom od 60.000 groša, produžavanje angažmana novopazarskog mutesarrifa Džavid paše, imenovanje Našid efendiju za kajmakama Hercegovine, Munib efendiju na mjesto sarajevskog kajmakama i Mahmud paše na mjesto kajmakama Novog Pazara

27/05/1865

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Tuna Eyaleti'nde olduğu gibi Bosna Eyaleti'yle Hersek ve Yenipazar Mutasarrıflıkları birleşdirilip Boşnaklık kıt'asında dahi müceddeden bir eyalet teşkiliyle vilâyetin ibkâen devletli Osman Paşa hazretlerine tevcîh ve tefvîz ve on bin kuruş masârıf-ı devriye ile beraber valilik maaşı olarak müşârunileyhe altmış bin kuruş tahsis olunması ve müfettiş-i hükkâm-ı vilâyet ve muhasebeciye onar ve umûr-ı ecnebiye memuriyeti beraber olduğu hâlde mektubculuğa on bin ve umûr-ı hesabiye mümeyyizliğine üç bin beş yüz ve meclis-i idare kitâbetine üç bin ve cinayet ve temyiz hukuk kitâbetleriyle umûr-ı tahrîriye mümeyyizine ikişer bin beşer yüz ve meclis-i idare azâsına yedişer yüz ve

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:47 Page 36

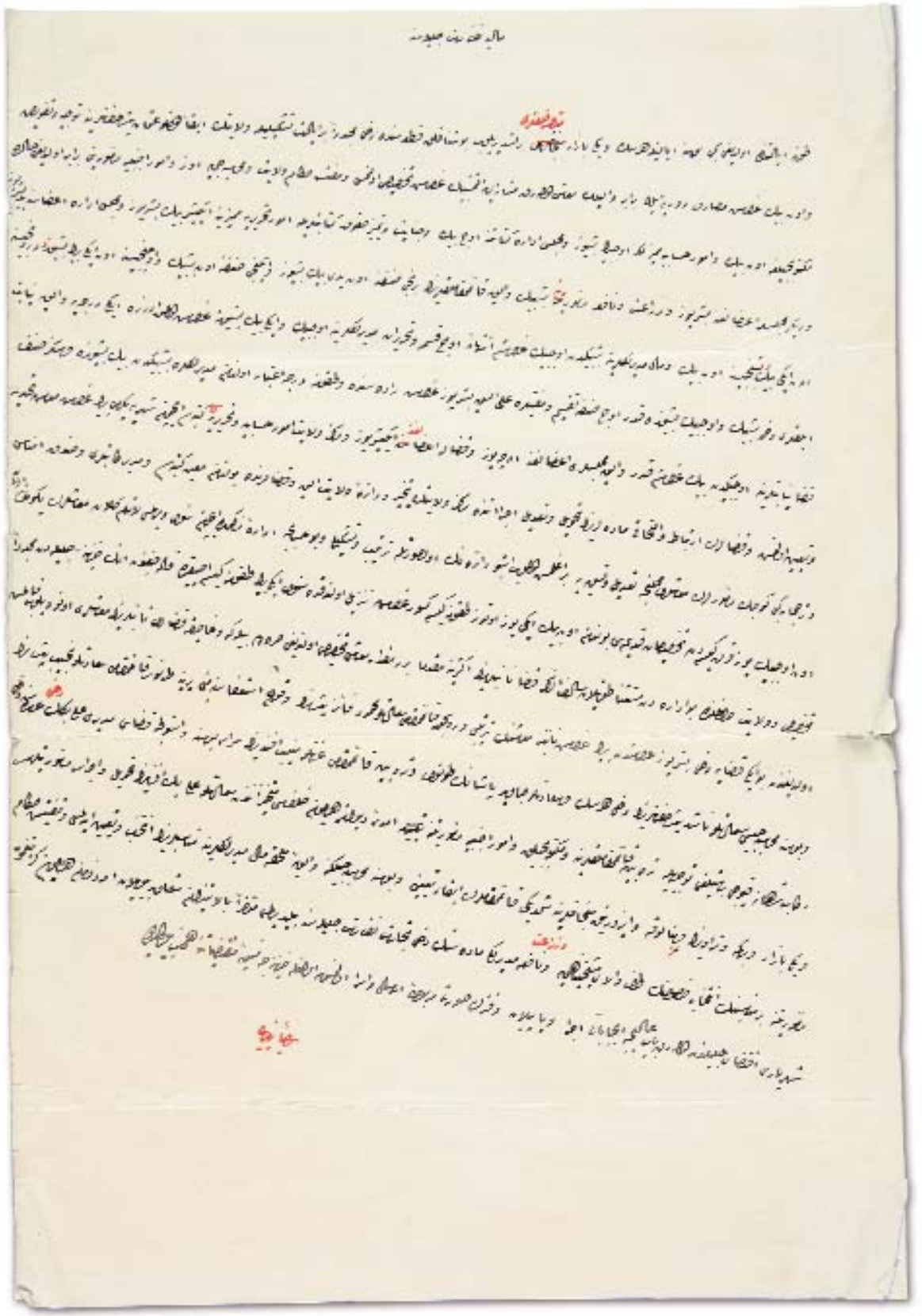

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:47 Page 37

diğer meclisler azâlığına beşer yüz ve ziraat ve nâfia memuruna beş bin ve elviye kaymakamlıklarının birinci sınıfına on yedi bin beş yüz ve ikinci sınıfına on beş bin ve üçüncüsüne on iki bin beş yüz ve dördüncüsüne on iki bin ve beşincisine on bin ve mal müdürlüklerine beş binden üç bin kuruşa intihâen üç kısma ve tahrirât müdürlüklerine üç bin ve iki bin beş yüz kuruş olmak üzere iki dereceye ve elviye niyabet aylıkları dahi beş bin ve üç bin beş yüze kadar üç sınıfa taksim ve müftülere ale's-seviye beşer yüz kuruş râddesinde ve dokuz derece itibar olunan müdürlüklere beş binden bin beş yüze ve sekiz sınıf kaza niyabetlerine üç binden bin kuruşa kadar ve elviye meclisleri azâlığına üçer yüz ve kazalar azâlığına ikişer yüz ve merkez-i vilâyet umûr-ı hesabiye ve tahririyesi ketebesi için şehriye yirmi bin kuruş maaş tahdîd ve tayin olunması ve kazaların irtibât ve iltihakı maddelerinin tahvîl ve ta'dîl icraatında merkez-i vilâyetin tahyîr ve daire-i vilâyet elviye ve kazalarında bulunan mu'în ketebesi ve müdür kâtibleri ve sandık ümenâsı ve tercüman gibi küçük memurların maaşları mahallince ta'dîl ve tesviyeye bırakılmış olup işbu dairenin ol suretle tertib ve teşkil ve bu hesabca idare-i mezkûre için senevî verilmesi lâzım gelen maaşların yekûnu olan on üç bin yüz kırk keseden tahsisât-ı kadimesi bulunan on bin iki yüz otuz dokuz kese küsûr kuruş tenzîl olundukda senevî iki bin dokuz kese açıkda kalacağından onun hazine-i celîleden müceddeden tahsisi ve vilâyet dahilinde bu irâdeden müstesna tutulan sâlifü'z-zikr kaza nâiblerinin ekserine mukaddemâ birer mikdar maaş tahsis olunduğu sırada Bileke ve Gaçka Kazaları nâiblerinin maaşları unutulup kalmış olduğundan bu iki kazaya dahi beşer yüz kuruşdan bin kuruş nâib maaşının tertibi ve Rusçuk kaymakamı saadetli Mahmud Faiz Paşa'nın vuku'-ı istîfâsına mebnî yerine Tırnova Kaymakamı saadetli Necib Paşa'nın ve Bosna Muhasebecisi saadetli Naşid Paşa hazretlerinin dahi Hersek ve saadetli Cavid Paşa'nın Tırnova ve Trebine Kaymakamı izzetli Münib Efendi'nin Saraybosna ve İstolça Kazası Müdürü Ali Bey'in dahi uhdesine dahi rikâb-ı şahane kapıcıbaşılığı tevcîhiyle Trebine Kaymakamlıklarına ve mektubculuk ve umûr-ı ecnebiye memuriyetine Amedî-i Divan-ı Hümâyûn hülefası mütehayyizânından saadetli Ali Beyefendi'nin tahvîl ve icra-yı memuriyetleri ve Yenipazar ve Bihke ve Travnik ve Banaluka ve İzvornik Sancaklarına şimdiki kaymakamların ibkâen ve tayini ve Bosna Muhasebeciliği'ne ve elviye-i mülhaka müdürlüklerine münasiblerinin intihâb ve tayin edilmesi ve teftiş-i hükkâm memuriyetine bir münasibinin intihâbı hususunun taraf-ı vâlâ-yı meşihat-penâhîye ve ziraat ve nâfia müdürlüğü maddesinin dahi Ticaret Nezâret-i Celîlesi'ne bildirilmesi muahharan bi'l-istîzân müte'allik buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı keramet-nümûn-ı Şehriyârî iktizâ-yı celîlinden olarak Bâbıâlice icabâtı icra ve yapılan defterin sureti merbûten irsâl ve isrâ olunmuş olmakla hazinece tesviye-i muktezâsına himmet buyurula deyu.

Fî 24 Ca. sene [12]81 / [25 Ekim 1864]

A. MKT. MHM, 332/71

***

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 38

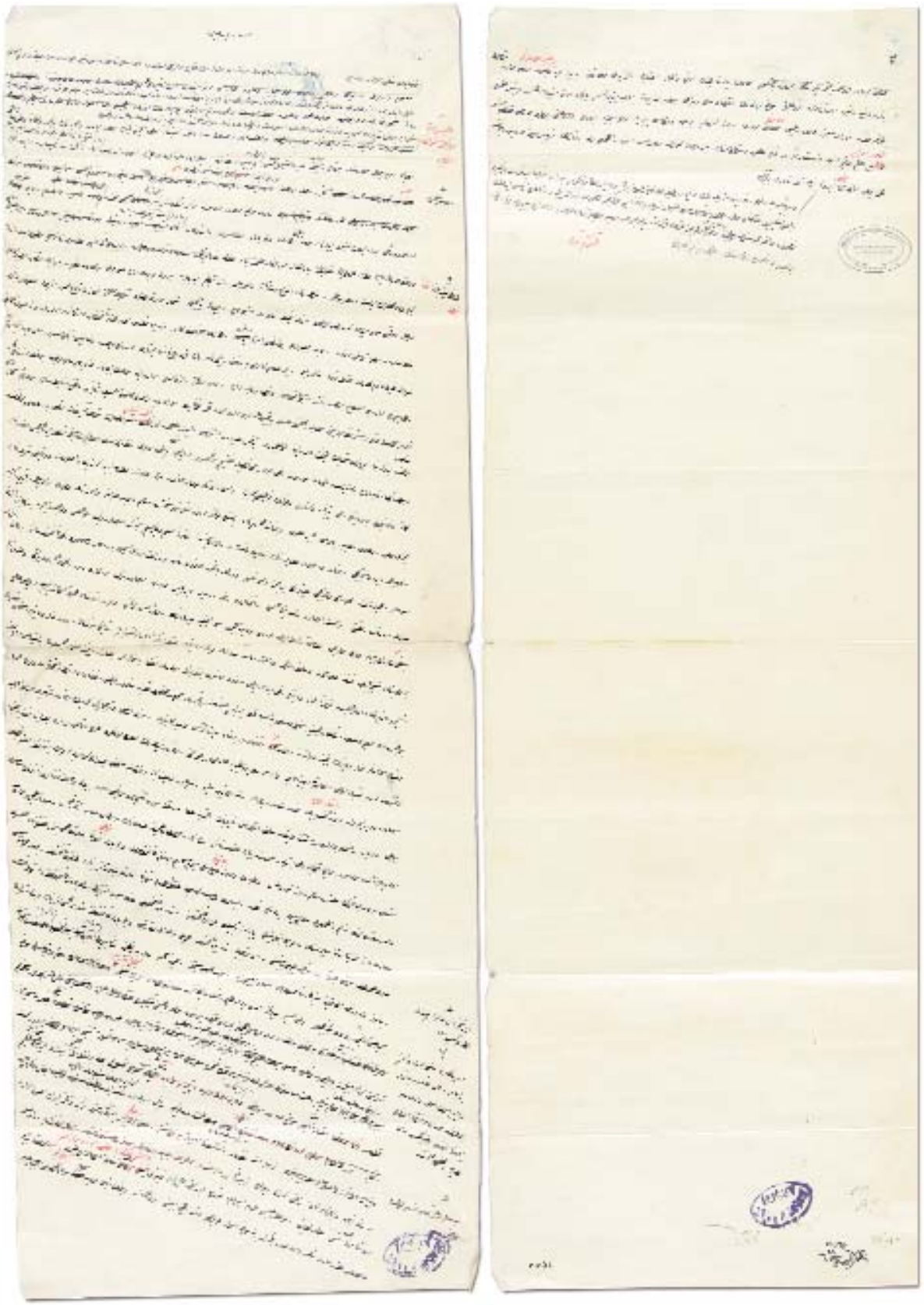

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 39

Bosna Vilâyet-i Celîlesi'ne

Kazaya-yı müttefikun aleyhâdan bulunduğu vechile bir mülk ü devletde âsâr-ı menâfi‘-disâr-ı medeniyet ilerledikçe onun muhtac oduğu esbâb ve vesâilden hâl-i tenâkusda kalan şeyler dahi birer birer meydana çıkarak lüzum-ı ikmâlini izhâr ve ısbat eder. İşte cenâb-ı Hakk-ı mâlik-i meşrû‘-ı âlîsi olan veli-nimet-i bi-minnetimiz efendimiz hazretlerine bağışlasın. Memâlik-i Mahrûse-i Mülûkâne dahi saye-i mehâsin-vâye-i hazret-i mülkdârîde an be-an kesb-i intizâmât ve terakkiyât ile sû be-sû makarr-nümûn olmakla başladığından mülkümüz ve vatandaşlarımızın ma‘mûriyet ve servetine hizmet edecek ıslâhât ve tanzimâtın zaman-ı icrası gelmişdir. Binâenaleyh eser-i muvaffakiyet-i saadet-gayet-i veli-nimetle şu matlab-ı mühimme vusûlün mebde’i ve nümune-i teşeb-büsâtı olmak için geçende bazı eyalât ve elviyenin terkîb ve ilhâkı ve Tuna Eyaleti nâmıyla Bulgaristan cihetinde vilâyet-i cedîde teşkil olunarak yapılan nizâmnâmeleri gazetelere derc ile ilân etdirilmiş ve onu takiben Beriyyüşşam'da dahi Suriye ismiyle öyle bir vilâyet açılmış idi ve'l-hamd işbu te’sisâtdan aranılan semere-i hasene ve muhassenât bi't-tecrübe hâsıl olmaklığa yüz tutduğundan ve Boşnaklık kıt‘ası dahi her türlü itinaya şâyân mevâki‘-i mühimmeden olduğundan fevâid-i teşekkülât-ı mebhû-senin ta‘mîmi zımnında Bosna Vilâyeti ünvanıyla orada dahi uhde-i müşirîlerine ibkâen tevcîh bir valilik teşkil edilerek Bosna Eyaleti'yle Hersek ve Yenipazar Mutasarrıflıkları birleşdirilerek bâ-irâde-i seniyye tefvîz edilmiş ve ol bâbda kaleme alınan nizâmnâ-menin nüsah-ı matbûasıyla daireye girecek mahallerin esâmîsine ve memurîn-i mülkiye ve şer‘iyenin envâ‘ ve maaşâtına ve umûr-ı maliyeye dair tanzim etdirilen cedvel ve beyânnâmelerin suretleri ve ilân-ı memuriyet-i behiyyelerini mutazammın tastîr olunan emr-i âlî takımıyla sûy-ı sâmilerine gönderilmiş olmakla sernâme-i nemîka-i senâverî işbu tevcîh-i vecîhin tebrikiyle tenvîr olundukdan sonra tafsil-i maslahata âğâz ve şürû‘ kılınır. Şöyleki melfûfât-ı merkûme mütâlaalarından anlaşılacağı üzere vilâyet-i celîleleri yedi sancak itibar olunmuş ve Hersek Sancağı'nda kâin Trebine Kazası el-hâletü hâzi-hî kaymakamlık idaresinde olarak ve şu usul icabınca müdürlüğe tahvîli lâzım gelerek fakat kaza-yı mezkûr ile diğer malumü'l-esâmî beş kaza ve iki nahiyenin Karadağ'ın hatt-ı imtiyâzı üzerinde olmasından ve bazısı esna-yı meselede hâl-i isyana girmiş iken daha yakında idarece ıslâh edilmesinden nâşi işbu kaymakamlık ve kaza ve nahiyelerin vilâyet nizâmâtı dairesinde idarelerine mevkiin icabât-ı zaruriyesi mâni olup bu hat üzerindeki kazalar ve ahalisinin koloni-militer nizâmı yani ahaliden muhafaza-i askerî tertibiyle askerce idare usulü tahtına konulmasıyla oralarda bir usul-i mahsusa-i askeriye te’sis ve kuvve-i zabıtasının o yolda isti‘mâli dahi mutasavver bulunmuş idüğüne binâen bunların şimdilik hey’et-i hâzıralarına dokunulmayarak tertib-i cedîdden istisnası tabiat-ı maslahatdan görünmeğin mezkûr kazaların şimdilik tensîkât-ı mutasavvereye ilâve olunmamasından ve bazı kaza ve nahiyelerin birleşdirilmesinden dolayı bu vilâyet dahi otuz altı kazaya taksim kılınmış olduğu misillü Tuna Vilâyeti Nizâmnâmesi'nin ahkâm-ı esasiyesince teşekkül eden mecâlis-i nizâmiyenin kâffe-i vezâifiyle bu vilâyetin dahi tertib ve küşâdı ve nüvvâbın tavzîfi ile beraber dahil-i vilâyetde bulunan muhakemeden merkez-i Hükûmet-i Saltanat-ı Seniyye'ye gönderilen ilâmât ve vesâik-i şer‘iyenin mümeyyizi olmak ve de‘âvî-i nizâmiyeye bakacak temyiz hukuk ve cinayet meclislerinin riyâsetinde bulunmak üzere emsâli misillü müfettiş-i hükkâm-ı vilâyet ünvanıyla bir umûr-ı şer‘iye memuru ve umûr-ı maliye ve tahrirât için

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 40

bir muhasebeci ve bir de mektubcu ve cinayet ve de'âvî-i nizâmiyenin rü'yet ve tesviyesine ve idare işlerine memuren Müslim ve gayr-ı müslim altışar azâdan mürekkeb iki meclis ve bu meclisler için birer kâtib ve idare-i umûr-ı maliye ve tahrîriye zımnında muhasebeci ve mektubcu ve maiyyetlerinde birer mümeyyiz ve umûr-ı nâfia ve ziraate bakmak üzere nâfia ve ziraat müdürü ismiyle birer memur ve sancaklara dahi kaymakamdan başka birer mal ve tahrirât müdürü ve birer nâib ve müftü ve altışar azâdan mürekkeb iki meclis ve kazalarda dahi birer müdür ve birer nâib ve dörder azâdan mürekkeb birer idare ve birer de'âvî meclisleri tertibi ve hükûmet ile ecnebi memurları beyninde cârî olacak muamelât vasıta olmak üzere vilâyet için umûr-ı ecnebiye müdürü nâmıyla bir memur tayin olunması vilâyet nizâmının cümle-i ahkâmından olduğu hâlde bu memuriyetin mektubculuk hizmetine ilâvesi ve sâlifü'z-zikr ziraat ve nâfia müdürleri diğer vilâyetlerde başka başka intihâb olunmuş ise de şu iki hizmetin ve birde merkez-i vilâyetde ve sancakbaşlarında teşkili lâzım gelen üçer meclisden muahharan Tuna Vilâyeti'nde dahi icra olunduğu üzere kâtibleri başka başka olarak fakat ber-minvâl-i muharrer cinayet ve temyiz-i hukuk meclislerinin birleşdirilmesi ve maamâfih bu meclislerde mühim ve mu'allak ve tedkikât-ı amîkaya menût ve mu'allak bir iş zuhur ederse azâsından bir kısmının cemiyet-i mahsusa akdine me'zûn olması ve kazaların irtibat ve iltihakı maddelerinin tahvîl ve ta'dîl icraatında merkez-i vilâyetin temyiz ve idare-i vilâyet-i livâ ve kazalarında bulunan ma'iyyet ketebesi ve müdür kâtibleri ve sandık ümenâsı ve tercüman gibi küçük memurîn maaşlarının oraca icab ve iktizâsına göre ta'dîl edimesi ve muamelât-ı esasiye icabınca vali ile memurîn-i mülkiyeye aid olan kaptan ve memurîn-i şer'iyenin almakda oldukları harc-ı vesâik vesaire ba'd-ezîn hazineye alınıp masârıf-ı devriye ile beraber vilâyete emsâli vechile altmış bin kuruş maaş verilerek diğer memurîn-i mülkiye ve şer'iyeye ve ma'iyyet ketebe ve hademesine melfûf cedvelde gösterildiği vechile başka başka aylıklar tahsis edilmesi ve vilâyet dahilinde bu idareden müstesna tutulan sâlifü'z-zikr kaza nâiblerinin ekserine mukaddemâ birer mikdar maaş tahsis olunduğu sırada Bileke ve Gaçka Kazaları nâiblerinin maaşları unutulup kalmış olduğundan bu iki kazaya dahi beşer yüz kuruşdan bin kuruş nâib maaşının ve muhassesât-ı umumiye-i cedîdenin ber-mantûk-ı hulâsa tertib kılınması ve Maârif-i Umumiye İdaresi'ne müte'allik olan icraatın müfettiş-i hükkâm-ı vilâyete gördürülmesi ve Bosna cihetinde el-yevm müstahdem bulunan kaymakamların ve Yenipazar Sancağı Mutasarrıfı saadetli Mahmud Paşa hazretlerinin ehliyetleri ve umûr-ı memurelerinde ikdâm ve ihtimâmları mülâbesesiyle yerlerinde takrîr ve ibkâları Hersek Mutasarrıfı saadetli Cavid Paşa'nın Tırnova Kaymakamlığı'na ve Bosna Muhasebecisi saadetli Naşid Efendi'nin rütbe-i âliyesinin Rumeli Beylerbeyilği payesine terfî'le Hersek Kaymakamlığı'na ve Trebine Kaymakamı izzetli Münib Efendi'nin Saraybosna ve İstolça Kazası Müdürü Ali Bey'in uhdesine müceddeden Rikâb-ı Şahane Kapıcıbaşılığı rütbesi tevcîhiyle Trebine Kaymakamlığı'na tahvîl ve icra-yı memuriyetleri ve Yenipazar Kaymakamlığı'na müşârunileyh Mahmud Paşa'nın ve Bihke ve Travnik ve Banaluka ve İzvornik Sancaklarına şimdiki kaymakamların ibkâ-yı tayinleri ve vilâyet muhasebeciliğine ve elviye-i mülhaka mal müdürlüklerine münasiblerinin buradan intihâbı ve irsâli ve Bosna Vilâyeti Mektubculuk ve Umûr-ı Ecnebiye Müdürlüğü'ne Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn hülefası mütehayyizânından saadetli Ali Beyefendi'nin tayini terfi-i rütbe ile karar-ı müttehizin mevâdd-ı esasiyesi olarak tensîb ve müdürlüklere orada işe yarayan-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 41

lar ve taht-ı tecrübede bulunanlar var ise onların nasbı ve olmayıp da bu tarafdan götürülmek iktizâ eyledikde icabının ifası dahi tasvîb kılınmışdır. Müstağnî-i izah olunduğu üzere Bosna kıt'ası ağniyâya sezâ mevâki'-i mühimmeden bulunduğu cihetle bu noktanın tahkim-i şirâze-i asayiş ile birinci derecede gözedilecek mesele-i mühimme olup bi-mennihî Teâlâ işbu nizâmât ve teşkilatın fi'liyâtı münteşir ve hâsıl oldukça intizamât-ı mültezime tezayüd ve te'ekküd ederek usul-i idare ez-ser-i nev te'min ve eyaletin bina-yı istirahati güzel bir yolda terhîn kılınmış olacağından dirayet-i müslime-i fetanekârîlerinin hüsn-i tesviye-i matlaba kifayeti ve bu hatab-ı cesîmi uhde-i istihâllerine tevdî' eden itimad-ı âlînin te'siri cüraât-ı mukteziyeyi matlûb üzere mürekkeb fi'le îsâl edeceği gibi bu makûle tedâbîr ve nizâmât ne kadar hâdde-i tedkik ve mütâlaadan geçirilse yine mevki-i icraya konulduğu vakit hiç ilişir yeri kalmamışdır denilmek kâbil olamayıp ale'l-husus memâlik-i Padişahînin mevki ve ahali itibarıyla ekser yeri tamamı tamamına birbirine uyamayacağı mütâlaasınca esasını idare-i mutasavvere bir kere vaz' ve tayin olundukdan sonra fürû'atça mevki ve sekenenin iktizâ-yı hâl ve mizacı bazı ta'dîlâtı icab etdirir ise yazılmış olan şeylerin hepsi la-yeteğayyer hükmünde tutulmayacağından evrak-ı meb'ûse arîz ve amîk mülâhaza olunarak ve mevâdd-ı esasiyesi yoluyla ve sırasıyla peyderpeyi mevki'-i icraya îsâl ve bu tarafa bildirilmesi muktezî şeyler zuhur ederse takım takım iş'âr ve istiş'âr kılınarak semere-i matlûbe ve muntazırasının hayyız-ı husûle getirilmesine nasb-ı nefs-i itina ve ihtimâm birle bir kat daha tehzîb-i levha-i memdûhin ve muvaffakiyete himmet buyurulması bilhassa matlûb idüğü ve maaşât cedvelinde memurîn-i şer'iyenin mevki'-i vazifeleri gösterilmiş ise de vilâyet hükkâmı için burada iktizâ edenlerden mürekkeb bir meclis teşkiliyle muktezâyı hâl ve maslahat düşünülmek yani hükûmât-ı şer'iyede istihdam olunacak zevâta yeniden bir kaide te'sis edilmek tasmîmât-ı vâkı'a cümlesinden olmağın ve benaberîn vuku bulacak ictimâda kararlaşdırılacak suver-i münasibe tafsilâtının cânib-i vâlâlarına bildirileceği derkâr bulunmağın bu hususda ona intizâr olunmak lâzım geleceği.

Fî gurre-i M. sene [12]82 / [27 Mayıs 1865]

A. MKT. MHM, 333/14

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 42

8

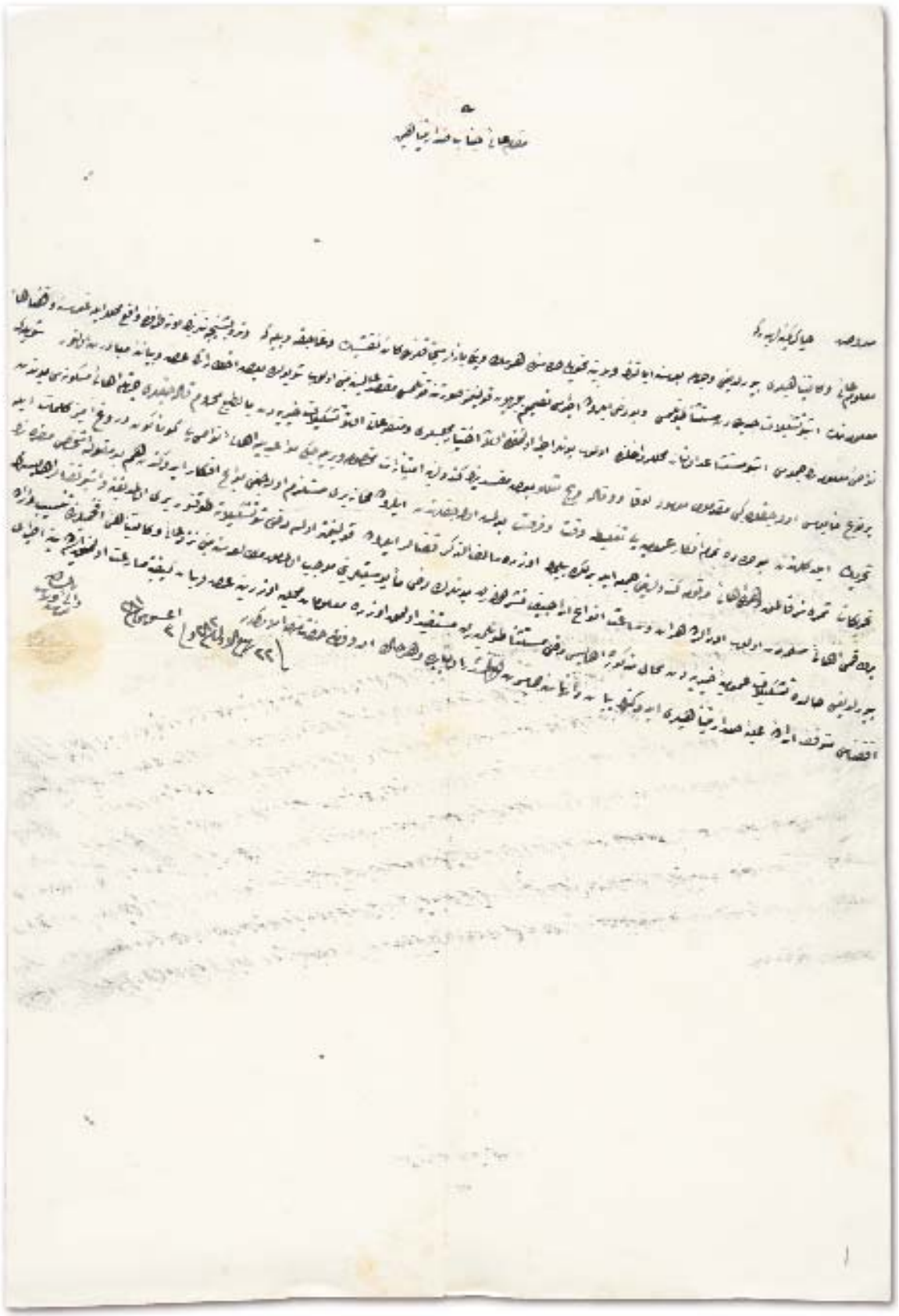

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 43

HERSEK VE YENİPAZAR'A BAĞLI OLAN NİKŞİK, GAÇKA, BİLEKE, GUSİNE KAZALARININ VİLAYET NİZAMI İLE İDARESİ

Bosna Vilayeti'nin kuruluşunda Hersek ve Yenipazar'a bağlı Nikşik, Gaçka, Bileke, Gusine vb. özel durumu bulunan kazaların vilayet nizamına bağlı olmadan özel bir askerî usulde idaresi kararlaştırılmış ise de bu durumun halkın bazı faydalardan mahrum kalması, gücendirilmesi ve ayrılıkçı fikirlerle kandırılmasına sebep olabileceğinden uygulamadan vazgeçilerek bu kazaların vilayet nizamı altına alınmasının Padişah tarafından uygun görüldüğü

UPRAVLJATİ NİKŠİĆOM, GACKOM, BİLEĆEM İ GUSİNJEM VİLAJETSKİM NAČİNOM UPRAVLJANJA, KASABE KOJE SU U SASTAVU HERCEGOVINE I NOVOG PAZARA

Bez obzira na to što je prilikom uspostavljanja Bosanskog vilajeta bilo odučeno da se Nikšićem, Gackom, Bilećem, Gusinjem i sličnim kasabama koje imaju specijalni status i njima se upravlja posebnim vojnim metodama a sve zbog razloga da narod može biti oštećen, uvrijeđen i mogućnosti da bude zaveden irredentističkim idejama, sultan je odobrio da se odustane od ovog načina upravljanja i odlučio da ove kasabe budu uvrštene u vilajetski sistem upravljanja

05/09/1865

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Malum-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri buyurulduğu vechile Bosna Eyaleti'nin vilâyete tahvili sırasında Hersek ve Yenipazar Sancaklarında kâin Nikşik ve Gaçka ve Bileke ve Trebişniçe Nehri'nin öte tarafında vâki mahaller ile Gusine ve kazâhâ-i malumenin işbu teşkilat-ı cedîdeden müstesna tutulması ve bu dahi ileride icrası tasmîm buyurulan koloni-militer suretine konulması maksad-ı âlîsine mebnî olup şu yolda bazı ihtarâtın arz u beyânına mübâderet olunur. Şöyle ki nevâhî-i malumenin cümlesi işbu müstesna addolunan mahaller dahilinde olup bunlar icra olunmakda olan ihtiyar meclisleri ve müteferriâtı olan teşkilat-ı hayriyeden bi't-tab' mahrum kalacakları cihetle ahali-i mezkûresi bundan bir nev'i me'yûs olacakları gibi mukaddemleri ma'hûd Luka de Kalaviç misillü bazı müfsidînin kendilerine imtiyâzât-ı mahsûsa verileceği mevâ'idiyle ahali-i nevâhiyi gûnâ gûn dü-rûğ-âmiz kelimât ile tahrik eylediklerinden bu sırada tamam-ı efkâr-ı umumiyeyi tağlîta vakit ve fırsat bulmuş olacaklarından ileride mehâzîri müstelzim olacağı levâyih-i efkâr idüğünden hem bu makûle eşhâs-ı muzırranın tahrikâtı semeresiz kalmak ve hemde ahal-i merkûme kendilerini cümle ile birlikde bilmek üzere sâlifü'z-zikr kazalar ileride koloni-militer olsa dahi şu teşkilata dokunur yeri olmadığına ve işbu kazalar ahalisinin bir takımı ahali-i Müslimeden olup oralarda her an

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:48 Page 44

ve saat envâ‘-ı erâcif neşrolunarak bunların dahi me’yûsiyetlerini mûcib olmamak mütâlaasına mebnî nezd-i âlî-i vekâlet-penâhî-i efhamîlerinde tensîb ve irâde buyurulduğu hâlde teşkilat-ı umumiye-i hayriyeden mahâll-i mezkûre ahalisi dahi müstesna tutulmayarak müstefid olmak üzere malumat-ı mahalliye üzerine arz u beyân-ı keyfiyete müsâra‘at olunmuş ise de yine icra-yı iktizâsı mütevakkıf-ı irâde-i aliyye-i Sadâret-penahîleri idüğünün beyân ve inhâsına mücâseret olunmuşdur. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Rebîülevvel sene [1]282 ve fî 3 Ağustos sene [1]281 / [15 Ağustos 1865]

**

Vali-i Vilâyet-i Bosna
Osman Şerif

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Eyaleti'nin vilâyete tahvili sırasında Hersek ve Yenipazar Sancaklarında kâin Nikşik ve Gaçka ve Bileke ve Trebişniçe Nehri'nin öte tarafında vâki mahaller ile Gusine ve sair bazı kazaların koloni-militer suretine konulmak üzere teşkilat-ı cedîdeden istisnâsı ihtiyar kılınmış idi. Mahâll-i mezkûrenin müstesna addolunması ahalisinin teşkilât-ı cedîde fevâidinden mahrum olmalarını mûcib olacağından başka ma‘hûd Luka De Kalaviç misillü bazı müfsidînin mukaddemleri kendilerine imtiyâz-ı mahsus verileceği kelimât-ı dürûğ-âmiziyle ahaliyi tahrik ve ifsâd eyledikleri gibi şimdi bu sırada tahrikât ve ifsadâta tamam fırsat bulmuş olacaklarına ve bu ise envâ‘-ı mehâzîri mûcib göründüğüne binâen mahâll-i mezkûrenin dahi teşkilât-ı cedîdeye idhali ihtarını mutazammın Bosna Vilâyeti valisi devletli paşa hazretlerinin vârid olan tahriratı leffen arz u takdim olundu. Vâkı‘a mahâll-i merkûme tasavvur-ı mürüvvede mebnî teşkilât-ı cedîdeden müstesna tutulmuş ise de muahharan rû-nümâ olan mehâzîr-i mahalliyeye nazaran onların dahi o daire-i muntazamaya alınması hükm-i mevki ve maslahata muvâfık olacağı anlaşılmış ve saye-i adalet-vâye-i hazret-i mülkdârîde teşkilât-ı mebhûsenin cânib-i ahaliden takdir olunduğu ve onun haricinde kalınmak istenilmediği tebeyyün eylemiş oldukdan nâşî nizâmnâme-i vilâyet ahkâmının oralarca dahi icrası hakkında vali-i müşârunileyhe me’zûniyet verilmesi hakkında her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne müte‘allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 12 R. sene 1282 / [4 Eylül 1865]

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta‘zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri ile mezkûr tahrirât manzûr-ı me‘âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve nizâmnâme-i vilâyet ahkâmının oralarca dahi icrası hakkında vali-i müşârunileyhe me’zûniyet verilmesi müte‘allik ve şeref-sünûh buyurulan emr u fermân-ı isabet-beyân-ı cenâb-ı Şehriyârî muktezâ-yı celîlinden olarak zikrolunan tahrirât yine savb-ı sâmî-i vekâlet-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 R. sene 1282 / [5 Eylül 1865]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:49 Page 45

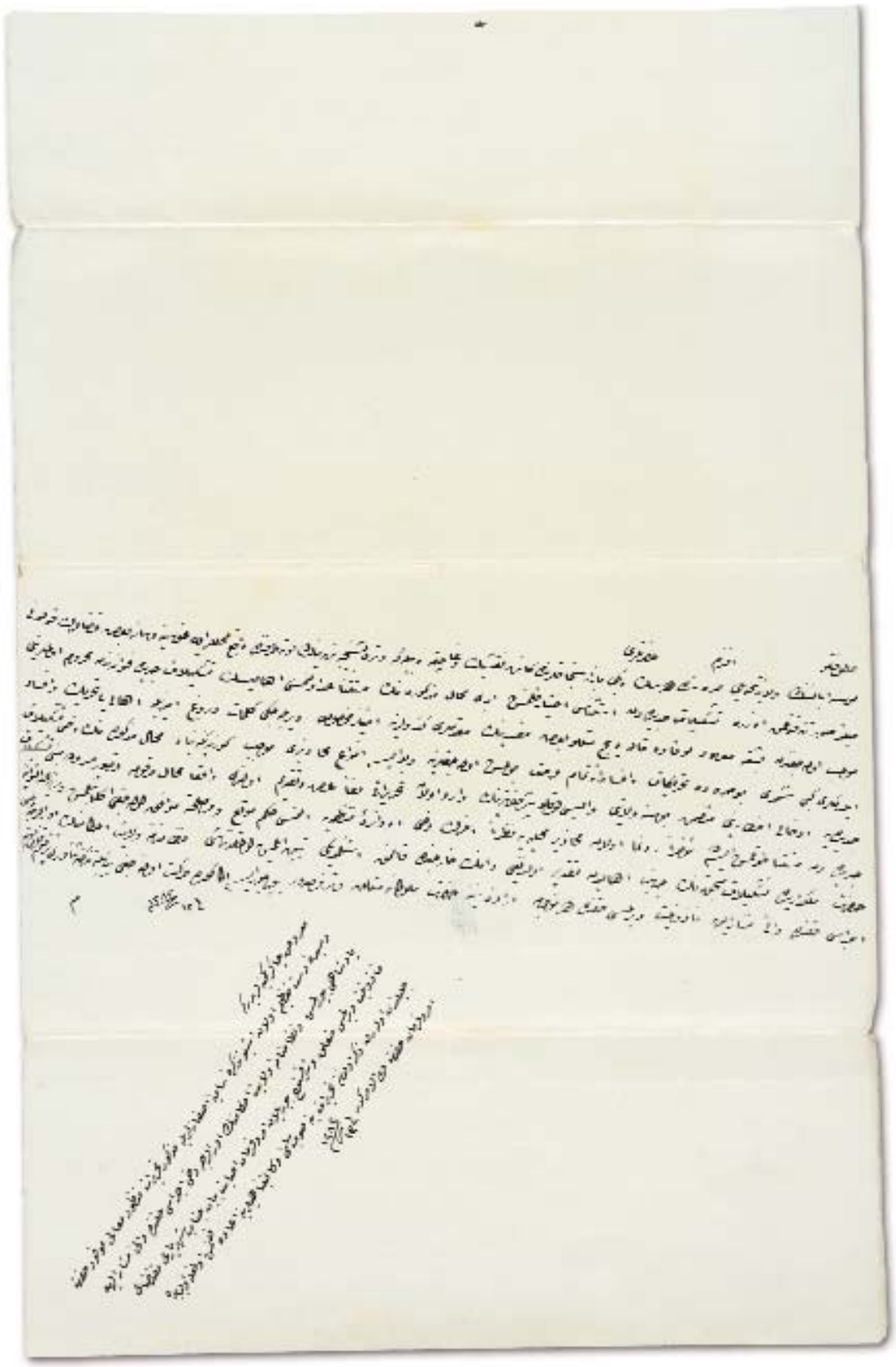

İ. DH, 540/37538

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:50 Page 46

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:52 Page 47

SİYASÎ HAYAT
POLITIČKI ŽIVOT

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:55 Page 48

9

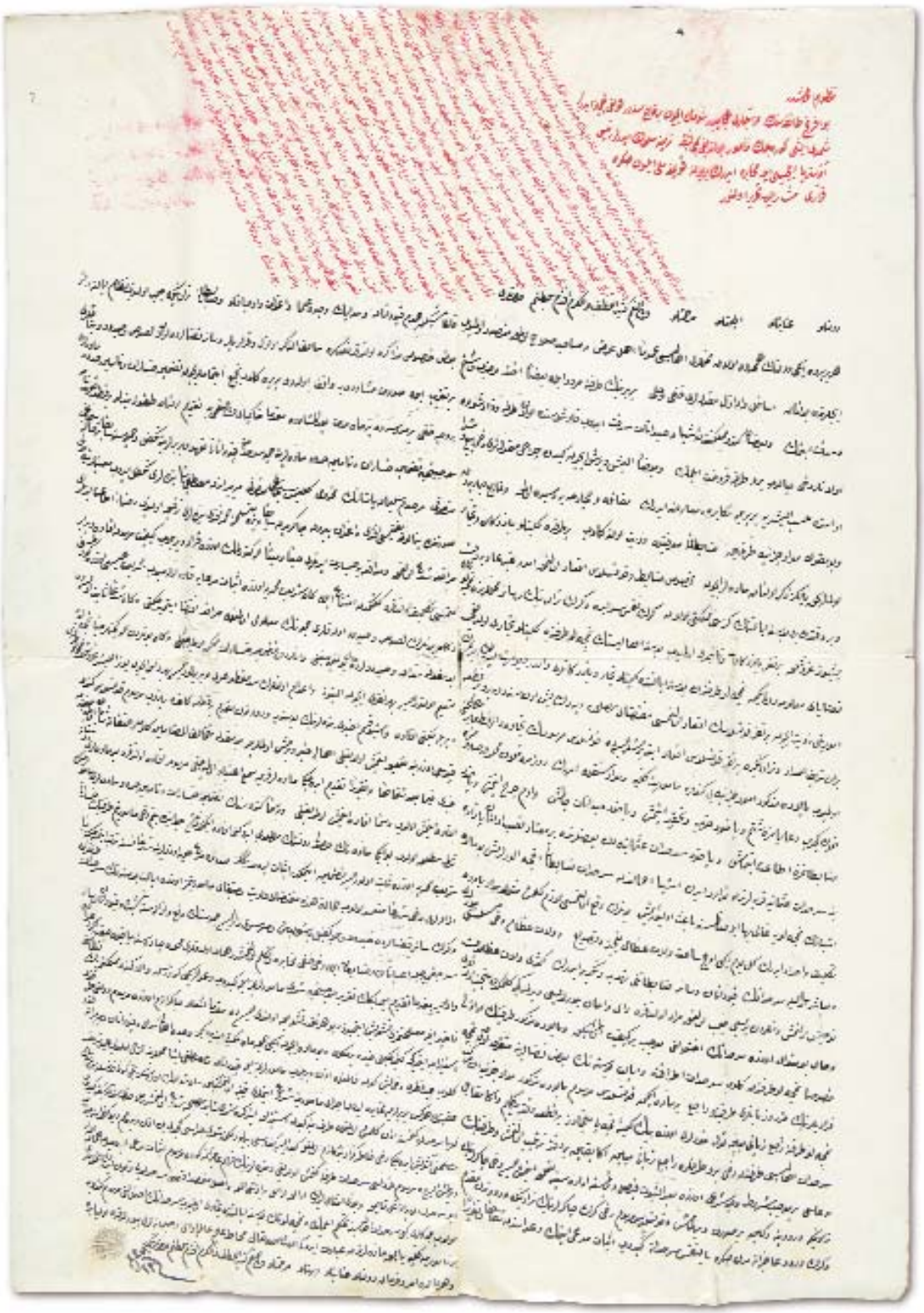

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:55 Page 49

SINIR BOYLARINDA MEYDANA GELEN OLAYLARI BAHANE EDEN AVUSTURYA'NIN BOSNA VİLAYETİ İDARESİNE MÜDAHALEDE BULUNDUĞU

Avusturya sınırı boylarında yaşayan bazı sefil ve rezil kişilerin her iki taraf hududunun karşı tarafına geçip, adam dövme, öldürme, hayvan gasbı ve sair hırsızlık hadiseleri gibi çapulculuk hareketlerinde bulunduktan sonra geri döndükleri ve çaldıkları malları kendi topraklarında sattıkları, bu tür adi vukuatların öteden beri iki taraf zabtiyeleri marifetiyle görülmekte olduğu, Ancak Avusturya'nın bu hadiseleri gerekçe gösterip Travnik'te bir konsolosluk açtığı, sınır ötesi ticarette Bosna tarafının daha etkin olmasına rağmen konsolos açmada ticareti gündeme getirenin Avusturyalılar olduğu, Avusturya konsolosunun sınırın öbür tarafında meydana gelen hadiseleri sık sık dile getirerek vilayet idarecilerini taciz ettiği, Bu konuların ve Bosna'nın diğer meselelerinin görüşülmesi için serhad kaptanları ve Saraybosna'nın bütün ulema ve sair ileri gelenleri Travnik'e davet edilip iki ay boyunca istişare toplantıları yapıldığı, iki ülke halkının zararların tazmini, hudut güvenliği, suçluların yakalanması konularında bütün serhad kaptanlarından müteselsil kefalet alındığı, durumdan konsolosun haberdar edilip sınır boylarına Osmanlı memurlarıyla beraber gidilmesi teklif edildiğinde bir takım oyalayıcı laflar söylerek gitmekten kaçındığı, daha sonra sınıra hareket eden konsolosun ana gayesinin kendi sınırlarına yakın bölgeleri karıştırarak ileride buralara Avusturya'nın tahakküm etmesine zemin hazırlamak olduğunun anlaşıldığı

MİJEŠANJE AUSTRİJE U UNUTRAŠNJE POSLOVE BOSNE NAVODEĆİ KAO İZGOVOR TOM PONAŠANJU DOGAĐAJE NA GRANİČNİM DİJELOVİMA

Neki bijedni i sramni ljudi koji žive na graničnim dijelovima sa Austrijom prelaze granicu te nakon tuče, ubijanja, krađe stoke i sličnih lopovluka vraćaju se nazad i prodaju ukradene stvari na svojoj teritoriji. Ovi prekršaji su zapaženi od strane policijskih službi dviju država, ali ovim obrazloženjem Austrija je u Travniku otvorila konzulat. Austrijski konzul je često puta spominjajući događaje preko granice uznemiravao rukovodioce u vilajetu, da bi se raspravljalo o ovim i ostalim problemima Bosne pozvani su granični kapetani (serhati), ulema i prvaci naroda u Travnik i tu su organizovani konsultativni sastanci koji su trajali dva mjeseca. Tu je dogovoreno da se nadoknadi šteta obadva naroda, obezbijedi sigurnost granica, uzelo je jemstvo svih kapelana serhala, obavješten je konzul o trenutnom stanju i kada je pozvan da zajedno sa osmanlijskim službenicima ode na granici on je nekim izgovorima izbjegavao da dođe, kada je najzad odlučio da ode na granicu razumjelo se da je njegov glavni cilj bio da unese smutnju u pograničnim predjelima kako bi ubuduće pripremio teren za pritisak Austrije u tim dijelovima Osmanske države

03/08/1820

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:55 Page 50

Manzûrum olmuşdur. Bu Efrenc taifesinin mizacları acayipdir. Şu madde için birkaç senedir devleti ta'ciz ederler. Şimdi işi görecek memur bulunduğu gibi başka zemine sülûk ederler. Reîs-i Avusturya elçisi ile muhabere ederek bir yoluna koymağa sa'y eylesin. Sonra kararı müşârunileyhe tahrîr olunur

Devletli inâyetli übbehetli merhametli veliyyü'n-ni'am kesîrü'l-lütf ve'l-kerem efendim Sultanım hazretleri

Her bir yerde iki devletin hem-hudud olan mahalleri ahalisi umumen ehl-i ırz ve sahib-i salâh olmak mutasavver olmayıp içlerinde bulunan esâfil ve erâzil makûleleri hafî ve celî birbirinin tarafına mürûr ile bazen ahz ve darb ve şetm ve sirkat etmek ve bazen kendi memleketinden eşya ve hayvanât sirkat edip karşısında olan tarafa ve karşıda olanlar dahi çalıp beri tarafa fürûht eylemek ve bazen alış veriş için giden çerçi makûleleri dahi bey' u şirâ' edasında hasbe'l-beşeriye birbiriyle mükâbere ve muâraza ederek mukâtele ve mücârahaya resîde olmak vekâyi'-i câriyeden ve bu makûle mevâd-ı cüz'iye tarafeyn zâbitânı ma'rifetiyle rü'yet olunagelip bir tarafda külliyetli bazargân ve tüccar olması için yalnız zikrolunan maddeler için mahsus zabıta ve konsolos ik'âd olunmak umûr-ı gayr-ı adiyeden ve bir vakitden beri Bosna Eyaleti'nin kürsi-i memleketi olan gerek nefs-i Saray'da ve gerek Travnik ve sair mahallerinde Nemçelinin beş yüz kuruşluk bir nefer bazargân ve tâciri olmayıp Bosna ahalisinin Nemçeli tarafında külliyetli tüccarı olduğu kazayâ-yı malumeden iken Nemçeli tarafından Bosna Eyaleti'nde külliyetli tüccar ve bazargânları vardır deyu inhâ ederek ve bunların umûrunu rü'yet için bir nefer konsolosun ik'âd olunması muktezâ-yı maslahat diyerek beş on seneden beri bir kıt'a berât-ı şerif ısdâr ve Travnik'de bir nefer konsolos ik'âd etdirmişler ise de konsolos-ı mersûmun tüccara dair kat'â bir maslahatı olmayıp bâlâda mezkûr umûr-ı cüz'iyeyi kendiye memuriyyet-i külliye ve mevâd-ı müstakille ederek rûz-merre filan mahalden hududumuza falan geçip reayâmıza şetm veyahud darb ve tahkîr etmiş veyahud hayvanât çalmış ve adam cerh etmiş veyahud zâbitânımıza itaat etmemiş veyahud serhaddât-ı Osmaniyye'den bazılarında ber-mu'tâd nasb olunan pazara yine serhaddât-ı Osmaniyye karyelerinden tevârüd eden eşya ahmâlinden serhaddât zâbitânı akçe alırlarmış bu madde eşyanın Nemçeliye gâlî bahâ ile satılmasına bâis oluyor imiş. Bunların def' olunması lâzım gelmiş misillü mevâdd-ı bâride teklif ve ısrar ederek külle yevm iki üç saat vülât-ı 'izâmı ta'ciz ve tasdi' ve vülât-ı izâm dahi müselsel buyuruldu ve mübâşir irsâliyle serhaddâtın kapudânân ve sair zâbitânını tehdid ve tekdir ederek ekseri vülât-ı izâmdan tevhîş olunmuş ve onlardan birisi celb olunmak murad olundukda re'y ve emân buyuruldusu verilmedikçe gelmekden mütecennib oldukları ve hâl bu minvâl üzere serhaddâtın ihtilâlini mûcib bir keyfiyet olmuşken ve bâlâda mezkûr tarafeynin erâzili hususan Nemçeli tarafından gelip serhaddât etrafına ve Eyalet-i Bosna'nın bazı kazalarına müteferrik olan Nemçe firarîlerinin zarar u ziyanları tarafeyne râci' bir madde iken konsolos-ı mersûm bâlâda mezkûr mevâdd-ı cüz'iyeden mürekkeb Nemçeli tarafına râci' ziyanı mübeyyin kavl-i hodları üzere bin kese akçeyi mütecâviz bir kıt'a defter tanzim ve ona mukabil serhaddât ahalisi tarafından dahi beri taraflara râci' ziyanı mübeyyin ona yakın bir defter tertib olunmuş ve tarafeynin iddiası ber-mûceb-i şurût vech-i şer'î üzere ba'de's-sübût faysal verilmesine irâde-i seniyye ta'alluk etmiş ise dahi çâkerlerinin Travnik'e vürûduna değin bir suret verilmemiş ve konsolos-ı mersûm dahi gerek çâkerlerinin Travnik'e vürûdundan mukaddem ve gerek vürûd-ı acizânemden sonra bi'n-nefs serhaddâta gidip isbat-ı müdde'â etmek davasından şifahen ve takrîren kalmamışken umum kapudanân ve sarayın vücûh-ı ulema ve ağavât ve ocaklık ve zâbitânı Travnik'e celb olunup nizâm-ı eyalete dair bazı husus müzâkere olundukdan sonra sâlifü'z-zikr erâzil ve firarîler ve sair

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:55 Page 51

kazalarda olan lüsûs ve haydut ve yatakları bir takrîb ile suret-i müşavereye vâkıf olarak bir yere gelip tecemmü‘ etmemeleri için tazmîn-i hasarât ve te’min-i hudud maddeleri ber-vech-i hafî bir medresede bir mâh müddet ba‘de'l-müşavere mukaddemâ hâk-i-pây-ı veliyyü'n-ni‘amîye takdim olunan dokuz bendli bir kıt‘a taahhüdnâme mûcebince tazmin-i hasarât ve te’min-i hudud maddelerine cümle serhaddât kapudânânı taahhüd ve birbirlerine tekeffül ve cümlesine sâbıkâ Tırhala Sancağı Mutasarrıfı merhum Süleyman Paşa'nın mahdumu Klis Sancağı Mutasarrıfı mîrimîrândan Mustafa Paşa bendeleri tekeffül edip maiyyetlerine müvellâ suretinde Banaluka müftüsü Efendi ve ağavât-ı bîrûn-ı çâkerîden sâbıkâ Vize mütesellimimiz Mehmed Efendi bendeleri terfîk olunup rızâen itaat edenleri mürâfa‘a-i şer‘ olunmak ve müdafaaya cesaret edenleri hayyen ve meyyiten ele getirilmek üzere karar verilip keyfiyet mersûma ifade ve beraber gitmesi teklif olundukda gitmekden imtinâ‘ ile gâh şeriat-ı Muhammediye üzere isbat-ı müddeâya kâdir olamayıp şeriat-ı İsa üzere görülmesini ve gâh bunların lüsûs ve haydut oldukları cümlenin malumu olmakla mürâfa‘a iktizâ etmeyeceğini ve gâh şer‘an sâbit olsa da bu makûle serrâk ve haydutlarda mal bulunmayacağını ve onlardan tazmîn-i hasarât mümkün olmayacağı ve gâh bunlardan ele geçenler hayyen Nemçeli'ye teslim olunur ise beher neferi için altı yüz ve idam olanların ser-i maktû‘ları verilir ise beher re‘s için yüz ellişer kuruş Nemçeli tarafından verileceğini ifade ve işbu kısm-ı ahîrin bendelerinin Bosna'ya vürûdundan mukaddem bir kıt‘a kağıda yazıp mersûm konsolos kendi kapısı üzerine ta‘lîk etmiş olduğunu ahali haber vermiş olmalarıyla bu makûle mütehâlifü'l-mezâmîn kelâmlar iltifata şâyân olmayacağından gayrı fîmâba‘d şifâhen ve takrîren takdim edeceği maddeler karîn-i sem‘-i itibar olmayacağı mersûma ifade olundukda bu maddeleri dostane ifade etmiş olup resmen ifade etmiş olmadığını ve resmen kendisinin tazmîn-i hasarât ve te’min-i hudud maddeleri memuriyetinde şart-ı mutlak olup bu iki maddenin husûlü devletinin matlûbu idüğünü ifade etmekden nâşî cevabında benim dahi memuriyetim tarafeynin hasarâtı şeriat-i Muhammediye üzere sabit olur ise tazmîn etmekdir. İsbat edemediğiniz suretde müddeunaleyh üzerlerine şer‘an nesne terettüb etmeyeceğine binâen izâleleri dahi şer‘an müte‘assir olup el-hâleti hâzihi muktezâ-yı velâyet ve mübteğâ-yı memuriyetimiz üzere Eyalet-i Bosna'nın serhaddât taraflarında ve gerek sair kazalarda haydud ve bilâ-kefil başıboş ve serseri var ise cümlesinin def‘ ü izâlesine teşebbüs ve kapudânân ve sair sır çıkmayacak ayânân ve zâbitân ile dahi hafî muhabere ve tekellüm olunmuşdur. Hemen oldukları mahalde çaresine bakılacakdır. Eğer davan var ise mukaddemâ takdim eylediğin takrîr mûcebince şimdi memurlarımızla gidip davalarını görürsün ve illâ kendi memleketimizin nizâmını te’hir ile maslahatımızı teşvîş etmeyiz deyu her ne kadar teşvik olundu ise de mukaddemâ iş‘âr-ı çâkerânem üzere mersûm devleti tarafından istîzân etmedikçe gitmeyeceğini haber vermekle ve bu madde için iki buçuk mâh meks etdirdiğimiz vücûh-ı ahali-i Saray ve kapudânân ve mîrimirâna fütûr gelip îyd-i fıtra dahi beş gün kalmakla izin verilip memurlarımız ile kapudânân ve Mustafa Paşa mahallerine irsâl olunup îyd-i şerif akabinde herkes birbirleriyle muhabere edip icra-yı memuriyete şürû‘ etmeleri tenbîh olunmuş iken mâh-ı Şevval'in on sekizinci günü konsolos-ı mersûmun gûyâ serhadlere gitmesine izin gelmiş olmakla taraf-ı bendegîden istîzân etdikde şimdi şâyed maslahata şurû‘ olunmuşdur mülâhazasından başka gidip maslahatı teşvîş edeceği dahi hâtır-güzâr-ı bendegânem olmakla "gider ise kendisi bilir lâkin şimdi sırası geçdi ben izin veremem" deyu kethüdasına cevab verilmiş ise de mersûm ferdâsı serhaddât tarafına gitmiş olduğu ve bendelerinin fehm-i acizâneme göre mersûm isbat-ı müddeâ edemeyip hemen ısrar ile serhadlerden biraz şey kapmak ve bunu emsâl ederek aralık aralık biraz şey almak ve asıl maksad-ı aksâ serhadliyi zebûn ederek mahkumları olup bildikleri gibi serhaddât ahalisine tahakküm eylemek ve Nemçelinin Bosna Eyaleti'nde tüccarı olmayıp serhaddâtın ihtilâlini mer-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:55 Page 52

sûm kendüye bir memuriyet-i külliye yapmak maddelerinden ibaret idüğü inşaallahu Teâlâ muhât-ı ilm i âlem-ârâ-yı rahîmâneleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân devletli inâyetli übbehetli merhametli veliyyü'ni'am kesîrü'l-lütf ve'l-kerem efendim Sultanım hazretlerinindir.

Fî 23 L. sene [1]235 / [3 Ağustos 1820]

Bosna Valisi Celal Paşa kullarının vârid olan kâimesidir.

Müşârunileyhin çend rûz akdemce vürûd birle meşmûl-lihâzâ-i me'âlî-ifâza-i mülûkâneleri buyurulan tahrirâtında muharrrer olduğu üzere Bosna serhadlisiyle Nemçeli beyninde vuku'a gelen hasarât ve sirkat maddelerinin ma'rifet-i şer'le tarafeynden tazmin ve te'diyesi hususunu müşârunileyh ol tarafda iktizâ eden kapudânân ve saireyle bi'l-müzâkere ol vechile tanzim ve icrasına cümle tarafından taahhüd etdirerek iktizâ eden memurların re's-i hududa i'zâmları için tanzim-i maslahata memuren Travnik'de olan Nemçe konsolosunun dahi re's-i hududa azîmetle ifa-yı memuriyet eylemesi ol esnada müşârunileyh tarafından bi'd-defaât kendisine resmen ifade olunmuş ise de devleti tarafından istîzân etmedikçe gidemeyeceğini kat'iyyen beyân eylediğini iş'âr eylemiş ve husus-ı mezkûr bu tarafda hizmet-i riyâsetden Avusturya elçisine ifade ile konsolos-ı mersûmun re's-i hududa azîmetinden bî-vech istinkâfı sebebi lede's-sual devleti tarafından me'zûn olmadıkça memuriyet-i mahsusası olan konsolosluk maslahatını terk ve ta'tîle cesaret edememesinden neş'et eylediğini ve bu hususa dair ahd-i karîbde devleti tarafından konsolos-ı mersûma cevap varması me'mûl idüğünü iş'âr etmiş olduğundan keyfiyet hâk-i pây-ı hümâyûn-ı şahanelerine arz ve istîzân olunduğu vechile zikrolunan tazminat maddesinin re's-i hududda tanzimine konsolos-ı mersûmun veyahud âhar birinin devleti tarafından memuriyeti bundan böyle tayin ederek maslahata şurû' olunması lâzım geleceği hususu taraf-ı çâkerîden müşârunileyh bendelerine tahrîr olunmuş ise de müşârunileyh işbu kâimesinde tafsîl-i keyfiyâtdan bahisle maslahat-ı mezkûreye tayin kılınan memurlar konolos-ı mersûmun devletinden istîzân sadediyle vâki olan ta'vikâtına binâen bir kaç mâh Travnik'de tevkif olunarak fütûrlarını mûcib olduğundan bilâhare ba'de'l-îyd birbirleriyle bi'l-muhabere tanzim-i maslahata şurû' etmek üzere kabîl-i îyd-i şerifde cümlesi mahallerine iade olunmuş iken bu defa şehr-i Şevval evâsıtında konsolos-ı mersûm gûyâ serhadlere gitmesine devleti tarafından izin geldiğini beyân birle azîmetini lede'l-istîzân müşârunileyh dahi bazı mülâhazaya mebnî adem-i tasvîbi mutazammın cevab vermiş ise de mersûm dinlemeyip ferdâsı serhaddât tarafına gitmiş olduğunu inhâ etmekle manzûr-ı hümâyûn-ı cihanbânîleri buyurulmak için arz u takdim kılındı. Husus-ı mezkûr hizmet-i riyâsetden Avusturya elçisiyle muhabere olunarak el-hâletü hâzihî iktizâ-yı maslahat ne sureti gösterir ise hâk-i pây-ı hümâyûn-ı şahanelerinden bi'l-istîzân taraf-ı çâkerîden müşârunileyh kullarına ol vechile cevab tahrîr olunacağı muhât-ı ilm-i âlîleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

HAT, 1195/46955

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:55 Page 53

10

BOSNA-HERSEK'DEN İTHAL VE İHRAÇ OLUNAN MALLARLA İLGİLİ AVUSTURYA İLE YAPILAN TİCARET ANLAŞMASI

İngiltere, Fransa vb. devletlerle Osmanlı arasında yapılan ticaret anlaşmalarındaki gümrük oranlarının Osmanlı Devleti ile Avusturya devleti arasında yapılmış ticaret anlaşmasında sözleşme gereği farklı uygulandığı, Avusturya'ya hudud olan Bosna-Hersek'ten ithal ve ihraç olunan mallardan yüzde on iki gümrük vergisi alındığı, bunun Avusturya tebaasını değil daha çok Osmanlı tebaasını etkilediği

KOMERCİJALNİ DOGOVOR SA AUSTRİJOM U VEZİ SA PROİZVODİMA KOJI SE UVOZE U BOSNU İ İZVOZE İZ NJE

Na osnovu komercijalnih dogovora između Osmanske države i Engleske, Francuske i sličnih zemalja, stopa carina se drugačije primjenuje, što se tiče Austrije koja graniči sa Bosnom i Hercegovinom, zbog ugovora koji je sačinjen između Osmanske države i Austrije na proizvode koji se izvoze za Austriju iz Bosne primjenjuje se carinska stopa od dvanaest posto što više šteti osmanskim državljanima nego austrijskim
11/12/1847

Hersek Sancağı Mutasarıfı atûfetli Ali Paşa hazretlerinin vârid olan bir kıt'a tahrirâtı bâ-tezkire-i sâmiye savb-ı müşirîlerine havale ile kuyûd-ı lâzımesi ihrac etdirilerek meclis-i muhasebeye i'tâ buyurulmuş olduğuna binâen lede'l-mütâlaa meâlinde Devlet-i Aliyye ile İngiltere ve Fransa ve muahharan bazı düvel-i mütehâbbe beynlerinde akd ve tan-zim olunan muâhede-i ticaret Avusturya memâlikiyle hem-hudud olan Bosna ve Hersek Sancaklarıyla Eflak ve Boğdan tarafları ve Sırbistan müstesna olarak yüzde dokuz ve iki rüsûmât-ı munzamma Avusturya tüccarının mahall-i mezkûre getirdikleri emtia ve eşyadan alınmayıp kema-fi's-sâbık yüzde üç resm-i gümrük ile iktifa olumak üzere Avusturya Devleti tarafından dahi muvakkaten kabul olunduğu bi'd-defaât bildirilmiş ise de bu esnada Bosna Eyaleti'nde bulunan memurîn-i Devlet-i Aliyye taraflarından bu maddeye adem-i riâyetle Avusturya'ya çıkarılan ve gerek Avusturya memâlikinden Bosna'ya idhal olunan emtiadan ziyade yani bayiinden dahi başkaca rüsûmât ahz ve istîfâ olunmakda olduğundan bahisle men'-i hususu devlet-i müşârunileyhâ sefâreti cânibinden bâ-takrîr lede'l-inhâ bu husus sâlifü'z-zikr usul ve ıstareflaknin hilâfı olduğundan devlet-i müşârunileyhâ tüccarı hakkında kadimden alınan rüsûmâtdan fazla ve ziyade bir hâbbe aldırılımaması bâbında derkenarda muharrer tastîr ve tesyîr buyurulan emirnâme-i sâmiyenin vusûlünden bi'l-mübâhase devlet-i müşârunileyhâ tüccarı yedlerinde pasaportları olarak şimdiye kadar bir nefer tüccar mahall-i mezkûreye emtia ve eşya getirmedikleri veya bir cihetle onlardan resm-i gümrük mutâlebe kılınmadığı derkâr olup ancak Dubro Venedik kalesi taşrasında vâki karantinahânelerinde haftada iki defa kurulmakda olan pazar yerlerine tebaa ve tüccar-ı Devlet-i Aliyye'nin getirdikleri emtia ve eşyayı fürûht ve pazar-ı mezkûrdan mübâya'a ve iştirâ eyledikleri kahve ve şeker ve pembe ve saire misillü emtia ve eşyanın hudud-ı hakaniyede kâin Dubro Venedik Gümrüğü'nden imrârlarında tüccar-ı mersûmândan yüzde on iki resm-i gümrüğü istihsâl

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:59 Page 54

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:59 Page 55

kılınıp emtia ve eşya-yı mezkûre devlet-i müşârunileyhâ memâlikinden mübâya'a olunduğu cihetle tebaa ve tüccar-ı Devlet-i Aliyye'den dahi muahedât-ı kadimeleri üzere rüsumât-ı mezkûrenin alınması iddiasında olduklarından ve resm-i mezbûr ise devlet-i müşârunileyhâ tüccarına dokunur şey olmayıp tebaa ve tüccar-ı Devlet-i Aliyye'den istihsâl olunmakda bulunduğuna mebnî tebaa ve tüccar-ı merkûmenin devlet-i müşârunileyhâ memâlikinden bi'l-mübâya'a livâ-i mezbûra imrâr eyledikleri emtia ve eşyanın gümrük-i mezbûrdan mürûrunda muâhede-i mezkûr üzere resm-i gümrüğünün istihsâli zımnında bir kıt'a emr-i âlînin ısdârı hususu inhâ ve iş'âr olunmuş ve ber-mantûk-ı kuyûd Maliye Hazinesi'nden mazbût vâridâtdan Hersek Sancağı'nda kâin Gümrük-i İskele-i Dubro Venedik ve tevâbi'-i mukataasının fazla-i hasılâtıyla daire-i müte'allikâtı idare olunmak ve ileride bedel-i mukayyedine tahammülü mikdar zam kılınmak şartıyla mezbûre alınmış üç senesi Muharremi gurresinde sene-i merkûme Zilhiccesi gâyetine değin sene-i kâmile zabt u idare kılınmak üzere malumü'l-mikdar bedel ve sarrafı taahüdüyle Dergah-ı Âlî Kapıcıbaşılarından Trepire [Trebine] mütesellimi Hasan Bey'e maktû'an bi'l-ihale zabtı hâvî emr-i şerif tasvir kılındığı ve Nemçe tüccarının Memâlik-i Devlet-i Aliyye'ye bey' için idhal edecekleri bi'l-cümle emtialarının ya idhal veyahud nakli mahallerinde yalnız bir defa yüzde üçden ziyade resm-i gümrük eda etmemeleri ve kezâlik Memâlik-i Devlet-i Aliyye'den iştirâ ve ihrac edecekleri memnû'âtdan olmayan emtia için yalnız bir defa ve bir mahalden yüzde üç resm-i gümrük eda etmeleri ve şöyleki tüccar-ı mersûmenin vech-i meşrûh üzere gerek idhalen ve gerek ihracen olan ticaretleri her gûne sair keyfiyetden ve ale'l-husus masdariye ve kasâbiye ve bid'at ve resm-i huddâmiye ve reft ve bâc ve ... ve sair tekâlîfden sâlim olmak Devlet-i Aliyye ile devlet-i müşârunileyhâ beyninde mün'akid olan ticaret ahidnâmesinde münderic olup eyalât-ı mütecâvire hakkında usul-i kadimenin icrası mukarrer olduğu ve Dubro Venedik Gümrüğü'nde alınan yüzde on iki resmi Avusturya tebaasından alınmayıp tebaa-i Devlet-i Aliyye'den alınmak için şurût ve nizâmında bir gûne sarâhat bulunmadığı ve mukaddemâ Devlet-i Aliyye ile ekser düvel-i mütehâbbe beynlerinde akd ve tanzim olunmuş olan ticaret muâhede-i cedîdesi Avusturya Devleti dahi muahharan muvakkaten kabul eylediği sırada Avusturya memâlikiyle hem-civar olan eyalet-i hamse yani Bosna ve Hersek ve Sırbistan ve Eflak ve Boğdan tarafları müstesna tutulması yani muâhede-i mezkûre mûcebince maa-resm mutazammın alınması lâzım gelen yüzde on iki rüsûmât Avusturya tüccarının kendi memleketlerinden eyalet-i hamse-i merkûmeye getirdikleri ve oralardan bi'l-iştirâ kendi memleketlerine götürdükleri eşya ve emtiadan alınmayıp kemâ fi's-sâbık yüzde üç resm-i gümrük ile iktifa olunması beyne't-devleteyn yapılan mukavele-i mahsusa iktizâsından olarak keyfiyet eyalet-i mezkûre taraflarına mukaddem ve muahhar iş'âr ve tavsiye kılınmış idüğü kuyuddan ve tebaa-i Saltanat-ı Seniyye'den olan tüccarın diyar-ı ecnebiyeden iştirâ ile Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'ye idhal edecekleri emtia ve eşya-yı sairenin rüsûmât gümrüğü ol eşya hangi devlet memâliki mahsulü ise ol devletin tarifesine tatbikan istihsâl olunması gümrük nizâmından olup ancak tüccarının Avusturya diyarından eyalât-ı hamseye bey' için idhal edecekleri ve kezâlik eyalât-ı mezkûreden iştirâ ve ihrac eyleyecekleri emtia için yalnız yüzde üç resm-i gümrük eda etmeleri Devlet-i Aliyye ile devlet-i müşârunileyhâ beynlerinde sâlifü'z-zikr vuku bulan mukavele iktizâsından ise de işbu usul yalnız Avusturya tüccarı hakkında mı cârîdir yoksa tebaa-i Saltanat-ı Seniyye'den ol havalide ticaret-i mezkûre ile meşgul bulunan tüccar hakkında dahi mer'î tutulması muktezâ-yı mukaveleden midir bir gûne sarâhat bulunmadığından icra-yı icabı menût-ı re'y-i âlî idüğü Emtia Gümüğü emini

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 14:59 Page 56

saadetli beyefendinin ilâmından nümâyân olmuş olmakla bu suretde devlet-i müşârunileyhâ tüccar ve tebaasının eyalât-ı hamse-i merkûmeye bey‘ için idhal edecekleri ve kezâlik eyalet-i merkûmeden bi'l-iştirâ ihrac eyleyecekleri emtia ve eşya için yalnız yüzde üç resm-i gümrük edasıyla iktifa olunması Devlet-i Aliyye ile devlet-i müşârunileyhâ beyninde muâhede-i ticaretin hîn-i akdinde vuku bulan mukavele iktizâsından idüğü müfâd-ı derkenar ile emin-i mûmâileyhin ilâmı meâlinden anlaşılmış ve yüzde on iki resm-i gümrük Devlet-i Aliyye tüccarından istihsâl olunmakda bulunduğu vali-i müşârunileyh hazretlerinin tahrirât-ı vâridesinde muharrer bulunmuş ise de mukavele-i mezkûre ahkâm-ı tebaa-i Saltanat-ı Seniyye'den ol havalide ticaret ile meşgul bulunan tüccar hakkında dahi mer‘î tutulması muktezâ-yı mukaveleden midir derkenarda bir gûne sarâhat görülemediğine mebnî husus-ı mezkûr Meclis-i Vâlâ'da müzâkere buyurularak ol bâbda irâde-i aliyye ne merkezde müte‘allik ve şeref-sünûh buyurulur ise ol vechile icra-yı icabı lâzım geleceği muhât-ı ilm-i sâmîleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Za. sene [12]63 / [18 Ekim 1847]

(Mühürler)

**

Tezkire-i Sâmiye

Devlet-i Aliyye ile Avusturya devleti beyninde yapılmış olan mukavele icabınca Avusturya memâlikiyle hem-hudud olan Bosna ve Hersek ile Eflak ve Boğdan ve Sırbistan tarafları müstesna olarak oralarda kemâ fi's-sâbık yüzde on resm-i gümrük alınması mukarrer iken bu esnada Bosna Eyaleti'nde bulunan memurîn-i Devlet-i Aliyye tarafından Bosna'ya idhal ve ihrac olunan emtiadan ziyade resm alınmakda bulunduğundan men‘i Avusturya Devlet-i Sefâreti'nden iltimâs ve inhâ olunmuş ve bi'l-isti‘lâm gelen cevaba göre o misillü emtiadan tarife mûcebince yüzde on iki resm-i gümrük alınarak bu dahi devlet-i müşârunileyhâ tebaasına dokunur şey olmayıp tebaa-i Devlet-i Aliyye'den alındığı anlaşılmış olup tebaa-i Devlet-i Aliyye'den eyalât-ı merkûmede ticaretle meşgul olanlara ahkâm-ı mukavelenin şâmil olup olmadığına dair kayden sarâhat görülemediği ve bu bâbda meclis-i muhasebe-i maliyenin mazbatası irsâl ile keyfiyetin Meclis-i Vâlâ'da bi't-tezekkür icra-yı icabı maliye nâzırı devletli paşa hazretleri tarafından bâ-takrîr iş‘âr kılınmış ve mezkûr mazbata ve takrîr Meclis-i Vâlâ'ya verilmiş olmakla ol bâbda bi't-tanzim evrak-ı mezkûre ile beraber manzûr-ı âli buyurulmak üzere arz u takdim kılınan bir kıt‘a mazbatada keyfiyet nezâret-i celîle-i hariciye ile lede'l-muhabere muâhede-i ticaretin devlet-i müşârunileyhâ cânibinden muvakkaten kabul olunduğu sırada eyalet-i merkûmenin istisnâsı eğerki olunan mukavele-i mahsusa iktizâsından ise de mukavele-i mezkûrenin ahkâmı yalnız öte taraf tebaası hakkında câri olmak lâzım gelerek tebaa-i Devlet-i Aliyye'den bulunan tüccardan sâbıkı vechile yüzde on iki resm-i gümrük ahzı iktizâ edeceğine binâen keyfiyetin müzekkire-i sâmiye ile sefâret-i mezkûreye ifadesi zımnında nezâret-i celîle-i müşârunileyhâya havalesiyle iktizâsı icra olunmak üzere maliye nâzırı müşârunileyh hazretlerine dahi bildirilmesi tezekkür ve tensîb olunduğu beyân ve ifade kılınmış olmağın ol vechile tesviye-i icabı hakkında her ne suretle irâde-i isabet-âde-i hazret-i cihandârî müte‘allik ve şered-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi icra olunacağı beyânıyla tezkire.

3 Muharrem sene [12]64 / [11 Aralık 1847]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:03 Page 57

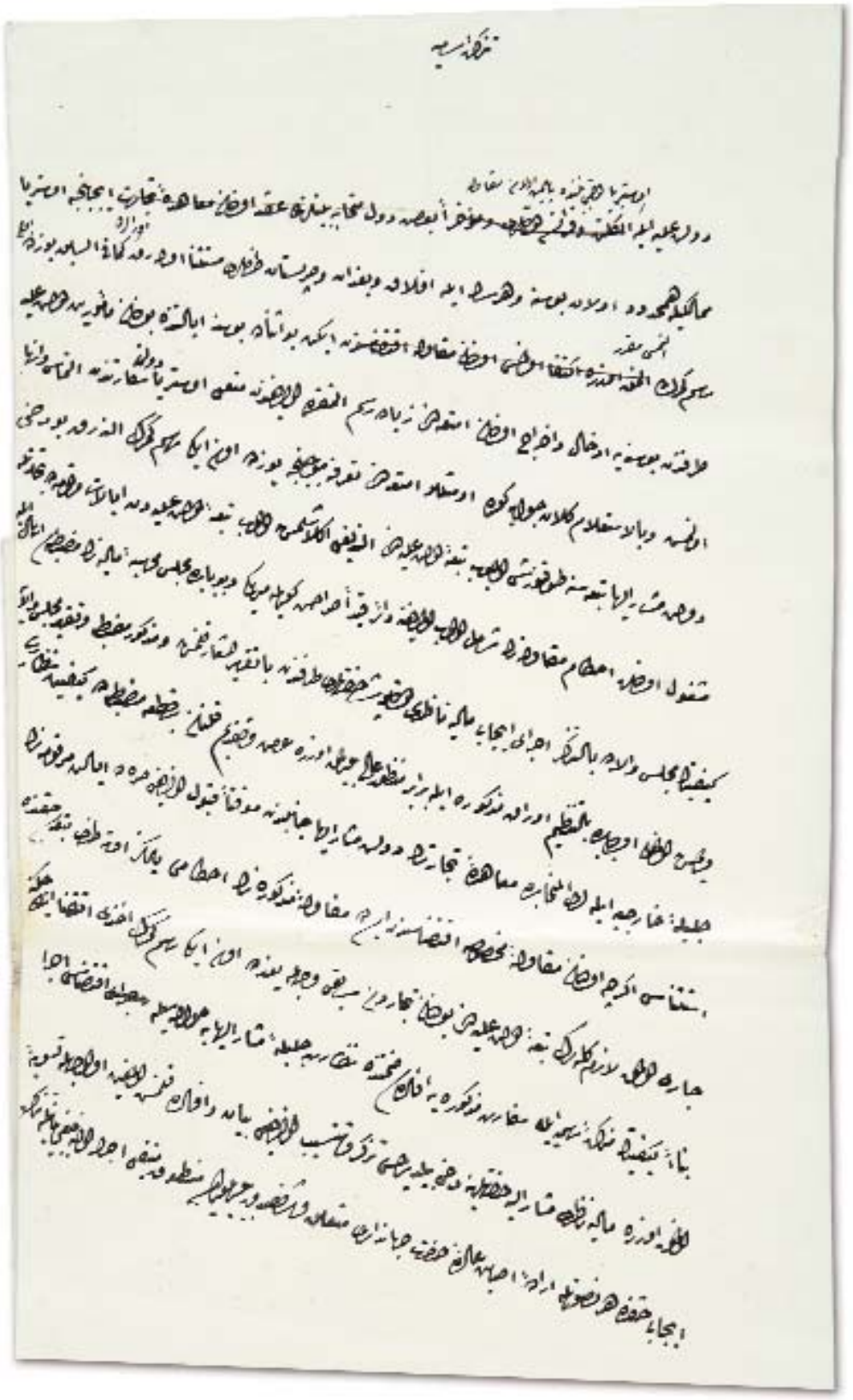

A. AMD, 2/91

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:05 Page 58

11

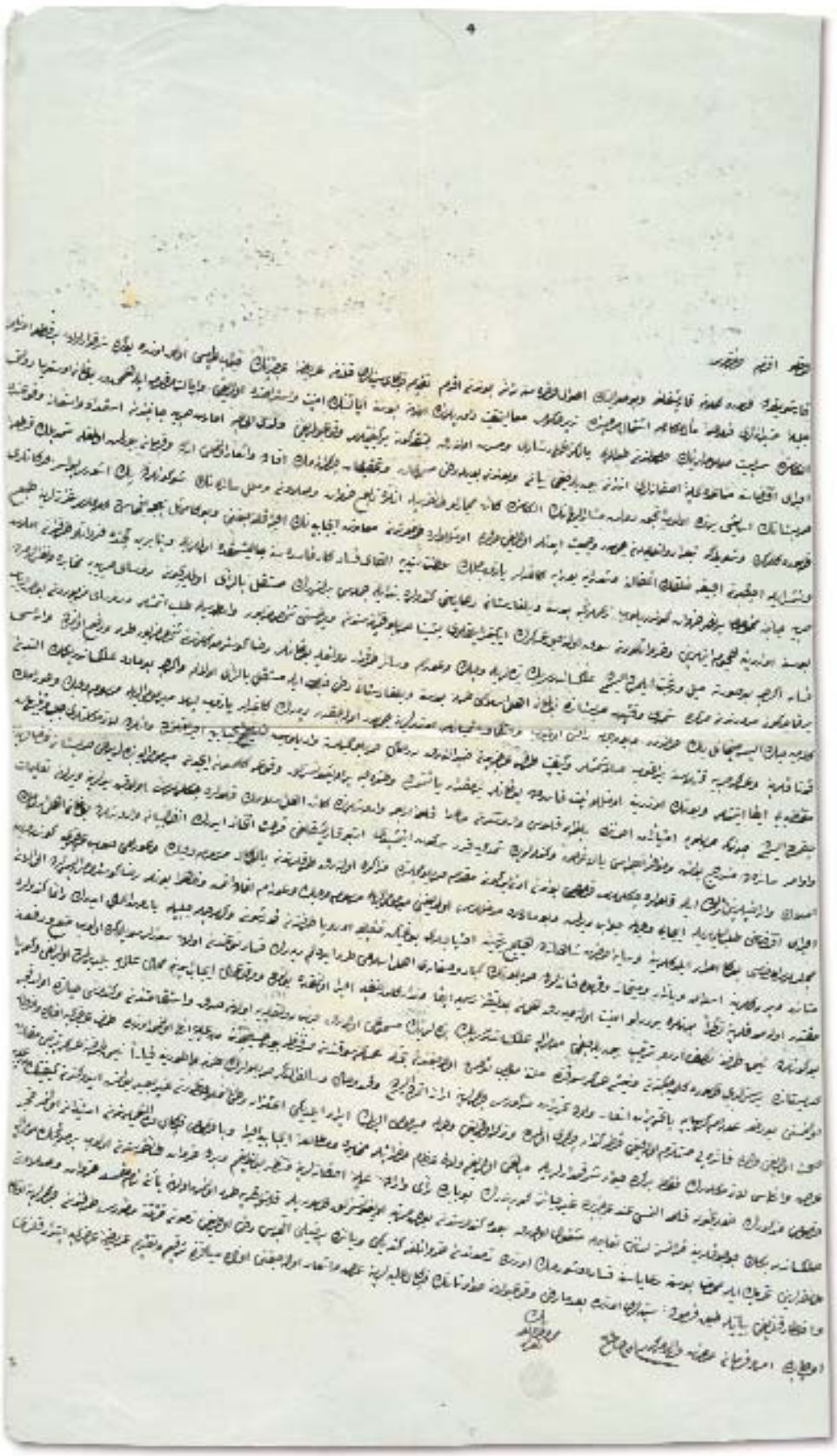

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:05 Page 59

HIRVATLARIN SLAV BİRLİĞİNİ OLUŞTURARAK OSMANLI'YA KARŞI AYAKLANMA VE SIRBİSTAN SIRPLARINI TAHRİK EDEREK BOSNA'YA SALDIRTMA TEŞEBBÜSLERİ

Sırbistan'da yaşayan Macar ve onlara tabi görünen Hırvat ve Slovenlerden bazı kimselerin çeşitli aşırılıklarda bulundukları, Hırvatların Sırbistan Emareti'ne adam gönderip Sırpları Bosna'ya saldırtmak istedikleri ve ayrıca Hırvatların Sırpları, Bosna ve Bulgaristan'daki Slavlarla birleştirip, Osmanlılara karşı ayaklanmaya teşvik ve Sırbistan'da yaşayan Müslümanları kovmaları için kışkırtan gazete yazıları yazıp, bildiriler dağıttıkları

POKUŠAJİ HRVATA DA OSNİVAJUĆİ SLAVENSKİ SAVEZ, NAHUŠKAJU SRBE NA USTANAK PROTİV OSMANLİJA ODNOSNO DA NAPADNU BOSNU

Neki Mađari i njihovi podanici Hrvati koji žive u Srbiji pretjeruju u nekim stvarima, Hirvati šalju ljude Srpskom emaretu koji ih huškaju da napadnu Bosnu i još pokušavaju da ujedine srbe i slavene koji žive u Bugarskoj i Bosni i huškaju ih da se dignu na ustanak protiv osmanlija, još koriste novine i različite referate kako bi otjerali muslimane koji žive u Srbiji

19/04/1848

Devletli efendim hazretleri

Karşıyakada zuhura gelen karışıklığa ve bu havalinin ahvâl-i hâzırasına dair bundan akdem takdim-i hâk-i pây-ı seniyyeleri kılınan arîza-i acizînin cevab-ı âlîsi olmak üzere bu kere şeref-vârid olan bir kıt'a emirnâme-i celîle-i müşîrâneleri hulâsa-i meâl-i mekârim-iştimâl-i sâmisinde zîr-i hükûmet-i meâli-menkibet-i dâverîlerinde olan Bosna Eyaleti'nin emiyet ve istirahatde olduğu ve eyalet-i merkûme ile hem hudud bulunan Avusturya Devleti ülkesinde serbestiyet-i malumelerinin husûlünden dolayı yalnız izhâr-ı şâdî ve meserret olunarak başka gûne bir keyfiyetleri vuku bulmadığı ve lede'l-hâce Emaret-i Sırbiye cânibinden istimdâd ve isti'âne vuku'unda icra-yı iktizâsına müsaade-i aliyye-i âsafâneleri erzân buyurulacağı beyân ve bundan böyle dahi mesmû'ât ve tahkikât-ı çâkerânemin ifade ve iş'âr olunması irâde ve fermân buyurulmuş olmağla şimdilik kıt'a-i Sırbistan'ın asayişi yerinde olup ancak devlet-i müşârunileyhânın ülkesinde kâin Macarlı taifesiyle onlara tâbi Hırvat ve Sloven ve milel-i sairenin şu günlerde pek aşırı yolsuz harekâtları zuhura gelmekde ve şöyleki tebaa-i Devlet-i Aliyye'den cumhûr ve cemiyet edenler olduğu hâlde o misillülere taraflarından muâvenet-i icabiyenin icra kılınacağını ve buna mümâsil nice efhâş-ı kelâmları gazetelerine tab' ve neşr ile açıkdan açığa halkın iğfaline ve şuraya buraya kağıtlar yazıp mülk-i Saltanat-ı Seniyyeye ilkâ-yı fesadkâr-ı fâsidesine çalışmakda olmalarıyla ve binâberîn geçende Hırvatlı tarafından Emaret-i Sırbiye cânibine mahsusan bir nefer Hırvat gönderilip zu'mlarınca Bosna ve Bulgaristan reâyâsını kendilere bend ile cümlesi birleşerek müs-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:05 Page 60

takil bi'r-re'y olmaları için rüesâ-yı Sırbiye'ye muhabere ve nefsü'l-emirde Bosna üzerine hücum etmelerini ve Hırvatlıdan sevk olunacak asâkirin ikişer aylıkları peşinen Sırplı hazinesinden verilmesini şahs-ı mezbûr vasıtasıyla taleb etmişler ve rüesâ-yı mezbûrdan bazı erbâb-ı fesad eğer ki bu surete meyl ve rağbet eylemiş ise de Aleksandır Bey bendeleriyle Vicek ve Avram ve sair tarafdar-ı Devlet-i Aliyye bulunanlar rıza göstermediklerinden şahs-ı mezbûr tard ve def' olunmuş ve arası birkaç gün mürûrundan sonra şimdi vaktidir. "*Sırbistan'da bulunan ehl-i İslâm'ı tard, Bosna ve Bulgaristan'ı dahi zabt ile müstakil bi'r-re'y olalım ve eğerki bu madde Aleksandır Bey'in elinden gelemeyecek ise Mihail Bey hâzırdır ve bu veche razı olmayıp ve ittifak etmeyenler üzerlerine cumhûr olacakdır*" diyerek kağıdlar yazıp leylen mîr-i mûmâileyhle mersûm Vicek ve Avram'ın konaklarına ve asâkir-i Sırbiye kışlasına bırakıp savuşmuşlar ve keyfiyet taraf-ı acizîden haber alınarak derhal Sırplı meclisine varılıp nesâyih-i icabiye icra kılınmış ve onlarda lâzım gelenleri celb ve tenbihât-ı mukteziyeyi ifa etmişler ve bunun üzerine o misillü niyet-i fâsidede bulunanlar bir mikdar yatışmış ve taşraca bir uygunsuzluk vuku'a gelmesin için mîr-i mûmâileyh bendeleri dahi Sırbistan kazalarına çıkmış ise de çünkü Sırplıya imtiyazât ihsânında Belgrad Kalesi varoşundan mâadâ kale-i erba'a varoşlarında kâin ehl-i İslâm'ın kalelere çekilmeleri ol vakit yedlerine verilen talimât ve evâmir-i sairede münderic bulunmuş ve muahharan icrası bi'l-iğmâz ve kendileri de şimdiye kadar sükût etmişdi. İşbu karışıklığı fırsat ittihâz ederek ânifü'l-beyân varoşlarda bulunan ehl-i İslâm'ın emlâk ve arazilerini terk ile kalelere çekilmeleri hususu bundan on beş gün mukaddem Sırplı meclisinde müzâkere olunarak taraflarından bi'l-vekale mersûm Vicek ve Avram'ı savb-ı acizîye gönderip icra-yı iktizâsını taleb eylemeleriyle icabı vechile cevab verilmiş ve bu maddede medhalleri olmadığını mîr-i mûmâileyhle mersûm Vicek ve Avram ifade etmiş ve zâhiren bunlar rıza göstermemiş iseler de ile'l-an meclisleri azâsı buna ısrar eylediklerine ve saye-i hazret-i şahanede hiçbir şeye ihtiyacları yoğiken hafîce Avrupa tarafından kurşun ve gühercile celbiyle barut imal ederek daima kendilere metânet verdiklerine esvak ve pazar ve meyhâne ve kahvehânelerde Sırplının kibâr ve sığârı ehl-i İslâmı tard edelim diyerek fesad nev'inden olan sözler söylemekde olup men' ü def'ine muktedir olamadıklarına nazaran bunlara bir türlü emniyet olunamayarak hemen politika-i resmiye ifa ve tedarükât-ı hafiyye icra olunmakda bulunmuş ve vuku-ı hâl icab eden mahâll-i âliye bildirilmiş olduğu ve güya bu günlerde Niş tarafına nısf ordu tertib buyurulacağı mûmâileyh Aleksandır Bey bendelerinin mesmû'ı olarak cânib-i Devlet-i Aliyye'ye olan sıdk ve istikâmetinden ve kendisi hayatda oldukça Sırbistan'da bir sızıldı zuhura gelmeyeceğinden ve Niş'e asâkir sevkinde milletine mûceb-i tevahhuş olacağından bahisle asâkir sevkinden sarf-ı nazar buyurulması için Deraliyye'ye inhâ olunmak üzere taraf-ı acizîce ifade ve izhâr olunmasını bu defa Avram Kahya'ya bâ-tahrirât iş'âr ve o da tahrirât-ı mezkûru çâkerlerine irâe etmiş ise de vakit ü hâl ve sâlifü'z-zikr Sırplıların tarz ve etvârına kıyasen Niş tarafına asâkir tertibi mukârin-i sıhhat olduğu hâlde fâideyi müstelzim olacağı hâtır-güzâr-ı çâkeri olmuş ve zikrolunduğu vechile mîr-i mûmâileyhin irâd eylediği i'tizâr dahi mülâhazadan gayr-ı ba'îd bulunmuş idüğünden keyfiyetin Deraliyye'ye arz ve inhâsı lâzım gelerek fakat bir kere civar-ı şeref-medârlarıyla mübâhî olduğum vülat-ı izâm hazerâtıyla muhabere ve mütâlaa-i icabiye icra ve bâ-husus hâk-i pây-ı veliyyü'n-ni'amîlerinden

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:07 Page 61

olup istîzân olunmadıkca husus-ı mezkûrun hod be-hod kaleme alınması ind-i acizîde gayr-ı caiz görünerek bu bâbda re'y ve irâde-i aliyye-i âsafânelerine muntazır bulunduğum ve bir de Hırvat taifesinden olup bir müddetcik mûmâileyh Aleksandır Bey'in çocuklarına Fransız lisanını talimle meşgul olarak ba'dehû kendisinden bazı müretteb uygunsuzluk zuhuruyla Karşıyaka'ya tard olunmuş olan Baine nâm müfsid Hırvat ve Sloven taifelerini tahrik ile mahza Bosna reâyâsına fesad düşürmek üzere Zemun'dan Hırvatlığa gitdiği ve yanında bir hayli akçesi dahi olduğu Zemun karantina memuru tarafından çâkerlerine ifade ve ihtar kılındığı beyânıyla tıbk-ı fermûde-i seniyyeleri üzere ba'demâ dahi vuku bulan havadisâtın hâk-i pây-ı aliyyelerine arz u iş'âr olunacağı ifade siyâkında terkîm ve takdim-i arîza-i acizîye ibtidâr kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Ca. sene [12]64 / [19 Nisan 1848]

Muhafız-ı Kale-i Belgrad
Mehmed

A. MKT. MHM, 4/54

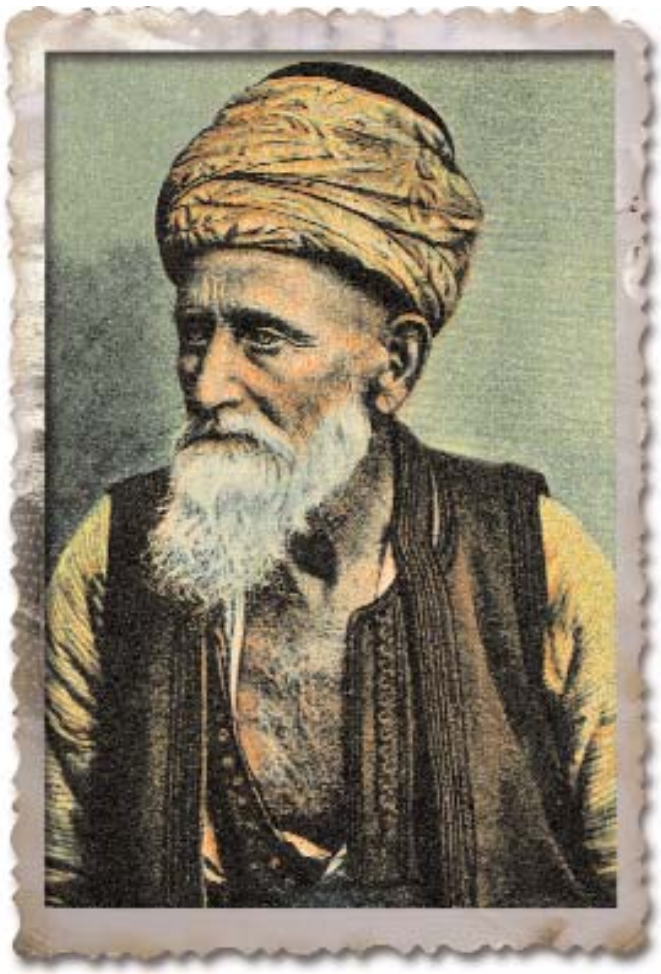

Bosna'lı bir müslüman...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:10 Page 62

12

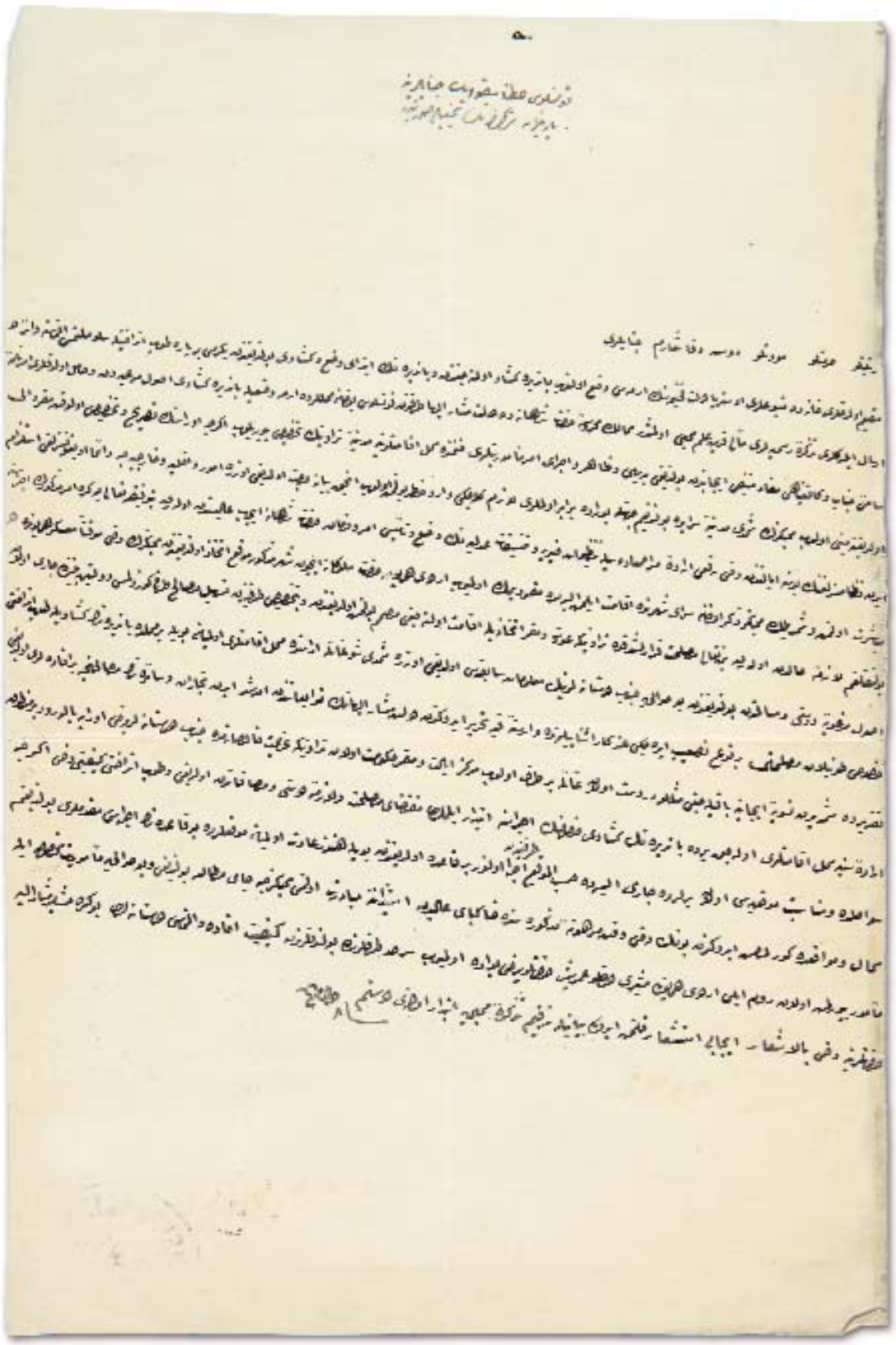

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:10 Page 63

BOSNA'YA GÖNDERİLEN AVUSTURYA GENERAL KONSOLOSU ATANASKOVİK'İN KARŞILANMASINDA UYGULANACAK PROTOKOL

Avusturya Devleti tarafından Bosna'ya gönderilen General Konsolos Atanaskovik'i karşılama merasimi ve konsoloslukta bayrak çekme esnasında yirmi bir pare top atılması hususunda Sadaret'ten izin istenmesi

PROTOKOL KOJİ ĆE SE PRİMJENJİVATİ NA DOČEK GENERALNOG KONZULA AUSTRİJE ATANASKOVİĆA KOJİ JE POSLAN U BOSNU

Traži se dozvola od sadareta (vlade) da prilikom dočeka austrijskog generalnog konzula Atanaskovića u Bosni na ceremoniji bude ispaljeno dvadeset i jedna granata tokom podizanja zastave na jarbol
19/09/1850

Konsolos Atanaskovik Cenablarına Yazılan Tezkirenin Ayniyle Suretidir

Rutbetli hürmetli meveddetli dost-ı vefa şiârım cenâbları

Mukim oldukları hânede metbû'ları Avusturya Devleti fahîmesinin arması vaz' olunup bandıra küşâd olunacağından ve bandıranın ibtidâ-yı vaz' ve küşâdı bulunduğundan yirmi bir pâre top endâhtıyla selamlanması iltimâsına dair irsâl eyledikleri tezkire-i resmiyeleri meâli karîn-i ilm-i müheyya olmuşdur. Memâlik-i Mahrûse-i hazret-i şahanede devlet-i müşârunileyhâ tarafından konsolos bulunan mahallerde arma vaz'ıyla bandıra küşâdı usul-i mer'îyeden ve hâmil oldukları emirnâme-i sâmî-i cenâb-ı vekâlet-penâhî müfâd-ı münîfi icabından bulunduğu bedîhî ve zâhir ve icra-yı emr-i memuriyetleri zımnında mahall-i ikametlerine medine-i Travnik tahsis buyurulup eğerki orasının tasrîh ve tahsisi ol vakit makarr-ı vali olduğuna mebnî olup muhibbinizi'n şimdi Medine-i Saray'da bulunduğum cihetle burada beraber olmaları lâzım geleceği vârid-i hâtır bulunmuş olup ancak beyâna hâcet olmadığı üzere umûr-ı dahiliye ve hariciyece daima uygunsuzluğu istilzâm eden nizâmsızlığının Bosna Eyaleti'nden dahi ref'i irâde-i merâhim-âdesiyle Tanzimat-ı hayriye ve tensîkât-ı adliyenin vaz' ve te'sisi emr u fermân-ı hazret-i şahane icab-ı âlîsinden olarak bi-tevfiki Teâlâ bu kere emr u mezkûrun icrasına mübâşeret olunmuş ve şimdilik muhibbiniz zikrolunan Saray şehrinde ikamet eylemiş isem de makarr demek olmayıp Ordu-yı Hümâyûn-ı hazret-i mülûkâne için şehr-i mezkûr mevki ittihâz olunduğundan muhibbinizin dahi muvakkaten maasker-i hümâyûnda bulunmaklığım lâzıme-i hâlden olarak bi-mennihî Teâlâ maslahat kararlaşdıkda Travnik'e avdet ve makarr ittihâzıyla ikamet olunacağı musammem bulunmuş olduğundan ve bi-tahsis tarafeynden teshîl-i mesâlih tarafı gözedilmesi devleteyn beyninde cârî olan usul-i mergûbe-i dostî ve müsâlebet bulunduğundan bu havaliye cenab-ı dostânelerinin malumat-ı sâbıkası olduğu üzere şimdi şu gâile arasında mahall-i ikametleri olmayan böyle bir mahalde bandıranın küşâdıyla top endâhtı hususu tutulan maslahatı bir nev' tas'îb edeceği ind-i kâr-âşinâyilerinde vâreste-i kayd-ı tahrîr etdiğinden devlet-i müşârunileyhânın tevâbi'âtından amed-şud eden tüccarân ve sairenin mesalihâtça bir ifadeleri olduğu takdirde şimdiden tesviye-i icabına bakılacağı

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:11 Page 64

misillü derdest olan gâile ber-taraf olup merkez-i eyalet ve makarr-ı hükûmet olan Travnik'e azîmet-i halisanemde cenâb-ı dostâneleri dahi oraya bi'l-vürûd ber-mantûk-ı irâde-i seniyye mahall-i ikametleri olacak yerde bandıranın küşâdı hususunun icrasına ibtidâr eylemek mukteza-yı maslahat ve lâzıme-i dostî ve musâfâtdan olduğu ve top endâhtı keyfiyeti dahi eğerki sevâhilde ve münasebet-i mevki'iyesi olan yerlerde câri ise de hasbe'l-mevki tarafeynden icra olunur bir kaide olduğundan böyle henüz âdet olmayan mevkilerde bu kaidenin icrası mukaddemleri bulunduğum mahâl ve mevâki'de görülmemiş idüğünden bunun dahi vakt-i merhûne-i mezkûresinde hâk-i pây-i âlîden istîzânına mübâderet olunması muhibbinizce cây-ı mütâlaa bulunduğu ve bu havaliye memuriyet-i mahsusa ile memur buyurulmuş olan Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu Müşiri devletli Ömer Paşa hazretleri dahi burada olmayıp serhad taraflarında bulunduklarından keyfiyet ifade ve iltimas-ı dostaneleri bu kere müşîr-i müşârunileyh hazretlerine dahi bi'l-iş'âr icabı istiş'âr kılınmış idüğü beyânıyla terkîm tezkire-i mahallîye ibtidâr olundu, dostum.

Fî 8 Za. sene [12]66 / [15 Eylül 1850]

**

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Bâ-irâde-i seniyye Avusturya Devleti tarafından Bosna'ya irsâl olunmuş olan General Konsolos rütbetli Atanaskovik'in bundan evvelce Travnik'e ve oradan bi'l-istiş'âr medine-i Saray'a gelip hâmil olduğu berât-ı şerif ve fermân-ı âlîşân ile tahrirât-ı sâmiyeyi irâe eylemiş olmasıyla müsafereti için kirası tarafından verilmek üzere bir konak buldurulmuş ve birkaç gün mürûrunda metbû'u devlet-i müşârunileyhânın bandırasını küşâd edeceğini bi'l-beyân ibtidâ-i vaz' ve küşâdı olduğundan yirmi bir pâre top endâhtıyla selamlanmasını bâ-tezkire-i resmiye iltimâs eylemiş ve eğerki arma vaz'ıyla bandıra küşâdı zikrolunan tahrirât-ı sâmiye-i vekâlet-penâhîlerinde emr u iş'âr buyurulmuş olup ancak makarr-ı eyalet henüz kararlaşmadığına derdest-i icra bulunan gâile arasında nezaket-i mevki'a mülâbesesiyle şu hususun icra etdirilmesi mahzurdan sâlim olmayacağına mebnî bi-mennihî Teâlâ merkez-i eyalete li-ecli'l-ikame azîmet-i bendegânemde kendileri dahi gelerek ber-mantûk-ı irâde-i seniyye icra-yı icabına ibtidâr olunması ve top endâhtı maddesinin hâk-i pây-i âlî-i âsafânelerinden istîzân kılınması lâzım geleceği cevaben konsolos-ı mûmâileyhe bâ-tezkire-i mahsusa bildirilmiş ve keyfiyet devletli müşîr paşa bendeleri hazretlerine dahi ifade ve re'yleri istifade olunmak üzere tahrirât-ı çakeri tisyâr ve karîn-i lahza-i aliyyeleri buyurulmak zımnında konsolos-ı mûmâileyhin tezkire-i mevrûdesi ve yazılan cevabnâme ile müşîr-i müşârunileyh bendeleri hazretlerine irsâl olunan tahrirât bendegî suretlerinin leffen takdimine ibtidâr kılınmış olduğu inşaallahu Teâlâ keyfiyet muhât-ı ilm-i âlem şumûl-i âlîleri buyuruldukda icab-ı hâlin sûy-ı ubeydâneme iş'âr buyurulması bâbında ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 12 Za. sene [12]66 / [19 Eylül 1850]

Vali-i Eyalet-i Bosna

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:12 Page 65

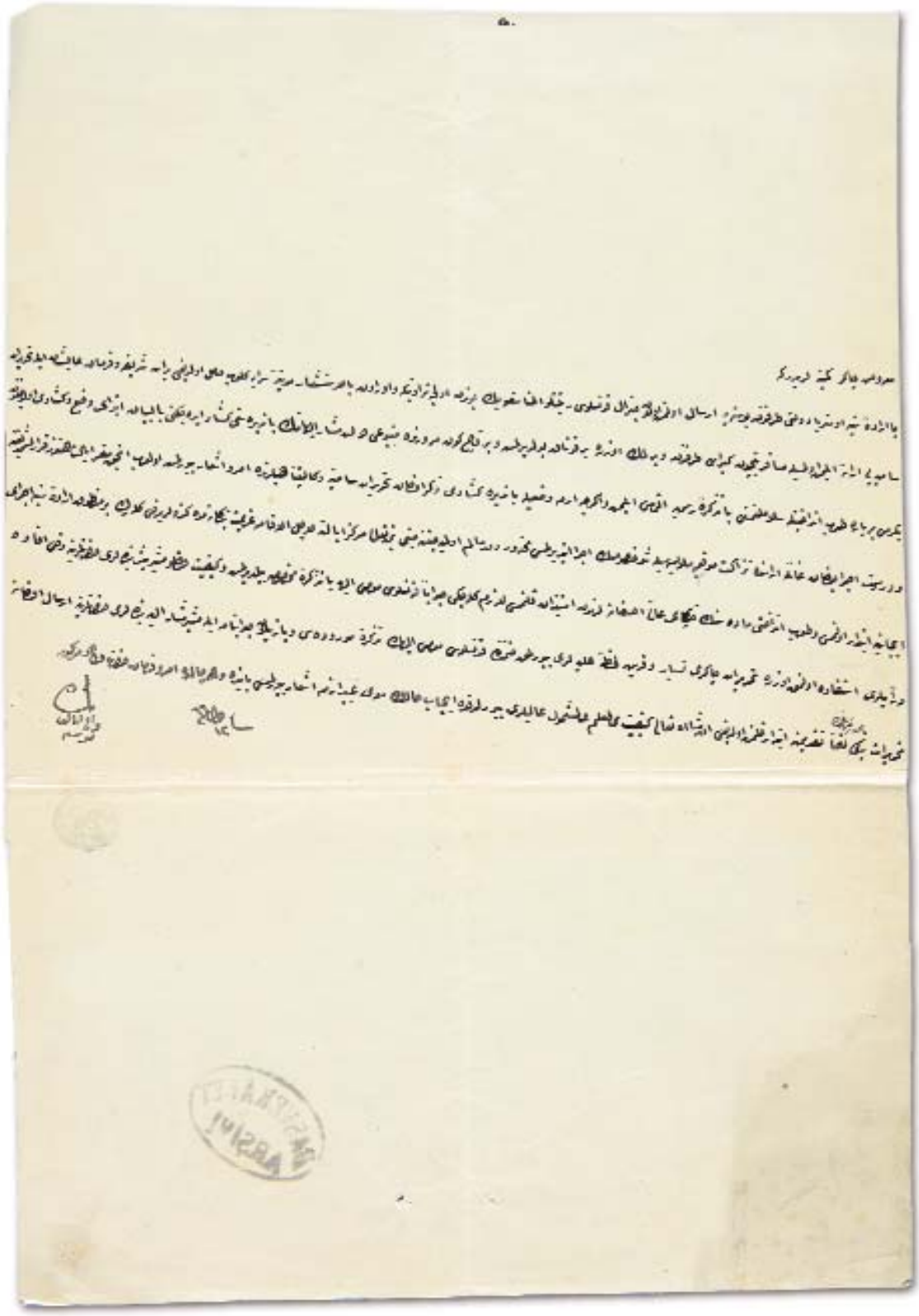

A. MKT. UM, 32/1

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:12 Page 66

13

AVUSTURYA SARAYBOSNA KONSOLOSLUĞU'NUN AÇILIŞ TÖRENİ

Bosna'da vilayet merkezi olan Travnik şehrine Avusturya Devleti tarafından açılan konsolosluğun, vilayet merkezinin Saraybosna'ya alınmasıyla konsolosluğun açılışında arma asılması ve bayrak çekilmesi esnasında, Avusturya Sefareti'nce yirmi bir pare top atışıyla selamlanması talebinde, Padişah tarafından hiçbir sakınca görülmediği

CEREMONİJA OTVARANJA AUSTRİJSKOG GENERALNOG KONZULATA U SARAJEVU

Prebacivanjem austriskog konzulata iz Travnika koji je bio prijašnji centar bosanskog vilajeta u sadašnji centar Sarajevo, na molbu Austrije da se ova ceremonija označi dvadeset i jednim topovskim ispaljivanjem kao pozdrav na stavljanje tabele na konzulatu, sultan se izjasnio da nema ništa protiv toga

24/10/1850

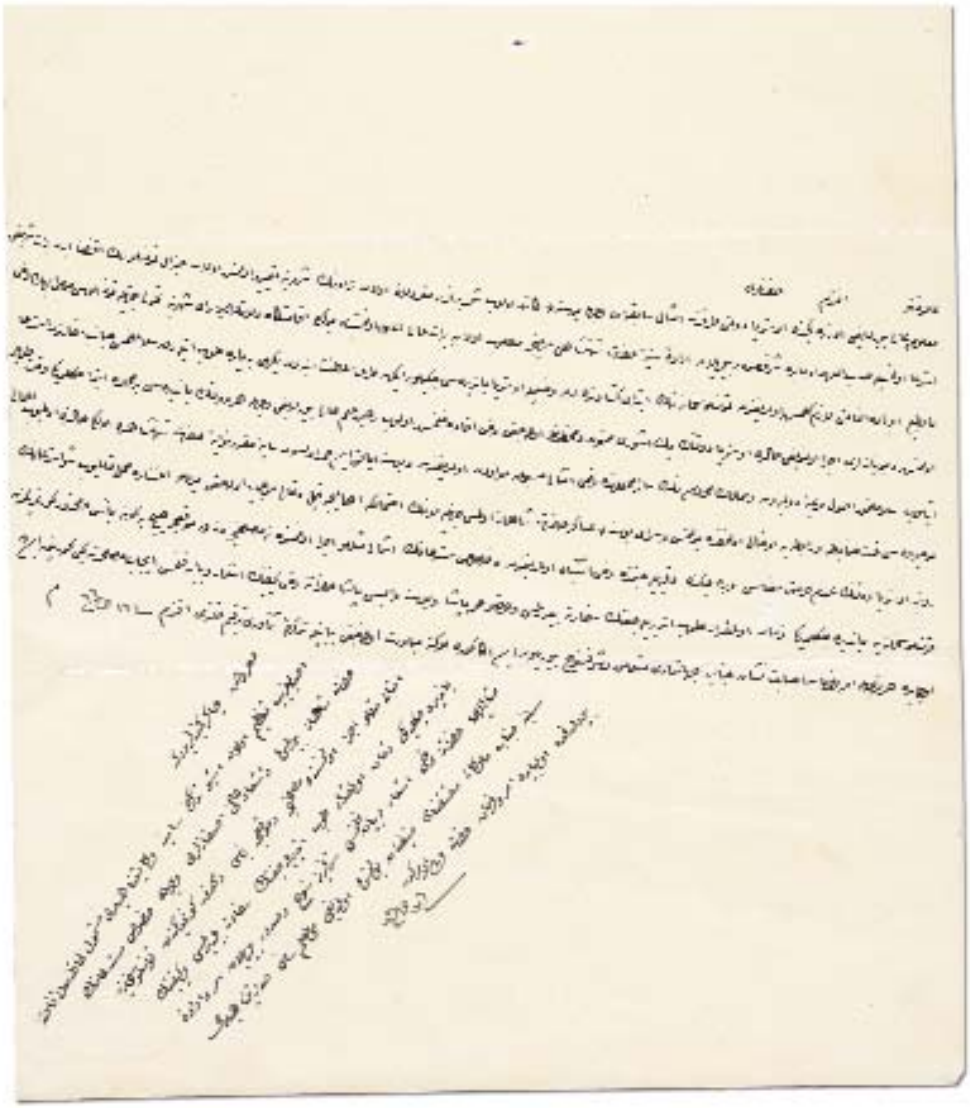

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:12 Page 67

Atûfetli efendim hazretleri

Malum-ı âlî buyurulduğu üzere geçende Avusturya Devleti tarafından emsâl-i sâbıkası vechile Bosna'da kâin olup şimdiye kadar makarr-ı vülât olan Travnik şehrine tayin olunmuş olan General konsolosun iktizâ eden berât-ı şerifi istid'â olunmasıyla hasbe'l-ahd ol bâbda şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Şehinşâhî mûcebince matlûb olan berât-ı âlî i'tâ olunmuş idi. Bu kere ikametgâh-ı vülâtın yine Saray şehrine tahavvülü cihetiyle konsolos-ı mûmâileyhin dahi bi't-tab' orada ikameti lâzım gelmiş olduğundan konsoloshânenin ibtidâ-yı küşâdında arma vaz'ıyla Avusturya bandrası çekilir iken taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den yirmi bir pâre top atılarak selamlanması cânib-i sefâretden istid'â olunmuş ve bu niyazları icra olunduğu hâlde Avusturya Devleti'nin pek aşırı memnun ve mahzûz olacağı dahi ifade kılınmış olup rehin-i ilm-i âlî buyurulduğu vechile her devletin bandrası bir mahalde ibtidâ çekildiği vakit toplar atılıp selamlanmak usul-i mer'iyye-i düveliyyeden ve Memâlik-i Mahrûse'nin sair mahallerinde dahi emsâli mesbûk mevâddan olduğundan ve Bosna Eyaleti ise hamdolsun saye-i makderet-vâye-i hazret-i Şehinşâhîde evvelki halinde olmayıp ahali-i mevcudesi taht-ı zabt u râbta idhal olunmakda bulunnması ve Saraybosna'da asâkir-i hazret-i şahane olması cihetiyle bunun ihtimal ki ahalice kîl ü kâli mûcib olacağı yollu i'tizâra mahal kalmayıp şu istid'ânın reddine Avusturya Devleti'nin adem-i hürmet manası vereceğinde ve kırılacağında dahi iştibâh olmadığından ve husus-ı müsted'ânın emsâli misillü icra olunmasında ne maslahatça ve ne de mevkice hiçbir gûne beis ü mahzur görülmediğinden konsoloshâneye bandra çekildiği zaman ol mikdar top atdırılacağının sefârete bildirilmesi ve devletli Ömer Paşa ve Bosna valisi paşa hazarâtına dahi keyfiyetin iş'âr ve beyân kılınması icab-ı maslahatdan gibi görünüyor ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân isabet-i nişân-ı cenâb-ı cinahdârî müte'allik ve şeref-sünûh buyurulur ise ona göre harekete mübâderet olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 16 Z. sene [12]66 / [23 Ekim 1850]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Vekâlet-penâhîleri meşmûllihâzâ-i me'âlî-ifâza-i hazret-i şahane buyurulmuş ve iş'âr-ı âlî-i âsafâneleri vechile husus-ı müsted'ânın emsâli misillü icra olunmasında maslahatça ve mevki'ce beis ve mahzur görünmediğinden konsoloshâneye bandra çekildiği zaman ol mikdar top atdırılacağının sefârete bildirilmesi ve keyfiyetin müşârunileyhimâ hazarâtına dahi iş'âr ve beyân kılınması şeref-rîz-i sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne muktezâ-yı münîfinden bulunmuş olduğu muhât-ı ilm-i sâmî-i Sadâret-penâhîleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Z. sene [12]66 / [24 Ekim 1850]

İ. HR, 70 /3396

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:13 Page 68

14

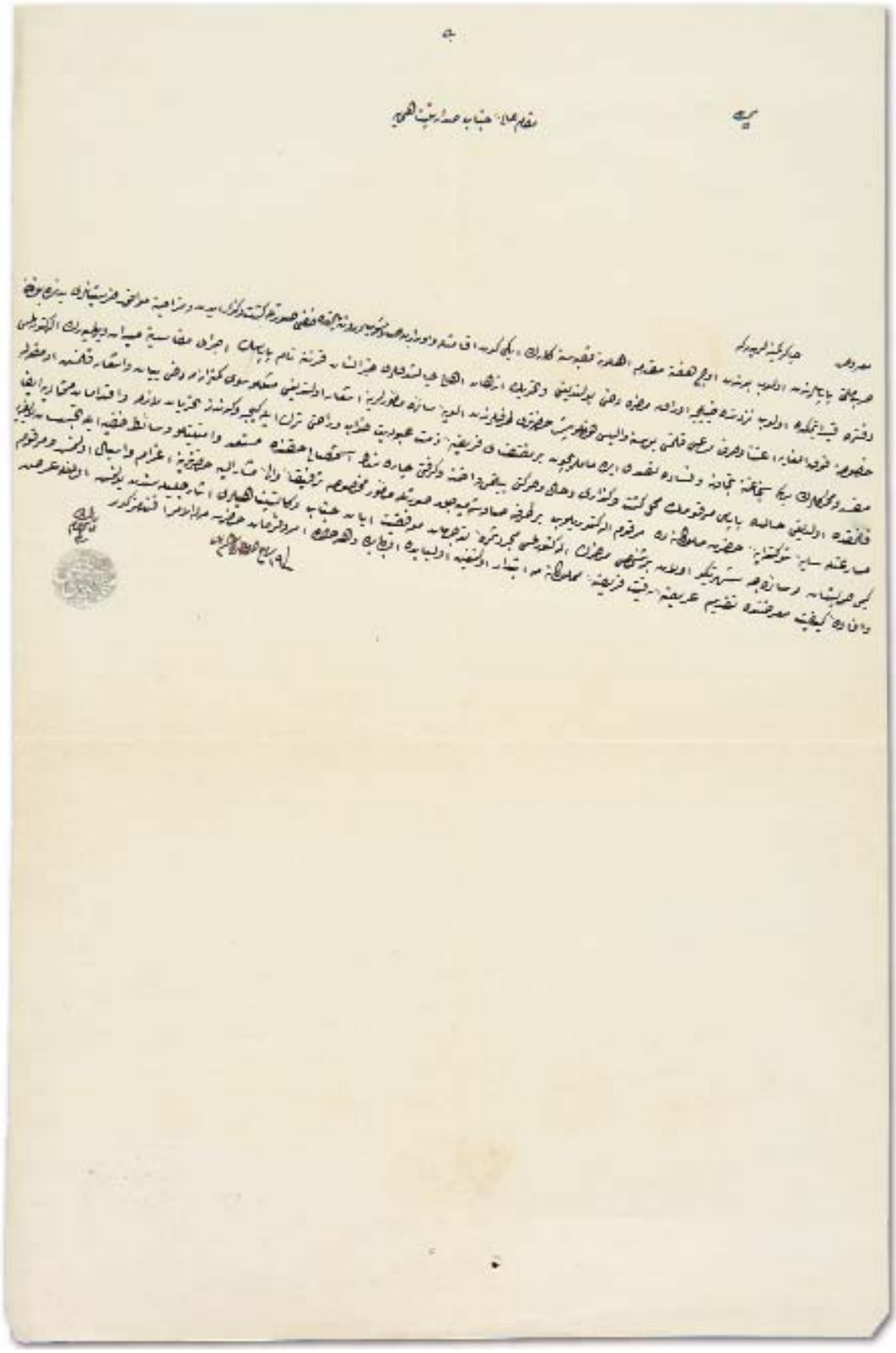

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:13 Page 69

SIRP PAPAZI KARNİNA'NIN İHLİVNE VE BİHAÇ'TAKİ ZARARLI FAALİYETLERİNİN ÖNLENMESİ

Ahali arasında karışıklık çıkarmak için gizlice İhlivne Kasabası'na gelerek burada bulunan Hıristiyanları yanında bulunan deftere kaydeden Sırp Papazı Karnina'nın ve buna benzer işler yapan diğer papazların Bihaç bölgesindeki zararlı faaliyetlerinin engellenmesi için takib edilerek gerekli önlemlerin alınması

SPREČAVANJE ŠTETNE DJELATNOSTİ SRPSKOG POPA KARNİNA U HLİVNOM İ BİHAĆU

Preduzeti potrebne mjere i pratiti kako bi se sprečila štetna aktivnost srpskog popa Karnina i ostalih popova koji rade slične stvari. On je tajno došao u Hlivno i Bihać i popisivao kršćane u defteru koji je donio sa sobom a sve kako bi izazvao nered između stanovnika

24/10/1861

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Sırp milleti papaslarından olup bundan üç hafta mukaddem İhlivne Kasabası'na gelerek iki gün ikametle ve oradan savuşup derûn-ı eyaletde hafî suretle geşt u güzâr eden ve mizacına muvâfık Hıristiyanları yedinde bulunan deftere kayd etmekde olup nezdinde haylice evrak-ı muzırra dahi bulunduğu ve tahrik-i ezhân-ı ahali çalışdıkları haber alınan Karnina nâm papasın icra-yı mefâsidine meydan verilmeyerek ele getirilmesi hususuna fevka'l-gâye itina ve sarf-ı mesâî kılınması Bosna valisi devletli paşa hazretleri taraflarından elviye-i saire memurlarına iş'âr olunduğu misillü sûy-ı kemterâneme dahi beyân ve iş'âr kılınmış o makûle müfsid ve muharriklerin Bihke Sancağı'na tecavüz ve fesada tasaddî edememeleri için ber-muktezâ-yı farîza-i zimmet-i ubûdiyet-hâb ve rahatı terk ile gece ve gündüz taharriyât-ı lâzıme ve ikdamât mütemadiye ifa kılınmakda olduğu hâlde papas-ı merkûmun mahall-i geşt ü güzârı ve hâl ve hareketi bilinmesi ve ahz u girifti çaresinin istihsâli hakkında müsta'id ve emniyetli vesâit-i hafiyye ile tecessüsât-ı lâyıkaya müsâra'atle saye-i şevket-vâye-i hazret-i mülûkâne de merkûm ele getirilip bir tarafa savuşamayacak suretle memur-ı mahsusa terfîkan vali-i müşârunileyh hazretlerine i'zâm ve isbâl olunmuş ve merkûm gibi Sırbistan ve sairece şöhret-gîr olan bir şahs-ı muzırrın ele getirilmesi mücerred semere-i teveccühât-ı muvaffakiyet-âyât-ı cenâb-ı vekâlet-penâhîleri âsâr-ı celîlesinden bulunmuş olmakla arz ve ifade-i keyfiyet ma'razında takdim-i arîza-i rıkkiyyet-i farîza-i memlûkâneme ibtidâr olunmağın ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Rebîülâhir sene [1]278 / [24 Ekim 1861]

Kaymakam-ı Bihke
Mustafa Muhiddin

A. MKT. UM, 519/70

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:14 Page 70

15

AVUSTURYA'NIN BOSNA'YI İŞGALİ SIRASINDA YAPTIĞI ZULÜMLER HAKKINDA OSMANLI DEVLETİ'NİN BATILI DEVLETLER NEZDİNDE YAPTIĞI GİRİŞİMLER

Avusturya'nın Bosna'yı işgali sırasında işlediği cinayetlerin ve haksızlıkların önlenmesi için Osmanlı Devleti tarafından batılı devletler nezdinde yapılan girişimler neticesinde konuyla ilgili bu devletlerin görüşlerini ifade eden Osmanlı sefaretlerinin raporları

POKUŠAJİ OSMANSKE DRŽAVE DA OBJASNİ ZAPADNİM DRŽAVAMA STANJE KAKO Bİ SPRİJEČİLA ZULUME KOJE JE NAPRAVİLA AUSTRİJA U TOKU SVOJE OKUPACİJE NA BOSNU

Izvještaji osmanlijskih ambasada o svojim aktivnostima kod država gdje se nalaze a sve da spijreče ubistva i nepravde koje je učinila Austrija tokom svoje okupacije na Bosnu

30/10/1878

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:17 Page 71

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Hariciye
Tercüme Odası

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye fî 10 Eylül sene [18]78 tarihiyle Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir.

Avusturya askeri tarafından Bosna ve Hersek'de icra olunan mezâlime dair şehr-i hâlin beş tarihli telgrafnâme-i âlî-i vekâlet-penâhîlerini hemen o gün Hariciye Nezâreti vekiline tebliğ eyledim. Mûmâileyh bunun mazmûnunu Livadya'da bulunan Mösyö De Çers'e bildireceğini va'd etmiş ise de el-ân bir cevab alamadım. Belki bu bâbda verilecek cevab taraf-ı sâmî-i vekâlet-penâhîlerine Dersaâdet Rusya Sefâreti vâsıtasıyla tebliğ olunur. Maamâfîh buna dair ba'demâ bir gûne tebligât vuku bulacak olur ise derhal bâ-telgraf arz u iş'âr ederim.

**

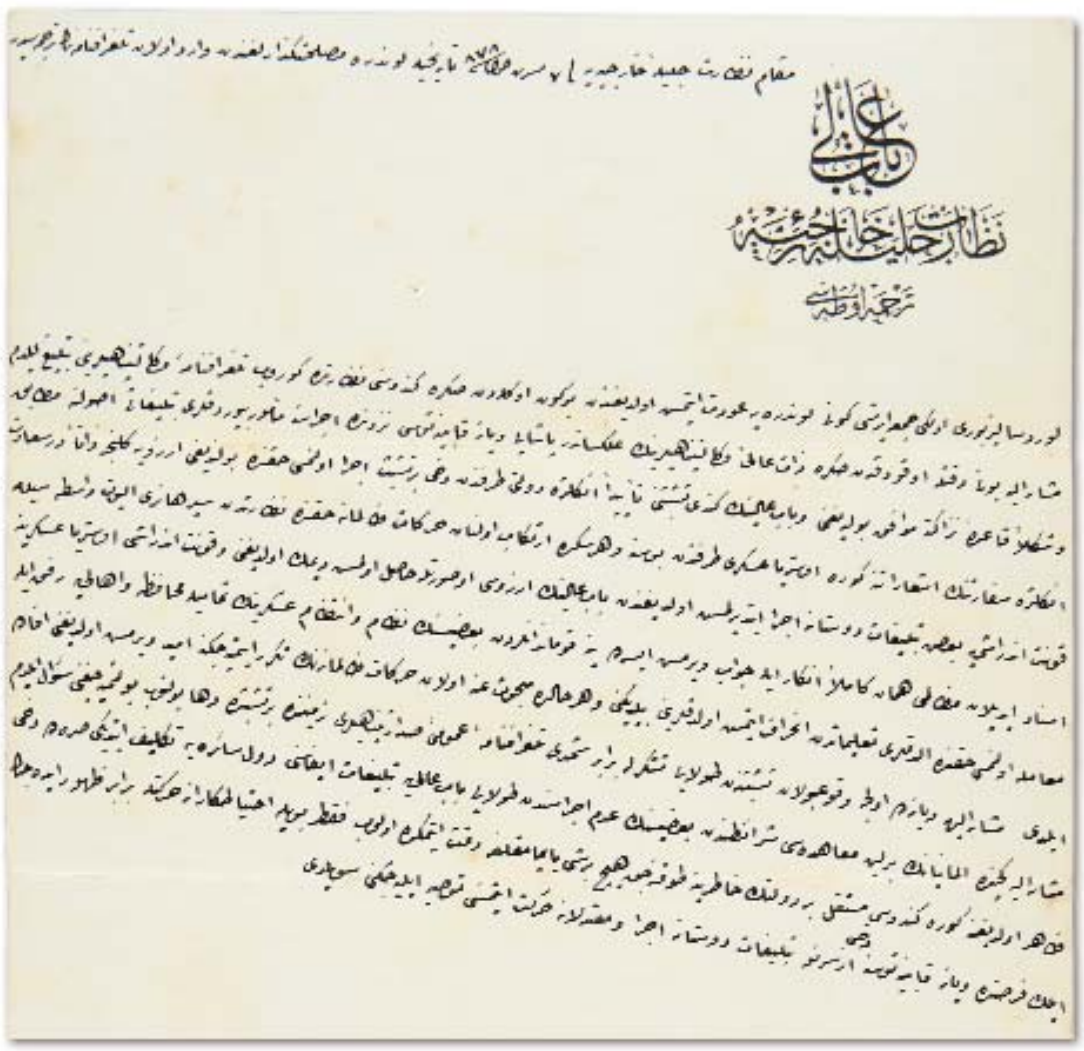

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:17 Page 72

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Hariciye
Tercüme Odası

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye fî 7 Teşrîn-i Evvel sene [1]878 tarihiyle Londra Maslahatgüzârlığı'ndan vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir.

Lord Salisbury evvelki Cumartesi günü Londra'ya avdet etmiş olduğundan bugün öğleden sonra kendisini nezâretde görüp telgrafnâme-i vekâlet-penâhîlerini tebliğ eyledim. Müşârunileyh bunu dikkatle okudukdan sonra zât-ı âlî-i vekâlet-penâhîlerinin Aleksandır Paşa'yı Viyana Kabinetosu nezdinde icrasına memur buyurdukları tebligâtı usulüne mutabık ve şeklen kaide-i nezakete muvâfık bulduğu ve Bâbıâli'nin kendi teşebbüsünü te'yiden İngiltere Devleti tarafından dahi bir teşebbüs icra olunması hakkında bulunduğu arzuya gelince zaten Dersaâdet İngiltere Sefâreti'nin iş'ârâtına göre Avusturya askeri tarafından Bosna ve Hersek'de irtikâb olunan harekât-ı zâlimâne hakkında nezâretden Sir Hanry Eliot vasıtasıyla Kont Andraşi'ye bazı tebligât-ı dostâne icra etdirilmiş olduğundan Bâbıâli'nin arzusu o suretle hâsıl olmuş demek olduğu ve Kont Andraşi Avusturya askerine isnâd edilen mezâlimi hemen kâmilen inkâr ile cevab vermiş ise de yine kumandanlardan bazısının nizâm ve intizam-ı askerînin tamamıyla muhafaza ve ahaliye rıfk ile muamele olunması hakkında aldıkları talimâtdan inhirâf etmiş olduklarını bildiğini ve her hâlde mebhûsun anh olan harekât-ı zâlimânenin tekerrür etmeyeceğine ümid vermiş olduğunu ifade eyledi. Müşârunileyhe Viyana'da evvelce vuku bulan teşebbüsünden dolayı teşekkürle beraber şimdi telgrafnâme-i umumî-i Sadâret-penâhîleri zemininde bir teşebbüsde daha bulunup bulunmayacağını sual eyledim. Müşârunileyh geçende Almanya'nın Berlin Muâhedesi şerâitinden bazısının adem-i icrasından dolayı Bâbıâli'ye tebligât ifasını düvel-i saireye teklif etdiği sırada dahi zâhir olduğuna göre kendisi müstakil bir devletin hâtırına dokunacak hiçbir şey yapmamaklığa dikkat etmekde olup fakat böyle ihtiyatkârâne hareketle beraber zuhur edecek ilk fırsatda Viyana Kabinetosu'na dahi ez-ser-i nev tebligât-ı dostâne icra ve mu'tedilâne hareket etmesi tavsiye edileceğini söyledi.

**

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Hariciye
Tercüme Odası

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye fî 8 Teşrîn-i Evvel sene [18]78 tarihiyle Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir.

Baron "Kalis" Avusturya askerinin irtikâb eylediği mezâlime müte'allik Bâbıâli'den gönderilen telgrafnâme-i umuminin buraca hâsıl eylediği sû-i te'sir-i azîmi bugün gelip bendenize beyân eyledi. Avusturya'nın hâl ü hareketine birçok ecnebi ateşemiliterlerinin ve gazete muhbirlerinin iş'ârâtı iktizâsınca hiçbir diyecek yoğiken aleyhinde vuku

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:17 Page 73

bulan ithamâtı şedîden reddederim dedikden sonra Bâbıâli'nin böyle bir teşebbüsü ne efkâra mebnî icra etmiş ve Londra'daki Avusturya maslahatgüzârının telgrafnâmesine göre "Standart" gazetesinde neşr ü ilân olunmuş olan mezkûr telgrafnâme-i umumîyi bütün kabinetolara irsâl ile bu işi oraca ve dağdağaya ne için düşürmüş olduğunu bir türlü anlayamıyorum. Bilakis Bâbıâli keyfiyeti yalnız Avusturya Devleti'ne bildirmeliydi. O dahi Avusturya neferâtı aleyhinde vuku bulan isnâdâtın yalan olduğunu delâil-i kaviye ile isbata müsâra'at eder ve belki Osmanlı memurlarının vuku-ı hâli mahalline gidip tahkik etmelerini teklif eyler idi. Eğer Bâbıâli efkâr-ı umumiyeyi celb etmek niyetinde bulunmuş ise yanlış bir yola gitmiş olduğundan bunun neticesi istihsâlini niyet eylediği neticenin zıddı olacakdır. Çünkü Avusturya ve Macaristan'da efkâr-ı umumiyenin milletin namus-ı askerîsi aleyhinde vuku bulan tecavüzât üzerine kâmilen ayağa kalkması me'mûl ve muntazardır. Bâbıâli şimdiye kadar ne buraya ve ne Kont Ziçi'ye o yolda hiçbir tebligât icra etmemiş iken şimdi nasıl birden bire o derece ağır isnâdâta kıyâm ile işi bu mertebe tevâtür etmiş olduğunu düşünüyorum deyu bast-i mâkal eyledi.

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:17 Page 74

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Hariciye
Tercüme Odası

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye fî 8 Teşrîn-i Evvel sene [18]78 tarihiyle Paris Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir.

Yetmiş yedi numaralı telgrafnâme-i umumî-i Sadâret-penâhîlerini Hariciye nâzırına tebliğ eylediğimde müşârunileyh "Saraybosna'da vuku bulan mukâvemet Avusturya askerinin şiddet göstermesini icab etmişdir ki bundan ictinâb müşkil idi ve Banaluka'da telgrafnâmenin beyân eylediği hâlâtın vuku'una dair malumatım yokdur. Avusturya askeri işini bitirmiş gibi göründüğünden Bosna ve Hersek'i tecavüz etmez ve hususan dahilen politikaca zuhur eden karışıklıklar üzerine Yenipazar'a girmez zannederim. Asker idhal etdiği eyaletlerin ahali-i İslâmiyesini celb etmek Avusturya Devleti'nin menfaati iktizâsındandır. Bu hâlde Viyana'ya tebligât icrası mümkün değildir" dedi.**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:17 Page 75

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Hariciye
Tercüme Odası

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye fî 8 Teşrîn-i Evvel sene [18]78 tarihiyle Roma Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan tahrirâtın tercümesidir.

Avusturya askerinin Bosna ve Hersek'de irtikâb eylediği mezâlime dair devletli Kara Todori Paşa hazretlerine keşîde buyurulan telgrafnâmeyi naklen ve şehr-i hâlin beşi tarihiyle müverrahan vârid olan şifreli telgrafnâme-i devletlerini Hariciye nâzırına tebliğ eyledim. Müşârunileyh mezkûr telgrafnâmede münderic vukuâtdan dolayı beyân-ı teessüfle beraber bunları Viyana'daki İtalya elçisine iş'âr edeceğini beyân eyledi ve hâlî bir vakitde daha iyi mütâlaa etmek üzere telgrafnâmenin bir suretini istedi. Zann-ı acizâneme göre İtalya kabinetosu şikâyet-i vâkı'amız hakkında bugünki gün Viyana'da tebligât-ı dostâne icra etmeğe muktedir bir hâlde değildir. Avusturya Devleti'yle olan münasebâtın bu misillü tebligâtı teshîl edecek suretde bulunmadığı nâzır-ı müşârunileyhin kuvvetli bir cevab vermesinden dahi istidlâl olunur.

Müşârunileyhe telgrafnâme-i mezkûrun suretini i'tâ eylediğim sırada buna me'zûn olmadığım hâlde mücerred hatırlarına riâyeten verdiğimi söyledim. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:18 Page 76

Avusturya askeri tarafından mukaddemce Bosna ve Hersek'de vuku bulan mezâlimin beyânına dair olan telgrafnâme-i umumînin sefâret-i seniyyeler vasıtasıyla düvel-i malume hariciye nezâretlerine tebliğ kılınması üzerine ne suretle cevablar verilmiş olduğunu mübeyyin Londra Maslahatgüzârlığı ile Paris ve Viyana ve Roma ve Petersburg Sefâret-i Seniyyelerinden gelen yedi kıt'a telgrafnâmenin tercümeleri manzûr-ı âlî buyurulmak üzere leffen arz u takdim kılındı, efendim.

Fî 4 Za. sene [12]95 / [30 Ekim 1878]

(İmza)

Y. EE, 103/56

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:19 Page 77

OSMANLI İLE AVUSTURYA DEVLETİ ARASINDA BOSNA VE YENİPAZAR'A AİT MÜZAKERE EDİLECEK SÖZLEŞME MADDELERİ

Avusturya Devleti ile Osmanlı Devleti arasında, Bosna ve Hersek'de Padişah'ın hükümdarlığının devamı, askerî işgalin geçici olması, Osmanlı Devleti'nde bulunan Bosna ve Hersek ahalisinin Devlet-i Aliyye kanunlarına tabi bulunması, Yenipazar'a yerleşecek olan Avusturya askerinin adediyle ikamet yerlerinin belirlenmesi vs hususlara dair müzakere edilecek sözleşme maddelerini Padişah'ın uygun gördüğü

TAČKE UGOVORA KOJE ĆE SE RAZMATRATİ İZMEĐU OSMANSKE DRŽAVE İ AUSTRİJE U VEZİ SA NOVİM PAZAROM

Sultan je saglasan sa sadržajem ugovora o kojem će se pregovarati između Osmanske države i Austrije i to; da sultanova vlast i dalje validna u Bosni i Hercegovini, da je austrijska okupacija privremena, da su stanovnici Bosne i Hercegovine pod ingerencijom osmanskih zakona i da će broj austrijskih vojnika i mjesta gdje će biti raspoređeni u Novom Pazaru biti određen

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Hariciye
Tercüme Odası

Avusturya Sefâreti'nden verilip mevki'-i müzâkereye konulacak olan mukavele müsveddesinin tercümesidir.

Devlet-i Aliyye ile Avusturya ve Macaristan Devleti, Berlin Muâhedesinin yirmi beşinci bendinde meşrût olan ikame-i asker maddesinin teferruâtını kendi beynlerinde kararlaşdırmak hakkını muhafaza etmiş olduklarından ve Bosna ve Hersek'e asker ikamesi keyfiyeti bu memleketler üzerindeki hukuk-ı hükümrânî-i Padişahî hakkında usulen bir gûne hüküm verilmesine medâr-ı ittihâz olunamayacağından devleteyn-i müşârunileyhimâ mevâdd-ı âtiyeye bi'l-ittifak karar vermişlerdir.

Birinci Madde: Bosna ve Hersek Eyaletlerinin emr-i idaresi Berlin Muâhedesi'nin yirmi beşinci maddesi mûcebince Avusturya tarafından icra olunacakdır. Maa-hâzâ Avusturya Devleti şimdiki memurlardan hüsn-i ifa-yı memuriyetce lâzım olan ehliyet ve kâbiliyete mâlik zâtların ibkâ olunmasına itiraz etmez memurların tebdili halinde Avusturya Devleti halklarını ala-tarîki't-tercih an asl Bosna ve Hersekî olanlardan intihâb eyleyecekdir.

İkinci Madde: El-yevm Bosna ve Hersek'de mevcud olan her din ve âyinin hürriyeti ve icra-yı alenîsi bu eyaletlerde mütemekkin veya ikamet eden bi'l-cümle eşhâs için te'min olunacak ve İslâmlar ulema-yı dinleriyle olan münasebetlerinde tamamıyla serbest olacakdır. Avusturya kumandanları ahlâk ve âdâta ve serbestî-i âyine ve İslâm-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 78

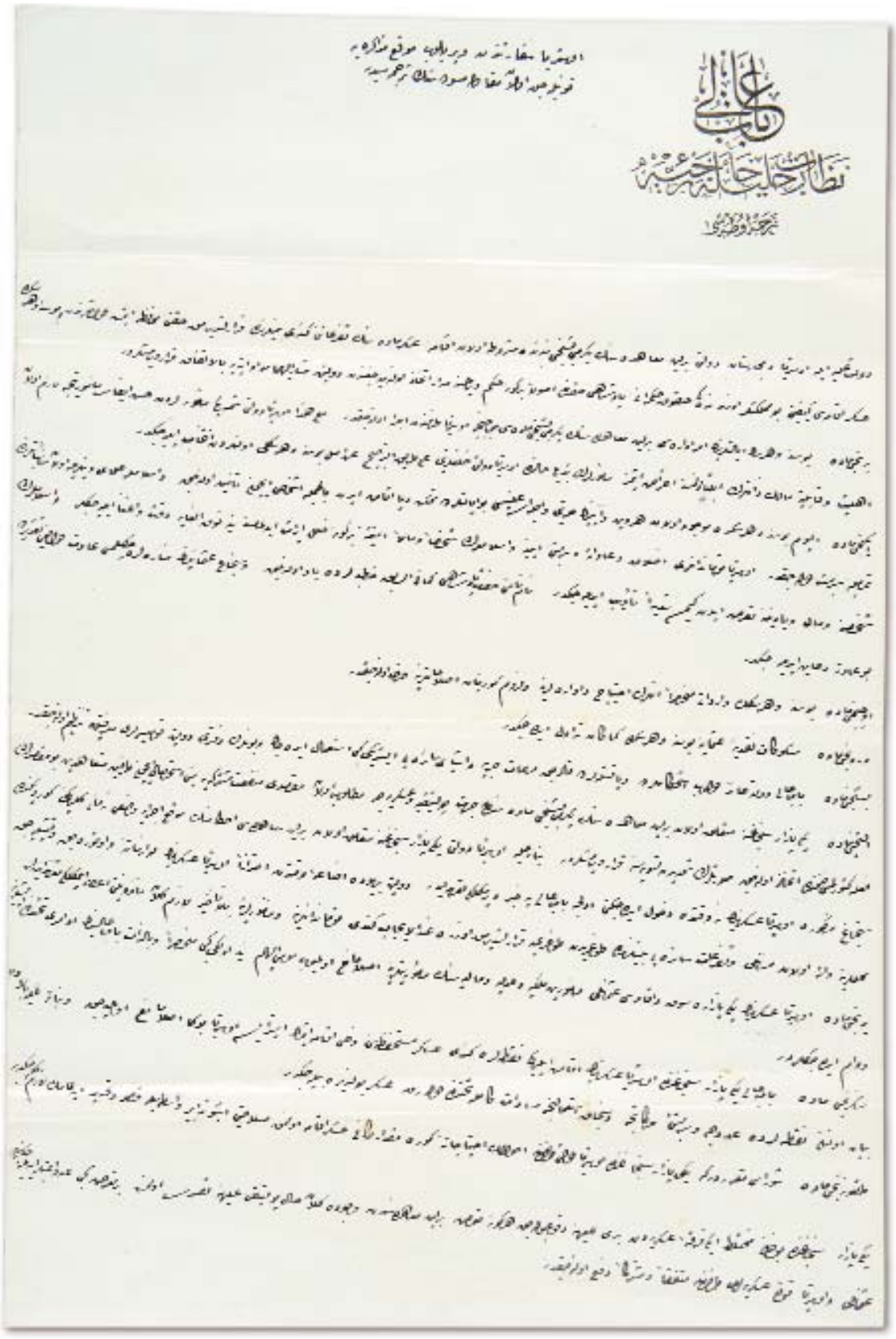

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 79

ların şahsen ve malen emniyetine bir gûne halel îrâs edilmemesine yine fevka'l-gaye dikkat ve itina eyleyecekler ve İslâmların şahsına ve mal veya dinine taarruz eden kimse şedîden te'dîb edilecekdir. Nâm-ı nâmî-i hazret-i Padişahî kemâ fi's-sâbık hutbelerde yâd olunacak ve Sancak-ı Osmanî'nin minarelere çekilmesi âdet olduğu takdirde bu âdete riâyet edilecekdir.

Üçüncü Madde: Bosna ve Hersek vâridâtı münhasıran onların ihtiyac ve idarelerine ve lüzum görünen ıslâhâtlarına sarf olunacakdır.

Dördüncü Madde: Meskûkât-ı nakdiye-i Osmaniyye Bosna ve Hersek'de kemâkân tedâvül edecekdir.

Beşinci Madde: Bâbıâli devlete aid olup istihkâmlarda veya kışlalarda kalacak mühimmât-ı harbiye ve eşya-yı saireyi istediği gibi isti'mâl edecek ve bunların defteri devleteyn komiserleri ma'rifetiyle tanzim olunacakdır.

Altıncı Madde: Yenipazar Sancağı'na müte'allik olan Berlin Muâhedesi'nin yirmi beşinci maddesinden cihet-i politika ve askeriyece matlûb olan maksadı menfaat-i müşterekeye mebnî istihsâl için tarafeyn-i müteahhidîn bu maksadın fiile getirilmesi zımnında ittihâz olunacak suretlerin şimdiden tesviyesine karar vermişlerdir. Binâenaleyh Avusturya Devleti Yenipazar Sancağı'na müte'allik olan Berlin Muâhedesi ahkâmının mevki'-i icraya vaz'ı zamanı geldiğini gördüğünde sancak-ı mezkûre Avusturya askerinin ne vakitde duhûl edeceğini evvelce Bâbıâli'ye haber vermekliği taahhüd eder. Devleteyn beyhûde izâ'a-i vakitden ihtirâzen Avusturya askerinin levâzımâtına ve oturacak ve kışlayacak mahallerine dair olan mesâili ve teferruât-ı saireyi beynlerinde doğrudan doğruya kararlaşdırmak üzere inde'l-icab kendi kumandanlarına ve memurlarına bilâ-te'hir lâzım gelen me'zûniyeti i'tâ eylemekliği taahhüd ederler.

Yedinci Madde: Avusturya askerinin Yenipazar'a sevk ve ikamesi Osmanlı memurîn-i mülkiye ve adliye ve maliyesinin memuriyetlerine asla mâni olmayıp mûmâileyhim yine evvelki gibi münhasıran ve bizzat Bâbıâli'nin evâmiri tahtında işlerine devam edecek-lerdir.

Sekizinci Madde: Bâbıâli, Yenipazar Sancağı'nda Avusturya askerinin ikamet eylediği noktalara kendi asâkir-i müstahfazasını dahi ikame etmek ister ise Avusturya buna asla mâni olamayacak ve binâenaleyh bâlâda beyân olunan noktalarda adedce ve serbestî-i harekâtca ve sancak isti'mâlince müsâvât-ı kâmile tahtında olarak asker bulundurabile-cekdir.

Dokuzuncu Madde: Şurası mukarrerdir ki Yenipazar Sancağı'nda Avusturya Devleti tarafından ahvâlin ihtiyacâtına göre mikdar-ı kafi asker ikame olunmak salâhiyeti işbu tedâbîr vasıtasıyla kasr ve tahdid edilmemek lâzım gelecekdir.

Yenipazar Sancağı'nda bulunan muhtelit iki fırka-i askeriyeden biri aleyhine vuku bulacak her gûne taarruz Berlin Muâhedesi'nden vücuda gelen hâl-i politika aleyhine tasaddî olunmuş bir taarruz gibi add ve itibar edileceğinden Osmanlı ve Avusturya kuvve-i askeriyeleri tarafından müttefikan ve müştereken def' olunacakdır.

**

Bosna ve Hersek Eyaletlerinin işgali şerâitiyle Yenipazar Sancağı'nda asker ikamesi hususuna dair olup tercümesi leffen arz u takdim olunan mukavelenâme müsveddesi üzerine müzâkerât-ı resmiyeye mübâderet olunması Avusturya Sefâreti tarafından teklif edilmişdir. Müsvedde-i mezkûrenin ekser mevâddı mukaddemâ Viyana'da Berlin

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 80

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 81

Konferansı'nı müteâkib müzâkeresine teşebbüs olunup neticesiz kalan hususâtdan ibaret olduğu anlaşılmış olmakla esasen şimdi böyle bir mukavele akdi zımnında müzâkerâta girişilip girişilmemesi ve müzâkerâta girişilmeğe karar verildiği takdirde bunun ne esas üzerine mübtenî olması yani devletçe böyle bir mukavelenin kabulü için hangi mevâdın şart-ı lâ-büd makamında ittihâz olunması hususları şâyân-ı mütâlaa olduğundan teferruâtına sonra bakılmak üzere evvel emirde şu meselelerin tedkik ve tahkikine mübâderet olunmuşdur. Eyaletyn-i mezkureteynin işgali şerâitinin tayiniyle Yenipazar Sancağı'na Avusturya askerinin idhaline dair bir mukavele müzâkerâtına tekrar girişilmeğe Bâbıâli'nin hâzır ve müheyyâ olduğu geçende suret-i resmiyede Avusturya Sefâreti'ne tebliğ olunmuş ve zaten dahi bunun lüzumu derkâr bulunmuş olmasına nazaran şimdi müzâkerâtdan ictinâb olunmak nâ-kâbil olup ve müzakerata mübâşeretden maksad yalnız verilmiş olan va'din sureta incâzı olmayıp etraflı bir mukavelenin in'ikâdına çalışılması devletçe fâidesiz olmayacağı ve mukavele akd olunmadığı hâlde Avusturyalılarca infiâli mucib olacağı bedîhîdir. Mukavelenin adem-i in'ikâdından dolayı hâsıl olacak infiâl ve bürûdeti Sırbiye ve Karadağ Emaretlerince Avusturya tarafından va'd olunan az ve çok muâvenetden mahrum kalınacağı şöyle dursun umûr-ı şarkıyyede Avusturya Devleti'nin ittifakını kazanmağa sa'y etmekde olan İngiltere Devleti'yle Avusturya kabinetosu beyninde şu aralık dostane ve ittihâdkârâne teâtî-i efkâr olunmakda ve binâenaleyh İngiltere Devleti işbu mukavele akdi maddesini kemâl-i germî ile tavsiye ve tervîc etmekde olduğu hâlde Avusturyalılar tebrîd olunur ise İngiltere Devleti'nin dahi ahvâl-i şarkıyyece nüfuzu münkesir ve Devlet-i Aliyye muhaliflerinin nüfuzu Avusturya üzerine kesb-i takviyet edeceği cihetle bundan yine Devlet-i Aliyye mutazarrır olacağı ve Avusturyalı Bosna ve Hersek kıt'alarında yerleşmiş ve Berlin Muâhedesi'nce Yenipazar Sancağı'nda dahi hakk-ı muhafazayı kazanmış olduğuna mebnî devlet-i müşârunileyhâ ile mukavele yapılmaz ise Yenipazar'ı dahi Hersek ve Bosna gibi günün birinde belki yakın bir zamanda doğrudan doğruya istila edeceği ve Yenipazar'ı ele aldıkdan sonra Saltanat-ı Seniyyece dahi muzırr harekâtda bulunacağı muhtemeldir. Bir de devlet-i müşârunileyhâ buralara Avrupa'nın muvâfakat ve vekâleti ile girmiş idüğü iddiasında bulunduğundan şu kıt'alardaki harekât ve ef'âlinde Devlet-i Aliyye'ye müracaatdan istiğna gösterdiği ve bir gûne kayd ve şart altına konulmadığı hâlde Devlet-i Aliyye'ce yalnız Kont Andraşi'nin Berlin'de vermiş olduğu varaka-i malume kalır ki bu varaka bir ikinci mukavelenâme ile te'yid ve takviye olduğu suretde elbet daha fâideli olur mukavelenâmenin mehâzir ve mazarrâtından ve yapılmasındaki fevâid ve muhassenâtdan sarf-ı nazar olunup da yalnız verilen va'din suretâ incâzı cihetini ihtiyar etmekden ise fâideli bir mukavelenâme yapılmasına cidden çalışılması ve lede'l-müzâkere bir netice hâsıl olmaz ise mes'uliyetin Avrupa'ya karşı Avusturya Devleti'ne bırakılması zaten ve maslahaten münasib ve nâfi' bir tedbir görünüyor. İcabât vakt ü hâle göre akdi lüzumu arz olunan mukavelenâmeye üssü'l-esas olacak mevâda gelince evvel ve ahîr devleteyn beyninde kararlaşdırılmış olan şerâitden ve Bosna ve Hersek'deki İslâmın serbestî-i din ve mezheb ve Avusturya tarafından ahz ve tevkif olunan esliha ve cebhânenin iadesi gibi mukarrer olan hususâtdan mâadâ ber-vech-i âtî arz olunacak olan dört esasa mübtenî olması lüzumu zan ve tahmin olunur.

Bunların birincisi Bosna ve Hersek kıt'alarındaki hukuk-ı hükümdari-i Padişahînin vikâyesi ve ikincisi işgal-i askerînin muvakkat olması ve üçüncüsü Memâlik-i Mahrûse'de bulunan Bosna ve Hersek ahalisinin kavânîn-i Devlet-i Aliyye'ye tâbi bulunması ve dördüncüsü Yenipazar'a dahil olacak Avusturya askerinin adediyle mahall-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 82

ikametlerinin tayini hususâtıdır. Mevâdd-ı erba'a-i mezkûreden Bosna ve Hersek ahalisinin Memâlik-i Şahane'de nizâmât-ı Devlet-i Aliyye'ye tâbi olmaları fıkrasının şimdilik bahis götürür ciheti olmadığı misillü Yenipazar'da bulundurulacak Avusturya askerinin adedce mahdûd olmasıyla beraber mahall-i ikametlerinin tayini ve geçende müzâkeresi sebkat eylediği vechile Berane ve Mitroviçe'de bulunan nukât-ı hâkimenin ve Balkanlar'ın asâkir-i şahane elinde kalması Avusturya asâkirinin Yenipazar'a girmelerindeki mehâziri taklîl edeceği gibi ahvâl-i askeriyenin kararlaşdırılması maddesi muahharan daire-i askeriyeden verilecek malumata göre müzâkere olunacağı tabiî olduğundan şimdiki hâlde işbu birinci ve ikinci mesele üzerine hasr-ı kelâm olunur. Eyaleteyn-i mezkûreteynde hukuk-ı Padişahînin vikâyesinin ve Avusturya işgal-i askerîsinin muvakkat olduğunun bir mukavelenâme ile Avusturya Devleti'ne tasdik etdirilmesi hususuna sarf-ı sa'y olunması ve câib-i umûrdan olduğu gibi bunun fevâid-i maddiyesi dahi muhtac-ı arz u beyân değildir. Avusturya Devleti Bosna ve Hersek'e her nasılsa girmiş ve yerleşmiş olduğundan hâl-i hâzırın tağyîr ve tahvîli ya kuvve-i cebriyeye veyahud muamele-i politikaya mütevakkıf olup ve şıkk-ı evvelin icrası lütf u inâyet-i Hakla zamana merhûn olmasıyla şimdilik eslem ve eslah-ı tarîk her hâlde politika ciheti bulunup çünkü Avusturyalı Bosna'yı nasıl Avrupa'nın muvâfakatiyle işgal etdiyse yine böyle bir müdahale ile terk etmek ihtimali vârid olduğu gibi Avrupa'nın müdahale ve talebi olmaksızın dahi bir aralık kendiliğinden askerini geri alması melhûzdur. Zira malum-ı âlî buyurulduğu üzere devlet-i müşârunileyhâ millet-i vâhideye hâkim olmayıp ecnas-ı muhtelifeden mürekkeb olduğundan devlet-i müşârunileyhânın Bosna'ya duhûlü Slav efkârınca ne kadar tasvîb ve arzu olunmuş ise Macarlarca ve hem-efkârlarınca bilakis takbîh olunmakla beraber Slav kuvvetinin izdiyâdından adeta tevahhüş ve telaş bile olunmuş olduğuna mebnî mürûr-ı eyyâm ve ezmân ile Avusturya'da Saltanat-ı Seniyyelerine bâki olan efkâr tevessü' etdiği hâlde devlet-i müşârunileyhânın hâh nâ-hâh Bosna'yı terke mecbur olması agleb-i me'mûldür.

Binâen alâ-zâlik devlet-i müşârunileyhâ ile bâlâda arz olunduğu vechile dört esas üzerine bir mukavelenâme akdi takdirinde işgal-i askerînin muvakkat olduğu tasdik etdirilmiş ve Kont Andraşi'nin verdiği sened-i malumun ahkâmı te'yid ve te'kîd olunmuş olacağı cihetle işbu tedbir maddî ve manevî fevâidi müeddî olacağı derkârdır. Mukavelenâme akdi Devlet-i Aliyye'ye göre fâideli olduğu hâlde Avusturya Devleti kendi mazarrâtına olarak akd-i mukavele teklif ve talebine neden mecbur olduğu sualine gelince, Berlin Ahidnâmesi'nde devleteyn beyninde bir ittifak hâsıl olması fıkra-i mahsusası münderic olup bunun şimdiye kadar yapılamamasından dolayı devlet-i müşârunileyhâ Avrupa'ya karşı endişeli bir hâlde bulunduğundan teklif-i mezkûru ya ahkâm-ı ahdiyeyi icraya olan teşebbüsatını göstermekden veyahud yapılacak mukavelenâmede kendisince daha fâideli bir şey derc etmekden münba'is olabilir ise de Saltanat-ı Seniyyece esas mukavele mevâdd-ı erba'aya hasrolunduğu takdirde bunun haricine çıkılamayacağı ve şâyed müzâkerede Avusturyalılar tekâlîf-i şâkkada bulunurlar ise terk-i müzakerât ile işe nihayet verilebileceği müstağnî-i beyândır. Tafsilât ve mülahazât-ı ma'rûzaya göre Avusturyalılarla bâlâda irâd edilen esaslar üzerine müzakerâta girişilmesi karîn-i tasvîb-i âlî olur ise icra-yı iktizâsına ve netice-i müzakerâtın yine arz ve istîzânına ibtidâr olunması bi'l-ittihâd tezekkür kılındı ise de katibe-i umûr ve ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 19 S. sene [12]96 / [12 Şubat 1879]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 83

Atûfetli efendim hazretleri

Malum-ı âlî buyurulduğu üzere Bosna ve Hersek Eyaletlerinin işgali şerâitiyle Yenipazar Sancağı'nda asker ikamesi hususuna dair tekrar tarafeyn hakkında hayırlı olacak müzâkerâta girişilebileceği geçende Avusturya Sefâreti'ne beyân edildiğinden bu bâbda lâzım gelen mukavelenâmenin tanzimi için müzâkerât-ı resmiyeye mübâderet edilmesi muahharan sefâret-i mezkûre tarafından teklif ve beyân kılınması üzerine Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da cereyân eden mütâlaât ve müzâkerâtın neticesi olarak zikrolunan kıt'alarda hukuk-ı mukaddese-i hazret-i Padişahî'nin vikâyesi ve Avusturya işgal-i askerîsinin muvakkat suretde olduğunun beyânı ve Memâlik-i Mahrûse'de bulunan Bosna ve Hersek ahalisinin kavanîn-i Devlet-i Aliyye'ye tâbi olmaları ve Yenipazar'a dahil olacak Avusturya askerinin adediyle mahall-i ikametlerinin tayini esasları üzerine mukavele akdine teşebbüs edilmesi ve bu sırada işgal-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 84

askerînin muvakkat olduğu tasdik ve Kont Andraşi'nin verdiği sened-i malumun ahkâmı dahi te'kîd ve te'yid edilmesine çalışılacağı cihetle şu esaslara ibtinâ'en mukaveleye girişilmesi ve netice-i müzâkerâtın yine arz ve istîzânına ibtidâr olunması hususlarında ittihâd-ı efkâr ve ârâ hâsıl olmuş ve buna dair tanzim olunan mazbata leffen arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i Şehinşâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı celîlinin infazına ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 20 S. sene [12]96 / [13 Şubat 1879]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle mazbata-i ma'rûza manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân olunduğu vechile zikrolunan esaslara ibtinâ'en devlet-i müşârunileyhâ ile mukaveleye girişilmesi ve netice-i müzâkerâtın yine arz ve istîzân olunması müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinden olarak mazbata-i mezkûre melfûfuyla beraber savb-ı sâmî-i âsafânelerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 S. sene [12]96 / [14 Şubat 1879]

İ. MMS, 60/2849

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 85

17

AVUSTURYA ASKERİNİN YENİPAZAR'I KOLAYLIKLA İŞGAL ETMEMESİ İÇİN DÜŞÜNÜLEN TEDBİRLER

Avusturya'nın Yenipazar'da asker bulundurmasının büyük sakıncaları olduğundan Yenipazar ve Arnavutluk ahalisine el altından yardım edilerek Avusturya askerinin Yenipazar'a kolaylıkla girmesinin engellenmesi

PREDVIĐENE MJERE KAKO NE BI AUSTRIJA LAHKO OKUPIRALA NOVI PAZAR

Zbog velikih problema koji bi nastali nakon ulaska austrijske vojske u Novom Pazaru učinili sve da se tajno pomogne stanovništvu u Novom Pazaru i albancima kako bi sprijčili ili otežali ulazak austrijske vojske u Novi Pazar

19/04/1879

Tezkire-i Sadâret Suretidir

Avusturya Devleti'yle akdi mutasavver olan mukavelenin netâyic-i melhûzası hakkında şeref-sâdır olan bazı mesele-i âliye üzerine bu gece Mâbeyn-i Hümâyûn cânib-i âlîsinde mün'akid meclis-i mahsusda cereyân eden müzakerâtı mutazammın kaleme alınan mazbata leffen arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı meâli-unvan-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise hükm-i celîline tevfîk-i hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i Sadâret.

Fî 26 R. sene [12]96 / [19 Nisan 1879]

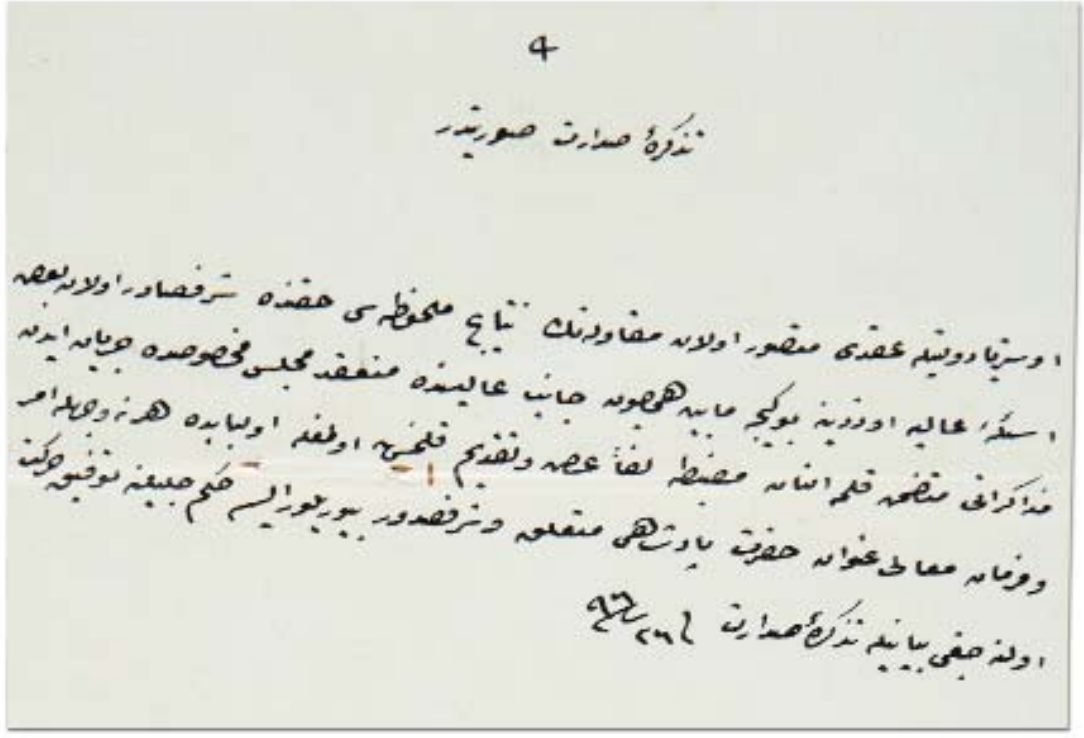

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:22 Page 86

Mesmû'ât ve tahkikâta nazaran ahali-i mütevattınanın silahla mukabele edecekleri agleb-i me'mûldür.

Birinci sual: Avusturya askerinin mukavele akdi halinde Yenipazar'a duhûlünde ahali-i mütevattınanın silaha mukavele edip etmeyecekleri

-Avusturya'nın bu mukaveleyi akd talebinde ısrar edişi ahali tarafından mukabele zuhurunda Devlet-i Aliyye'nin kuvvet ve askerini kendi ahalisi aleyhinde isti'mâl etmek maksadından ve bir takım vesileler bularak Bosna'da tutduğu mesleğe sülûk ile daha ilerisini ve musattah-ı nazarı olan Selanik'e kadar istilayı tevsî' eylemek garazından münba'is olacağı derkârdır.

İkinci Sual: Avusturya askerinin buralara duhûlüyle ahali-i mütevattınanın mukabelesinde Avusturyalı tarafından iltizâm olunacak muamele-i te'dîbiyeye iştirak için Devlet-i Aliyye askerinin dahi ahali aleyhinde silah isti'mâline me'zûniyet i'tâsı zımnında Bâbıâli'den arz-ı keyfiyet olunup olunmayacağı.

-Bosna'yı istiladan ve Yenipazar'ı işgalden maksadı Selanik'e kadar sarkmak maksadına müstenid olduğu hissiyâtdan ve karâin-i hâliyeden istidlâl olunageldiği cihetle bu niyetden feragat eyleyeceğine dair bizce emniyet yokdur.

Üçüncü Sual: Bu işgal ve istiladan mahsus olduğu üzere Avusturyalı'nın Selanik'e kadar istop etmeyeceği.

-Bir tarafdan Rusya'nın kuvveti İstanbul civarına kadar yerleri tutup durduğu gibi Avusturya'nın dahi Selanik'e kadar Arnavudluk'u ve saireyi istilası halinde İstanbul ile civarından ibaret kalacak bir küçük yerde icra-yı hükûmet etmek ve barınmak kâbil olamayacağı tâbiidir.

Dördüncü Sual: bu hallerin hüda-negerde zuhurunda pây-ı taht-ı Saltanat-ı Seniyye'de icra-yı hükûmet etmeklik imkânı olup olmayacağı

Fî 26 R. [12]96 / [19 Nisan 1879]

Şu hallere ve tâbiiyet-i Saltanat-ı Seniyye'de bulunan ahalinin Avusturyalı'ya celb-i itaat ve inkıyâdı için silahla mukâvemete sevk olunacak Asâkir-i Osmaniyye'nin dahi Devlet-i Aliyye'nin emrini icra etmeyecekleri ve ahalinin Bosna'da gördükleri mezâlim ve ta'addiyâtdan nâşi Bosnalılardan ahz-ı ibretle ne Avusturyalı'ya ve ne de Devlet-i Aliyye'nin emrine tâbi olmayıp muhafaza-ı ırz ve namus için mahvoluncaya kadar mukâvemete çalışacakları bedîhiyâtdan olmasına nazaran buralarının ve ona teferru' edecek mehâzirin şimdiden umum devletlere bildirileceği i'tizâr olunması cihetini iltizâm etmek ve mukavelenin adem-i akdi halinde Avusturyalının yine istilaya ısrarında hiç olmaz ise kendi ahalimizi kendi elimizle ezmemek tarîkini ihtiyar ile işi adalet-i ilâhiyeye bırakmak evlâ ve ercahdır. Eğer Batum cihetinde ahîren iltizâm olunan meslek Avusturyalılar ile sair devletler tarafından misal addolunmak istenilir ise böyle bir su-i misalin her şeyde makîs-i aleyh olmamak lâzım geleceği âşikârdır ve bununla beraber Avusturyalı'nın Bosna'ya girmesi ve Yenipazar'ı işgal eylemesi kongrede suret-i kat'iyede mukarrer olmayıp Devlet-i Aliyye ile uyuşmağa bina olunmasına mebnî bu mukavelenin akdine muvafakat gösterilmeyip isterse Bosna'ya girdiği gibi Yenipazar'a dahi kolaylıkla girememesi için ahaliyi ve Arnavudluk'u el altından mukâvemete tahrik ve iğra ve hafiyyen muavenât icra eylemek bizce ehvendir.

Fî 26 R. [12]96 / [19 Nisan 1879]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:23 Page 87

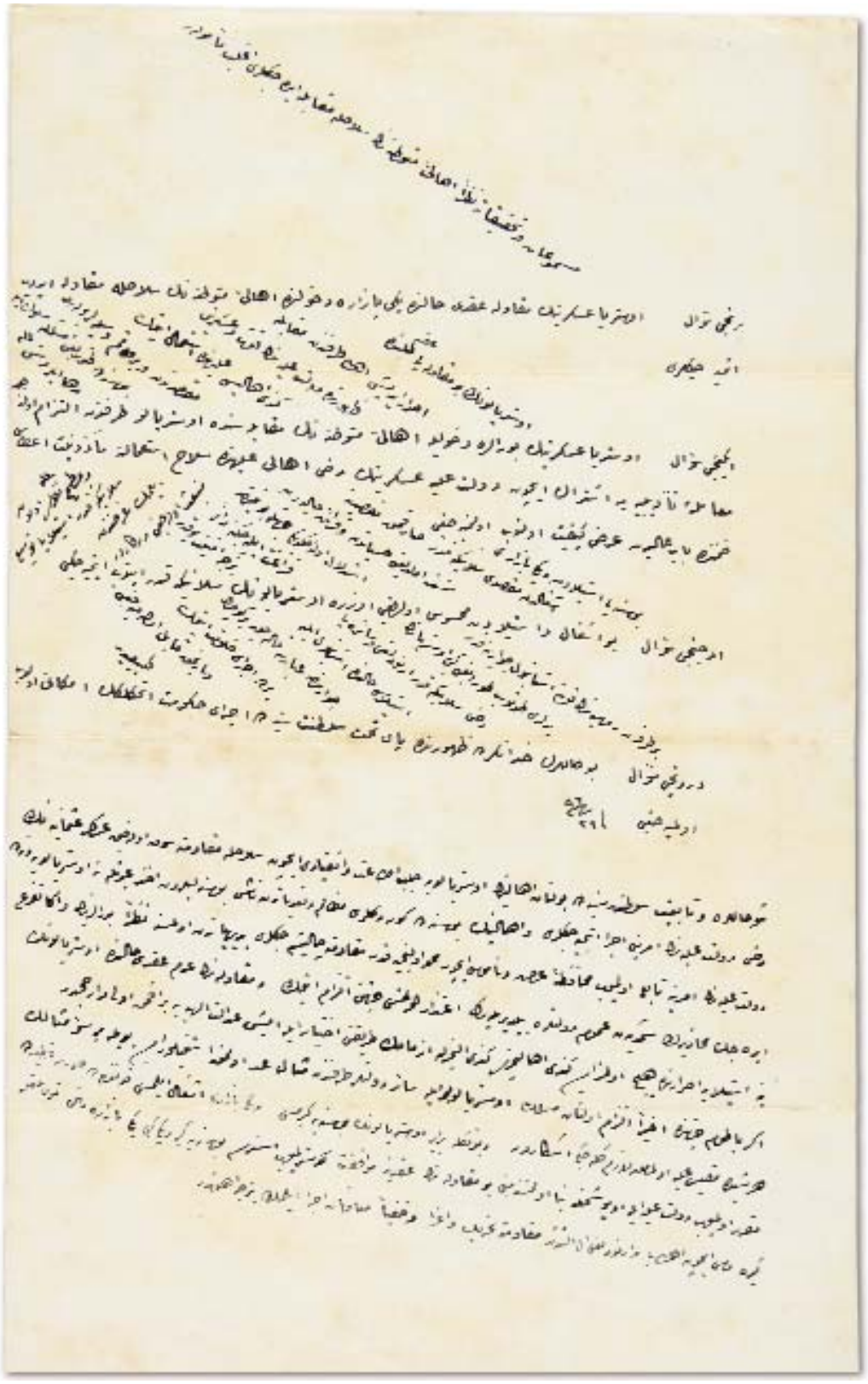

Y. EE, 77/68

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:26 Page 88

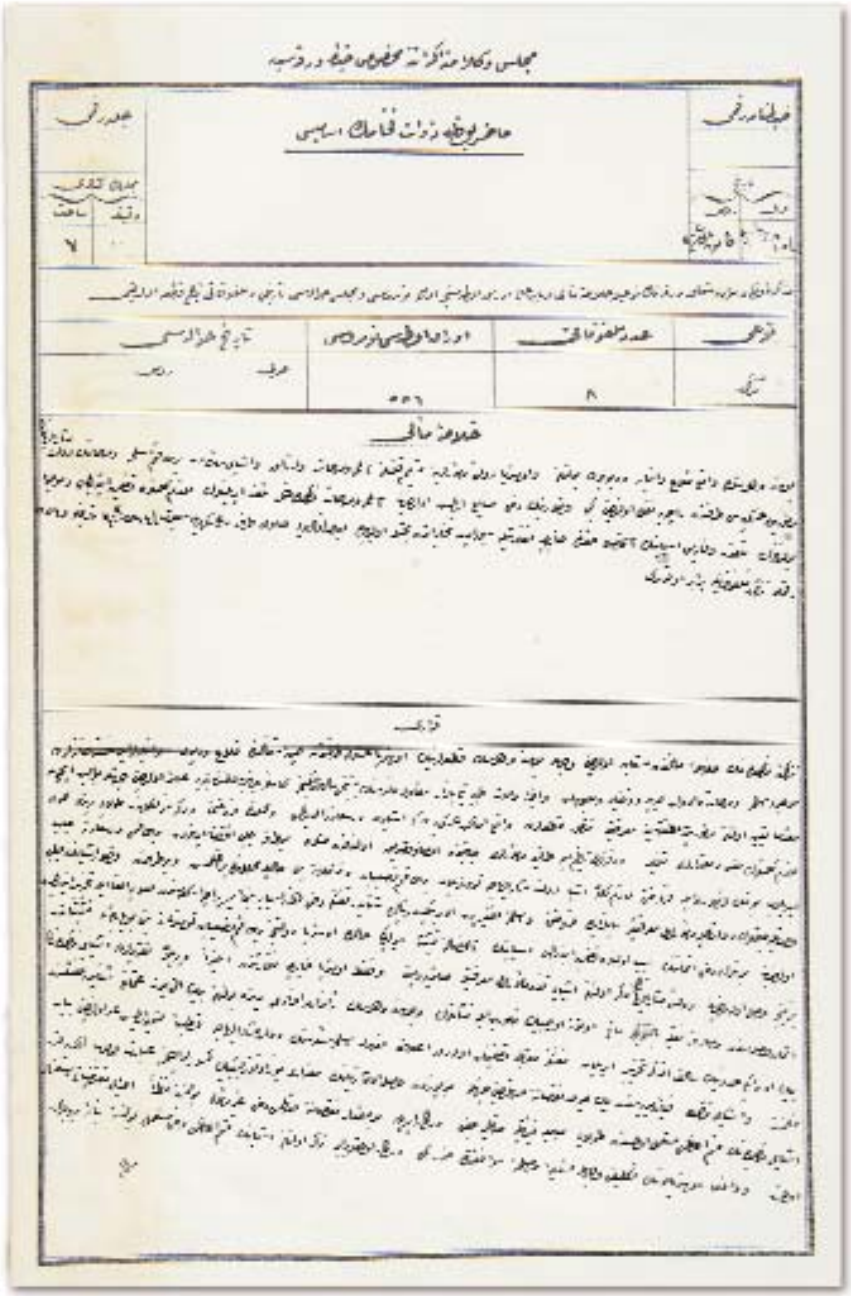

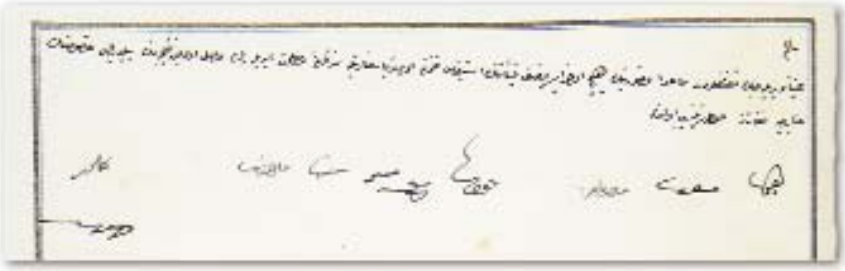

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:26 Page 89

BOSNA - HERSEK'İN İŞGALİNDEN SONRA AVUSTURYA'YA TESLİM EDİLEN VE ZAYİ OLAN EŞYALARIN TAZMİNİ İÇİN YAPILAN MÜZAKERELER

Bosna ve Hersek'in Avusturya tarafından işgalinden sonra imzalanan Yenipazar Mukavelenamesi hükmüne göre; Osmanlı Devleti'ne ait olup kale, anbar, depo, hastahane ile sair yerlerde bulunan silah, mühimmat, zahire, evrak vs. eşyadan Avusturya memurlarına teslim olunduktan sonra zayi ve tahrip olunanların bedellerinin tazmini için Avusturya ile yapılan müzakereler

PREGOVORİ O ŠTVARİMA İZGUBLJENİ İLİ PREDANİ AUSTRİJİ NAKON OKUPACİJE BOSNE İ HERCEGOVİNE ZA NJİHOVU NADOKNADU

Na osnovu uguvora koji je potpisan u novom Pazaru nakon okupacije Bosne i Hercegovine od strane Austrije, napravljeni su razgovori sa Austrijom da se isplati nadoknada za stvari, oružje, municiju, dokumente, hranu i sl. Koje su se nalazili u žitnim magacinima, stovarištima, bolnicama a koje su uništene nakon predaje austrisjkim službenicima

09/02/1887

Meclis-i Vükelâ Müzakerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır

Hulâsa-i Meâli

Bosna ve Hersek'de vâki kılâ‘ ve anbar ve debboylarda bulunan Avusturya Devleti memurlarına teslim kılınan esliha ve mühimmât ve erzak ve eşya-yı saireden bir takım esliha ve mühimmâtın devlet-i müşârunileyhânın memurîn-i askeriyesi tarafından Raçe'ye nakl olunduğu gibi kusûrunun dahi zâyi edilmiş olduğundan esliha ve mühimmât-ı mezkûreden telef edilenlerin lâzım gelenlere tazmîn etdirilmesi ve mevcud bulunanların telefden vikâyesi esbâbının istihsâli hakkında Hariciye Nezâreti'yle sebk eden muhaberâtdan bahisle ol bâbda bazı ifadeyi hâvî taraf-ı Seraskerî'ye meb‘ûs fî 14 Ca. sene [1]303 tarihli ve 556 rakamlı tezkire melfûfâtıyla beraber okundu.

Kararı

Tezkire-i mezkûrenin hulâsa-i meâlinden müstebân olduğu vechile Bosna ve Hersek kıt‘alarının Avusturya askeri tarafından hîn-i işgalinde kılâ ve debboy ve anbarlar ile hastahânelerde mevcud esliha ve mühimmât ve edevât-ı harbiye ve zehâir ve melbusât ve ecza ve alât-ı tıbbiye Yenipazar mukavelenâmesinin beşinci maddesi hükmünce kâmilen cânib-i Saltanat-ı Seniyye'ye aid olduğu cihetle bu iş için mukaddemâ tayin olunan memurîn-i Saltanat-ı Seniyye ma‘rifetiyle mezkûr kıt‘alarda vâki emâkin-i askeriyedeki eşyadan Dersaâdet'e aldırılması ve mahallinde fürûhtu ve değersizliklerinden dolayı yerinde mahvı lâzım gelenlerin cins ve mikdarları tefrîk ve defterleri tanzim ile tarafeyn memurları cânibinden imza ve tasdik olundukdan sonra bu tarafa celbi iktizâ edenlerden bir takımı Dersaâdet'e celb edilip bunun kusuru ile fürûhtu lâzım gelen eşya devlet-i müşârunileyhâca gösterilen bir takım tas‘iyâb ve müşkilâta mebnî

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:26 Page 90

hâliyle mahallerinde bırakılmış ve bir tarafdan kusur-ı eşyanın celbi ve satılacakların Devlet-i Aliyye memurları ma'rifetiyle bi'l-müzâyede fürûhtu ve esliha-i nefiseden on binden ziyade Schneider tüfengi dahi her ne esbâba mebnî ise Raçe İskelesi'nden suya ilkâ ile tahzib etdirilmiş olduğundan bunların dahi esmânının sebeb olanlara tazmîn etdirilmesi esbâbının istihsâline teşebbüs edildiği hâlde Avusturya Devletince bir takım tas'îbât gösterilmesine mebnî bu bâbdaki teşebbüsâtdan bir netice hâsıl olamadığına devlet-i müşârunileyhânın zikrolunan eşyayı kendi memurları ma'rifetiyle satdırdığına ve fakat Avusturya Hariciye Nezâreti'nden ahîren verilen takrirlerde eşya-yı mezkûrenin esmân-ı hâsılasından masârıf-ı nakliye bi't-tenzîl bâki otuz üç bin florin ile nişânların ve Bosna ve Hersek jandarma efrâdı yedinde bulunan bin altı yüz Osmanlı Schneider tüfenginden bin on iki adedinin sâlifü'z-zikr tahzîb edilen tüfenge mukabil tazmînât olarak i'tâsını taahhüdle esliha meselesinin devlet-i müşârunileyhâca kat'iyyen tesviye edilmiş addolunduğu beyân kılınmasına ve eşya-yı mezkûre fiyat-ı miriyyesinden pek çok noksanına satıldığı cihetle bu yüzden hâsıl olan ziyanın mikdarı yüz otuz beş bin küsür liradan ibaret olup her ne kadar eşya-yı merkûmenin kısm-ı a'zamı müsta'mel olmasından dolayı mübâya'a fiyatıyla satılamayacağı derkâr ise de bu mikdar noksanına satılması dahi gayr-ı me'mûl bulunmasına nazaran icra-yı mukteziyâtı istifsâr olunmasına ve vâkı'an Avusturyalının teklifi vechile tesviye-i maslahata muvâfakatda zarar-ı küllî derkâr olmakla beraber zikrolunan eşyanın kısm-ı a'zamı dahi müsta'mel bulunmasına binâen ber-vech-i muharrer aynen verilecek tüfenglerden mâadâ kusurunun hiç olmaz ise nısf fiyatının istîfâsı zımnında Avusturya Sefâreti'yle müzâkere-i maslahat edilerek hâsıl olacak neticenin bildirilmesi hususunun Hariciye Nezâreti'ne havalesi tensîb olundu.

Fî 15 Ca. sene [1]304 - 28 Kânûn-ı Sânî [1]302 / [9 Şubat 1887]

MV, 17/10

Saraybosna caddelerinde Türkler...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:26 Page 91

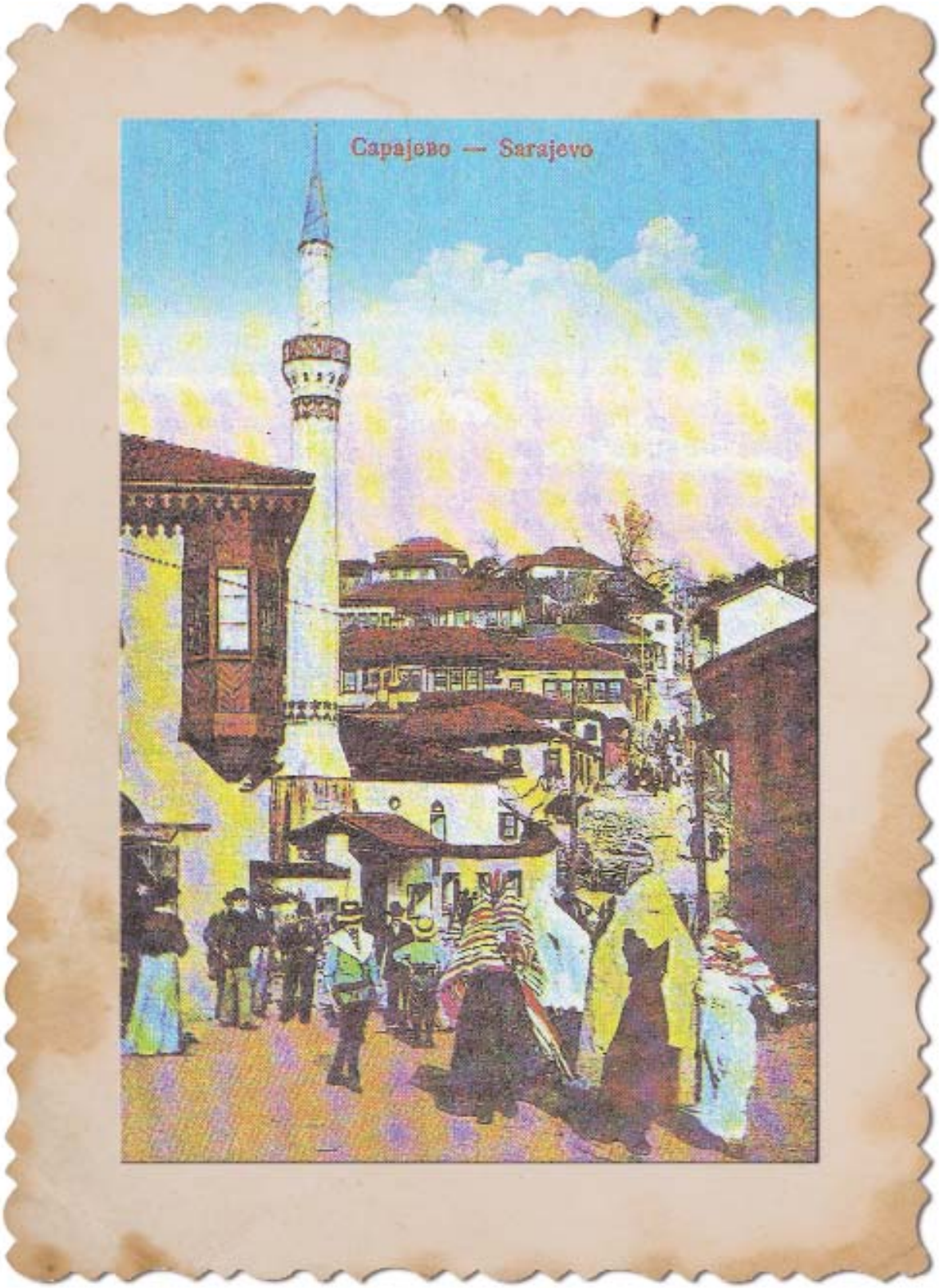

Saraybosna'dan bir görünüm...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:28 Page 92

19

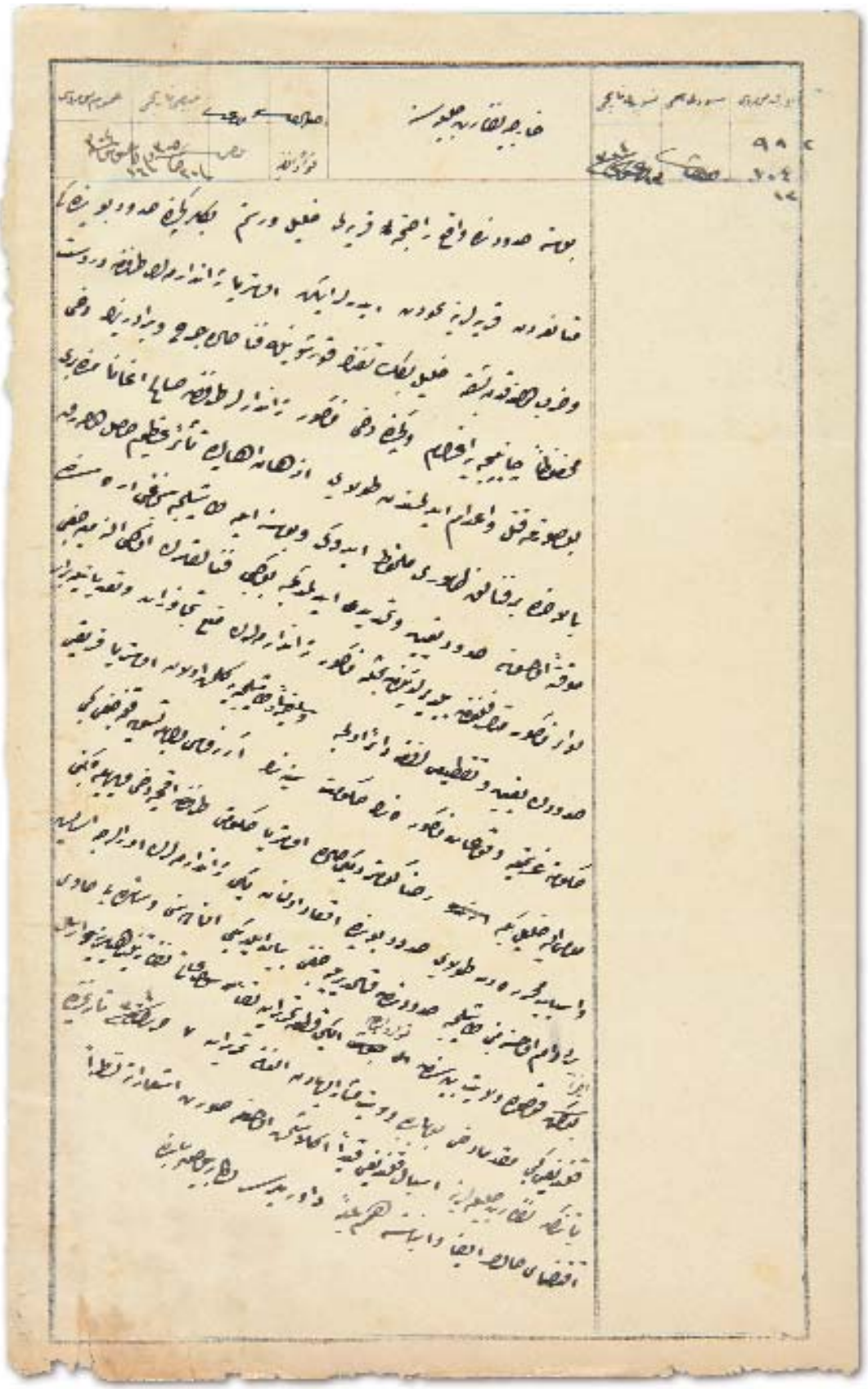

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:29 Page 93

AVUSTURYA ASKERLERİNİN BOSNA-TAŞLICA SINIRINDA YAPTIKLARI KANUNSUZLUKLAR

Bosna sınırındaki Avusturya askerlerinin hudut boyunda köylerine giden yolcuları durdurarak darb, yaralama ve öldürme gibi eylemlerde bulundukları, hem bu konuyu görüşmek hem de hududun kesin olarak tayini maksadıyla bir Avusturya yetkilisinin Taşlıca'ya geldiği

NEZAKONİTOSTİ KOJE SU POČİNİLİ AUSTRİJSKİ VOJNİCİ NA GRANİCİ İZMEĐU BOSNE İ TAŠLİDŽE

Došao je jedan ovlašteni čovjek iz Austrije s kojim će se razgovarati ne samo o tome kako su Austrijski vojnici tukli, ranjavali pak čak i ubijali putnike koji su išli svojim selima na granici sa Bosnom već da se konačno odredi i granica

03/02/1888

Hariciye Nezâret-i Celilesi'ne

Bosna hududunda vâki Rastiçe karyeli Halil ve Rüstem Beyler geçende hudud boyundaki ... karyelerine avdet ederlerken Avusturya jandarmaları tarafından derdest ve darb olundukdan başka Halil Bey'in tüfenk kurşunuyla fena hâlde cerh ve biraderinin dahi mahfûzan Çayniçe'ye i'zâm ve geçende dahi mezkûr jandarmalar tarafından Salih Ağa nâmında biri bu suretle katl ve idam edilmesinden dolayı ezhân-ı ahâlide te'sir-i azîm hâsıl olarak bilâhare bir fenalık zuhuru melhûz idüğü ve Bosna ile Taşlıca Sancağı arasında muvakkaten olsun hudud tayin ve tahdid edilmedikçe bu fenalıkların önü alınamayacağı livâ-i mezkûr mutasarrıflığından bildirildiğinden bahisle mezkûr jandarmaların men'-i tecavüzât ve taaddiyâtıyla bebarber hududun tayin ve taktî'i lüzumuna dair evvelce Taşlıca'ya gelmiş olan Avusturya feriki hükûmete azîmetle vukuât-ı mezkûrenin Hükûmet-i Seniyye'nin arzusu vechile tesviye kılınacağı gibi mûmâileyh Halil Bey'e rıza gösterdiği hâlde Avusturya hükûmeti tarafından akçe dahi verileceğini ve esbâb-ı muharrereden dolayı hudud boyunda ik'ad olunan yeni jandarmaların oralarca asayiş ber-dâim olmasına mebnî Taşlıca hududunun kaldırılamayacağını beyân eylediği ifadesini ve saireyi hâvî ahîren Kosova Vilâyet-i behiyyesine tevârüd eden iki kıt'a tahrirât leffen sû-yı âlî-i nezâret-penâhîlerine irsâl kılındığı gibi mukaddemâ dahi bu bâbda vilâyet-i müşârunileyhâdan alınan tahrirât 7 Haziran sene [1]304 tarihinde bâ tezkire nezâret-i celîlerine isbâl kılındığı kayden anlaşılmış olmakla suret-i iş'ârâta nazaran iktizâ-yı hâlin ifa ve imbâsına himem-i aliyye-i dâverîleri vikâye buyurulmak bâbında.

Fî 20 Ca. sene [1]305 - Fî 16 Ağustos sene [1]304 / [3 Şubat 1888]

DH. MKT, 1536/75

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:32 Page 94

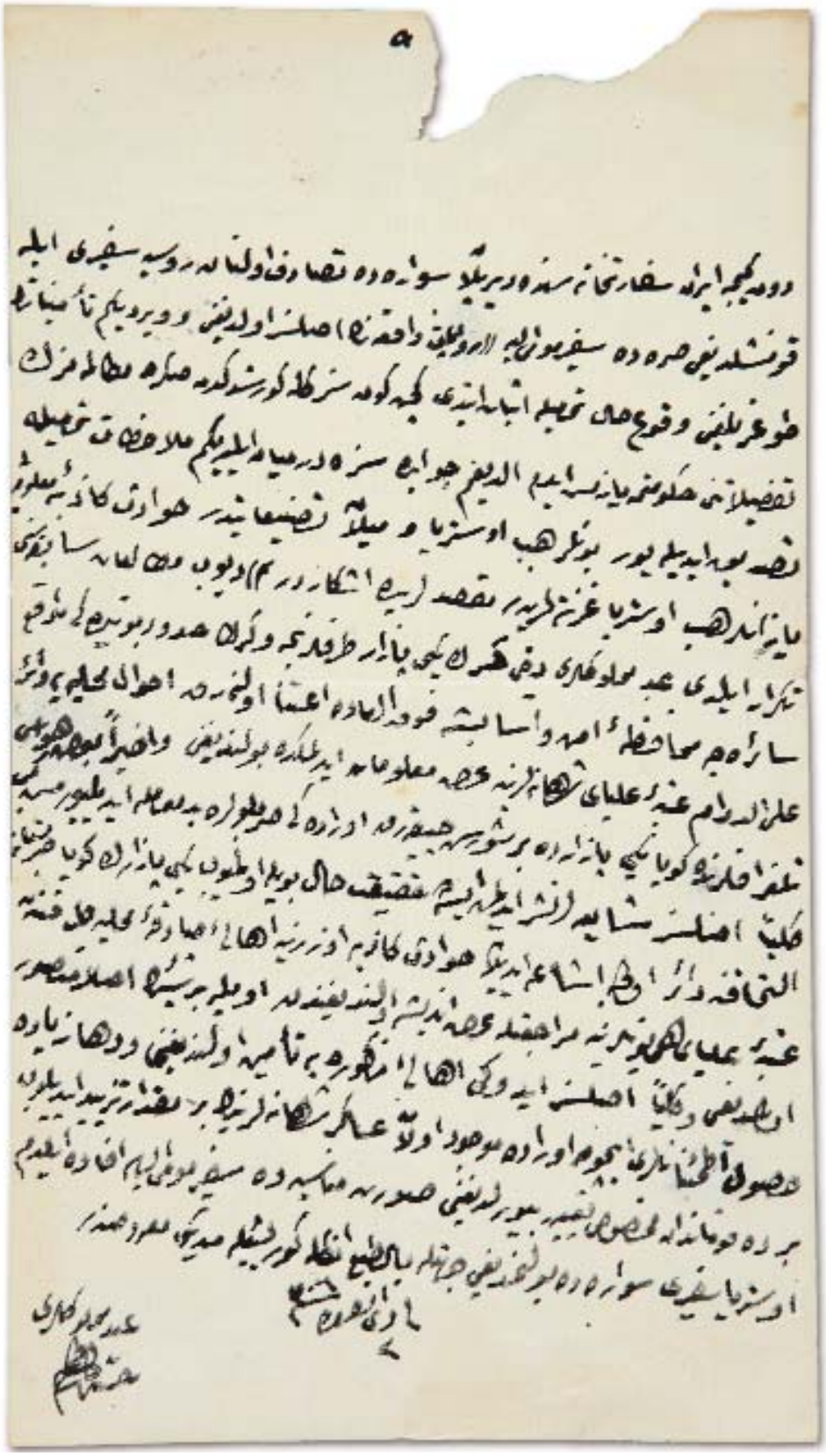

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:33 Page 95

YENİPAZAR'IN SIRBİSTAN'A KATILMASI FİKRİNİN DÜŞÜNÜLEMEYECEĞİ

İran Sefârethanesi'nde verilen resepsiyonda Rusya sefiri ile yapılan konuşmada Hüseyin Kazım Bey'in sefire, bazı kaynaklardan Yenipazar'da bir kargaşa ortamı varmış ve Sırplara kötü muamele ediliyormuş tarzında yayılan haberlerin gerçek olmadığı, halkı endişeye sevk eden Yenipazar'ın Sırbistan'a katılması fikrinin kesinlikle düşünülemeyeceği, bu endişe ortamını bertaraf etmek için bölgedeki asker sayısının artırıldığını ve özel bir kumandan tayin edildiğini bildirilmesi

NEMOGUĆA JE ČAK I SAMA POMISAO DA SE NOVI PAZAR PRIPOJI SRBIJI

Ne recepciji u iranskoj ambasadi u razgovoru sa ruskim ambasadorom Huscjin Kazim beg je ambasadoru rekao da čuju kako se priča o tome kako u Novom Pazaru ima nered i da se loše postupa sa srbima te da sve to nije istina, da je uopće nemoguće čak i razmišljati u pripajanju Novog Pazara Srbiji, da je povećan broj vojnika tamo kako bi te brige bile odstranjene i da je imenovan novi komadant radi tog cilja
30/06/1889

Dün gece İran Sefârethanesi'nde verilen suarede tesadüf olunan Rusya sefiri ile konuşulduğu sırada sefir-i mûmâileyh "rivâyât-ı vakıanın asılsız olduğunu ve verdiğim teminatın doğruluğunu vuku-ı hâl tamamıyla isbat etti. Geçen gün sizinle görüşdükden sonra mükâlememizin tafsîlâtını hükümetime yazmış idim. Aldığım cevabda size dermiyân eylediğim mülâhazât tamamıyla tasdik ediliyor. Bunlar hep Avusturya ve Milan tasnî'âtıdır. Havâdis-i kâzibe-i ma'lûmeyi yazanlar hep Avusturya gazeteleridir. Maksadları da âşikârdır" deyip mütalaât-ı sâbıkasını tekrar eyledi. Abd-i memlûkleri dahi gerek Yenipazar taraflarınca ve gerek hudud boyundaki mevâki'-i sairece muhafaza-i emn ü asayişe fevkalâde itina olunarak ahvâl-i mahalliyeye dair ale'd-devam atebe-i ulyâ-yı şahanelerine arz-ı malumât edilmekde bulunduğunu ve ahîren bazı havas telgraflarında güya Yenipazar'da bir şûriş çıkararak oradaki Sırplılara bed muamele ediliyormuş gibi külliyen asılsız şâyi'alar neşr edilmişse de hakikat-ı hâl böyle olmayıp Yenipazar'ın güya Sırbistan'a iltihâkına dair evvelce işâ'a edilen havâdis-i kâzibe üzerine ahali-i sâdıka-i mahalliye tarafından atebe-i ulyâ-yı hümâyûnlarına müracaatla arz-ı endişe olunduğundan öyle bir şeyin asla mutasavver olmadığı ve külliyen asılsız idüğü ahali-i mezkûreye te'min olunduğunu ve daha ziyade husûl-i itmi'nânları için orada mevcud olan asâkir-i şahanelerinin bir mikdar tezyîd edilip bir de kumandan-ı mahsus tayin buyurulduğunu suret-i münasebede sefir-i mûmâileyhe ifade eyledim. Avusturya sefiri suarede bulunmadığı cihetle bittab' onunla görüşülemediği ma'rûzdur.

Fî 2 Zi'l-kâde sene [1]306 /[30 Haziran 1889]

Abd-i Memlûkleri
Hüseyin Kazım

Y. PRK. BŞK, 16/23

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:35 Page 96

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:35 Page 97

SIRP BASININDAKİ YENİPAZAR İLE İLGİLİ DÜZMECE HABERLERE AVUSTURYA'NIN GÖSTERDİĞİ TEPKİ

Avusturya hükümetinin Selanik'e doğru düzenlenebilecek herhangi bir askerî harekatta ileri karakol noktası olarak Yenipazar Sancağı'ndaki Lim arazisinde bazı istihkamlar inşa edeceğine dair Sırp gazetelerinde yayınlanan haberin Avusturya Hariciye Nezâreti'nin propaganda aracı olan Fremdenblatt gazetesinde yayınlanan bir haberde yalanlandığı, bu haberin tamamen düzmece olduğu ve Sırp resmî makamlarının uyarıldığı

REAKCİJA KOJU JE POKAZALA AUSTRİJA NA NAMJEŠTENE VİJESTİ U SRPSKİM NOVİNAMA U VEZİ SA NOVİM PAZAROM

Vijesti objavljene u srpskim novinama o tome da bi u slučaju pokrela svoje vojske prema Solunu Austrija izgradila neka utvrđenja u novopazarskom sandžaku na limskoj zemlji su negirani u novini Fremdenblatt i iste novine potenciraju kako su ove vijesti namještene i da su radi toga upozoreni srpski zvaničnici

07/10/1892

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hâriciye
Tercüme Odası

Hariciye Nezâreti'ne fî 7 Teşrîn-i Evvel sene [18]92 tarihiyle Viyana Sefâret-i Seniyyesi maslahat-güzârından vârid olan 478 numaralı tahrirat tercümesidir.

Avusturya Hariciye Nezâreti'nin vasıta-i neşr-i efkârı bulunan "Fremdenblatt" gazetesi bugünkü nüshasına bir bend derciyle Selanik'e doğru bir hareket vukuunda nokta-i istinâd olmak üzere Avusturya hükûmeti tarafından "Lim" arazisinde bazı istihkâmât inşa eyleyeceğine dair "Novye Vremya" gazetesinin Sırp gazetelerinden naklen neşr ettiği bir haberi tekzib eylemiş ve haber-i mezkûrun sırf tasnî'atdan ibaret olduğunu bi'l-beyân bu vesile ile Sırp mehâfil-i resmiyesine karşı bazı ihtârâtda bulunmuşdur. Malumat olmak üzere bend-i mezkûr Fransızca'ya tercümesiyle birlikde leffen takdim kılındı.

Melfûf bendin tercümesidir.

"Novye Vremya" gazetesinin Sırp evrak-ı havâdisinden naklen neşr ettiği bir mektuba nazaran bu sene fırka-i işgaliyesi Selanik'e doğru bir hareket vukuunda nokta-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:36 Page 98

istinâd olmak üzere "Lim" arazisinde bazı istihkâmât inşa edilmekde olup bu ise Dersaâdetçe endişeyi mûcib olmuş ve Saltanat-ı Seniyye'nin Viyana Sefiri Avusturya hükümetinden bu bâbda bazı izahat talebine memur buyurulmuşdur. Avusturya'nın Bosna ve Hersek'deki hâl ve mevkiine dair Sırp gazetelerinde münderic ekâzibden ma'dûd olan mektub-ı mezkûr mündericâtı sırf tasnî'âtdan ibaretdir. Belgrad'da çıkan "Oçek" gazetesi ahîren bir bend neşriyle büyük bir Sırbistan teşkili fikrine hizmet eden fesededen Derviş Bey Luboviç'in karîben icra edeceği seyahat hakkında gayet sitayiş-kârâne bir lisan isti'mâl eylemişdir. İmdi şurası malum olmalıdır ki merkûm " Luboviç " vâridâtını Bosna ve Hersek muhacirlerine vermek ve bir de havâli-i mezkûrede mütemekkin Sırp ve Müslümanların güya bir hâl-i esef-i iştimâlde bulunduklarını umuma bildirmek üzere Sırbistan'ın en büyük şehirlerinde "konser"ler ve buna mümâsil eğlenceler tertib etmek tasavvurundadır. Serbestî Fırkası'nın mürevvic-i efkârı olan "Dnevni List" gazetesi daha şiddetli bir lisan iştimâl edip Avusturyalıları tard edebilmeleri için Bosnalılara silah i'tâsını ve bu bâbda bir takım cemiyet-i hafiye teşkilini teveccüh ediyor. Panslavist tahrîkâtından dolayı Mostar'dan tard ve teb'îd olunan "Mehmed Bey İspahik"in Belgrad'da mazhâr-ı hüsn-i kabul olması ve Sırbistan Kralı'nın dahil-i memleketde icra ettiği seyahat esnasında mûcib-i endişe bazı teveffühât vukubulması gibi ahîren zuhur eden hâdisât nazar-ı itibara alındıkda hey'et-i vükelâ ile münâsebâtda bulunan Sırp gazetelerinin isti'mâl eyledikleri lisan cidden câlib-i nazar-ı dikkatdir.

7 Teşrîn-i Evvel sene [18]92 / [7 Ekim 1892]

Y. A. HUS, 282/79

Bosna Hersek'li köylü kadınlar...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:37 Page 99

SARAYBOSNA'YI YENİPAZAR'A BAĞLAYACAK OLAN DEMİRYOLU HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Gerek Berlin Muâhedesi ve gerek Yenipazar Mukavelesi'nde Yenipazar Sancağı'nın mülkî idaresi tamamen Osmanlı Devleti'ne bırakıldığından bu bölgede demiryolu inşası hakkının Osmanlı Devleti'ne ait olduğu, Osmanlı hükümetinin izni olmadıkca, Avusturya Devleti'nin Taşlıca ve Yenipazar dahilinde demiryolu inşasına hakkı olamayacağına dair Hariciye Nezâreti Hukuk Müşavirliği'nin görüşü

JEDNO MİŠLJENJE O PRUZİ KOJA ĆE SPAJATİ SARAJEVO SA NOVİM PAZAROM

Izvješlaj pravne službe u ministarstvu vanjskih poslova da bilo na osnovu Berlinskog dogovora ili ugovora iz Novog pazara, smatra se da vlast u novopazarskom sandžaku u potpunosti pripada Osmanskoj državi te bez dozvole Osmanske vlade Austrija nema pravo gradili prugu u Novom Pazaru i Tašlidži

18/07/1901

Nev'-i Müsvedde

Saraybosna'yı Yenipazar'a rabt için inşa edilecek demiryolu hakkında protokol ve Yenipazar Mukavelenâmesi'ne müracaatla vâki olacak mütâlaa-i âcizânemizin arzını âmir şeref-vürûd olan fî 25 Safer sene [1]319 ve fî 31 Mayıs sene [1]317 tarih ve 347 numaralı tezkire-i sâmiye hazret-i Sadâretpenâhî'ye havale buyurulmakla mütâlaa olundu.

İşbu tezkireye melfûf bulunan altı kıta tezâkir-i aliyye-i nezâretpenâhîleriyle melfûfâtı Avusturya Devleti'nin Bosna dahilinde Sırp ve Yenipazar hududuna kadar inşasını ve Avusturya ve Macaristan hatlarıyla iltisâkını taht-ı karara aldığı şimendiferler hakkında havâdisi ve matbûât-ı muhtelifenin bu bâbdaki mütâlaât ve ârâsını hâvî ve esas meseleye gayr-i müte'allik olup Avusturya ve Macaristan Devleti'nin Berlin Muâhedesi mucibince taht-ı idare-i muvakkatesine aldığı Bosna ve Hersek Vilayeti taraflarında demiryolu tesisine hak ve salâhiyeti dahi câ-yı bahs bulunmadığından sual-i âlî buyurulan cihet-i devlet müşârünileyhâların Bosna dahilinde Yenipazar hududuna kadar inşa tasavvurunda bulunduğu hattı Üsküb ve Mitroviçe hatt-ı mevcudlarıyla ilsâka salâhiyet-i ahdîsi olup olmadığı noktası bulunduğu derkâr bulunmuş ve bu bâbda mütâlaa-i âtiyeye ibtidâr kılınmışdır.

Bosna ve Hersek'in Avusturya ve Macaristan Devleti idare-i muvakkatesine tevdî'ine dair bulunan Berlin Muâhedesi yirmi beşinci maddesinde "Bosna ve Hersek Eyaletleri Avusturya Devleti tarafından işgal ve idare olunacağından Avusturya Devleti Sırbistan ile Karadağ arasında cenûb-ı şarkî istikametince Mitroviçe'nin öte tarafına kadar

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:37 Page 100

mümtedd olan Yenipazar Sancağı'nın idaresini der-uhde etmek arzusunda bulunmadığından orada idare-i Osmâniyye bâki kalacakdır. Mamafih usul-i cedîde-i politika ile turuk-ı muhâberâtın serbesti ve emniyeti te'min için Avusturya Devleti kadim Bosna Vilayeti'nin asker bulundurmak ve askerî ve ticaret yollarına malik olmak salâhiyetini muhafaza eder. Avusturya Devleti ile hükûmet-i seniyye işin teferruatını ileride bi'l-ittifak kararlaşdıracaklardır" denilmiş ve mezkûr muâhedenin protokolünde dahi bu maddedeki askerî ve ticaret yolları meselesini izah edici tafsilat mefkûd bulunmuşdur. Bosna ve Hersek ve Yenipazar mesâiline dair olmak üzere Devlet-i Aliyye-i Osmânî ile Avusturya ve Macaristan arasına 9-21 Nisan sene 1879 tarihli mukavele akd olunub bunda devlet-i müşârunileyhânın Yenipazar Sancağı'na müte'allik hakk-ı ahdîyesi bâki kalmak üzere işgal-i askeriyenin Priboy ve Prepol ve Byelopolye (Bjelopolje) noktalarına hasrı ve bu işgale müte'allik ahkâm ve şürût tayin edilmiş ise de Berlin Muâhedesi yirmi beşinci maddesinde beyân olunan turuk-ı askeriye ve ticareti izah edici ahkâm işbu Yenipazar Mukavelesi'nde dahi gayr-ı mevcuddur.

Tafsîlât-ı ma'rûzadan müstebân olacağı vechile mezkûr yirmi beşinci maddeden başka bu bâbda bir rehber-i muamele bulunmadığından madde-i mezkûrenin tefsiri lâzım gelip bundan maksad ise Avusturya ve Macaristan Devleti'nin Bosna'yı idare ve işgal etmesi ve Yenipazar Sancağı'nda asker ikâmesine de hakkı olması cihetiyle idare-i mülkiyesi kâmilen Devlet-i Aliyye'de kalan bu sancak dahilinde hakk-ı ahdîyesini muhafazaten turuk-ı askeriyenin ve taht-ı idare-i muvakkatesine geçen Bosna ve Hersek'in memâlik-i saire-i şahane ile turuk-ı muvâsala-i ticariyesinin te'min ve muhafazası ve Bosna ve Hersek ticaretinin seddine imkân verilmemesi hukuka ma'tûf olduğu derkâr bulunmasına ve gerek Berlin Muâhedesi ve gerek Yenipazar Mukavelesi, Yenipazar Sancağı'nın idare-i mülkiyesini kâmilen Devlet-i Aliyye'ye bırakıp şimendifer inşası da idare-i mülkiye aksâmından ve umûr-ı nâfiadan olmakla bunun dahi kâmilen Devlet-i Aliyye'ye aid bir hak olduğunda iştibâh olamayacağına nazaran hükûmet-ı müşârunileyhânın Saltanat-ı Seniyye'nin re'y ve muvâfakati olmadıkca Taşlıca ve Yenipazar dahilinde ve kadîm Bosna Vilayeti'nin idaresi bilfi'l kendisine mevdû' bulunmayan aksâmında demiryolu inşasına hakk-ı ahdîsi olamayacağı mütâlaa kılınmış ve şu halde bu bâbda teklifât-ı resmiye vâki olursa ifa-yı muktezâsı hükûmet-i seniyyenin takdir-i âlîsine vâbeste bulunmuş olmakla ol bâbda.

5 Temmuz [1]317/[18 Temmuz 1901]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:40 Page 101

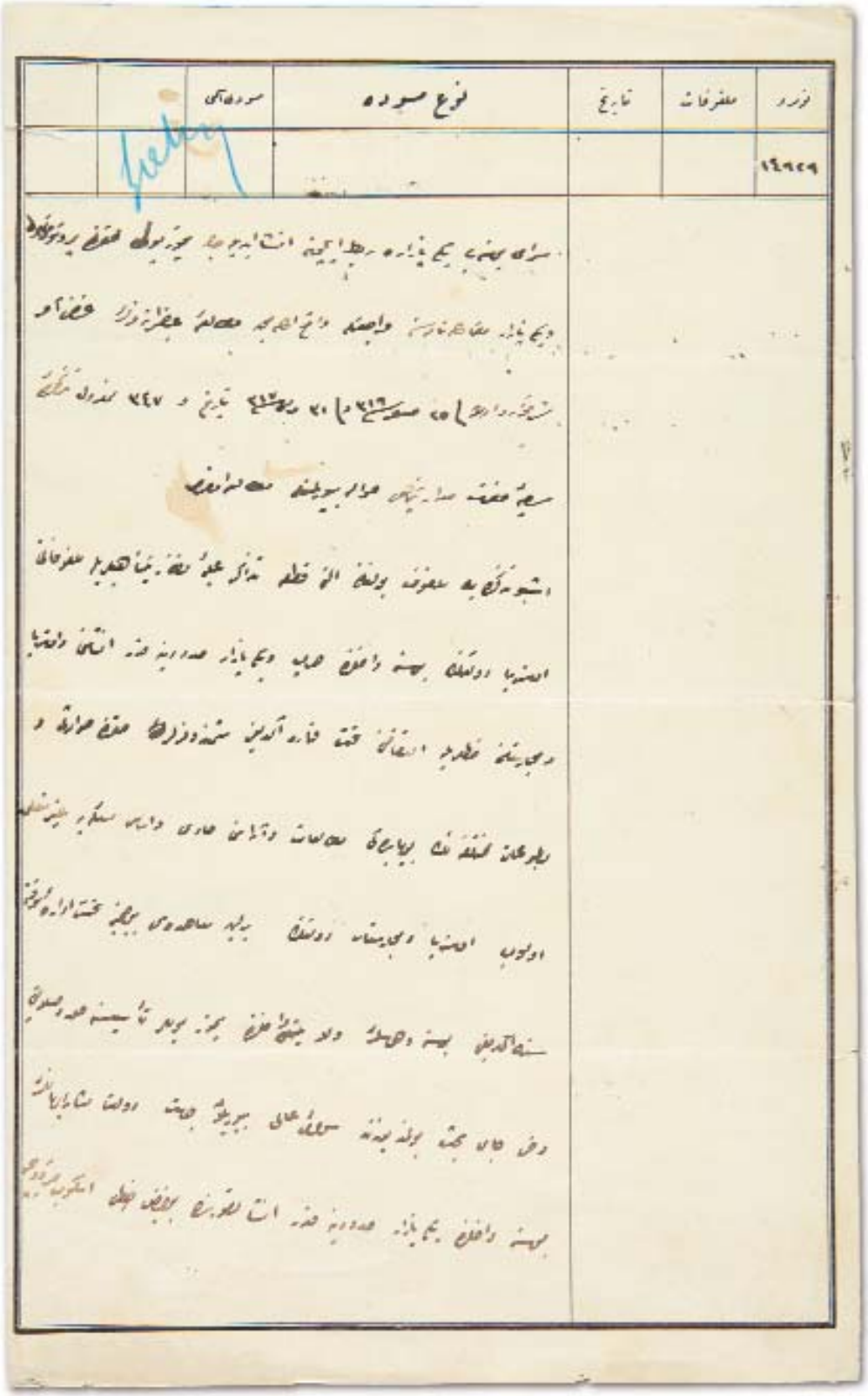

نومرو	ملفوفات	تاریخ	نوع مسوده	مسوده‌سی		
١٤٩٢٩						

[illegible]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:40 Page 102

BAŞBAKANLIK
OSMANLI ARŞİVİ

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:41 Page 103

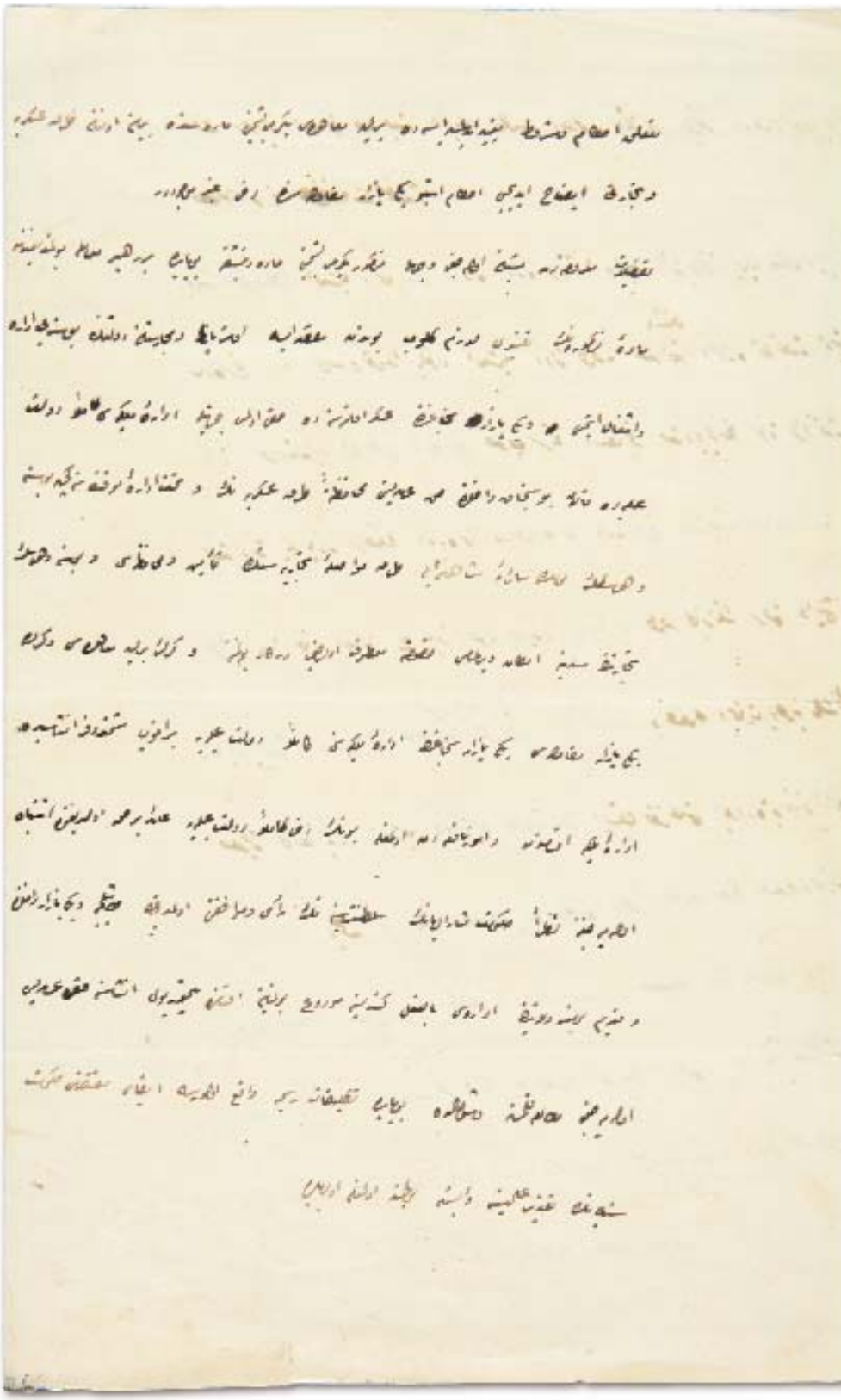

HR. HMŞ. İŞO, 20/30

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:41 Page 104

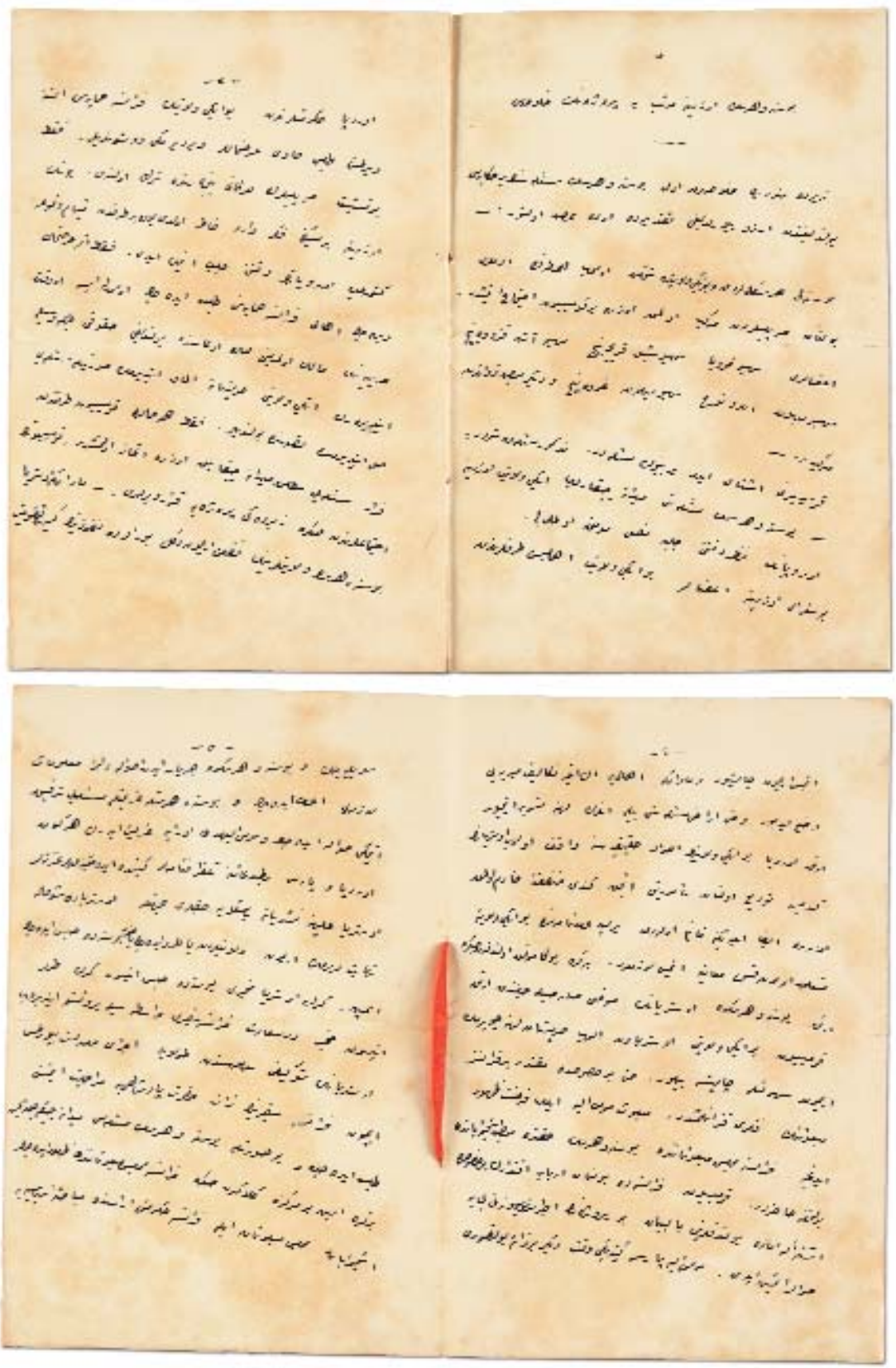

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:42 Page 105

BOSNA VE HERSEK'İN SIRBİSTAN'A BAĞLANMASI İÇİN SIRPLARIN BİR KOMİSYON KURDUKLARI

Bosna ve Hersek vilayetlerinde ikamet eden Sırpların teşkil ettikleri ve üyeleri Mösyö Kudba, Mösyö Mişel Koviçeniç, Mösyö Aten Kroveniç, Mösyö Milan Andotoviç, Mösyö Milan Goveniç ve diğer bazı ileri gelenlerden oluşan komisyonun Bosna ve Hersek'i Sırbistan'a bağlamak için Avrupa'nın dikkatini çekmeye çalıştığı

SRBİ SU OSNİVALİ KOMİSİJU ZA PRİPAJANJE BOSNE İ HERCEGOVİNE SRBİJİ

Grupa ljudi koji žive na terutorij vilajeta Bosne i Hercegovine u sastavu gospodin Kudba, gospodin Mihajlo Kovičenić, gospodin Aten Krovenić, gospodin Milan Andotović, gospodin Milan Govenić i ostali prvaci osnivali su komisiju s pokušajem da skrenu pažnju Austrije kako bi se Bosna i Hercegovina pripojila Srbiji

1903-1904

Bosna ve Hersek Üzerine Müretteb Bir Projenin Hulâsasıdır

Zîrde münderic hulâsadan evvel Bosna ve Hersek meselesinin bir hikayesi bulunduğundan arzu buyurulduğu takdirde o da arz olunur:

Bosnalı Herseklilerden ve bu iki vilâyetde mütemekkin olup he tarafda adamları bulunan Sırplılardan mürekkeb olmak üzere bir komisyon ictimâ etmişdir. Azâları Mösyö Kudba, Mösyö Mişel Koviçeniç, Mösyö Aten Kroveniç, Mösyö Milan Andotoviç, Mösyö Milan Goveniç ve diğer bazı zevâtdan mürekkebdir.

Komisyonu işgal eden bir büyük meseledir. Mezkûr mesele de şudur. Bosna ve Hersek meselesini meydana çıkarıp iki vilâyet üzerine Avrupa'nın nazar-ı dikkatini celbe nasıl muvaffak olmalı?

Bu sual üzerine azâlar bu iki vilâyet ahalisi taraflarından Avrupa hükûmetlerinden bu iki vilâyetin Fransa himayesi altına verilmesini talebi hâvî arzuhâller verdirmeği düşündüler. Fakat bu teşebbüs Sırplıların harekâtı neticesinde terk olundu. Bunun üzerine bir başka fikir vârid-i hâtır oldu. Bu da bir tarafdan kıyâm vuku'a getirip Avrupa'nın dikkatini celb etmek idi. Fakat eğer arzuhâl verecek ahali Fransa himayesini taleb edecek olurlar ise o vakit Sırbiyenin mâlik olmadığı hâlde iddiasına bulunduğu hukuku talebi vesile etdirerek iki vilâyeti Sırbistan'a ilhâk etdirmek suretiyle meseleyi hâlletdirmek tasavvurunda bulundular. Fakat her hâlde komisyon tarafından karar meseleyi mutlak meydana çıkarmak üzere ittihâz olunmuşdur. Komisyonun ictimâlarından sonra zîrdeki projeye karar verildi. Mâdem ki Avusturya, Bosna ve Hersek vilâyetlerinin nef'i için değil buralarda nüfuzunun kesb-i takviyet etmesi için çalışıyor ve mâdem ki ahaliye en ağır tekâlîf-i mîrîyeyi vaz' ediyor ve hatta arazi meselesini bile onların lehine tesviye etmiyor. Artık Avrupa bu iki vilâyetin ahvâl-i hakikiyesine vakıf olup Avusturya'nın kendi-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:42 Page 106

sine tevdî‘ olunan memuriyeti ancak kendi menfaatine hâdim olmak üzere ifa eylediğine kâni‘ olarak Berlin Ahidnâmesi'nde bu iki vilâyete müte‘allik olan kısmı muayene etmesi lâzımdır. Bir kere buna muvaffak olundukdan sonra artık Bosna ve Hersek'de Avusturya'nın mevkii sarsılacağından artık komisyon bu iki vilâyeti Avusturya'dan alıp Sırbistan lehine çevirmek için suhûletle çalışabilir. Hatta bu hususda muktedir bir Fransız mebûsunun fikri kazanılmışdır. Meb‘ûs-ı mûmâileyh ilk fırsat zuhur edince Fransa Meclis-i Mebusânı'nda Bosna ve Hersek hakkında bazı isticvâbâtda bulunmağa hazırdır. Komisyon Fransa'da bulunan erbâb-ı iktidarın bu hususda iştirake âmâde bulunduklarını bi'l-beyân bu projenin icrasının Mösyö Vezeni'ye havale etmiş idi. Mûmâileyh Paris'e gitdiği vakit diğer bir zâta bu tasavvuru söyleyecek ve Bosna ve Hersek'de cereyân eden ahvâle dair malumat-ı lâzımeyi i‘tâ edecek ve Bosna ve Hersek'e azîmetle meseleyi tedkik etmeği havale edecek ve mûmâileyh de oraya azîmet ederek her gün Avrupa ve Paris matbûâtına telgrafnâmeler keşîde edeceğinden bu gazeteler Avusturya aleyhine neşriyâta başlayacakları cihetle Avusturya da şu hâle nihayet vermek için vilâyetlerden ya tard edecek yahud Bosna'da habsedecek imiş. Gerek Avusturya muhbiri Bosna'da habsetsin gerek tard etsin muhbir Dersaâdet Fransa sefiri vasıtasıyla protesto etdirip Avusturya'nın şu keyfî muamelesinden dolayı icra-yı ma‘delet buyurulması için Fransa sefirinin zât-ı hazret-i Padişahî müracaat etmesini taleb edecek ve bu suretle Bosna ve Hersek meselesi meydana çıkacak imiş. Bir kere işbu merkeze geldikden sonra Fransa Meclis-i Mebusânı'nda zuhur edecek. İşbu Ayân-ı Meclis-i Mebusân ile Fransa Hükûmeti arasında mübâhase-i siyasiyeye sebebiyet verecek ve sonra da Fransa Hükûmeti ile sair hükûmetler arsında mübâhase-i siyasiye tehaddüs edeceğinden artık meselenin bakisi zuhur edecek ahvâle vâbeste kalacak. İşte komisyonda ittihâz olunan tasavvur ve Bosnalılar ile Paris dostları arasında cereyân eden müzâkere budur.

Mösyö Vezeniç yakında Fransa'ya i‘zâm olunacak. Mûmâileyhin bugüne kadar hareketinin te’hir olunması Türkiye'nin hemen her tarafında tehaddüs eden hadisât-ı siyasiyedendir.

Diğer tarafdan eğer Avusturya'da mezkûr komisyonun hilesini keşf edecek olursa bu fırsatdan bi'l-istifade iki vilâyeti Avusturya'ya ilhâk etmeğe teşebbüs edecek Fransa Hükûmeti dahi eğer mîzân-ı siyasî kefesi Sırbistan tarafına meyl etmeyecek olur ise Avusturya'nın bundan istifade etmemesi için Meclis-i Mebusân'daki müzâkereyi men‘ etmek için Rusya'dan talimât alacak. Bosna ise bu hususda hâmisi olan Fransa'nın nüfuzundan ümidvâr olmakdadır.

Bu hususda Avusturya'da güzerân eden ahvâle dair malumat arz olunacakdır. Avusturya hükûmetin bu meselede ittihâz eylediği bazı tedâbîr arzu buyurulduğu zamanda arz u beyân olunacakdır.

Mütercimi
Rıza

[29. Z. 1320] / [1903-1904]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:46 Page 107

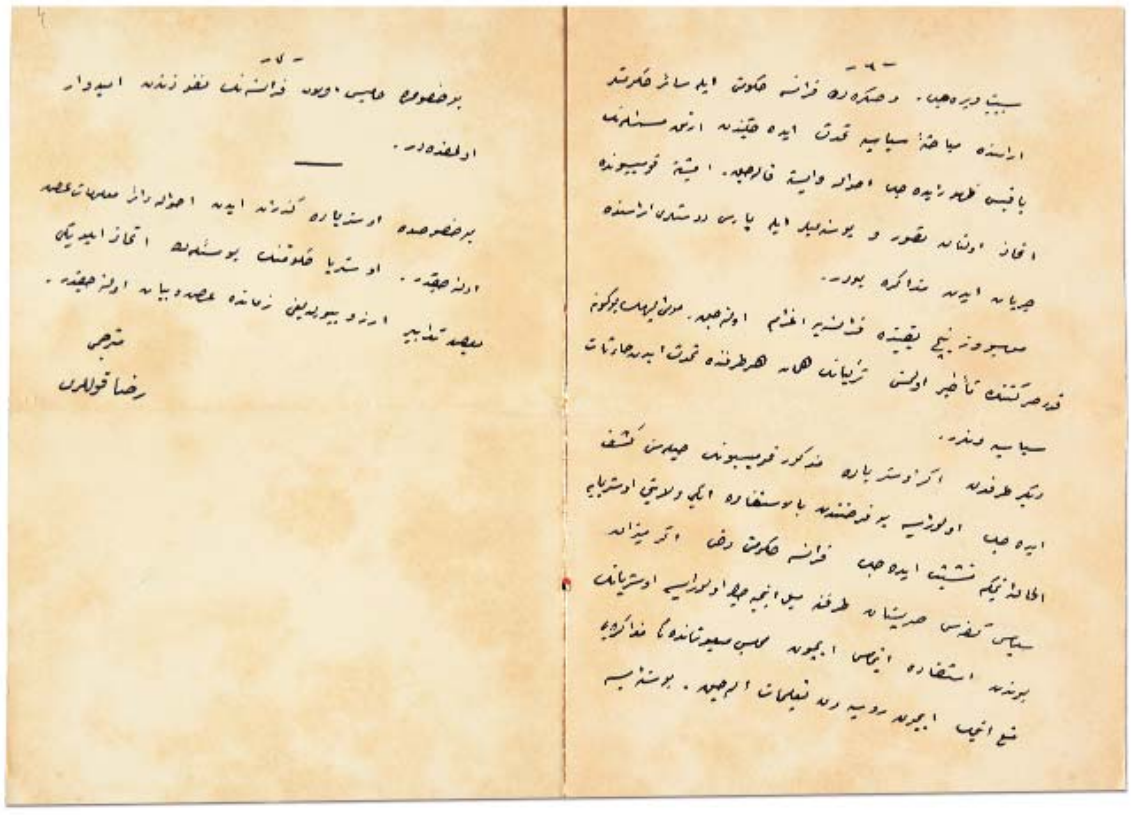

Y. PRK. HR, 33/21

Bir Bosnalı köylü ailesi...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:48 Page 108

مجلس وكلا مذاكراتنه مخصوص ضبط ورقه سيدر

ضبطنامه رقمی	حاضر بولنان ذوات فخامك اسامیسی	جلد رقمی
تاریخ		مجلسك كشادی

مذاكره اولنان مواده متعلق ورقه نك توعیه خلاصه مالی بالاجمال اوراق اوطه سنجه اولان نومروسی ومجلسه حواله سی تاریخی وملفوفاتی دخی فاج قطعه اولدیغی

نوعی	عدد ملفوفاتی	اوراق اوطه سی نومروسی	تاریخ حواله سی

خلاصه مالی

[illegible]

قراری

[illegible]

ضبط مسوده مخصوص امضا محلی	آمدی معاونتنه مخصوص امضا محلی	آمدجیلكه مخصوص امضا محلی	مستشارلقه مخصوص امضا محلی
تاریخ	تاریخ	تاریخ	تاریخ

M.V.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:48 Page 109

BOSNA MÜSLÜMANLARININ GÖÇ İSTEKLERİNE RAĞMEN OSMANLI'NIN BOSNA'NIN BOŞALMASINI SİYASETEN UYGUN GÖRMEDİĞİ

Bosna İslam ahalinden çoğunluğunun hicret etmek istedikleri fakat Bosna kıtasındaki Müslüman nüfusunun tamamen tahliyesinin siyaseten doğru olmadığından müracaatların buna göre değerlendirilmesi gerektiği

İ PORED ZAHTJEVA BOSANSKİH MUSLİMANA DA SE İSELE, SA POLİTİČKOG ASPEKTA OSMANLİJE SU PROTİV PRAŽNJENJA BOSNE

Većina bosanskih muslimana žele da se isele iz Bosne, ali potpuna evakuacija stanovništva bila bi politička greška te da se zahtjevi za iseljenje trebaju razgledati na osnovu ove konstatacije

07/06/1904

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır

Hulâsa-i Meâli

Memâlik-i Şahane'nin sair cihâtına hicrete müheyyâ bulunan Bosna ahali-i İslâmiyesine Avusturya Devleti tarafından mümâna'at olunduğuna ve ahali-i mezkûrenin hicretlerine müsaade olunup olunmayacağına dair bazı ifadât ve müsted'iyâtı hâvî Bosnalı Muharrem imzasıyla verilen arzuhâl üzerine sebk eden iş'âra cevaben Muhacirîn-i İslâmiye Komisyonu Âlîsi Birinci Azâlığı tarafından meb'ûs 7 Rebîülevvel [1]322 tarihli tezkire kırâet olundu.

Kararı

İşbu tezkirede Bosna kıt'ası ahalisinden akdemce vürûd eden muhacirîn Ankara Vilâyeti'ne iskân ve her türlü esbâb-ı istirahatleri istikmâl edilmiş ise de kıt'a-i mezkûre ahalisinin ekserî hicret arzusunda bulunduğu siyâk-ı istid'âdan anlaşıldığından bunların kabul-ı muhaceretleriyle mahall-i mezkûrun nüfus-ı İslâmiye'den külliyen tahliyesi ve Avusturya Devleti'nin istihsâl-i muvâfakatı Bâbıâlice kararlaşdırılacak mevâddan idüğü gösterilmişdir. Ahali-i merkûmenin muhaceretlerinin kabulu evvel be-evvel mahall-i iskânlarının tayin ve tehyi'esine mütevakkıf olup maamâfih kıt'a-i mezkûrenin nüfus-ı İslâmiye'den bütün bütün tahliyesini mûcib tedâbîr ittihâzı siyaseten gayr-ı caiz bulunmuş olduğundan müracaat vuku'unda ona göre cevab i'tâsı tezekkür kılındı.

23 Ra. sene [1]322 - 26 Mayıs [1]320 / [7 Haziran 1904]

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:50 Page 110

25

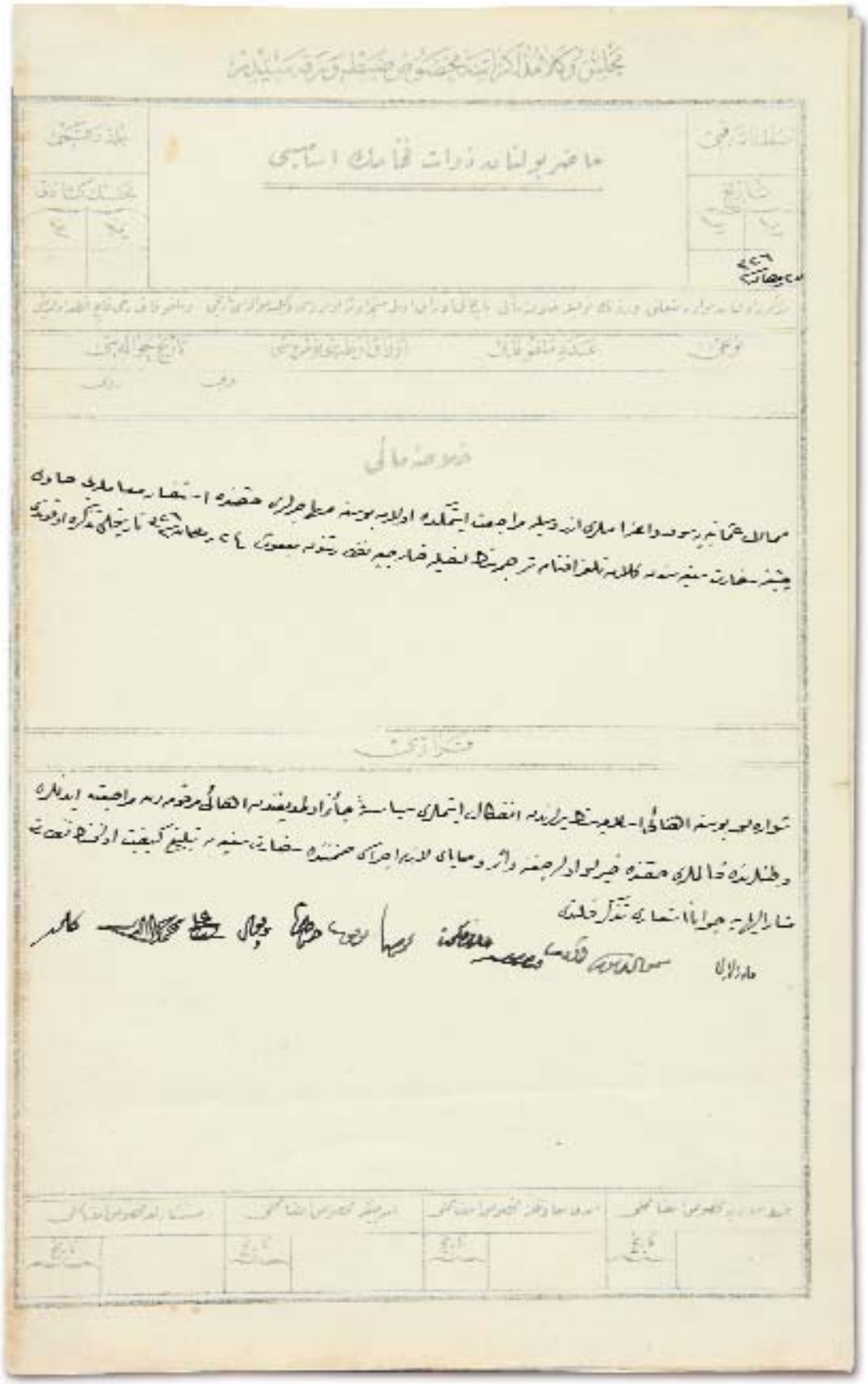

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:50 Page 111

BOSNA MÜSLÜMANLARININ YERLERİNDEN AYRILMAMASI İÇİN İKNA EDİLMELERİ

Bosna Müslüman ahalisinden olup başka yerlere göç etmek isteyenlerin ikna edilerek yerlerinde kalmalarının sağlanması

UBİJEDİTİ BOSANSKE MUSLİMANE DA NE NAPUŠTAJU SVOJA OGNJİŠTA

Učiniti svc da oni bosanski muslimani koji žcle iscliti na druga mjcsta ostanu tamo gdje borave
21/10/1908

Meclis-i Vükelâ Müzakerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır

Hulâsa-i Meâli

Memâlik-i Osmaniyye'ye sevk ve i'câmları arzusuyla müracaat etmekde olan Bosna muhacirleri hakkında istifsâr-ı muameleyi hâvî Çetine Sefâret-i Seniyyesi'nden gelen telgrafnâme tercümesinin leffiyle Hariciye Nezâreti'nden meb'ûs 24 Ramazan sene [1]326 tarihli tezkire okundu.

Kararı

Şu aralık Bosna ahali-i İslâmiyesinin yerlerinden infikâk etmeleri siyaseten caiz olmadığından ahali-i merkûmeden müracaat edenlere vatanlarında kalmaları hakkında hayırlı olacağına dair vesâyâ-yı lâzıme icrası zımnında sefâret-i seniyyeye tebliğ-i keyfiyet olunmasının nezâret-i müşârunileyhe cevaben iş'ârı tezekkür kılındı.

25 Ramazan [1]326 / [21 Ekim 1908]

[Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları]

MV, 121/15

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:52 Page 112

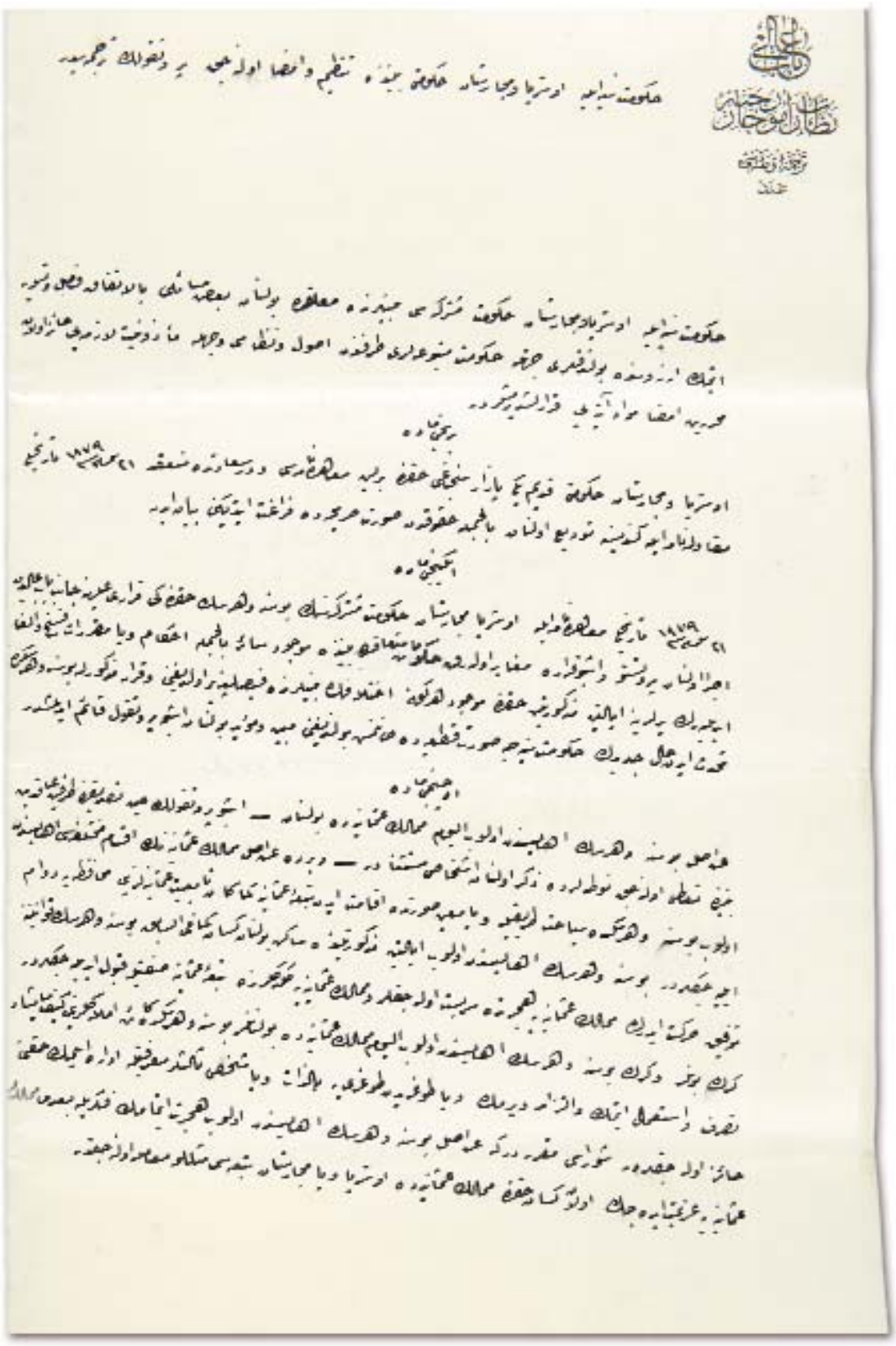

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:52 Page 113

AVUSTURYA-MACARİSTAN'IN BOSNA'YI İLHAKINDAN SONRA OSMANLI DEVLETİ İLE İMZALANAN PROTOKOL

1909'da Bosna'yı ilhakından sonra Avusturya-Macaristan ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan protokole göre, Avusturya'nın 1879 tarihli sözleşmeyle Yenipazar Sancağı'nda kazandığı haklarından vazgeçtiği, Bosna-Hersek ahalisinin Osmanlı'ya hicret etmek veya Avusturya vatandaşı olmak, mallarını tasarruf, ibadetlerini yerine getirme konusunda özgür olduğu, camilerde halife adına hutbe okunmaya devam edileceği, vakıf hukukuna uyulacağı, Avusturya tarafı Osmanlı Devleti'nin Bosna-Hersek'de bıraktığı devlete ait binalar için 2,5 milyon altın ödemeyi ve yeni bir ticaret anlaşması imzalamayı kabul ettiği, ayrıca protokol imza edilip değiş-tokuş edilecek notaya göre de Bosna-Hersek Reisü'l-ulemasının atanma şartları, görev menşurunun İstanbul'dan gönderilmeye devam edileceği

PROTOKOL POTPİSAN İZMEĐU AUSTRO-UGARSKE İ OSMANSKE DRŽAVE NAKON ANEKCİJE BOSNE İ HERCEGOVİNE

Nakon anekcije Bosne1909 godine potpisan je protokol izmedu Austro-Ugarske i Osmanske države prema kome se Austrija odriče prava u novopazarskom sandžaku dobivena na osnovu ugovora iz 1879 godine, da su bosanski stanovnici slobodni da se isele u Osmansku državu ili ostanu i budu državljani Austrije, imaju slobodu korišćenja svoje imovine, slobodu ibadeta, nastaviće se sa učenjem hutbi u ime halife, pristaće na održavanje vakufskog prava, Austrija će platiti Osmanskoj državi odšteti od 2,5 milijuna zlatnika za zgrade koje je ostavila Austriji, još na osnovu razmjenjene note u potpisanom protokolu nastaviće se sa uobičajenim uslovima imenovanja Bosanskog Reis'ul Uleme te da će menšuru dobijati iz Istanbula kao i do sada

24/02/1909

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tercüme Odası

Hükûmet-i Seniyye ile Avusturya ve Macaristan Hükûmeti beyninde tanzim ve imza olunacak protokolün tercümesidir.

Hükûmet-i Seniyye ile Avusturya-Macaristan hükûmet-i müşterekesi beynlerinde mu'allakda bulunan bazı mesâili bi'l-ittifak fasl ve tesviye etmek arzusunda bulunduk-ları cihetle hükûmet-i metbû'aları tarafından usul ve nizâmı vechile me'zûniyet-i lâzımeyi haiz olan muharrireyn-i imza mevadd-ı âtiyeyi kararlaşdırmışlardır.

Birinci Madde

Avusturya ve Macaristan Hükûmeti kadim Yenipazar Sancağı hakkında Berlin Muâhedenamesi ve Dersaâdet'de mün'akid 21 Nisan sene 1879 tarihli mukavelenâme ile kendisine tevdî' olunan bi'l-cümle hukukdan suret-i sarîhada feragat ettiğini beyân eder.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:52 Page 114

İkinci Madde

21 Nisan 1879 tarihli muâhedenâme ile Avusturya-Macaristan Hükûmet-i müşterekesinin Bosna ve Hersek hakkındaki kararı aleyhine cânib-i Bâbıâli'den icra olunan protesto ve işbu karara mugayir olarak hükümât-ı müte'âkide beyninde mevcud sair bi'l-cümle ahkâm veya mukarrerât fesh ve ilgâ edilerek yerlerinine eyaleteyn-i mezkûreteyn hakkında mevcud her gûnâ ihtilafın beynlerinde faysal-pezîr olduğu ve karar-ı mezkûrla Bosna ve Hersek'de tahaddüs eden hâl-i cedîdin hükûmet-i Seniyyece suret-i kat'iye de tanınmış bulunduğunu mübeyyin ve müeyyed bulunan işbu protokol kâim edilmişdir.

Üçüncü Madde

An-asıl Bosna ve Hersek ahalisinden olup el-yevm Memâlik-i Osmaniyye'de bulunan işbu protokolün hîn-i tasdikinde tarafeyn-i âkideyn beyninde teâti olunacak notalarda zikrolunan eşhâs müstesnadır ve birde an asıl Memâlik-i Osmaniyye'nin aksâm-ı muhtelifesi ahalisinden olup Bosna ve Hersek'de seyahat tarîkıyle veya muayyen suretde ikamet eden tebaa-i Osmaniyye kemâ-kân tabiyet-i Osmaniyelerini muhafazaya devam eyleyeceklerdir. Bosna ve Hersek ahalisinden olup eyaleteyn-i mezkûreteynde sâkin bulunan kesân kemâ fi's-sâbık Bosna ve Hersek kavânînine tevfîk-i hareket ederek Memâlik-i Osmaniyye'ye hicretde serbest olacaklar ve Memâlik-i Osmaniyye'ye geldiklerinde tebaa-i Osmaniyye sıfatıyla kabul edileceklerdir. Gerek bunlar ve gerek Bosna ve Hersek ahalisinden olulp el-yevm Memâlik-i Osmaniyye'de bulunanlar Bosna ve Hersek'de kâin emlâklarını keyfe mâ-yeşâ tasarruf ve isti'mâl etmek ve iltizâma vermek veya doğrudan doğruya bizzat veya şahs-ı sâlisler ma'rifetiyle idare eylemek hakkını haiz olacaklardır. Şurası mukarrerdir ki, an asıl Bosna ve Hersek'in ahalisinden olup hicret etmemek fikriyle ba'demâ Memâlik-i Osmaniyye'ye azîmet edecek olan kesân hakkında Memâlik-i Osmaniyye'de Avusturya-Macaristan tebası misillü muamele olunacakdır.

Dördüncü Madde

Bosna ve Hersek'de sâkin olan veya muvakkaten ikamet eden ahali-i İslâmiye'ye serbestî-i âyin-i ibadet te'min edilecekdir. Bi'l-cümle nüfus-ı İslâmiye mezâhib-i saireye mensub bi'l-cümle Bosna ve Hersek ahalisinin haiz oldukları aynı hukuk-ı mülkiye ve siyasiyeden istifade de devam edeceklerdir. Cevâmi'-i şerifede Halife-i Müslimîn sıfatıyla nâm-ı nâmî-i hazret-i Padişahîye hutbe kırâetine devam edilecekdir. Hukuk-ı evkâfa kemâ-kân riâyet olunacak ve ahali-i İslâmiye'nin rüesâ-yı diniyeleriyle olan münasebâtına asla îkâ'-ı mevâni' edilmeyecekdir. Rüesâ-yı mûmâileyhim kemâ fi's-sâbık makam-ı Meşihat-ı İslamiye'ye tâbi olacaklar ve reis-i ulemanın menşûru cânib-i Meşihat'dan i'tâ kılınacakdır.

Beşinci Madde

Devlet-i Aliyye Arazi Kanunnâmesi ahkâmı mûcebince Hükûmet-i Seniyye'nin Bosna ve Hersek'de emlâk-i muhtelifeye mutasarrıf bulunduğu bir hüküm kararıyla dahi mertebe-i sübûta vâsıl olmuş olmakla Avusturya-Macaristan Hükûmet-i müşterekesi işbu protokolün tasdiki tarihinden itibaren on beş gün zarfında emlâk-ı mezkûrenin bedeli olmak üzere Dersaâdet'de bedeli olmak üzere Dersaâdet'de Hükûmet-i Seniyye'ye altın olarak iki buçuk milyon lira-yı Osmanî te'diye etmeği taahhüd eyler.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:53 Page 115

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:54 Page 116

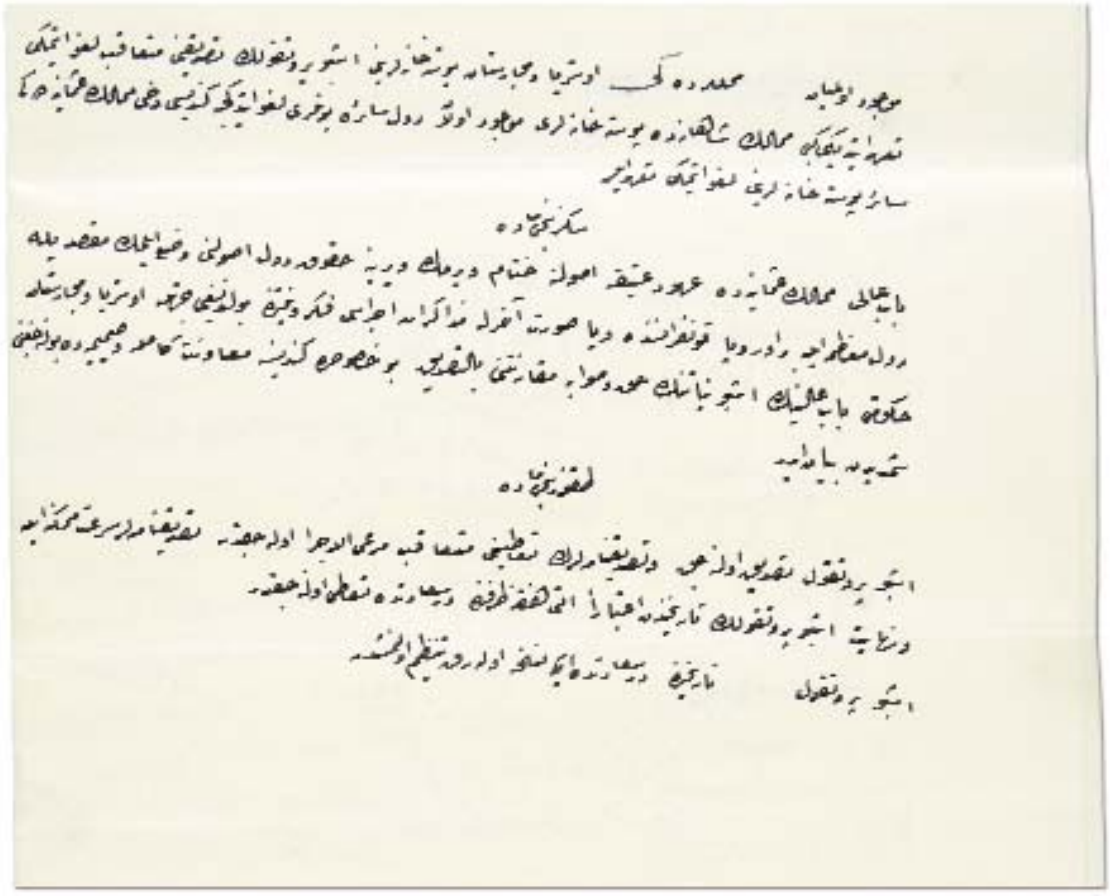

Altıncı Madde

Avusturya-Macaristan Hükûmeti işbu protokolün tasdiki tarihinden itibaren iki sene zarfında Devlet-i Aliyye ile Avrupa hukuk-ı düveli esası üzerine bir ticaret muâhedenâmesi akdetmeyi taahhüd eyler. İşbu muâhedename Bâbıâli'nin sair ticaret muahedâtı aynı esas üzerine akd ve mevki-i tatbike vaz‘ olundukda mer‘iyü'l-icra olacakdır. Buna intizâren Avusturya ve Macaristan Hükûmeti işbu protokolün tasdikinden itibaren on beş gün zarfında Memâlik-i Şahane'de râyic üzere alınan resm-i gümrüğün yüzde on birden on beşe iblâğına ve âtiyü'z-zikr beş maddeye yeniden ihzârlar vaz‘ına (petrol, sigara kağıdı, kibrit, keül ve oyun kağıdı) muvâfakat eder.

Şu kadar ki aynı muamelenin aynı zamanda ve bilâ-fark ve istisnâmemalik-i saire idhalâtı hakkında tatbik olunması meşrûtdur. İnhisâra tâbi mevâddın idhali hususunda işbu inhisârlar idaresi aynı mevâddın idhalât-ı seneviyesi esası üzerine müesses yüzdesi nisbetinde Avusturya veya Macaristan mevâridâtından olan eşya tedarikine mecburdur. Şu kadar ki ihzâra tâbi mevâddın teslimi için teklif olunacak fiyatlara hîn-i iştirâda piyasanın hâl ve mevkiine tevâfuk etmesi ve i‘tâ olunacak eşyanın cins ve nev‘leri ve eşya cins ve nev‘lerden eşya için son üç sene zarfında kayd ve işaret edilmiş olan fiyatların hadd-i vasatîsi dahi nazar-ı itibara alınmak lâzım gelir.

Yedinci Madde

Devlet-i Aliye'nin posta hizmetinde haiz olduğu hakk-ı hükümrânîyi tasdiken

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:54 Page 117

Avusturya Macaristan Hükûmet-i müşterekesi el-yevm ecnebi postahâneleri mevcud olmayan mahallerdeki Avusturya ve Macaristan postahânelerini işbu protokolün tasdikini müteâkib lağvetmeği taahhüd etdiği Memâlik-i Şahane'de postahâneleri mevcud olan düvel-i saire bunları lağvetdikçe kendisi dahi Memâlik-i Osmaniyye'deki sair postahânelerini lağvetmeği taahhüd eyler.

Sekizinci Madde

Bâbıâli Memâlik-i Osmaniye'de uhûd-ı atîka usulüne hitâm vermek ve yerine hukuk-ı düvel usulünü vaz‘ eylemek maksadıyla düvel-i muazzama ile bir Avrupa konferansında veya suret-i âharla müzakerât icrası fikir ve niyetinde bulunduğu cihetle Avusturya ve Macaristan Hükûmeti Bâbıâli'nin işbu niyyâtının hak ve sevaba mukârenetini bi't-tasdik bu hususda kendisine muâvenet-i kâmile ve samimiyede bulunacağını şimdiden beyân eder.

Dokuzuncu Madde

İşbu protokol tasdik olunacak ve tasdiknâmelerin teâtisini müteâkib meriyü'l-icra olacakdır. Tasdiknâmeler sürat-i mümkine ile ve nihayet işbu protokolün tarihinden itibaren altı hafta zarfında Dersaâdet'de teâti olunacakdır.

İşbu protokol "..." tarihinde Dersaâdet'de iki nüsha olarak tanzim olunmuşdur.

**

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tercüme Odası

Protokol tasdiknâmelerinin hîn-i teâtisinde Avusturya ve Macaristan ile teâti edilecek notanın müsveddesi tercümesidir.

"..." tarihli protokol tasdiknâmelerinin teâtisine ibtidâr olunacağı sırada zîrde vâzı‘ü'l-imza Avusturya Macaristan sefiri hususât-ı âtiyenin mukarrer olduğunu beyân ile kesb-i fahr eyleriz.

Evvelen

Mezkûr protokolün üçüncü maddesinin tatbikinde an-asıl Bosna ve Hersek ahalisinden olup Memâlik-i Osmaniyye'nin mekâtib-i mülkiyesinde tahsilde bulunan ve bunları eyaleteyn-i mezkûreteynde ikamet eden talebe maskat-ı re’slerine avdetlerinde Bosna veya Hersekli gibi tanınacaklardır. Meğer ki sinn-i rüşde vüsullerinde tabiyet-i Osmaniyye'yi ihtiyar etmiş olalar.

An-asıl Bosna ve Hersek ahalisinden olup Saraybosna Hükûmeti tarafından verilmiş muntazam bir pasaportu hâmil oldukları hâlde bir seneden beri Memâlik-i Osmaniyye'de geşt ü güzâr eden kesân ile eyaleteyn-i mezkûreteyn ahalisinden olarak el-yevm Memâlik-i Osmaniyye'de Avusturya Sefâreti'yle konsoloshâneleri hizmetde bulunan memurîn ve kavaslar hakkında Avusturya veya Macaristan tebaası misillü muamele olunacakdır. Bu memur ve kavasların esâmîsini mübeyyin bir cedvel bu gün-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:58 Page 118

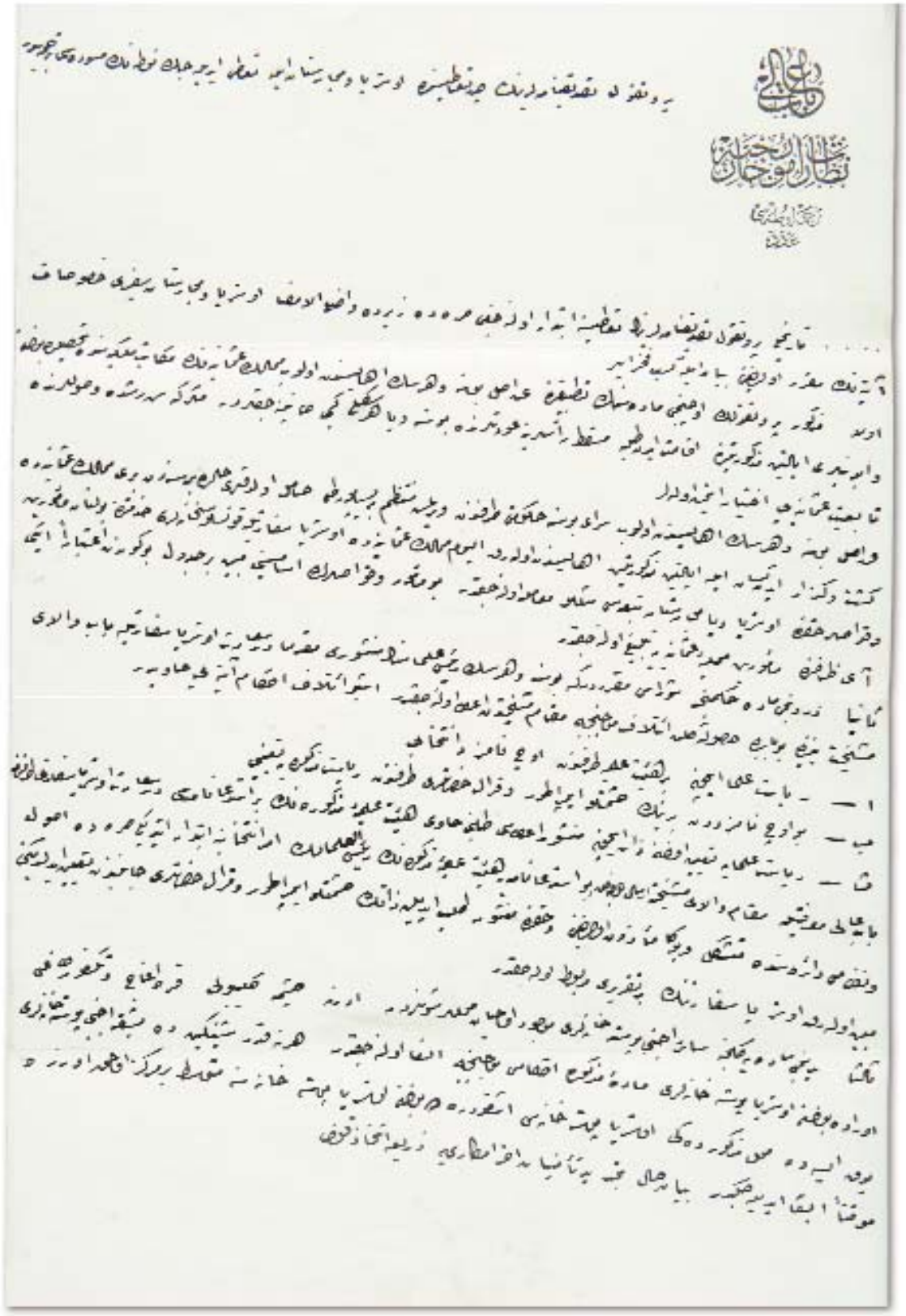

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:58 Page 119

den itibaren iki ay zarfında memurîn-i mahalliye-i Osmaniyye'ye tebliğ olunacakdır.

Sâniyen

Dördüncü madde hükmünce şurası mukarrerdir ki, Bosna ve Hersek reis-i ulemasının menşûru mukaddemâ Dersaâdet Avusturya Sefâreti'yle Bâb-ı Vâlâ-yı Meşihat beyninde bu bâbda husûle gelen itilâf mûcebince makam-ı Meşihat'den i'tâ olunacakdır. İşbu itilâf ahkâm-ı âtiyeyi hâvîdir.

a- Riyâset-i Ulema için bir hey'et-i ilmiye tarafından üç namzed intihâbı

b- Bu üç namzedden birinin haşmetli İmparator ve Kral hazretleri tarafından riyâset-i mezkûreye tayini.

c- Riyâset-i Ulema'ya tayin olunan zât için menşûr i'tâsı talebini hâvî hey'et-i ilmiye-i mezkûrenin bir istid'ânamesi Dersaâdet Avusturya Sefâreti tarafından Bâbıâli ma'rifetiyle Makam-ı Vâlâ-yı Meşihatî'ye irsâl olunacak ve bu istid'ânameye hey'et-i âliye-i mezkûrenin reisü'l-ulemanın emr-i intihâbına ibtidâr etdiği sırada usul ve nizâmı dairesinde müteşekkil ve buna me'zûn olduğu ve hakkında menşûr taleb edilmiş zâtın haşmetli İmparator ve Kral hazretleri cânibinden tayin edildiğini mübeyyin olarak Avusturya Sefâreti'nin bir takrîri merbût olacakdır.

Sâlisen

Yedinci maddeye gelince sair ecnebi postahâneleri mevcud olmayan mahalle şunlardır. Edirne, Çeşme, Gelibolu, Karaağaç ve Tekfurdağı orada bulunan Avusturya postahâneleri madde-i mezkûre ahkamı mûcebince ilgâ olunacakdır. Her ne kadar Şingin'de başka ecnebi postahâneleri yok ise de mahall-i mezkûrdaki Avusturya postahânesi İşkodra'da bulunan Avusturya postahânesine mütevassıt bir merkez olmak üzere ve muvakkaten ibkâ edilecekdir. Beyân-ı hâl tecdîd-i teminat-ı ihtiramkârîye zerî'a ittihâz kılındı.

**

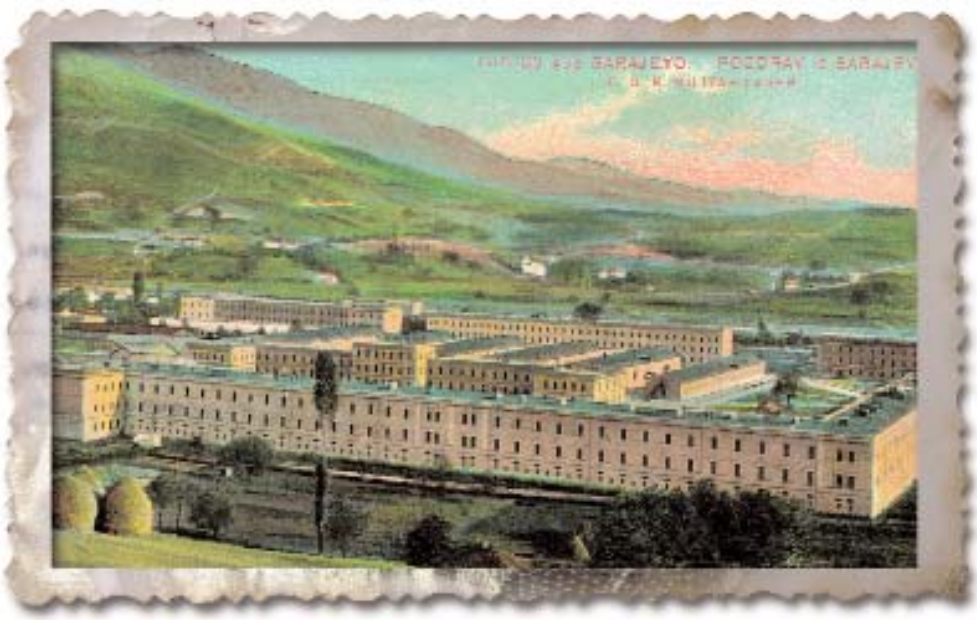

Saraybosna'da askeri kışla...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 15:58 Page 120

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
228

Atûfetli efendim hazretleri

Avusturya-Macaristan Devleti'nin Bosna ve Hersek Eyaletlerini zamîme-i memâlik etdiğini beyân ve ilân eylemesinden mütevellid ihtilafın suret-i hâl ve tesviyesine dair kararlaşdırılan protokolün Hariciye Nezâreti Vekili atûfetli Gabriyel Efendi hazretleriyle ma'an taraf-ı senâverîden imza edilmesi hakkında Meclis-i Mahsus-ı Vükelâca cereyân eden müzakerâta tevfîkan kaleme alınan mazbata melfûfalarıyla arz u takdim olunmakla irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî ne vechile şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı celîli infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîn kılındı, efendim.

Fî 2 Safer sene [1]327 - fî 10 Şubat sene [1]324 / [23 Şubat 1909]

Sadrıazam
Hüseyin Hilmi

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'nın mazbata-i ma'rûzası ve melfûf protokol ve nota ile beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-sudûr buyulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyü'l-emrindir.

Fî 3 Safer sene [1]327 - fî 11 Şubat sene [1]324 / [24 Şubat 1909]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyarî
Ali Fuad

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:01 Page 121

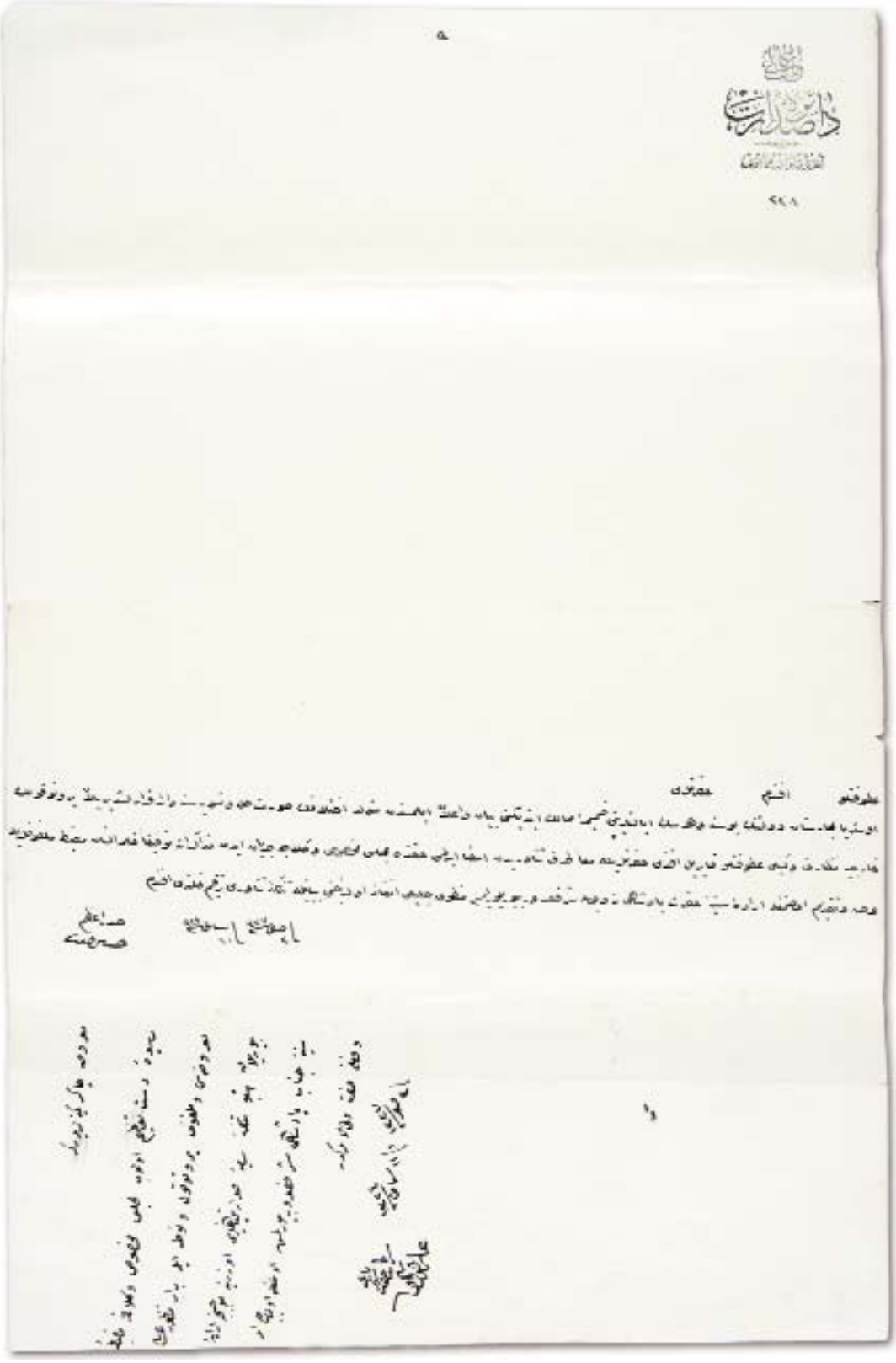

İ. HR, 1327 S./10

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:03 Page 122

27

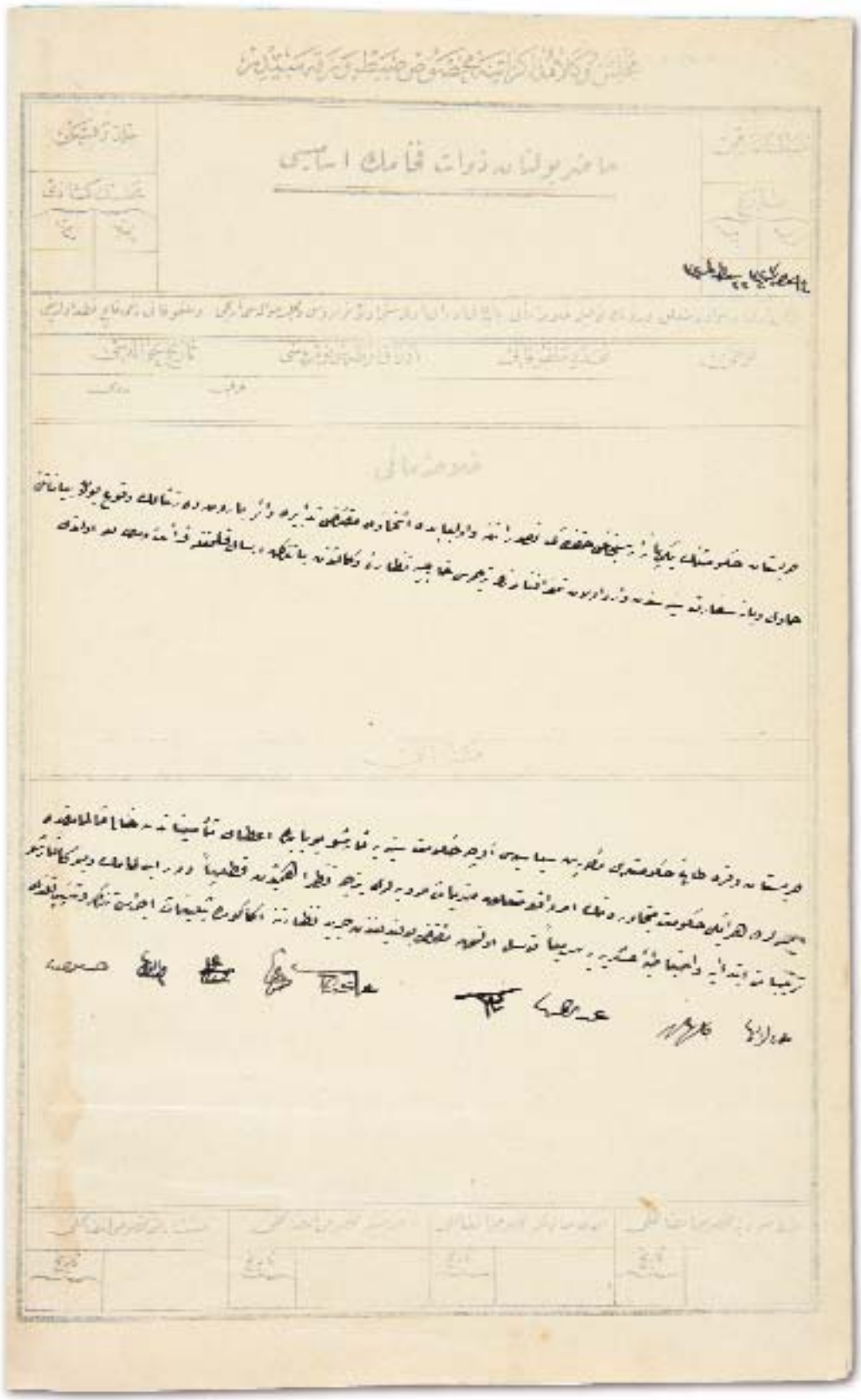

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:03 Page 123

SIRBİSTAN VE KARADAĞ'IN YENİPAZAR HAKKINDAKİ PLANLARINA KARŞI TEDBİR ALINMASI

Sırbistan ve Karadağ hükümetlerinin Yenipazar Sancağı hakkındaki planlarına karşı gerekli askeri hazırlıkların yapılmasına dair Meclis-i Vükelâ kararı

PREDUZETİ MJERE PROTİV PLANOVA SRBİJE İ CRNE GORE U VEZİ SA NOVİM PAZAROM

Odluka Medžlis-i Vukela (Osmanskog kabineta) da se preduzmu potrebne vojne mjere proliv planova vlada Srbije i Crne Gore u vezi sa novopazarskim sandžakom

07/03/1909

Meclis-i Vükelâ müzekerâtına mahsus zabıt varakasıdır

Hulâsa-i Me'âlî

Sırbistan Hükümeti'nin Yenipazar Sancağı hakkındaki tasavvurâtına ve ol bâbda ittihâzı muktezî tedâbîre dair Baron De Zetal'in vuku bulan beyânatını hâvî Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesi Hariciye Nezâreti Vekâleti'nden bi't-tezekkür irsâl kılınmakla kıraat ve mütâlaa olundu.

Kararı

Sırbistan ve Karadağ Hükümetleri memurîn-i siyasiyesi eğerki Hükûmet-i Seniyye'ye karşı bu bâbda i'tâ-yı teminatdan hâlî kalmamakda iseler de her iki hükûmet-i mütecâvirenin emr-i vâkı'a müte'allik menviyât-ı merviyeleri bizce nazar-ı ehemmiyetden kat'iyyen dûr edilmemek ve buna karşı tertibât-i ibtidaiye ve ihtiyatiye-i askeriyeye serî'an tevessül olunmak muktezî bulunduğundan Harbiye Nezâreti'ne ona göre tebligât icrası tezekkür ve tensîb kılındı.

14 Safer sene [1]327 - 22 Şubat sene [1]324 / [7 Mart 1909]

(İmzalar)

MV, 125/38

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:05 Page 124

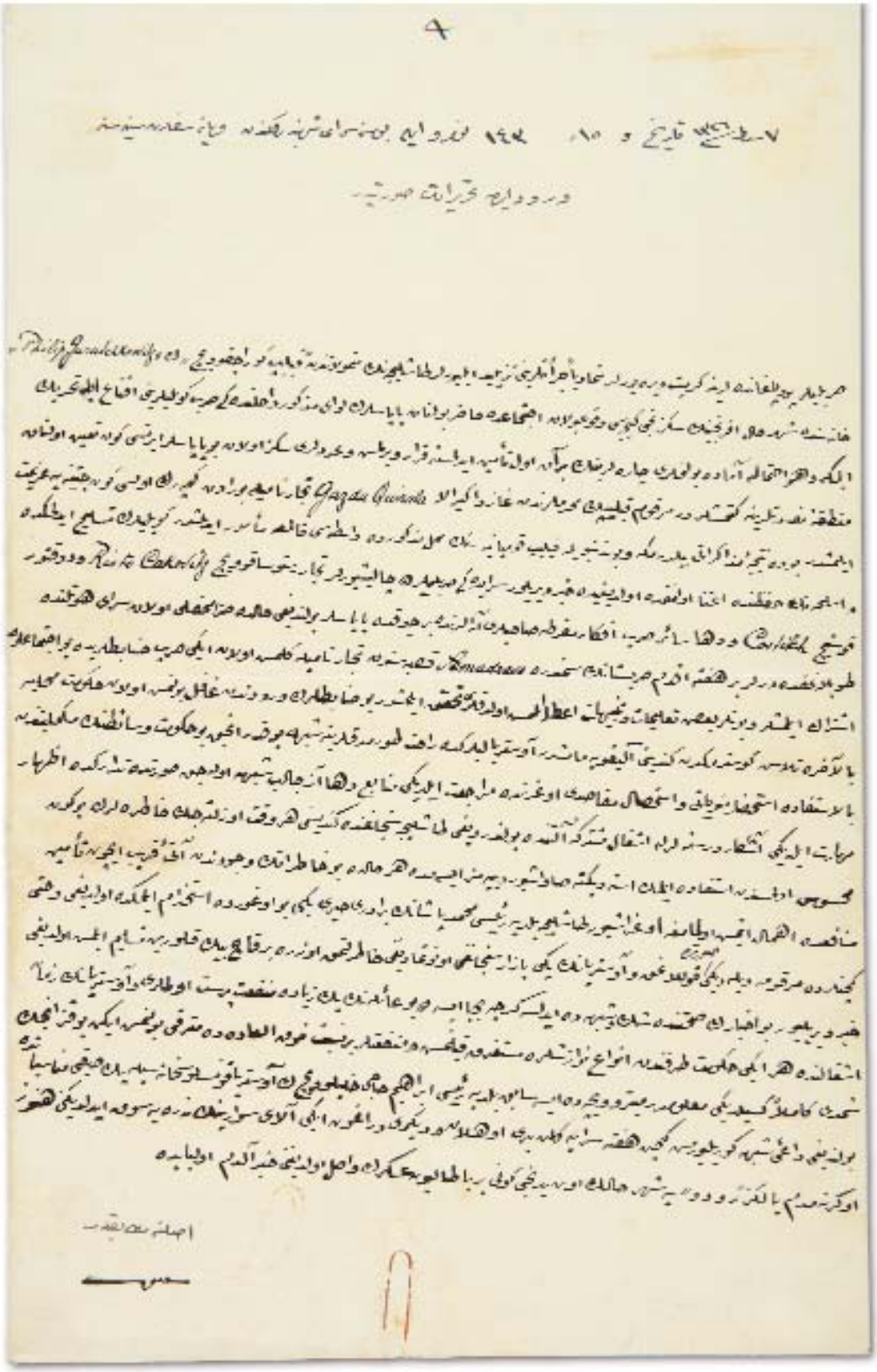

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:05 Page 125

BOSNA VE TAŞLICA'DA AVUSTURYA İLE SIRBİSTAN TARAFINDAN YAPILAN TAHRİKLER

Taşlıca Sırp ileri gelenleriyle papazlarının toplanarak Sırp köylülerini ikna ve tahrik çalışmalarını planladığı ve köylüleri silahlandırdığı, Saraybosna'daki Sırpların ise Sırbistan'dan gizlice gelen subaylarla bu amaca hizmet eden toplantılar yaptıkları, diğer bir taraftan Avusturya'nın da Taşlıca Belediye Reisinin kardeşine kendi politikaları doğrultusunda çalıştırmak üzere para gönderdiğine dair Saraybosna'daki Osmanlı şehbenderinin Viyana'daki büyükelçimize gönderdiği rapor

HUŠKANJA OD STRANE AUSTRİJE İ SRBİJE U BOSNİ İ TAŠLİDŽİ

Izvjcštaj Osmanlijskog konzula u Sarajcvu naščm ambasadoru u Bcču o tome kako su se popovi i srpski prvaci u Tašlidži sastali kako bi planirali huškanje srpskih seljaka le su naoružali seljake, a srbi u Sarajevu zajedno sa srpskim oficirima koji su tajno doputovali tamo organizovali sastanke, s druge strane je Austrija poslala novac bratu načelnika općine Tašlidža kako bi radio u korist njene politike

03/03/1911

7 Şubat sene 1326 tarih ve 143, 15 numara ile Bosnasaray Şehbenderliği'nden Viyana Sefâret-i Seniyyesi'ne vurûd eden tahrîrât suretidir.

Sırplılar propagandalarına germiyet veriyorlar, mütemadiyen cür'etlerini tezyîd eyliyorlar. Taşlıca'nın mütemevvilâtından "Philip Guradchkowitz" hanesinde şehr-i hâl-i efrenciyenin sekizinci gecesi vukubulan ictimâda hâzır bulunan papazların livâ-i mezkûr dahilindeki Sırp köylülerini ikna ile tahrik eylemeğe ve her ihtimale amade bulunmaları çarelerinin bir an evvel te'min eylemesine karar verilmiş ve adedleri sekiz olan bu papazlar ertesi gün ta'ayyün olunan mıntıka-i mefsedetlerine gitmişlerdir. Merkûm Philip'in mahremlerinden "Gazda Quirala" tüccar namıyla buradan geçerek ertesi gün Çetine'ye azîmet eylemişdir. Bu da netice-i müzâkerâtı bildirmeğe ve bundan böyle Philip kumpan- yasının mahall-i mezkûrda vasıtası kalmağa memur edilmişdir. Köylülerin teslîh edilmekde ve eslihanın hıfzında itina olunmakda olduğu da haber veriliyor, Saray'daki Sırplılar da çalışıyorlar. Tüccar "Risto Sakoviç" ve "Doktor Costitch" ve daha sair Sırp efkâr-ı müfrita sahibleri aralarında bir çok da papaz bulunduğu halde Sırp mahfili olan Saray Oteli'nde toplanmaktadırlar. Hafta-i akdem Sırbistan'ın Semendire (Semedrevo) kasabasından tüccar namıyla gelmiş olan iki Sırp zabitleri de bu ictimâlara iştirak eylemişler ve bunlar bazı talimat ve tenbihat eylemiş oldukları tahakkuk eylemişdir. Bu zabitlerin vürûdundan gafil bulunmuş olan hükûmet-i mahalliye bilâhare telaş göstermekden kendini alıkoyamamışdır. Avusturyalıların da rahat durmadıklarına şüphe yokdur. Ancak bu hükûmet vesâitinin mükemmeliyetinden bi'l-istifade istihzâr-ı menviyyâtı ve istihsâl-i makâsıdı uğrunda müracaat eylediği menâbi'

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:05 Page 126

daha az câlib-i şübhe olacak suretde tedarikde izhâr-ı maharet eylediği âşikârdır ve senelerle işgal-i müştereke altında bulunduğu Taşlıca Sancağı'nda kendisini her vakit özletecek hatıraların bugüne mahsus olmasından istifade eylemek istediğine savaşıyor diyemez isem de her halde bu hatıratın vücudundan âti-i karîb için te'min-i menafi'de ihmal etmiş olmamağa uğraşı-yor. Taşlıca Belediye Reisi Mehmed Paşa'nın biraderi Hayri Bey'i bu uğurda istihdam eylemekde olduğu ve hatta geçenlerde merkûma dilediği suretde kullanmak ve Avusturya'nın Yenipazar Sancağı'nı unutmadığını hatırlatmak üzere birkaç bin Florin teslim eylemiş olduğu haber veriliyor. Bu ahbârın sıhhatinde şek ve şüphe de edilse gerçi becâ ise de bu ailenin pek ziyade menfaat-perest olmaları ve Avusturya'nın zaman-ı işgalinde her iki hükûmet tarafından envâ'-i nevâzişlere müstağrak kılınmış ve menfaatler bir nisbet-i fevkalâdede müterakkî bulunmuş iken bu kazancın şimdi kâmilen kesildiği malumdur. Mitroviçe'de ise sâbık Belediye Reisi İbrahim Hacı Haliloviç'in Avusturya Konsoloshanesi'yle pek sıkı münasebetde bulunduğu dâ'î-i şübhe görülüyormuş. Geçen hafta Saray'a gelen biri Ohlan ve diğeri Dragon iki alay süvarinin nereye sevk eylediğini henüz öğrenemedim, yalnız "Rudo"ya şehr-i hâlin on yedinci günü bir batalyon askerin vâsıl olduğunu haber aldım. Ol bâbda.

7 Şubat 1326 / [20 Şubat 1911]

**

Viyana Sefâret-i Seniyyesi
33702, 120
Kalem-i Mahsus

Hariciye Nezâret-i Celîlesine

Devletli efendim hazretleri

23 Şubat sene 1911 tarihli ve 33663, 107 numaralı tahrîrât-ı âcizâneme zeyldir. Bosna ve Taşlıca'da bulunan bazı Sırplıların tahrîkâtına ve ahvâl-ı mahalliyeye dair Bosnasaray Başşehbenderliği'nden vârid olan bir kıta tahrîrâtın sureti manzûr-ı âlî-i nezâretpenâhîleri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men-leh'ül-emrindir.

Fî 2 Rebîülevvel sene 1329 ve fî 3 Mart sene 1911

Viyana Sefiri
Mustafa Reşit

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:08 Page 127

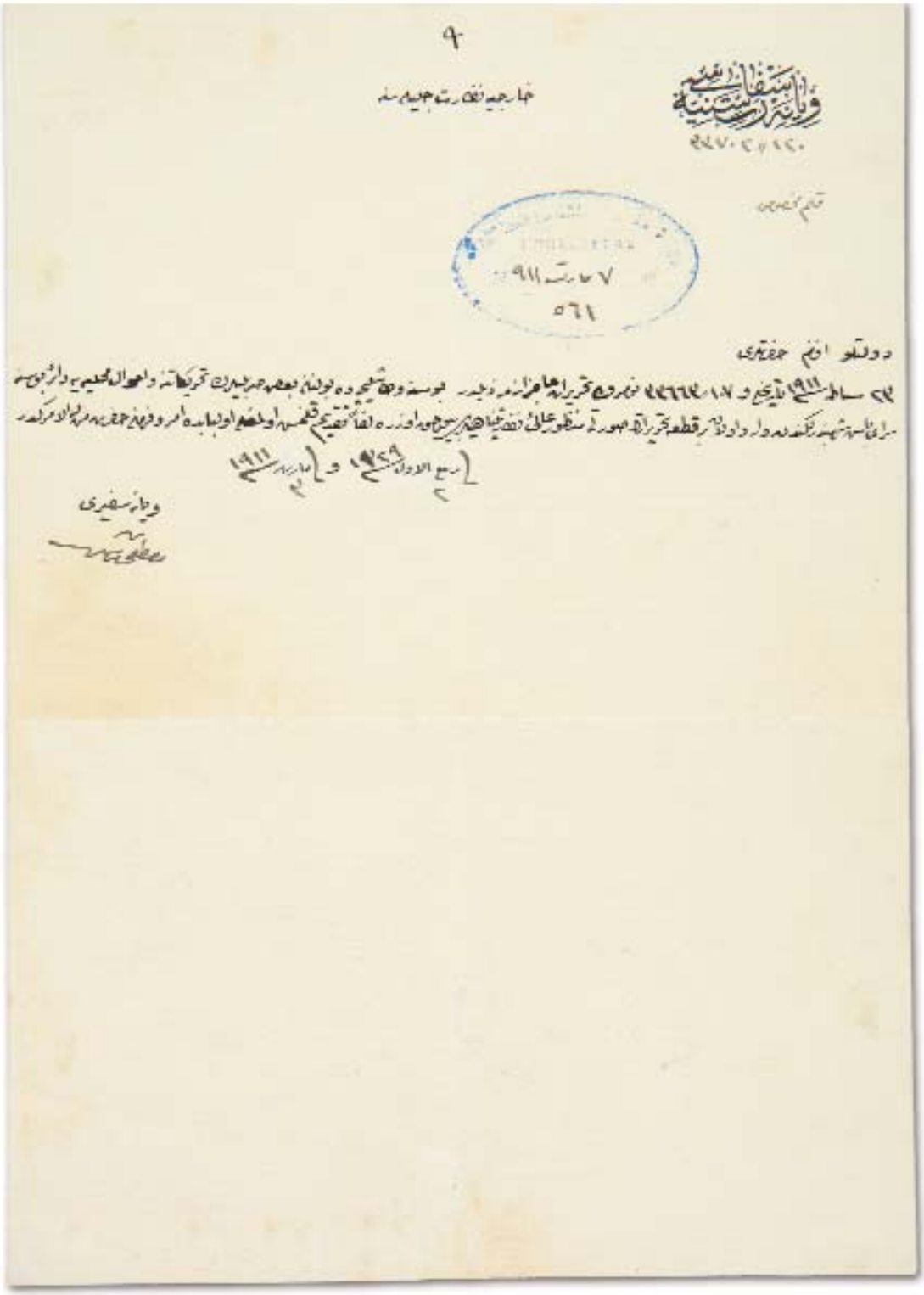

HR. SYS, 141/49

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:09 Page 128

29

BOSNA MÜSLÜMANLARINA HOŞGÖRÜLÜ YAKLAŞIMINDAN DOLAYI AVUSTURYA'NIN BOSNA VALİSİ VE DAHİLİYE MÜDÜRÜNE NİŞAN VERİLMESİ

Bosna ve Hersek müslümanlarına karşı göstermiş oldukları hoşgörü ve yapmış oldukları hizmetlerden ötürü Avusturya'nın Bosna valisi ile Dahiliye müdürüne birer Osmanlı Nişanı verilmesi hususunda Bosna ve Hersek Evkaf ve Maarif-i İslamiye Direktörü Mehmed Şerif'in Dahiliye ve Maliye Nazırı Talat Bey'e göndermiş olduğu mektup

DODJELJIVANJE MEDALJA AUSTRİJSKOM VALİJİ İ DİREKTORU UNUTRAŠNJİH POSLOVA U BOSNİ ZBOG NJİHOVOG TOLERANTNOG ODNOSA PREMA BOSANSKİM MUSLİMANİMA

Pismo koje je poslao direktor vakufa i islamskog obrazovanja (Evkaf i Maarif-i İslamije) Bosne i Hercegovine Mehmeda Šerifa ministru unutrašnjih poslova i finansija Talat begu da se da po jedna medalja austrijskom valiji i direktoru unutrašnjih poslova za tolerantni odnos koji su pokazali prema muslimanima Bosne

18/05/1916

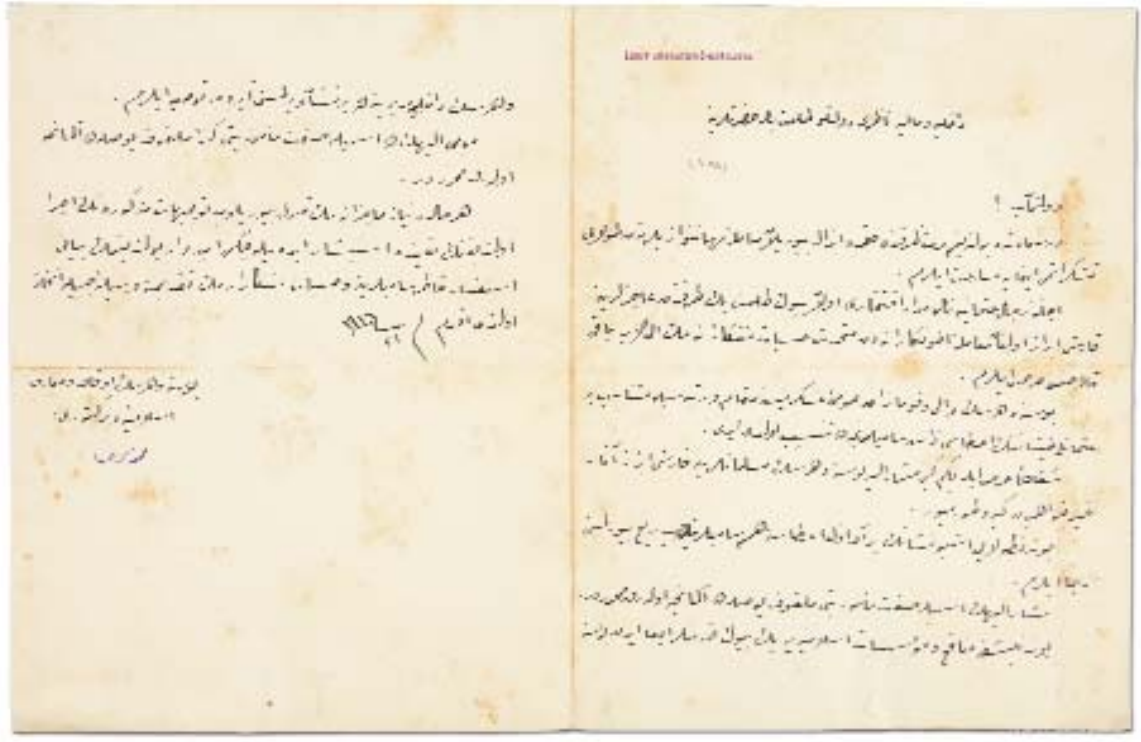

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:09 Page 129

Şerif Arnavutovic
SARAJEVO

Dahiliye ve Maliye Nâzırı Devletli Talat Bey Hazretleri'ne

Devlet-meâb!

Dersaâdet'de bulunduğum müddet zarfında hakkımda ibzâl buyurulan muamale-i mühimmât-nüvâzîlerinden dolayı teşekkürâtımı ifaya müsâra'at eylerim. Ecille-i ricâl-i Osmaniyye'nin medâr-ı iftihârı olan Büyük Talat Bey tarafından acizîlerine karşı ibrâz olunan muamele-i uhuvvet-kârâneden mütehaddis hissiyât-ı minnet-kârânemin ilelebed bâki kalacağını arz eylerim.

Bosna ve Hersek Vali ve Kumandan-ı umumî-i askerîsine makam ve rütbesiyle mütenâsib bir Osmanlı nişânının i'tâsı zât-ı sâmîlerince de tensîb olundu idi.

Şifahen arz eylediğim gibi müşârunileyh Bosna ve Hersek Müslümanlarına karşı ibrâz-ı âsâr-ı hayırhâhîden geri durmuyor.

Bundan dolayı işbu nişânın bir an evvel i'tâsına himem-i sâmîlerinin bî-dirîğ buyurulmasını ve Hersek Dahiliye Müdürü'ne de bir nişân verilmesini ayrıca tavsiye eylerim. Mûmâileyhin ismiyle sıfat-ı memuriyeti kezâ melfûf pusulada Almanca olarak muharrerdir.

Her hâlde niyaz-ı acizânemin kabul buyurulup tevcihât-ı mezkûrenin icra olunduğunun yakında istibşâr edebileceğimi ümidvar bulunduğumun beyânı istifsâr-ı hâtır-ı sâmîlerine ve hissiyât-ı minnetkârânemin takdimine vesile-i cemile ittihâz olundu, efendim.

Fî 24 Nisan sene 1916

Bosna ve Hersek Evkâf ve Maârif-i İslâmiye Direktörü
Mehmed Şerif

**

Dahiliye Nezâreti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Leffen takdim kılınan pusulada isim ve memuriyetleri muharrer bulunan Bosna ve Hersek Vali ve kumandanıyla dahiliye müdürünün menâfî-i İslâmiye hâdim olmalarından dolayı taltifleri geçenlerde Dersaâdet'e gelen Bosna ve Hersek Evkâf ve Maârif-i İslâmiye Müdürü Mehmed Şerif Efendi tarafından rica edilmiş olmakla bu iki zât ile mûmâileyh Mehmed Şerif Efendi'nin münasib nişânla taltifleri muvâfık görülmüş ise de icra-yı icabı menût-ı re'y-i âlî-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda.

5 Mayıs sene [1]332 / [18 Mayıs 1916]

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:12 Page 130

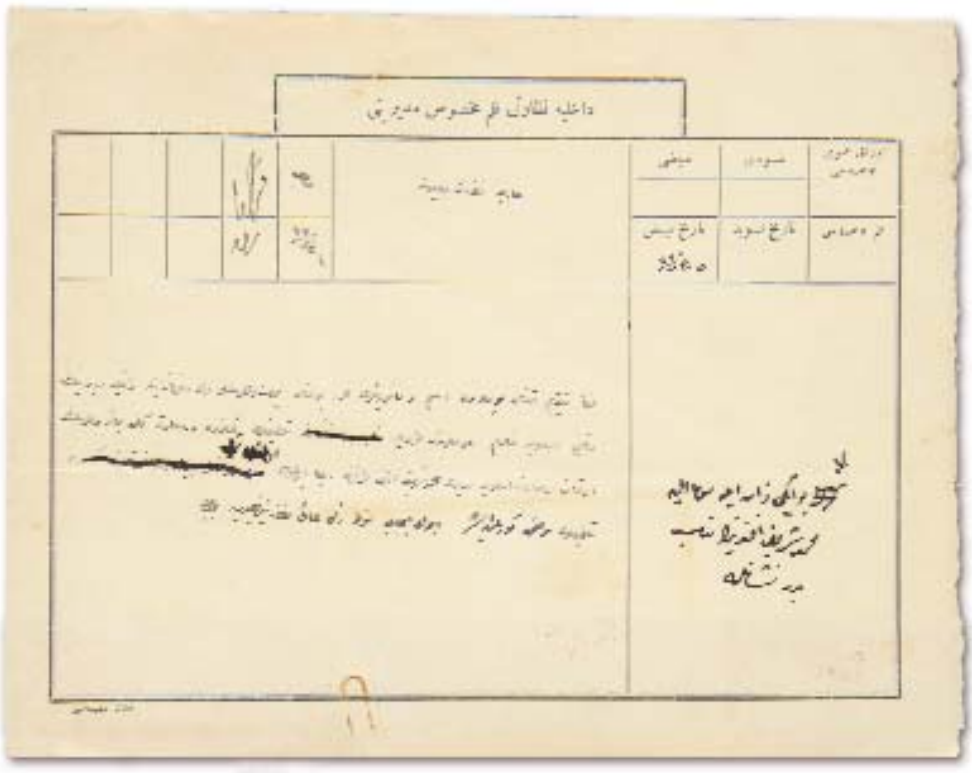

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:12 Page 131

Kalem-i Mahsus
158

Bosna ve Hersek Evkâf ve Maârif-i İslâmiye Direktörü Mehmed Şerif

İstanbul'da gördüğü muamele-i lütufkârânenin ebediyyen minnetdârı olduğunu arz ederek va'd-i devletleri vechile münasib bir nişânla taltif buyurulmak üzere Bosna ve Hersek vali ve kumandanının Almanca isim ve sıfatını mübeyyin bir pusulayı takdim eylemekdedir. Bosna'da menâfî-i İslâmiye'ye muvâfık hizmetler gösteren ve ismi mer-bût pusulada Almanca muharrer olan Bosna ve Hersek Dahiliye müdürüne de bir nişân verilmesini ayrıca temenni ediyor.

DH. KMS, 39/10

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:14 Page 132

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:16 Page 133

ASKERİ KONULAR
VOJNE TEME

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:18 Page 134

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:18 Page 135

BOSNA'DA GÖSTERDİĞİ YARARLILIK ÜZERİNE ABDULLAH OĞLU HÜSEYİN'E TİMAR VERİLMESİ

Bosna'da Abdullah oğlu Hüseyin'e gösterdiği yararlılık üzerine üç bin akçelik timar verilmesine dair Bosna Beylerbeyi Ferhad Paşa'ya gönderilen fermân

NAGRADİTİ TİMAROM ABDULLAHA ŞİNA HUŞEJİNA KOJİ JE BİO OD KORİŠTİ U BOSNİ

Ferman koji je poslan bosanskom beglerbegu Ferhad paši o tome da se da timar od tri hiljade akči Abdullahu sina Huscjna koji jc bio od koristi u Bosni

08/12/1580

Emirü'l-ümerâ'il-kirâm kebîrü'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtiram sahibü'l-izzi ve'l-ihtişam el-muhtas bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-âlâ

Bosna Beylerbeyisi Ferhad dâme ikbâlühû tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olucak. Malum ola ki Südde-i Saadetime mektub gönderip garib yiğitlerden Abdullah oğlu darende-i fermân-ı hümâyûn Hüseyin için[1] yarardır deyu bildirdiği ecilden mezîd-i inâyetimden ibtidâdan üç bin akçe timar ve-rilmesin emredip mezbûr emrim mûcebince düşenden üç bin akçelik bir timar tevcîh edip tezkiresin veresin. Böyle bilesin. Alâmet-i şerife itimad kılasın.

Tahrîren fî evâil-i şehr-i Zilkade sene semân ve semânîn ve tis'a mi'e / [8 Aralık 1580]

Be-makam-ı Kostantiniyye el-mahrûse

C. TZ, 7777

1Kayd şud fî 15 Cemâziyelevvel sene 990 [7 Haziran 1582]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:19 Page 136

31

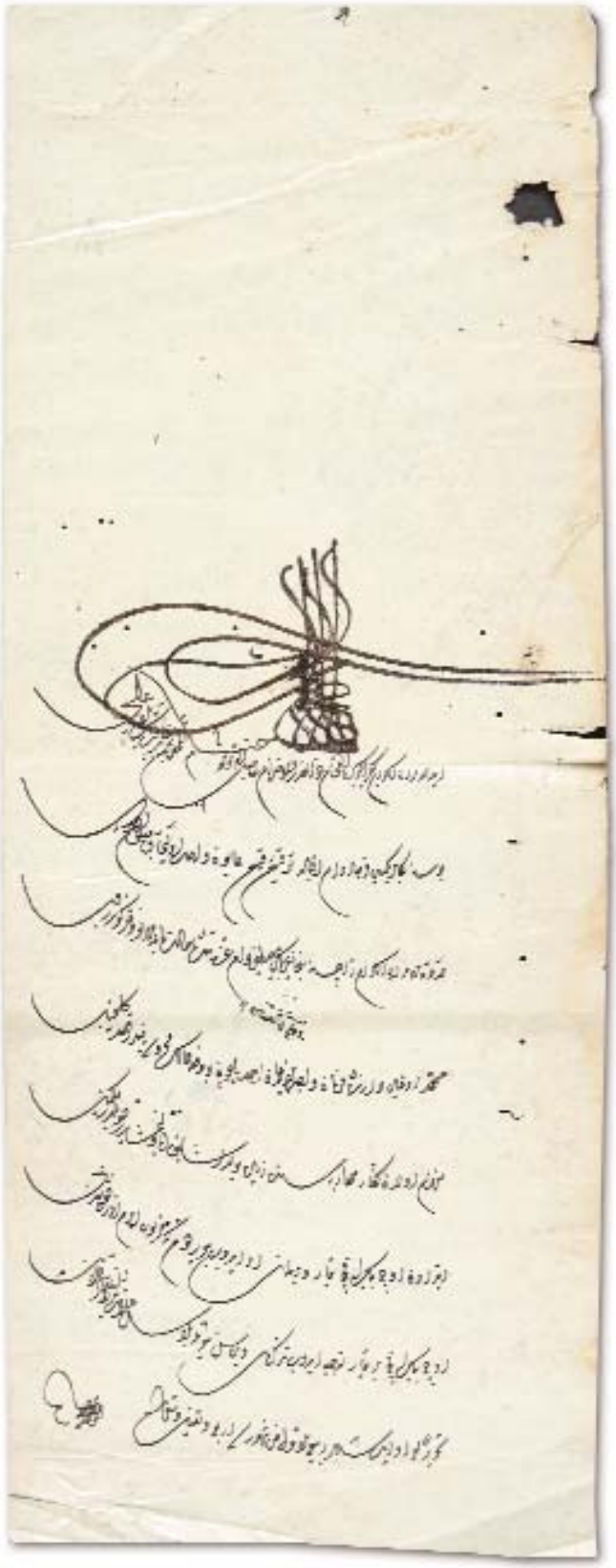

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:19 Page 137

MEHMED OĞLU AHMED'E SAVAŞTA GÖSTERDİĞİ ÜSTÜN HİZMETLERİ DOLAYISIYLA BOSNA'DA TİMAR TAHSİSİ

Mehmed oğlu Ahmed'e savaşta göstermiş olduğu üstün gayret ve hizmetinden dolayı Bosna'nın Zaçeşne Sancağı Beyi Mustafa'nın yazısı doğrultusunda timar arazisi verilmesi

ZBOG İZUZETNE SPOSOBNOSTİ KOJE JE POKAZAO U RATU DODİJELİTİ TİMAR AHMEDU SİNA MEHMEDOVA

Na osnovu dopisa Mustafc, bcga Začcšnog sandžaka u Bosni, dodijcliti timarsku zemlju Ahmedu sina Mehmedova za izuzetan trud i usluge koje je pokazao u ratu

20/02/1586

TUĞRA

[III. Murad]

Emirü'l-ümerâil kirâm kebiru'l-kiberâi'l-fiham zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sahibü'l-izz ve'l-ihtişam el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-a'lâ

Bosna Beylerbeyisi Ferhad dâme ikbâlühû tevkî-i refî-i hümâyûn vasıl olucak malum ola ki kıdvetü'l-ümerâi'l-kirâm Zaçesne Sancağı Beyi Mustafa dâme izzühû Südde-i Saadet-meâbıma mühürlü defter gönderip Muhammed oğlu darende-i fermân-ı vâcibü'l-iz'ân Ahmed için bu defa Memâlik-i Mahrûse'ye zarar kastına gelip münhezim olan küffâr muharebesinde ziyade yoldaşlıkda bulunmuşdur deyu bildirmeğin ibtidâdan üç bin akçe timar verilmesin emredip buyurdum ki, mezbûra emrim üzere fevtinden üç bin akçe bir timar tevcîh edip tezkiresin veresin şöyle bilesin alâmet-i şerife itimad kılasın.

Tahrîren fî evâil-i şehri Rebîülevvel min şühûri sene erba'a ve tis'în ve tis'â mie /

[20 Şubat 1586]

Be-makam-ı Kostantiniyye el-Mahrûse

C. AS, 23902

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 138

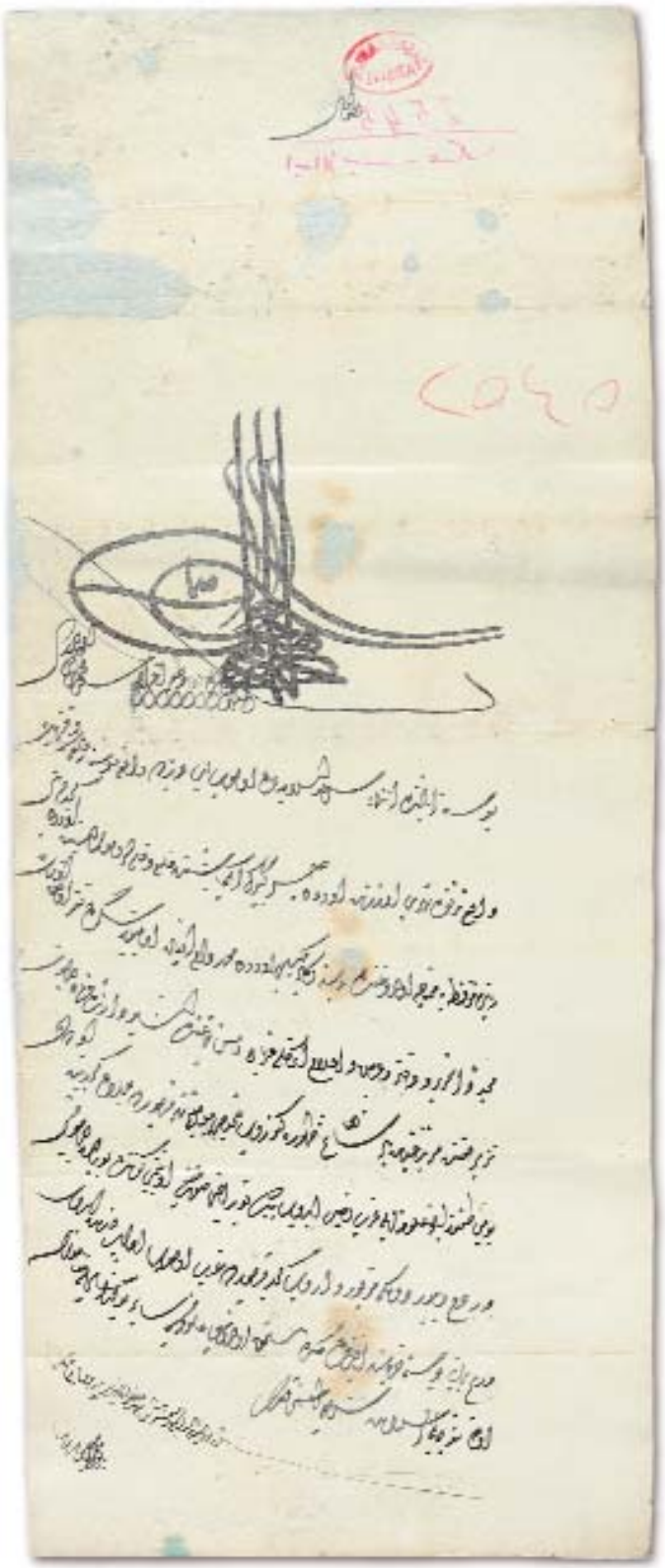

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 139

MOSTAR KALESİ VE NERETVA NEHRİ ÜZERİNDEKİ GEÇİTLERİN MUHAFAZASI

Mostar Kalesi ve Neretva Nehri üzerinde olan köprünün iki tarafındaki kale ve kuleler ile civarındaki geçitleri savunmak için 380 kişi gerektiği, Bosna Beylerbeyi Mehmed'in teklifiyle Nezir'in Neretva Nehri Cemelan geçidinde günlük 9 akçe maaş ile azeb tayin edildiği

ČUVANJE TVRĐAVE U MOSTARU İ MOSTOVE PREKO NERETVE

Potrebno je 380 ljudi za čuvanje Mostarske tvrdave, kule i tvrdave na obje strane mosta preko Neretve i oko njega te na osnovu prijedloga bosanskog begrlerbega Mehmeda, Nezir je imenovan kao azep (vojnik koji se koristi u različite svrhe) na prolazu Džemelan na rijeci Neretvi sa plaćom od devet akči dnevno

24/09/1684

TUĞRA

[II. Ahmed]

Nişân-ı şerif-i âlîşân-ı sâmî-mekan-ı Sultanî ve tuğra-yı garrâ-yı cihan-sitân-ı hakanî hükm-i oldur ki

Bosna Eyaleti'nde intihâ-i serhadd-i İslâmiye'den olup leb-i deryada vâki Mostar Kalesi ve kurbunda vâki Neretva Nehri üzerinde olan cisr-i kebîrin iki başında kale ve kuleler ve havalisinde olan geçidleri ziyade muhafazaya muhtac olduğundan Bosna beylerbeyisi olan Mehmed dâme ikbâluhu üç yüz seksen nefer olmak üzere müceddeden tahrîr ve defter ve arz ve ilâm etmekle azebân-ı hâmis cemaatinden işbu darende-i fermân-ı hümâyûn Nezir hakkında müretteb-i inâyet-i Padişahânem zuhura getirip telhisi mûcebince nehr-i mezbûrda Cemelan geçidinde odadan yevmi dokuz akçe ulufe ile azeb nasb edip bin yüz altı Safer'inin onuncu gününden bu berât-ı hümâyûnu verdim ve buyurdum ki mezbûr varıp geçid-i mezbûrda azeb olup eda-yı hizmet edip ve resm-i berâtı Bosna Hazinesine alındıkdan sonra müstehık olduğu ulufesi sair yoldaşlarıyla ma'an havale oluna. Şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar.

Tahrîren fi'l-yevmi'l-râbi' ve ışrîn şehr-i Saferü'l-hayr sene sitte ve mi'e ve elf / [24 Eylül 1694]

Be-yurd-ı Sahra-yı Belgrad

İE. AS, 2545

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 140

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 141

HERSEK'E BAĞLI KALBENOKA KALESİ'NE AZEP TAYİNİ

Hersek Sancağı'nda Venedikliler tarafından tahliye ve Osmanlı Devleti'ne teslim olunan Kalbenoka Kalesi'nin korunması için Bosna Valisi Halil Paşa'nın teklifiyle Durmuş Salih'in kaleye günlük 8 akçe maaş ile azeb tayin edildiğine dair berat

İMENOVANJE AZEPA NA TVRĐAVİ KALBENOKA U BOSNİ İ HERCEGOVİNİ

Berat o imenovanju Durmuš Saliha za azepa odgovornog za čuvanje tvrdave Kalbenoka u Sandžaku Hercegovina koja je predana Osmanskoj državi od strane Venecijanaca, na osnovu prijedloga Bosanskog Valije Halil Paše sa dnevnicom od 8 akči

27/06/1701

TUĞRA

[II. Mustafa]

Nişân-ı şerif-i âlîşân-ı sâmî-mekan-ı sultanî ve tuğra-yı garrâ-yı cihan-sitâni hakanî hükmü oldur ki

Bosna Eyaleti'ne tâbi Hersek Sancağı'nda vâki Venedik cumhûru tarafından tahliye ve teslim olunan Kalbenoka Kalesi hıfzı için müceddeden tahrîr olunan azebân-ı hâmis cemaatinden işbu dârende-i fermân-ı hümâyûn Durmuş Salih hakkında mezîd-i inâyet-i Padişahânem zuhura getirip Bosna Valisi düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham ve nizâmü'l-âlem vezirim Halil Paşa edâmallahu Teâlâ iclâlehûnun arzı ve müfredât defteri mûcebince bin yüz on üç Muharremi'nin on yedinci gününden birinci odada yevmî sekiz akçe ulufe ile azeb nasb edip bu berât-ı hümâyûnu verdim ve buyurdum ki, mezbûr varıp eda-yı hizmet edip ve resm-i berâtı Bosna Hazinesi'ne alındıkdan sonra ulufesi sair yoldaşlarıyla ma'an havale oluna. Şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar.

Tahrîren fî yevmi'l-ışrîn şehri Muharrem sene selâse aşer ve mi'e ve elf / [27 Haziran 1701]

Be makam-ı Edirne el-mahrûse

C. AS, 8956

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 142

34

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 143

BOSNA MUHAFAZASINDA BULUNAN ASKERLERİN ZAHİRE İHTİYACI

Bosna muhafazasında olan Osmanlı askerlerinin tayinatları için Taşlıca, Çayniçe, Çelebipazarı, Yenivaroş,Travnik, Nevahi-i Saray, İskopya ve Maglay kazalarından belirlenen miktarlarda zahire satın alınması

TREBOVANJE HRANE ZA VOJNIKE KOJI ČUVAJU BOSNU

Kupovina određene količine hrane iz Tašlidže, Čajniča, Čelebi Pazara, Yeni Varoši, Travnika, Nevahi-i Saraja, Skoplja i Maglaja za potrebe Osmanlijskih vojnika koji su zaduženi za čuvanje Bosne
16/01/1718

Mübâya'a-i zehâir an kaza-i mezkûrîn bera-yı nakl-i Bosna der-sene 1130

Kaza-i Taşlıca		Kaza-i Prepol	
Şaîr: 3.500 kile	Dakîk 3.500 kile	Kîle-i şaîr 3.500	Kîle-i dakîk 3.500
Kaza-i Çayniçe		Kaza-i Çelebipazarı	
Kîle-i şaîr 2.000	Kîle-i dakîk 2.000	Kîle-i şaîr 2.500	Kîle-i dakîk 2.500
Kaza-i ... Morova?		Kaza-i Yenivaroş	
Kîle-i şaîr 2.000	Kîle-i dakîk 2.000	Kîle-i şaîr 5.000	Kîle-i dakîk 5.000
Kaza-i Travnik		Kaza-i Nevâhî-i Saray	
Kîle-i şaîr 2.500	Kîle-i dakîk 2.500	Kîle-i şaîr 3.500	Kîle-i dakîk 3.500
Kaza-i Uskupya-i Bâlâ ve Zîr		Kaza-i Maglay	
Kîle-i şaîr 3.000	Kîle-i dakîk 3.000	Kîle-i şaîr 2.500	Kîle-i dakîk 2.500

fî 60 ma'a nakl	fî 90 ma'a nakl
Saraybosna	Saraybosna
Şaîr	Dakîk
30.000 kile	30.000 kile
Akçe	Akçe
1.800.000	2.700.000

Yekün
Akçe
4.500.000

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 144

Telhis

Telhîsi mûcebince iktizâ eden ahkâmı verilmek buyuruldu.

13 S. sene [1]130

Arz-ı bende-i bî-mikdar budur ki

Hâlâ Bosna muhafazasında olan asâkir-i İslâm tayinatları için zahire tedariki lâzım ve muktezî olmağın işbu tertib ve defter olan kazalardan şaîrin kîlesi Bosna'ya nakli ile altmışar ve dakîkin kilesi nakli ile doksanar akçeye olmak üzere zikrolunan kazalardan otuz bin kile şa'îr ve otuz bin kile dakîk mu'accelen mübâya'a ve nakl ve kabzına memur olana teslim etdirilip ve lâzım gelen bahâları için kırk beş yük akçe inşaallahu Teâlâ bin yüz otuz bir senesi Bosna cizyesi malından cizyedâr yediyle ashâbına verilmek üzere iktizâ eden ahkâmı verilmek bâbında fermân devletli saadetli Sultanım hazretlerinindir.

13 Safer 1130 / [16 Ocak 1718]

C. AS, 15754

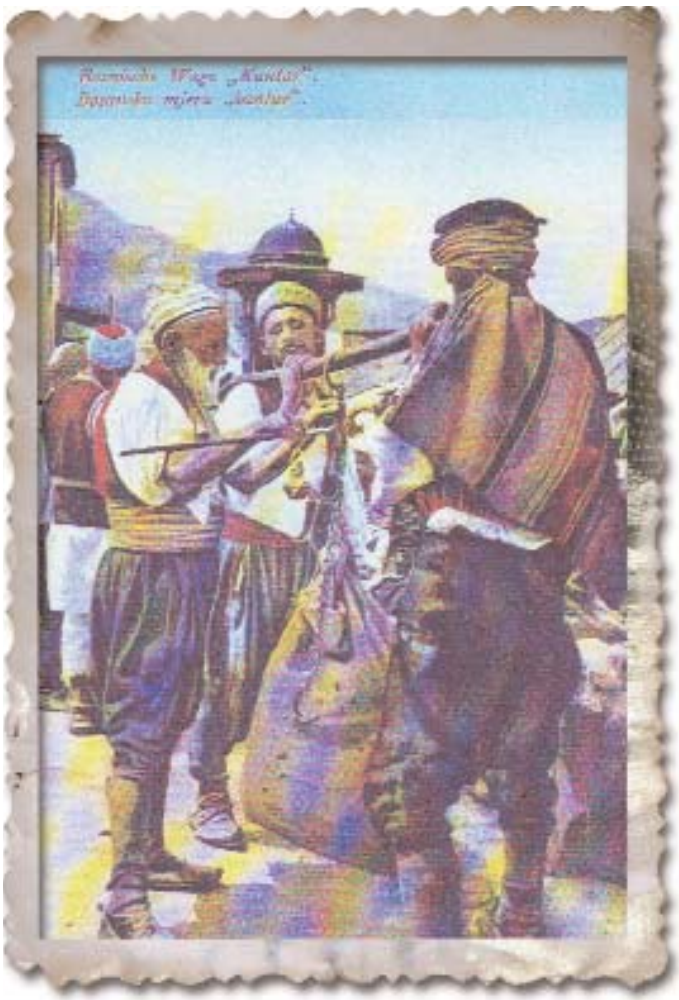

Saraybosna Başçarşı'da kantarla yük tartan esnaf...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 145

OSMANLI SERHADDİNİN KİLİDİ OLAN SARAYBOSNA KALESİ'NİN TAMİRİ

Saraybosna Kalesi'nin yıkılmağa yüz tutan mahallerinin tamiri, yetersiz durumdaki silah, cephane ve gıda stoklarının tamamlanması hususundaki arzuhal üzerine gönderilen meblağ ve ahali üzerine konulan yükümlülüklerin yetersiz kaldığı, kalede tamir edilecek bölgelerin tahmin edilenden daha fazla olduğunun ortaya çıktığı, bu sebeple yeni ödenek gönderilmesi ve ahali üzerine yeni yükümlülükler konulması hususunda Bosna halkı ve ileri gelenlerinin toplu istidaları

POPRAVLJANJE SARAJEVSKE TVRĐAVE KOJA JE KLJUČ OSMANLIJSKOG GRANIČNOG POJASA

Na osnovu arzuhala (molbe) za popravljanje mjesta koja samo što se nisu srušila na sarajevskoj tvrđavi i dopuniti nedovoljne količine oružja, municije i hrane utvrđeno je da je novac koji je poslan za sve to nije dovoljan, da nisu dovoljna sredstva koja narod obezbjeđuje državi i da je dijelova tvrđave koji se moraju popraviti daleko više od predviđenih. Zbog toga potrebno je još finansija i novih nameta za stanovništvo. To je ono što zajednički traže narod i bosanski prvaci

03/10/1777

Medâr-ı ibâd ve menât-ı murâd olan atebe-i ulyâ-yı merâhim-mu'tâd ve südde-i seniyyâ-yı mekârim-müzdâd dâme't-müfettehatü'l-ebvâb mede'd-dühur ve'l-ahkâb turâb-ı müstetâb-ı süreyyâ cenâbına bi-kemâli't-tazarrû' ve'l-iltihâb ciyâh-ı ubûdiyet-mâlîde ve vücûh-ı rıkkıyyet-sâyîde kılınıp istisâd-ı hâl ve iktisâb-ı emânı ve âmâl-i ümniyyesiyle Memâlik-i Mahrûse'nin sedd-i seddi ve serhadd-i mansûrenin âhenîn-i kilidi olan Eyalet-i Bosna'da kürsi-i memleket ve kutb-ı daire-i Eyalet-i Medine-i Saray'da sâkin ve mütevattın eşraf-ı kuzât ve ulema ve meşâyih ve fukahâ ve bi'l-cümle eimme ve hutabâ ve yeniçeri serdengeçdileri ve ihtiyârân ve alemdarları ve ashâb-ı ticaret ve rüesâ-yı erbâb-ı hırfet ve sair ve vedî'â-i hazret-i kibriyâ olan fukarâ ve zuafânın bi-tarîki'l-mahzar arzuhâl-i sıhhat-eser ve sadakat-güsterleri budur ki medine-i mezbûrede daru'l-cihâd ve hısn-ı hasîn-i ibâd olan kale-i sengin bünyâd mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile bazı mahalli münhedim olmağla tamir ve termîme eşedd-i ihtiyacı olup ve top ve mühimmâtı ve cephâne ve âlâtı ekall-i kalîl ve anbarında zehâirden dane-i erzen mevcud olmayıp belde-i mezkûra dahî nazargâh-ı düşmen-i dîn-i hazelân-ı karîn ve etraf-ı selâsesi beyne'l-a'dâ vâkı'a olmağın bundan akdem dergâh-ı felek-medâra arz ve mahzar-birle istirhâm ve istid'â olundukda bi-tevfîki'l-ilâh cânib-i hazret-i zillüllâh-i alem-penahîden müsaade-i aliyye-i hüsrevânî-i erzânî buyurulup şeref-yâfte-i sudûr bulan fermân-ı âlîşân mûcebince binâ ve tamirine mübâşeret olundukda mukaddemâ lede'l-keşf duvarda tamiri yüz zirâ' tahmin olunan mahallerin tathîrine şurû' olundukda ekser mahallî çürük olmağla münhedim olduğundan üçer-beşer yüz zirâ' mikdarı gedikler açılıp bi'z-zarûre tecdîd ve metin ve müstahkem bina ve bu ana gelince hitâm bulan mahâl ve mevâzı'ı hâlâ Eyalet-i Bosna kaymakamı mîrimîrân-ı kirâmdan izzetli

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 146

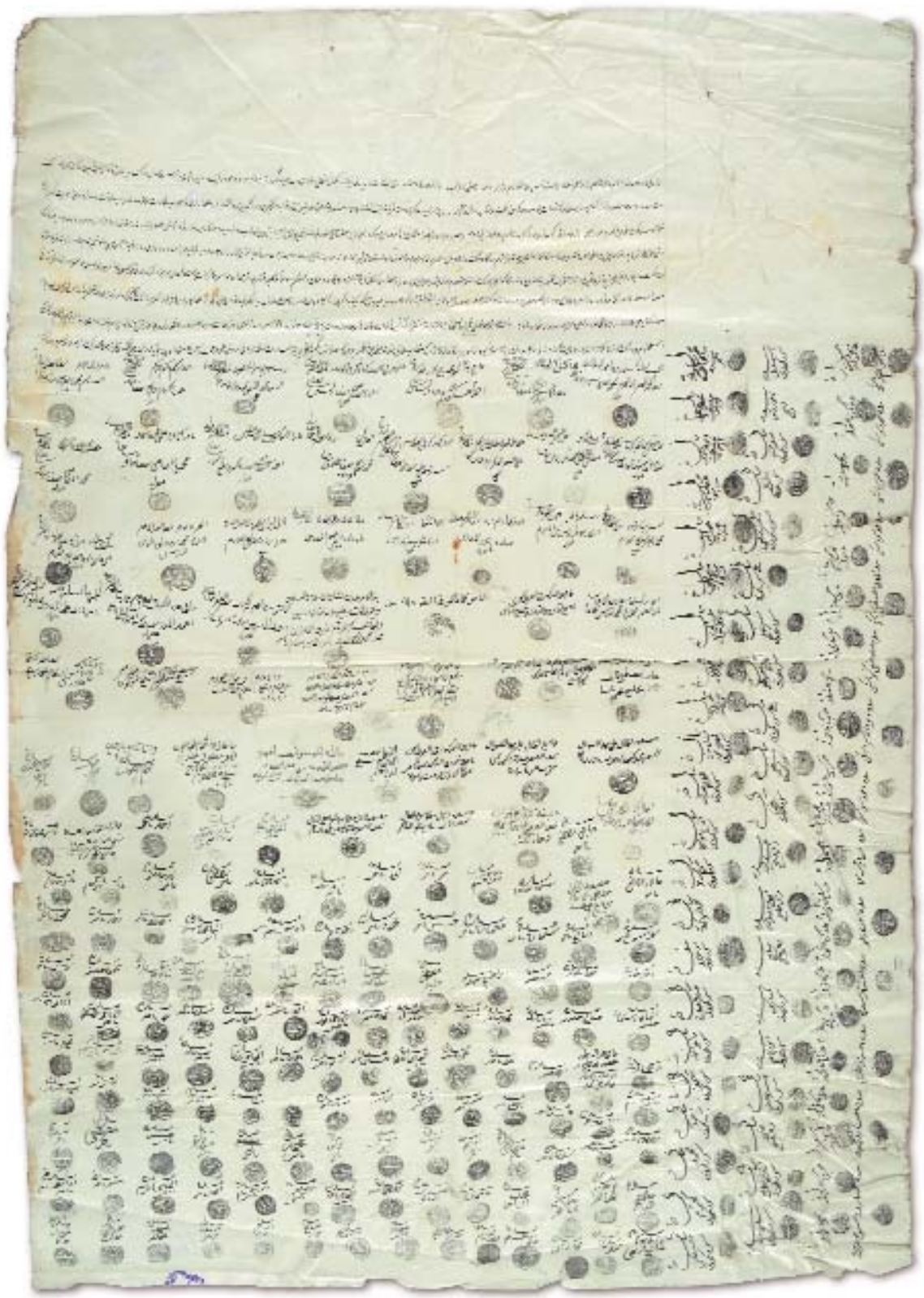

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 147

Cafer Paşa buyuruldusu ile bina emini ve medine-i mezbûre mütesellimi Hasan Ağa ve Mimar-ı Bosna diğer Hasan Ağa ve sair ehl-i vukûf ve vücûh-ı ahali ma'rifetleriyle ve ma'rifet-i şer'le keşf ve misâha ve defter olunup ancak ebniye-i mezkûreye cânib-i mîrî-den iki bin sekiz yüz seksen kuruş inâyet ve ihsân ve ale'l-hesab iki bin kuruş bi-tarî-ki'l-havale i'tâ buyurulup bâki kalan sekiz yüz seksen kuruş ve gerek emr-i âlîşânda ba'de't-tamir irsâl ve ihsânı tevkif buyurulan mikdar-ı kifâye cebehâne ve erzen ve elli aded şâhî ve on adet havan topları inâyet ve ihsân ve fîmâ-ba'd muhtac-ı tamir olan mahâllin malzemesine muktezî olan de'b-i me'lûf ve kaide-i serhad üzere mal-ı mîrîsi tayin ve mevleviyyet ve nevâhîsi ve sair kazâhâdan iânet vechile mu'tâd üzere kömür-ler ve çerâhur ihrac ve ahaliden lâzım gelen iânet-i bedeniyye ile termîm ve itmâm ve kemâ-yenbağî istihkâm verilmek üzere kemâ fi's-sâbık emr-i âlîşân inâyet ve ihsân buyurulmak bâbında sağîr ve kebîr ve bernâ ve pîr-i dergâh-ı âlem-penâh-ı türâb-ı müstetâb-ı süreyyâ cenâbına bi-tarîki'l-mahzar arzuhâl-i sadakat-güster tahrîrine cesaret olundu. Bâki emr u fermân ve merhamet ve ihsân menût-ı devlet-meâb ve mer-hamet-ünvânındır.

Fî gurre-i Ramazanü'l-mübarek sene ihdâ ve tis'în ve mi'e ve elf / [3 Ekim 1777]

Mühürler

C. AS, 39798

Bosna'da demirci esnafı...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 148

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:20 Page 149

BOSNA'NIN KİLİDİ SAYILAN YENİPAZAR KALESİ'NİN TAMİRİ

Bosna Eyaleti'nin kilidi sayılan Yenipazar Kalesi'nin palanka ve karakolhaneleri zamanla tamire muhtaç bir hale geldiğinden Taşlıca, Prepol ve İstareflak kazalarının yardımlarıyla tamir ettirilmesi

POPRAVLJANJE NOVOPAZARSKE TVRĐAVE KOJA JE OD KLJUČNE VAŽNOSTI ZA BOSNU

Pošto su vremenom ostarjele te ima potrebe za popravku palanki i karaula Novopazarske tvrdave koja se smatra ključom bosanskog ejaleta, popravljanje istih je moguća pomoću koja će biti prikupljena iz nasclja Tašlidžc, Prijcpolja i Stariflak.

09/06/1788

Hala Bosna Valisi Bekir Paşa'ya ve Yenipazar kadısına ve bu defa Yeni[pa]zar Kalesi'ne bina emini nasb u tayin olunan (boş) hüküm ki

Eyalet-i Bosna'nın kilidi mesâbesinde olan Yenipazar Kalesi'nin istihkâmı mühim ve muktezî ve kale-i merkûmenin şeranpoyları[palankaları] ve karakolhâneleri mürûr-ı eyyâm ile harâba müşrif olduğu ecilden tahassun olunacak mikdarı mehmâ emken tamiri için beş bin kuruş masârıfa muhtac olmakla îsâl ve irsâl olunmasını Yenipazar kadısı bu defa ordu-yı hümâyûnuma tahrîr ve ilâm etmekle Hazine-i Âmirem defterleri tetebbu‘ olundukda bundan akdem kale-i mezbûrenin muhtac-ı tamir olan mahâll ve mevâzi‘i sâbıkı mûcebince civarında vâki Taşlıca ve Prepol ve İstareflak Kazaları iânet ederek cânib-i mîrîden bir nesne mütâlebe olunmamak şartıyla tamir u tekmîl ve hitâm haberi arz u ilâm olunmak bâbında doksan dokuz senesinde emr-i şerifim verildiği Başmuhasebe'den derkenar ve takrîr ile arz olundukda ebniye-i mezbûrun henüz tekmîline dair kayd bulunmadığından gayrı el-hâletü gelen tahrîrâta nazaran beş bin kuruş masârıf ile vücuda gelir deyu inhâ olunmakdan nâşi müceddeden keşf ve defter olunınca vakit mürûruyla maslahat fevt olacağı ecilden husus-ı mezbûra bu tarafdan sen ki mûmâileyhsin mahsus bina emini tayin ve yedine ale'l-hesab iki bin beş yüz kuruş i‘tâ olunmakla muktezâ-yı memuriyetin üzere mahalline varup bir tarafdan lâzımu'l-inşa ve't-tahkîm olan mahallerin binasına şürû‘ ve mübâşeret ve tekmîline sa‘y ü gayret ve bir tarafdan dahi keşif defterini ordu-yı hümâyûnuma irsâl eylemen fermânım olmağın memuriyetini hâvî işbu emr-i âlîşânım ısdâr ve i‘tâ olunmuşdur gerekdir ki meblağ-ı mezbûr iki bin beş yüz guruşa ahz ve bir saat mukaddem mahall-i mezbûre varup kale-i mezbûrun bir tarafdan lazımu'l-inşa ve't-tahkîm olan mahallerinin binâsına şürû‘ ve mübâşeret ve serî‘an tekmîline sa‘y ü gayret ve bir tarafdan dahi keşf defterini ordu-yı hümâyûnuma irsâle ihtimâm u dikkat eyleyesin ve siz ki müdîr-i müşâr ve kadı-ı mûmâileyhimâsız sizler dahi muktezâ-yı emr-i şerifime imtisâl ve mütâba‘at eylemeniz bâbında fermân-ı âlîşânım sâdır olmuşdur.

Fî 5 N. Sene 1202 / [9 Haziran 1788]

Muhasebe-i [Evve]l

C. AS, 40192

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 150

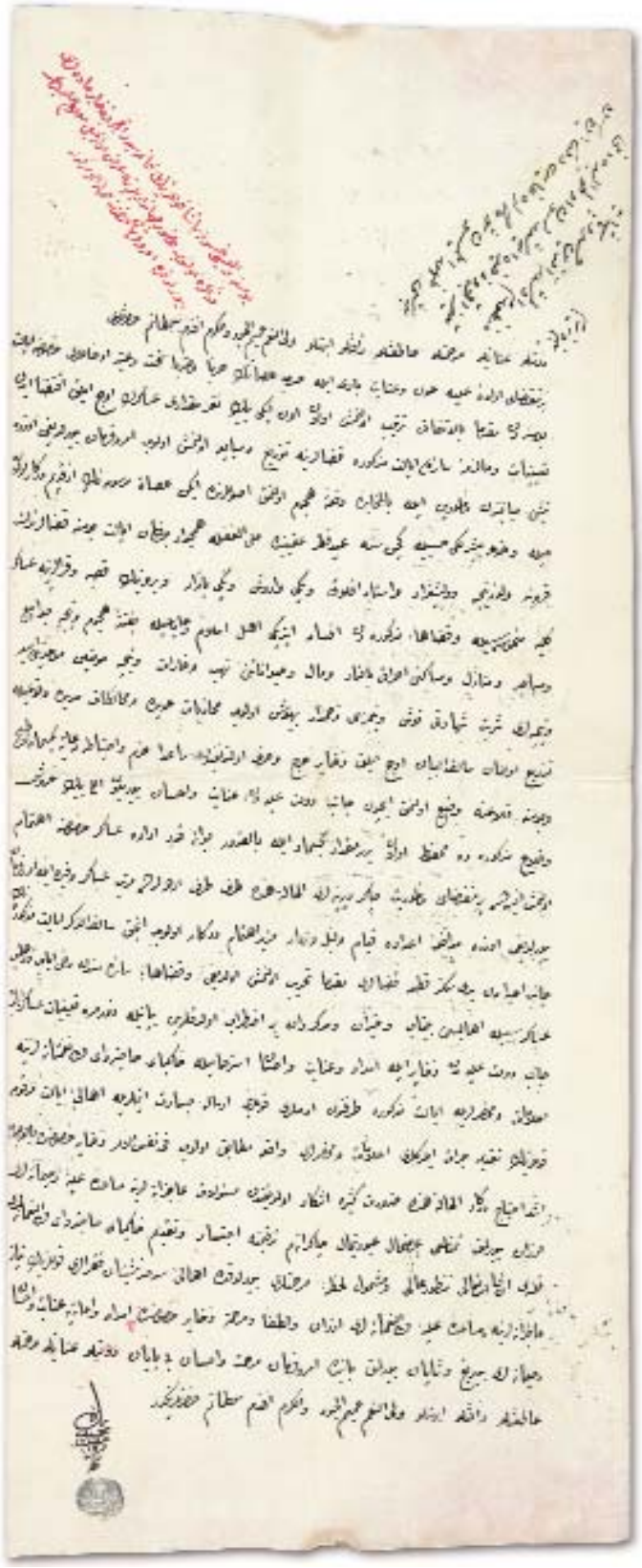

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 151

37

BOSNA'YA BAĞLI BAZI KAZALARIN SIRPLAR TARAFINDAN YAKILIP YIKILMASI ÜZERİNE GÖNDERİLEN ASKERLERİN İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

Bosna'ya bağlı Krubine, Luzniçe, Vişegrad, İstareflak, Yenivaroş, Yenipazar ve Bırvenik kazalarındaki hane, mescid ve menziller Sırplar tarafından yakılıp yıkıldığı, mal ve hayvanlarının gasbedildiği ve birçok Müslümanın katledildiğinden dolayı bu bölgede asileri bertaraf etmek için oluşturulan 12 000 kişilik askerin günlük zahire ve akçe ihtiyacının bölge halkı yerine hazineden karşılanması

ZBOG PALJENJA I RUŠENJA NEKIH NASELJA U BOSNI PODMIRIVANJE POTREBA VOJNIKA KOJI SU TAMO POSLANI

Zbog toga što su kuće, džamije i menzili (stanice putovanja) u Bosanskim kasabama Krobine, Loznica, Višegrad, Stariflak, Nova Varoš, Novi Pazar i Bronik uništene i zapaljene a imanja i stoka oteta i mnogo muslimana pobijeno od strane srba poslato je 12 000 vojnika koji su dužni očistiti ove predjele od pobunjenika. Učiniti da se potrebe vojnika za hranom i novcem podmire od strane državne blagajne a ne da to narod plaća

06/10/1806

Benim vezirim

manzûrum olmuşdur. Aferin Hüsrev Paşa'ya

Tîz akçe ve zahire erişdirilsin. Ol havalide dahi bir şey zuhur eylemesin.

Şu maddelere gayet dikkat edesin.

Bosna Valisi Hüsrev Paşa kullarının kâimesidir. Akçe ve zehâyir maddeleri müzâkere olunup huzur-ı cihandârîlerine arz olunacağı malum-ı âlîleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Devletli inâyetli merhametli atûfetli re'fetli übbehetli veliyü'n-ni'am amîmü'l-cûd ve'l-kerem efendim Sultanım hazretleri

Ber-muktezâ-yı irâde-i aliyye avn ü inâyet-i Bârî ile Sırb usâtının harben ve darben taht-ı ra'iyyete idhalleri hususuna Eyalet-i Bosna'dan mukaddemâ bi'l-ittifak tertib olunmuş olan on iki bin nefer mikdarı asâkirin üç aylık iktizâ eden tayinât ve malzeme-i sairesi eyalet-i mezkûre kazalarına tevdî' ve mübâya'a olunmuş olup emr u fermân buyurulduğu üzere Niş cânibinden memurîn ile bi'l-muhabere def'aten hücum olunmak usullerinden iken usât-ı mersûmenin ez-kadim derkâr olan hile ve hud'a-pîşeliği hasebiyle geçen sene îyd-ı fıtr akîbinde ale'l-gafle hem-civar bulunan Eyalet-i Bosna

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 152

kazalarından Krupine ve Luzniçe ve Vişegrad ve İstareflak ve Yenivaroş ve Yenipazar ve Brvenik kasaba ve kurâlarına asâkir-i külliye-i menhûsasıyla ve kazahâ-i mezkûreden ifsâd etdiği ehl-i İslâm reâyâsıyla bağteten hücum ve nice cevâmi‘ ve mesâcid ve menâzil ve mesâkini ihrâk-bi'n-nâr ve mal ve hayvanâtını nehb ü gârât ve nice müminîn-i muvahhidîni esir ve niceleri şerbet-i şehâdeti nûş ve nicesi zahmdâr-ı bî-hoş olup muharebât-ı adîde ve muhafazât-ı medîde vuku‘uyla tevzî‘ olunan sâlifü'l-beyân üç aylık zehâyir harc u sarf olunduğundan mâadâ hazm ve ihtiyâta riâyeten peksimed tabh ve Bosna kılâ‘ına vaz‘ olunmak için cânib-i Devlet-i Aliyye'den inâyet ü ihsân buyurulan elli bin kuruş ve kılâ‘-ı mezkûrede mahfûz olan birer mikdar peksimed ile bi'z-zarûr bu ana kadar idare-i asâkir hususuna ihtimâm olunmuş ise de ber-muktezâ-yı memuriyet-i çâker-i dîrîneleri el-hâletü hâzihî taraf taraf ordularda müretteb asâkir-i vefîre ile emr u fermân buyurulduğu üzere müdafaa-i a‘dâda kıyâm ve leyl ü nehâr mezîd-ihtimâm derkâr olup ancak sâlifü'z-zikr eyalet-i mezkûrenin cânib-i a‘dâdan yedi sekiz kıt‘a kazaları mukaddemâ tahrib olunmuş olduğu ve kazahâ-i sairesinden dahi iyâb ü zihâb-ı asâkir sebebiyle ahalisi bîtâb ü hayrân ü sergerdân-ı pür-ızdırâb oldukların beyânıyla rûz-merre tayinât-ı asâkir için cânib-i Devlet-i Aliyye'den zehâyir ile imdad ü inâyet ü ihsân istirhâmıyla hâk-i pây-ı hâcet-revâ-yı veli-nimetânelerine ilâmât ve mahzarlarıyla eyalet-i mezkûre tarafından adamları kullarını irsâle cesaret etmeleriyle ahali-i eyalet-i merkûme kullarının takdime cür’et eyledikleri ilâmât ve mahzarları vâkı‘a mutâbık olup fî nefsi'l-emr zehâyir hususunda bi'l-vücûh eşedd-i ihtiyac derkâr el-hâletü hâzihî zaruret-i kesîre âşikâr olduğundan mes’ulât-ı acizânelerine müsaade-i aliye-i rahîmâneleri erzân buyurulmak temennası arzuhâl-i ubûdiyet-meâl-i çâkerânem terkîmine ictisâr ve takdim-i hâk-i pây-ı hâcet-revâ-yı veliyü'n-ni‘amâneleri kılındı. İnşâallahu Teâlâ manzûr-ı âlî ve meşmûl-lahzâ-i merhametleri buyuruldukda ahali-i serhad-nişînân fukarâları kullarının niyaz-ı acizânelerine müsaade-i aliyye-i veliyü'n-ni‘amâneleri erzân ve lutfen ve merhameten zehâyir hususunda imdad ve iâneye inâyet ü ihsân-ı rahîmâneleri bî-dirîğ ve şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân merhamet ve ihsân-ı bî-pâyân devletli inâyetli merhametli âtıfetli re’fetli übbehetli veliyü'n-ni‘am amîmü'l-cûd ve'l-kerem efendim Sultanım hazretlerinindir.

Fî 23 B. [12]21 / [6 Ekim 1806]

Mehmed Hüsrev
Vali-i Bosna

HAT, 135/5563

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 153

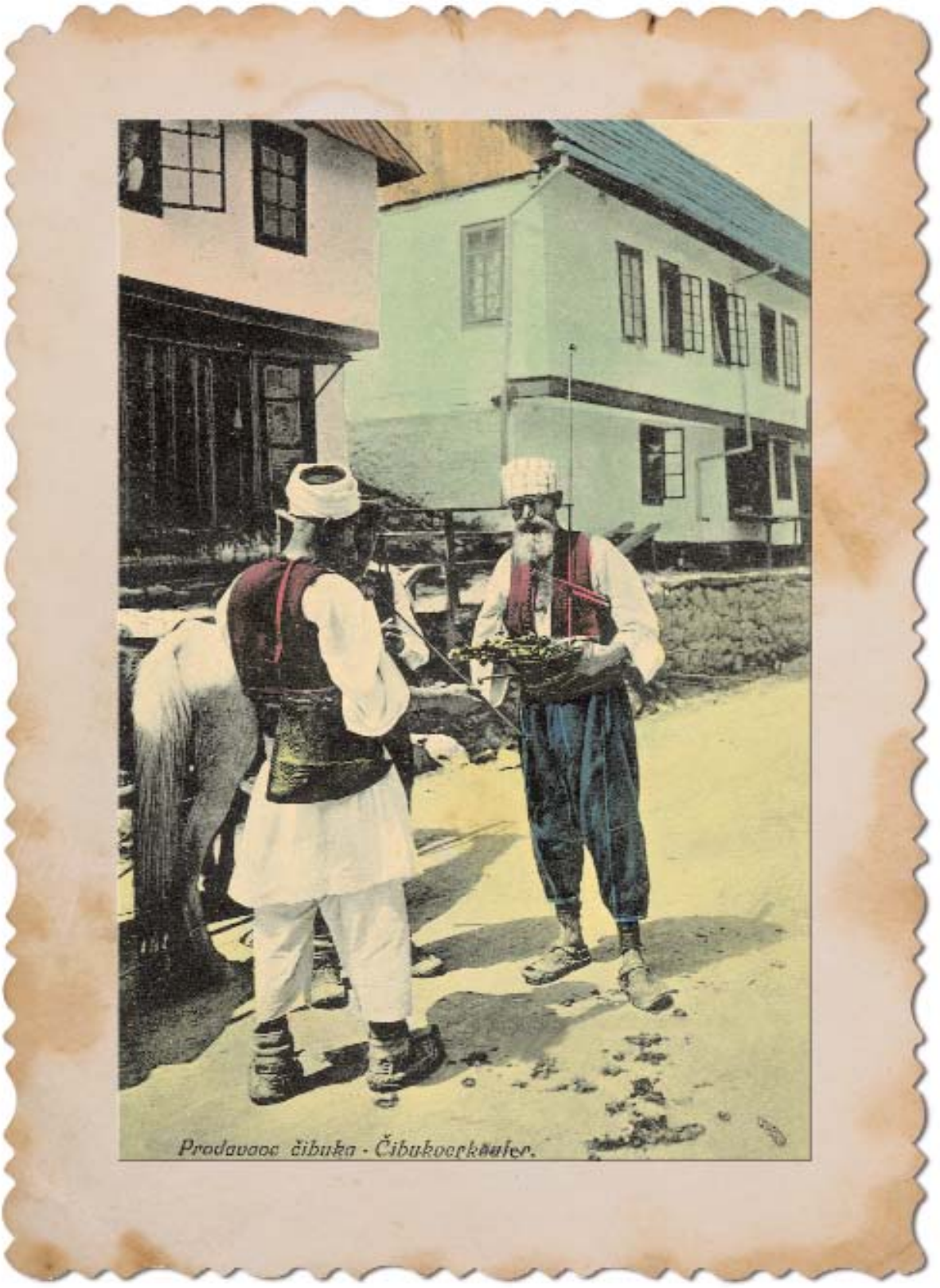

Bosna'da tütün çubuğu satan esnaf...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 154

38

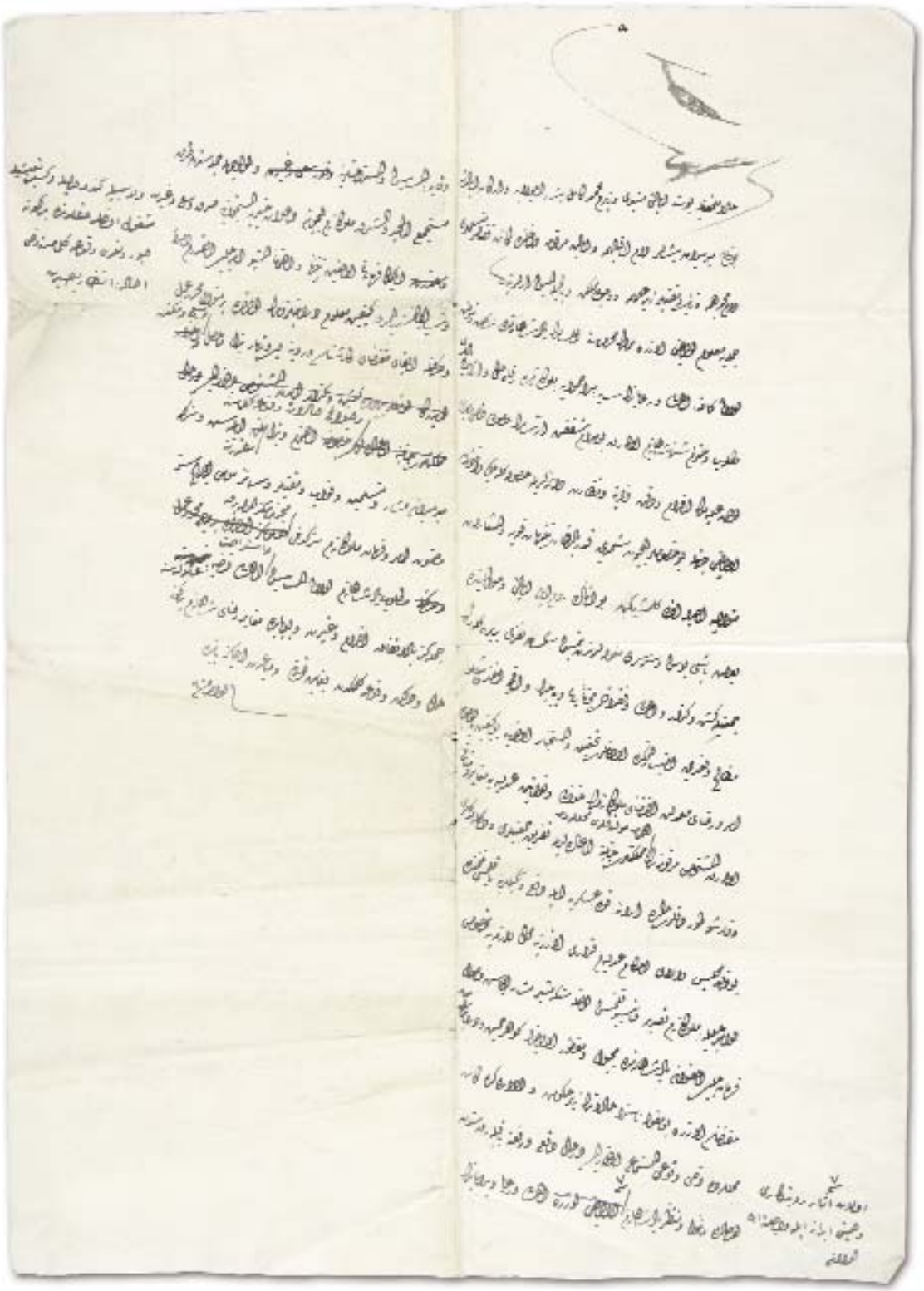

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 155

RUMELİ EYALETİ'NDEKİ EŞKİYA HAREKETLERİNİN ÖNLENMESİ İÇİN BOSNA MÜŞİRİNE GÖNDERİLEN EMİR

Rumeli Eyaleti ve çevresinde toplanan 70 kişilik başıboş ve serseri bir grubun ahaliden zorla yem ve yiyecek topladıkları ve çeşitli zulümler yaptığından, asayişin ve halkın menfaatlerinin korunması için Bosna Müşiri Mehmed Kamil Paşa'ya gönderilen emir

NAREDBA KOJA JE POSLANA BOSANSKOM MARŠALU ZA SPREČAVANJE POBUNJENIČKIH POKRETA U RUMELIJSKOM EJALETU

Zbog toga što je grupa od 70 skitnica i razuzdanih koji su se sakupili u Rumelijskom ejaletu i okolini te silom otimaju hranu i čine različite vrste zuluma narodu, naredba kojom se nareduje bosanskom maršalu Mehmed Kamil Paši da čuva interese naroda i usposlavi mir

11-20/02/1844

Hâlâ mülhakâtıyla Bosna Eyaleti müşiri vezirim Mehmed Kâmil Paşa iclâluhûya ve erkân-ı eyaletden bulunan mîrimîrân paşalar dâme ikbâlehuma ve eyalet-i merkûme dahilinde kâin kazalar mütesellimleri dâme mecduhuma ve nâib ve müftiler zîde ilmuhuma ve vücuh-ı memleket ve bi'l-cümle işerlerine hükümki

Cümleye malum olduğu üzere memâlik-i mahrûsetü'l-mesâlik-i Padişahânemde sâkin ve mutavattın olan kâffe-i ahali ve reâyânın saye-i merâhim-vâye-i mülûkânemde refah-ı hâl ve ârâmiş-i bâlleri matlûb ve mültezem-i Şehinşâhânem olarak bu meram-ı şefkat-irtisâmın husûlü dahi memurîn-i Devlet-i Aliyyemin ikdâm-ı dikkat-i zâtiye ve nezâret-i dâimeleriyle husûle geleceği vâzıhâtdan olduğu cihetle bu hususlar için şimdiye kadar bi'd-defaât tenbihât-ı kaviyye ve iş'ârât-ı mütevâliye icra olunagelmişken bu esnada Rumeli Eyaleti ve havalisinde bazı başı boş ve serseri makûlelerinden yetmiş-seksen neferi bir yere gelerek cemiyetle geşt ü güzâr ve ahali-i fukarâdan meccânen yem ve yiyecek ve akçe ahzı misillü mezâlim ve ta'addîye ictisâr etmekde oldukları tahkik ve istihbâr olunup bu keyfiyet bi'l-vücûh emr u rıza-yı ma'delet-iktizâ-yı mülûkânemin hilâfı ve kavânîn-i adliyeye mugayir ve münâfî olarak eşhâs-ı merkûmenin hemen bulundukları mahalden memleketleri cânibine iadeleriyle tefrîk-i cemiyetleri ve dinlemedikleri ve karşı durdukları hâlde irâe-i kuvve-i askeriye ile def'ü tenkîllerine bakılması zımnında bu defa Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyem kararı üzerine mahâll-i lâzımeye mahsus evâmir-i celîle-i mülûkânem tasdir ve tesyîr kılınmış olmakla senki müşir-i müşârunileyhsin vüsul-ı fermân-ı celîlü'l-unvan-ı Padişahânemde mecbûl ve maktûr olduğum gevher-i hamiyet ve dirayet muktezâsı üzere bu makûle nâ-sezâ hâlâtın zîr-i hükûmet ve idaremde kâin mahalllerde dahi vuku'u istimâ' olunur ise derhal def' ü ref'ine bakılarak senden her hâlde me'mûl ve muntazar-ı Padişahânem olan âsâr-ı reviyyetkârî ve hamiyeti ibrâz ile vedî'atullah olan ahali ve reâyâ vü berâyânın vikâye-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 156

asayiş ve istirahatlerine ve ol vechile cümlesinden taraf-ı müstecmi'ü'l-mecd ve'ş-şeref-i mülûkânem için da'avât-ı hayriye isticvâbına sarf-ı vüs' ve gayret ve bu sebeble kendi haliyle ve kesb-i ta'ayyüşüyle meşgul olanlar haklarında bir gûne cevr u ta'addî vuku'a gelmemesine dahi ihale-i enzâr-ı basîret eylemen fermânım olmağın tenbîhen ve ihtimâmen işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve tisyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyet malum-ı dirayet-melzûmun oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ü hareketle ifa-yı muktezâ-yı kâr-şinasi ve reviyyete leyl ü nehar bezl-i mâ-hasal vüs' ve miknet ve hilâf-ı hâlât vuku'a gelmemesine ihtimâm ve bezl-i makderet eyleyesin ve siz ki mîrimîrân-ı müşâr ve müte-sellimîn ve nüvvâb ve müftüler ve sair-i mûmâileyhimsiz. Mazmûn-ı emr u fermân-ı mülûkânem sizin dahi meczûmunuz olarak matlûb-ı Padişahânem olarak asayiş ve isti-rahat-i ahali kaziyye-i âdilânesine cümleniz bi'l-ittifak ikdâm ve gayret ve bu bâbda mugayir-i rıza-yı şahaneme bir gûne hâl ve hareket vuku'a gelmekden be-gayet tevak-ki vü mübâ'adet eylemeniz bâbında.

Fî evâhir-i M. sene [12]60 / [11-20 Şubat 1844]

A. DVN. MHM, 1/26

Bosna Hersek'te yaşayan çeşitli insan tipleri...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 157

BOSNA'DA TANZİMAT'IN UYGULANMASI VE ASAYİŞ İÇİN YETERLİ ASKER BULUNDUĞU

Bosna'da Tanzimat'ın uygulanmasına taraftar olmayanların yeni asker gönderilmiyor diyerek fitne çıkarmasına fırsat verilmemesi, bu konudaki olabilecek muhalif bir hareketin dağıtılması ve asayişin korunması için Bosna'da bulunan altı bin kadar Osmanlı askerinin yeterli olacağı

SPROVOĐENJE TANZIMATA U BOSNI I STAV DA JE DOVOLJAN BROJ VOJNIKA KOJI SE TAMO NALAZE

Nedopustili protivnicima sprovođenja tanzimata u Bosni koji žele prouzrokovati nered, razbiti svaki mogući pokušaj u tom smislu te da je broj od 6 000 osmanlisjkih vojnika koji se nalaze u Bosni dovoljan da sačuva mir

17/07/1849

İşbu tezkire-i acizî arz u takdim olunmak üzere iken Bosna valisi müşârunileyh hazretlerinin lüzum-ı ta'cîl-i maslahatı mutazammın bir şukkası tevârüd etmesiyle iş'ârât-ı ahîre karar-ı meşrûhu tağyîr edip etmeyeceğinin bi'l-müzâkere ilâvesi icab-ı maslahatdan göründüğüne mebnî evvelki Pazartesi günü lutfen ve ihsânen Bâbıâli'ye şeref-bahş vuku olan teşrif-i şevket-redîf-i hazret-i Şehinşâhi münasebet-i hayriyesiyle vükelâ-yı fihâm hazerâtıyla birleşilmiş olduğundan avdet-i me'âlî-menkıbet-i cenâb-ı Şehriyârîden sonraca meclis-i mahsus akdiyle fezleke-i mezâyâ-yı şukka-i mevrûde dermiyân olundukda vali-i müşârunileyh hazretleri tanzimat ve teşebbüsât-ı mutasavvere her nasıl ise oralarda münteşir olarak bazı taraflardan keyfiyeti istifsâr olunmakda olduğundan arası uzayarak bir gûne makale tekevvün etmemek üzere maslahata bir an evvel başlanılmasının lüzumunu beyân ile beraber Ağustos'un on beşinden sonra oraların kışı başlayacağından ondan sonra asâkir-i hazret-i şahanenin çadır altında kalamayacağını inhâ ve iş'âr etmiş olduğuna nazaran her ne kadar ikdâm ve gayret olunsa ol vakte kadar asâkir ve mühimmât-ı mürettibe Bosna'ya vâsıl olmak kâbil olamayacağından mülahazât-ı mesrûdenin tağyîri lâzım gelmeyeceğine binâen yine maslahatın evvel bahara kadar te'hir olunması ve Bosnalı, Bosna'nın ile'l-ebed şu hâlde bırakılmayacağını kendileri dahi bildiklerinden Devlet-i Aliyye'nin aralık aralık niyyât ve tasmîmatını araştırmaklığı bir vakitden beri i'tiyâd eyledikleri umûr-ı malumeden olmasına nazaran bu teraşşüh ve intişâr denilen şeyin dahi vesile-i taharrî olmak için yine onların ihtirâ'-gerdesi olması melhûzâtdan olup her ne ise bundan böyle dahi kendisine yine bu vadide bir sual vuku'unda mütecahilâne tavr ile şimdilerde bu misillü tasavvurât olmadığına dair sözler ile savuşdurulması ve şu kadarki tanzimatın icrası menâfi'-i mahsusalarına dokunacak takımın işbu havadisât üzerine asker gönde-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 158

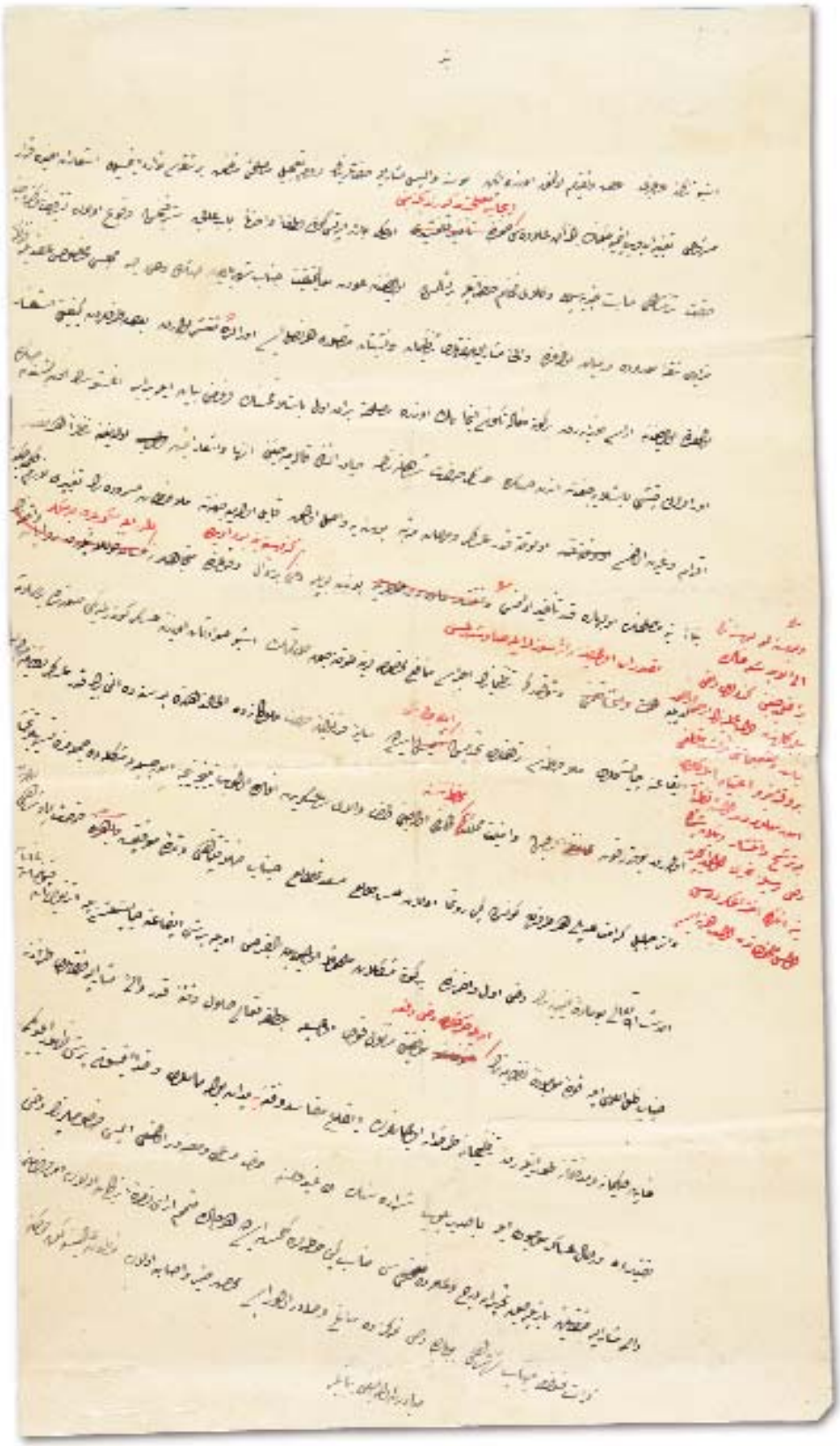

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 159

rilmediği suretde bir hâdise îkâ'ına çalışmaları mülâhazası zihinleri tahdîş edecek şey ise de saye-i kudret-vâye-i hazret-i mülûkânede el-hâletü hâzihî Bosna'da altı bin kadar asâkir-i nizâmiye mevcud olarak bu kadar kuvvet, asayiş ve emniyet-i memleketin muhafazasına kâfi olacağı taraf-ı vâlâ-yı Seraskerîden ifade olunup nice nice umûr-ı cesîme ve müşkilede cümlemize teshilât-bahşâ ve eser-i celîl-i keramet-adîli her taraf-dan güneş gibi rû-nümâ olan hüsn-i tâli'-i mes'adet-metâli'-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî ve semere-i muvaffakiyet-i hazret-i Padişahî olarak inşaallahu Teâlâ bu madde-i hayriyenin dahi evvel ve âhirinde bir gûne müşkilât melhûz olmayıp bi'l-farz öyle bir şey îkâ'ına çalışılsa bile eser-i teveccühât-ı füyûzat-gâyât-ı cenâb-ı zıllullahî ile kuvve-i mevcude-i nizâmiyenin öyle hareketleri dahi def'a muvaffakiyeti me'mûl-i kavî olmasıyla bi-lütfihi Teâlâ hulûl vaktine kadar vali-i müşârunileyh hazretleri tarafından gayet hakîmâne ve müdekkikâne davranılarak tanzimata tarafdar olmayanların îkâ'-ı mefâsid ve fitneye meydan bulamamaları ve Hüda etmesin bir şey zuhur eylediği takdirde derhal asâkir-i mevcude ile basdırılıp şeraresinin dağıdılmasına sarf-ı mesâî ve makdûr eylemesi hususlarının dahi vali müşârunileyh hazretlerine yazılacak tahrirâta derc ve ilâvesi münasib gibi hatırlara gelmiş ise de her hâlde mütemmim-ârâ-yı kâsıra-i bendegân olan emr u fermân-ı keramet-unvan-ı cenâb-ı Şehinşâhî bu bâbda dahi ne merkezde sânih ve sâdır olur ise mahz-ı hayr ve isabet olan mantûk-ı âlîsine göre harekete mübâderet olunacağı beyânıyla.

26 Ş. sene [12]65 / [17 Temmuz 1849]

A. AMD, 9/24

Bir Boşnak ailesi...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 160

40

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 161

VİŞEGRAD KÖPRÜSÜ İSTİHKÂMLARI İNŞAAT MASRAFI

Vişegrad Köprüsü istihkamları için gerekli olan 16.672 kuruşun sarfına izin verildiği ve inşaatın bitirilmesi için Mühendis Tosun Bey'in bölgeye gönderildiği

TROŠKOVI IZGRADNJE UTVRĐENJA NA VIŠEGRADSKOM MOSTU

Odobreno je 16.672 groša koji su potrebni za izgradnju utvrđenja na višegradskom mostu i da je inžinjer Tosun beg poslan tamo kako bi završio građevinske poslove
13/04/1860

Makam-ı Muallâ-yı Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâ'ya

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Bosna'nın Dersaâdet Caddesi'nde bulunan ve Vişegrad Cisri'nin muhafazası zımnında oraya yetişdirilmiş olan asâkir-i cenâb-ı şahane için lüzumu görünen istihkâmâtın tesviyesine muktezî olan on altı bin altı yüz yetmiş iki kuruşun sarfıyla inşası istîzânına dair keşif defteri leffiyle vâki olan arz ve iş'âr-ı kemterânem üzerine zikrolunan on altı bin bu kadar kuruş masrafın ifasıyla istihkâmât-ı merkûmenin hemen inşası hususuna bi'l-istîzân emr u fermân-ı hazret-i mülûkâne müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olduğu beyân-ı âlîsiyle irâde-i seniyye-i cenâb-ı şahane mantûk-ı celîli vechile tesviye-i muktezâsına mübâderet-i acizânem fî 11 Ramazan sene [1]276 tarihli şeref-vârid olan emir-nâme-i sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhîlerinde emr u iş'âr buyurulmuş olmasıyla bir tıbk-ı emr u irâde-i hümâyûn icra-yı icabına ibtidâr ve hîn-i mübâşeretde mevcud bulunup yerlerini ve ne vechile yapılacağını göstermek üzere mukaddemce istihkâmât-ı mezkûrenin keşfini icra eden mühendis kaymakamı rif'atli Tosun Bey mezkûr Vişegrad'a tisyâr olunmuş ve bi-mennihî Teâlâ on-on beş gün zarfında inşa ve itmâmına itina kılınacağı derkâr bulunmuş olduğu muhât-ı ilm-i âlem ârâ-yı vekâlet-penâhîleri buyurulmak için takdim-i arîza-i kemteriye cür'et kılındı. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân-ı hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Ramazan sene [1]276 / [13 Nisan 1860]

Vali-i Eyalet-i Bosna
(Mühür)

A. MKT. UM, 402/70

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 162

41

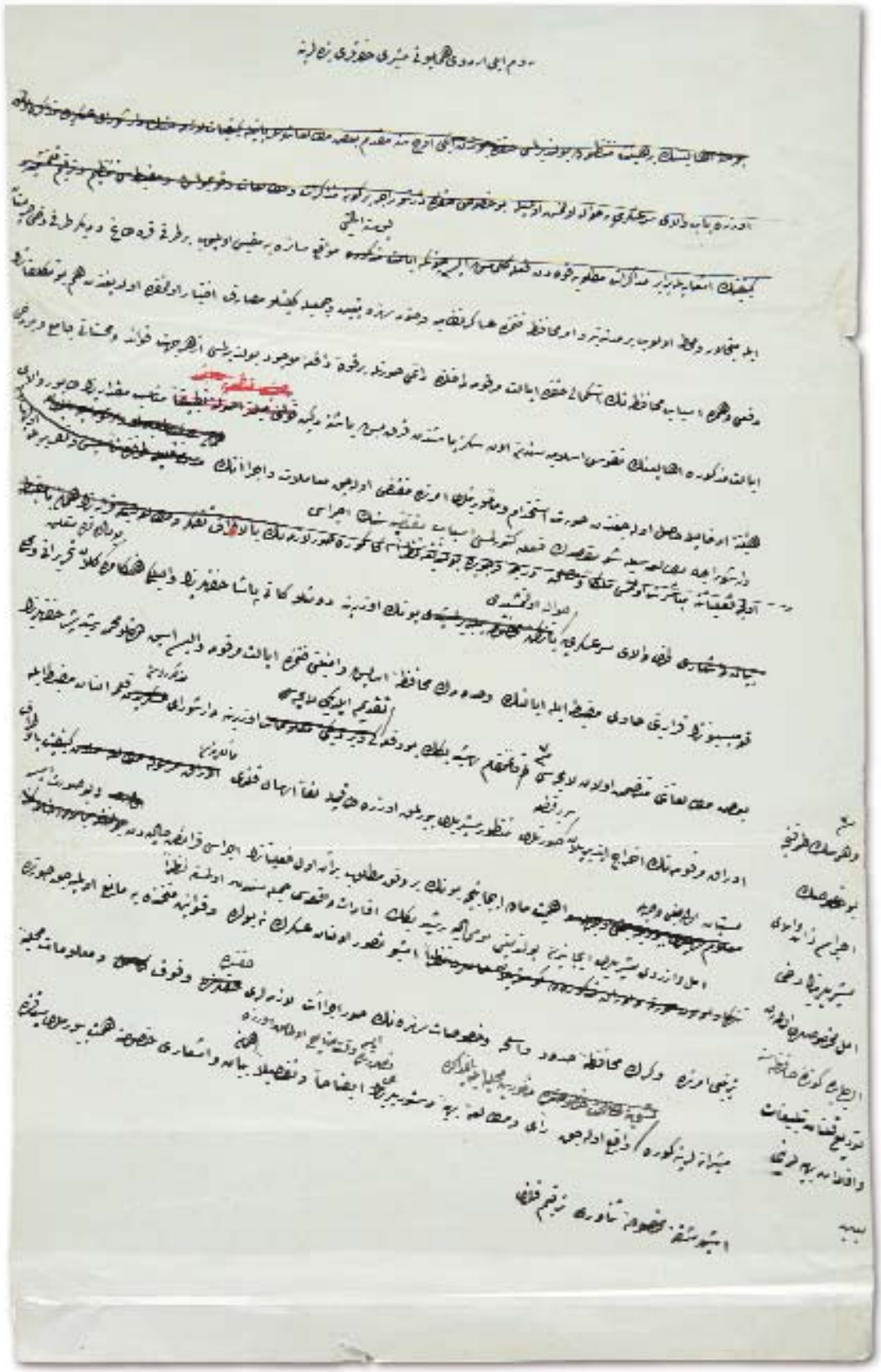

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 163

STRATEJİK AÇIDAN ÖNEMLİ OLAN BOSNA'DAKİ MÜSLÜMAN NÜFUSTAN ASKERÎ BİRLİK OLUŞTURULMASI

Askerî ve stratejik açıdan hayli riskli bir bölge olan Bosna Eyaleti'nin savunması için daimi surette askerî bir birliğin konuşlandırılmasının her açıdan yararlı olacağı, aynı zamanda Bosna'daki müslüman nüfusun 18 ile 45 yaş arasından seçilecek münasip miktarının tabur yada alay şekline getirilmesi hususundaki kararın nasıl uygulanabileceğinde dair Rumeli Ordu-yı Hümayunu müşirinden görüş istenmesi

FORMIRATI VOJNU JEDINICU KOJU ĆE SAČINJAVATI MUSLIMANI BOSNE KOJA IMA STRATEŠKI ZNAČAJ

Osnivati stalnu vojnu jedinicu koja će biti od koristi da bi se sačuvao bosanski ejalet koji je vrlo rizičan sa vojnog i strateškog aspekta i istovremeno tražiti mišljenje maršala Rumelijske carske vojske o odluci za formiranje brigade ili bataljona koga će sačinjavati muslimani Bosne od 18 do 45 godina starosti

22/03/1861

Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu Müşiri Hazretleri Bendelerine

Bosna Eyaleti mevâki'-i saireye makîs olmayıp bir tarafı Karadağ ve diğer tarafı dahi Hıristiyan ile mütecâvir ve muhât olup bir müddetden beri emr-i muhafaza zımnında asâkir-i nizâmiye ve cünûd-ı saire tayin ve cem'iyle külliyetli masârıf ihtiyar olunmakda olduğundan hem bu tekellüfâtın def'i ve hem de esbâb-ı muhafazanın istikmâli hakkında eyalet-i merkûme dahilinde daimî suretle bir kuvve-i dâfi'a mevcud bulundurulması ez-her-cihet fevâid ve muhassenâtı cami' ve bu dahi eyalet-i mezkûre ahalisinin nüfus-ı İslâmiyesinden on sekiz yaşından kırk beş yaşına değin münasib mikdarının tabur ve alay hey'etine idhaliyle hâsıl olacağından suret-i istihdam ve memuriyetleri emrinde muktezî olacak muamelât ve icraâtın Dâr-ı Şûrâca mütâlaasıyla şu makâsıdın fi'le getirilmesi esbâb-ı mukteziyesinin icrası taraf-ı Vâlâ-yı Seraskerî'ye havale olunmuşdu. Bunun üzerine devletli Kâni Paşa hazretlerinin valiliği hengâmda bu maddelere müte'allik gelen tahrirâtı ve mahallî komisyonunun kararını hâvî mazbata ile eyaletin ve hududun muhafaza-i asayiş ve emniyeti zımnında eyalet-i merkûme valisi esbak devletli Mehmed Reşid Paşa hazretlerinin bazı mütâlaâtını mutazammın olan lâyihası ve Hersek tarafınca bu hususun icrası zât-ı vâlâ-yı müşirilerinin dahi emel-i mahsusları olarak ol bâbda kûze-i hâfızasına tevdî' kılınan tebligât ve ifadât-ı behiyyelerini mübeyyin Kaymakam Reşid Bey'in bu defa takdim eylediği lâyiha üzerine Dâr-ı Şûrâ-yı mezkûrdan kaleme alınan mazbata ile evrak-ı merkûmenin ihrac etdirilen birer kıt'a suretleri manzûr-ı müşirîleri buyurulmak üzere takımıyla leffen irsâl kılındı. Meâllerinden keyfiyet bi'l-etraf müstebân olacağı vechile ehemmiyet-i madde icabınca bunun bervefk-i matlûb bir an evvel fiiliyâtının icrası ferâiz-i hâliyeden ve bu suret ise emel ve arzuyı müşirîleri icabından bulunduğu mûmâileyh Reşid Bey'in ifadât-ı vâkı'ası cümlesinden olmasına nazaran işbu tasavvur olunan askerin ne yolda ve kavânîn-i müttehazeye mâni olmayacak suretde tertibi emrinde ve gerek muhafaza-i hudud ve esliha ve hususât-ı sairenin suver-i icraât-ı lâzımeleri hakkında vukûf ve malumat-ı mahalliye-i müşirânelerine göre memurîn-i mahalliye ile bi'l-müzâkere vâki olacak re'y ve mütâlaa-i behiyye-i düstûrîleri ne suretde ise vakit zâyi olmamak üzere izahen ve tafsilen hemen beyân ve iş'ârı hususuna himmet buyurmaları siyâkında işbu şukka-i mahsusa-i senâverî terkîm kılındı.

Fî 10 Ramazan sene [12]77 / [22 Mart 1861]

A. MKT. MHM, 213/13

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 164

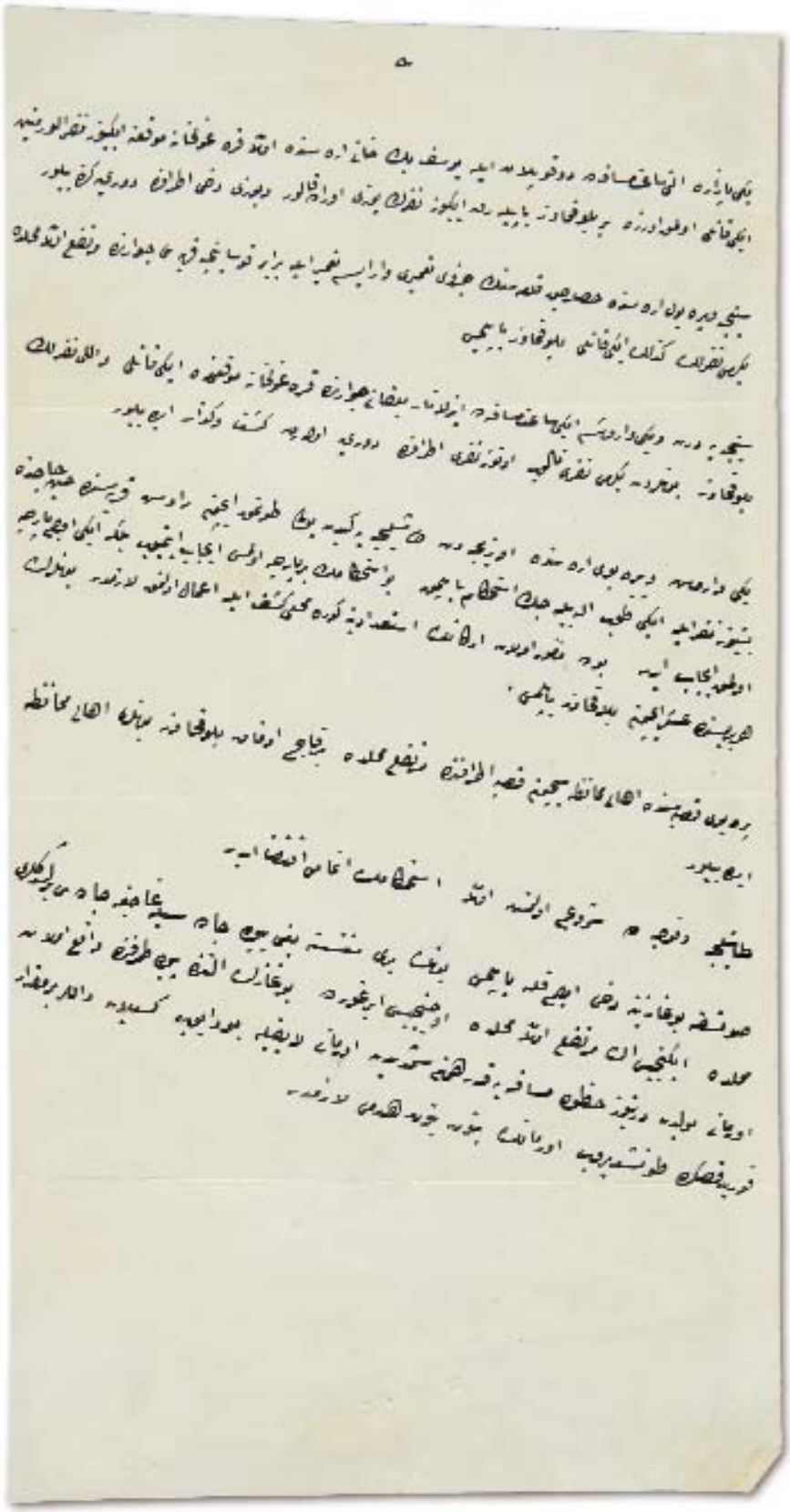

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 165

YENİPAZAR SANCAĞI'NDA YAPILMASI GEREKEN ASKERİ TESİSLER

Yenipazar'a altı saat mesafede bulunan Dokupalan ile Yusuf Bey Hanı arasındaki karakol mevkiine iki yüz neferlik bir kışla (blockhouse) yapılması, Hisarcık Kalesi'nin tamiri ile Kosaniçe'de ve İzlatar balkanı civarında karakol mevkiinde bir kışla yapılması, Radeş'de iki üç parça olmak kaydıyla istihkâm yapılması, Priboy'da halkı korumak için birkaç ufak kışla yapılması, Taşlıca ve Foça'da yapımına başlanmış olan istihkâmın tamamlanması ve Soteska Boğazı'nda üç kule yapılması

VOJNE ZGRADE KOJE TREBA IZGRADITI U NOVOPAZARSKOM SANDŽAKU

Izgradnja kasarne za dvije stotine vojnika na mjesto karaule između Dokupalan i Jusuf Beg hana na šest sati hoda od Novog Pazara, popravljanje tvrdave Hisardžik i izgradnja jedne kasarne ne mjestu karaule u okolini Kosanice i Zlatarskog balkana, izgradnja tvrđave od dva ili tri dijela u Radešu, izgraditi nekoliko malih kasarni kako bi se branio narod Priboja, dograditi utvrdenja u Tašlidži i Foči i izgraditi tri kule na ušću Sutjeske

05/06/1864

Yenipazar'a altı saat mesafede Dokupalan ile Yusuf Bey Hanı arasında olan karakolhane mevkiine iki yüz nefer alır metin iki katlı olmak üzere bir blockhouse yapılarak iki yüz neferin yüzü orada kalır ve yüzü dahi etrafda devriye gezebilir.

Seniçe ve Prepol arasında Hisarcık Kalesi'nin cüz'î tamiri var ise tamir ile beraber Kosaniçe karyesi civarında mürtefi' olan mahalde yirmi nefer ile kezâlik iki katlı blockhouse yapılması.

Seniçe'ye dört ve Yenivaroş'a iki saat mesafede İzlatar balkanı civarında karakolhane mevkiinde iki katlı ve elli neferlik blockhouse bunlardan yirmi neferi kalıp otuz neferi etrafa devriye olarak geşt ü güzâr edebilir.

Yenivaroş ve Priboy arasında Uziçe'den Taşlıca'ya giden yolu tutmak için Radeş karyesinde hîn-i hâcetde beş yüz nefer ile iki top alabilecek istihkâm yapmak bu istihkâmın bir parça olması icab etmeyip belki iki üç parça olmak icab eder. Bu da memur olan erkânın isti'dâdına göre mahalli keşf ile imal olunmak lâzımdır. Bunların her birisinde asker için blockhouse yapılması.

Priboy kasabasında ahali muhafazası için kasaba etrafında mürtefi' mahalde birkaç ufak blockhouse bunları ahali muhafaza edebilir.

Taşlıca ve Foça'da şürû' olunmuş olan istihkâmın itmâmı iktizâ eder.

Suteska Boğazı'ndan dahi üç kule yapılması bunun biri Senteste yani Pive Caddesi'yle Gaçka Caddesi birleşdikleri mahalde ikincisi en mürtefi' olan mahalde üçüncüsü İrgorde Boğazı'n[ın] altında Pive tarafında vâki olan ormânî yoldan dört yüz hatve mesafeye kadar hemen şimdiden ormanî lâyıkıyla budayıp kesilen dallar bir mikdar kurudukdan sonra tutuşdurulup ormanın bütün bütün hedmi lâzımdır.

tt. [29 Zilhicce 1280] / [5 Haziran 1864]

TŞR. BNM, 21/100

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 166

43

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 167

BOSNA EYALETİ'NDEN OLUŞTURULAN BİRİNCİ ALAY'A YAPILAN SUBAY TAYİNLERİ

Bosna Eyaleti'nden oluşturulan Birinci Alay'a Bosna ahalisi Travnik hanedanından Derviş Bey'in kaymakam, Bosna hanedanından İsmet Efendi'nin Alay Emini, Tuzla-i zir hanedanından İsmet Efendi'nin Birinci Tabur Sol Kolağası, Bihaç hanedanından Hacı Rüstem Bey'in İkinci Tabur Sol Kolağası, Bakırcızade İbrahim Ağa'nın sancakdar, Bosnalı Hacı Hasan Efendi'nin ise tabur imamı olarak tayini

IMENOVANJE OFICIRA ZA BRIGADU KOJA JE FORMIRANA OD BOSANSKOG EJALETA

İmenovanje Derviš bega iz Travnika kajmakamom prve brigade koja je formirana iz redova muslimana Bosanskog ejaleta, Ismet efendije iz Bosne sekretarom (povjerenikom), Ismet efendije iz Donje Tuzle za prvog lijevog kapetana brigade, hadži Rustem beg za drugog lijevog kapetana brigade, Bakirdžizade Ibrahim age kao bajraktar i hadži Hasan efendije iz Bosne za kao imam

25/10/1864

Meclis-i Kebîr-i
Eyalet-i Bosna

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Seraskerî'ye

Bosna Eyaleti ahalisinden birinci alay nâmıyla tanzimine bed'en ve mübâşeret olunan asâkir-i nizâmiye-i şahaneye yerliden nasbı lâzım gelen kaymakam ve alay emini ve sol kol ağası ve tabur imamları ile mülâzım-ı evvel ve sânîlerin ve sancakdarın bu defalık meclis-i kebîr-i eyalet ma'rifetiyle intihâb ve tayini muktezâ-yı irâde-i aliyye-i vekâlet-penâhîden bulunmuş ve alay-ı mezkûr birinci taburu imamlığına münsibinin tayini lâzım gelmiş olduğundan lede'd-te'emmül Saraybosna ahalisinden künyesi zahr-ı varakada muharrer el-Hac Hasan Efendi ulemadan olduğu ve nekâyis-i bedeniye ve ilel-i saireden sâlim ve dirayet ve istikâmetle muttasıf bulunduğu cihetle efendi-i mûmâileyhin tabur-ı mezbûr imamlığına nasb ve tayini meclis-i acizânemizde tensîb kılınmış olmakla nezd-i âlî-i âsafîlerinde dahi rehin-i tasvîb buyurulduğu hâlde efendi-i mûmâileyhin tabur-ı mezbûra imam nasb ve tayiniyle icabının icrası bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 Ra. sene [12]81 ve fî 8 Ağustos sene [12]80 / [20 Ağustos 1864]

[Bosna Eyaleti Meclis-i Kebiri üyelerinin mühürleri]

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 168

Taraf-ı Vâlâ-yı Kaymakamî'ye

Devletli efendim hazretleri

Bâ-irâde-i seniyye Bosna Eyaleti ahalisinden tanzimi mukarrer olan asâkir-i nizâmiyenin teşkil olunan birinci alayına intihâb kılınan zâbitâna dair semâhatli Cevdet Efendi hazretlerinini vârid olan tahrirâtı mezâbıt-ı melfûfe ile beraber irsâl-i sûy-ı vâlâları kılınmakla iktizâsının icrasına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr kılındı.

Fî 7 Rebîülâhir sene [1]281 ve fî 27 Ağustos sene [12]80 / [9 Eylül 1864]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Müfâd-ı emr u iş'âr-ı âlî-i Sadâret-penâhîleriyle zikrolunan tahrirât ve evrak-ı melfûfe müeddâları rehin-i ıttılâ'-ı çâkeri olarak Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'ye lede'l-havale mezkûr altı kıt'a intihâbnâmede alay-ı mezkûre Travnik hanedanından Derviş Bey'in kaymakam ve Bosna hanedanından İsmet Efendi'nin alay emini ve Tuzla-i Zîr Kazası hanedanından Mehmed Bey'in birinci tabura ve Bihke hanedanından Hacı Rüstem Bey'in dahi ikinci tabura sol kol ağası ve Bosnalı Bakırcızâde İbrahim Ağa'nın sancakdar ve Bosna ahalisinden Hacı Hasan Efendi'nin dahi birinci tabura imam nasbı inhâ olunmuş olduğundan ber-mûceb-i inhâ mûmâileyhimden Derviş Bey'in uhdesinde kaymakamlık ve İsmet Efendi'ye alay eminliği rütbeleri tevcîhi hakkında tezkire-i çâkeri takdimi ve kol ağalarıyla sancakdarın mezkûr intihabnâmelerinin bi't-tasdik efendi-i müşârunileyh hazretlerine irsâl buyurulmak üzere cânib-i me'âlî-menâkıb-ı hidivîlerine iadesi ve alay-ı mezkûrun zikrolunan birinci taburuna imam tayini inhâ olunan Hacı Hasan Efendi'nin eda-yı hitabet etmek üzere me'zûniyetini hâvî iktizâ eden berât-ı şerifin istihsâli efendi-i müşârunileyh tarafından bu cânibe iş'âr olunmakdan nâşi ol vechile mûmâileyh için bir kıt'a hitabet berât-ı şerifi istihsâli lâzım geleceği ifade olunmuş ve mûmâileyhimden Derviş Bey'in kaymakam ve İsmet Efendi'nin alay eminliği için icab eden iki kıt'a emr-i âlî ile mûmâileyh imam Hasan Efendi'nin hitabete me'zûniyetini hâvî bir kıt'a berât-ı şerifin ısdâr etdirilmesi hakkında başka başka terkîm olunan tezâkir-i çakerî leffen ve zikrolunan intihâbnâmeler dahi bi't-tasdik ma'an takdim kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Cumâdelûlâ sene [1]281 ve fî 14 Teşrîn-i Evvel sene [1]280 / [25 Ekim 1864]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 169

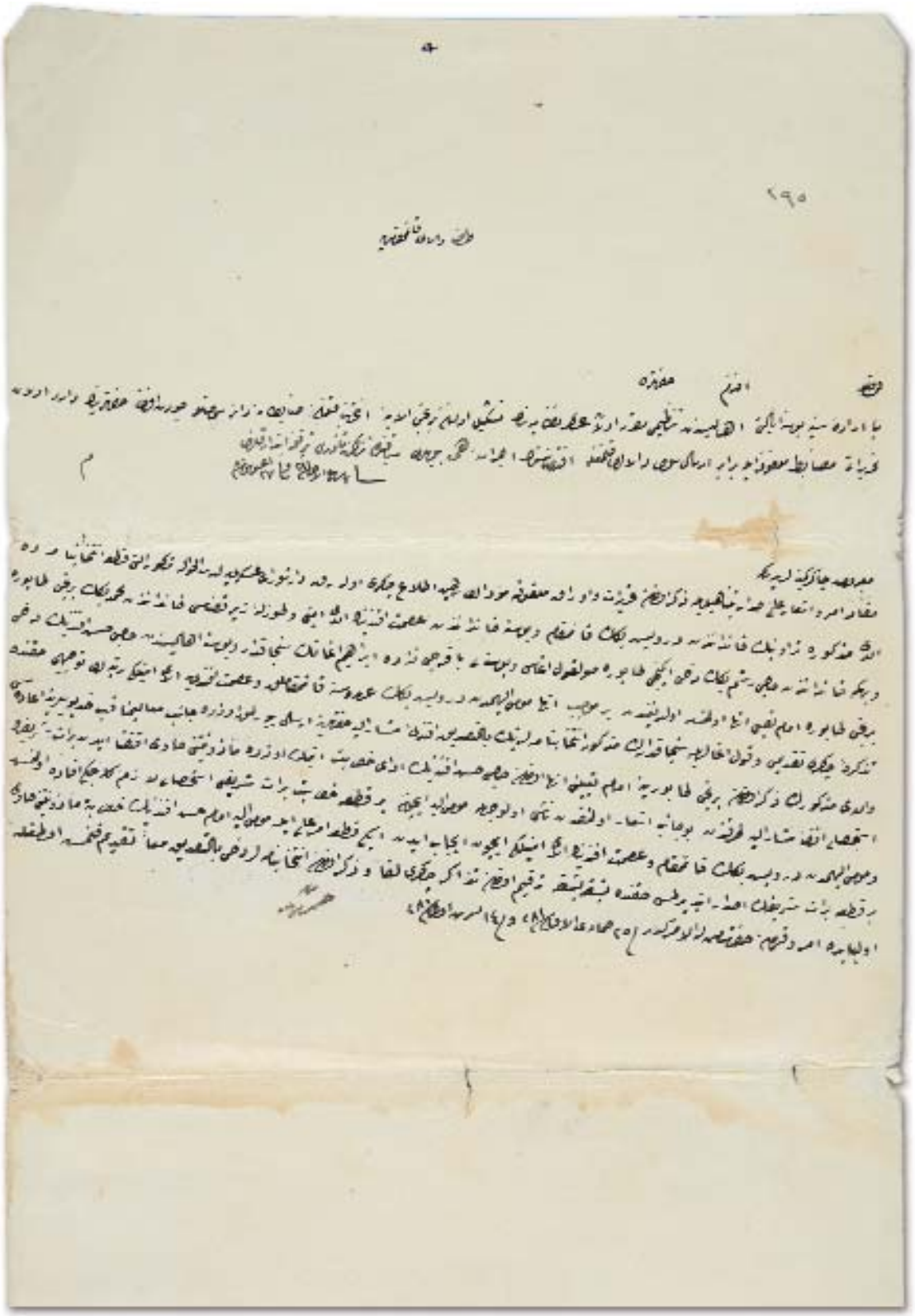

A. MKT. MHM, 316/93

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 170

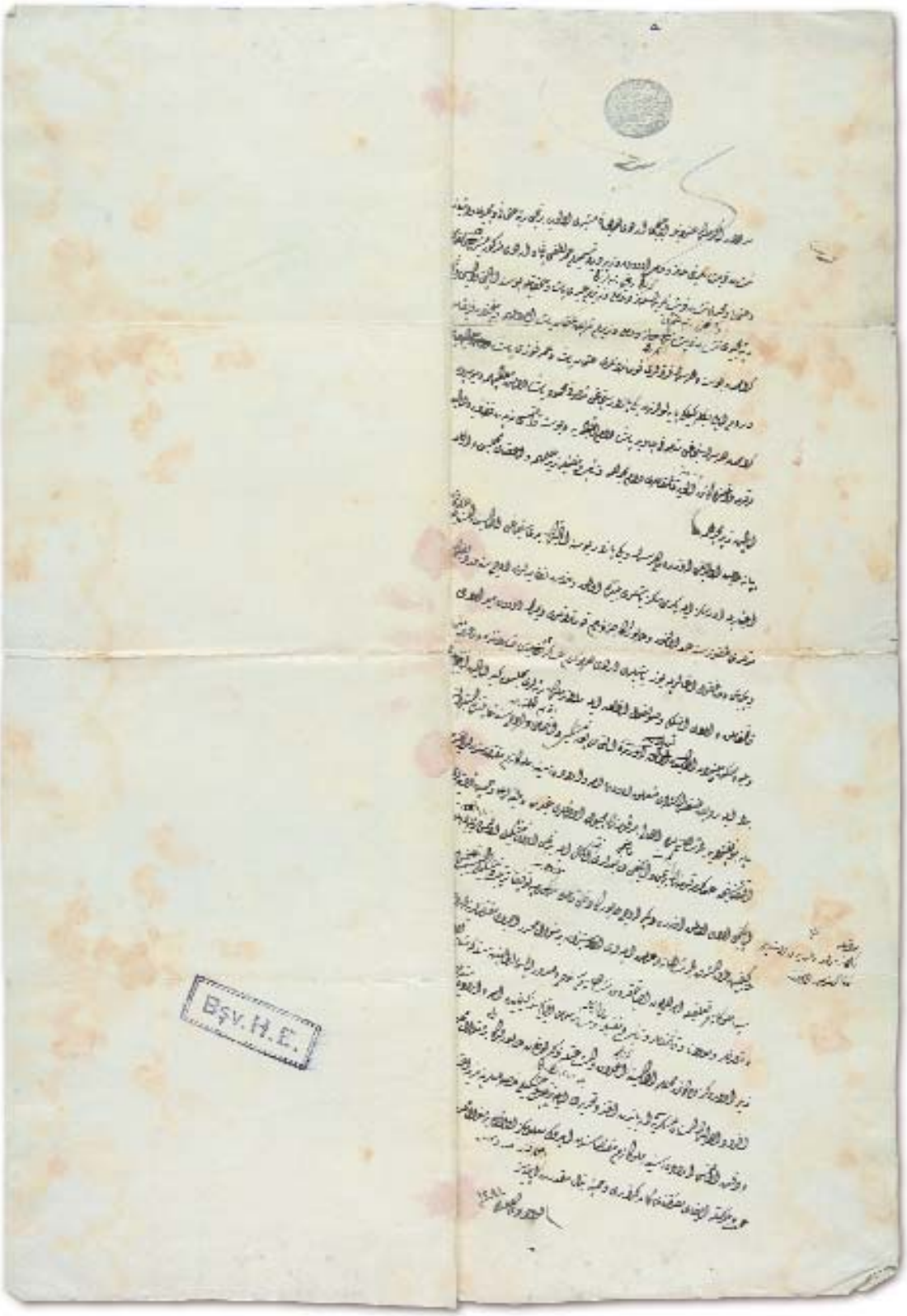

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 171

BOSNA AHALİSİNDEN SEÇİLECEK ASKERLERCE İKİNCİ ALAY'IN OLUŞTURULMASI

18-20 yaşları arasında 3 sene askerlik ve 9 sene redif olmak üzere, Hersek ve Yenipazar dahil Bosna Eyaleti'nin yedi sancağının vatansever ve devlete bağlılıklarını gösteren ahalinin ileri gelenlerinden seçilen asker ve subaylarla oluşturulan Birinci Alayı'ndan sonra İkinci Alay'ın da aynı kaideler üzere oluşturulması emri

FORMIRANJE DRUGE BRIGADE KOJU ĆE SAČINJAVATI VOJNICI IZABRANI IZ REDOVA BOSANSKOG NARODA

Naredba da se formira i druga brigada na principima prve brigade koju će sačinjavati izabranici prvaka naroda, patrioti i lojalni državi mladići od 18–20 godina starosti koji će služiti tri godine kao vojnici i devet godina kao rezervisti iz svih sedam bosanskih sandžaka zajedno sa hercegovinom i Novopazarskim sandžakom

17-26/04/1865

Buyuruldu

Vezir-i A'zam Mehmed Fuad

Serdar-ı ekremlik unvanıyla Üçüncü Ordu-yı Hümâyûnum müşiri olup birinci rütbe Osmanî ve Mecidî ve İmtiyâz nişân-ı zîşânlarını haiz ve hâmil olan vezir-i dirayet-semîrim Ömer Lütfi Paşa ve ordu-yı mezkûr müşiri kaymakamı ve Osmanî ve Mecidî Nişân-ı zîşânlarının kezâlik birinci rütbelerinin haiz ve hâmili vezirim Abdi Paşa ve mülhakatıyla Bosna valisi ve birinci rütbe Mecidî ve ikinci rütbe Osmanî Nişân-ı zîşânlarının hâmili vezirim Şerif Osman Paşa iclâluhum ve mütehayyizân-ı ferikân-ı kirâmımdan Bosna ve Hersek fırkaları kumandanları Osman Paşa ve Ömer Fevzi Paşa ve Rumeli Beylerbeyliği payelilerinden Yenipazar Sancağı Mutasarrıfı Mahmud Paşa dâmet-me'âliyehuma ve mîrimîrân-ı kirâmımdan Hersek Sancağı Mutasarrıfı Cavid Paşa dâme ikbâluhuya ve Bosna kadısı zîdet-fezâiluhuya ve eyalet-i merkûme dahilinde kâin sair elviye kaymakamları dâme mecduhuma ve nâib ve müftiler zîde ilmuhuma ve azâ-yı meclis ve erkân-ı eyalet zîde mecduhuma hüküm

Beyâna hâcet olmadığı üzere maa-Hersek ve Yenipazar Bosna Eyaleti'nin yedi sancağı ahalisinden esnân-ı askeriyeleri itibarıyla on sekiz ile yirmi sekiz yaşları beyninde olmak ve hizmet-i nizâmiyeleri üç sene ve redîflik müddetleri dokuz sene addolunmak ve taburların cüz' ü tam kumandanları demek olan miralay ve binbaşı ve sağ kol ağaları ile yüzbaşıları ordu-yı hümâyûnlarım asâkiri zâbitânından ve mâadâ yani kaymakamlık ve alay eminliği ve sol kol ağalık ile mülâzımlık rütbeleri meclis-i kebîr-i eyalet intihâbıyla vücûh-ı memleket ve muteberan ahaliden olmak üzere altı tabur teşkil ve itmâm olu-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 172

narak üç sene nihayetinde istibdâline bed' ile redîf sınıfının küşâdı müte'allik olan emr u irâde-i seniyye-i mülûkânem muktezâsından olduğundan saye-i muvaffakiyet-vâye-i Padişahânemde ahali-i merkûmenin mecbûl oldukları gayret-i vataniyye ve hamiyet-i zâtiyeleri iktizâsınca asâkir-i merkûmenin geçen sene birinci ve ikinci ve üçüncü taburları tertib ve ikmâl ile birinci alay teşkil olunmuş ve bu cihetle ahali-i merkûme vatanperverlik şiârını tamamen göstermiş olduklarından ikinci alay olmak üzere diğer üç taburun dahi kaide-i mevzû'asına tevfikan terfîk ve teşkili bi't-tensib keyfiyet taraf-ı eşref-i Padişahâneme arz ile lede'l-istizân ber-minvâl-i muharrer icra-yı muktezâlarına irâde-i seniyye-i mülûkânem ta'allukuyla emr-i hümâyûn-ı isabet-makrûn-ı şahanem sünûh ve sudûr eylemiş olmağın siz ki müşârunileyhim ve mutasarrıflar ve mevlana ve kaymakamlar ve nâib ve müftüler ve erkân-ı eyalet ve sair mûmâileyhimsiz keyfiyet-i emr u irâde-i seniyyemi zîr-i idaremizde kâin mahaller ahalisine güzelce ilâm ve işâ'atla zikrolunan taburların dahi ber-minvâl-i muharrer efrâd-ı ahalinin esnân-ı askeriyesi erbâbından ahz ve tahrîriyle alay-ı mezkûrun teşkili hususlarına mezîd-i itina ve dikkat olunması irâde-i seniyye-i mülûkânem muktezâsından idüğü malumunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ve hareketle ifa-yı muktezâ-yı kârgüzârı ve hamiyete bezl-i makderet ve hilâfından hazer ü mücânebet eyleyesiz.

Fî evâhir-i Zilkade sene 1281 / [17-26 Nisan 1865]

C. AS, 45842

Bosna'da bir kutlama...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:21 Page 173

YENİPAZAR'DA YAŞAYANLARIN ASKERLİK MESELELERİ

Yenipazar'ın Bosna'dan ayrılması dolayısıyla, burada yaşayan Müslümanların askerlik bedelinin yarısını verdiklerinden Yenipazar'da yaşayan gayri müslimlerin de yarı ücret ödemek istedikleri ve bu taleplerini her sene tekrarlamalarının hazineye zarar vereceğinin tesbiti üzerine gayri müslimleri bu konuda teşvik eden birkaç kişinin valilik merkezine çağırılıp alıkonulmasının uygun olduğu

PROBLEMI U VEZI SA VOJNOM OBAVEZOM U NOVOM PAZARU

Zbog toga što se Novi Pazar odvojio od Bosne, muslimani koji žive tamo plaćaju polovinu cijene za vojnu obavezu te nemuslimani u Novom pazaru žele da plaćaju isto tako polovinu cijene za vojnu obavezu. Ako se ovo ponovi svake godine državna blagajna će imati veliku štetu, te na osnovu toga biće dobro da se ljudi koji nagovaraju nemuslimane na ovo pozovu u vilajet i tamo zadrže

25/04/1895

Dahiliye Mektûbî Kalemi müsveddâtına mahsus varakadır

Huzur-ı âlî-i hazret-i Sadâretpenâhî'ye

Yenipazar Kazası'nda mütemekkin milel-i gayr-i müslimenin bedelât-ı askeriyeyi usûl-i mukarrere vechile an cemâ'atin ifa etmeyerek herkes kendi nüfusuna göre mükellef olduğu bedalât-ı askeriyeyi vermek talebinde bulunmakda olmalarından dolayı geçen [1]310 senesinden küllî bakayâ kaldığı ve tevzî'ât defteri dahi tanzim olunmadığı cihetle ol bâbda rüesâ-yı ruhânîyeye icra kılınan vesâyâ üzerine Mart'ın on beşine kadar köylülerle bi'l-müzâkere tahassul edecek neticenin beyân olunacağı rüesâ-yı merkûme tarafından bildirildiği Yenipazar Mutasarrıflığı'ndan iş'âr olunduğundan ve kaza-i mezkûrda bulunan milel-i gayr-i müslimenin şu mutâlebesi her sene tekerrür edib maksadlarının Yenipazar'ın Bosna'dan müfrez olmak hasebiyle ahali-i İslâmiye'nin el-yevm nısf-ı bedel-i askerî ile mükellef olmasından dolayı kendilerinin de o minvâl üzere nısf derecesinde bedel-i askerî vermek fikrinde bulunmalarından münba'is olup bunun kabulü ise sû-i sirayeti ve Hazine-i Celîle'nin zararını müeddî olacağından bahisle milel-i merkûmeyi bu bâbda teşvik edenlerden bir kaçının merkez-i vilâyete celbiyle alıkonulması münasib olacağına dair Kosova Vilâyeti'nden alınan 14 Mart sene [1]311 tarihli tahrîrât leffen takdim kılınmakla suret-i iş'âra nazaran iktizâsının emr u inbâsı menût-ı re'y-i âlî-i sadâretpenâhîleridir. Ol bâbda

29 Şevval sene [1]312 ve 12 Nisan [1]311 /[25 Nisan 1895]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 174

DH. MKT, 367/13

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 175

46

OSMANLI-SIRBİSTAN HUDUDUNUN YENİPAZAR SANCAĞI'NDA BULUNAN BÖLÜMÜNDE SIRPLARIN ORMAN YANGINI ÇIKARDIĞI

Yenipazar Sancağı'ndaki Osmanlı-Sırbistan hududunun Osmanlı tarafında çıkan orman yangınından sonra yapılan araştırma sonucu yangını Sırpların kasden çıkardığının anlaşıldığı

O TOME DA SU SRBI U NOVOPAZARSKOM SANDŽAKU, DIJELU OSMANSKO-SRPSKE GRANICE IZAZVALI ŠUMSKI POŽAR

Ustanovljeno je da je šumski požar koji je buknuo na osmansku stranu granice u novopazarskom sandžaku namjerno podmetnul od strane srba

06/04/1896

Makam-ı Seraskerî
Mektubi Kalemi
Hususî

Sırbiye hatt-ı hududu üzerinde Sırbıyeli tarafından ihrâk olunan bizim taraf ormanlarının keşf ve muayenesine ber muceb-i irâde-i kumandanî memur olduğumuzdan ber-vech-i ma'rûz mahall-i mezkûre girip bizim Paresiye ve Gotolice kuleleri arasında bulunan Sırbiye'nin beş numaralı Kanye kulelerinden şark cihetine doğru beş yüz hatve mesafede ve bizim tarafda Debelise nâm mevkiden Sırblılar tarafından harîke bed'en bizim taraf ormanlarının arzen on metreden elli ilâ-nihaye yüz ve iki yüz bu suretle beş altı yüz metre mesafeye kadar devam ederek ve tulen dahi Sırbiye'nin diğer altı numaralı Golice nâm kulesi tarafına birbuçuk kilometre mesafeye kadar imtidâd etdiği maahâzâ harîk-i mezkûr Sırblılar tarafından kasden ihrâk edildiği hey'et-i acizânemiz tarafından icra olunan devr ve teftişden anlaşılmış olmakla işbu raporumuz bi't-tanzim ve merbûten arz ve takdim-i huzur-ı âlî-i kumandanîleri kılındı.

Fî 25 Mart sene [1]312 / [6 Nisan 1896]

Orman Memuru Emrullah Hilmi	Zâbıta tarafından Hilmi	Azâ-yı Meclis-i İdare-i Yenipazar Süleyman	69. Alay 4. Tabur 4 Bölük Yüzbaşı Osman Muhiddin

Y. MTV, 142/52

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 176

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 177

BANALUKA KALESİ VE DERBEND KAZASI'NDA ASKERİ BİNALAR YAPILMASI

Bosna Vilayeti'ne tabi Banaluka Kalesi içindeki piyade askerine mahsus koğuşların yenilenmesi, yine Banaluka'da dört bölük asker ikame edilmek üzere bir süvari kışlası yapılması, Derbend Kazası'nda iki bölük asker alacak bir başka kışla binasının yapılması

IZGRADNJA VOJNIH ZGRADA U BANJALUČKOJ TVRĐAVI I DERVENTI

Renoviranje spavaonica za vojnike pješadije u banjalučkoj tvrđavi u Bosanskom ejaletu, isto tako izgraditi kasarnu za konjanicu gdje bi se smjestili četiri vojne jedinice i izgraditi jednu kasarnu za dvije vojne jedinice u Derventi

29/07/1870

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Banaluka Kalesi derûnunda piyade askerine mahsus olan koğuşlar örtülerinin tecdîdi zımnında keşfi mûcebince lâzım gelen yirmi üç bin altı yüz elli bir kuruşun i'tâsı ve Banaluka'da dört bölük asker istî'âb etmek üzere derdest-i inşa olan süvari kışlasının ikmâl-i noksanı için dahi elli altı bin yüz altmış sekiz kuruşun daha havaleten tesviye ve ifası hususlarına dair Üçüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşiriyeti'nden meb'ûs muharrerâtın gönderildiği beyânıyla icra-yı icabı ifadesini hâvî tezkire-i behiyye-i Seraskerî muharrerât-ı merkûme ve ol bâbda Maliye Nezâret Celîlesi ile muhabereli tezkire ve Dahiliye muhasebesinden terkîm edilen müzekkire ile beraber arz u takdim kılındı. Bu makûle ebniye-i mîrîyede keşfinden ziyade vuku bulan masrafın kabul edilmemesi eğerki nizâmı iktizâsından ise de zikrolunan kışlanın o cesâmetde olacağı hîn-i keşifde lâyıkıyla hesab olunmayarak inşası için zâbitân-ı askeriye ve ahali-i mahalliye taraflarından icra olunacak iâneden mâadâ bir yük kırk iki bin yüz elli ve Derbend Kazası'nda dahi iki bölük asker alacak bir kışlanın binası zımnında gayr-ı ez iâne-i ahali bir yük altmış yedi bin sekiz yüz seksen kuruşun havaleten i'tâsı mukaddemâ istid'â olunmuş olmasıyla bunlardan Derbend Kışlası'nın havale olunan mârru'z-zikr bir yük altmış yedi bin sekiz yüz seksen kuruşdan bir yük kırk iki bin sekiz yüz seksen kuruşun ve iâne-i ahalinin sarfıyla inşası hitâma resîde olmuş ve Banaluka Kışlası dahi tertib edilen sâlifü'l-beyân kırk iki bin yüz elli ve Derbend Kışlası masârıfı havalesinden fazla kalan yirmi bin ve muahharan dahi havale olunan diğer yirmi bin kuruş ile iâne-i mahalliye ve akçe başı birleşdirilerek cem'an iki yük otuz üç bin küsur kuruşun harcıyla hâl-i hazırına getirilip bunun ikmâl-i noksanı ber-vech-i muharrer daha elli altı bin yüz altmış sekiz kuruşa muhtac bulunduğu ve bu kışla ile mezkûr koğuşlar örtülerinin itmâm ve inşası derece-i vücûbda göründüğü reviş-i iş'ârdan anlaşılmış idüğüne binâen sâlifü'l-beyân koğuşlar örtülerinin tamir ve inşası zımnında sarfına lüzum görünen mezkûr yirmi üç bin altı yüz elli bir ve kışla-i mezkûrun ikmâl-i noksanı için istenilen elli altı bin yüz altmış sekiz kuruş ki cem'an yetmiş dokuz bin sekiz yüz on dokuz kuruşun müzekkire-i merkûmede gösterildiği üzere dahiliye büdcesinin seksen altı senesi inşaât tertibine mahsûben havaleten verilmesi ve bir de bu misillü ebniye-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 178

askeriye için keşf-i evvelleri mûcebince istenilen akçelerin bi'l-istîzân müte'allik buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî mûceb-i âlîsince havalesi icra kılınmakda ise de inşa kılınan ebniyeden bazıları bi'l-itina keşf-i evvelinden dûn masrafla vücûda getirildiği hâlde keşf-i evveli mûcebince havale olunan akçelerin gayr-ı ez sarfiyât kusuru mâl-ı mevcud hükmünde tutularak bilâ istîzân birtakım masârıfa sarf olunmakda olduğundan ve bu hâl usul-i muvâzene-i Mâliyeyi ihlâl edeceği cihetle tecvîz olunamayacağından ba'dezîn bi'l-istîzân inşasına ruhsat verilen ebniye-i askeriyenin hîn-i hitâmında ebniye-i mîriye-i saire misillü usulü vechile keşf-i sânîsi dahi icra birle sarfiyât-ı vâkı'ayı mübeyyin bir kıt'a defteri tanzim olunarak makam-ı vâlâ-yı Seraskerîye ve ba'de't-tasdik Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne irsâl ve isrâ ve yapılan ebniye keşf-i evveli mûcebince havalesi icra kılınan akçeden noksan sarf ile vücuda getirilmiş ise fazla kalan akçenin dahi istîzân olunmadıkça bir mahalle sarf edilmemek üzere başkaca irâd-ı kayd ve imlâsı usul ittihâz olunması hususunun makam-ı mezkûre ve sair lâzım gelenlere bildirilmesi haklarında her ne suretle emr u fermân-ı hazret-i mülûkâne şeref-sudûr ve sünûh buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm terkîm kılındı, efendim.

Fî 29 R. sene [1]287 / [29 Temmuz 1870]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve hususât-ı mezkûrenin ber-mûceb-i istîzân ifa-yı muktezâları müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i meâli-âde-i cenâb-ı Şehinşâhî mantûk-ı münîfinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade olunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 R. sene [1]287 / [29 Temmuz 1870]

İ. DH, 616/42884

Banjaluka saat kulesi ve cami avlusu...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 179

ASKERÎ ELBİSE İHTİYACI İÇİN SARAYBOSNA'DA ABA FABRİKASI AÇILMASI

Saraybosna'da askerin elbise ihtiyacı için bir aba şirketi kurulmuşsa da yapılan suistimallerden kapanmış, buradaki köylüler tarafından yapılan abalar ise birbirine benzemeyip ancak 6-7 ay dayandığından Bosna vilayetince, bir fabrika yaptırılması teklifi üzerine vilayet Başmühendisi Edovin'in araştırmaları sonucu fabrikanın 600.000 kuruşa mal olacağı, masrafın yarısını ahalinin yardım olarak topladığı, fabrika yaptırılırsa hem ticaretin gelişeceği hem de gelirinin Bosna Darüşşafaka'sına bırakılabileceği

OTVARANJE FABRIKE SUKNA POTREBNOG ZA VOJNE UNİFORME

İ pored toga što je osnivano preduzeće sukna u Sarajevu zatvoreno je zbog zloupotreba, a sukno koje proizvode ovdašnji seljaci je različito i jedva izdrži 6-7 mjeseci, na osnovu prijedloga bosankog vilajeta za izgradnju fabrike glavni inžinjer Edovin je ustanovio da bi takva fabrika koštala 600.000 groša. Polovina te sume je sakupljena od strane naroda kao pomoć. İzgradnja ove fabrike značila razvoj trgovine i dobit bi se mogla ostaviti bosanskoj Daruššafaki (sirotište)

16/07/1873

Meclis-i İdare-i Vilâyet-i Bosna
87

Makam-ı Muallâ-yı Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâ'ya

Bosna Vilâyeti'nde mehâbet-efzâ-yı ikamet olan sunûf-ı asâkir-i şahanenin elbisesi burada yapdırılmak üzere yerli mamulâtın tezyîd ve ıslâhı makam-ı sâmî-i Seraskerî'den mukaddemâ emr u iş'âr buyurulmuş idi. Beş sene evvel Nefs-i Saray şehrinde başka yerde elbise-i askeriye yapdırılmak imtiyâzıyla bir aba kumpanyası teşekkül etmiş ise de tehvîn-i fiyat ve tevsî' ve ıslâh-ı mamulât kaziyyesine riâyet etmeyip mücerred husûl-i menâfi'-i külliye-i zâtiyeleri için kumpanya azâsından birkaç kimesne işi kendilerine hasr ve Rumeli'nin en fena ve ehven abalarıyla buranın mamulâtından celb ve cem' ile pahalı ve dayanıksız olarak iki sene kadar Bosna nizâmiye taburlarıyla kordon ve zabtiye alaylarına elbise imal ve i'tâ etmiş olduğu hâlde tahakkuk eden suistimâlâtının neticesi olarak mezkûr kumpanya akdemce mahv olmuş olduğundan iki üç seneden beri kordon ve zabtiye alaylarının melbusâtı vilâyet mamulâtı olan abalardan imal ve i'tâ olunmakda ise de bu abalar dahi ahali-i kurâ hânelerinde kendi ihtiyaclarından ziyade yapılıp satdıkları birer-ikişer top şeyden ictimâ ederek biri diğerine benzemediğinden mâadâ gayetle gevşek olmasıyla bunlardan imal olunan elbiselerin dahi altı yedi mâhdan ziyade dayanmadığı tahakkuk eylediğinden oldukca dayanıklı olmak ve yekdiğerine müşâbih bulunmak üzere bundan birkaç mâh mukaddem vilâyetin her taraflarına nümuneleri irsâl ve icabı halinde tahte'l-kefâle peşin akçe verileceği dahi ilân olunup mensucât-ı ahalinin tevfîr ve ıslâhına her türlü ikdâmât ve vesâyâ icra edilmiş ise de bir semeresi olamadığı ve olamayacağı anlaşıldığından mahâll-i mahsusada ve nezâret-i hükûmet altında olarak münasib mikdar destgâhlar cem' ve ihdâsıyla iktizâ eden yapağı hükûmetçe bi'l-mübâya'a maktû'an ücret verilip memleketin âdeti üzere aba

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 180

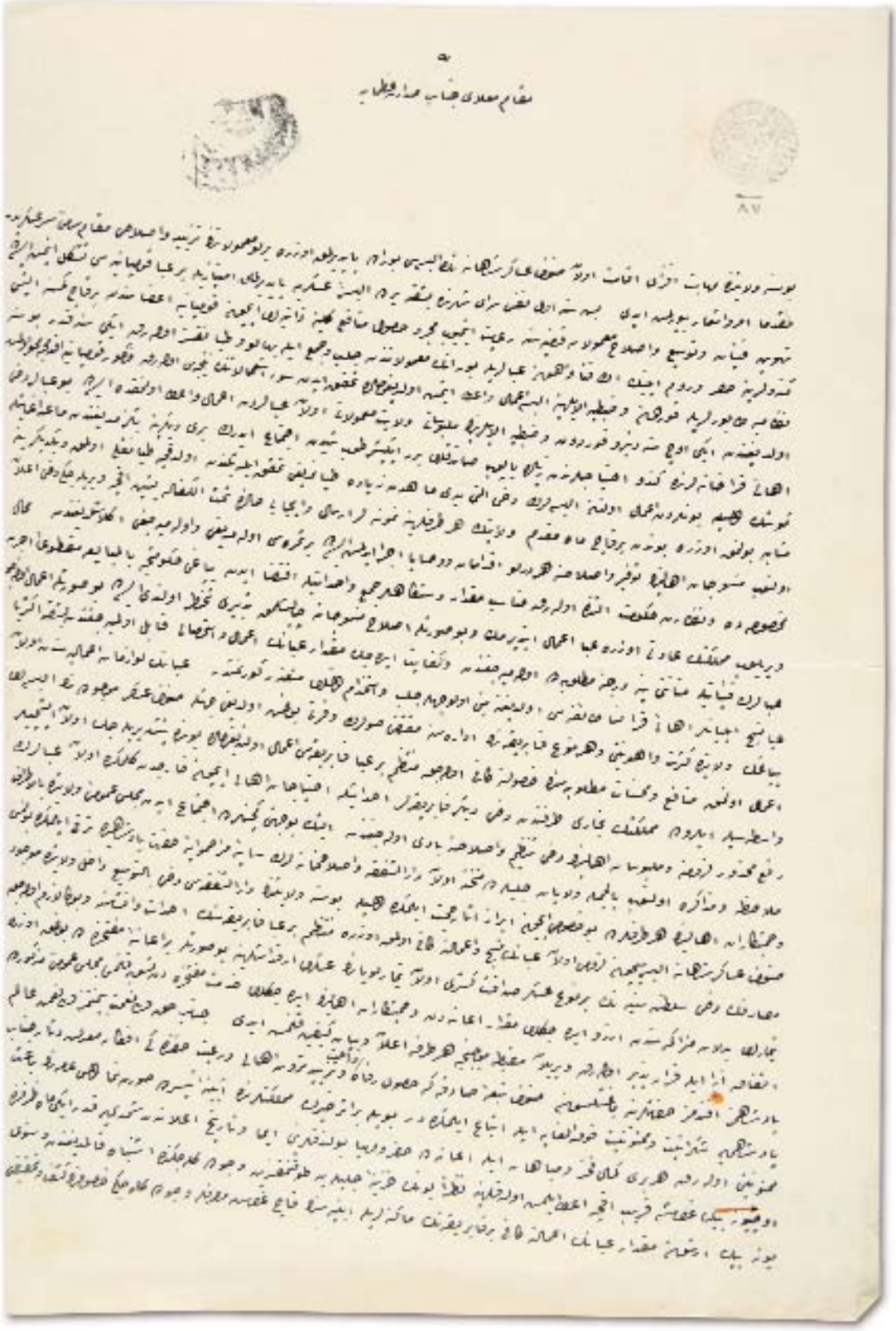

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 181

imal etdirmek ve bu suretle ıslâh-ı mensucâta çalışmak tedbiri tahattur olundu ise de bu suretle imal olunacak abaların fiyatıyla metâneti yine derece-i matlûbede olamayacağından ve kifayet edecek mikdar abanın imal ve istihsâli kâbil olamayacağından başka ekseriya aba nesc eyleyenler ahali-i kurâ nisâ taifesi olduğuna mebnî ol vechile celb ve istihdam olunmaları müte'azzir görünmüşdür. Abanın levâzımât-ı imaliyesinden olan yapağının vilâyetde kesret ve ehveniyet ve her nev' fabrikanın idaresine muktezî suların vefreti bulunmuş olduğu cihetle sunûf-ı asâkir-i mevcudenin elbiseleri imal olunmak menâfi'-i muhassenât-ı matlûbesinin husûlüne kâfi olacak muntazam bir aba fabrikası imal olunduğu hâlde bunda yetişdirilecek olan işçiler vasıtasıyla ileride memleketin tüccarı tarafından dahi diğer fabrikalar ihdâsıyla ihtiyacât-ı ahali için haricden gelmekde olan abaların ref'-i mahzur lüzumuna ve melbusât-ı ahalinin dahi tanzim ve ıslâhına bâdî olacağından işin bu ciheti geçenlerde ictimâ eden Meclis-i Umumî-i Vilâyet'de bi'l-etraf mülâhaza ve müzâkere olunup bi'l-cümle vilayât-ı celîlede müttehaz olan daruşşafaka ve ıslâhhânelerin saye-i merâhim-vâye-i hazret-i Padişahîde terakkî eylemekde bulunması ve hamiyetkârâne ahalinin her taraflarda bu husus için ibrâz-ı âsâr-ı hamiyet eylemekde olmasıyla Bosna Vilâyeti'nin daruşşafakası dahi bi't-tevsî' dahil-i vilâyetde mevcud sunûf-ı asâkir-i şahane elbisesi için lüzumu olan abanın nesc ve imaline kâfi olmak üzere muntazam bir aba fabrikasının ihdâs ve inşasına ve buna lâzım olacak masârıfın dahi Saltanat-ı Seniyye'nin bir nev' asâkir-i sadakat-güsterî olan timarlıyânın asâkiri arkadaşlarına bu suretle bir iâne-i müftehirede bulunmak üzere timarları bedelât-ı müterâkimesinden arzu edecekleri mikdar iâneden ve hamiyetkârâne ahalinin edecekleri hizmet-i müftehireden tesviye kılınması meclis-i umumî-i mezkûrda ittifak-ı ârâ ile karar-pezîr olarak verilen mazbata mûcebince her tarafa ilân ve beyân-ı keyfiyet kılınmış idi. Cenâb-ı Hak veli-nimet-i bî-minnetimiz veli-nimet-i âlem Padişahımız efendimiz hazretlerine bağışlasın. Sunûf-ı tebaa-i sâdıka ki husûl-i refah ve rahat ve tezyîd-i servet-i ahali ve ra'iyyet hakkındaki efkâr-ı ma'delet-disâr-ı cenâb-ı Padişahî'ye şükraniyet ve memnuniyet-i fevka'l-gâye ile ittibâ' eylemekdedir. Böyle bir eser-i hayrın memleketlerinde ayine-i teyessürde suret-nümâ olması âmmenin bâ'is-i memnuniyeti olarak herbiri kemâl-i fahr ve mübâhât ile iânede hâzır ve müheyyâ bulunduklarını imâ ve tarih-i ilândan şimdiye kadar iki mâh zarfında üç yüz bin kuruşa karîb akçe i'tâ eylemiş olduklarına nazaran bunun Hazine-i Celîle'ye dokunmaksızın vücuda geleceğinden iştibâh kalmadığından ve senevî yüz bin arşın mikdar abanın imaline kâfi bir fabrikanın makineleleriyle ebniyesinin kaç kuruş masrafla vücuda geleceği hususunun keşf ve tahkiki vilayet ser-mühendisi olup inşa olunmakda olan mekteb-i i'dâdî-i şahaneye muktezî bir takım eşyanın mübâya'ası için Viyana'ya gitmesi lâzım gelen Mösyö Edovin'e havale ve Viyana Sefâret-i Seniyyesi'yle dahi muhabere olunarak böyle bir fabrikanın makine ve edevât ve ebniyesi masârıfı muvakkaten celb olunacak ustaların ücreti ile beraber on iki yük kuruşa bâliğ olacağı mühendis-i mûmâileyhin avdetinde i'tâ eylediği lâyiha ile sefâret-i müşârunileyhânın iş'ârından anlaşıldığından iâne-i müterâkime beş-altı yüz bin kuruşa bâliğ oldukda fabrika-i mezkûrun hemen intihâb olunan mevki'de inşasına mübâşeret olunması mukarrer ve mutasavver bulunmuş olmakla ve çünkü eytâm-ı vilâyete mahsus olan daruşşafakaya aid olmak üzere yalnız ebniye ve makineleri masârıfı ber-vech-i ma'rûz tebberru'ât-ı müctemi'a ile tesviye olunarak fabrika-i mezkûrun inşa olundukdan sonra mezkûrü'l-mikdar abanın nesc ve imaline muktezî yapağının vaktiyle mübâya'asına lüzumu olan sermayenin Nizamiye Hazine-i Behiyyesi'nden tahsisi ve i'tâsı ve orada

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 182

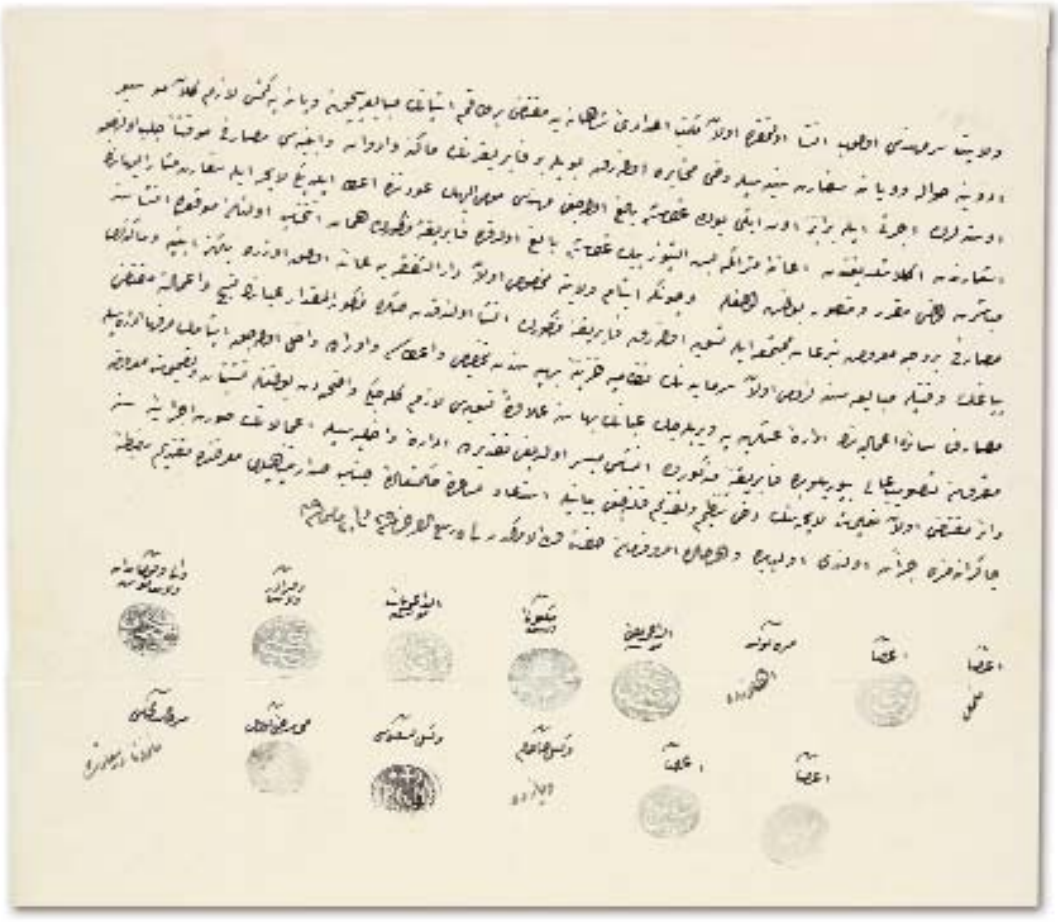

dahil olacak eytâmın müreffehen idaresiyle masârıf-ı saire-i imaliyenin idare-i askeriyeye verilecek abanın bahâsına ilâveten tesviyesi lâzım geleceği vâzıhadan bulunmakla teşebbüsât ve tasmîmât-ı ma'rûza makrûn-ı tasvîb-i âlî buyurulup da fabrika-i mezkûrun inşası müyesser olduğu takdirde idare-i dahiliyesiyle imalâtın suret-i icraiyesine dair muktezî olan talimât lâyihasının dahi tanzim ve takdim kılınacağı beyânıyla istid'â-i müsaade-i hikmet-âde-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri ma'razında takdim-i mazbata-i çakerânemize cür'et olundu. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 5 Rebîülâhir sene [1]290 ve fî 20 Mayıs sene [12]89 / [2 Haziran 1873]

[Bosna Vilâyeti Meclis-i İdaresi üyelerinin mühürleri]

**

Taraf-ı Vâlâ-yı Hazret-i Seraskerî'ye

Devletli atûfetli efendim hazretleri

Bosna kıt'asında ârâm-sâz olan asâkir-i şahane elbisesini imal etmek ve masârıf-ı muhammenesi olan on iki yük kuruş ashâb-ı ticarâtın timarları bedelât-ı müterâkimesinden ve cânib-i ahaliden verilecek iâne-i nakdiyeden tesviye kılınmak ve Hazine-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 183

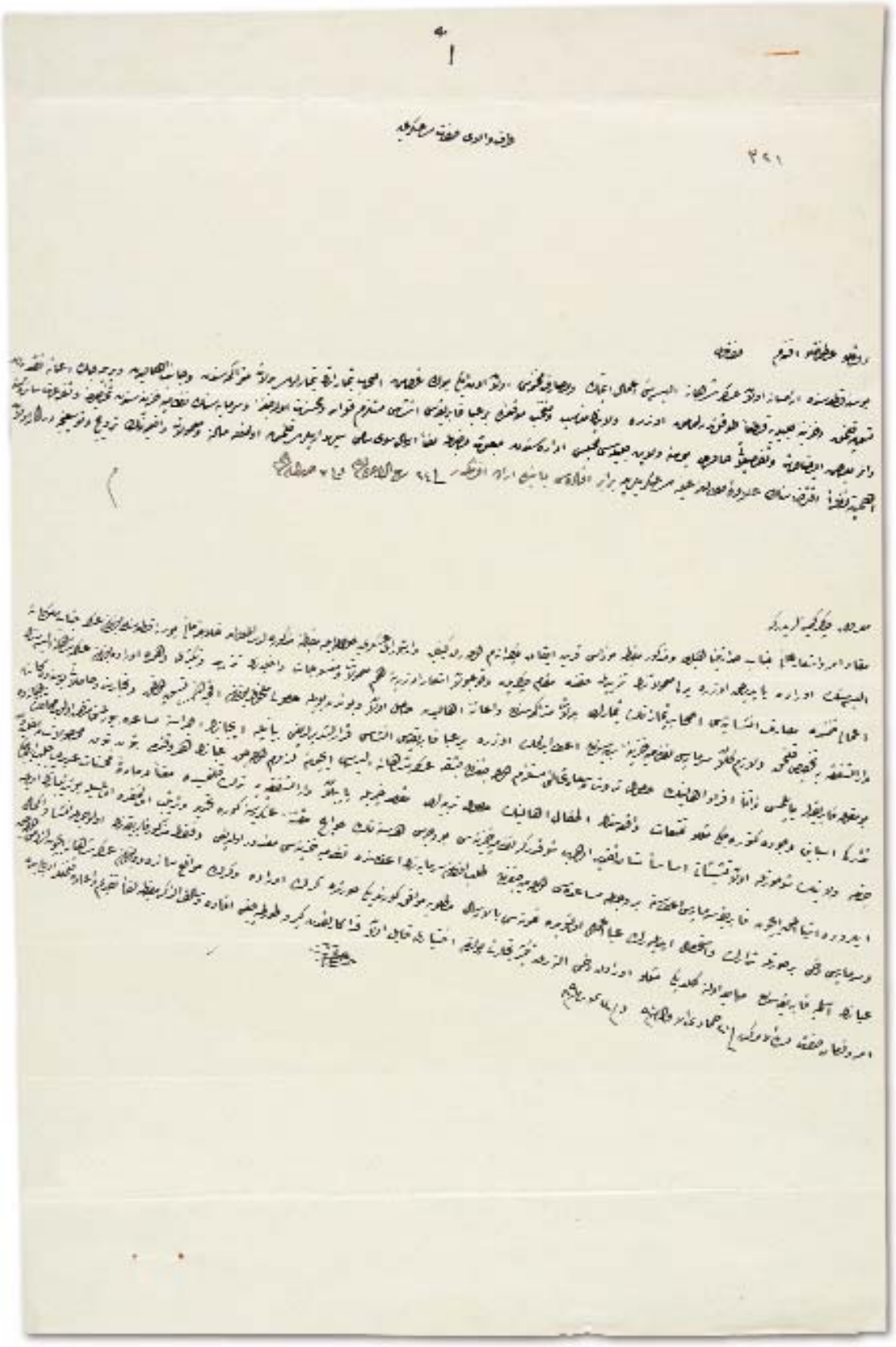

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 184

Celîle'ye kat'â dokundurulmamak üzere vilâyetin münasib ve müntehab mevkiinde bir aba fabrikası inşası müstelzim-i fevâid ve muhassenât olduğuna ve sermayesinin Nizamiye Hazinesi'nden tahsisine ve teferruât-ı sairesine dair bazı izahât ve tafsilâtı hâvî Bosna Vilâyet-i Celîlesi Meclis-i İdaresi'nden meb'ûs mazbata leffen irsâl-i su-i sâmî-i sipehdârîleri kılınmış olmakla meâline ve mamulât-ı dahiliyenin tervîc ve tevsî'ince derkâr olan ehemmiyete nazaran iktizâsının ilâve-i mütâlaa-i Seraskerîleriyle beraber ifadesi bâbında irâde efendimindir.

Fî 24 Rebîülâhire sene [1]290 ve fî 7 Haziran sene [1]289 / [21 Haziran 1873]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Müfâd-ı emr u iş'âr-ı âlî-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri ve mezkûr mazbata müeddâsı karîn-i îkân-ı çâkerânem olarak keyfiyet ve Şûrâ-yı Askerî'ye havale ile mazbata-i mezkûre lede'l-mütâlaa hulâsa-i meâli Bosna kıt'asında bulunan asâkir-i cenâb-ı mülûkâne elbisesinin orada yapdırılmak üzere yerli mamulâtının tezyîdi hakkında makam-ı çâkerîden vuku bulan iş'âr üzerine hem mamulât ve mensucât-ı dahiliyenin tezyîd ve teksîri ve hem de orada bulunan asâkir-i şahane elbisesinin imali zımnında masârıf-ı inşaiyesi ashâb-ı ticarâtın timarları bedelât-ı müterâkimesinden ve iâne-i ahaliden hâsıl olan ve bundan böyle husûl-i melhûz bulunan akçenin tesviye olunmak ve ticaret ve hasılâtı Bosna'da kâin daruşşafakaya tahsis kılınmak ve lâzım gelen sermayesi Nizamiye Hazine-i Behiyyesi'nden i'tâ edilmek üzere bir aba fabrikası inşası kararlaşdırıldığı beyânıyla icabının icrasına müsaade buyurulmasının mütezammın olup Memâlik-i Şahane'de bu makûle fabrikalar yapılması zaten efrâd-ı ahalinin husûl-i servet ve saadet-i hâlini müstelzim olacağından başka asâkir-i şahane elbisesi için lüzum olacak abanın her vakitde bütün bütün mahsulât-ı dahiliyeden tedariki esbâbını vücuda getireceği misillü temettuât-ı vâkı'asının etfâl-i ahalinin husûl-i terbiyeleri maksad-ı hayrıyla yapılan daruşşafakaya terk kılınması da manen ve maddeten muhassenât-ı adîdeyi celb edeceği cihetle vilâyetin şu suretle olan teşebbüsâtı esasen şân-ı takrîr olup şu kadar ki Nizamiye Hazinesi Büdcesi her senenin havâic-i mukannene-i askeriyesine göre tahdîd ve tertib olunmakda olmasıyla bu tertibâtın öyle ileride eşya almak için fabrika sermayesi i'tâsına bir vechile müsaadesi olamayacığından taleb olunan sermayenin i'tâsında Nizamiye Hazinesi mağdur olduğu ve fakat mezkûr fabrikanın ol vechile inşa ve ikmâl ve sermayesi dahi bir suretle tedarik ve istihsâl edilerek aba imal ve olunup da nümunesi bi'l-irsâl matlûba muvâfık göründüğü suretde gerek orada ve gerek mevâki' sairede bulunan asâkir-i şahane için lüzumu olacak abanın İslimye fabrikasından mübâya'a olunageldiği misillü oradan dahi alınarak teksîr-i ticareti yolunda ihtiyarı kâbil olan fedakarlıkdan geri durulmayacağı ifade ve sâlifü'z-zikr mazbata leffen takdim ve iade kılınmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Cumâdelûlâ sene [12]90 ve fî 3 Temmuz sene [12]89 / [16 Temmuz 1873]

(İmza)

A. MKT. MHM, 460/66

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 185

SIRBİSTAN'DAN BOSNA'YA EŞKIYA SALDIRISI İSTİHBARATI ÜZERİNE İZVORNİK'E ASKER GÖNDERİLMESİ

Pop Zarko'nun Sırbistan'da topladığı eşkıya ile Yenipazar, Yenivaroş ve Vişegrad taraflarına geleceği haber alındığından İzvornik tarafına iki üç tabur asker gönderilmesi istendiği, ancak Bosna'daki askerî konuşlanmanın birbirinden ayrı ve acele olarak birbirine yardım edemeyecek uzaklıklarda olması sebebiyle, Bosna'da Müslüman unsurun Hıristiyanlara göre fazla olduğu bölgelerdeki askerlerin eşkıya ile daha iyi mücadele edebilmesi için Sırbistan'a hudud olan İzvornik'e gönderilmesi talebi

NAKON DOBIJANJA INFORMACIJA DA ĆE BITI NAPADA POBUNJENIKA IZ SRBIJE NA BOSNU SLANJE VOJNIKA U ZVORNIK

Nakon vijesti da će Pop Žarko koji je sakupio pobunjenike u Srbiji doći u Novi Pazar, Novu Varoš i Višegrad, pokušano je slanje dvije-tri brigade prema Zvorniku ali zbog toga što je vojska u Bosni rasporedena tako da nije u mogućnosti reagovati brzo i da je vrlo daleko zahtjeva se da tamo gdje su bosanski muslimani većina naspram kršćana, pošalju na granici sa Srbijom u Zvornik

10/05/1876

Makam-ı Cenâb-ı Vekâlet-penâhî'ye 25 Nisan [12]92 tarihiyle Bosna Vilâyeti'nden Meb'ûs Telgrafnâme Suretidir.

Sırbistan'da eşkıyanın esbâb-ı levâzım-ı tecavüziyeleri süratle ikmâl ve istihzâra çalışılıp ma'hûd Pop Zarko'nun Uziçe'de başına toplanan eşkıya ile Yenipazar ve Yenivaroş ve Vişegrad taraflarına tecavüz edecekleri haberi şu dakikada alınmakla fevkalâde mütebassırâne hareket eylemeleri hakkında kumandanlarla mahalli memurlarına malumat verilmişdir. Bunların böyle birkaç yerden mürûrları dahilen bir uygunsuzluk ve ihtilâlin olmasını mûcib olacağından ve İzvornik Sancağı ise Sırbistan'a hudud bulunduğundan dahi karışıklığın ser-nümâ-yı zuhur olması emr-i âşikârdır. Binâenaleyh o gibi bir hâlin zuhurunda bihakkın müdafaa ve tenkîl-i eşkıyaya muvaffak olunup asayiş-i muhafaza için asâkir-i mevcuda üzerine hiç olmaz ise iki-üç taburun daha sürat-i i'zâmını mutasarrıf-ı kemâl sûz u güdâz ve ehemmiyetle mukaddemâ beyân eylediği gibi şimdi de bâ-telgraf beyân etmekde ve Saray'da ise gönderilecek asker olmadığından her hâlde lütuf ve merhamet-i sâmîlerine müracaat eylediğimiz gibi bunda dahi iltica eyleriz, fermân.

25 Nisan 1292 / [7 Mayıs 1876]

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 186

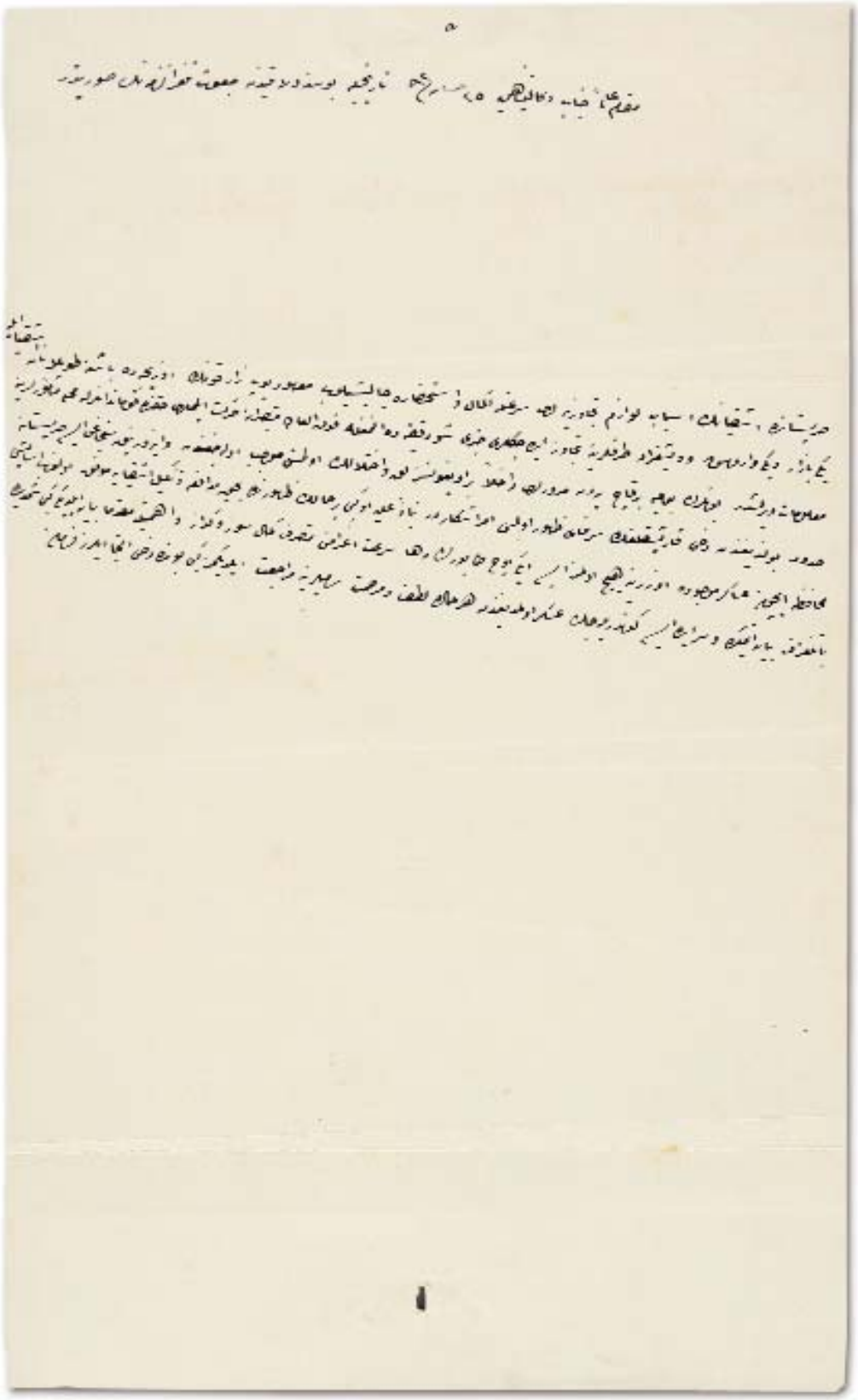

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 187

Daire-i Sadâret-i Uzmâ

Fevkalade

Taraf-ı Vâlâ-yı Seraskerî'ye

Devletli atûfetli efendim hazretleri

Sırbistan'da eşkıyanın tasmîm-i tecavüzâtıyla ma'hûd Pop Zarko'nun Uziçe'de başına toplanan eşkıyayı Yenipazar ve Yenivaroş ve Vişegrad taraflarına imrâr edeceği haber alındığından ve İzvornik Sancağı ise Sırbistan hatt-ı imtiyâzına muttasıl bulunduğundan men'-i mürûrları için hiç olmaz ise iki ve üç taburun orada bulunan kuvve-i askeriyeye ilâveten sürat-i i'zâmı lüzumuna ve ifade-i saireye dair Bosna Vilâyet-i Celîlesi'nden çekilen telgrafnâme sureti leffen irsâl kılınmış olmakla ehemmiyet-i maslahata nazaran iktizâsının icra ve ifade buyurulması bâbında irâde efendimindir.

Fî 14 Rebiülahır sene [1]293 ve fî 26 Nisan sene [12]96 / [9 Mayıs 1876]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Müfâd-ı emr u iş'âr-ı âlî-i cenâb-ı vekâlet-penâhîleri karîn-i îkân-ı çâkerânem olarak mezkûr telgrafnâme dahi mütâlaa kılındı. Mündericâtı mukârin-i sıhhat ise sâlifü'z-zikr Uziçe mevkii Sırbistan dahilinde olduğundan merkûm Pop Zarko orada eşkıya cem'ine ibtidâr etmiş demek olur. Bunların hangi tarafa ne mikdar kuvvetle tecavüz edecekleri tamamıyla kesdirilmeyeceğinden ve Yenipazar Fırkası'yla mevcudu yirmi taburdan mütecâviz ve mevâki'-i mühimmeyi münkasım ise de Bosna Fırkası yirmi tabur piyade ile bir alay süvâriden mürekkeb olduğu hâlde kâmilen müteferrik ve adeta inde'l-hâce yekdiğerine imdad edemeyecek suretde olduğundan ve şu aralık İzvornik için istenilen iki üç taburun hiçbir tarafdan müsâra'atan sevki kâbil olamayacağı malum bulunduğundan Bosna Vilâyeti dahilinde vâki mevâki'den Hıristiyan'ı ahali-i İslâmiye'den noksan bulunan mevkilerin muhafazasının mahalli asâkir-i muâvene ve mustahfazasına tevdî'iyle oralardaki asâkir-i şahaneden mümkün olabilen mikdarının toplanıp Sırp eşkıyasının tecavüz edebilecekleri melhûz olan mahallere nâzır nükâd-ı münasibeye ikame olunması icab-ı hâlden ve umûr-ı zaruriyeden olduğuna ve kumandanların memurîn-i mülkiyeden herbirinin kendi dairelerince olan başka başka mütâlaa ve matlûblarına bakmayarak umum işin mukteziyâtına tevfîk hareket etmeleri için kendilerine talimât-ı cedîde i'tâsı dahi elzem bulunduğuna mebnî bu yolda kumandanlara ve kaide-i ittihâd ve ittifaka riâyet ve müzâkere ve muhabere ile tedâbîr-i askeriyenin ezher-cihet te'min-i efkâr edecek ve icab-ı hâl ve mevki'a ve hükm-i zamana tevâfuk eyleyecek suretde icrası maddesine dikkat ve asâkir-i muâvene ve mustahfaza tertibi ve bunların teslih ve techizleri ve levâzım-ı ihtiyâtiyenin ihzârı gibi mevâdd-ı mühimmenin yoluyla ve dikkatle mevki'-i fi'le îsâline himmet olunması hakkında dahi memurîn-i mülkiyeye tebligât icrası münasib olur gibi tahattur olunup mezkûr telgrafnâme leffen iade kılınmakla her ne vechile emr u irâde-i aliyye-i cenâb-ı Sadâret-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 188

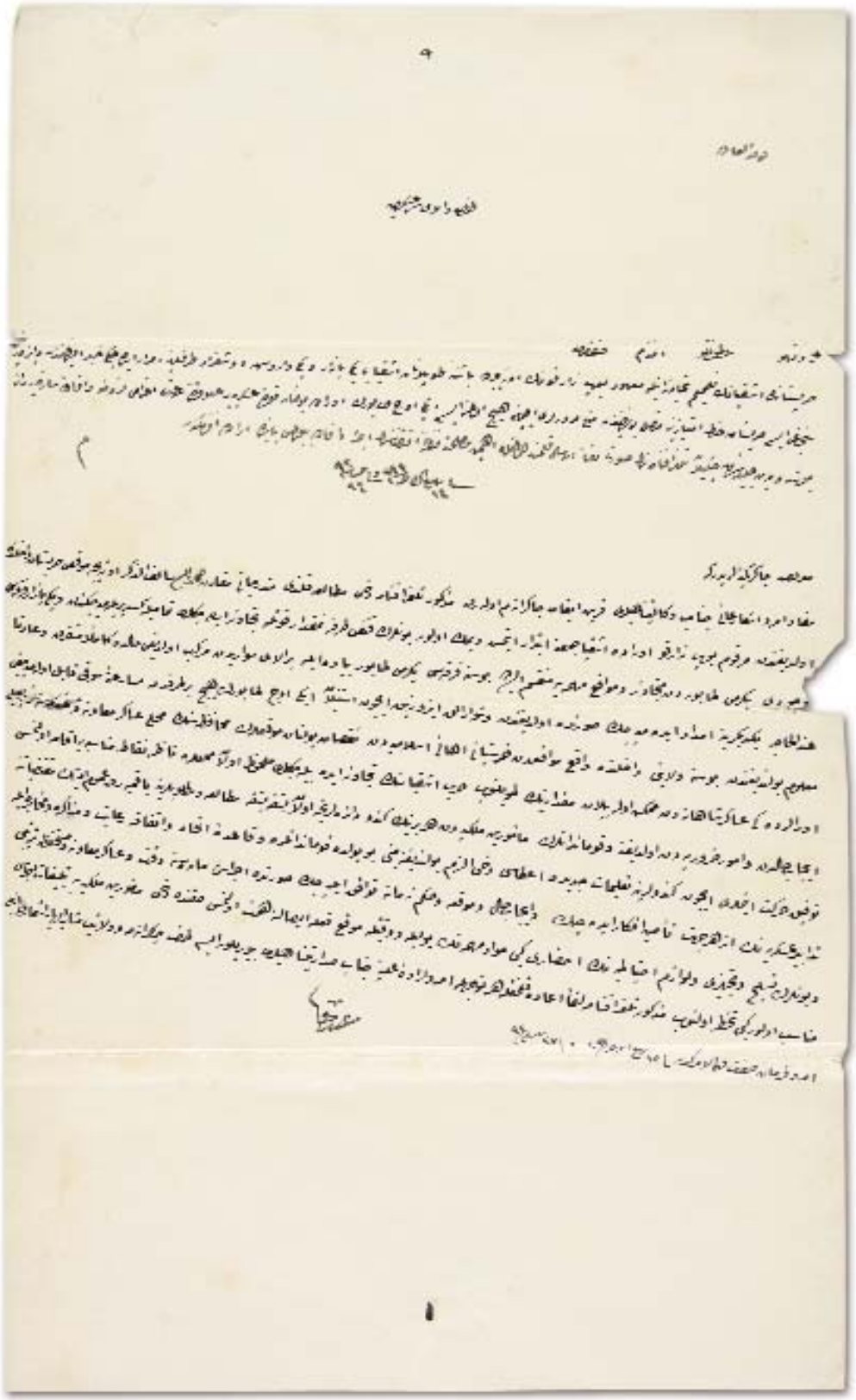

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 189

penâhîleri buyurulur ise taraf-ı çâkerâneme ve vilâyet-i müşârunileyhâya iş'ârı bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Rebîülâhir sene [1]293 ve fî 27 Nisan sene [12]92 / [10 Mayıs 1876]

A. MKT. MHM, 480/58

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 190

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 191

İKTİSADÎ HAYAT
EKONOMSKI ŽIVOT

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 192

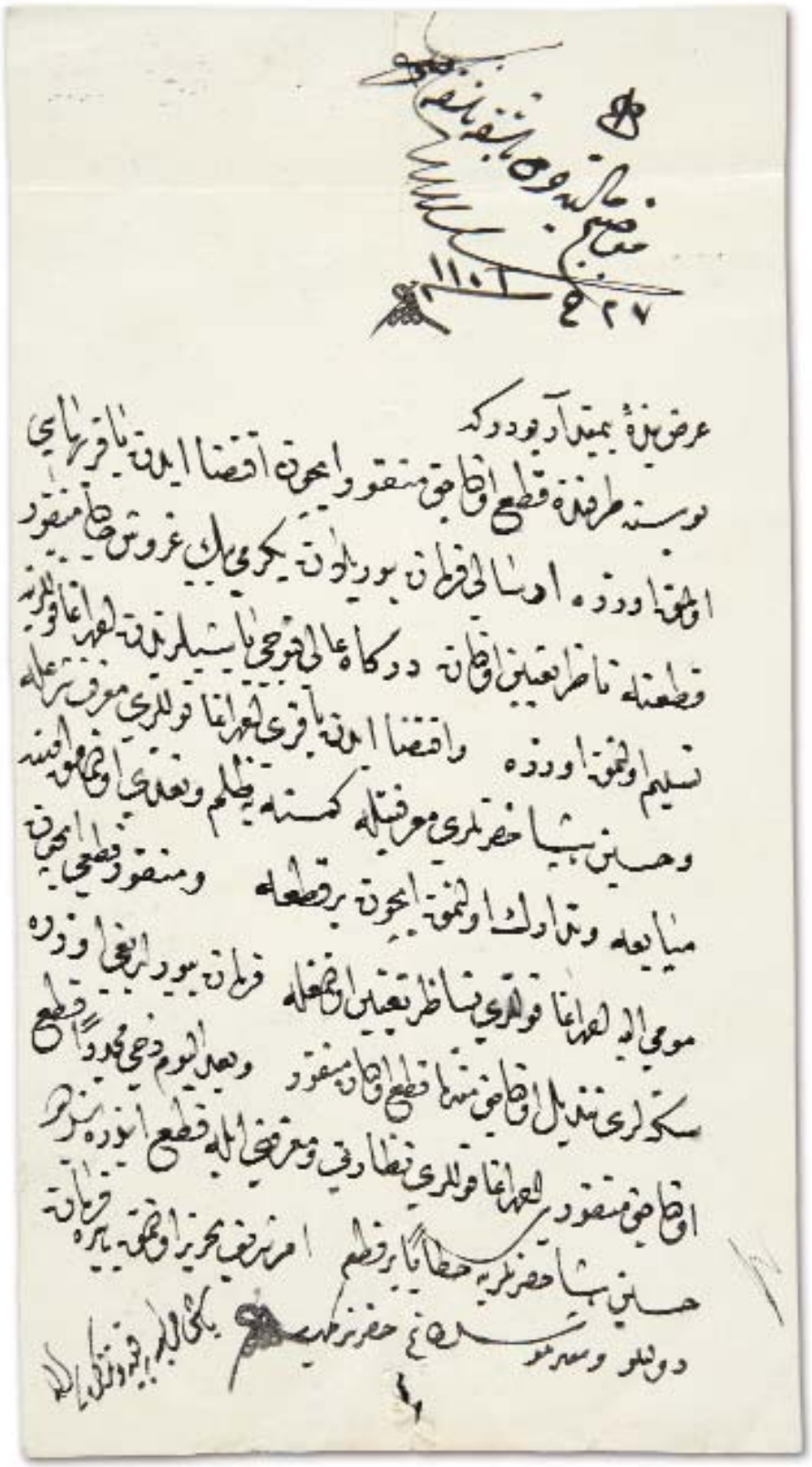

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 193

BOSNA'DA KESİLECEK BAKIR PARA İÇİN GEREKEN BAKIR MADENİ

Bosna'da Dergah-ı Ali kapıcıbaşlarından Ahmed'in nezaretinde kesilmesi ferman buyurulan bakır para için satın alınacak bakır madenine karşılık olmak üzere gerekli paranın gönderilmesi

POTREBA ZA BAKARNOM RUDOM KOJA PAK TREBA ZA BAKARNI NOVAC KOJI ĆE SE KOVATI U BOSNİ

Slanje potrebnog novca za kupovinu rudnika bakra koji treba za kovanje bakarnog novca čije kovanje će nadgledati Kapidžibašija Ahmed iz bosanskog visokog dergaha koji je fermanom imenovan da to radi
07/04/1690

Mûcebince Maliye'den başka başka hüküm buyuruldu

27 C. sene 1101 / [7 Nisan 1690]

Arz-ı bende-i bi-minnetdâr budur ki

Bosna tarafından kat‘ olunacak mankur için iktizâ eden bakır bahası olmak üzere irsâli fermân buyurulan yirmi bin kuruş hâliyâ mankur kat‘ına nâzır tayin olunan Dergâh-ı Âlî Kapıcıbaşlarından Ahmed Ağa kullarına teslim olunmak üzere ve iktizâ eden bakırı Ahmed Ağa kulları ma‘rifet-i şer‘le ve Hüseyin Paşa hazretleri ma‘rifetiyle kimesneye zulm u ta‘addî olunmamak üzere mübâya‘a ve tedarik olunmak için bir kıt‘a (..) ve mankur kat‘ı için mûmâileyh Ahmed Ağa kulları nâzır tayin olunmakla fermân buyurulduğu üzere sikkeleri tenzîl olunacak mukaddemâ kat‘ olunan mankur ve ba‘de'l-yevm dahi mücededen kat‘ olunacak mankuru Ahmed Ağa kulları nezâreti ve ma‘rifeti ile kat‘ etdiresiz deyu Hüseyin Paşa hazretlerine hitaben bir kıt‘a emr-i şerif tahrîr olunmak bâbında fermân devletli ve saadetli Sultanım hazretlerinindir.

27 C. sene 1101 / [7 Nisan 1690]

C. DRB, 2258

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 194

51

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 195

RUMELİ-BOSNA ULAŞIMINDA ÖNEMLİ BİR MERKEZ OLAN YENİPAZAR HALKININ YARDIM TALEPLERİ

Rumeli'den Bosna'ya ulaşımda önemli bir merkez olan Yenipazar Kazası'nın düşman istilasından sonra harap olması ve imar edilmemesi sebebiyle çok az nüfus kaldığı, alışılagelmişin dışında kazalarında iki menzil bulunması (Yenipazar ve Seniçe Palankaları) dolayısıyla halkın masraflarını karşılamak için gücünün yetmediği ve perişan olduklarından devletten yardım istemeleri üzerine resmî işler için gelen ulaklardan binek hayvanı başına onar akça alınmasına izin verildiği

ZAHTJEVI ZA POMOC NARODA NOVOG PAZARA KOJI JE VAŽAN CENTAR NA PUTU RUMELIJA-BOSNA

Nakon napada dušmana koji su porušili Novi Pazar koji se ne može popraviti malo je stanovnika ostalo u kasabi koja je važan centar na putu Rumelija-Bosna, zbog postojanja dvije putne stanice (Novi Pazar i Sjenica) što je inače neuobičajeno, narod se nalazi u vrlo teškom položaju i traži pomoć od države, pa je zbog toga dozvoljeno da se uzme po deset akči za svaku jahaću životinju od državnih kurira

03/02/1716

Südde-i seniyye-i saadet-nişan ve atebe-i aliyye-i adâlet-unvân turâbına Bosna Eyâleti'nde Yenipazar Kazası'nda vâki Yenipazar Palankası'nda ve Seniçe Palankası'nda sâkin ümmet-i Muhammed fukarâlarının bi-tarîki'l-mahzar arzuhâlleri budur ki kaza-i mezkûr cadde-i yol üzerinde vâki olup Devlet-i Aliyye ve Rumeli tarafından Bosna'ya ve Bosna'dan Devlet-i Aliyye'ye ubûr edenlerin memerri olmakla Vıçıtırın menzilinden Prepol menziline otuz bir saat mesafe olup kaza-i mezkûrede nefs-i Yenipazar Palankası'nda ve yine kaza-i mezkûrede Seniçe Palankası'nda menzileyn lüzum olup iktizâsı sebebiyle bir kazada iki yerde menzil vaz‘ olunmakla kaza-i mezkûr ahalisi bundan akdem istila-yı düşman sebebiyle külliyet ile harâb ve hâlî olup henüz imar olmayup ümmet-i Muhammed ve reâyâ fukarâsı cüz’î olmakla iki yerde menzil yetişdirmek tâkat getiremeyip hâlleri diğer-gûn olduğndan niceleri perakende vü perişan olmakla yerlerinde karar-dâde olan fukarâ kulları merâhim-i aliyyelerine muhtac olmaları ile hasbeten li'llâhi Teâlâ ve li-ruhi resûlihî'l-kerîm za‘îf hâllerine merhamet buyurup menzillerine bir mikdar imdad taraf-ı mîrîden inâyet ü ihsân buyurulmak niyaz olunur za‘îf hâllerine merhamet buyurulmaz ise cümlesi perakende vü perişan olmaları emr-i mukarrerdir evvelki vâki hâldir mahzar-ı sadâkatimiz ile der-i devlet-medâra ilâm olundu. Emr u fermân der-adlindir.

[mühürler]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 196

İzzetlü defter efendi görüp ilâm eyleyesiz deyu buyuruldu.

Telhis mûcebince hüküm buyuruldu.

Telhis mûcebince emr-i şerif verilmek buyuruldu

Arz-ı bendeleri budur ki

Bosna Eyâleti'nde Yenipazar Kazası'na vâki Yenipazar ve Seniçe Palankaları cadde-i tarîkde vâki olduğundan bi-hasebi'l-iktizâ ahali beyninde ittifak ve iki palanka da menzil vaz' olunmuşdu lâkin istila-yı düşmandan ahalisinin ekseri perakende vü perişan ve bakiyye kalan fukarâ muhtac olmalarıyla zikrolunan iki palanka menzilleri mu'attal kalmamak üzere cânib-i mîrîden bir mikdar imdad ve ianet olunmak ricasına bi'l-cümle ahali mahzar ederler mahzar olunan palankalarda muayyen menzil kaydı olmayup ve kadimden ve hâlâ muayyen menzili olmayan kazalara umûr-ı mühimme ile gelen ulakları meks ve te'hir etdirmemek için yedlerinde in'âm fermânı olmadığı hâlde dahi saat başına onar sağ akçe ücretleri ile bârgîr verilüp kendi umûrları için gelip ve giden ulaklara min ba'd bârgîr verilmemek üzere evâmir-i şerife verildiği derkenar olunmuşdur kadîmden menzil olmamakla taraf-ı mîrîden imdad verilmek iktizâ eylemez ancak sair menzili olmayan mahalde verildiği şürût üzere emr-i şerif verilmek fermân buyurulur ise fermân devletli saadetli sultanım hazretlerinindir.

Levendâtı mevcude olan Yenipazar Palankası'nda ve Seniçe Palankası'nda muayyen menzil kaydı yokdur fermân saadetli sultanım hazretlerinindir.

Fî 12 M. Sene 1128 / [7 Ocak 1716]

Menzil olmayan mahallere ne şürût ile fermân verilmişdir derkenar

Kadîmden ve hâlâ muayyen menzil kaydı olmayan kazalara umûr-ı mühimme ile gider ve gelir ulak vâki oldukda te'hir ve mekslerine bâ'is olmamak için yedlerinde ücret-i in'âm menzil fermânları olduğu hâlde dahi yine fermân olunduğu üzere saat başına onar sağ ücretleri vermeleri üzere menzil bârgîri tedârük edüp vermeleri için emr-i şerif verilegelmekle umûr-ı mühimme ile gelüp ve giden ulaklara ücret ile bârgîr verilip bundan mâadâ kendi umûrları için gelip gidenlere min ba'd bârgîr verilmemek üzere telhîs olundukda bâ-fermân-ı âlî emr-i şerif verilmişdir.

Fî gurre-i S. Sene 1118 / [15 Mayıs 1706]

Vech-i meşrûh üzere emr-i şerif verilegeldiği defterde mastûrdur fermân sultanımındır.

Fî 17 M. Sene 1128 / [12 Ocak 1716]

Tezkire emr dâde.

Fî 9 S. Sene 1128 / [3 Şubat 1716]

C. NF, 1839

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:22 Page 197

BOSNA'DAKİ DEVLET GÖREVLİLERİNE VERİLEN MAAŞLAR

Bosna'da bulunan bazı kale ve kulelerde görevli askerler ile müftü, şeyh, şeyhülkurra, imam, müezzin, vaiz ve müderris gibi bazı vazifelilere verilen maaşların muhasebesini gösterir cetvel

52

PLATE DRŽAVNIH ČINOVNIKA U BOSNI

Lista koja pokazuje razračun plaća vojnika na nekim kulama i tvrđavama, te plaće muftija, šejhova, šejhulkurra, imama, muezzina, vaiza i muderrisa u Bosni

	Kuruş	Para	Akçe
Mevâcib-i neferât-ı yerlüyan-ı Kale-i Bihke	14.129,5		
Mevâcib-i Brekoviça tâbi-i Bihke	6.462,5		
Mevâcib-i Trsinçe tâbi-i Bihke	2.301,5		
Mevâcib-i Kale-i Adahik tâbi-i Bihke	657,5		
Mevâcib-i Topçuyan-ı cedîd-i Bihke	862,5		
	24.413,5		
Mevâcib-i Kale-i Yaseniçe tâbi-i Bihke	2.425		
Mevâcib-i Ocaklık-ı cedîd kloratlık Krupa	5.542,5		
Mevâcib-i Kale-i Krupa zahriye 2 adet	3.843		
Mevâcib-i fârisân-ı Krupa	1.130,5		
Mevâcib-i Kale-i Ljujin tâbi-i Krupa ocaklık 2 aded	2.622		
	39.976,5		
Mevâcib-i Ada-i Kebîr tâbi-i Krupa	1.255		
Mevâcib-i kıt'a-i Yereski tâbi-i Krupa	1.020,5		
Mevâcib-i Kale-i Drayogram tâbi-i Krupa	1.304,5		
Mevâcib-i Kale-i Topçuyan-ı Kale-i Saray	1703		
Mevâcib-i Kale-i Koraça	3.870		
	49.129,5		
Mevâcib-i Kule-i Dramofçe tâbi-i Kozadiça	1.327,5		
Mevâcib-i Kule-i Sukukuku tâbi-i Kozadiça	1.659,5		
Mevâcib-i Kule-i İslatine tâbi-i Kozadiça	1.085,5		
Mevâcib-i fârisân-ı Kale-i Maglay	297,5	10	
Mevâcib-i azebân-ı evvel Kale-i Maglay	118		
	53.617,5	10	
Mevâcib-i azebân-ı sânî Kale-i Maglay	131		
Mevâcib-i îkâ-i cedîd Kale-i Kamengrad	1.529		
Mevâcib-i Kale-i Kamengrad	1.509,5	12	
Mevâcib-i Maden-i atîk tâbi-i Kale-i Kamengrad	1962		
Mevâcib-i Haridağ Yukova Yekadi tâbi-i Kluç	339		

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 198

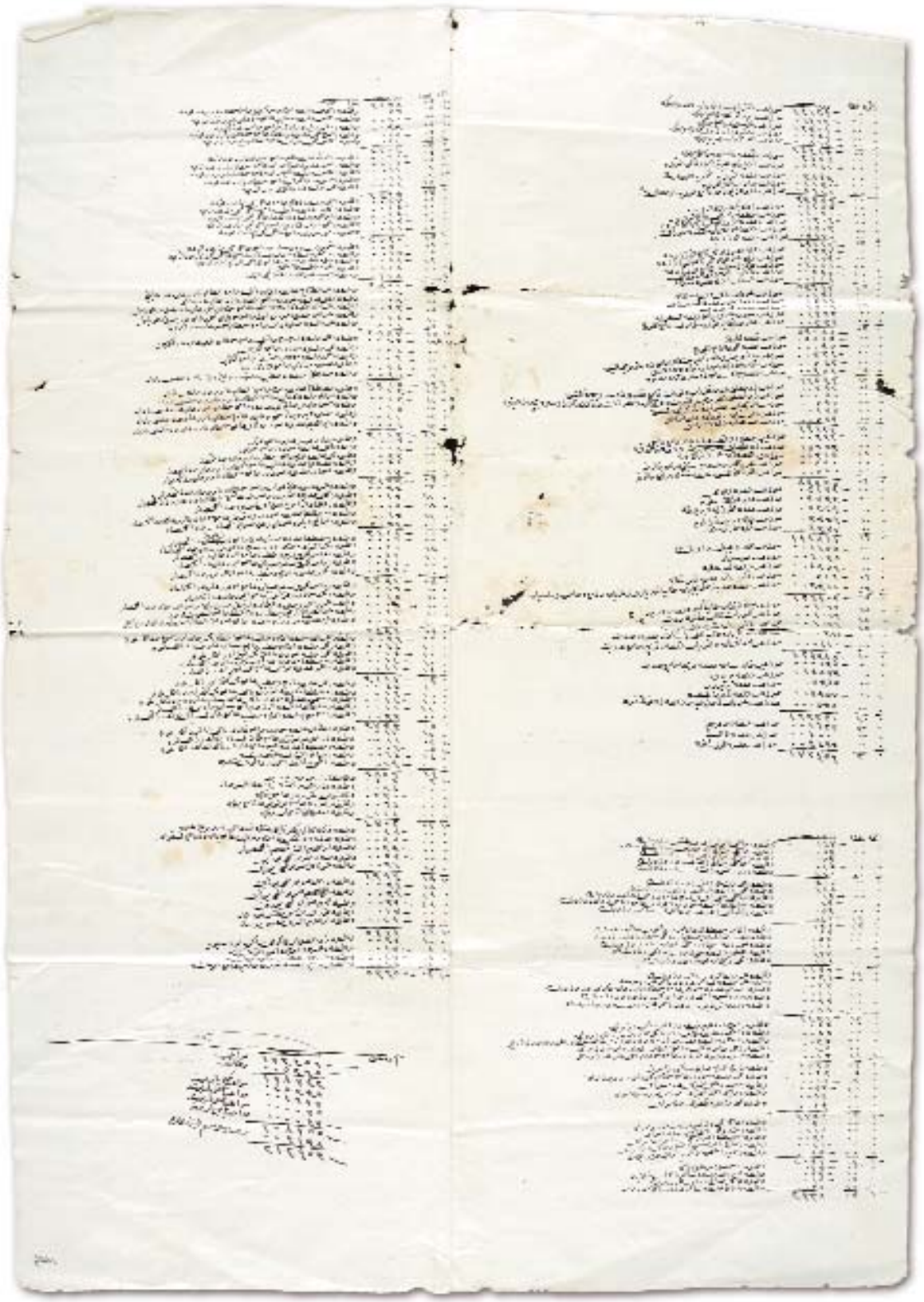

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 199

	Kuruş	Para	Akçe
	59.088,5	2	
Mevâcib-i Kale-i Kluç	5.875,5		
Mevâcib-i Kale-i Kamhasa tâbi-i Kluç	95,5		
Mevâcib-i re's-i sandık Cisr-i Kebîr-i Palanka tâbi-i Ostroviça-i Atik	334,5		
Mevâcib-i kule-i Hvale tâbi-i Ostroviça-i Atîk	543,5		
Mevâcib-i Kale-i Yelay tâbi Ostroviça-i Atîk	958,5	8	
	66.896	10	
Mevâcib-i ocaklık-ı cedîd-i neferât-ı yerlüyân-ı tâbi-i kale-i Ostroviça-i Atik	882	1	
Mevâcib-i ocaklık-ı cedîd-i Cisr-i Kebîr müstahfizân ve neferât-ı der-kale-i Ostroviça-i Atîk	50		
Mevâcib-i topçuyan-ı Kale-i Ostroviça-i Atîk	595		
Mevâcib-i farisân-ı yerlüyân-ı Kale-i Yayçe	187		
Mevâcib-i cebeciyân-ı Kale-i Yayçe	589		
	69.199	11	
Mevâcib-i Palanka-i Vakf-ı Varcar tâbi-i Yayçe	624,5		
Mevâcib-i ocaklık-ı kale-i Banaluka	17.653		
Mevâcib-i müstahfizân-i Cisr-i Banaluka	1.318	15	
Mevâcib-i azebân-ı cedîd-i Palanka-i Seniçe tâbi-i Banaluka	580		
Mevâcib-i azebân-ı atîk-i Palanka-i Seniçe tâbi-i Banaluka	580		
	89.955,5	6	
Mevâcib-i Kale-i Doboy	2.179		
Mevâcib-i Kale-i İhlivne	9.733,5		
Mevâcib-i Kale-i Tuzla ve Brçko	5.229,5		
Mevâcib-i Kule-i Derbend-i Dalom	3.339,5		
Mevâcib-i Kule-i Trusne	1.377	16	
	111.814		
Mevâcib-i Humbaraciyan-ı Travnik	1.175,5		
Mevâcib-i Mostar	6.035		
Mevâcib-i Kale-i Libuşka	4.256,5		
Mevâcib-i fârisân-ı Kale-i Libuşka	516,5	6	
Mevâcib-i Kale-i Derbend-i Topçuyan-ı tabya Şehriyârî ve azebân-ı rabi' ve hâmis ve Basban	2.311,5	3	
	126.109,5	5	
Mevâcib-i müstahfizân-ı tabya-i kebîr Kale-i Derbend	1.026	15	
Mevâcib-i azebân-ı sâlis Kale-i Derbend	1.026	15	
Mevâcib-i azebân-ı sâlis Kale-i Derbend	1.026	15	
Mevâcib-i topçuyân-ı tabya-ı Ali Paşa der-Kale-i Derbend	1.026	15	
Mevâcib-i topçuyân ve azebân-ı Kale-i Zebçe tâbi-i Derbend	410,5		
	129.985,5	10	
Mevâcib-i fârisân-ı Kale-i Zebçe tâbi-i Derbend	627,5		

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 200

	Kuruş	Para	Akçe
Mevâcib-i Kale-i Priyedor	14.879		
Mevâcib-i Kale-i Priyedor	7.345		
Mevâcib-i Kale-i Onogoşte	9.957,5		
Mevâcib-i azebân-ı evvel-i cedîd Kale-i Onogoşte	535,5		
	163.330	10	
Mevâcib-i Kale-i Yelay tâbi Ostroviça-i Atîk	958,5	8	
Mevâcib-i Palanka-i Dubniçe	1.633	20	
Mevâcib-i Kale-i Novi	4.000		
Mevâcib-i Kale-i Gradişka	4.493		
	173.459	30	

Vazife-i Hacı Ebubekir Efendi Müftü-i Travnik	147,5		
Vazife-i Hacı Salih Efendi Müftü-i Travnik	59		
Vazife-i Hacı Salih Efendi der-Travnik	59		
Vazife-i Hacı Salih Efendi Travnik	14,5		
Vazife-i Hacı der-Hasan Efendi der-Travnik	120		
	400		
Vazife-i Mehmed Efendi Şeyhü'l-kurrâ der-Travnik	118		
Vazife-i Mehmed Vaizü'ş-şeyh Abdullah der-Travnik	19,5		
Vazife-i Hacı Ahmed Efendi İmam-ı Cami-i Ruhi Ağa der-Travnik	29,5		
Vazife-i Mustafa Halife müezzin ve ferrâş Camii Ruhi Ağa der-Travnik	59		
Vazife-i İlyas Efendi Duagûy-ı sâkin-i Travnik	11,5		
	637,5	12	
Vazife-i Elmas Mustafa Ağa ve Ömer duagûy sâkin-i Travnik	87		
Vazife-i Es-seyyid Salih Nâzır-ı Çeşmehâ-i Ruhi Süleyman Ağa der-Travnik	59		
Vazife-i mümeyyizân-ı çeşmehâ-i Ruhi Süleyman Ağa der-Travnik	118		
Vazife-i Ali Halife Mimar-i Bosna sâkin-i Travnik	177		
Vazife-i Mehmed tercüman-ı Bosna der-Travnik	118		
	1.196,5	12	
Vazife-i Ömer duagûy sâkin-i Travnik	26,5		
Vazife-i Ömer Halife şâkid-i ruznamçe-i cizye-i Bosna	77		
Vazife-i Müslim Halife Molla Cami-i Sultan Bayezid Han-ı Gazi der-Travnik	11		
Vazife-i Derviş Ahmed Türbedar-ı Muhsinzâde der-Travnik	33		
Vazife-i Derviş Eyüp ruznamçe-i cizye-i Bosna der-Travnik	88,5	12	
	1.432,5	12	
Vazife-i eş-Şeyh İbrahim Halife vaiz sâkin-i İzeniçe	22		
Vazife-i İshak Halife kâtib-i ruznamçe-i cizye-i Bosna sâkin-i İzeniçe	22		

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 201

	Kuruş	Para	Akçe
Vazife-i İshak Halife Na'thân ve Devirhân-ı Cami-i Sultan Ahmed Han der-İzeniçe	22		
Vazife-i Ahmed Hamid Hatib-i Cami-i Sultan Süleyman Han der-İzeniçe	22		
Vazife-i Hasan Halife Müezzin-i Cami-i Sultan Ahmed Han der-İzeniçe	13	11	1,5
	1.034	3	1,5
Vazife-i eytâm el-Hâc Salih sâkin-i Visoka	22	5	
Vazife-i Mehmed Halife Müezzin-i Cami-i Sultan Mehmed Han der-Dibrandik	17,5	9	
Vazife-i Müsevvid ve Ali Efendi der-Saray	73,5	10	
Vazife-i Hacı Ahmed Efendi Müderris-i Medrese-i Saray	59		
Vazife-i Mehmed Nurullah Muzafferî der-Saray	44		
	1.750,5	7	1,5
Vazife-i Hacı Mehmed veled-i kebîr Müderris-i Medrese-i Saray	90		
Vazife-i müjdeci-i hüccâc-ı Bosna der-Saray	118		
Vazife-i Mustafa-i çukacızâde der-Saray	24		
Vazife-i Salih nâzır-ı çeşmehâ-ı cebel-i Remmali der-Saray	26,5	2	
Vazife-i es-Seyyid İshak tezkire-i Maliye cizye-i Bosna	88,5		
	2.097,5	9	1,5
Vazife-i İsmail Ser-ilâm-ı Bâki	13,5		
Vazife-i Feyzullah Halife şâkird-i muhasebe-i cizye	13,5	10	
Vazife-i Hacı Salih vezzân-ı cizye-i Bosna	17,5	7	
Vazife-i Salih Halife şâkird-i ruznamçe-i cizye-i Bosna	35	16	1,5
	2.238	2	1,5
Vazife-i Yahya Halife İmam ve Ser-mahfîl-i Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	33	7	1,5
Vazife-i Yahya Halife Hatib-i Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	38,5	14	1,5
Vazife-i revgan-ı zeyt ve kanâdil-i Cami-i hassa der-Foça	33	7	1,5
Vazife-i eş-Şeyh Ömer Halife Vaiz-i Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	48,5	5	
Vazife-i Yahya ammecihân-ı Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	22	5	
	2.404	3	1,5
Vazife-i Ebubekir Halife Kayyim-i Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	6,5	5	1,5
Vazife-i Ahmed Halife Salâ-han-ı Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	6,5	5	1,5
Vazife-i Yahya Halife Fetih-han-ı Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	11	2	1,5
Vazife-i Hasan Duagûy-ı Cami-i Sultan Bayezid der-Foça	11	17	
Vazife-i Mehmed Halife Duagûy-ı der-Foça	4	17	
	2.443,5	17	
Vazife-i Ahmed Halife İmam-ı Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	17,5	8	
Vazife-i Yahya Halife Hatib-i Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	14,5	10	
Vazife-i İbrahim Halife Vaiz-i [Cami-i] Hacı Mehmed Paşa der-Foça	14,5		
Vazife-i şem' ve revgan-ı kanâdîl Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	17,5	8	

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 202

	Kuruş	Para	Akçe
Vazife-i Mehmed müezzin-i Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	11,5	12	
	2.520	15	
Vazife-i tamirat-ı türbe ve minare-i Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	20,5	6	
Vazife-i Müslim Halife Muallim-i Sıbyân-ı Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	17,5	8	
Vazife-i Hüseyin Halife Kayyım-ı Cami-i Hacı Mehmed Paşa der-Foça	11,5	12	
Vazife-i Ömer Müftü-i Taşlıca	118		
Vazife-i es-seyyid Abdullah Vaiz-i Yenipazar	118		
	2.806,5	1	
Vazife-i Abdülfettah Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Çayniçe	22	12	
Vazife-i Ali Halife Müezzin-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Çayniçe	8,5		
Vazife-i Abdullah Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Sultan Ahmed Han der-Palanka-i Kobaş	23,5	5	
Vazife-i Abdullah Halife Müezzin-i Evvel-i Cami-i Sultan Ahmed Han der-Palanka-i Kobaş	14,5	10	
Vazife-i Ömer Halife Salâ-Han-ı Cami-i Sultan Selim Han der-Kekzin	11	2	1
	2.887,5	15	1,5
Vazife-i Ahmed Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Sultan Selim Han der-Kekzin	23,5		
Vazife-i Mehmed Halife Müezzin-i Cami-i Kekzin	6,5		
Vazife-i Ahmed Halife Mu‘arref-i Cami-i Kekzin	6,5		
Vazife-i Hüseyin Müezzin-i Cami-i Kozarca	14,5		
Vazife-i Mustafa Halife Hatib-i Cami-i Derviş Paşa der-Çelebipazarı	26,5		
	2.965,5	14	1,5
Vazife-i Mustafa Halife İmam-ı Cami-i Sultan Bayezid der-Çelebipazarı	13,5	11	
Vazife-i Salih Halife Hatib-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Çelebipazarı	13,5	11	
Vazife-i Hasan ve Yunus Salih an-hademe-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Çelebipazarı	15		
Vazife-i Hüseyin Kayyım ve Bahâ-i şem‘ ve hasır-ı Cami-i Sultan Bayezid Han der-Çelebipazarı	11	2	1,5
Vazife-i İbrahim Halife Müezzin-i sânî-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Çelebipazarı	4	17	
	3.023,5	16	
Vazife-i Bahâ-i revgan ve hasır-ı Cami-i Merkor	6,5		
Vazife-i Ali Halife Müezzin-i Cami-i Merkor	8,5		
Vazife-i Mehmed Halife İmam-ı Cami-i Sultan Bayezid Han der-Akhisar	33		
Vazife-i Hatib-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Akhisar	44		
Vazife-i Osman Halife Müezzin-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Akhisar	17,5		
	3.133	3	
Vazife-i Ömer Halife Fetihhân-ı Cami-i Sultan Bayezid Han der-Akhisar	33	7	

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 203

	Kuruş	Para	Akçe
Vazife-i Mehmed Halife Müezzin ve Muarrif-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Akhisar	13	21	
Vazife-i Ferraş-ı Musalla-i abidîn der-Akhisar	8,5	8	
Vazife-i Mustafa Halife Müezzin ve Muarrif-i Cami-i Sultan Bayezid Han der-Akhisar	13	11	
Vazife-i Salih ve Bekir ve Şaban ve Ali Suyolciyan-ı der-Akhisar	39		
	3.241,5		
Vazife-i Mustafa Halife Müezzin-i Sâlâ-i Cami-i Kogovite der-Akhisar	6,5		
Vazife-i Mehmed Efendi Müftü ve Dersi'âm-ı Cami-i Uburcan der-Akhisar	46	18	
Vazife-i Hamid Mehmed İmam ve Hatib-i Cami-i Uburcan der-Akhisar	44	10	
Vazife-i Hamid Mehmed Muallim-i Sıbyân Cami-i Uburcan der-Akhisar	26,5		
Vazife-i Mehmed Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Kogovite der-Akhisar	26,5		
	3.391,5	8	
Vazife-i Hamid Mahmud Muallim-i Sıbyân-ı Cami-i Uburcan der-Akhisar	26,5		
Vazife-i Mehmed Müezzin ve Ferraş-ı Cami-i Uburcan der-Akhisar	15	11	
Vazife-i Ömer ve Ahmed ve Hüseyin ve Osman ve Yusuf Müezzin-i Sânî-i Cami-i Uburcan der-Akhisar	8,5		
Vazife-i Abdülfettah İmam ve Hatib ve Vaiz-i Cami-i Feyzi Bey	44	10	
Vazife-i Ali Halife Müezzin ve Mu'arrif-i Cami-i Sofya-i Sultan Süleyman Han der-Yayçe	13	10	
	3.499	19	
Vazife-i Abdullah Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Sultan Mehmed Han-ı Ebu'l-feth der-İhlivne	29,5	10	
Vazife-i Mehmed Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Sinan Çavuş der-İhlivne	44	10	
Vazife-i Mehmed Halife Müezzin-i Cami-i Mehmed Kethuda der-İhlivne	14,5	10	
Vazife-i Mustafa Müezzin-i Cami-i Sinan Çavuş der-İhlivne	14,5	10	
Vazife-i Ahmed Halife Ferraş-ı Cami-i Mehmed Kethuda der-İhlivne	11,5	14	
	3.614	3	
Vazife-i der-Mehmed Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Mehmed Kethuda der-İhlivne	44	10	
Vazife-i Mustafa Halife Müezzin-i Sânî-i Cami-i Mehmed Kethuda der-İhlivne	14,5	10	
Vazife-i İshak Halife Müezzin-i sânî-i Cami-i Sinan Çavuş der-İhlivne	14,5	10	
Vazife-i Mustafa Halife Ferraş-ı Cami-i Sinan Çavuş der-İhlivne	11,5	10	
Vazife-i İsmail Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Gazi-i Sânî Ağa der-İhlivne	33		
	3.733	5	
Vazife-i Osman Halife Müezzin-i Cami-i Gazi-i Sânî Ağa der-İhlivne	11	12	
Vazife-i İbrahim Müezzin-i Cami-i Gazi-i Sânî Ağa der-İhlivne	11	2	10
Vazife-i Mustafa Halife Kayyim-i Cami-i Gazi-i Sânî Ağa der-İhlivne	6,5	5	10
Vazife-i Salih Efendi Müfti-i Teşne	64,5	14	

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 204

	Kuruş	Para	Akçe
Vazife-i Ammi Hafız Ahmed Duagûy-ı Teşne	29,5		
	3.856	19	
Vezâifât-ı Hademe-i Derbend	409	2	1,5
Vazife-i İbrahim Efendi Vaiz-i Cisr-i Hâne	24		
Vezâifât-ı Hademe-i Cami-i Bihke	230,5		
Vazife-i Hademe-i Cami Kolokot tâbi-i Bihke	64		
Vazife-i Mustafa Tercüman-ı Bihke	118		
	4.702	1	1,5
Vazife-i Türkmihal peykler tâbi-i Palanka-i Kloratlık Ostroviçe-i Atîk	88,5		
Vazife-i Davud Halife İmam ve Hatib-i Cami-i Plave tâbi Kamengrad	88,5		
Vazife-i İbrahim Efendi Müfti-i Akhisar	29,5		
Vazife-i Hüseyin Suyolcu-ı Pojin	57,5		
Vazife-i Ömer Nâzır-ı Suyolcu-ı Pojin	26		
	4.994	18	1,5
Vazife-i Ahmed Suyolcu-ı Pojin	39,5	18	
Vazife-i İbrahim Suyolcu-ı Pojin	39,5	18	
Vazife-i Muharrem Suyolcu-ı Pojin	39,5	18	
Vazife-i Fevzi Efendi Müfti-i Mostar	17,5		
Vazife-i İbrahim Efendi Müfti-i Mostar	29,5		
	5.161	12	1,5
Vazife-i Zülifikar Duagûy-ı sâkin-i Nevesin	44	10	
Vazife-i Hüseyin İmam Cami-i Onogoşte	17,5	8	
Vazife-i Hüseyin Hatib-i Cami-i Onogoşte	17,5	8	
Vazife-i Bayram Halife Müezzin ve Kayyım-ı Cami-i Onogoşte	24,5	4	
	5.265,5	2	1,5

Cem'an Yekûn

Mevâcib	173.456,5
Vezâif	5.265,5
	178.722
Mevâcib-i Yeniçeriyân-ı Bosna	28.238
Mevâcib-i Yeniçeriyân-ı Bosna	1.677
Mevâcib-i Yeniçeriyân-ı Bosna	75
Mevâcib-i Yeniçeriyân-ı Bosna	43,5
Mevâcib-i Yeniçeriyân-ı Bosna	208.755,5
	4.198
	212.953,5

[C.AS,27128]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 205

BOSNA'DA ÇARIKÇILIK SANATI VE BOSNA'YA GÖNDERİLEN DERİ ÇEŞİTLERİNDEN ALINACAK VERGİLER

Bosna Sancağı'ndaki kaza ve tabi olan köylerindeki çarıkçılık sanatının ne şartlarla yapılacağı, çarık yapılmak üzere kara ve deniz yoluyla Bosna'ya gönderilen tuzlu, tuzsuz gönlerden ve boş yağ tulumlarından onar para vergi alınması hakkında Bosna valisi ve diğer yöneticilere gönderilen emir

OPANČARSKI ZANAT U BOSNI I UZIMANJE POREZA NA VRSTE KOŽE KOJE SE ŠALJU ZA BOSNU

Naredba poslana Bosanskom veziji i ostalim rokovodiocima koja reguliše pod kojim uslovima će se obavljali opančarski zanat u kasabama i selima bosanskog sandžaka i o tome da će se uzimati porez od deset para za slane i neslane kože i prazne mješine loja
28/04/1806

Bosna valisine ve kadısına ve kaza ve kurâları kuzât ve nüvvâbına ve iskele ümenâsına ve mübaşire hitaben hüküm

Vakf-ı hümâyûn mülhakâtından çarıkçıbaşılık tevâbi'inden Bosna Sancağı'nda vâki kazalar ve tevâbi'i kurâlarının çarıkçılığı ve berren ve bahren tevârüd eden emti'a-i mahsusalarının bey' ve fürûhtu yed-i vâhidden bin iki yüz ( ) senesine mahsûben zabtıyçün eğer ki emr-i âlî sâdır olup ancak bazıları müdahale ve envâ'-ı bahane ile ilâm irsâl etmeleriyle ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn ve sair emsâline verilen emr-i âlî mûceblerince o makûlelerin müdahaleleri men' ü def' olunarak tuzlu ve tuzsuz gönlerinden ve boş bâğa tulumlarının beherinden onar para şurûtu üzere tahsiline kimesne tarafından mümâna'at olunmamak bâbında bir kıt'a emr-i âlîşân sudûrunu ser-çarıkçıyân vakf-ı hümâyûn memhûr takrîriyle istid'â etmekle kuyûda müracaat olundukda vakf-ı hümâyûn-ı hazret-i cihandârî mülhakâtından Erşova karyesi ahalilerine mahsus olan çarıkçılar san'atı ez-kadim karye-i mezkûre ahalilerinin ma'rifetleriyle karhânelerinden kat' ve tasnî' eylemek üzere ber-mûceb-i şurût-ı hatt-ı hümâyûn san'at-ı mahsusaları olmakla İstanbul ve Üsküdar'da Kavaksarayı arsasında Selimiye ismiyle müsemmâ evkâf-ı hümâyûnları ve vâlid-i mâcidleri evkâfı musakkafâtından mârru'z-zikr çarıkçı karhânelerine tayin olunan icare-i muayyenelerin vakt ü zamanıyla mahallerine ba'de'l-eda esnaf-ı mezkûrun kaza ve kurâda kat' ve tasnî' eylemeleriyçün tahsis kılınan çarıkçıbaşı ma'rifetiyle Memâlik-i Mahrûse'den cem' için Rumeli ve Anadolu'da vâki çarık ve kayış tasnî' olunmayıp ve mustakıllen çarıkçılık san'atı mahrûse-i Edirne'den gayrı Erşova karyesi ahalilerine tahsis birle bey' ve şira ve tasnî'i karye-i mezkûr ahalilerine münhasır olup bilâd-ı saire ahalisinden muhtekir ve bakkal ve hamal makûleleri Hoşetme karyesi ahalileri ve sairleri mugayir-i şurût-ı hatt-ı hümâyûn bey' u şirâ eylemeyip esnaf-ı mezkûr ma'rifetiyle tasnî' ve bey' ü şirâ olunup bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn vakf-ı hümâyûn-ı hazret-i cihandârîden mansub çarıkçıbaşıları tarafından ber-mûceb-i evâmir-i aliyye Memâlik-i Mahrûse'de çarık ve kayış için sığır kafası ve boş yağ tulumu ve tuzlu gön hangi kaza ve kurâda bulunur ise

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 206

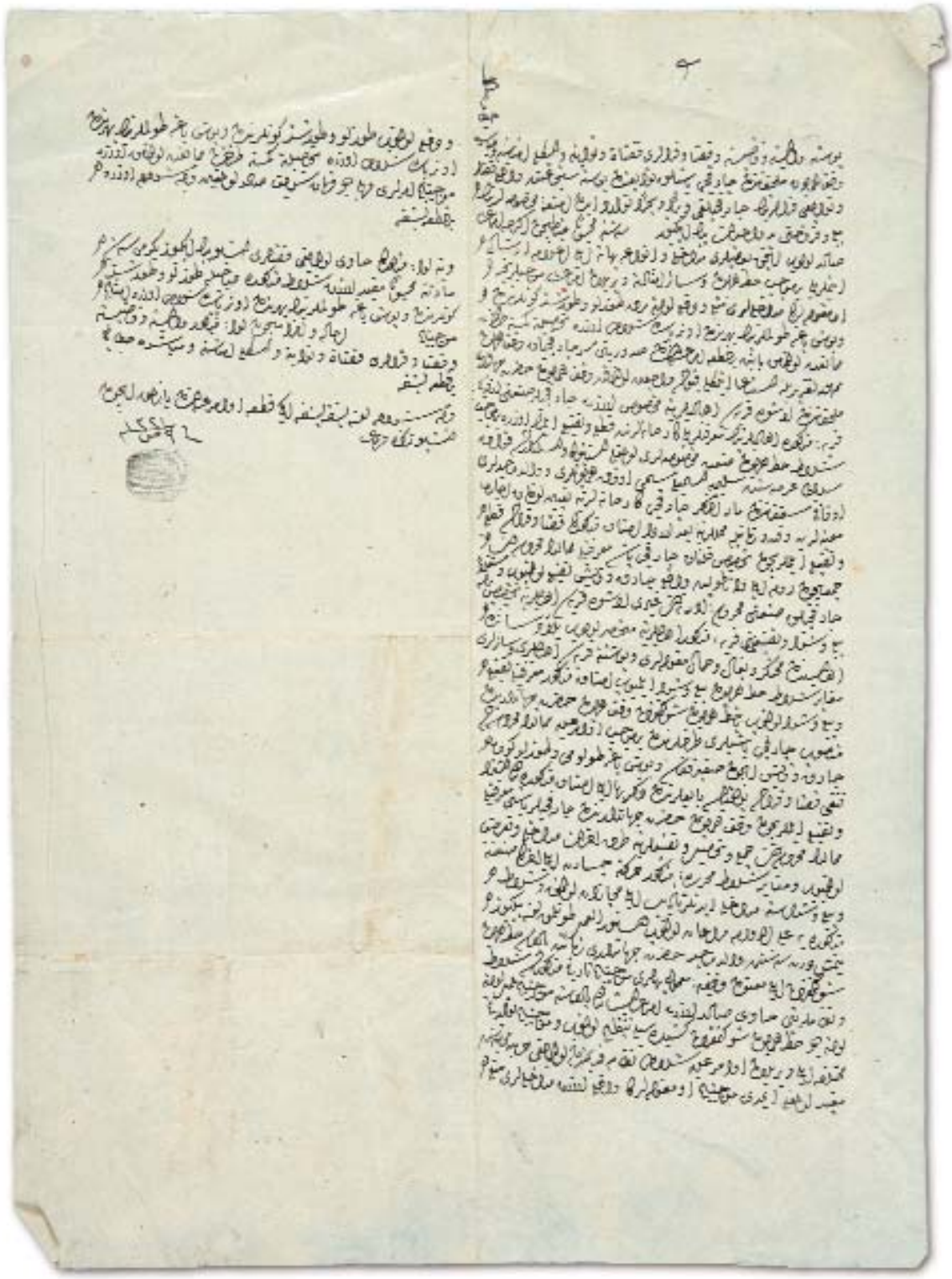

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 207

bayilerinden değer-bahâ ile esnaf-ı mezkûrenin iştirâ ve tasnî‘ eylemeleri için vakf-ı hümâyûn-ı hazret-i cihandârîden çarıkçılarbaşı ma‘rifetiyle Memâlik-i Mahrûse'de cem‘ ü tahsil ve tasnî‘lerine taraf-ı âhardan müdahale ve taarruz olunmayıp ve mugayir-i şurût-ı muharrere-i mezkûre harekete cesaret ile âharın san‘atına ve bey‘ ü şirâsına müdahale edenler te’dîb ile mücâzât olunmak ve şurût-ı mezkûreye ale'd-devam mürâât olunup düstûru'l-amel tutulmak üzere bin yüz yetmiş dört senesinde vârid-i mâcid-i hazret-i cihandârî zamanında bâlâsı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile mu‘anven vakfiye-i ma‘mûlünbihaları mûcebince tarih-i mezkûrede şurût ve nizâmlarını hâvî sâdır olan emr-i âlîşânım bâlâsına "Mûcebince amel oluna" deyu hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn keşîdesiyle tanzim olunup ve mûcebince tevârîh-i muhtelife ile verilen evâmir-i aliyye şurûtu nizâm-ı kadiminden olduğu Haremeyn Muhasebesi'nde mukayyed olmakla imdi mûcebince o makûlelerin vâki olan müdahaleleri men‘ ü def‘ olunup tuzlu ve tuzsuz gönlerinden ve boş yağ tulumlarının beherinden onar para şurûtu üzere tahsiline kimesne tarafından mümâna‘at olunmamak üzere mûcebince emirleri verile deyu fermân-ı şerif sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere bir kıt‘a başka

Ve yine livâ-i mezbûrun hâvî olduğu kazaları işbu bin iki yüz yirmi senesi Martı'na mahsûben mukayyed olan şurût-ı mezkûre derciyle tuzlu ve tuzsuz gönlerinden ve boş yağ tulumlarının beherinden onar para şurûtu üzere emsâl-i mûcebince ( ) ihale ve ilzâmı için livâ-ı mezbûr valisine ve kadısına ve kaza ve kurâları kuzât ve nüvvâbına ve iskele ümenâsına ve mübaşire hitaben bir kıt‘a başka

Vech-i meşrûh üzere başka başka iki kıt‘a evâmir-i âlîden yazılmak için işbu tezkire verildi.

Fî 9 S. sene 1221 / [28 Nisan 1806]

(Mühür)

C. İKTS, 660

Bosna Hersek'te bir kutlama...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 208

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 209

VİSOKA İLE KONİÇE NAHİYELERİNDE BULUNAN TAŞKÖMÜRÜ VE ALTIN MADENLERİ

Visoka ve Koniçe nahiyelerindeki dağlarda bulunan taşkömürü ve altın madenlerinin verimliliği dolayısıyla çıkarılması ve işletilmesi için gereken işçi ve diğer masraflar için ihtiyaç duyulan paranın fazla olduğunun belirtilmesi üzerine, madenlerin çıkarılması biraz masraflı gibi görünse de daha sonra alınacak yararlar gözetilerek masraftan kaçınılmaması noktasında Padişah emri

RUDNICI ZLATA I UGLJA KOJI SE NALAZE U VISOČKOJ I KONJIČKOJ NAHIJI

Naredba sultana da se zbog rentabilnosti rudnika zlata i uglja u Visočkoj i Konjičkoj nahiji odvoji suma koja se smatrala da je previše jer bez obzira što se pokretanje proizvodnje u tim rudnicima čini preskupom zbog rentabilnosti ovih rudnika u buduće će se isplatiti te zbog toga treba investirati

24/05/1842

Seniyyü'l-himemâ kerîmü'ş-şiyemâ devletli inâyetli atûfetli übbehetli efendim hazretleri

Malum-ı âlîleri buyurulduğu üzere Bosna Eyaleti dahilinde olan Visoka ve Koniçe Nahiyelerinde vâki bazı mahâll-i cibâlde bulunup mukaddemâ numuneleri gönderilen ma'âdinin feyz ve bereketleri keyfiyetiyle ve emr u idareleri isti'lâmına ve mahallinde tebeyyün eden taş kömürü madeninin ihracıyla ma'âdin-i merkûme umûruna sarf ve isti'mâli ve mezkûr numunelerden çeşitleri tutulamayan ma'âdinin büyücek ve cevherli numunelerinin tisyârı ve havali-i merkûmeden zuhuru melhûz olan altın madenlerinin dahi bi't-taharrî zâhire ihracı hususlarına dair gönderilen tahrirât-ı senâverîye cevaben Bosna Müşiri atûfetli Hüsrev Paşa hazretleri tarafından bu defa vürûd eden tahrirâtda ma'âdin-i mezkûrenin suret-i idaresine dair kaleme alınan hususât bundan böyle lâyiha vechile takdim olunacağından ve fakat ma'âdin-i mezkûrede istihdam kılınacak amele ve saire masârıfâtının tesviyesi evvel emirde ziyadece akçeye muhtac göründüğünden ona karşılık olmak üzere eyalet-i merkûme asâkir-i redifesi vâridâtının mahsûbu veyahud masârıfât-ı merkûme için hazine-i maliyeden akçe i'tâsı inhâ olunmuş ve vâridât-ı merkûme asâkir-i mezkûrenin masârıfâtına mukabil bulunmuş olmasıyla zikrolunan madenlere sarf olunacak akçenin eyalet-i merkûme vâridâtından havaleten tesviyesi veyahud cânib-i hazineden nakden i'tâsı hususunda istîzân-ı irâde-i seniyyeyi şâmil Maliye nâzırı devletli paşa hazretlerinin bir kıt'a takrîri Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye havale ve i'tâ olunarak ol bâbda terkîm kılınan bir kıt'a mazbata şehr-i Rebîülevvel'in on dokuzuncu Cumartesi günü Meclis-i Umumî'de lede'l-kırâe eyalet-i mezkûre her ne kadar müstesna mahallerden ise de ahalisinin ru'ûnet-i mizaclarına nazaran ma'âdin-i mezkûrede bilâ ücret istihdamları uyamayacağından ve hasbe'l-vakit ve'l-maslahat reâyâ-yı Bosna hakkında dahi bir gûne cebr ve i'tisâf vuku'a getirilmemesi lâzımeden olarak amele-i mezkûrenin ücret-i mu'tedile ile istihdamları umûr-ı

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 210

ma‘âdinin lâyıkıyla rü’yetini müstelzim olacağı derkâr ve müşir-i müşârunileyhin bu bâbda hüsn-i hizmet edeceği hâtır-güzâr olduğu misillü fabrika ve levâzımât-ı sairenin bi-mennihî Teâlâ ileride saye-i şevket-vâye-i hazret-i cihandârîde inşası suretine bakılacağı bedîdâr ise de ma‘âdin-i mezkrenin henüz feyz ve bereketi tebeyyün etmeyerek menâfi‘ ve masârıfı keyfiyeti dahi mechûl bulunduğundan ve vâridât-ı merkûme berminvâl-i muharrer asâkir-i mezkûrenin maaş ve masârıfât-ı sairesine muhassas olarak bunun dahi kesrden vikâyesi icab-ı maslahatdan göründüğünden işbu ma‘âdinin masârıf-ı hafriye ve imaliyesi beher mâh ne mikdara bâliğ olur ise defterinin takdimiyle cânib-i Nezâret-i Maliye'den bi't-tedkik Maliye Hazine-i Celîlesi'nden müşir-i müşârunileyhin sarrafı kıbeline i‘tâ kılınması ve bu makûle ma‘âdinin hums veyahud şirket suretiyle çıkardılmasında bazı muhassenât derkâr ise de mizac-ı teba malum olduğundan bunun dahi ileride iktizâsı mütâlaa olunmak ve yüzde bulunan madenlerin keyfiyeti anlaşıldıkdan sonra icabına ibtidâr kılınmak üzere şimdilik iktizâ eden numunelerin irsâliyle ma‘âdin-i mezkûrenin ol tarafda bulunan madenci ma‘rifetiyle imal ve icrasına himmet eylemesi ve iktizâ eden amale ecr-i misliyle istihdam olunacağına ve saye-i şevket-vâye-i hazret-i mülûkânede bundan ahali-i memleket dahi kesb-i menfaat eyleyeceklerine ve ma‘âdin-i merkûmenin zaman-ı memuriyetinde eyalet-i mezkûrede husûl-i mes’er-i mergûbeden olduğuna binâen icabının icrası hususunun kelimât-ı teşvikiye ilâvesiyle savb-ı senâverîden müşir-i müşârunileyhe iş‘âr kılınması ol vechile keyfiyetin nezâret-i celîle-i müşârunileyhâya havalesi Meclis-i Vâlâ-yı mezkûrede tezekkür ve tensîb olunmuş ve suret-i meşrûha meclis-i umumîde dahi mütâlaa ve tasvîb olunarak manzûr-ı âlî buyurulmak için zikrolunan mazbata ve evrak-ı saire arz u takdim kılınmış olmakla ol vechile iktizâsının icrası muvâfık-ı irâde-i seniyye-i şahane buyurulur ise iş‘ârı menût-ı himem-i behiyyeleridir, efendim.

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata ve evrak-ı saire manzûr-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı mülûkâne buyurulmuşdur. Bu bâbda meclisce cereyân eden süver-i müzâkerât muvâfık-ı hâl ve maslahat olmasıyla tıbkı tezekkür ve mütâlaa olunduğu ve istîzân kılındığı vechile hususât-ı merkûmenin ber-minvâl-i muharrer icra-yı iktizâsı ve şu kadarki bu makûle ma‘âdinin evvel emirde zâhire ihracı biraz masârıfa muhtac ise de ileride menâfi‘-i külliyeyi müstelzim olacağından bu hususda sarf olunacak akçe telef olmayacağı cihetle akçe sarfından çekinilmeyip ma‘âdin-i mezkûrenin lâyıkıyla kuvveden fi‘le getirilerek menâfi‘ matlûbesinin istihsâli zımnında kelimât-ı teşvikiye ilâvesiyle savb-ı âlîlerinden müşir-i müşârunileyhe münasibi vechile tahrirât yazılması hususuna idare-i isabet-âde-i cenâb-ı cihanbânî keramet-efzâ-yı sünûh ve sudûr buyurulmuş zikrolunan mazbata ve evrak-ı saire yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade ve tisyâr kılınmış olmakla ol vechile icra-yı iktizâsı bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 R. sene [12]58 / [24 Mayıs 1842]

İ. MVL, 38/712

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 211

55

AVUSTURYALI TÜCCAR VİÇANSO MEŞANİ'YE İZVORNİK'TE AĞAÇ KESME İZNİ VERİLMESİ

Avusturyalı tüccar Viçanso Meşani'ye, emrindeki 48 Avusturyalı işçiyle, 1845 Kasımından 1846 Nisanına kadar Bosna Eyaleti'ne bağlı İzvornik ve civarındaki dağlık ve ormanlık arazide fıçı imali için gereken ağaç kesme ve çalışma ruhsatının verildiği

DAVANJE DOZVOLE AUSTRIJSKOM TRGOVCU VIČANSU MEŠANIJU ZA SIJEČU DRVA U ZVORNIKU

Data je dozvola za sječu i rad u šumskom i planinskom predjelu Zvornika u Bosanskom ejaletu austrijskom trgovcu Vičanso Mešaniju da zajedno sa svojim 48 radnicima iz Austrije i to za potrebu proizvodnje buradi u roku od Novembra 1845 godine do Aprila 1846 godine

05/11/1845

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 212

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim İzvornik Sancağı'ndan müretteb süvari asâkir-i redife-i şahane miralayı ve mülhakâtıyla Banaluka mütesellimi vekili saadetli İbrahim Bey ve şeriat-ı şiâr kaza-i mezbûr nâibi faziletli efendi zîde ilmuhû ve mefharü'l-emâsil ve'l-akran vücuh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri beyler ve ağalar zîdet mekâdiruhum inhâ olunur ki: Beyândan müstağnî olduğu vechile Bosna Eyaleti'nde balkan ve cibâlde kat'-ı kerestenin vakt-i ruhsatı her ne kadar Mart'ı olduğu derkâr ise de Avusturya Devlet-i fahîmesi tebaasından ve tüccar taifesinden dârende-i buyuruldu Vicanso Meşani nâm tâcir işbu altmış bir sene şehr-i Teşrîn-i Sânî'nin ibtidâsından sene-i âtiye Nisan'ı gâyetine değin kaza-i mezkûrda vâki balkan ve cibâlde ashâbını bi'l-irzâ altı aded kulübe inşa ve zikrolunan kulübelere isim ve eşkâl-i mahsusaları yedlerinde bulunan musahhah tezkire ve pasaportalarında muharrer olduğu vechile kırk sekiz nefer Nemçeli amelesini bi'l-istihdam fıçı kerestesi kat' edeceğinden ruhsatı hâvî bir kıt'a buyuruldumuzun ısdârı hususunu tâlib olmuş ve sâlifü'l-beyân kulubelerde bâlâda muharrer yedlerinde ayrı ayrı musahhah tezkire ve pasaportaları olan kırk sekiz ameleden ziyade bir nefer amele istihdam etmeyeceğini ve amele-i mezbûrenin kat' edeceği keresteyi karşı yakaya nakl ve îsâlinde ücret-i nakliyesini tamamen ashâbına vereceğini ve işbu amelelerin müddet-i mezkûre zarfında kendi iş ve güçleriyle meşgul olup bir gûne uygunsuzlukları zuhura gelmeyeceğini tâcir-i mersûm taahhüd etmiş olduğuna ve tarafımıza vermiş olduğu bir kıt'a kontratosunda muharrer ve münderiç bulunduğuna binâen tarafımızdan kereste kat' eylemesine ruhsat verilmiş olmakla imdi siz ki muhatabûn-ı mûmâileyhimsiz keyfiyet sizin dahi malumunuz oldukda şurût-ı mezkûre üzere tâcir-i mersûm tarafından mârru'z-zikr balkan ve cibâlde ashâbını bi'l-irza kereste kat' etdirmesine kimesne tarafından mümâna'at olunmaması ve hâsıl olacak kerestenin karşı yakaya nakl ve îsâlinde beyne'd-devleteyn mün'akid olan muâhede ve şurûta mugayir gümrükçüler tarafından resm-i gümrükden ziyade şey aranılmaması ve tâcir-i mersûmun bi't-taahhüd vermiş olduğu kontrato senedine münâfî ziyâd-ı kulübe ihdâs eyleyip de tezkiresi yedinde olmayan ameleyi istihdam eylemek misillü hâlâta ibtidâr eylediği suretde bilâ-imhâl keyfiyetin tarafımıza iş'âr kılınması ve o makûlenin istihdamına cevâz gösterilmemesi ve buyuruldumuzun sicill-i mahkemeye kaydolunması ve bu vesile ve vesâil-i saire tezkiresiz ferd-i vâhidin oraya buraya serseri olarak keşt ü güzâr etdirilmemesi hususuna dikkat eylemeniz bâbında ruhsatı hâvî divan müşiri Eyalet-i Bosna ve livâeyn-i Klis ve İzvornik ve Medine-i Travnik'den işbu buyuruldu tahrîr ve ısdâr ve tâcir-i mersûm yedine i'tâen ba's ve tisyâr kılınmışdır. Bi-mennihî Teâlâ vusûlünde gerekdir ki ber-mûceb-i buyuruldu amel ve hareket ve hilâf-gûne vuku'undan hazer ü mücânebet eyleyesiz deyu.

Fî 5 Za. sene [12]61 / [5 Kasım 1845]

Osman Nuri

A. MKT. MHM, 30/5

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 213

SARAYBOSNA YAHUDİLERİNİN SATTIKLARI İÇKİDEN VERGİ ALINMASI

Saraybosna'da yaşayan Yahudilerin sattıkları içkiden vergi tahsil edilmesi kanuna uygun olup ancak kendileri için imal etdikleri az mikdar içkiden vergi alınması kanuna aykırı bulunduğu, şayed vergi alınmakda ise bunun engellenmesi gerektiği

OPOREZIVANJE ALKOHOLNIH PIĆA KOJE PRODAVAJU SARAJEVSKI ŽIDOVI

Oporezivanje alkoholnih pića koje prodavaju sarajevski židovi je u skladu sa zakonima ali oporezivanje one male količine alkohola koga proizvode za svoje lične potrebe nije u skladu sa zakonima pa ako postoji takvo oporezivanje treba ga ukinuti

10/01/1850

Bosna Valisi'ne

Saraybosna'da mütemekkin Yahudi milletinin ötedenberi edası lâzım gelen vergi ve gümrük rusûmâtıyla meygedelerde fürûht eyledikleri müskirâtın rüsûmâtını ifada kusurları olmayıp fakat kendi nefisleri için imal olunan hamr u arakdan rüsûmât talebi mesbûk değil iken çend seneden beri zâid rüsûmât mutâlebe ve ahz olunduğu beyânıyla rüsûm-ı mezbûrenin nizâmı vechile tahsiliyle hilâf-ı nizâm ziyade şey aldırılmaması hususu millet-i mersûmenin bu tarafda bulunan vekili tarafından bâ-arzuhâl istid'â olunmuş ve ber-mûceb-i kuyûd Bosna Eyaleti dahil-i tanzimât olan mahallerden olmayıp eyalet-i merkûmede kâin mukataât ve cizye ve vâridât-ı saire-i malume iki yüz altmış beş senesine mahsûben teâmül-i sâbıkı vechile zabt ve idare olunmak üzere bâ-irâde-i seniyye-i mülûkâne maktû'an muhavvel-i uhde-i âlîleri olduğu ve eyalet-i merkûme kazalarının zecriye ve hamr rüsûmu eyalet-i mezkûreden müretteb asâkir-i redife masârıfına muhassas ve ma'rifet-i sâmîleriyle emaneten idaresi mu'tâd olan vâridâtdan olarak hasılât-ı vâkı'ası sene be-sene bi'l-vürûd teslim-i hazine kılınmakda idüğü ve Memâlik-i Mahrûse'de vâki bi'l-cümle mahallerde imal olunan müskirât senede bir defa vezn ve istimâre olunarak fakat reâyâ yedlerinde bulunanların kifâf-ı nefisleriyçün mikdar-ı cüz'ileri ifrâz birle mâadâsından rüsûmât alınması nizâmı iktizâsından olduğu kayden nümâyân olmuş olduğundan millet-i mersûmenin imal eyledikleri müskirâtın kifâf-ı nefisleriyçün mikdar-ı cüz'ilerinden rüsûmât taleb olunduğu vâki ise mugayir-i nizâm olacağından men'iyle müskirât-ı mezkûreden mikdar-ı cüz'isi ber-mûceb-i nizâm kendilere terk olunarak mâadâsında usul ve teâmül-i sâbıkı vechile rüsûmât ahz ve istihsâl etdirilmesi lâzım geleceği Vâridât Muhasebesi'nden derkenar olunmuş olmakla ber-vech-i muharrer icabının icrası hususuna himem.

Fî 25 Safer sene [12]66 / [10 Ocak 1850]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 214

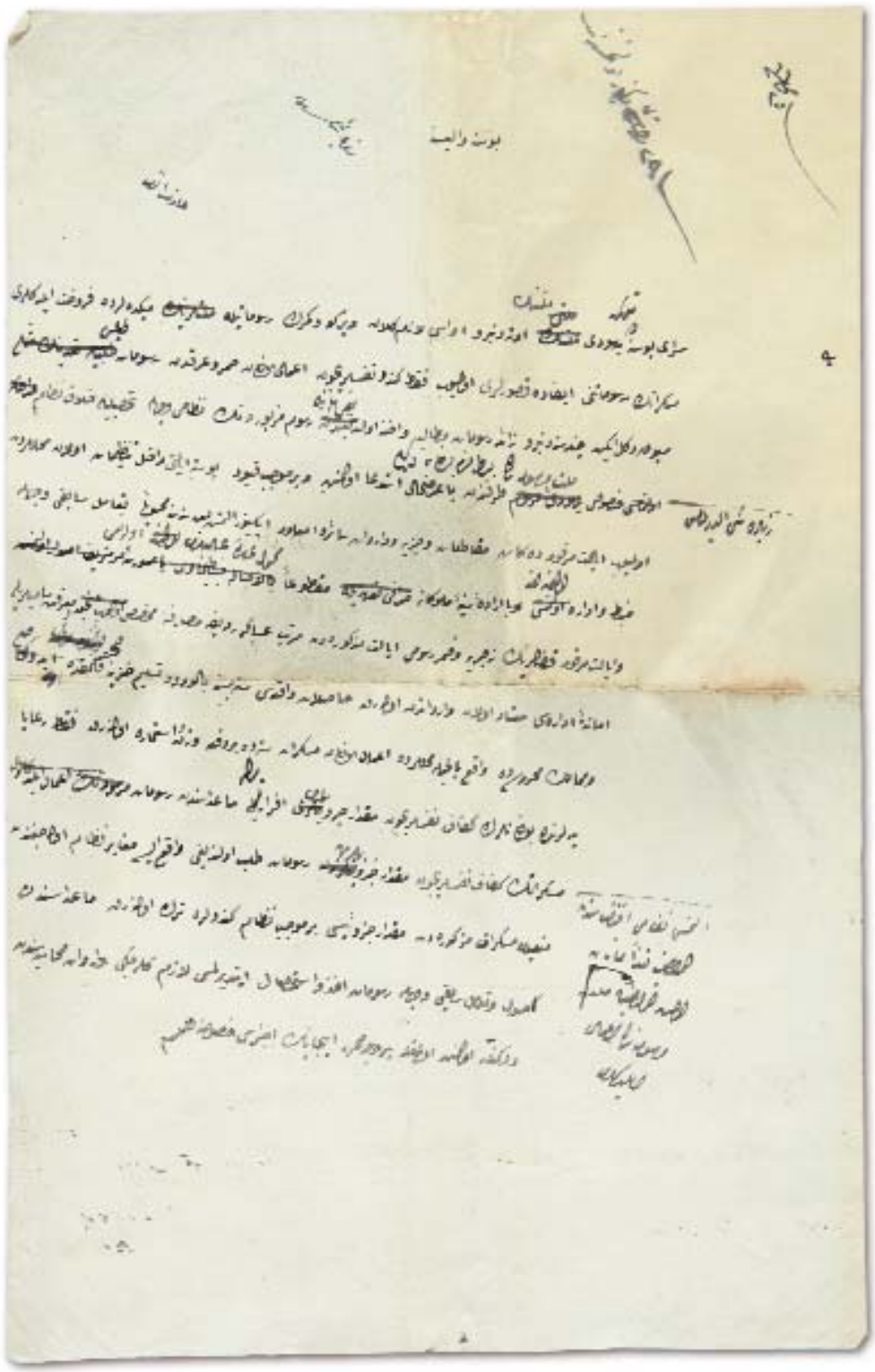

C. ML, 2932

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 215

BOSNA ORMANLARININ ISLAHI VE ALINACAK VERGİLER

Bosna'da bulunan ormanların ıslah edilmesi ve alınacak vergilerle ilgili Orman Memuru Artin Efendi tarafından verilen teklifleri içeren raporun Meclis-i Ali-i Hazain'de görüşüldüğü ve tekliflerin uygun görülmediği

UREĐENJE BOSANSKİH ŠUMA İ POREZ

Prijedlozi o poboljšanju stanja šuma u Bosni i oporezivanju koje je u svom izvještaju dao službenik šuma Artin Efendija su razgledani na visokom vijeću za resurse i nisu prihvaćeni

17/03/1866

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna kıt'asında kâin ormanlar hakkında bazı ıslâhâta dair memuru Artin Efendi tarafından verilen takrîrlerin gönderildiğini şâmil Bosna Vilâyeti valisi devletli paşa hazretlerinin vârid olan tahrirâtı ve evrak-ı saire üzerine Meclis-i Me'âbir'in mülahazâtını mütezammın lâyiha ve Maliye ve Rüsûmât Emanet-i Celîleleriyle muhaberâtı şâmil tezâkir Meclis-i Âlî-i Hazâine havale olunarak ol bâbda kaleme alınmış olan mazbata leffen arz u takdim kılındı. Meâlinden müstebân olduğu vechile zikrolunan ormanlar hakkında mûmâileyh Artin Efendi cânibinden teklif edilen mevâdd-ı erba'adan vali-i müşârunileyh bilâ-istîzân yüz bin kuruşluğa kadar kereste kat' ve bey'ine me'zûniyet verilip fakat bu bâbda müşteri ile akd olunacak kontrato suretini Nâfia Nezâret-i Celîlesi'ne bi'l-irsâl tasdik etdirmesi ve nezâret-i müşârunileyhâ tarafından mezkûr kontratonun ya kabul veyahud reddolunduğu nihayet altı hafta zarfında mahalline bildirilmez ise kabul kılınmış gibi addolunarak kerestenin kat'ına mübâşeret olunması ve mezkûr ormanların bir senelik hasılâtının sülüsü kereste nakline mahsus turuk ve enhâr tamir ve tathîrine ve harita tersîmi masrafıyla sair masârıf-ı müteferri'aya karşılık ittihâz etdirilmesi ve ormanların bi'l-cümle hasılât ve rüsûmâtının vilâyet mal sandığına teslim etdirilmesi hakkında olan mütâlaât-ı selâse yolunda ve münasib göründüğünden icra-yı iktizâlarının Nâfia Nezâret-i Celîlesi'ne havalesiyle keyfiyetin vali-i müşârunileyhe dahi iş'ârı ve zikrolunan ormanlardan kat' kılınan kerestenin resm-i gümrük ve rüsûmât-ı saireden muafiyeti bahsine gelince Orman Şartnâmesi'nin mevki'-i icraya konulamamasından dolayı el-hâletü hâzihî mîrîye aid olan ve ashâbı uhdelerinde bulunan bi'l-cümle ormanlardan kat' ve naklolunan kerestenin bilâ-istisnâ resm-i gümrükleri istîfâ kılınmakda olduğuna nazaran şartnâme-i mezkûrun üçüncü bendi meâlince bundan böyle mîrî ormanlarından bedel-i muayyen mukabilinde satılan keresteden gümrük resmi alınmaması gümrüklerce müesses olan nizâma mugayir ve teşvîş-i muamelâtı müstelzim olacağı anlaşılmış ve işbu muafiyet hususunun orman şartnâmesine derc olunmuş bulunması halkı mîrî ormanlarından kereste iştirâsına tergîb ederek bu suretle ormanların işledilmesini teshîl maksadına mebnî ise de ashâbı uhdesinde bulunan

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 216

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 217

ormanlardan kesilen keresteden resm-i gümrük istîfâ olunup mîrî ormanlarından kat‘ olunanlardan ahz olunmaması türlü müşkilâtı müstelzim olup binâenaleyh gümrük muamelâtını ihlâl ederek mazarrât-ı külliyesi müşahede olunacağına ve alınan gümrük rüsûmu kerestenin kıymetine nazaran pek cüz’i olduğundan bunun ilgâsı münasebetiyle mîrî ormanlarından kereste iştirâ edecek tüccarı teşvikden hâsıl olacak menâfi‘ gümrük muamelâtının ihlâli cihetiyle husûle gelecek müşkilât ve mazarrâta tekâbül edemeyeceğine nazaran mîrî ormanlarının istisnâsından sarf-ı nazarla umum ormanlardan kat‘ ve naklolunacak her türlü keresteden usul-i kadim ve nizâm-ı müesses vechile resm-i gümrük ve mûmâileyh Artin Efendi'nin zamm-ı maaşı ve refakatine muâvin ve kâtib tayini ve yirmi bin kuruş masrafının tesviyesi hakkında olan istid‘âsına gelince zikrolunan masârıfının tasdikini hâvî yedinde mahallinden bir gûne evrak-ı resmiye olmadığından bunun bahsi icab etmeyeceği gibi zamm-ı maaş ile muâvin ve kâtibler hususunun dahi Fransa'dan gelecek orman mühendislerinin vürûduyla icra olunacak ıslâhât sırasında icabına bakılması tezekkür kılınmış ise de ol bâbda emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte‘allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr olundu, efendim.

Fî gurre-i Za. sene 1282 / [18 Mart 1866]

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-ârâ-yı ta‘zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı melfûfe manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve mevâdd-ı ma‘rûzanın tezekkür ve istîzân olunduğu üzere ifa-yı muktezâları müte‘allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı isabet-beyân-ı cenâb-ı tâcdârî icab-ı âlîsinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Za. sene 1282 / [17 Mart 1866]

İ. DH, 547/38057

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 218

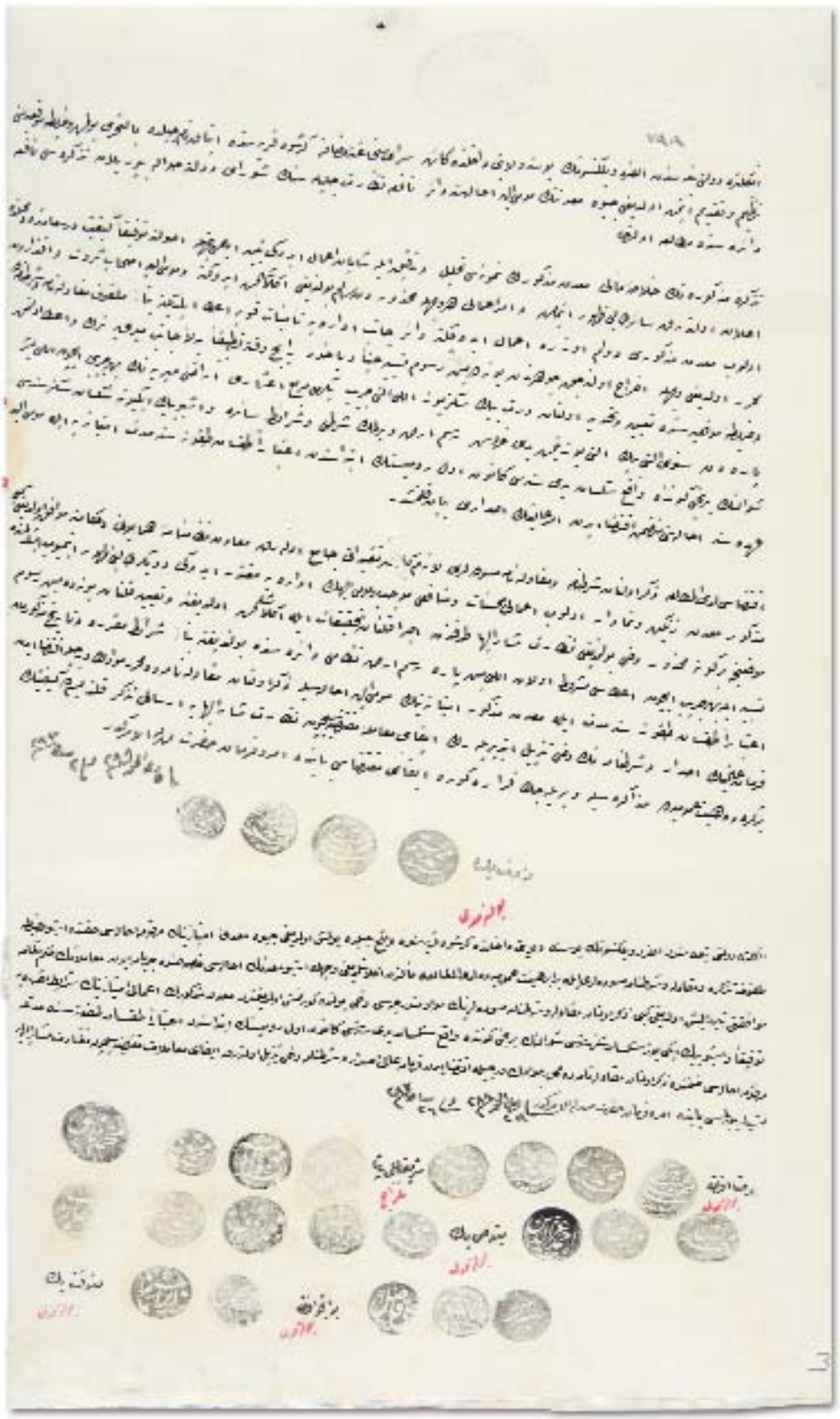

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 219

İNGİLTERELİ ALFRED WİLKİNSON'A SARAYBOSNA'YA BAĞLI KRUŞEVO'DA CİVA MADENİ İŞLETME İMTİYAZI VERİLMESİ

İngiltere Devleti tebaasından Alfred Wilkinson'un Saray Sancağı'na bağlı Kruşevo köyünde Aytak dağında bulduğu civa madeni işletme imtiyazının kendisine ihalesine Maden Nizamname-i Hümayunu'nda yazılı şartları yerine getirmek kaydıyla izin verildiğine dair Padişah emri

DAVANJE KONCESİJE ENGLEZU ALFREDU WİLKİNSONU DA KORİSTİ RUDNİK ŽİVE U KRUŠEVU KOD SARAJEVA

Naredba sultana da se da koncesija engleskom državljaninu Alfredu Wilkinsonu da koristi i obrađuje rudnik žive u selo Kruševo u sarajevskom sandžaku pod uslovom da poštuje carski Pravilnik o rudnicima

08/04/1872

Şûrâ-yı Devlet
799

İngiltere Devleti tebaasından Alfred Wilkinson'un Bosna Vilâyeti'nde kâin Saray Sancağı'nda muzâfa Kruşevo karyesinde Aytak nâm cebelde bi't-taharrî bulmuş ve harita-i mevki'iyesi tanzim ve takdim etmiş olduğu civa madeninin mûmâileyhe ihalesine dair Nâfia Nezâreti Celîlesi'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan tezkiresi Nâfia Dairesi'nde mütâlaa olundu.

Tezkire-i mezkûrenin hulâsa-i meâli made-i mezkûrun numûnesi tahlil ve tedkik ile şâyân-ı imal idüğü tebeyyün eylemesi cihetiyle usulüne tevkîkan keyfiyet Dersaâdet'de ve mahallinde ilân olunarak sair talibi zuhur etmemiş ve emr-i imali her vechile mahzurdan sâlim bulunduğu anlaşılmış idüğüne ve mûmâileyh ashâb-ı servet ve iktidardan olup maden-i mezkûru devam üzere imal edeceğine dair cânib-i idareye teminât-ı kaviye i'tâ eylediğine binâen melfûf mukavelenâme ve şartnâmede muharrer olduğu vechile ihrac olunacak cevherinden yüzde beş rüsûm-ı nisbiye aynen veyahud râyic-i vakte tatbîkan bedelen cânib-i mîrîye terk ve i'tâ olunmak ve harita-i mevki'iyesinde tayin ve tahdîd olunan dört bin sekiz yüz elli altı cerib yirmi murabba' a'şârı arazi-i mîriyenin beher ceribi için elli beşer paradan senevî altı bin altı yüz yetmiş yedi kuruş resm-i arz verilmek şartı ve şerâit-i saire ve işbu bin iki yüz seksen sekiz senesi Şevvali'nin birinci gününde vâki' seksen yedi senesi Kânûn-ı Evvel-i Rumîsinin ibtidâsından itibaren doksan dokuz sene müddet-i imtiyâziye ile mûmâileyh uhdesine ihalesini mutazammın iktizâ eden emr-i âlîinin ısdârı beyân kılınmışdır.

İktizâsı lede'l-mütâlaa zikrolunan şartnâme ve mukavelenâme müsveddeleri lazım gelen takayyüdâtı câmi' olarak Maden Nizâmnâme-i Hümâyunu ahkâmına muvafık olduğu gibi mezkûr maden zengin ve nemâ-dâr olup imali muhassenât ve menâfi'-i mûcib ve mûmâileyhin idareye muktedir idüğü ve diğer talibi zuhur etmeyip

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 220

işledilmesinde mevkiince bir gûne mahzur dahi bulunmadığı nezâret-i müşârunilehâ tarafından icra kılınan tahkikât ile anlaşılmış olduğuna ve tayin kılınan yüzde beş rüsûm-ı nisbiye ile beher cebriyet için i'tâsı meşrût olan elli beş para resm-i arz nizâmı dairesinde bulunduğuna binâen şerâit-i mukarrere ve tarih-i mezkûrdan itibaren doksan dokuz sene müddet ile maden-i mezkûr imtiyâzının mûmâileyhe ihalesiyle zikrolunan mukavelenâmede muharrer mevâddın derciyle iktizâ eden fermân-ı âlînin ısdâr ve şartnâmenin dahi tezyîl etdirilerek ifa-yı muamele-i mukteziyesi için nezâret-i müşârunileyhâya irsâli tezekkür kılındıysa da keyfiyetin bir kere de hey'et-i umumiyede müzâkeresiyle verilecek karara göre ifâ-yı muktezâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Zilhicce sene [1]288 ve fî 2 Şubat sene [1]287 / [14 Şubat 1872]

Mühürler

İngiltere Devleti tebaasından Alfred Wilkinson'un Bosna Vilâyeti dahilinde Kruşevo karyesinde vaki cebelde bulmuş olduğu civa madeni imtiyâzının merkûma ihalesi hakkında işbu mazbata melfûf tezkere ve mukavele ve şartnâme müsveddeleri ile beraber hey'et-i umumiyede lede'l-mütâlaa meâlinden anlaşıldığı vechile işbu madenin ihalesi hususunda cereyân eden muamelâtın hükm-i nizâma muvâfakatı tebeyyün eylemiş olduğu gibi zikrolunan mukavele ve şartnâme müsveddelerinin mevâdd-ı münderecesi dahi yolunda görünmüş olduğundan maden-i mezkûrun imali imtiyâzının şerâit-i mukarrereye tevfîkan ve işbu bin iki yüz seksen sekiz senesi Şevvali'nin birinci gününde vâki seksen yedi senesi Kânûn-ı Evvel-i Rumîsinin ibtidâsından itibaren doksan dokuz senesine müddetle merkûma ihalesi zımnında zikrolunan mukavelenâmede muharrer mevâddın derciyle iktizâ eden fermân-ı âli ısdâr ve şartnâme dahi tezyîl olunarak ifâ-yı muamelât-ı mukteziyesi için nezâret-i müşârunileyhâya tisyâr buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 29 Zilhicce sene [1]288 ve fî 26 Şubat sene [1]287 / [9 Mart 1872]

Mühürler

**

Atûfetli efendim hazretleri

İngiltere Devleti tebaasından Alfred Wilkinson'un Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Saray Sancağı'na muzâf Kruşevo karyesinde Aytak nâm cebelde bi't-taharrî bulmuş olduğu civa madeni imtiyâzının mûmâileyhe suret-i ihalesine dair Şûrâ-yı Devlet Nâfia Dairesi'nden tanzim ve hey'et-i umumiyesinden tasdik ve tenzîl kılınan mazbata kaleme alınan mukavele ve şartnâme müsveddeleriyle Meclis-i Hass-ı Vükelâda lede'l-kırâe ahkâm-ı mukavelât ve şerâit-i maslahat ve nizâma muvâfık göründüğünden maden-i mezkûrun imali imtiyâzının şerâit-i mukarrereye tevfîkan ve seksen yedi senesi Kânûn-ı Evvel-i Rumîsinin ibtidâsından itibaren doksan dokuz sene müddetle ve Ma'âdin Nizâmnâmesi'nin ellinci maddesinde münderic şurûtu ifa etmediği hâlde madde-i mezkûreye tatbikan fesh olunmak şartıyla merkûma ihalesi zımnında iktizâ eden fermân-ı âlînin ısdârı tezekkür ve tensîb kılınmış ve mezkûr mazbata melfûfâtıyla beraber

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 221

arz u takdim olunmuş olmakla emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî'ye tevâfuk eylediği hâlde icabı icra olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 28 Muharrem sene [1]289 / [7 Nisan 1872]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-zîb ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza meşmûl-nazar-ı me'âlî-eser-i hazret-i cihandârî buyurulmuş ve maden-i mezkûrun tezekkür ve istîzân olunduğu vechile ve müddet-i şerâit-i mebhûse ile merkûma ihalesi zımnında iktizâ eden fermân-ı âlînin ısdârı şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî mantûk-ı münîfinden olarak evrak-ı mezkûre yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân fermân-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Muharrem sene [1]289 / [8 Nisan 1872]

İ. HR, 254/15093

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 222

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 223

SOSYAL HAYAT
SOCIJALNI ŽIVOT

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 224

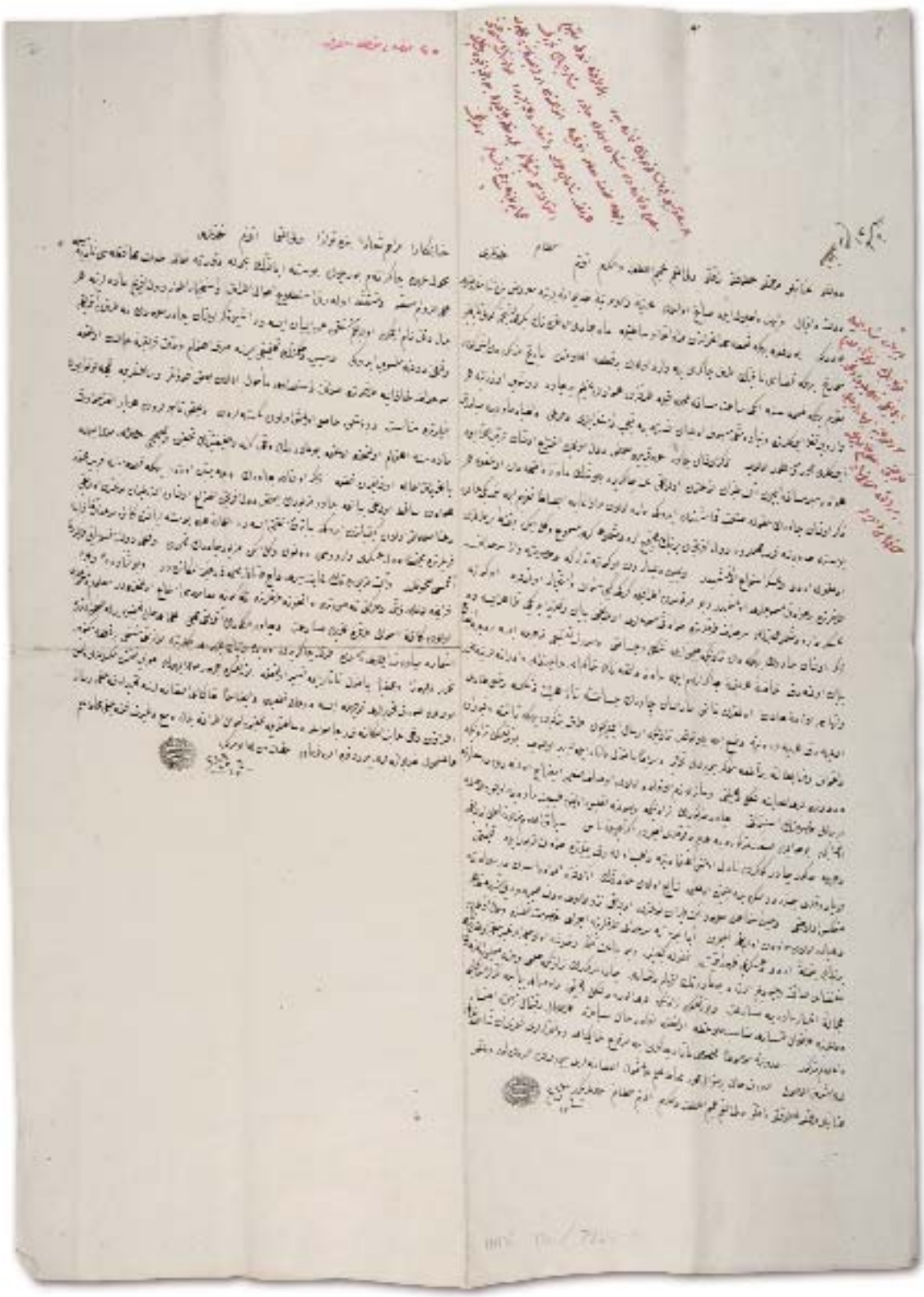

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 225

BİHAÇ KALESİ CİVARINA İNEN BALONUN TRAVNİK'E GETİRİLMESİ

Bihaç Kalesi yakınlarına inen hangi ülkenin olduğu anlaşılamayan balonun cahil halk arasında infial yaratmasına fırsat vermeden Travnik'e getirilerek incelenmesi ve İstanbul'a konuyla ilgili ayrıntılı bilgi verilmesi

DOVLAČENJE BALONA U TRAVNIK KOJI SE SPUSTIO U BLIZINI BİHAĆKE TVRĐAVE

Dovući balon za koji se ne zna kojoj državi pripada u Travnik prije nego što neznalice u narodu ne dignu galamu, ispitati i proučiti ga i dati o tome detaljne informacije Istanbulu

02/11/1803

Manzûrum olmuşdur.

Bosna Valisi Bekir Paşa kullarının kâimesidir.

Bihke tarafına nüzûlu mefhûm-ı ilâm ve kâimeden müstebân olan çadır-ı müşâruni-leyhin tahrîri vechile san'at-ı malume-i Efrenciye envâ'ından olduğundan şübhe olmayıp her ne kadar şâyân-ı arz ve iş'âr değil ise de havâdisinin mesmû'iyeti ihtima-line mebnî işbu kâime mücerred manzûr-ı âlîleri buyurulmak için hâk-i pây-ı hümâyûn-larına ref' ü tisyâr olunduğu ve bu bâbda müşârunileyh kullarının muahharan ilâm ede-ceği tafsilat dahi ma'rûz-ı atebe-i cihandârîleri kılınacağı malum-ı âlîleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Devletli inâyetli merhametli atûfetli re'fetli veliyyü'n-ni'am amîmü'l-lütf ve'l-kerem efendim Sultanım hazretleri

Devlet ü ikbâl ve übbehet ü iclâl ile sağ olsun. Atebe-i vâlâ-mertebe-i hidivânelerine ma'rûz-ı bende-senâ-i mefrûzları budur ki bu defa Bihke Kalesi ağavâtından Murad Ağa vesâtatıyla mâh-ı Cemâziyelâhire'nin yirmi beşinci günü tarihiyle müverrah Bihke Kazası nâibinin taraf-ı çâkerîye vârid olan bir kıt'a ilâmında tarih-i mezkûrdan beş gün mukaddem Bihke Kalesi'ne iki saat mesafe mahalle kıble tarafından havadan azîm bir çadır düşüp üzerine varıp nazar eylediklerinde dünyada misli mesbûk olmayan nesn-eye taaccüb ü istiğrâbları vuku'u ve ihbar-ı maddeye mübâderet eyledikleri muharrer ve mastûr olup zikrolunan çadır ahd-i karîbde bazı düvel-i Efrencde ihtirâ' olunan ter-tib-i ecza ile havada seyr-i mesafe için alet-i tayerân nev'inden olduğu ind-i çâkerîde bilâ-şekk madde-i vâzıhadan olmakla zikrolunan çadırın ne makûle sınâ'at kumaşından idüğü vârid olan Murad Ağa'ya izâhen tefhîm ile şimdiki hâlde Bosna hududuna karîb mahallerde düvel-i Efrencden birinin müctemi' ordu misillü askeri mesmû' değil iken bağteten bir tarafdan o makûle ordu ve asker istimâ' olunmuş mudur ve yemin ve yesârdan bu gûne tedarike ve husumete dair serhaddât taraflarında bir havâdis

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:23 Page 226

mesmû'ları olmuş mudur deyu merkûmdan etrafıyla gereği gibi sual ve istihbâr olundukda o gûne asker ve ordu misillü cemiyetin serhaddât taraflarında havâdisi mesmû'ları olmadığını beyân ve takrîr eylediği zâhir ise de zikrolunan çadırın Bihke'den Travnik'e celbi ile şekil ve cesâmeti ve suret-i tasnî'i ne vechile ise ber-vech-i izah beyân olunarak hasseten arîza-i çâkerânem ile madde-i vâkı'anın hâk-i pây-ı hâcet-revâ-yı dâverânelerine tahrîr ve inhâsı lâzıme-i hâlden olmakdan nâşi mârru'l-beyân çadırın cesâmetine binâen hey'et ve şekline bir halel târi olmayarak araba derûnuna vaz' ile bilâ-tevakkuf Travnik'e irsâl eylemeleriyçün taraf-ı bendegîden Bihke nâibine ve kaptan ve ağavât ve zâbitânına bir kıt'a müekked buyuruldu tahrîr ve serî'an bâ-menzil tatar ile tesyîr olunup bundan sonra Travnik'e vürûdunda lede'l-muayene şekil ve hey'eti ve sair lâzımü'l-ifade olan evsâf-ı san'atı izah olunarak Dersaâdet'e irsâli hususunun istîzânı çadır-ı mezkûrun Travnik'e vusûlüne ta'lîk olunmak tabiat-i maddeye evfak mülâhaza olunmuş iken bu havalide san'at-ı mezkûreye adem-i vukufları ecilden ekser cehele-i nâs sibâk-ı ilâm-ı mezbûr nâtık vechile mezkûr çadır gökden nazil olmuş itikadına zâhib olarak beynlerinde havâdis-i mezbûr ile kıyameti kopardıkları çend rûz sonraca mütebeyyin olmakla şâyi' olan havâdisin az vakitde efvâh-ı nâsdan Dersaâdet'e münakis olacağı hîn-i istimâ'da ma'hûd alet-i tayerân nevinden olduğu nezd-i vâlâ-yı Devlet-i Aliyye'den bî-şübhe zâhir ve ayân olan mevâddan olduğu ecilden Ayabosna serhaddâtı taraflarından icra-yı husumet zımnında düvel-i Efrenc'den birinin bağteten ordu ve askeri mi zuhur etmişdir ne makûle keyfiyetdir deyu bâ'is-i tefekkür ve hadşe olacağı emr-i gayr-ı hakkı olmakdan nâşi muktezâ-yı sadakat ve ubûdiyetim üzere bu maddenin ifhâm ve ihbarı çadır-ı mezkûrun Travnik'e celbi vakte ta'lîk olunmayarak ucâleten ihbar-ı maddeye müsâra'at ve bundan sonra Travnik'e lede'l-vürûd şekil ve hey'eti ve evsâfı beyânıyla tekraren hâk-i pây-ı devletlerine arzuhâl tisyârı münasib mülâhaza olunmakla ifade-i hâl siyâkında arzuhâl-i rikıyyet-meâl terkîmine ictisâr ve ilâm-ı mezkûr derûnuna mevzû'an mahsus tatar-ı çâkeri ile merfu'-ı hâk-i pây-ı devlet-kararları kılındı. İnşaallahu Teâlâ lede'l-şerefü'l-vusûl suret-i hâl ber-minvâl-i muharrer muhât-ı ilm-i âlem-şümûl-ı âsafâneleri buyuruldukda emr u fermân devletli inâyetli merhametli atûfetli re'fetli veliyyü'n-ni'am amîmü'l-lütüf ve'l-kerem efendim Sultanım hazretlerinindir.

Fî 17 B. sene [1]218 / [2 Kasım 1803]

Ebubekir

İnâyetkârâ merâhim-şiâra bende-nevâzâ veliyyü'n-ni'amâ efendim hazretleri

Muhavvel-i uhde-i çâkerânem buyurulan Bosna Eyaleti'nin bi-havlihî ve kudretihî Teâlâ hizmet-i muhafazası nâdiyesiyle ale'd-devam mutabassır ve müteyakkız olarak istitlâ'-ı ahvâl-i etraf ve istihbâr-ı etvâr-ı düvel-i Efrenc maddelerine bezl-i dikkat-i tam eylemekde olduğum müstağnî ani'l-beyân ise de işbu zikrolunan çadır-ı ma'hûdun ne tarafdan atıldığı ve hangi devlete mensub idüğü ve sebeb ü hikmetinin tahkiki emrine sarf-ı ihtimâm ve dikkat farîza-i hâlden olmakla serhaddât-ı hakaniye taraflarında sadakat ve isti'dâdı me'mûl olan bazı kaptanlar vesâtatlarıyla Nemçeli tevâbi'inden beynlerinde münasebet ve dostluk hâsıl olmuş olan kimesnelerden ve bazı tâcirlerden her bâr ahz-ı havâdis maddesine ihtimâm olunmakda olmakla bu maddenin dahi künh ve hakikatinin tahkik ve tashihi hususu mûmâileyhime bâ-tahrirât ihale olunduğundan

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 227

fazla zikrolunan çadırın vech-i mübeyyen üzere Bihke Kalesi'ne karîb mahalle havadan sâkıt olduğu beyânıyla çadır-ı mezbûrun bazı düvel-i Efrenc'de ihtirâ‘ olunan alet-i tayerân nev‘inden olduğu ra‘nâ-malumumuz olan keyfiyâtdan idüğü beyândan müstağnî ise de el-hâletü hâzihî Bosna Eyaleti'nde kâin serhaddât-ı hakaniye kurblarında mücte-mi‘an düvel askeri ve ordusu rû-nümûn değil iken mezbûr çadırın ne mahalden ve hangi devlet mensubâtı taraflarından atılması melhûzdur ve alet-i mezbûrenin gayet-i seyri kaç konak mahalle kadar hayyiz-i imkândadır ve bu esnada berren ve bahren Francalının reviş ve hareketi ne suretde ve Ankona taraflarında ne gûne muamelesi istimâ‘ olunmakdadır. Malum u mesmû‘ları olan kâffe-i ahvâli tarafımızdan tahrîre müsâra‘at ve çadır-ı mezkûrun atıldığı mahalli alâ eyyi hâlin tahkik birle sıhhati üzere iş‘âra mübâderet eylemeleri zemininde taraf-ı çâkerîden Dubrovnik cumhûru beylerine nevâzişi müştemil bir kıt‘a mektub tahrîr ve memhûren ve mahfiyyen bâ-menzil-i tatar ile tesyîr olunmakla bundan sonra cumhûr-ı mûmâileyhimin cevab zımnında mektubları vâsıl oldukda suret-i tahrîrleri ne vechile ise derhal tafsilan ve izahen hâk-i pây-ı âsafânelerine tahrîr olunacağı ve sair etrafdan dahi gayet-i imkâna kadar casuslar vesâtatlarıyla tahkik-i ahvâl-i etrafa bezl ü vüs‘ ü gayret kılınacağı muhât-ı ilm-i âlem-şümûl-i hidivâneleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 B. sene [1]218 / [2 Kasım 1803]

Ebubekir

HAT, 170/7226

Bosna'lı bir genç kız...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 228

60

BOSNA-HERSEK HIRİSTİYANLARININ ELLERİNDE BULUNAN SİLAHLARIN TOPLATILMASI

Bosna'daki Hıristiyanların ellerinde bulunan silahların kimsenin incitilmesine fırsat vermeden usulüne uygun olarak toplatılması ve silah toplanması esnasında bazı uygunsuzluklar olduğuyla ilgili Avusturyalılar tarafından ileri sürülen iddiaların araştırılması

ODUZİMANJE NAORUŽANJA KOJE JE U RUKAMA KRŠĆANA U BOSNİ İ HERCEGOVİNİ O

Prije što se neko ne povrijedi pokuptiti naoružanje koje se nalazi u rukama kršćana u Bosni u skladu sa zakonima i istražiti tvrdnje austrijanaca da je pri tom oduzimanju bilo nekih nezakonitosti
13/04/1852

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 229

Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu Müşiri Hazretleri'ne

Bosna Eyaleti'nde ve Hersek Sancağı'nın bazı yerlerinde icra olunduğu misillü geri kalan mahalleri reâyâsının dahi ahz-ı eslihasıyla beraber nizâmât-ı lâzımenin tamamî-i icrası zımnında lüzumu mikdar asker istishâbıyla bizzat Hersek tarafına azîmet buyurulacağı ve Hırvatlık Banı Plaçiç'in zât-ı vâlâlarıyla buluşup görüşmek emelinde olduğu ifadesini mutazammın bu kere gelen iki kıt'a tahrirât-ı müşirîleri meâli ve melfûf evrak müeddâsı rehin-i ilm-i hulûsverî olarak hâk-i pây-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâneye dahi arz u takdim ile meşmûl-nigâh-ı şevket-iktinâh-ı hazret-i Şehinşâhî buyurulmuşdur. Müfâd-ı iş'âra nazaran saye-i muvaffakiyet-vâye-i cenâb-ı cihandâride işbu ahz-ı esliha maddesi Bosna Eyaleti'nde ve Hersek Sancağı'nın oraya civar bulunan bazı mahallerinde suhûletle icra olunuduğu ve esliha-i me'hûzenin defteri dahi derdest-i tanzim ve isrâ bulunduğu anlaşılıp çünkü bu esliha toplama usulünün Bosna'da icra-yı emrinde bir gûne muamele-i tazyikiye vuku'uyla kimsenin incidilmesine ve hasbe'l-mevki ehl-i İslâm eslihasına dokunulmasına asla cevâz olmadığına dair evvelce vuku bulan bazı vesâyâ ve tebligât üzerine şîme-i kardânî ve fetânet-i müselleme-i düstûrîleri muktezâsınca Hersek tarafında dahi bu yolda hareket ve hüsn-i suretle itmâm-ı maslahata bezl-i himmet buyuracaklarından iştibâh olmayıp kaldı ki mûmâileyhle görüşülmekde onun güftâr ve etvârı anlaşılmış ve şâyed bazı mevâddan dolayı bir gûne ilişik peydâ olmuş ise tarafeynin tebyinât-ı mütekâbilesiyle bertaraf olmak gibi bazı fevâid melhûz olmasıyla beraber böyle şeylerde tesirât-ı mahalliye dahi düşünmek kaide-i hikmetden bulunduğuna ve bu mülâkâtdan oraca mahzur olup olmayacağı dahi mahallince bilinecek şey olmadığına binâen iktizâ-yı hâle göre hareket olunmak için bu bâbda muhtâr ve me'zûn olmaları tensîb ve hâk-i pây-ı hümâyûn-ı hazret-i mülûkâneden istîzân olunarak irâde-i isabet-nişâne-i cenâb-ı Padişahî dahi ol merkezde müte'allik buyurulmuş olmasıyla mantûk-ı celîline ve icabât-ı hâliyeye tevfîk hareketle saye-i şevket-vâye-i hazret-i Padişahî'de bu maslahatın hüsn-i itmâmına ve oraların icra-yı nizâmât ve ıslahât-ı kâmilesine hitaben re'y-i makderet buyurmaları ve geçende dahi bâ-irâde-i seniyye savb-ı vâlâlarına iş'âr olunduğu vechile Avusturyalılar taraflarından ahz-ı esliha vesilesiyle gerek onların ticaretine dokunur ve gerek ahali-i İseviye'yi tevhîş ve tebrîd eder bir takım muamelât-ı tazyikiye vuku bulmakda olduğu rivayet olunmakda olup hatta Hersek Sancağı sekenesinden birkaç yüz Hıristiyan familyası öte tarafa ilticaya mecbur olmuş olduğu ve silah toplamağa memur olan zâbitân köylerde papaslara varınca habs ve rencide eylemekde olmalarıyla buna çok vakit daha tahammül olunamayarak bazı müşkilât-ı fi'liye zuhura geleceği söylenmekde olduğundan bu keyfiyâtın dahi dikkat-i kâmile-i reviyyet-mendânelerine havalesine mübâderet kılındığı siyâkında şukka.

Fî 22 C. sene [12]68 / [13 Nisan 1852]

A. MKT. MHM, 45/79

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 230

61

BOSNA'DA YANGIN SONRASI YAPILACAK YENİ İNŞAATLAR İÇİN EBNİYE NİZAMNAMESİ'NİN UYGULANMASI

Bosna'da meydana gelen ve toplam 1.780 dükkân, hane, mahzen ve caminin zarar gördüğü yangın sonrasında yangın tulumbasının bulunmadığı ve binaların tamamının ahşaptan olduğu anlaşılması üzerine eksikliklerin tamamlanıp Ebniye Nizamnamesi'nin buralarda da uygulanması hususlarının Ömer Paşa'nın da katılımıyla Meclis-i Vala'da görüşülmesi

SPROVOĐENJE PRAVİLNİKA O GRADNJİ ZA ZGRADE KOJE ĆE SE GRADİTİ POSLİJE POŽARA U BOSNİ

Poslije požara u Bosni kada je izgorjelo sveukupno 1.780 dućana, kuća, podruma i džamija ustanovljeno je da nije bilo pumpi za požar i da su zgrade napravljene samo od drveta. Na osnovu toga raspravljalo se na Medžlis-i Vala gdje je prisustvovao i Ömer paša i odlučeno je da se nedostaci odstrane i da se pravilnik o izgradnji sprovodi i na ovim prostorima

25/06/1852

Atûfetli efendim hazretleri

Bu kere Bosna'da vuku bulmuş olan harîke dair Bosna valisi devletli paşa hazretlerinin vârid olan bir kıt'a tahrirâtı melfûf pusula ile manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmak için arz u takdim kılındı. Müfâd-ı tahrirât-ı mezkûreye nazaran harîkzedegân hakkında muâvenet-i lâzıme icra ve aceze takımı münasib mahallere iskân olundukları anlaşılmış olmakla muvâfık-ı emr u fermân-ı cenâb-ı Şehriyârî buyurulduğu hâlde bu bâbda yolunda hareketinden bahisle vali-i müşârunileyhe münasibi vechile cevabnâme yazılacağı ve meâl-i işâra göre orada harîk tulumbası bulunmayıp bir de Hersek Sancağı'nda ve hususuyla Mostar Şehri'nde ekser hâneler kârgir olduğu hâlde Bosna Eyaleti'nde bütün evler ahşabdan olarak hatta üzerlerinde dahi kiremid yerine tahtalar mevzû' olduğu işidilmiş olduğundan ve ebniye-i nizâmâtın mümkün mertebe oralarda dahi cereyanı faideli olacağından bu maddelerin devletli Ömer Paşa hazretleri hâzır olduğu hâlde Meclis-i Vâlâ'da müzâkeresi hususunda dahi her ne vechile emr u fermân-ı keramet-beyân-ı hazret-i Şehinşâhî müte'allik buyurulur ise icra-yı muktezâ-yı münîfine ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 5 N. sene [12]68 / [23 Haziran 1852]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-zîb-i ta'zîm olan işbu tezire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan tahrirât ve pusula meşmûl-nigâh-ı me'âlî-iktinâh-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve istîzân-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri üzere bu bâbda yolunda hareketden bahisle vali-i müşârunileyhe münasib-i vechile cevabnâme yazılması ve tulumba ve ebniye maddelerinin müşârunileyh Ömer Paşa hazretleri hâzır olduğu hâlde Meclis-i Vâlâ'da müzâkeresi sâniha-pirâ-yı sudûr buyurulan

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 231

emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı tâcdârî muktezâ-yı celîlinden bulunmuş ve mârru'l-beyân tahrirât ve pusula yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 N. sene [12]68 / [25 Haziran 1852]

**

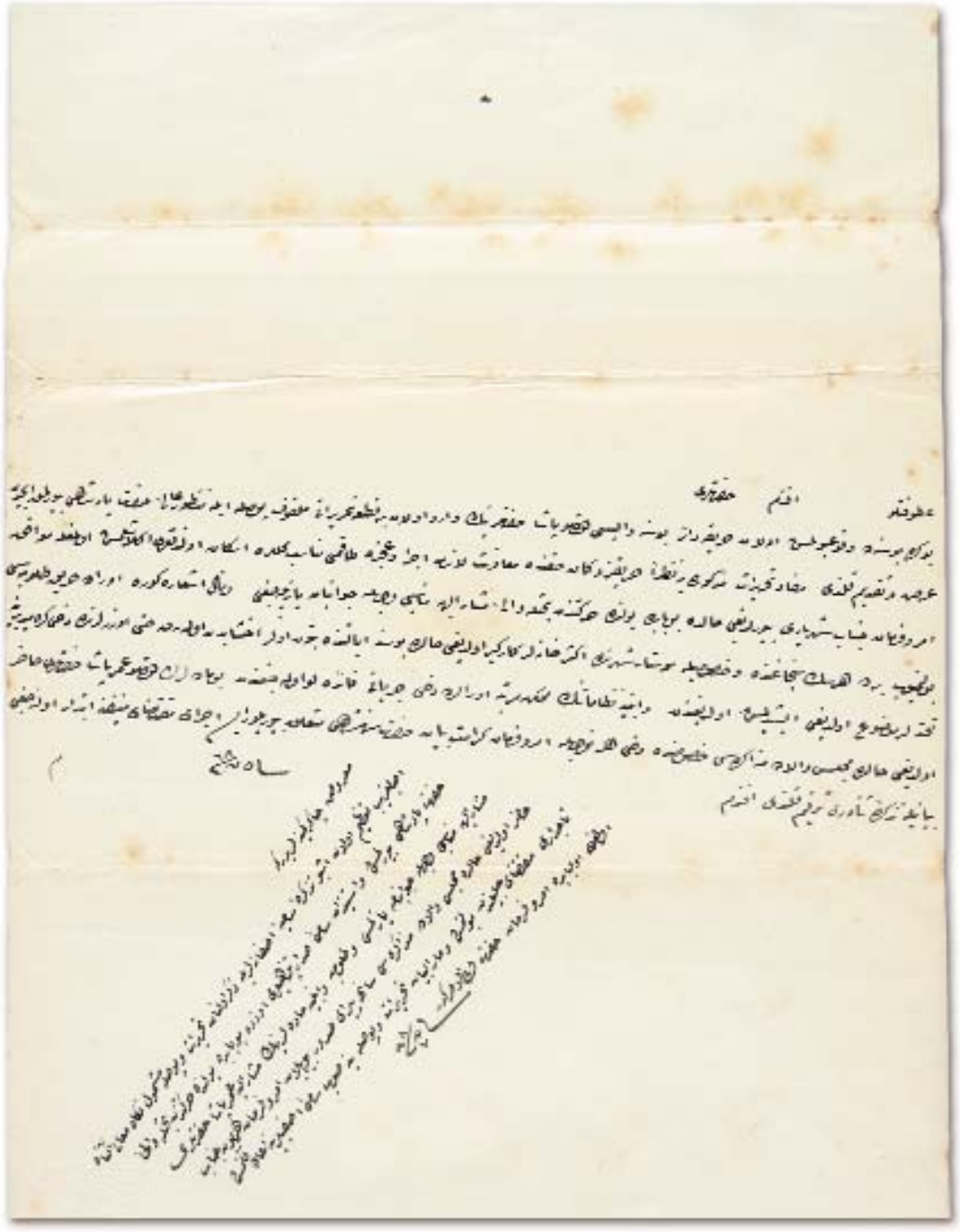

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 232

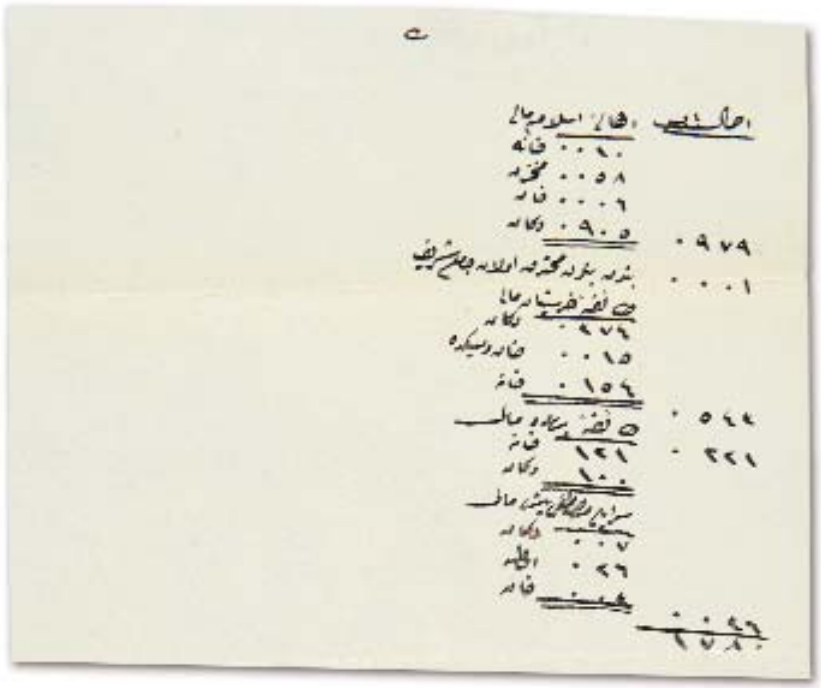

Ahali-i İslâmiye malı		İcmal-i bâb
Hâne	10	
Mahzen	85	
Han	6	
Dükkân	905	979
Bütün bütün muhterik olan cami-i şerif		1

Taife-i Hıristiyan Malı		İcmal-i bâb
Dükkân	374	
Han ve meygede	15	
Hâne	154	543

Taife-i Yahudiyân Malı		İcmal-i bâb
Hâne	121	
Dükkân	100	
		221

Saraylı Mustafa Paşa Malı		
Dükkân	7	İcmal-i bâb
Oda	26	
Hâne	3	
		36
	[Genel Toplam]	1.780

İ. DH, 254/15658

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 233

SARAYBOSNA'DA MEYDANA GELEN YANGINDAN ZARAR GÖRENLERE YARDIM EDİLMESİ

Saraybosna'da meydana gelip toplam 2.876 ev, dükkân, cami ve hanın zarar gördüğü yangın sonrasında, emlak sahiplerinin başvurusu üzerine yapılacak yeni binaların kendi hallerine bırakılmaksızın Ebniye Nizamnamesi'ne uygun olarak yaptırılmasına özen gösterilmesi gerektiği ve yangından zarar gören fakirlere 100.000 kuruş gönderilmesine dair Padişah emri

POMOC ONIMA KOJI SU OSTECENI OD POZARA U SARAJEVU

Naredba sultana da se pomogne siromasima koji su oštećeni od požara u Sarajevu sa 100 000 groša kada je izgorjelo 2.876, kuća, dućana, džamija i hanova i da se poštuje pravilnik o gradnji prilikom izgradnje novih zgrada nakon požara

23/10/1852

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Malum-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri buyurulmuş olduğu üzere kürsi-i eyalet ittihâz olunan medine-i Saray, Bosna Eyaleti'nin en cesîm ve meşhur bir şehri olup mine'l-kadim turuk ve ebniyesi usul-i mimariyeye tevfîkan inşa ve tesviye ve üzerleri kiremid ile puşîde olunageldiği misillü adem-i dikkat ve nezâretden nâşi biraz müddetden beri bu usule riâyet olunmayarak ebniye-i mezkûre hey'et-i asliye-i mevzû'asından çıkarılmış ve üzerleri tahta puşide olunmakda bulunmuş idüğünden cenâb-ı Hakk Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'yi masûn ve mahfûz buyursun. Vasat-ı şehr-i mezkûrdan cereyan üzere bulunan Milyaçka Nehri'nin cânib-i yemîninde ve atîk Debbağlar Karhânesi ittisâlinde kâin Hancı Zübeyr nâm kimesnenin otlukhânesinden bi-kazâi'llahi Teâlâ mâh-ı hâlin altıncı Pazartesi gecesi zuhur eden ateş ebniyelerin verdiği isti'dâd ve alet-i itfâ-i harîk olan tulumba ve sairenin adem-i vücudu üzerine medine-i mezkûre çarşı-yı kebîri ile nehr-i mezkûr boyunda ve Kullukçu tarîkında bulunan İslâm ile Hıristiyan ve Latin ve Yehud mahallelerinde kâin olup leffen takdim-i hâk-i pây-ı âlî-i âsafîleri kılınan defterde muharrer olduğu üzere cem'an iki bin sekiz yüz yetmiş altı hâne ve dükkân ve cevâmi' ve han muhterik olarak basdırılmış ve haylice emtia ve eşya dahi muhterik olduğu anlaşılmış olup ancak hâme-güzâr-ı iş'âr olduğu üzere medine-i mezkûrenin turuk ve ebniyesinin hey'et-i asliyesi oldukça usul ve nizâmına muvâfık bulunduğu mülâbesesiyle muhterik olan mahaller ashâbı şimdi kendi hâllerine bırakılmış olsa yine bildikleri usul vechile inşa olunacak ebniye ve saireyi nizâmsız yapacakları derkâr ve halbuki onun mazarrat-ı atiyesi bedîdâr olduğundan saye-i ma'mûriyet-vâye-i hazret-i Padişahîde memâlik-i hazret-i Mülkdârîde kâin bi'l-cümle kaza ve kasabât ebniye ve ashâbı olan ahalisinin işbu harîk beliyyesinden muhafazası niyet-i hayriyesiyle nizâmât-ı mevzû'asına tatbikan inşa ve tamiriyle hilâf-ı usul ve nizâm hâlât vuku'a getirilmemesi lâzıme-i maslahatdan olduğuna ve medine-i merkûmede inşası muktezâ-yı irâde-i seniyye-i hazret-i kîtî-sitânîden olan kışla-yı hümâyûnun keşf ve inşasına memur buyurulan mühendis kolağalarından hamiyetli Eşref Efendi bendeleriyle bu husus için mukaddemâ Dersaâdet'e celb olunan Dülger Kalfası Bodos burada mevcud ve eyalet-i mezkûreye

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 234

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 235

mülhak Yenipazar Sancağı'nda kâin Nefs-i Yenipazar ve Seniçe Kazalarında dahi kiremidci ustaları bulunduğu rivayet-i meşhure ile rû-nümûd idüğüne ve ebniye nizâmâtı dahi meclis-i kebîr cerîdesinde mahfûz bulunduğuna binâen ileride bu misillü harîkden muhafaza-i zâhiriyenin esbâb-ı istihsâli olmak üzere ber-minvâl-i muharrer muhterik olan mahallerin istid'â vuku buldukça ve sairenin dahi ileride tamir veyahud hedm olunarak müceddeden inşa kılındıkça nizâmına tevfikan inşa ve tamir etdirilmesi ve üzerlerinin dahi kiremid ile örtdürülmesi hususlarına nezâret etmek üzere mûmâileyh Eşref Efendi bendeleriyle kalfanın memur kılınmaları ve kazaateyn-i mezkûreteynden dahi mezkûr kiremidci ustalarından çend neferinin celbiyle kiremid imal etdirilmesi ve onar ve on beşer kuruş îcâr ile çarşı derûnunda çerçi makûlelerinin oturmakda oldukları kepenk tabir olunur ufak dekâkînin dahi kemâ fi's-sâbık dükkânlar arasına sıkışdırılması nizâm-ı müesses-i ebniyeye mugayir olacağından mâadâ maâzallahu Teâlâ harîk vuku'unda teşdîdine sebeb vereceği cihetle o misillü çerçilerin dahi çarşı-yı mezkûra hem-civar bulunan Gazi Hüsrevbey ve Hünkâr camileri havlularına ve Kovacı nâm mahalde kâin çarşıya yerleşdirilmesi hususlarına mütâlaa olunan muhassenât-ı mahalliye üzerine karar verilerek ol vechile mûmâileyh mühendis ve kalfanın memuriyetleri icra ve kiremidci ustalarının dahi sürat-i irsâli bâ-tahrirât-ı mahsusa livâ-i mezkûre kaymakamı efendi bendelerine tahrîr ve imlâ kılınmış ve saye-i ma'delet-vâye-i hazret-i mülûkânede ashâb-ı ebniyenin mesâlih-i vâkı'asını teshîlen dülger esnafının yevmiyeleriyle ebniye levâzımından bulunan kâffe-i eşyaya cümle ma'rifetiyle fiyat-ı mu'tedile vaz' olunarak esnaf-ı merkûme üzerlerine dahi vücûhdan Salih Ağa kulları kethüda tayin olunmuş ve bunların içlerinde bazı efkar-ı fukarâdan olanlara taksim olunmak için sadaka-i ser-âtıfet-efser-i cenâb-ı tâcdârî olarak bir mikdar atiyye-i seniyye ihsân buyurulduğu hâlde tatyîb-i kulûbuyla isticlâb-ı da'avât-ı hayriyelerini mûcib olacağı bedîhîyâtdan bulunmuş olduğu bi-mennihî Teâlâ muhât-ı ilm-i kainat-ârâ-yı âsafîleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i lehü'l-emrindir.

Fî 27 Ş. sene [12]68 / [16 Haziran 1852]

(Bosna Eyalet Meclisi üyelerinin mühürleri)

**

Atûfetli efendim hazretleri

Meclis-i Vâlâ'dan kaleme alınıp melfûf mazbata defteriyle beraber manzûr-ı âlî buyurulmak için takdim kılınan mazbata meâlinden müstebân olduğu vechile geçende Saraybosna'da vuku bulan harîkde mezkûr defterde muharrer olduğu üzere iki bin sekiz yüz yetmiş altı hâne ve dükkân ve cevâmi' ve han muhterik olup bunların ashâbı haline bırakılmamak lâzım gelse nizâmsız şeyler yapacaklarından ebniye-i nizâmâtın orada dahi icrasına teşebbüs edilmesi ve teshilât-ı mukteziyenin icrası hakkında Bosna Meclisi'nin mazbatasında yazılan şeyler pek yolunda olduğundan icra-yı icabı zımnında Bosna valisi devletli paşa hazretlerine münasib cevabnâme yazılması ve bunların içinde fukarâdan olanlara taksim ve i'tâ olunmak üzere yüz bin kuruş atiyye-i seniyye ihsân buyurulması tezekkür olunmuş ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 21 L. sene [12]68 / [22 Ekim 1852]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 236

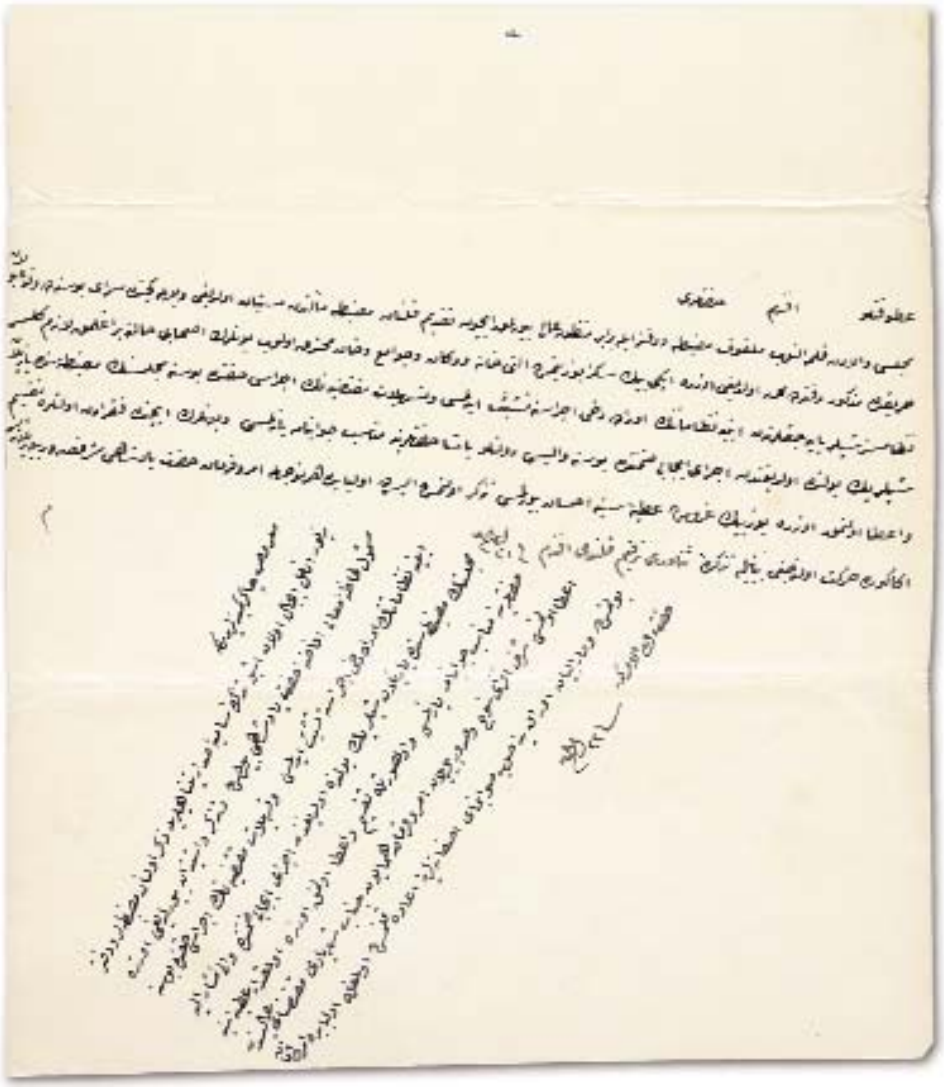

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Zîver-i enâmil-i ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle zikrolunan mazbatalar ve defter meşmûl-lihâzâ-i me'âlî-ifâza-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân buyurulduğu üzere ebniye nizâmâtının orada dahi icrasına teşebbüs edilmesi ve teshilât-ı mukteziyenin icrası hakkında Bosna Meclisi'nin mazbatasında yazılan şeyler pek yolunda olduğundan icra-yı icabı zımnında vali-i müşârunileyh hazretlerine münasib cevabnâme yazılması ve ol suretle taksim ve i'tâ olunmak üzere ol mikdar atiyye-i seniyye i'tâ olunması şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Şehriyârî muktezâ-yı âlîsinden bulunmuş ve mâr-ru'l-beyân evrak yine savb-ı sâvâb-nümâ-yı âsafânelerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 L. sene [12]68 / [23 Ekim 1852]

İ. MVL, 241/8697

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 237

BOSNA'DA ÇİFTLİK SAHİPLERİ VE ORTAKÇILARI ARASINDA ÇIKAN ANLAŞMAZLIKLAR

Bosna Eyaleti'ndeki çiftlik sahipleri ile ortakçıları arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere içlerinden seçilmiş tarafsız bir heyetin, görev yaptığı 39 gün içindeki yiyecek, içecek, malzeme ve hizmetçi masraflarının hazineden karşılanması

NESPORAZUMİ İZMEĐU VLASNİKA ČİFLUKA İ NAPOLİČARA U BOSNİ

Sve troškove za hranu, piće, poslugu i ostalo što je bilo potrebno nezavisnoj komisiji određena da riješi pitanja između vlasnika čifluka i napoličara u bosanskom ejaletu koja je tokom 39 dana radila na tom planu, snosit će državna blagajna

09/06/1859

Ba-irâde-i seniyye Bosna cânibinden celb buyurulmuş olan ahalilerden malumü'l-mikdar kesân işbu yetmiş beş senesi Şaban-ı şerifinin ikinci gününde vâki yetmiş dört senesi Şubatı'nın yirmi üçüncü gününden itibaren yetmiş beş senesi Martı gâyetine kadar otuz sekiz günde sarf olunan me'kûlât ve masârıfât-ı saireleriyle mübâya'a olunan eşyanın defteridir.

		Kuruş
Revgan-ı çerviş	396 kıyye fî 14 maa-hammaliye	5.580
Revgan-ı sade	185 kıyye fî 18 maa-hammaliye	3.354
Pirinç	627 kıyye fî 4 maa-hammaliye	2.572
Revgan-ı zeyt	374 kıyye fî 8	3.332
		14.838
Şeker	Kantar 7 kıyye 16,5 fî 365 maa-hammaliye	3.055
Dakîk-i hâs	386 kıyye fî 4 maa-hammaliye	1.594
Bayağı dakîk	121 kıyye Fî 3 maa-hammaliye	373
Kahve	151,5 kıyye fî 12 maa-hammaliye	1.830
		21.690
Sabun	65 kıyye fî 6,5 maa-hammaliye	432,5
Mum	118 kıyye fî 13	1.534
Lahm-ı ganem	475 kıyye fî 11	5.225
Francala	2.460 kıyye fî 2,5	6.150
		35.031,5
Bayağı nân-ı aziz	1.200 aded, fî 20 para	600
Sebze	-	3.900
Çamaşır yıkamak için defa-i sabun	40 kıyye fî 6,5	230

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 238

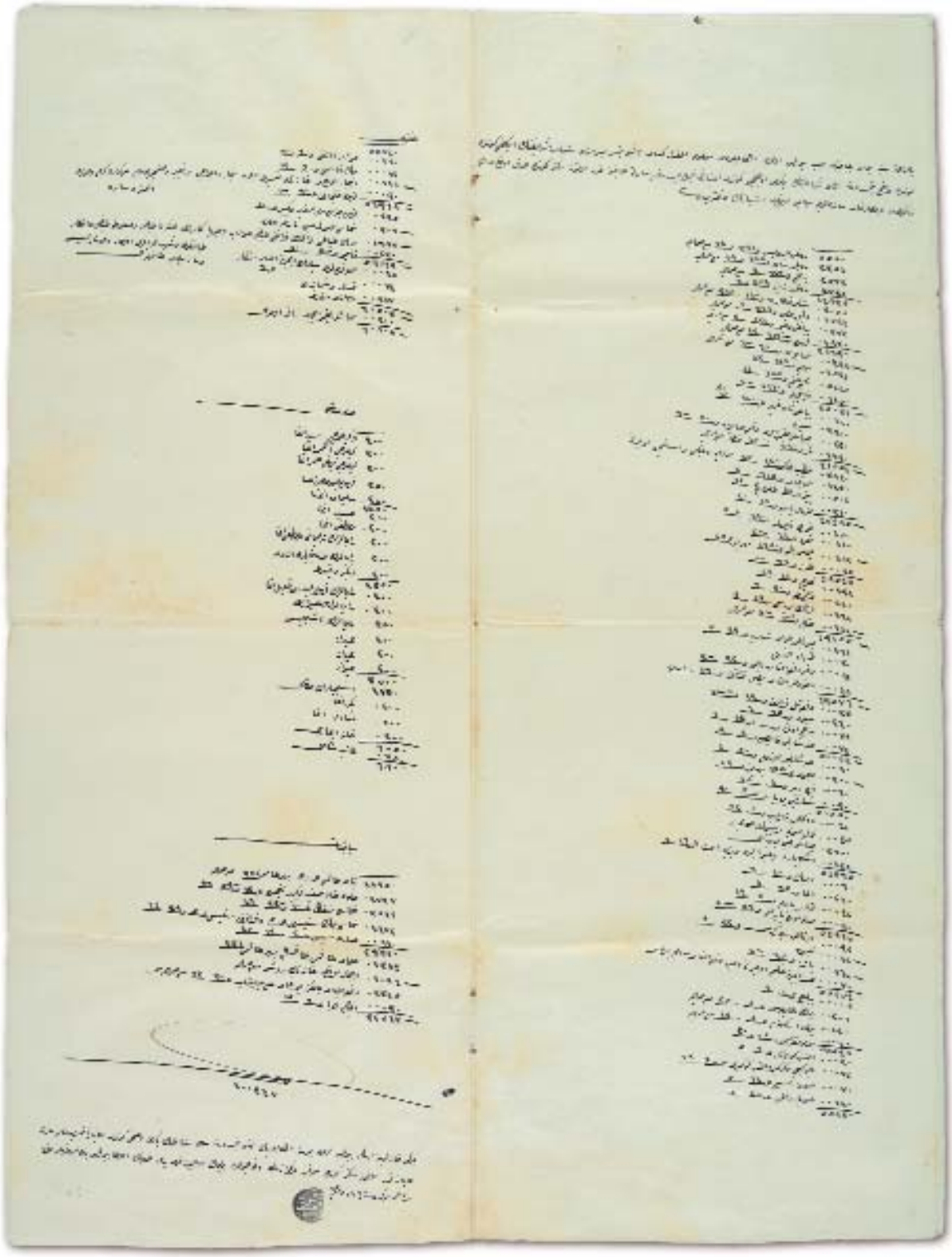

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 239

		Kuruş
Kömür	3.800 kıyye 45 kantar maa-hammaliye	1.790
		41.551,5
Hatab	çeki 120 fî 23 hammaliye ve çeki ve istifçi ücreti	3.840
Soğan	615 kıyye fî 2	1.230
Peynir	42 kıyye 3 tulum, Fî 12	504
Kuru bamya	18 kıyye fî 20	360
		47.485,5
Kuru fasulye	180 kıyye fî 2 kuruş 10 para	450
Nohud	44 kıyye fî 2,5	110
Yumurta	Aded 1.650 beher yüzü 25	412,5
Tuz	68 kıyye fî 50	85
		48.543
Güllac	11 kıyye fî 18	198
Nişasta	30 kıyye fî 7	210
Frenk arpası	18 kıyye fî 9	162
Hınta	55 kıyye fî 2,5 maa-hammaliye	142,5
		49.255,5
Çorbalık elvan şehriye	23 kıyye fî 7	161
Fısdık üzüm	-	30
Defa defa alınan balık	32 kıyye fî 3,5	82
Defa defa alınan yassı kadayıf	12 kıyye fî 2 kuruş 30 para	48
Defa alınan tel kadayıf	12 kıyye fî 2 kuruş 30 para	33
		49.576,5
Süt	65 kıyye fî 4	260
Pirinç unu	12 kıyye fî 6	78
Hoşâblık kayısı	8 kıyye fî 9	72
		50.019,5
Hoşâblık üzüm	20 kıyye fî 4	80
Limon	130 aded beher yüzü 23	300,5
Karabiber	4 kıyye fî 15	60
Şekerci boyası	3 kıyye fî 30	90
		50.550
Döğülmüş tarçın	1 kıyye fî 42	42
Gülsuyu ve çiçek suyu	-	45
Çamaşırcı yevmiyesi	-	3.600
Aşçılara ve ayvazlara	16 top fî 8	168
verilen asdar		
		54.365
İrmik	10 kıyye fî 6	60
Elma	65 kıyye fî 4	260
Kırılmış badem	3 kıyye fî 14	42
Salamura yaprak	36 kıyye fî 2,5	90
		54.817

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 240

		Kuruş
Ortalık süpürgesi	23 aded fî 4	92
Kimyon	-	12,5
Batne?	65 kıyye fî 2,5	162,5
Hasta için hekim ücreti ve	Beş defa alınan mu'âlece bahası	70
		55.154
Beblih?	1 Aded fî 8	8
Yemek tablası	8 Aded fî 25 maa-hammaliye	206
Yemek iskemlesi	8 aded fî 14 maa-hammaliye	120
Mum mikrâsı ve maşa	Adedi 30	60
Ateş küreği	6 aded fî 5	30
Demir kepçe ve kevgir ve ateş kevgiri	Çift 4 fî 18	72
Su testisi	14 aded fî 5	70
Su bardağı	20 aded fî 6	120
		55.840
Hoşab kaşığı	6 deste fî 30	180
Yemek kaşığı	6 deste fî 12	72
Îcâr olunan hânenin tamiri için neccâr ve duvarcı ve rençber ve lağımcı yevmiyesi	Maa kereste, kireç ve sursene? ve ekser ve saire	816,5
Kahve fincanı	60 aded fî 1,5	90
		56.998,5
Kahve cezvesi sağîr ve kebîr	10 aded	225
Nühâs kalaylaması	247 parça	308,5
Börek tabağı ve ekmek kadayıfı tabağı, hoşab ve çorba kaseleri aşure tabağı ve salata tabağı	ve iftar tabakları ve şerbet kovaları iftar ve hoşaf tepsisi ve sair tabak takımları	1.687,5
Kaymak	11,5 kıyye fî 20	230
		59.549,5
Sofraları silmek için alınan sünger	6 aded	65
Kandil ve şamandıra	-	72
Masârıfât-ı müteferrika		817
		60.503,5
Çamaşır yıkamak için saka ücreti		300
	[TOPLAM]	60.803,5

Hademe Maaşı

	Kuruş
Vekil-harc Seyyid Ağa	400
Kilerci Ahmed Ağa	300
Kilerci Yamağı Ömer Ağa	200
Kahveci Hacı Ağa	250
Süleyman Ağa	200
	1.350

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 241

	Kuruş
Hüseyin Ağa	200
Mustafa Ağa	200
Rabaların tercümanı Mustafa Ağa	200
Rabaların hizmetçileri Andon	200
Diğer Dimitri	200
	2.350
Rabaların kahvecisi Halil Ağa	200
Rabaların ayvazı	200
Rabaların aşçısı	250
Ayvaz	200
Ayvaz	200
Ayvaz	200
	3.700
Aşçıların maaşı	1.750
Bekir Ağa	200
Sâdık Ağa	200
Hâne icarı	200
	6.050
Kâtib maaşı	750
[TOPLAM]	6.800

Mübâya'ât

		Kuruş
Yatak takımı	50 Aded beher takımı 372 maa-hammaliye	18.850
Helvahâne sağîr ve kebîr tencere	13 aded, fî 59,5 - fî 46	2.737
Nühâs mangal	10 aded, fî 83,5 - fî 46	3.841
Nühâs yemek sinisi 5 aded	Ve kadayıf sinisi 5 aded, fî 38, fî 44	1.672
Sarı sini 2 aded	Fî 18, fî 45	810
		27.910
Sahan takımı	4 takım, beher takımı 336	1.344
İcar olunan hânenin döşeme	Maa-hammaliye	1.084,5
Defa alınan yalnız yorgan maa	Cârhâb 30 aded, fî 73 maa-hammaliye	2.310
Ağaç fava	6 aded, fî 15	90
		32.743,5

Cem'an Yekûn

100.347

Çâker-hânelerine irsâl buyurulmuş olan Bosna ahalilerinin işbu yetmiş dört senesi Şubatı'nın yirmi üçüncü gününden itibaren yetmiş beş senesi Martı gâyesine kadar otuz sekiz günde ma'rifet-i çâkeranemle vuku bulan bir yük üç yüz kırk yedi kuruşun i'tâ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 N. Sene [12]75 / [19 Nisan 1859]

Mehmed Rifat

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 242

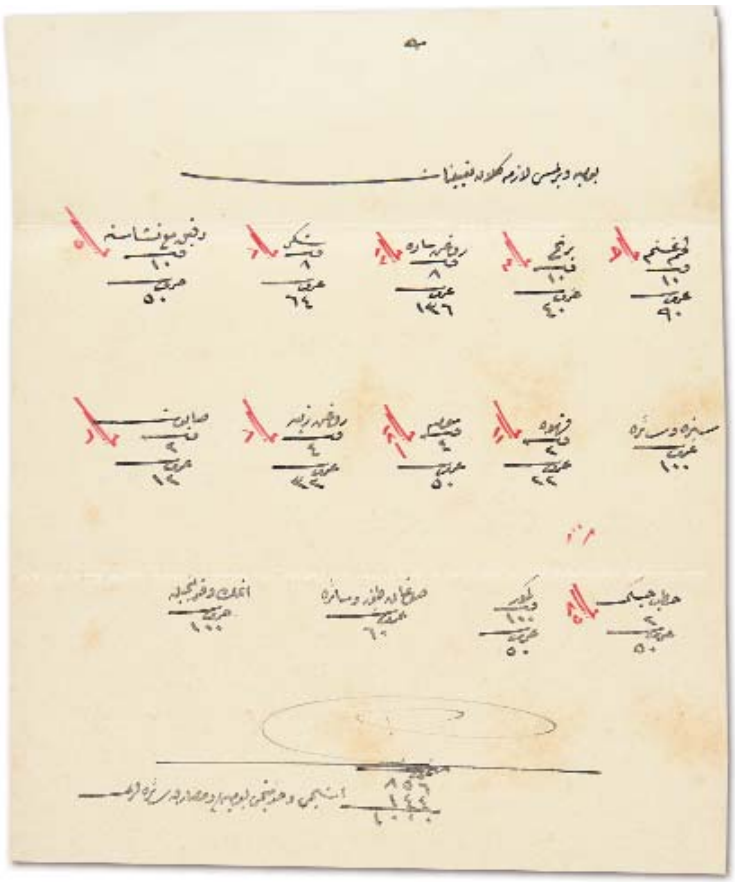

Yevmiye verilmesi lâzım gelen tayinât

Lahm-ı Ganem fî 9 kuruş 10 kıyye 90 kuruş	Pirinç fî 4 kuruş 10 kıyye 40 kuruş	Revgan-ı Sade fî 17 kuruş 8 kıyye 136 kuruş	Şeker fî 8 kuruş 8 kıyye 64 kuruş	Dakîk maa-nişasta fî 5 kuruş 10 kıyye 50 kuruş
Sebze vesaire 100 kuruş	Kahve fî 11 kuruş 2 kıyye 22 kuruş	Mum fî 12,5 kuruş 4 kıyye 50 kuruş	Revgan-ı zeyt fî 8 kuruş 4 kıyye 32 kuruş	Sabun fî 6 kuruş 2 kıyye 12 kuruş
Hatab çeki fî 25 kuruş 2 50 kuruş	Kömür 100 kıyye 50 kuruş	Soğan tuz vesaire 60 kuruş	Ekmek ve francıla 100 kuruş	

Cem'an Yekûn

	856
Aşçı ve hizmetli yevmiye masârıf defteri	144
	1.000

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 243

İslam Takımı Neferen 21 Sofra Sabah 3 Akşam 3 6	Hıristiyan Takımı Neferen 21 Sofra Sabah 3 Akşam 3 6
Beher yevm-i tabla 12	Beher tablada bulunacak ta'âm tatlı 2 börek1 Lahm ve sebze ve pilav 7 10

İstihdam olunacak hademe

İslam tarafına 1 Kahveci, 1 Kilerci, 2 Ayvaz;

Hıristiyan Tarafına 1 Kahveci, 1 Kilerci, 1 Ayvaz, 1 Tercüman

Neferen 4 Aşçı 3 Neferen 4

Cem'an yekûn

11

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 244

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Eyaleti'nde vâki ashâb-ı çiftlikât ile ortakçılar beyninde tekevvün etmekde olan münâza'anın fasl ve tesviyesi zımnında eyalet-i mezkûrenin ashâb-ı çiftlikât ve ortakçılarından ve bî-taraf erbâb-ı ziraatden celb olunup misafirhâne müdürlerinden Mehmed Bey Konağı'na iskân olunmuş olan kesânın vuku bulmuş olan masrafları tesviyesine dair Meclis-i Âlî-i Tanzimat'ın mazbatası melfûfâtıyla beraber manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı cenâb-ı Şehinşâhî buyurulmak için arz u takdim kılındı. Meâlinden müstefâd olduğu vechile bunların yetmiş dört senesi Şubatı'nın yirmi üçüncü gününden yetmiş beş senesi Martı gayetine kadar otuz sekiz günlük masrafları bir yük üç yüz kırk yedi kuruşa bâliğ olarak takayyüdât-ı lazıme bi'l-icra sene-i merkûme Nisanı'nda yalnız otuz üç bin bu kadar kuruş masraf vuku bulmuş olup eğer ki bu mikdar masârıf biraz ziyadece ise de bunların tevâbi'âtıyla beraber haylice adem olarak bâ-husus Ramazan-ı şerifde dahi bu tarafda bulundukları cihetle saye-i şahanede kendilerine mükemmel ta'âm verilmesi ve istirahatleri zımnında bazı eşya mübâya'a olunması bi't-tab' masârıf-ı zâide vuku'unu müstelzim olmuş idüğünden mukaddemce mîr-i mumaileyhe ale'l-hesab olarak verilmiş olan bir yük beş bin kuruşun icra-yı mahsûbuyla kusûrunun dahi tesviyesi hususunun Maliye Nezâret-i Celilesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 7 Za. sene [12]75 / [8 Haziran 1859]

Ma'rûz-ı çâker-i kemineleridir ki

Resîde-i dest-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân buyurulduğu vechile zikrolunan bir yük beş bin kuruşun icra-yı mahsûbuyla kusûrunun dahi tesviyesi hususunun nezâret-i müşarunileyhâya havalesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne icab-ı âlîsinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyü'l-emrindir.

Fî 8 Za. sene [12]75 / [9 Haziran 1859]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 245

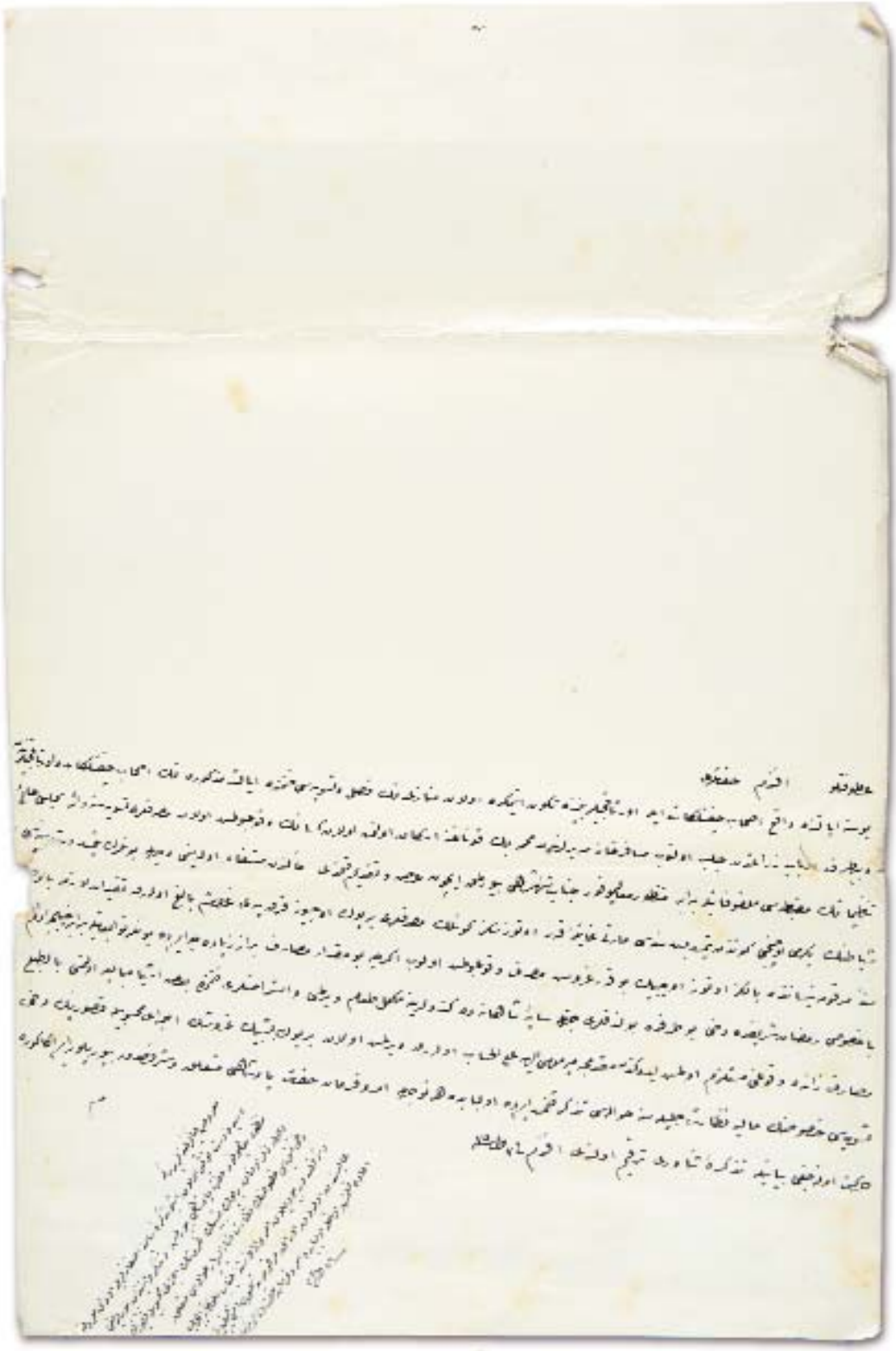

İ. DH, 434/28690

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 246

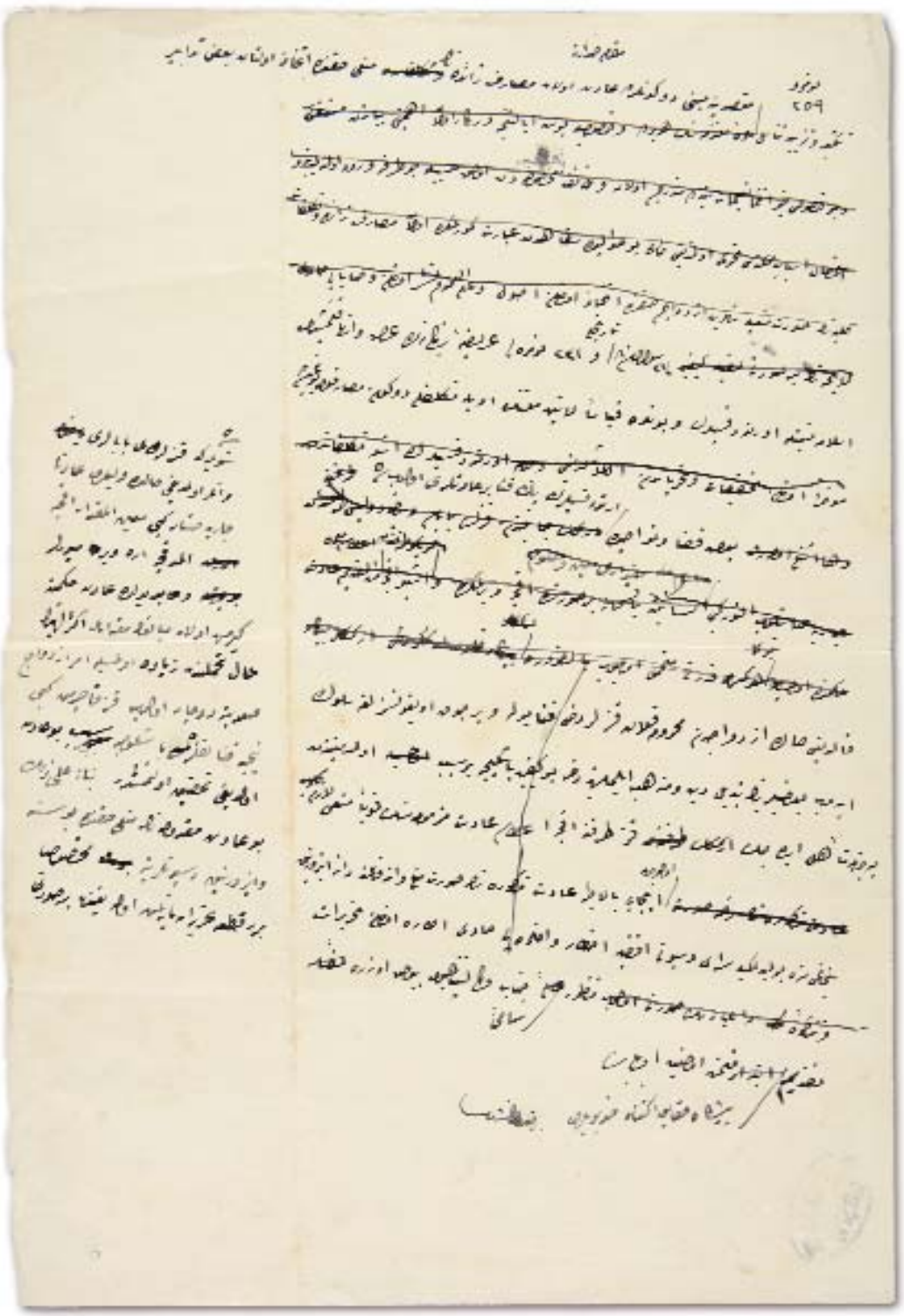

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 247

BOSNA'DAKİ ORTODOKSLARIN KIZ EVLENDİRME ÂDETLERİ

Bosna'daki Ortodoksların kızlarını cariye satar gibi yüklü bir mikdar para karşılığında kocaya vermelerinden dolayı evliliklerin zorlaşıp kız kaçırmaların yaygınlaşması üzerine bu adetin yasaklandığına dair çıkan emrin Sadaret'e sunulan sureti

ADETİ (OBİČAJİ) UDAJE DJEVOJAKA KOD PRAVOSLAVACA U BOSNİ

Kopija naredbe predata sadaretu (Vladi) koja zabranjuje adet da pravoslavci u Bosni udaju svoje kćeri za skupe pare kao da su robovi jer zbog toga je otežana normalna udaja
30/03/1864

Makam-ı Sadâret'e

Teksîr ve tezyîd-i tenasül maksadına mebnî düğünlerde âdet olan masârıf-ı zâidenin men'i hakkında ittihâz olunan bazı tedâbîr fî 21 Şevval sene [12]80 tarihli ve 231 numaralı arîza-i bendegânemde arz ve inhâ kılınmışdı. İslâma nisbetle Ortodoksîlerin ve bunlara kıyasen Latin milletinin öyle tekellüfle düğün masârıfları yok ise de bazı kaza ve nevâhîde Ortodoksîlerin pek fena bir âdetleri olup şöyle ki kızları babaları ve onlar olmadığı hâlde velileri adeta câriye satar gibi muayyenü'l-mikdar akçe almadıkça ere vermiyorlar ve bu yolda âdet hükmüne girmiş olan mebâliğin mikdarı ekser ahalinin hâl-i tahammülünden ziyade olmasıyla emr-i izdivac su'ûbete dûçâr olup kız kaçırmak gibi nice fenalıklara başlıca sebeb bu âdet olduğu tahkik olunmuşdur. Binâen alâ zâlik bu âdet-ı makdûhanın men'i hakkında Bosna ve İzvornik despotlarına mahsus birer kıt'a tahrirât yazılmış olduğundan bir sureti manzûr-ı cenâb-ı vekâlet-penâhîye buyurulmak üzere takdim-i pîşgâh-ı hakâyık-ı iktinâh-ı hidivîleri kılınmış olmağın ol bâbda

21 L. sene [12]80 / [30 Mart 1864]

TŞR. BNM, 16/116

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 248

65

SARAYBOSNA VE İZVORNİK'TEKİ HIRİSTİYAN DÜĞÜNLERİNDE YAPILAN AŞIRI HARCAMALARIN YASAKLANMASI

Saraybosna ve İzvornik sancaklarındaki Hıristiyanların düğünlerinde aşırı harcamalardan uzak durup kızlarını satar gibi yüksek miktarda para istemelerinin yasaklanmasından Bosna Metropolidi İgnatyos Efendi ile İzvornik Metropolidi Diyonisiyus Efendi'nin memnun oldukları

ZABRANA PREVELİKİH TROŠKOVA KOJE SE TROŠE NA KRŠĆANSKİM SVADBAMA U SARAJEVU İ ZVORNİKU

Zbog zabrane u Sarajevskom i Zvorničkom sandžaku da se djevojke udaju za prevelike pare kao da se prodaju i zabrana preskupih svadbi, bosanski mitropolit Ignatius efendi i Zvornički mitropolit Dijonisius efendi su izrazili zadovoljstvo

11/06/1864

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 249

İzvornik Metropolidi Tarafından Vârid Olan Rumiyü'l-ibare Tahrirâtın Tercümesidir.

Nisan'ın biri tarihli bir kıt'a ihsannâme-i âlî-i müfettişîleri vâsıl-ı dest-i acizî olup hakk-ı bendegânemde derkâr olan teveccüh ve iltifat-ı devletlerinin bekâsını niyaz ile yed-i acizîden gelir mertebe-i vezâif-i memuriyet-i çâkerîde kusur etmemek üzere sa'y ve gayret edeceğimi beyân ederim efendim. Hıristiyanların izdivâc maddesine dair şeref-vürûd eden bir kıt'a emirnâme-i semûhîlerini kemâl-i dikkat ile mütâlaa etdim. Emirnâme-i mezkûrede münderic tedâbîr-i lâzımenin icrasından ne derecelerde hayır zuhura geleceğini lâyıkıyla ifade edemem. Fakat işbu tebaa-i gayr-ı müslime hakkında olan inâyet ve merhamet-i seniyyelerinden kulları be-gayet müteşekkir olarak hemen zîr-i idare-i ruhaniyemde bulunan bi'l-cümle kiliselerde ilân-ı keyfiyet etmekle beraber papaslara lâzım gelen tenbihâtı icra ve Hıristiyanlara dahi icab eden bend-i nesâyihi tamamıyla ifa etmişim ve doğrusu zât-ı mekârim-simât-ı semûhîlerinin bu bâbda ittihâz eylediği tedâbîr şâyeste-i pesend olup adeta bu havalinin bu yüzden ihyâ olunmasına müeddî olacağı bî-iştibâh olmasıyla bu bâbda ve her hâlde hâk-i pây-ı âlîlerine derkâr olan ubûdiyet-i çâkerânem bu sebebden dolayı bir kat daha te'eyyüd eylemiş olduğunun beyânıyla arz-ı hulûs ve şükraniyetime vesile ittihâz eylemişdim, efendim.

Fî 15 Nisan sene [12]80 / [27 Nisan 1864]

İzvornik Metropolidi Diyonisiyus

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 250

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Vekâlet-penâhî

Ma'rûz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki

Geçen hafta postasıyla arz olunduğu üzere Hıristiyanlarda kızlarını satar gibi mikdarı muayyen meblağ mukabilinde ere vermek adet-i makdûhasının memnû'iyetine dair Bosna ve İzvornik despotlarına birer kıt'a tahrirât-ı mahsusa yazılmışdı. Bundan dolayı Bosna Despothânesi'nden beyân-ı memnuniyet ve şükraniyet olunduğu gibi İzvornik despotu tarafından dahi Rumiyyü'l-ibare bir kıt'a teşekkürnâme gelmiş olduğundan tercümesi manzûr-ı sâmî-i hidivîleri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmışdır. Her hâlde emr u fermân-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Zilkade sene [1]280 - Fî 21 Nisan sene [12]80 / [3 Mayıs 1864]

El-abdü'd-dâ'î
Ahmed Cevdet

**

Bosna ve Hersek Müfettişi semâhatli Cevdet Efendi hazretlerine

Bosna Metropolidi İgnatyos Efendi tarafından takdim kılınan arîzanın tercümesidir

Mukaddemâ zî-kıymet ve bahâlı elbise telbîsi ve muahharan kızları akçe ile mübâdele etmek adet-i kabîhasının memnû'iyetine dair tastîr buyurulan iki kıt'a emirnâme-i vâlâ-yı müfettişîlerini ahz etmekle beraber Saraybosna Kasabası'nda mütemekkin Hıristiyanlara ilân ederek ve memleket lisanına dahi bi't-tercüme zîr-i idare-i ruhaniyemde bulunan bi'l-cümle kurâ ve kazalara gönderip orada bulunan vekillerime mezkûr emirnâmelerin mefhûmunu ber-tafsil beyân ederek bunun icrasına her hâlde sa'y ve gayret eylemelerini kaviyyen ve ekîden tenbîh etmişim. Mezkûr emirnâmelerin meâli Hıristiyanların malumu oldukda cümlesi ale'l-umum pesend ederek bu bâbda Saltanat-ı Seniyye'nin memurları tarafından sarf olunan himmet ve şimdiki hâlde ittihâz olunan kâffe-i tedâbîr yalnız tebaanın ilerilemesi ve hüsn-i ta'ayyüşü için olduğu ikrar olunmakdadır. İşbu ocak sondürücü ve kabîh âdetlerin lağvından zuhur edecek muhassenât pek çok ve pek büyük olup bundan dolayı bi'l-cümle ahali-i memleket ve kurâ zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Padişahînin ve Vükelâ-yı Saltanat-ı Seniyye'nin efkâr-ı âdileleri ve matlûb-ı âlîleri ne olduğunu anlayarak sadakat ve istikâmet nuruyla bir kat daha münevver olacaklarında iştibâh yokdur ve zât-ı âlî-i hazret-i Padişahînin vekil-i murahhası olup efkâr-ı şahanesini tamamıyla bilerek mültezem-i âlî üzere bunca muhassenâtı mûcib olmuş olan semâhatli Cevdet Efendi hazretlerinin nâm ve şöhret-i vâlâsı bu havaliden mahv olmayacakdır ve kulları ise bu havalide bulunan Sırbistan tebaasının reis-i ruhaniyesi olduğum cihetle bu kadar himmet ve gayret-i semûhîlerini görerek ve bir tarafdan dahi bu havalinin ıslâhâtı için icraât-ı aliyyeleri malum-ı çâkerânem olarak zât-ı âlî-i kerîmânelerini tebrik ile ubûdiyet-i kâmilemin dahi beyân ve ifadesine itimad buyurmaları niyazında olduğum ve böyle bir zât-ı âlî-kadrin tezâyüd-i ömr ü ikbâliyçün rûz-şeb-i ed'iye-i hayriye takdim eylemekde kusûr etmediğim beyânıyla dua-yı acizânemin kabul olunmasını eltâf-ı ilâhiyeden me'mûl ederim. Amin.

Fî 25 Nisan sene [12]80 / [7 Mayıs 1864]

Metropolid-i Eyalet-i Bosna
İgnatyos

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 251

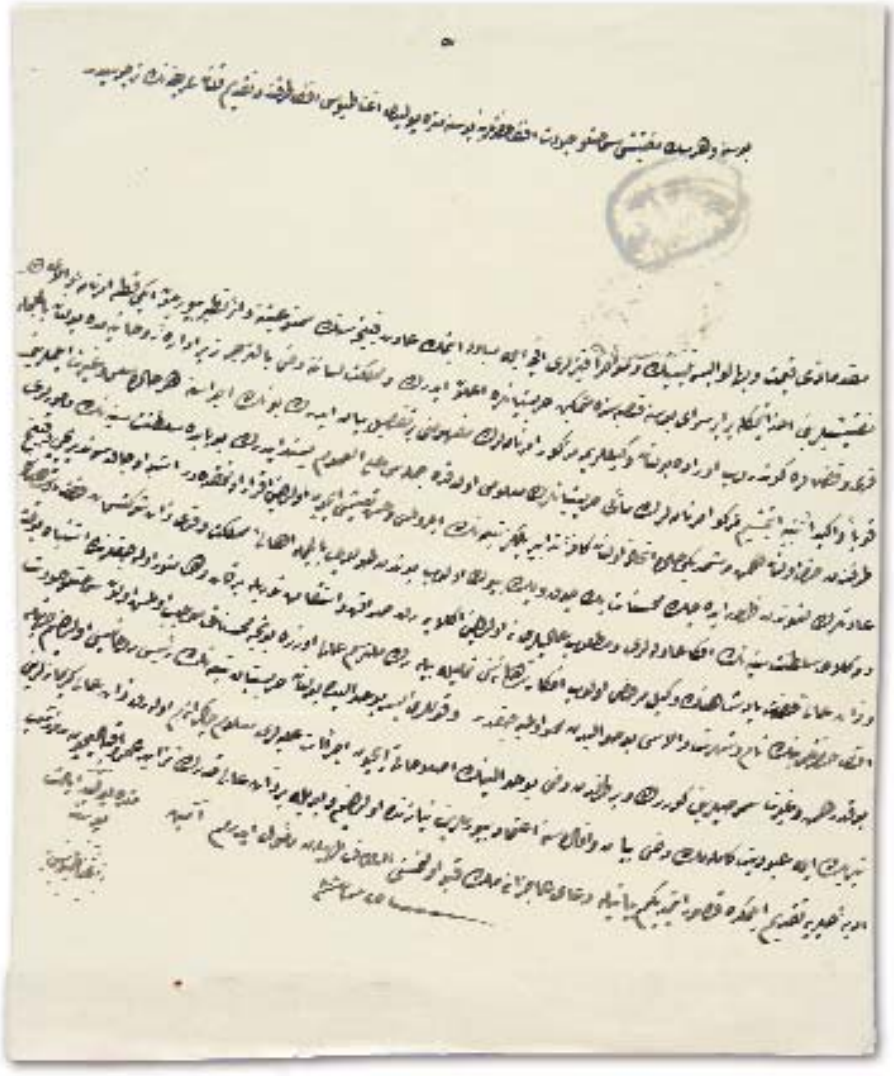

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Sâdr-ı Efhamiye

Ma'rûz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki

Mukaddemce arz u beyân olunduğu üzere sırma işlemeli ve ağır bahâlı elbisenin ve zâid düğün masraflarının men'iyle teshîl-i emr-i ehemm-i isdivac için bazı icraat ve teşvikâta teşebbüs edilmiş ve hakikat mutasarrıfla bazılarının imrâr-ı izdivacı icra ve masrafı dahi vali paşa hazretleriyle müştereken i'tâ edilerek saire misal gösterilmiş olması teshîl-i emr-i izdivacı mûcib ve memnuniyet-i umumiyeyi câlib olup eğer ki sırma elbisesinin memnû'iyeti ahz u i'tâya bir cihetle halel getireceği beyânıyla evvel emirde bu hususa itiraz edenler olduysa da şimdi bunun ne derecelerde menâfi'-i umumiyeyi mûcib olduğu görülerek bu ticareti edenler dahi bunun muhassenâtını itiraf etmekdedirler. Buna dair Bosna metropolidi tarafından vârid olan Rumiyyü'l-ibare bir kıt'a tezkire manzûr-ı sâmî-i vekâlet-penâhîleri buyurulmak üzere tercümesiyle beraber

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 252

leffen takdim-i pîşgâh-ı hakâyık-iktinâh-ı hidivîleri kılındı. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Zilhicce ve fî 28 Nisan sene [1]280 / [11 Mayıs 1864]

El-abdü'd-dâ'î
Ahmed Cevdet

A. MKT. MHM, 302/92

***

Makam-ı Sadâret-i Uzmâ'ya

Mukaddemce arz u beyân olunduğu üzere sırma işlemeli ve ağır bahâlı elbisenin ve zâid düğün masraflarının men'iyle teshîl-i emr-i ehemm-i izdivâc için bazı icraât ve teşvikâta teşebbüs edilmiş ve hafif masrafla bazılarının emr-i izdivâcı icra ve masrafı dahi vali paşa hazretleriyle müştereken i'tâ edilerek saire misal gösterilmiş olması teshîl-i emr-i izdivâcı mûcib ve memnuniyet-i umumiyeyi câlib olup eğerki sırma elbisenin memnû'iyeti ahz u i'tâya bir cihetle halel getireceği beyânıyla evvel emirde bu hususa itiraz edenler olduysa da şimdi bunun ne derecelerde menâfi'-i umumiyeyi mûcib olduğu görülerek bu ticareti edenler dahi bunun muhassenâtını itiraf etmekdedirler. Buna dair Bosna metropolidi tarafından vârid olan Rumiyü'l-ibare bir kıt'a tezkire manzûr-ı sâmî-i vekâlet-penâhîleri buyurulmak üzere tercümesiyle beraber

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:24 Page 253

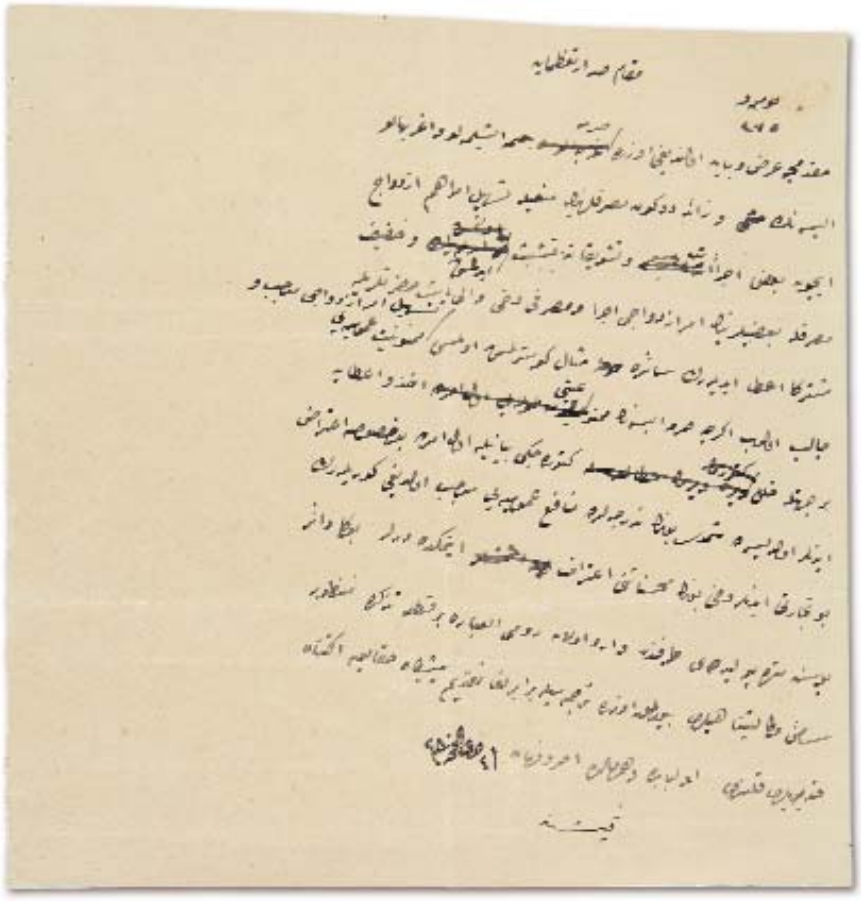

leffen takdim-i pîşgâh-ı hakâyık-iktinâh-ı hidivîleri kılındı. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân.

Fî 4 Zilhicce sene [1]280 / [11 Mayıs 1864]

TŞR. BNM, 19/90

***

Bosna Kıt'ası Müfettişliği'ne

Bosna ve İzvornik Sancakları ahali-i gayr-ı müslimesinin izdivacları hakkında ittihâz ve iş'âr olunan usulden dolayı teşekkürü hâvî İzvornik despotu tarafından mersûl şukka tercümesinin gönderildiğine dair mâh-ı sâbıkın yirmi altısı tarihiyle müverrehan vürûd eden tahrirât-ı semûhîleri ile mezkûr tercüme meâli malum-ı senâverî ve bu bâbda dahi masrûf olan himmet-i behiyyeleri memnuniyete bâdî olup mahmidet-i ma'rûza istilzâm-ı mahzûziyet eylemiş olmakla Bâbıâli nâmına olmak üzere kendilerine beyân-ı memnuniyet buyurulması lâzım geleceği ifadesiyle şukka.

Fî Gurre M. [12]81 / [6 Haziran 1864]

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 254

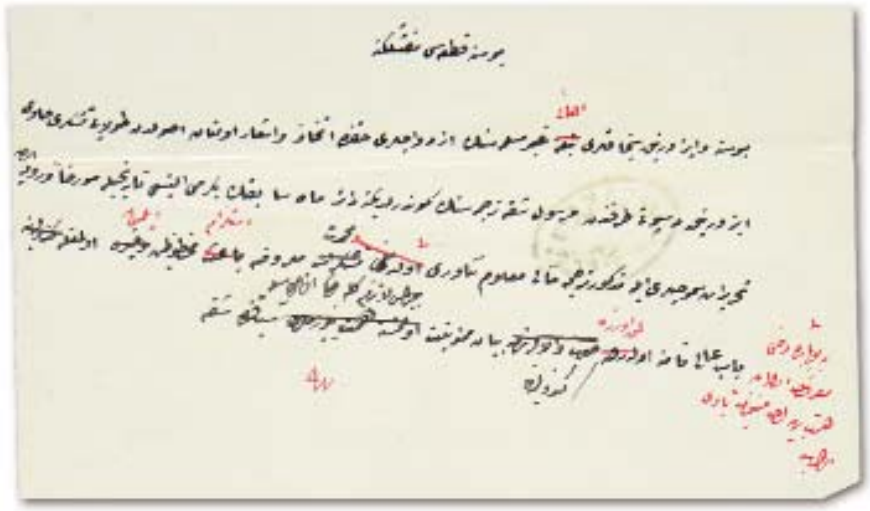

Bosna Kıt'ası Müfettişliği'ne

Bosna ve İzvornik Sancakları ahali-i gayr-ı müslimesinin izdivacları hakkında ittihâz ve icra olunan usulden dolayı teşekkürü hâvî Bosna metropolidi tarafından mersûl tezkirenin tercümesiyle beraber gönderildiğine dair şehr-i sâbıkın dördü tarihiyle müverrehan vürûd eden tahrirât-ı semûhîleri meâli ve mezkûr tercümemiz ile malum-ı senâverî ve mahmidet-i ma'rûza-i dirayet-i fâzılânelerinin meydâna koyduğu âsâr-ı nâfia bulundğu cihetle mahzûziyete bâdî olmağın Bâbıâli nâmına olmak üzere kendisine beyân-ı memnuniyet buyurulması menût-ı himmet-i behiyyeleri idüğü ifadesiyle cevabnâme.

Fî 6 Muharrem [12]81 / [11 Haziran 1864]

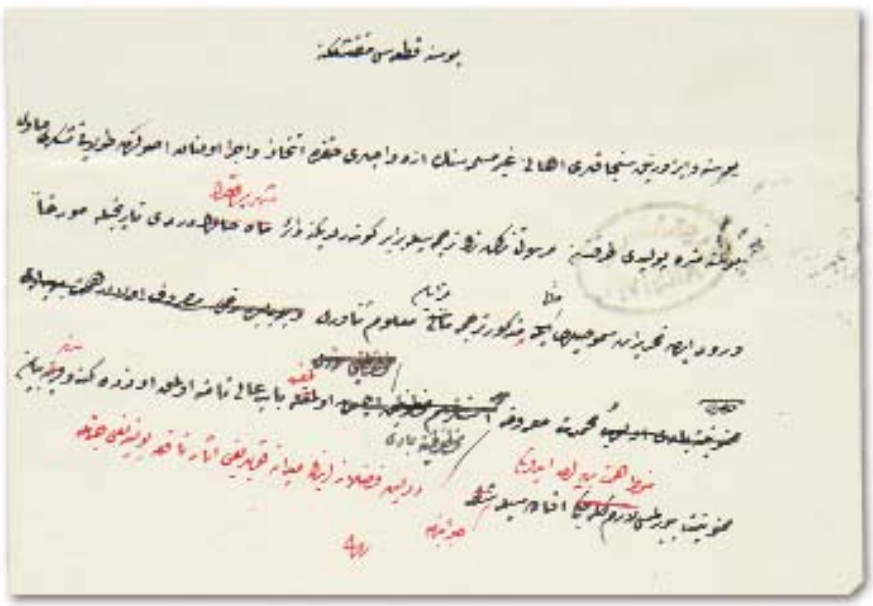

A. MKT. MHM, 302/92

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 255

AVUSTURYA'DAN BOSNA'YA YAPILAN DERİ İTHALATININ ÖNÜNE GEÇİLMESİ

Avusturya'dan deri ithalatının önüne geçilmesi ve Bosna'daki ustaların kaliteli deri ürünleri yapabilmeleri için derici esnafından 2 ustanın İstanbul'daki Debbağhane'de bir-iki sene müddetle eğitilmesi ve masraflarının hazineden karşılanması talebi

SPREČITI UVOZ KOŽE IZ AUSTRIJE U BOSNU

Zahtjev da se dva majstora pošalju u Istanbul u Dcbbaghanc (fabriku koža) i tamo ostanu na obuku jednu do dvije godine kako bi naučili obrađivati kože kvalitetno kako bi se spriječio uvoz kože iz Austrije. Troškovi obuke će snositi državna blagajna

16/06/1864

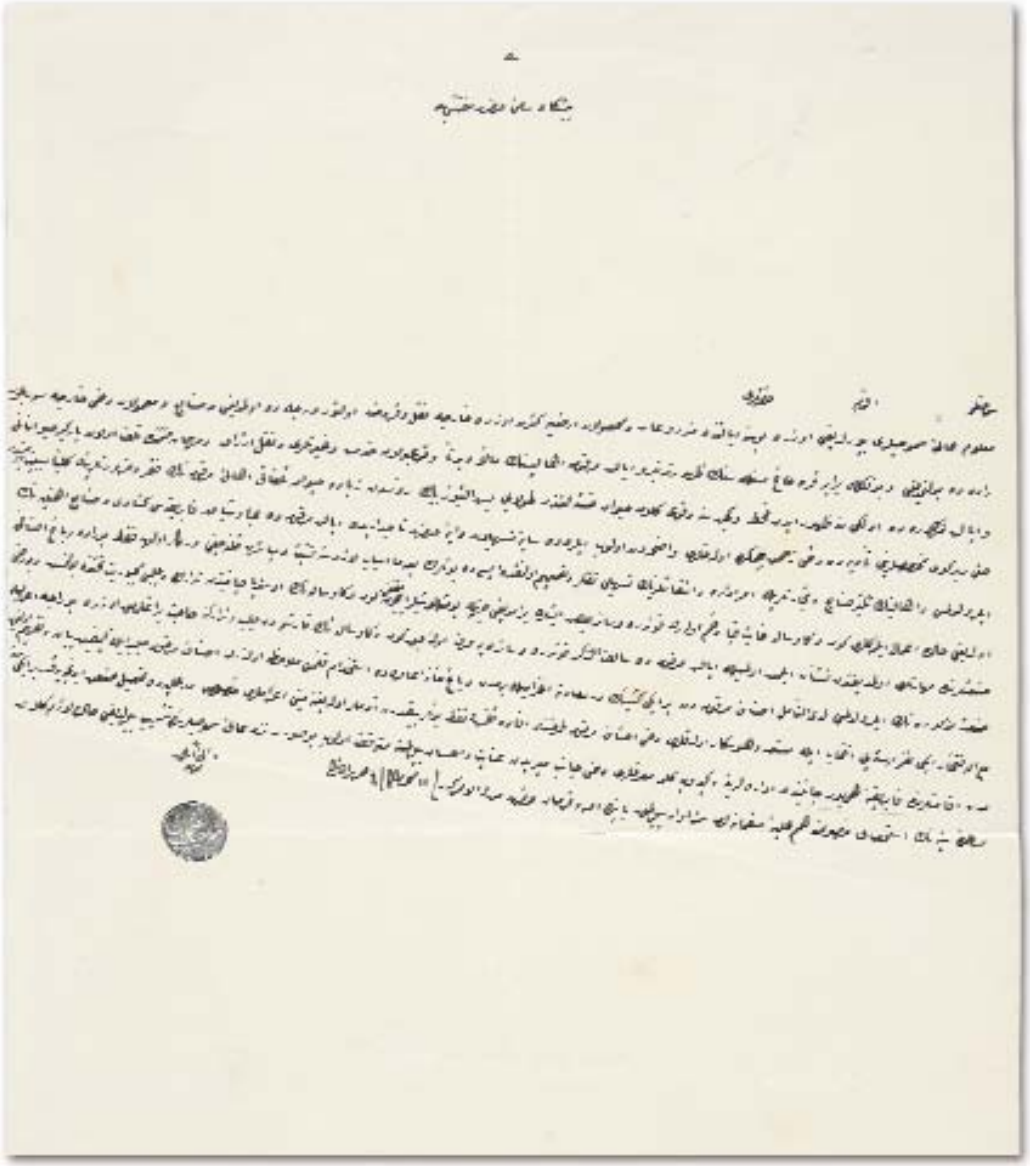

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 256

Pîşgâh-ı Sâmî-i Hazret-i Müfettişî'ye

Semâhatli efendim hazretleri

Malum-ı âlî-i semûhîleri buyurulduğu üzere Bosna Eyaleti'nde mezrû'ât ve mahsulât-ı arziye kesret üzere harice nakl ve fürûht olunur derecede olmadığı ve sanayi ve mamulât dahi harice sürülür râddede bulunmadığı ve bununla beraber Karadağ meselesinin zuhurundan beri eyalet-i merkûme ahalisinin malen ve bedenen vuku bulan hizmet ve gayretleri ve nakl-i erzak ve mühimmât zımnında telef olan bargir hayvanâtı ve eyalet-i mezkûrede evvelki sene zuhur eden kaht ve geçen sene vuku'a gelen hayvan hastalığından dolayı beş altı yüz bin re'sden ziyade hayvan telefâtı ahali-i merkûmenin fakr u zaruretlerine külliyen sebebiyet vermişdir. Hatta vergi-yi muhassaslarını te'diyede dahi zahmet çekmekde oldukları vâzıhadan olup ileride saye-i teshîlât-vâye-i hazret-i tâcdârîde eyalet-i merkûmede aba ve şayak fabrikası küşâdı ve sanayi-i âheniyenin ilerledilmesi ve ahalinin teksîr-i sanayi ve ticaretleriyle emr-i idare ve inti'âşlarının teshîli tefekkür ve tasmîm olunmakda ise de bunların ba'demâ esbâb-ı lâzımesine teşebbüs ve mübâşeret kılınacağı derkâr olup fakat burada debbağ esnafı olduğu hâlde imal eyledikleri gön ve kavsâle gayet kaba ve ham olarak kundura ve sair bazı işlere yaramadığı cihetle bu misillü şeyler için muktezî gön ve kavsalenin Avusturya cânibinden tedarik ve celbi mecburiyet tahtında bulunmuş ve bu dahi san'atlarında maharetleri olmadığından neş'et eylemiş olmasıyla eyalet-i merkûmede sâlifü'z-zikr kundura ve saireye sarf olunacak gön ve kavsalenin karşıdan celb ve tedarikine hâcet bırakılmamak üzere buraca imaliyle san'at-ı mezkûrenin ilerildilmesi lede't-te'emmül esnaf-ı merkûmeden bir iki kişinin Dersaâdet'e i'zâmıyla bir müddet Debbağhâne-i Âmire'de istihdam kılınması mülâhaza olunarak esnaf-ı merkûme celb ile keyfiyet beyân ve tefhîm olunup maa'l-iftihar iki nefer ustayı intihâb ile müste'id ve heveskâr oldukları dahi esnaf-ı merkûme tarafından ifade kılınmış ve fakat bunlar bî-kudret adamlar olduğuna mebnî i'zâmları hususu Deraliyye'de tahsil-i san'at edinceye kadar bir iki sene müddet ikametlerinde fabrika-i hümâyûn cânibinden idarelerine ve gidip gelme masrafları dahi cânib-i mîrîden inâyet ve ihsân buyurulmasına mütevakkıf olup bu suret nezd-i âlî-i semûhîlerinde tensîb buyurulduğu hâlde lâzım gelen müsaade-i seniyyenin istihsâli hususuna himem-i aliyye-i mün'imâneleri sezâvâr buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 11 Muharrem sene [12]81 - Fî 4 Haziran senen [12]80 / [16 Haziran 1864]

Vali-i Eyalet-i Bosna
Osman Şerif

TŞR. BNM, 22/126

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 257

TAŞLICA DAĞLARINA AĞUSTOS AYINDA KAR YAĞDIĞI

Taşlıca'nın Kovaç ve Pederik köyü dağlarına Ağustos ayı başında bir karıştan fazla kar yağdığı, alçak yerlerdeki karın kalkmasına rağmen yüksek yerlerde kalkmadığı haberinin Yenipazar Mutasarrıflığı'na bildirilmesi

O TOME DA JE PAO SNİJEG NA PLANİNAMA OKO TAŠLİDŽE U AUGUSTU

Prema informaciji koja je došla u mutesarrifluk pao je snijeg na planinama oko sela Kovač i Pederik u August mjesecu, snijeg u nizinama se brzo stopio ali na planinama ga još ima

12/08/1864

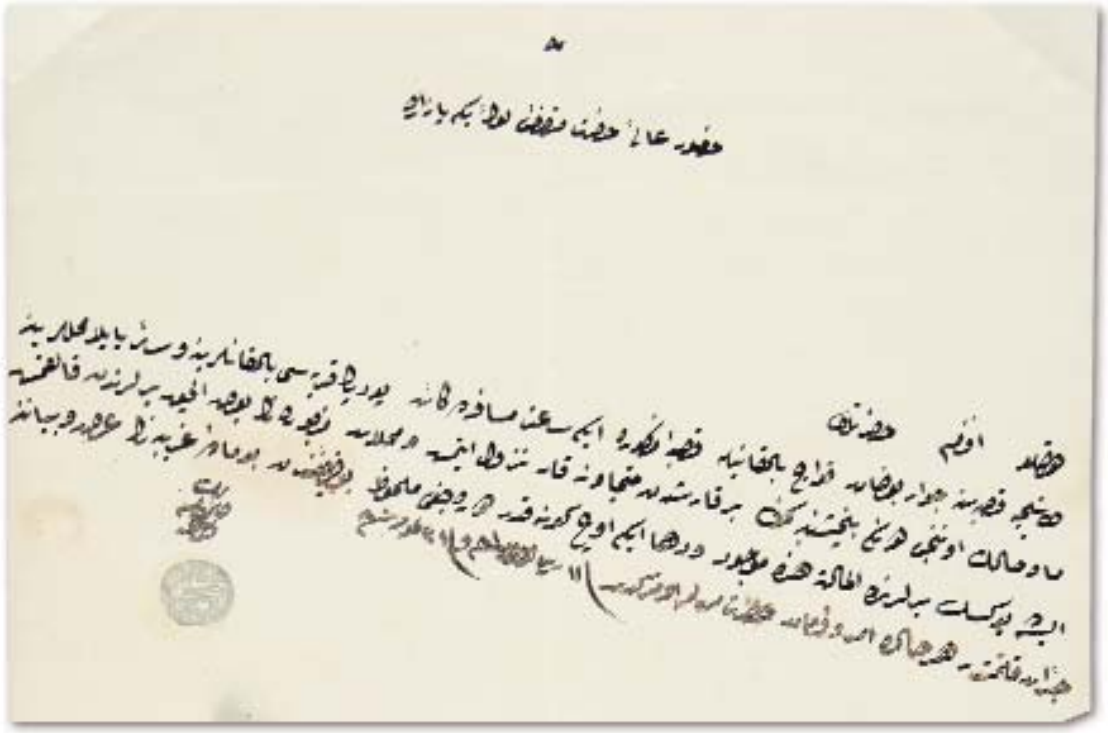

Huzur-ı âlî-i hazret-i mutasarrıf-ı livâ-i Yenipazara

Devletli Efendim Hazretleri

Taşlıca kasabasına civar bulunan Kovaç balkanıyla kasaba-i mezkûra iki saat mesafede kâin Pederik karyesi balkanlarına ve sair yayla mahallerine mâh-ı hâlin onuncu dünkü Perşembe günü bir karışdan mütecâviz kar nüzul etmiş ve mahallât-ı mezburenin bazı alçak yerlerinden kalkmış ise de yüksek yerlerinde el-hâlet-i hâzihî mevcud ve daha iki üç gün kadar duracağı melhûz bulunduğundan bu madde-i garîbenin arz ve beyânına cür'et kılınmışdır. Her halde emr u fermân hazret-i men-leh'ül-emrindir.

Fî 11 Rebîülevvel sene [12]81 ve fî 31 Temmuz sene [12]80 / [12 Ağustos 1864]

Kaymakam-ı Taşlıca
Mehmed Selim Bey

A. MKT. MHM, 312/37

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 258

68

AVUSTURYALILARIN BOSNA'DA YAPTIKLARI MEZALİME DAİR RAPOR

Dört yüz elli seneye yakın Osmanlı adaletine alışmış olan Bosna halkının işgalci Avusturya güçlerine karşı şiddetli direniş gösterdikleri, Avusturya askerlerinin Tuzla ve Banaluka taraflarında katliam, ırza tasallut, yağma ve yangın gibi insaniyet dışı bir takım çirkin uygulamalarda bulundukları, Saraybosna'nın işgaline karşı koyan hanelerin tesbit edilerek yakıldığı, içindekilerin ise kadın-çocuk ayrımı yapılmaksızın kurşuna dizildiği yada süngülenerek öldürüldükleri, askeri hastahaneye el koyan işgal güçleri kumandanının buradaki hasta ve yaralıları "insan ve hayvanlar bir arada yaşayamaz" gibi ağır ifadeler kullanarak dışarı attırıp halkın din ve namuslarına sövdüğüne dair Ferik Ahmed Hafız'ın raporu

İZVJEŠTAJ O ZULUMU KOJEG SU AUSTRİJANCİ ČİNİLİ U BOSNİ

İzvještaj Ferik Ahmed hafiza o tome da je Bosanski narod koji je navikao na osmansku pravdu tokom 450 godina njegove vladavine pokazao jaki otpor okupacionim snagama Austrije. Austrijski vojnici su kod Tuzle i Banjalukc napravili genocid, silovanje, pljačka, izazvali požare i druga neljudska ponašanja. Obilježili su kuće čiji su vlasnici učestvovali u otporu te ih zapalili, a žene, djecu i starce koje su zatekle po kućama streljali ili su ih bajonetima ubili. Kada su okupacione snage zauzeli vojnu bolnicu austrijski komadant je izbacio bolesne i ranjenike iz bolnice govoreći da ' ne mogu zajedno živjeti ljudi i životinje'
16/09/1878

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 259

Huzur-ı Sâmî-i Hazret-i Seraskerî'ye

Acizlerinin hareketine kadar Avusturyalıların Bosna ahalisi hakkında gösterdikleri muamele-i şedîde ve gayrı lâyıkaları şifahen ifade edilmesi üzerine tahrîren arz u beyân olunması emr u irâde buyurulmuş ve tıbk-ı irâde-i hazret-i Seraskerîlerine imtisâlen merkûmların gerek re'yü'l-ayn müşahede olunan ve gerek işledilen muamelelerinin arzına cür'et olunur. Şöyle ki

Avusturyalılar devletimizle henüz karar vermeksizin ve şart ve şurûta rabt etmeksizin Bosna'ya asker idhaline ve kendi mülkleri gibi ahalinin bakaya halinde bulunan bi'l-cümle tekâlifât-ı mîrîyelerini ilânât-ı resmiye ile afv eylemeleri ve ahaliyi şanlı bandıraları tahtında yaşamağa davet eylemeleri gibi teşebbüsâtları Bosna kıt'asına asker sevkinden muradları istila-i ebedî rengi göstermesi üzerine dört yüz elli seneye karîb müddet içinde Hükûmet-i Saltanat-ı Seniyye'nin adaletine alışmış olan Bosna ahalisi Avusturya Devleti'nin tabiyetine girmeğe terk-i hayatı tercih eylemeleri ve fevc fevc vatanlarına tecavüz eden Avusturyalılara mukâvemet göstermeleri üzerine güya Bosna kıt'ası Avusturya memleketi ve Boşnak ahalisi kendi tebası olup da çend defa vuku bulan isyanlarına mülâyemet ve afv-ı umumi ile muamele olunup da mütenebbih olmayarak ve tekrar isyan eyleyerek artık her türlü muamele-i şedîdeye müstahıkk olmuş mu'annid bir eşkıya gibi bakılarak haklarında bir takım muamele-i şedîde ve gayr-ı lâyıka icrasına başlanıldı. Ez-cüme Tuzla ve Banaluka taraflarında katliâm ve tasallut-ı ırz ve yağma ve îkâ'-ı harîk gibi insaniyete el vermeyen bir takım çirkin şeyler işidilmeğe başladıysa da hâl-i hâzır ve hareket-i acizânem hasebiyle tahkik ve tedkik-i maddeye vakit bulunamamış ve Banaluka'da olan vukuât ise orada kumandanlık sıfatıyla bulunarak şimdi buraya avdet etmiş olan Mirlivâ Hüseyin Paşa bendelerinin ayrıca takdim edeceği lâyihasının malum-ı âlî-i hazret-i sipehsalârîleri buyurulacakdır.

Avustuyalıların Saraybosna'ya girdikleri gün ahali tarafından olunan mukâvemet esnasında herhangi hâneden tüfenk endâht olunduysa ol hâne ateşlenerek derûnunda bulunan halkın dahi kurşun ve süngü ile kâmilen telef edildiği ve bu miyânede bir takım ihtiyar adamlarla kadınlar ve çocuklar dahi bulunduğu saat on bir râddelerinde ahaliden bazı emin adamların acizlerine vuku bulan ifadelerinden anlaşılmış ve bendenizce teyakkun hâsıl olmuş ise de Avusturya Orduları Başkumandanı bulunan General Filipoviç cenâblarının yevm-i mezkûrda askerî hastahânemizde gösterip de re'yü'l-ayn müşâhede olunan muamelesi tavr [ve] hareketi ve ahlâk ve mizacı iktizâsınca resmen tedkikât-ı maddeye girişilememiş ve iki gün sonra Saraybosna'dan hareket-i bendegânem vuku bulmuşdur.

Mûcib-i teessüf olan hastahâne maddesine gelince Avusturyalılar Saraybosna'ya girer iken muharebe esnasında ahaliden birkaç kişi askerî hastahânemizin alçak bahçe duvarından bahçeye girerek ve duvarı siper ederek birkaç tüfenk atmaları ve Saraybosna'nın karışıklığı zamanında hastahâneye yatırılan hastegânın tüfenkleri ve bunlara teslim olunamayarak hastahânede hıfz edilmesi hasebiyle Avusturya Başkumandanı General Filipoviç cenâbları şehre duhûlünde birkaç saat hastahâne bahçesinde ikamet eylediği hengâmında ber-vech-i ma'rûz vukuât zâbitânı tarafından

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 260

kendisine raport edilmesi üzerine yalnız Sertabib Kaymakam Mehmed Bey'e birkaç söz söylemekle iktifâ edilmesi lâzım iken general-i mûmâileyh umum hastahâne hakkında nâdiru'l-vukû‘ bir muamelede bulunarak hâlet-i nez‘de gibi bî-çaregânı bile tefrîk etmeyerek etıbbâya hitaben "Sizin hastalarınız hayvandır. Ben hastahâneye askerimin yaralılarını vaz‘ edeceğim. İnsan ile hayvan bir yerde duramaz. Şimdi bir takım ahırlar bulup bu hayvanları akşama kadar oralara yerleşdirerek hastahâneyi kâmilen tahliye ediniz" deyu kendi zâbitân ve efrâdı muvâcehesinde alenî suretde etıbbâmızı fena hâlde tehdid eyledi. Hastahânenin bir köşesinde bizim hastegân için bir koğuş terkine müsaade olunarak sair taraflarına kendi yaralılarının vaz‘ edilmesi zımnında her ne kadar etıbbâmız tarafından söz-güdâz ile istirhâma kıyâm olunduysa da bir türlü te’siri görülemeyerek Sertabib Mehmed Bey nâ-çâr hafif hastaları bütün bütün hastahâneden çıkararak pek ağır hastaları bazı hânelere yerleşdirdiyse de hastahânemizde bulunan külliyetli yatak ve me’kûlât takımlarını ve çamaşır ve mu‘âlecâtı Avusturyalılar zabtederek bizim hastalara hiçbir şey vermek istemediklerinden biçare hastagânı telefden ve vikayeten kırk yataklık olsun takım ve ecza verilmesi için sertabib tarafından vuku bulan rica ve niyaz üzerine güç hâl ile biraz şey alınabildiğini ve hastahâne pişgâhında Avusturyalılar tarafından bilâ-muhakeme iki Boşnağın kurşuna dizildiğini ve endâht olunan güllelerinden yaralanmış olan haremlerine mu‘âlece taleb eylemek için hastahâneye gelen ve tahminen seksener yaşında bulunan iki ihtiyar Boşnağın sebeb-i vusûlleri sual olunmaksızın General Filipoviç cenâbları tarafından dinlerine ve peder ve maderlerine fena hâlde sebbolunduğu ve ba‘dehû vuku bulunan istirhâm üzerine biçareler kurtarılıp hânelerine iade olunduğunu arz u beyâna cür’et ederim. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Ramazan sene [12]95 ve fi 4 Eylül sene [12]94 / [16 Eylül 1878]

Ferik es-Seyyid Ahmed Hafız

Y. PRK. ASK, 2/9

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 261

AVUSTURYA ASKERLERİNİN BOSNA'DA YAPTIKLARI KATLİAMA KARŞI ALINACAK TEDBİRLER

Bosna'yı işgal eden Avusturya askerlerinin kadın, çocuk ve ihtiyar demeden katliam yapıp askeri malzemelere el koymaları üzerine adı geçen devletin protesto edilip yapılanların ayrıntılı olarak Avrupalı devletlere anlatılmasının ve Müslüman halkın Arnavutluk taraflarına naklettirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasının Padişah'ın emri ile toplanan Meclis-i Mahsus tarafından uygun olacağının değerlendirildiği

MJERE KOJE ĆE SE PREDUZETİ PROTİV GENOCİDA ŠTO ČİNE AUSTRİJSKİ VOJNİCİ U BOSNİ

Na specijalnom medžlisu (medžlis-i mahsus) kojeg je sazvao sam sultan odlučeno je da pošto su austrijski vojnici koji su okupirali Bosnu ubijali sve bez razlike dali su žene, djeca ili stari ljudi te oduzeli vojna sredstva odlučeno je da se toj državi uputi protest i da se svi događaji detaljno opišu i objasne evropskim državama

02/10/1878

Bugün saray-ı âlîde meclis-i mahsus akdi emr u fermân buyurulması Bosna ve Hersek meselesi müzâkere edilmek içindir.

Evvelâ; Avusturya askerinin oralarca etdiği barbarlık derece-i gayete resîde olup nisvân ve sıbyânı bile kat'â esirgemeyerek idam ve katliâm etmekde olması hasebiyle bunca tebaa-i şahane ve ale'l-husus nüfus-ı Müslimenin mahv ve telef ve top ve esliha gibi mühimmât-ı askeriyenin gasb ve müsâdere ve efrâd-ı asâkir-i şahanenin dahi her türlü muamelât-ı seyyi'eye dûçâr edilmesine uzakdan seyirci gibi durmak ve hakk-ı hükûmet ve himayet-i seniyye cihetiyle onlar lisanından bütün âleme feryad ve şikâyet etmemek sıfat-ı celîle-i Saltanat ve Hilâfet'e dokunacağından vuku bulmakda olan barbarlıkların gün geçmeksizin serî'an men' ve bertaraf edilmesi çaresinin bulunması.

Sâniyen; bi'd-defaât Bâbıâli'ye şeref-sâdır olan irâdât-ı seniyyede beyân olunduğu vechile kongrenin kararı beyne't-devleteyn uyuşularak Avusturya tarafından mücerred Bosna kıt'asının asayişini te'min ve muhafaza edilmek kaziyyesi olduğu hâlde devlet-i müşârunileyhânın aldığı me'zûniyet ve memuriyetin külliyen zıd ve hilâfı hâl ü hareket icra eylemekde bulunmasına mebnî Bosnaca cereyân eden vukuât-ı elîmenin ber-tafsîl devletlere hikayesiyle beraber Avusturya Devleti'ne Bosna ve Hersek'i işgal etmesi me'zûniyetini vererek tek şu kararın icrası için bi'l-cümle ahalinin envâ'-ı gadr u eziyetlerle mahv u telef edilmesine de ruhsat i'tâ edip etmediklerinin istifsâr ve istiknâhı ve Avusturya'nın böyle hodserâne ve gaddarâne vuku bulan harekâtının protesto edilerek Avusturya askerinin bulundukları yerlerden ilerlememesi ve Avusturya'nın tasallutundan kurtulması veya ahali-i Müslimenin Arnavudluk taraflarına nakl ve hicret buyurulmaları esbâb ve tedâbîrinin tedarik ve ihzâr olunması ve Bosnaca otonomi veyahud bir başka suret ve şekl-i idare vaz' ve te'sisiyle ol tarafların Avusturya'nın tasallutundan kurtulması veya ahali-i Müslimenin Arnavudluk taraflarına nakl ve hicret buyurulmaları el-hâsıl velî-nimet-i bî-minnetimiz efendimiz Padişahımızın hâiz oldukları hilâfet ve

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 262

saltanat sıfat-ı mukaddeselerine lâyık ve şâyân ve bir takım nüfus-ı mazlumenin giriftâr oldukları beliyyât ve mesâibden tahlîse salih olacak çare ve tedâbîrin sürat-i mümkine ile ittihâz ve icrası akdem-i âmâl-i hayr-iştimâl-i Padişahî olduğundan şu emel-i âlînin hüsn-i husûlü hususunda bezl-i makderet ve himmet-i hey'et-i vükelâ-yı fihâma ait bir vazife olduğu cihetle dâreynde her gûne mes'uliyet dahi hey'et-i celîle-i mezkûreye râci' bulunduğundan meselenin bidâyetinden beri bi'd-defaât tebliğ olunan iradât ve mütalaât-ı şahane pîş-i nazar-ı dikkate alınarak ber-vech-i bâlâ taleb olunan tedâbîrin bilâ-ifate-i vakt bulunması hususu irâde-i kat'iye-i hazret-i mülûkâne iktizâsındandır.

Fî 5 L. sene [12]95 / [2 Ekim 1878]

Y. EE, 3/67

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 263

AVUSTURYA ASKERLERİNİN SARAYBOSNA VE BANALUKA'DA HALKA VE OSMANLI ASKERİNE YAPTIKLARI ZULÜMLER

Osmanlı Devleti ile henüz bir anlaşmaya varmadan Saraybosna ile Banaluka şehirlerini istila eden Avusturya askerlerinin yağma ve çapulculuk hareketlerine giriştiği, kadın ve çocukları bile öldürerek ev ve dükkânları yağmaladıkları, köylerde çoban ve çiftçileri idam ettikleri, Avusturya askerine karşı hiçbir mukavemette bulunmamış olan Osmanlı askerlerini dahi esir hükmüne koyarak Avusturya'ya götürdükleri, askerî hastahaneye el koyup hasta ve yaralıları zorla dışarıya attıkları, ahalinin katliam beklentisi içine girdiği

ZULUMİ KOJE SU AUSTRİJSKİ VOJNİCİ ČİNİLİ NAD NARODOM İ OSMANSKİM VOJNİCİMA U SARAJEVU İ BANJALUKU

Bez ikakvog dogovora sa osmanskom državom austrijski vojnici su okupirali Sarajevo i Banjaluku i tamo se upustili u pljačku, čak ubijajući žene i djecu pljačkali su kuće i dućane, ubijali su čobane i zemljoradnike po selima, čak su osmanske vojnike koji nisu pružili nikakav otpor zarobili i odveli u Austriju, zauzeli vojnu bolnicu i bolesne i ranjenike izbacili vani, a narod očekuje genocid

07/10/1878

Jurnal
No: 40

Avusturya askerinin Saraybosna ile Banaluka şehirlerini yağma ve taife-i nisvânı itlâf etdikleri hakkında ahali vekillerinin telgrafnâmeleri ve Bosna'dan avdet eden Hafız Paşa'nın takrîriyle memurîn-i mülkiyenin lâyihaları posta ile gönderileceğine dair

Bu dahi zât-ı âlî-i hazret-i Sadâret-penâhî'ye takdim olunmuşdur. Aslı Tahrirât-ı Hariciye Müdüriyet-i Behiyyesi'ne takdim olunmuşdur.

Fî 10 Şevval sene [12]95 / [7 Ekim 1878]

Mesned-i Celîl-i Sadâret-i Uzmâ'dan fî 5 Teşrîn-i Evvel sene [18]78 tarihiyle devletli Aleksandır['a]

Bosna'dan avdet etmiş olan Ferik Hafız Paşa hazretleri ahvâl-i vilâyete dair Bâbıâli'ye bir takrîr i'tâ etmiş olmakla bunun bir suretiyle Devlet-i Aliyye memurîn-i mülkiye ve askeriyesi lâyihalarının ve ahali vekilleri telgrafnâmelerinin suretleri gelecek posta ile taraf-ı vâlâlarına gönderilecekdir. Bu evrakdan müstebân olduğu vechile Avusturya askeri Saraybosna ile Banaluka şehirlerini yağma ve tahrib eylemiş ve nisvân ve sıbyânı itlâf ve hâne ve dükkânları gâret ve karyelerde çoban ve köylü makûlelerini idam gibi mezâlim ve ta'addiyâtda devam etmekde bulunmuş ve ondan

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 264

başka kavga etmemiş ve asla mukâvemet göstermemiş askerimiz esir hükmünde Avusturya içine götürülmüş ve Avusturya kumandanı askerî hastahânemizi cebren tahliye edip bizim efrâd-ı mecrûhîni insan ile hayvan bir yerde durmaz gibi ağır ağır tefevvühât ile sokağa atmışdır. Bu muamelât-ı gaddarâne asıl ahali-i İslâmiye hakkında icra olunmasıyla Avusturya ordusunun istila-gerdesi olan mevâki'de mütemekkin ahali-i Müslime nezdinde katliâm korkusu hâsıl olmuş ve aynen müşâhede etdikleri şu hâller üzerine Avusturya memurlarına asla emniyetleri kalmamışdır.

(Bend) Viyana kabinetosunun efkâr-ı insaniyet-şiârîsi iktizâsınca bu hâllerin vuku'una cümleden evvel kendisi acıyacağı meczûmumuzdur. Avusturya askerinin Bosna ve Hersek'e Berlin Muâhedesi'nin yirmi beşinci maddesi ahkâmınca beyne't-devleteyn bu bâbda bir ittifak dahi akd olunmazdan evvel dahil olması şu iki eyaletin iade-i asayiş ve intizamına medâr olmak şöyle dursun bilakis bu ülkeleri hesaba gelmez felaketlere uğratmış ve emr-i teskîn-i ihtilâli ihlâl eylemiş olduğu bedîhîdir.

(Bend) Beyâna hacet olmadığı üzere Bosna ve Hersek ihtilâlinin imtidâdı oraların İslâm ahalisinin daima hâl-i isyanda bulunmalarından neş'et etmiş iken bu kere Avusturya askerinin duhûlü üzerine irtikâb olunan katliâm ve sair gûne mezâlim ve taaddiyât bütün ehl-i İslâm hakkında vuku bulmakdadır.

(Bend) Hususât-ı meşrûhayı Kont Andraşi'ye tebliğ ile beraber senîha-i asayiş-perverîsi iktizâsınca Avusturya Devleti'nin Avrupa'dan aldığı me'zûniyete mugayir bulunan şu hâle bir nihayet vermek için lâzım gelen tedâbîri ittihâza himmet eylemesini Devlet-i Aliyye nâmına rica buyurunuz. Bâbıâli şu taleb ve iltimâsımızın husûlüne muâvenet eylemeleri için Viyana kabinetosu nezdinde teşebbüsât-ı dostanede bulunmaları rica-sıyla bu telgrafnâmenin birer suretini düvel-i fahîmeye göndermeği vazifeden

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 265

addeylemişdir. Ümid ediyoruz ki Kont Andraşi daha ziyade kan dökülmemek için Avusturya askerinin ilerlemesini şimdilik ta'tîl etdirerek hakkımızda ez-ser-i nev bir eser-i dostî ve muvâlât ibrâz eyler.

Fî 10 Şevval sene [12]95 / [7 Ekim 1878]

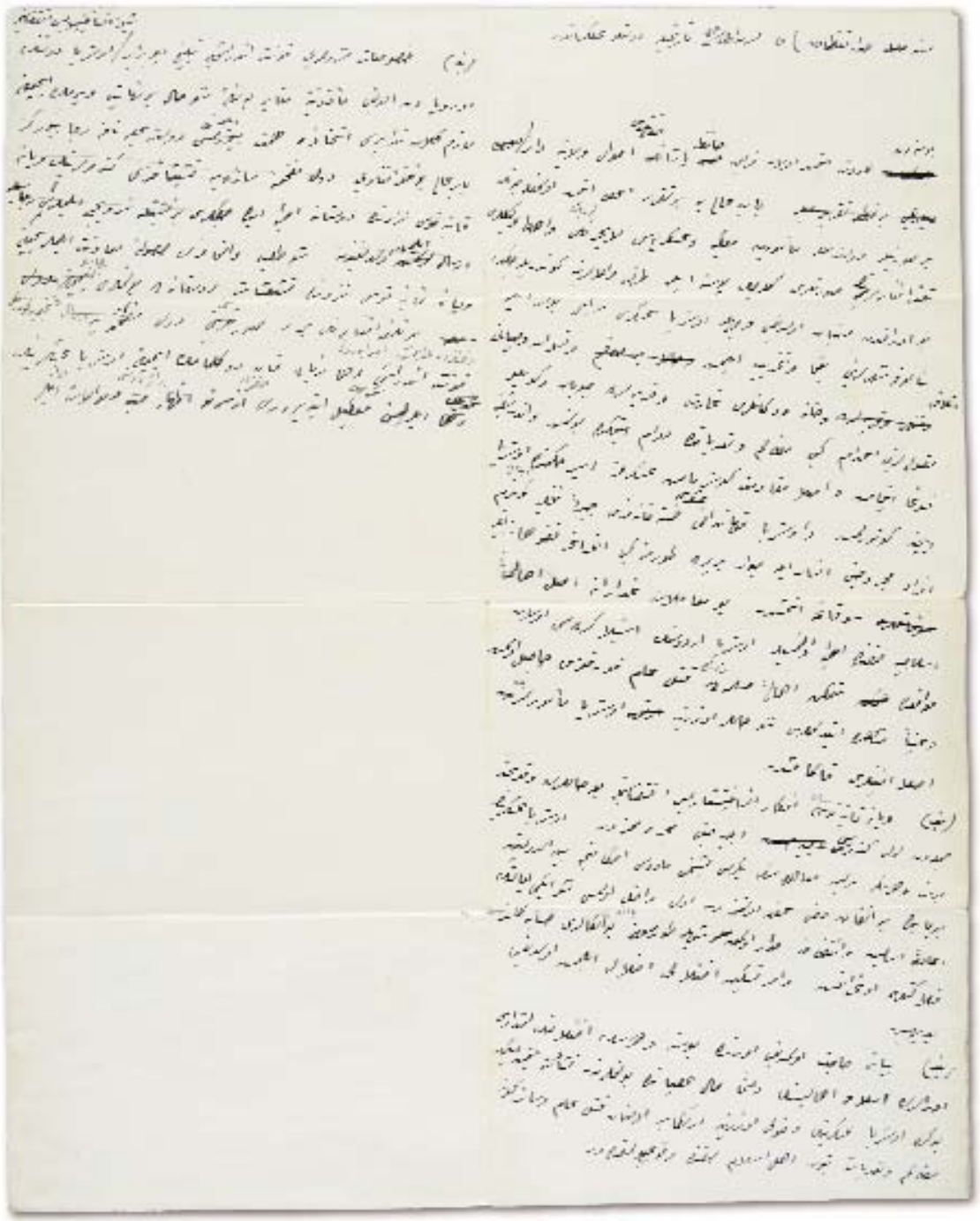

HR. TO, 497/38

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 266

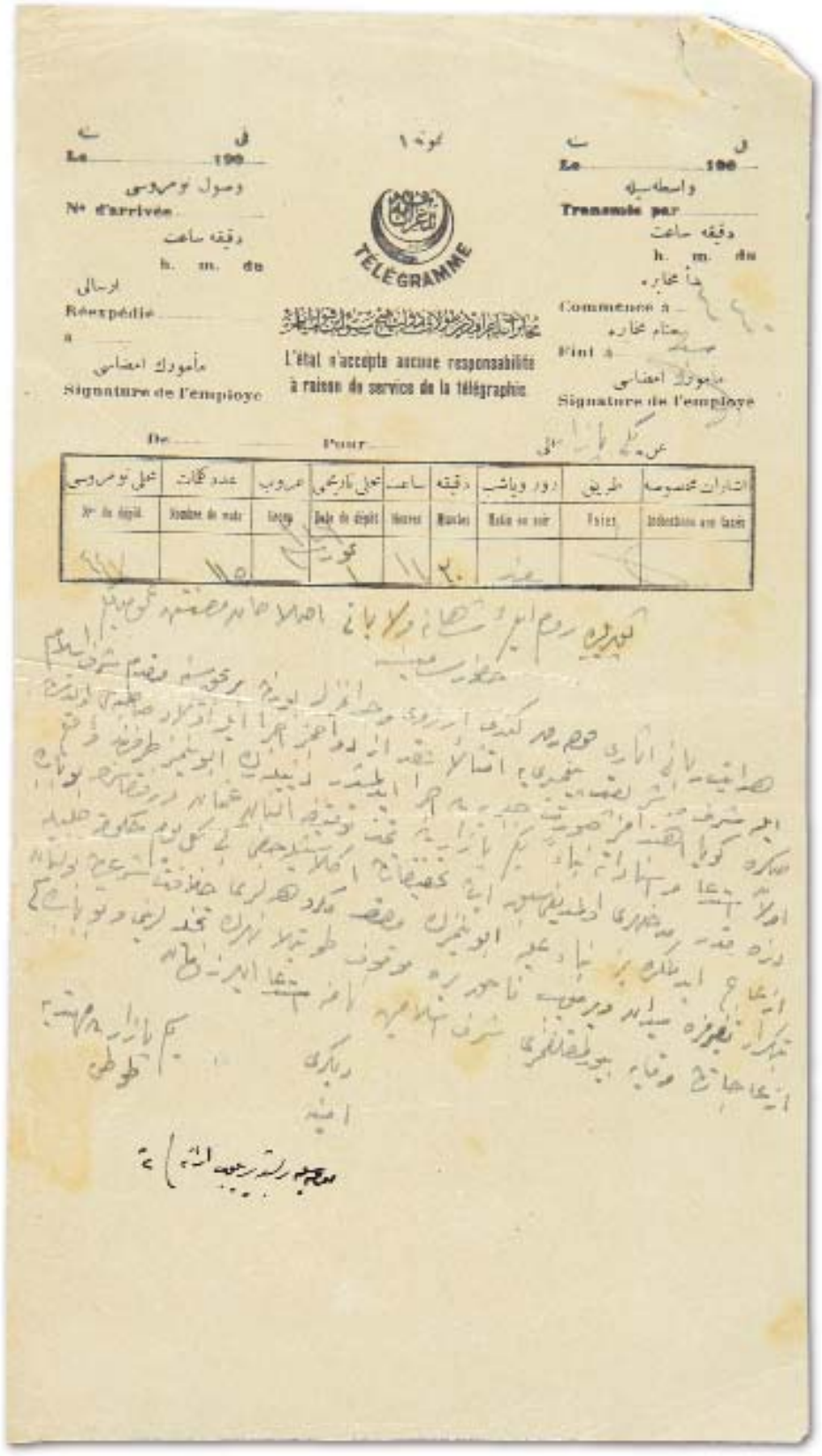

TELEGRAMME

L'état n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 267

YENİPAZAR'DA MÜSLÜMAN OLAN KADINLARIN GAYRİMÜSLİM ANA BABALARI TARAFINDAN RAHATSIZ EDİLDİKLERİ

Yenipazar'da kendi rızasıyla Müslüman olup çoluk çocuğa karışan Dudu ile Emine'nin ana babalarının, kızlarının Osman ve arkadaşlarının zoruyla din değiştirdiği şikâyeti üzerine bu kişilerin haksız yere tutuklandığı ve kendilerinin de defalarca ifadelerine başvurulduğu ve bu haksız iddialar yüzünden artık rahatsız edilmek istemedikleri isteğini içeren telgraf

U NOVOM PAZARU ŽENE KOJE SU PRİMİLE İSLAM NEMAJU MİRA OD SVOJİH OČEVA KOJİ SU KRŠĆANİ

Telegrama Dude i Emine koje su svojom voljom postale muslimankama u Novom pazaru i već rodile djecu o tome da su se njihovi očevi i majke tužili kako su njihove kćerke Osman i njegovi jarani silom natjerali na islam, te da su na osnovu ove tužbe oni bespravno uhapšeni. One su već nekoliko puta dale izjave i mole da ih se prestane uznemiravati

14/07/1903

Telgrafnâme

Köprülü'de Rumeli-i Şahane Vilayâtı Islahat Müfettiş-i Umumiliği Huzur-ı Sâmîsine

Hidayet-i Rabbânî âsârı olarak kendi arzu-yı vicdanîmizle bundan bir buçuk sene mukaddem şeref-i İslam ile müşerref ve eser-i ümmet-i Peygamberîye imtisâlen akd-i izdivacımız icra ile evlâd sahibesi oldukdan sonra güya ihtidâmız güya suret-i cebriyede icra edilmişdir denilerek ebeveynimiz tarafından vâki olan istid'â ve isnâdâ-ta binâen Yenipazar'da taht-ı tevkife alınan Osman ve rüfekâsının bu bâbda zerre kadar medhalleri olmadığı sebk eden tahkikatdan anlaşılacağı gibi külle yevm hükümete cel-biyle iz'âc edilmekdeyiz. Binâenaleyh ebeveynimizin maksad-ı mekrûheleri Hilâfet-i şer'îden bulunan be-tekrar tağayyürümüze meydan vermeyip na-hak yere mevkûf tutu-lanların tahliyelerini ve bu bâbdaki iz'âcâtdan vikâye buyrulmaklığımızı şeref-i İslamiyet namına istid'â eyleriz fermân.

1 Temmuz 1319 / [14 Temmuz 1903]

Yenipazar'da mühtediye	Diğeri
Dudu	Emine

TFR 1. KV, 24/2397

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 268

72

BOSNALI MEHMED NUREDDİN EFENDİ'NİN BOŞNAKÇA VE TÜRKÇE GAZETE ÇIKARMASI

Viyana Darülmuallimini mezunlarından Kara Mehmetzade Bosnalı Mehmed Nureddin Efendi'nin "Bosna" adıyla Pazar ve Cuma günleri yarısı Türkçe diğer yarısı Slavca olmak üzere bir gazete çıkarmasına izin verilmesi

İZDAVANJE NOVİNA NA TURSKOM İ BOSANSKOM JEZİKU OD STRANE BOSANCA MEHMED NURUDDİN EFENDİJE

Dozvola da se izdaju novine imenom "Bosna" koje će izlaziti nedeljom i petkom a štampaće se pola na turskom pola na bosanskim jeziku. Vlasnik novina je Kara Mehmedzade Bosnalı Mehmed Nuruddin Efendija koji je završio Darulmuallimin u Beču
16/09/1908

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Celîle-i Dahiliye
İdare-i Matbûât
Aded
725

Viyana Dârülmuallimîn-i Âliyesi me'zûnlarından Kara Mehmed-zâde Bosnalı Mehmed Nureddin Efendi tarafından takdim olunup idare-i âcizîye havale buyurulan arzuhâlde Pazar ve Cuma günleri neşrolunmak ve nısfı Türkçe ve nısf-ı diğeri Slavca olmak ve muhteviyâtı siyasî, fennî, edebî ve mizahî makalelerden ibaret bulunmak üzere "Bosna" nâmıyla bir gazete ihdâsına ruhsat i'tâsı istid'â kılınmış olmakla Matbûât Nizâmnâmesi'nin üçüncü ve dördüncü maddelerinin fıkra-i ûlâları ahkâmına tevfikan müsted'î-i mûmâileyh hakkında muamele-i lâzıme ifasıyla neticesinin inbâsı hususunun

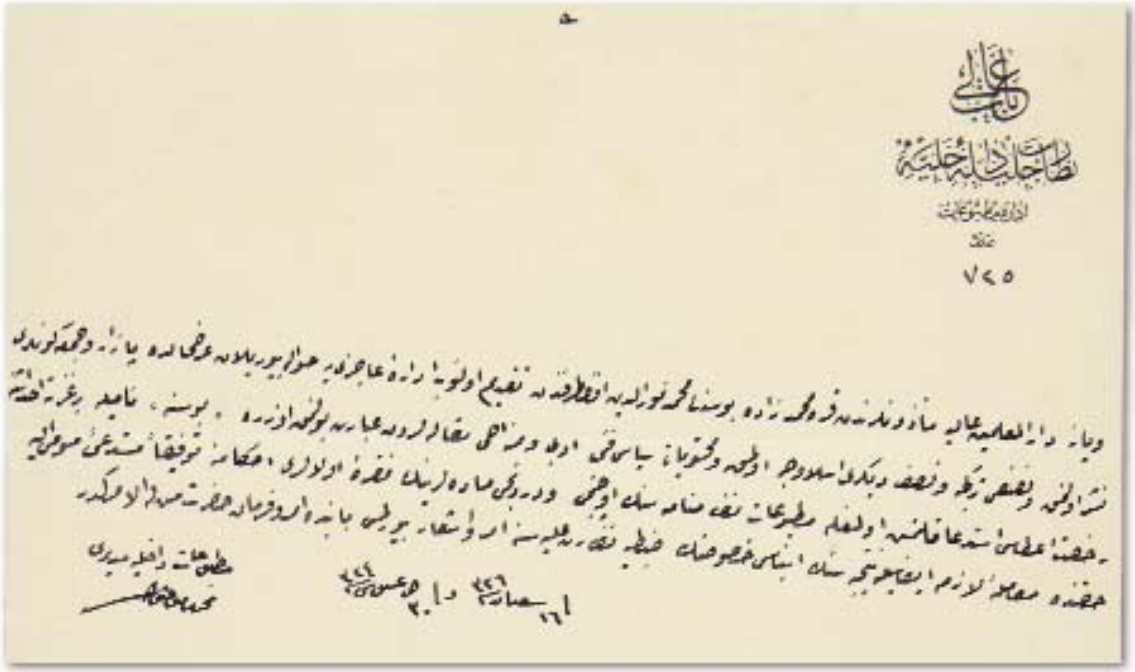

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 269

Zabtiye Nezâret-i Aliyyesi'ne emr u iş'âr buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Şaban sene [1]326 ve fî 30 Ağustos sene [1]324 / [13 Eylül 1908]

Matbûât-ı Dahiliye Müdürü
Mehmed Tevfik

**

Dahiliye Mektubî Kalemi

Zabtiye Nezâret-i Behiyyesi'ne

Viyana Dârülmuallimîn-i Âliyesi me'zûnlarından Kara Mehmedzâde Bosnalı Mehmed Nureddin Efendi tarafından verilen arzuhâlde Pazar ve Cuma günleri neşrolunmak ve nısfı Türkçe ve nısf-ı diğeri Slavca olmak ve muhteviyâtı siyasî, fennî, edebî, mizahî makalelerden ibaret bulunmak üzere "Bosna" nâmıyla bir gazete neşrine ruhsat i'tâsı istid'â olunmuşdur. Matbûât Nizâmnâmesi'nin üçüncü ve dördüncü maddelerinin fıkra-i ûlâları ahkâmına tevfîkan lâzım gelen muamelenin ifasıyla neticenin inbâsı hususunun Matbûât-ı Dahiliye İdaresi ifadesiyle beyânına ibtidâr kılındı. Ol bâbda.

Fî 19 Şaban sene [1]326 ve fî 2 Eylül sene [1]324 / [16 Eylül 1908]

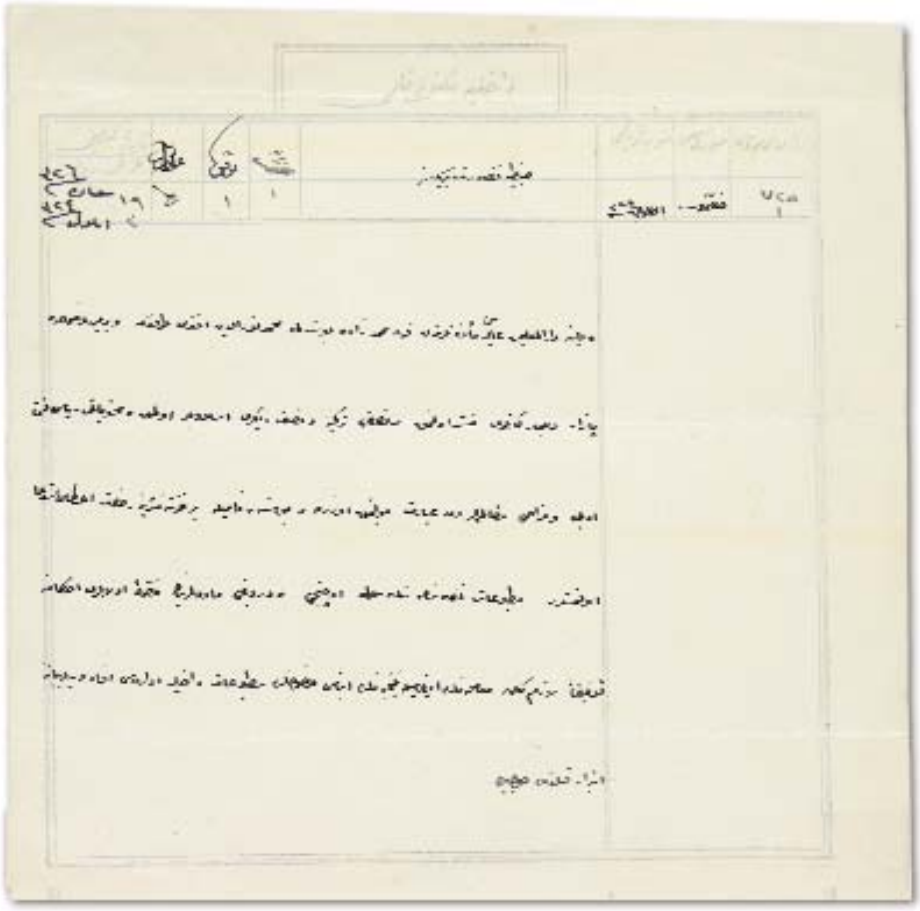

DH. MKT, 1295/43

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 270

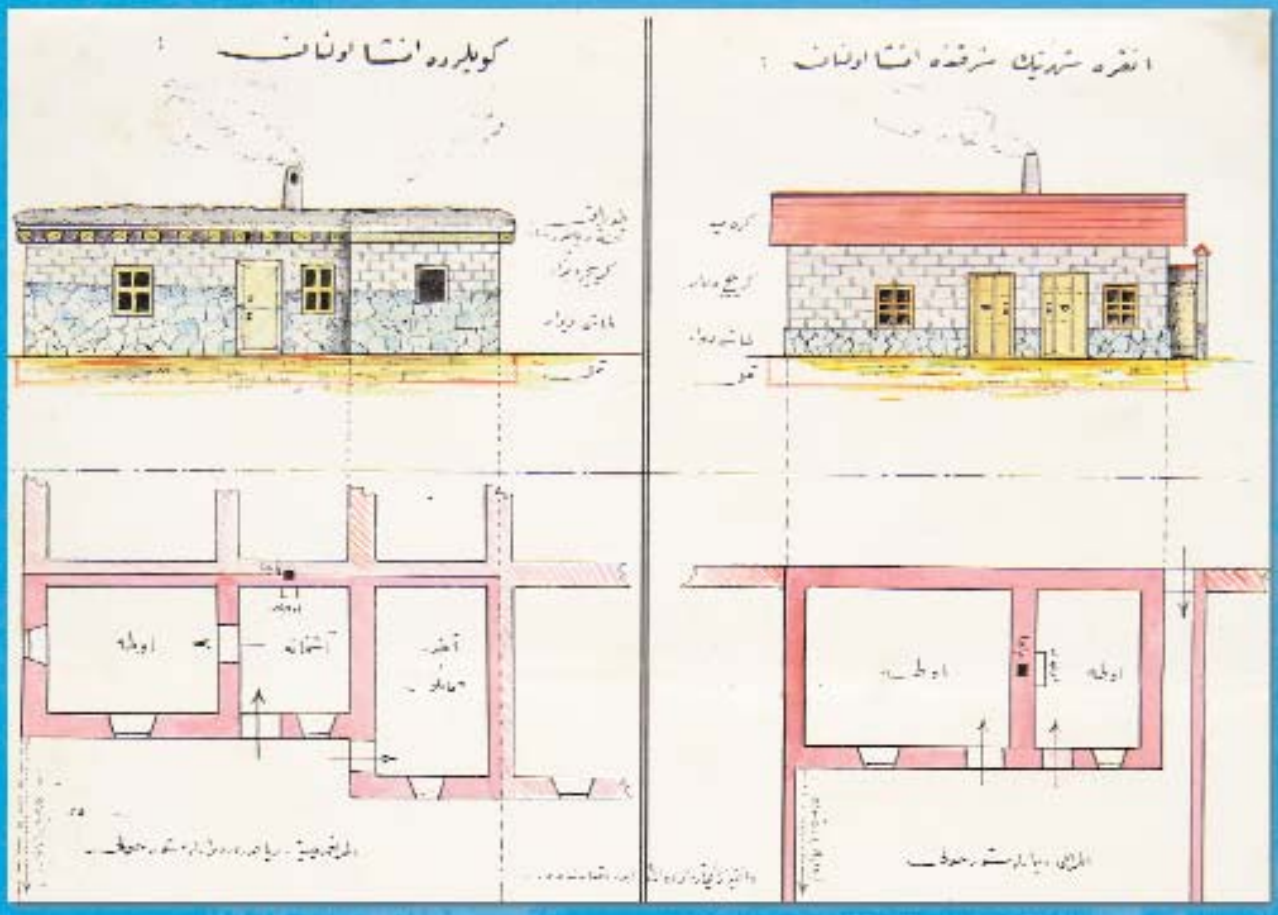

Ankara köylerinde inşa olunan ev plan ve krokisi (solda),
Ankara şehrinin doğusunda inşa olunan ev plan ve krokisi (sağda)

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 271

MUHACİRLER VE İSKÂN
MUHADŽIRI I NASELJAVANJE

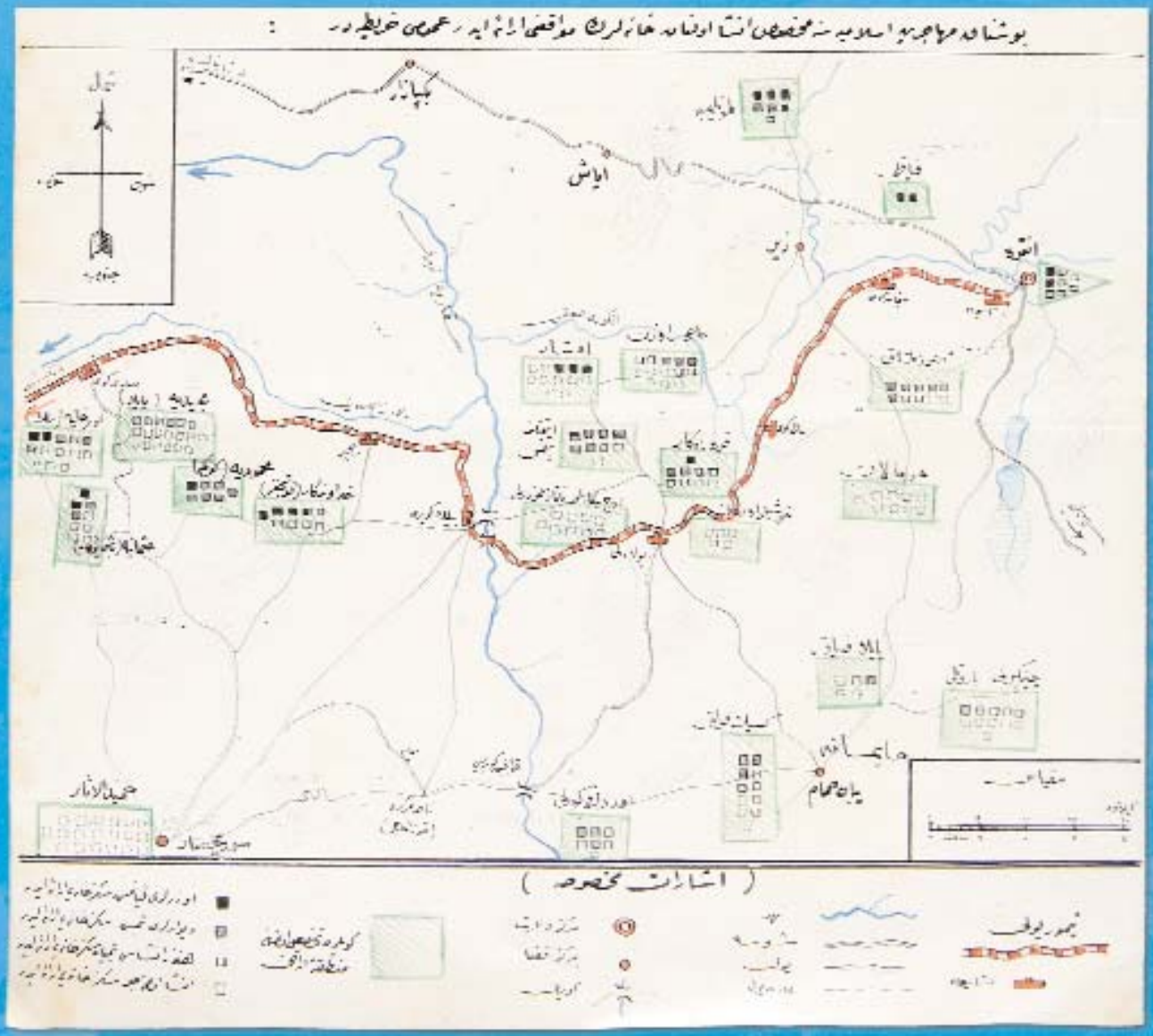

Ankara şehri ve köylerinde iskan olunan Boşnak muhacirlerin yerleştirildikleri bölgeyi gösteren harita (1901)

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 272

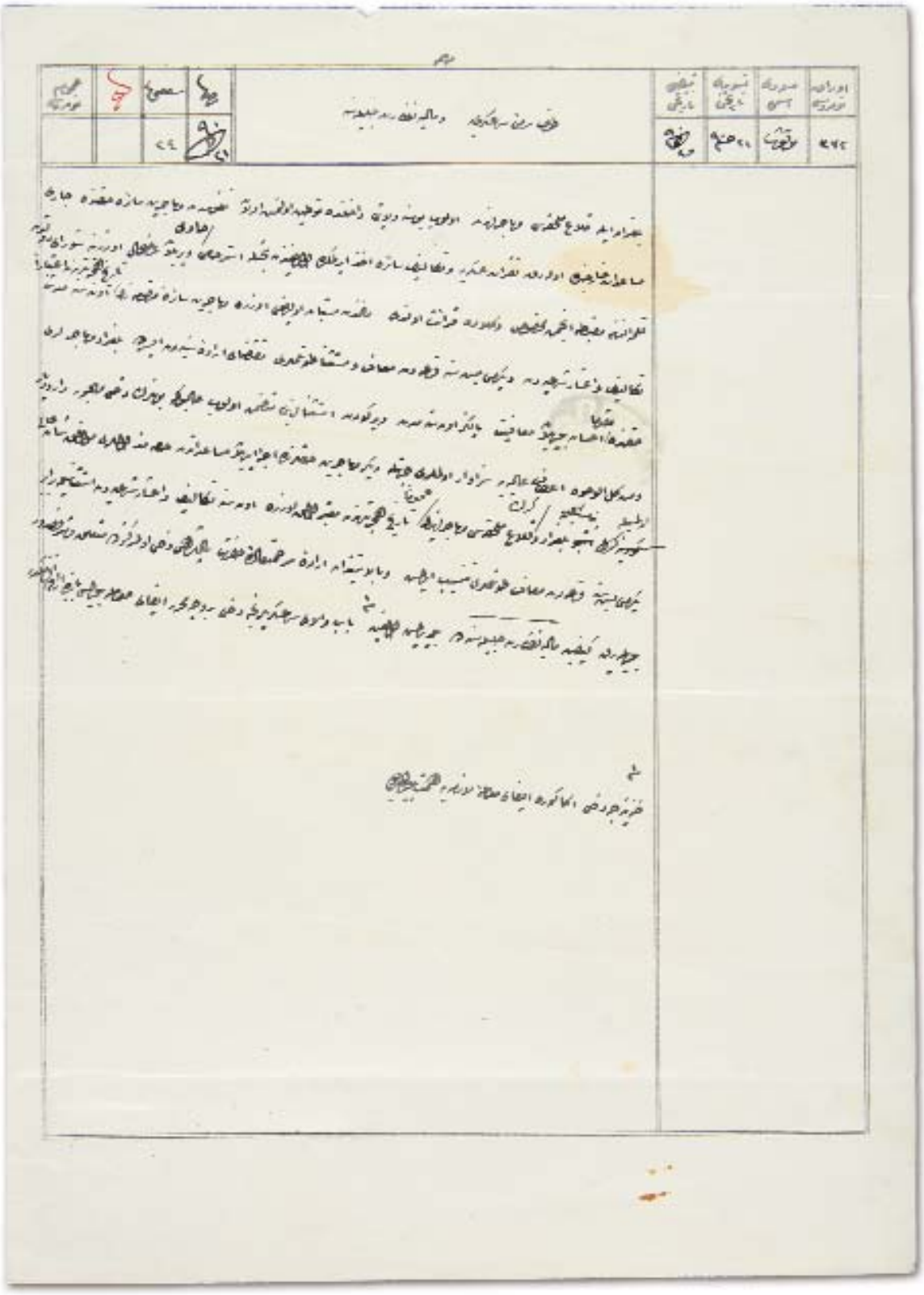

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 273

BELGRAD VE DİĞER KALELERDEN BOSNA'YA GÖÇ EDEN MUHACİRLER

Belgrad ve civar kalelerden Bosna'ya göç edip yerleştirilen muhacirlerin diğer muhacirlerin tabi olduğu gibi hicretleri tarihinden itibaren 10 sene vergilerden 25 sene askerlikten muaf tutulmaları şartlarının Padişahça uygun görüldüğü ve konu hakkında Hazine ve Seraskerlik'e de bilgi verildiği

MUHADŽIRI KOJI SU SE NASELILI U BOSNU IZ BEOGRADA I OSTALIH TVRĐAVA

Sultan je odlučio da će muhadžiri koji su se naselili u Bosnu iz Beograda i okolnih tvrđava isto kao i ostali muhadžiri prije toga, od datuma hidžreta do10 godina poslije njega biti oslobođeni poreza a 25 godina neće služiti vojsku. O ovoj odluci je obavještena državna blagajna i vlada

16/08/1873

Taraf-ı Sâmî-i Seraskerî'ye ve Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Belgrad ile kılâ'-ı mülhakası muhacirlerinden olup Bosna Eyaleti dahilinde tavtîn olunmuş olan nüfusdan muhacirîn-i saire hakkında câri müsaadât haricinde olarak neferât-ı askeriye ve tekâlîf-i saire ahz edilmekde olduğundan bahisle istirhâmı hâvî verilen arzuhâl üzerine Şûrâ-yı Devlet'den kaleme alınan mazbata Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ'da kırâet olundu. Meâlinden müstebân olduğu üzere muhacirîn-i saire-i merkûmenin tarih-i hicretlerinden itibaren on sene müddet tekâlîf ve a'şâr-ı şer'iyeden ve yirmi beş sene kur'adan muaf ve müstesna tutulmaları muktezâ-yı irâde-i seniyyeden ise de Belgrad muhacirleri hakkında mukaddemâ ihsân buyurulan muafiyet yalnız on sene müddet vergiden istisnâlarını mutazammın olup halbuki bunların dahi mehcûr-ı dâr u diyar ve min külli'l-vücûh a'tâf-ı âliyeye sezâvâr olmaları cihetle diğer muhacirîn haklarında icra edilen müsaadâtdan hisse-mend olmaları muvâfık-ı şân-ı âlî olmasıyla Belgrad ve gerek kılâ'-ı mülhakası muhacirlerinin umumen tarih-i hicretlerinden müteber olmak üzere on sene tekâlîf ve a'şâr-ı şer'iyeden istisnâsıyla beraber yirmi beş sene kur'adan muaf tutulmaları tensîb edilmiş ve bi'l-istîzân irâde-i merhamet-âde-i hazret-i Padişahî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurularak keyfiyet Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne de bildirilmiş olmağın hazinece dahi ona göre ifa-yı muamele-i lâzımeye himmet buyurula deyu Bâb-ı Vâlâ-yı Seraskerîlerince dahi ber-vech-i muharrer ifa-yı muamele buyurulması bâbında irâde efendimindir.

21 C. sene [12]90 / [16 Ağustos 1873]

A. MKT. MHM, 462/11

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 274

74

BOSNA'DA BULUNAN BELGRAD MUHACİRLERİNİN VERGİDEN MUAF OLDUKLARI

Bosna, Niş ve Vidin'de bulunan Belgrad muhacirlerinin 18 Ağustos 1871 tarihinden itibaren on sene vergiden muaf tutulmaları, yalnız askerlik ve aşar muafiyetlerinin hicret tarihlerinden itibaren geçerli olması

MUHADŽİRİ IZ BEOGRADA KOJİ SU DOŠLİ U BOSNU SU OSLOBOĐENİ POREZA

Beogradski muhadžiri koji se nalaze u Bosni, Nišu i Vidinu biće oslobođeni poreza počevši od 18 Augusta 1871 godine u roku od deset godina, samo će oslobadanje služenja vojnog roka i desetine početi od datuma hidžreta

28/09/1873

Belgrad ile kılâ'-ı mülhakası muhacirlerinin muhacirîn-i saire haklarında icra buyurulan müsaadât-ı seniyyeye tevfîkan ve tarih-i hicretlerinden itibaren on sene teklif ve a'şâr-ı şer'iyeden istisnâsıyla beraber yirmi beş sene kur'adan muaf tutulmaları muktezâ-yı irâde-i seniyyeden bulunduğu beyân-ı âlîsiyle hazinece icabının icrası şeref-

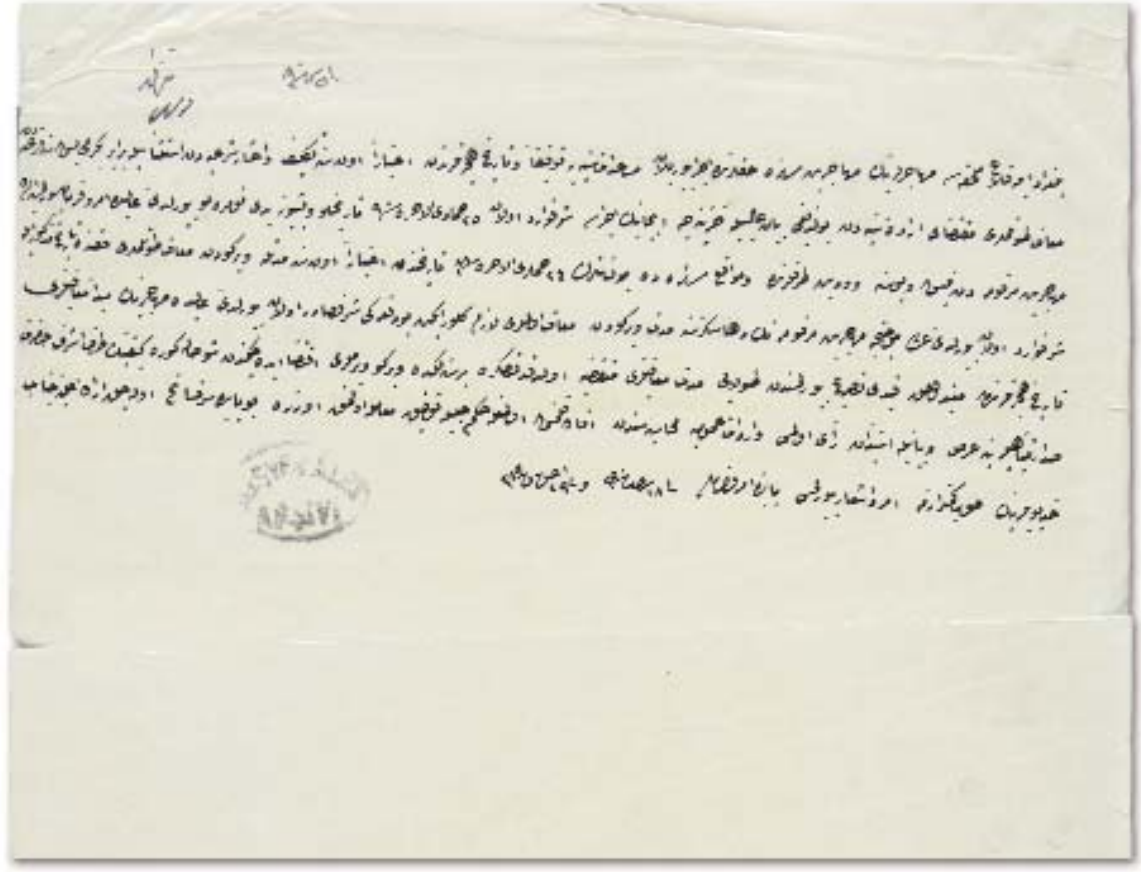

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 275

vârid olan 25 Cumâdelâhire sene [12]90 tarihli ve beş yüz yedi numaralı buyuruldu-i âlîde emr u fermân buyurulmuş ise de muhacirîn-i merkûmeden Niş ve Bosna ve Vidin taraflarında ve mevâki‘-i sairede bulunanların 24 Cumâdelâhire sene [12]88 tarihinden itibaren on sene müddetle vergiden muaf tutulmaları hakkında tarih-i mezkûr ile şeref-vârid olan buyuruldu-i âlî mûcebince muhacirîn-i merkûmenin daha sekiz sene müddet vergiden muaf olmaları lâzım gelir iken bu defaki şeref-sâdır olan buyuruldu-i âlîde muhacirînin mebde’-i muafiyetleri tarih-i hicretlerinden mukayyed olmak kaydı tasrîh buyurulmasından dolayı müddet-i muafiyetleri mukteziye oldukdan sonra bir senelik de vergi vermeleri iktizâ edeceğinden şu hale göre keyfiyetin taraf-ı eşref-i hazret-i Sadâret-penâhîlerine arz u beyânıyla istîzân-ı re’y olması Vâridât-ı Umumiye Muhasebesi'nden ifade kılınmış olmakla hükm-i celîle tevfîk-i muamele olunmak üzere bu bâbda şeref-sânih olacak irâde-i aliyye-i cenâb-ı hidivîlerinin savb-ı kemterâneme emr u iş‘âr buyurulması bâbında emr u fermân.

Fî 18 Receb sene [1]290 ve fî 29 Ağustos sene [1]289 / [11 Eylül 1873]

**

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne Cevab

İşbu tezkire-i behiyyeleri Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ'da kırâet ve mütâlaa olunan Niş ve Bosna ve Vidin taraflarıyla sair mevâki‘de Belgrad muhacirlerinden ne kadar hâne ve nüfus var ise mahal ve mikdarlarının hazinece bi'l-etraf tahkikiyle cümlesinin seksen sekiz senesi Cumâdelâhiresinden itibaren on sene müddetle vergiden muafiyetleri için o tarihde Şûrâ-yı Devlet mazbatası üzerine bi'l-istîzân müte‘allik buyurulan irâde-i seniyye mûcebince nezâret-i celîleleri makamına mezkûr buyuruldu tastîr olunduğu kayden tebeyyün etmiş ve bu defaki irâde-i seniyye dahi Şûrâ-yı Devlet kararı üzerine müte‘allik buyurulmuş ise de bundan evvelki irâde-i seniyyenin ta‘dîl ve feshine dair bir gûne tasavvur ve işaret olmamasıyla vergi hakkında yine evvelki irâde-i seniyye hükm-i celîlinin ibkâsıyla yalnız kur‘a ve a‘şâr muafiyetlerinin irâde-i seniyye-i ahîre mûcebince tarih-i hicretlerinden mu‘teber olması lâzım geleceğinden ona göre icra-yı icabı hususunun savb-ı sâmîlerine bildirilmesi tezekkür ve tensîb edilmiş olmakla ber-minvâl-i muharrer iktizâsının ifasına himmet buyurulması siyâkında terkîm-i zeyle ibtidâr olundu, efendim.

Fî 5 Şaban sene [12]90 / [28 Eylül 1873]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 276

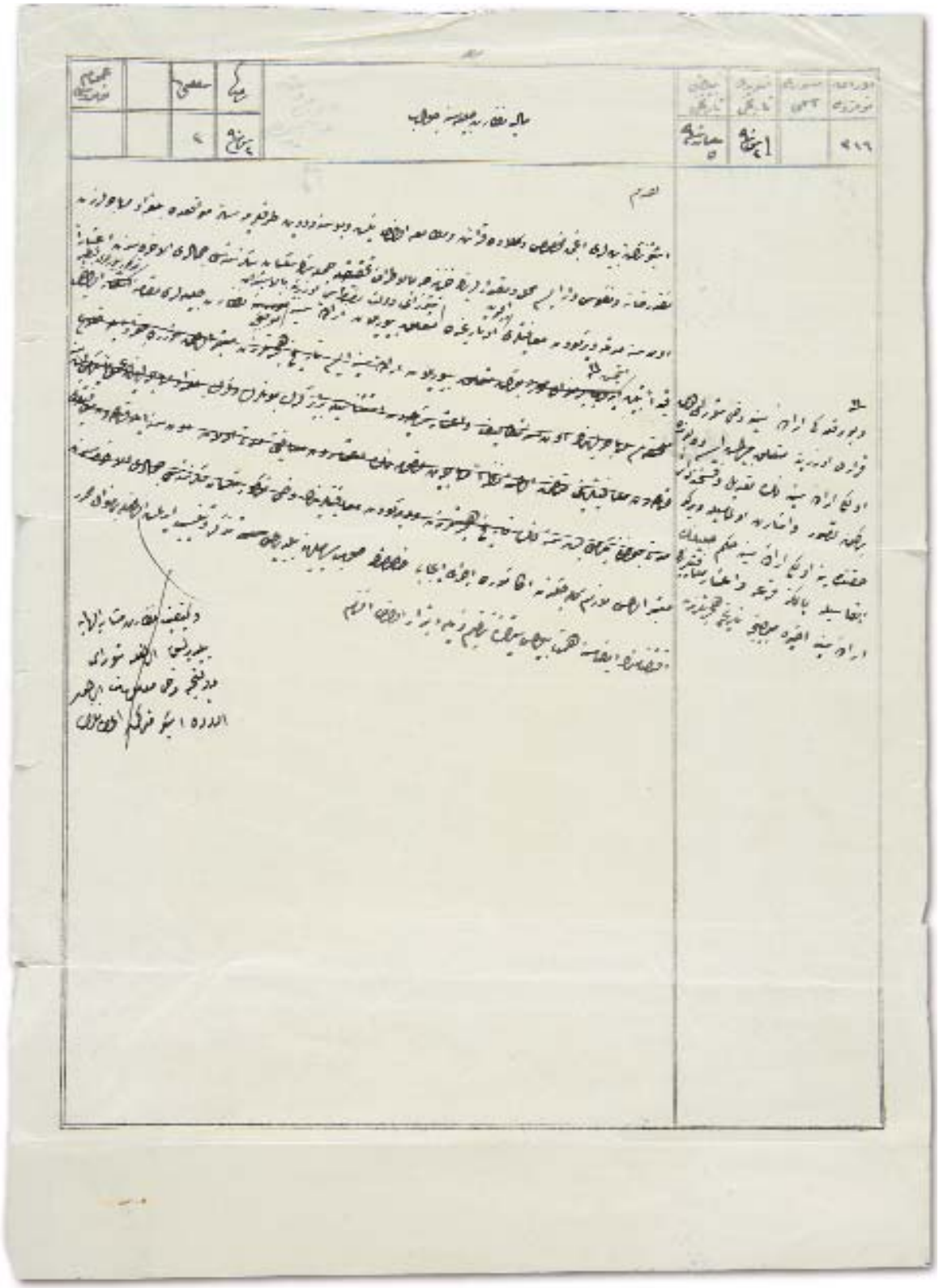

A. MKT. MHM, 465/35

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 277

İSTANBUL'DA BULUNAN BOSNA MUHACİRLERİNİN DİĞER BÖLGELERE İSKÂNI

İstanbul'da bulunan Bosna muhacirlerinin iskânı için memleketin sahil bölgelerinde ne kadar boş arazi bulunduğunun Dahiliye Nezareti'nce vilayetlere sorulması üzerine gelen cevapların bir cetvelle Sadaret'e bildirildiği

NASELJAVANJE BOSANSKİH MUHADŽİRA KOJİ SE NALAZE U İSTANBULU I NA DRUGA MJESTA

Vlada je obavještena od strane ministarstva unutrašnjih poslova a na osnovu informacija dobivenih od vilajeta o tome koliko je nenaseljene zemlje u područjima pored mora za naseljavanje bosanskih muhadžira koji se sada nalaze u Istanbulu

31/12/1883

Dersaâdet'de bulunan Bosna muhacirlerinin iskânı için sevâhilde ne kadar arazi-i hâliye-i münasibe olduğunun iş'ârı hakkında bâ-irâde-i seniyye vuku bulan tebligât-ı umumiye-i âsafânelerine cevaben İzmir valisi vekilinin telgrafnâmesinde Menemen'de on bin dönüm arazi var ise de ziraate gayr-ı kâbil ve Çeşme'de olan yedi bin dönüm arazinin de yalnız bâğ yapmağa isti'dâdı olduğu ve diğer sevâhilde yüz kırk hâne iskânına kâfi mahaller bulunduğu

Edirne valisinin telgrafnâmesinde Midye Kazası'nda yüz kırk hâne ve Ahtabolu Kazası'nda yirmi hâne iskânına kâfi yerler olduğu ve Dedeağaç ile Mekri arasında on bin dönüm kadar arazi mevcud ise de kuvve-i inbâtiyesi bulunmadığı ve Edirne dahilindeki arazi-i hâliye-i emiriyeye Bulgaristan ve Rumeli-i Şarkî'den gelenler yerleşdirilmekde idüğü

Selanik valisinin telgrafnâmesinde Kesendire sahilindeki altmış beş bin dönüm arazi-i hâliyenin iki bin dönümden mütecâvizi ziraate sâlih olmakla iki yüz hâne kadar muhacir yerleşdirilebileceği ve başka münasib yer olmayıp Drama'dan alınacak cevabın dahi ba'demâ bildirileceği

Serfice mutasarrıfının telgrafnâmesinde Katrin Kazası'nda sekiz yüz İslâm ve on bin Hıristiyan olup ahaliden hâlî ve mu'attal derecede olan çiftliklerin lüzumu kadarı ashâbından iştirâ veyahud diğer tarafdan mîrî çiftlikleriyle mübâdele olunarak muhacirîne tahsis olunur ise bir çok hânelerin iskân olunabileceği bu suret hudud boyunda nüfus-ı İslâmiye'nin tezyîdiyle tamamı istikrar-ı asayişi müstelzim olacağı

Kastamonu valisinin telgrafnâmesinde ormanlar tarla şekline konulduğu hâlde Bartın'da yüz ve Sinop'da beş yüz hâne iskânına mahal olduğu ve başka münasib arazi-i hâliye bulunmadığı

Konya valisinin telgrafnâmesinde Antalya sahilinde hikâye olunduğu üzere muhacir iskânına kâfi arsalı ve arsasız yedi yüz hânelik arazi mevcud idüğü

Adana valisi vekilinin telgrafnâmesinde İçel sahilinde havasına tahammül edilir ise bin hâne ve yayla tarafının burûdet havasına mütehammil olurlar ise kezâlik bin hâne muhacirîn tavattununa mahal olduğu

Haleb valisinin telgrafnâmesinde Kilis Kazası'nda müteferrikan bin hâne yerleşdirilmeğe kâbil arazi olduğu ve tahrirâtında istihbârına göre Adana'ya tâbi Cebel-i Bereket dahilinde ahali-i kadimesi seksen iki tarihinde Fırka-i Islahiye cânibinden Payas cihetine nakletdirilen cesîm altı aded karye harabesinin âb u havası latif ve Payas ve

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 278

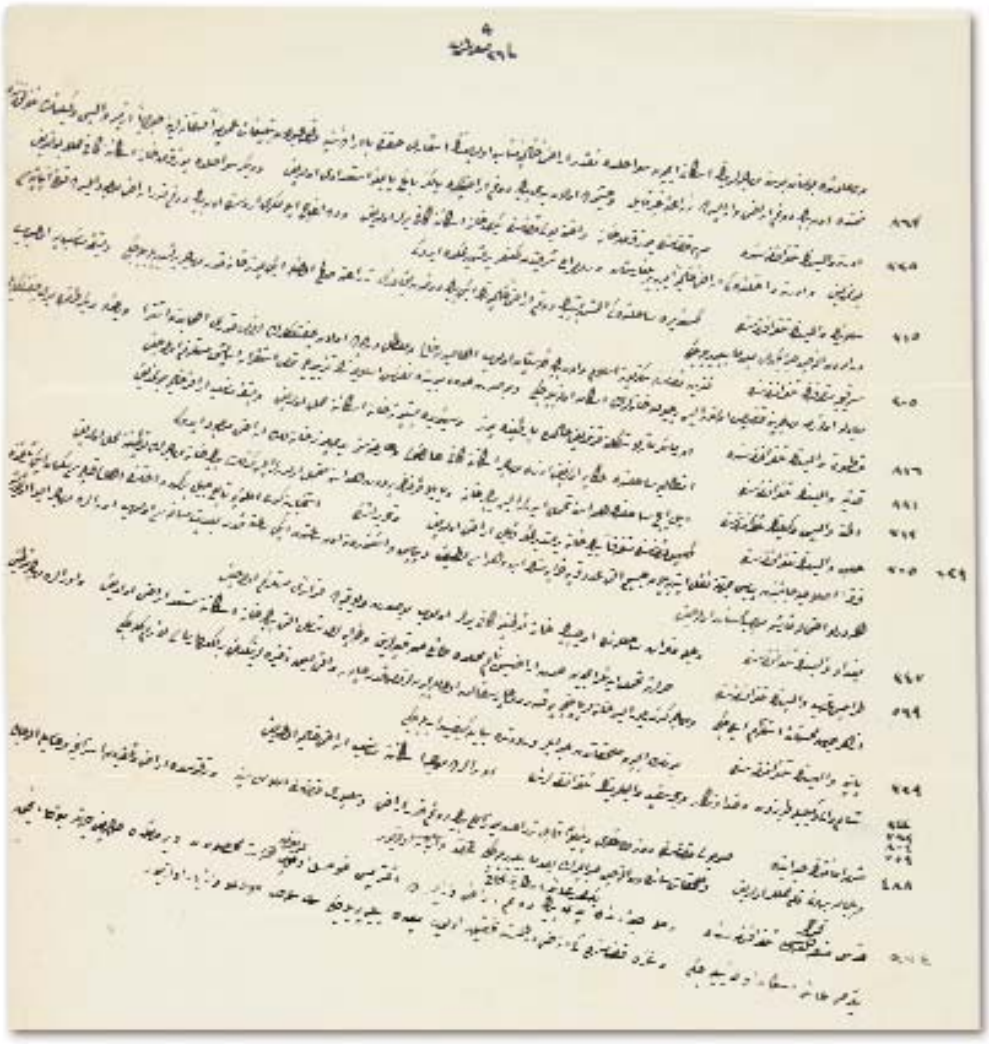

İskenderun'a on saatden iki saate kadar bu'diyet mesafesi olup oralara muhacir îvâ olunur ise her türlü ihtimale karşı mûcib-i muhassenât olacağı

Bağdad valisinin telgrafnâmesinde, Dicle ve Fırat sahillerinde üç bin hâne tavattununa kâfi yerler olup bu suret vilâyetçe de fevâidi müstelzim olacağı

Trablusgarb valisinin telgrafnâmesinde hararete tahammül edenler için Sart arazisi nâm mahalde tatlı su kuyularını ve harabeleri şâmil altı bin hâne iskânına müte'addid arazi olduğu ve oralara muhacir tavattunu ezher cihet muhassenâtı istilzâm edeceği ve muhacir getirilir ise hâneler yapılıncaya kadar dûçâr-ı sefalet olmaları için lüzumu kadar çadır ve altı aylık zahirelerinin dahi birlikde irsâli lâzım geleceği

Yanya valisinin telgrafnâmesinde bunun için mülhakâtdan cevablar vürûdunda beyân-ı keyfiyet edileceği

Şam vali vekili, Trabzon ve Hüdavendigâr ve Bahr-i Sefîd valilerinin telgrafnâmelerinde oralarda muhacir iskânına münasib arazi-i hâliye olmadığı

Şehremaneti'nin cevabında, Suyolu Kazası'nda Düzdağları denilen kâbil-i ziraat yüz

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 279

elli bin dönüm kadar arazi ve Silivri Kazası'nda emlâk-i seniyye ve Terkos'da arazi-i vakfiyeden Istranca merasıyla Elecek ve Balabanburnu nâm mahaller olduğu ve mülhakât-ı saireden alınacak cevabların ba'demâ bildirileceği

Kudüs mutasarrıfının telgrafnâmesinde Remle civarında yedi bin dönüm arazi var ise de ekserisi kumul (kumsal) olduğundan her sene mahsulât vermemekde olduğu cihetle buna ancak yirmi aile iskân olunabileceği ve Gazze Kazası'ndaki arazi derdest-i tahkik olup ba'dehû bildirileceği arz ve izbâr olunur.

Fî 16 Safer sene [1]301 / [17 Aralık 1883]

**

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Dersaâdet'de bulunan Bosna muhacirlerinin iskânı için sevâhilde ne kadar arazi-i münasibe-i hâliye bulunduğunun iktizâ edenlerden bi'l-isti'lâm arz u inbâsı muktezâ-yı emr u fermân-ı cenâb-ı Padişahîden bulunduğu Mâbeyn-i Hümâyûn Başkitâbet-i Celîlesi'nden bâ-tezkire bildirildiğinden ifa-yı muktezâsı şeref-vârid olan tezkire-i sâmiye-i hazret-i Sadâret-penâhîlerine emr u iş'âr buyurulmakdan nâşi keyfiyet lâzım gelen vilâyâtdan isti'lâm olunarak alınan cevablar üzerine nerelerde ne mikdar arazi olduğunu ve ne kadar muhacir iskânı kâbil olacağını mübeyyin tanzim etdirilen hulâsa pusulası telgraflarla beraber takdim kılınmağın ve Bingazi Vilâyeti'nden bu'd mesafe cihetiyle henüz cevap alınamayıp, alındıkda ondan dahi i'tâ-yı malumat olunacağı derkâr bulunmakda olmağın ol bâbda.

Fî Gurre-i Rebîülevvel sene [1]301 / [31 Aralık 1883]

DH. MKT, 1343/20

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:25 Page 280

76

BOSNA MUHACİRİ ABDÜLKERİM'E PARA YARDIMI

Aslen Bosna ahalisinden olup Avusturya'nın Bosna'yı işgalinden dolayı ailesine orada bırakıp Dersaadet'e hicret etmek zorunda kalan Abdülkerim'in ailesini getirmesi için gerekli olan bin dört yüz kuruşun kendisine atiyye-i seniyye olarak verilmesi

POMOĆ U NOVCU BOSANSKOM MUHADŽİRU ABDULKERİMU

Dodijeliti sumu od 1 400 groša atijje-i senijje (sultanova hedija) Abdulkerimu koji je porijeklom iz Bosne kako bi doveo svoju porodicu koju je zbog austrijske okupacije morao ostaviti i doći u Istanbul sam
22/10/1888

Maliye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

An-asl Bosna ahalisinde olup Avusturya'nın Bosna'yı hîn-i işgalinde hâne ve emvâli muhterik olarak familyasını orada terkle Dersaâdet'e hicret eylediğinden ve familyasını celbe iktidarı olmadığından bahisle isti'tâfı hâvî Abdülkerim mührüyle verilen arzuhâl üzerine merkûmun tahkik-i hâl ve şânı hakkında Zabtiye Nezâreti'yle cereyân eden muhabere cevabında mezbûrun zaruret hâli cihetiyle familyasını getiremediği tahkik kılındığı gösterilmekden nâşî kendisini ailesine kavuşdurarak taraf-ı eşref-i hazret-i Hilâfet-penâhîye da'vât-ı hayriye isticlâb etmek üzere merkûma bin dört yüz kuruş atiyye-i seniyye i'tâsı tensîb buyurulduğu beyân-ı âlîsiyle icra-yı icabı bâ-tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhî emr u inhâ buyurulmuş ve meblağ-ı mezbûrun üç yüz dört senesi dahiliye tahsisâtından meccânen irsâli hususunun savb-ı âlî-i dâverîlerine tebliği bi'l-havale muhasebe-i nezâretden ifade kılınmış olmakla ifa-yı muktezâsına himem-i aliyye-i âsafâneleri ma'rûz buyurulmak bâbında

Fî 18 Ra. sene 1306 - 10 Teşrîn-i Sânî sene [1]304 [22 Kasım 1888]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 281

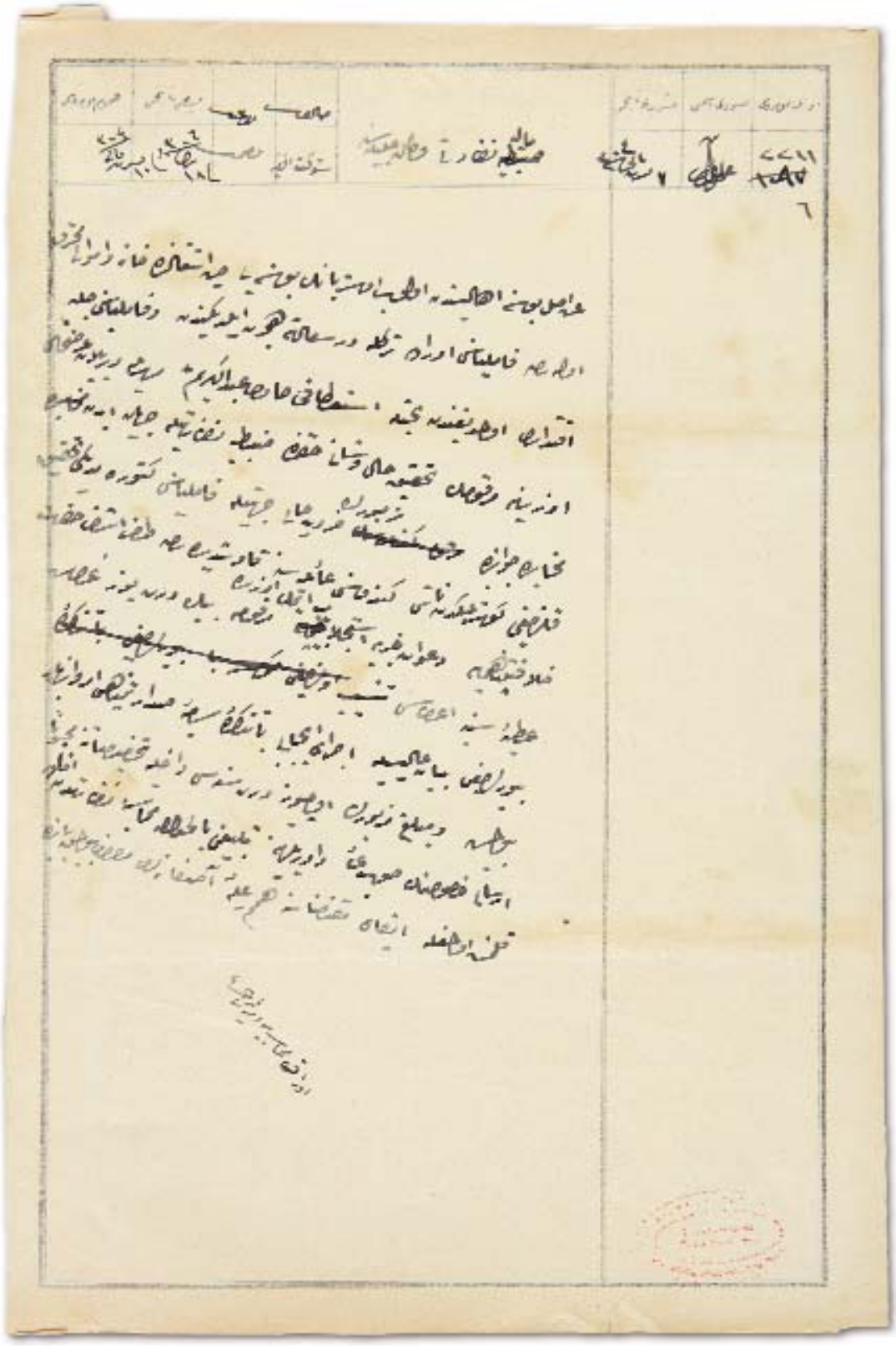

DH. MKT, 1567/61

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 282

77

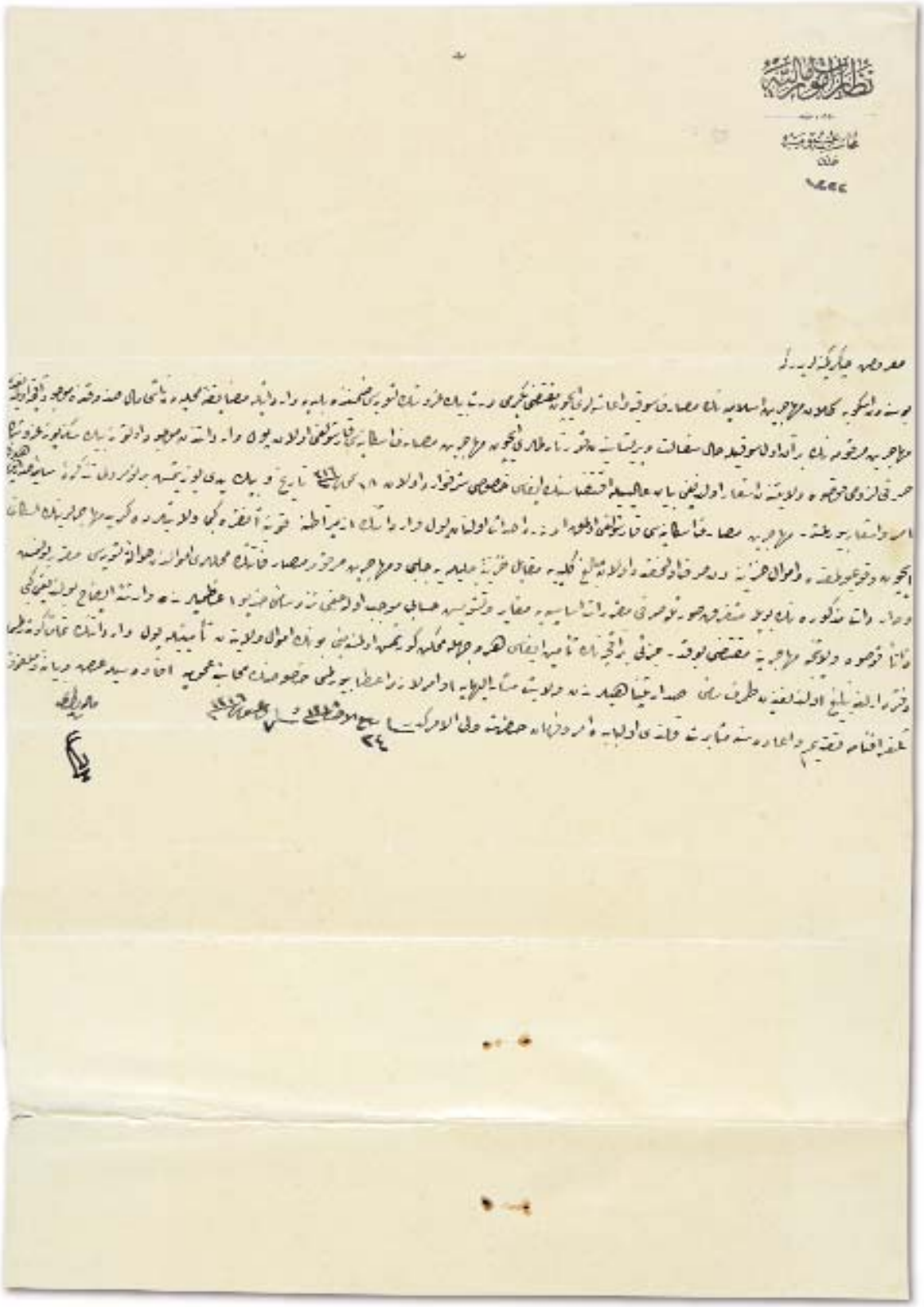

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 283

BOSNA'DAN ÜSKÜP'E GELEN MUHACİRLERİN MASRAFININ KARŞILANMASI

Bosna'dan Üsküp'e gelen muhacirlerin sevk ve iaşe masraflarına gereken 24.000 kuruşun, Girit Muhacirleri için çıkarılan pul gelirlerinden karşılanması noktasında Kosova Vilayeti'nce izin istenmesi üzerine, Maliye'nin pul gelirlerinin İstanbul'a gönderilmesi ve gereken paranın Kosova'nın gelirlerinden karşılanması noktasında görüş bildirdiği

PODMİRİTİ TROŠKOVE MUHADŽİRA KOJİ SU DOŠLİ U SKOPLJE İZ BOSNE

Zbog toga što je zahtijevana dozvola od kosovskog vilajeta da se ukupni troškovi od 24.000 groša transporta i hrane za muhadžire koji su došli iz Bosne u Skoplje podmire od dohotka specijalnih markica jer je tako urađeno za troškove muhadžira iz Krita, Ministarstvo Finansija je na stanovištu da se dohodak od specijalnih markica pošalje u Istanbul a da dotične troškove podmiri Kosovski vilajet od svojih rutinskih dohodaka
21/08/1900

Nezâret-i Umûr-ı Maliye
Muhasebe-i Umumiye
Aded
1222

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Bosna'dan Üsküb'e gelen muhacirîn-i İslâmiye'nin masârıf-ı sevkiye ve iâşeleri için muktezî yirmi dört bin kuruşun tesviyesi zımnında belediye vâridâtıyla müzâyaka-i mahalliyeden nâşi mal sandığından mevcud akçe olmadığından muhacirîn-i merkûmenin bir an evvel sevkiyle hâl-i sefalet ve perişanîden kurtarılmaları için muhacirîn masârıf-ı iskâniyesi karşılığı olan pul vâridâtından mevcud otuz bin sekiz yüz kuruşun sarfı lüzumu Kosova Vilâyeti'nden iş'âr olunduğu beyân-ı âlîsiyle iktizâsının ifası hususu şeref-vârid olan 18 Temmuz sene [1]316 tarih ve bin yedi yüz yetmiş bir numaralı tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîlerinde emr u iş'âr buyurulmuşdur. Muhacirîn masârıf-ı iskâniyesi karşılığı olmak üzere ihdâs olunan pul vâridâtının İzmir, Adana, Konya, Ankara gibi vilâyetlerde Girid muhacirlerinin iskânı için vuku bulmakda ve emvâl-i hazineden sarf olunmakda olan mebâliğ-i külliyeye mukabil Hazine-i Celîle'ye celbi ve muhacirîn-i merkûme masârıfâtının mahalleri emvâlinden havaleten tesviyesi mukarrer bulunmuş ve vâridât-ı mezkûrenin böyle müteferrik suretle sarfı mukarrerât-ı esasiyeye mugayir ve teşvîş hesabı mûcib olacağı nezd-i sâmî-i hidiv-i a'zamîlerinde vâreste-i izah bulunduğu gibi zaten Kosova Vilâyetince muhacirîne muktezî bu kadar cüz'i bir akçenin te'min-i ifası her vechile mümkün görünmüş olmasına mebnî bunun emvâl-i vilâyetden te'miniyle pul vâridâtın tamamen gönderilmesi defterdarlığa tabliğ olunduğundan taraf-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerinden vilâyet-i müşârunileyhâya evâmir-i lâzıme i'tâ buyurulması hususunun muhasebe-i umumiye ifadesiyle arz ve beyânına ve melfûf telgrafnâme takdim ve iade kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Rebîülâhir sene 1318 ve fî 7 Ağustos sene 1316 / [21 Ağustos 1900]

Maliye Nâzırı
(İmza)

A. MKT. MHM, 510/11

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 284

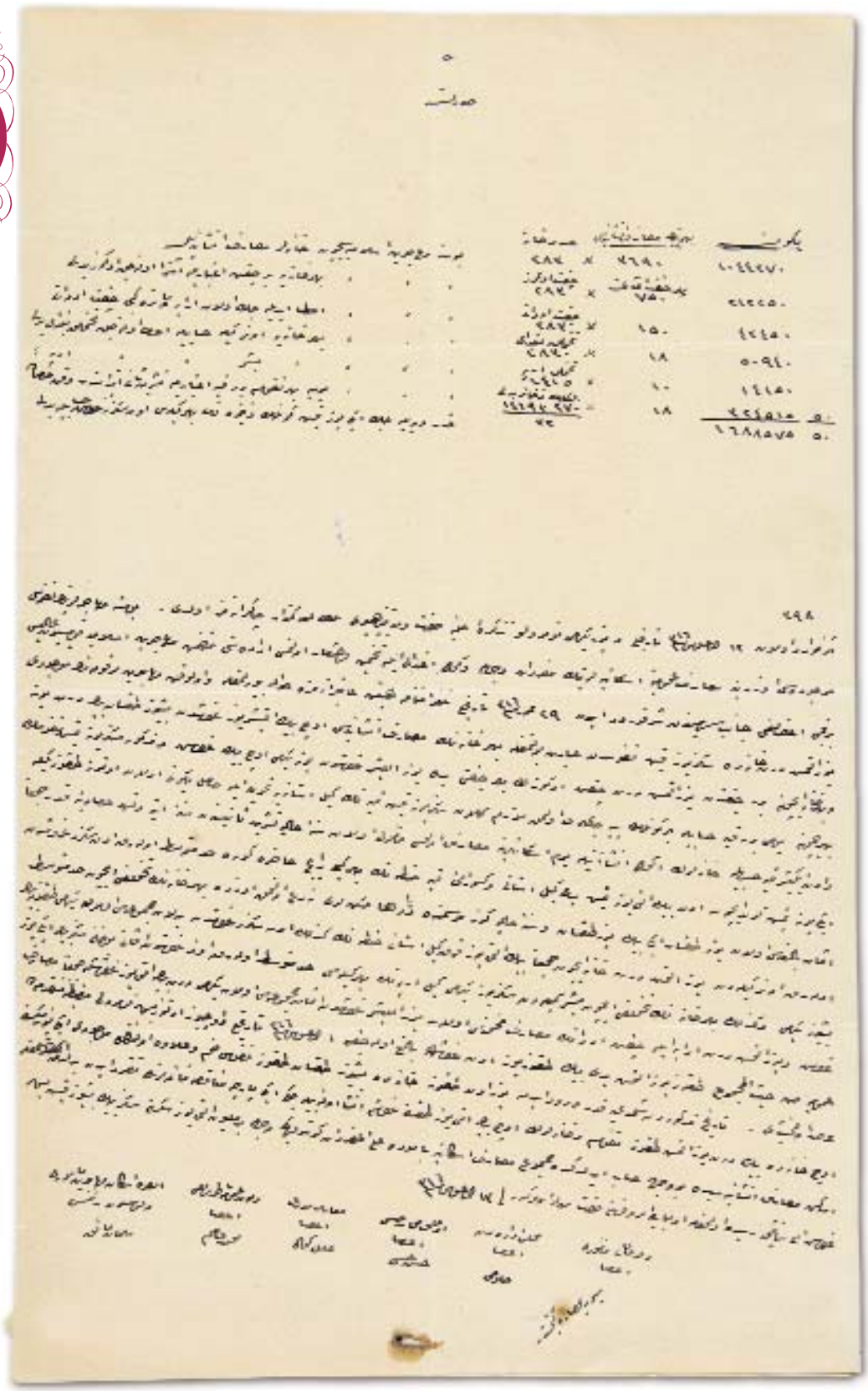

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 285

ANKARA'YA YERLEŞTİRİLEN BOSNA MUHACİRLERİN MASRAFLARININ KARŞILANMASI

Ankara Vilayeti'ne 283 hanede 1.469 nüfus Bosna muhaciri yerleştirildiği, iskân masrafları olarak hane inşası 3.290 kuruş, her haneye bir çift öküz 750 kuruş ve tarım aletleri için 150 kuruş gerektiği, bunun yanında muhacirler için tohumluk buğday, arpa ve 270 günlük zahire bedellerinin de Hazine'den ödenmesi talebi

PODMIRIVANJE TROŠKOVA BOSANSKIH MUHADŽIRA KOJI SU NASELJENI U ANKARI

U ankarskom vilajetu u 283 kuća smješteno je 1.469 bosanskih muhadžira te se na osnovu te činjenice traži da državna blagajna obezbijedi 3.290 groša za izgradnju kuća, za svaku kuću su potrebna po dva vola koja koštaju 750 groša, za kupovinu poljoprivrednih mašina ili alatki za svaku kuću (porodicu) po 150 groša i pored ostalog treba obezbijediti ječam i pšenicu kao sjeme te hranu za 270 dana

29/08/1900

Suret

	Aded hâne		Beherinin Masârıf-ı İnşaiyesi	Yekûn
Bosna muhacirîn-i İslâmiyesi için hâneler masârıf-ı inşaiyesi	283	x	3.690	1.044.270
Bosna muhacirîn-i İslâmiyesi için beher hâneye bir çift itibarıyla iştirâ olunacak öküz bedeli	Çift öküz 283	x	Beher çift esmânı 750	212.250
Bosna muhacirîn-i İslamiyesi için i'tâ edilecek olan araba ve saire gibi çift edevâtı	Çift edevâtı 283	x	150	42.450
Bosna muhacirîn-i İslamiyesi için beher aileye onar kile hesabıyla tohumluk i'tâ olunacak buğday bedeli	Tohumluk Buğday 2.830	x	18	50.940
Bosna muhacirîn-i İslâmiyesi için beşer kile hesabıyla tohumluk i'tâ olunacak arpa bedeli	Tohumluk Arpa 1.415	x	10	14.150
Bosna muhacirîn-i İslâmiyesi için yevmiye beher nüfusa birer kıyye itibarıyla Teşrîn-i Sânî ibtidâsına vakt-i hasada kadar verilecek iki yüz yetmiş günlük zahirenin beher kilesi on sekizer kuruş i'tâ hesabıyla bedeli	Yemeklik zehâir bedeli $\frac{1.469x270}{22}$	x	18	324.515,50
[Yekûn]				1.688.575,50

Şeref-vârid olan 12 Ağustos sene [1]316 tarihli ve yüz yirmi numaralı tezkire-i âliyye-i hazret-i vilâyet-penâhîleri mütâlaa-güzâr-ı çâkerânemiz oldu. Bosna muhacirlerinin nüfus-ı mevcudesi üzerine masârıf-ı umumiye-i iskâniyelerinin müfredat vechile ve kemâl-i itidâl ile tahmin ve iş'âr olunması irâdesini mutazammın Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı cânib-i sâmîsinden şeref-vürûd

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 286

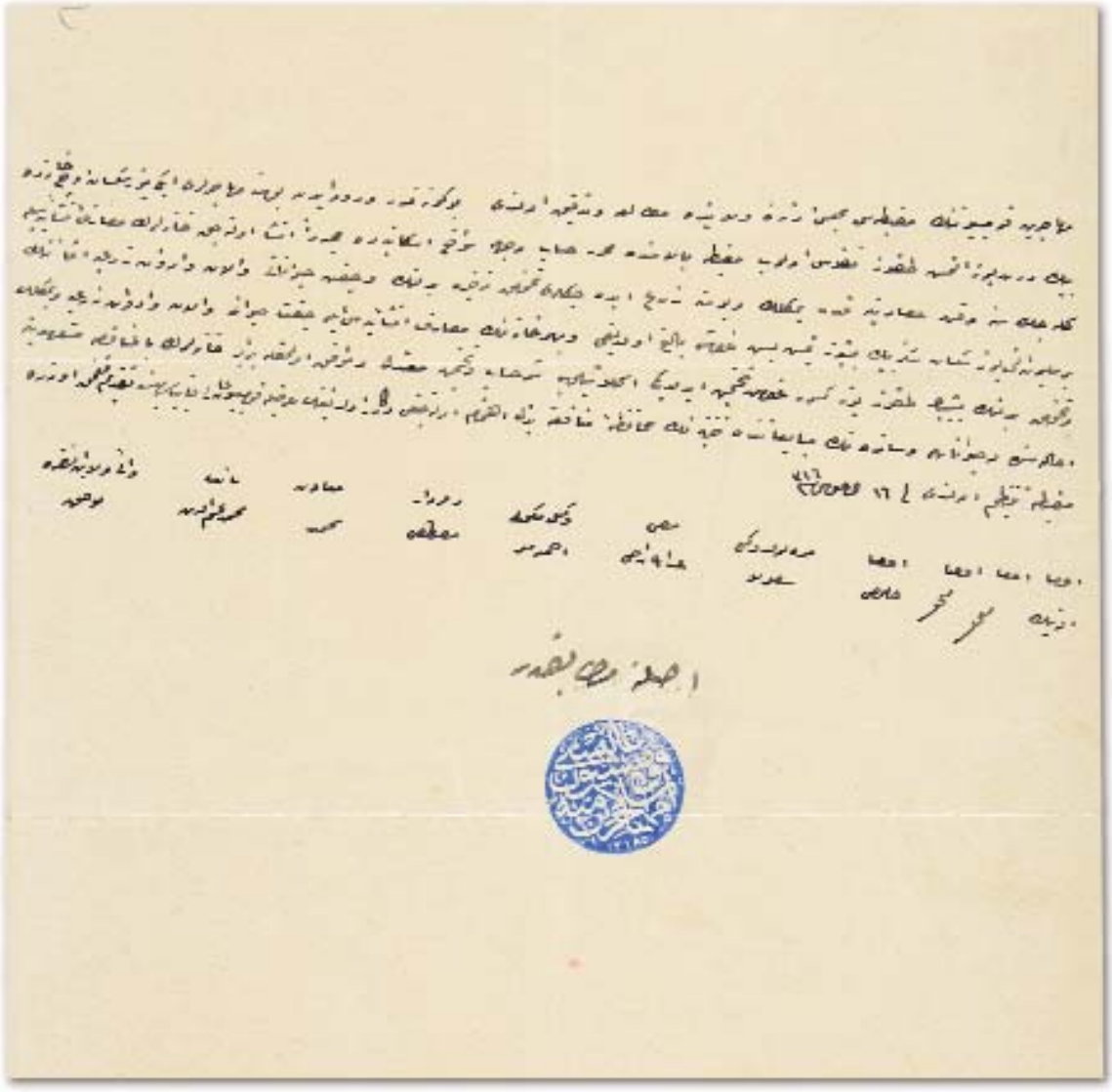

eden 29 Temmuz sene [1]316 tarihli telgrafnâme hey'et-i acizânemize havale buyurulmakla ve ol vakit muhacirîn-i merkûmenin mevcudu yüz atmış dört hânede sekiz yüz yetmiş nüfusdan ibaret bulunmakla beher hânenin masârıf-ı inşaiyesi üç bin altışar yüz kuruşdan beş yüz doksan bin dört yüz ve beher hâne için birer çiftden yüz altmış dört çift öküzün beher çifti yedi yüz ellişer kuruşdan yüz yirmi üç bin kuruş ve mezkûr sekiz yüz yetmiş nüfusun beheri için yevmî birer kıyye hesabıyla bir günlük yiyecekleri olmak lâzım gelen sekiz yüz yetmiş kıyyenin keyl-i Âsitâne'ye tahvîli ile hâsıl-ı yekûnu olan otuz dokuz kile ve on ikişer kıyye hesabıyla hânelerin ikmâl-i inşaatıyla yevm-i iskânına müsâdif olması me'mûl olan sene-i hâliye Teşrîn-i Sânîsi'nden sene-i âtiye vakt-i hasâdına kadar cem'an iki yüz yetmiş gün için on bin altı yüz yetmiş yedi keyl-i Âsitânî küsûrâtı kıyye hıntanın beher keyli râyic-i hâzıra göre hadd-i mütevassıt olarak on sekizer kuruşdan esmân-ı bâliğası olan yüz doksan iki bin yüz doksan ve sene-i hâliye güz mevsiminde veya daha sonraları zer'

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 287

olunmak üzere beher hânenin tohumluğu için hadd-i mütevassıt olarak onar kileden yüz altmış dört hâne için cem‘an bin altı yüz kırk keyl-i Âsitânî hıntanın kezâlik on sekizer kuruşdan bedelât-ı mecmû‘ası olan yirmi dokuz bin beş yüz yirmi ve kezâlik beher hânenin tohumluğu için beşer kileden sekiz yüz yirmi keyl arpanın beher kilesi hadd-i mütevassıt olarak onar kuruşdan esmânı bulunan sekiz bin iki yüz kuruş ve yüz altmış dört araba ile çift edevâtın masârıf-ı muhammenesi olan yüz ellişer kuruşdan esmân-ı mecmû‘ası olan yirmi dört bin altı yüz kuruş ki cem‘an masârıf-ı umumiye min haysü'l-mecmû‘ dokuz yüz altmış yedi bin dokuz yüz on kuruşa bâliğ olacağı 1 Ağustos sene [1]316 tarihli ve üç yüz otuz beş numaralı mazbata-i mütekaddimede arz olunmuşdu. Tarih-i mezkûrdan şimdiye kadar vürûd eden yüz on dokuz hânede beş yüz doksan dokuz nüfus zamm ve ilâve olundukda mevcudu iki yüz seksen üç hânede bin dört yüz altmış dokuz nüfusa ve hânelerin üç bin altı yüz doksan kuruşa inşa olunabileceği iki parça münakasa kâimelerinde takarrur eden bedelden anlaşılmakla emâkin masârıf-ı inşaiyyesi de bu vecihle hesab edildikde mecmû‘-ı masârıf-ı iskâniye bâlâda ale'l-müfredât gösterildiği vechile bir milyon altı yüz seksen sekiz bin beş yüz yetmiş beş kuruş elli santime resîde olunmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Ağustos sene [1]316 / [26 Ağustos 1900]

(Ankara İskân-ı Muhacirîn Komisyonu Reisi ve üyelerinin imzaları)

**

Muhacirîn Komisyonu'nun mazbatası Meclis-i İdare-i Vilâyet'den mütâlaa ve tedkik olundu. Bugüne kadar vürûd eden Bosna muhacirleri iki yüz seksen üç hânede bin dört yüz altmış dokuz nüfus olup mazbata bâlâsında muharrer hesab vechile mevâki‘-i iskâniyede müceddeden inşa olunacak hânelerin masârıf-ı inşaiyesiyle gelecek sene vakt-i hasâdına kadar yemeklik ve bu sene zer‘ edecekleri tohumluk zahire bedelinin ve çift hayvanâtı ve alât ve edevât-ı zer‘iye esmânının bir milyon altı yüz seksen sekiz bin beş yüz yetmiş beş kuruşa bâliğ olduğu ve beher hânenin masârıf-ı inşaiyesi ile çift hayvanı ve alât ve edevât-ı zer‘iye ve yemeklik ve tohumluk bedelinin beş bin dokuz yüz küsûr kuruş tahmin edildiği anlaşılıp şu hesab ve tahmin mu‘tedil ve muvâfık olunmakla beraber hânelerin bi'l-münakasa müteahhidîne ihalesinde ve hayvanât ve sairenin mübâya‘asında hazinenin muhafaza-i menâfiine bezl-i ihtimâm olunacağı derkâr olduğunun arzıyla komisyon-ı âlî-i cânib-i sâmîsine takdim kılınmak üzere mazbata tanzim olundu.

Fî 16 Ağustos sene [1]316 / [29 Ağustos 1900]

(Ankara valisi ve Muhacirîn-i İslâmiye Komisyonu üyelerinin imzaları)

A. MKT. MHM, 510/27

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 288

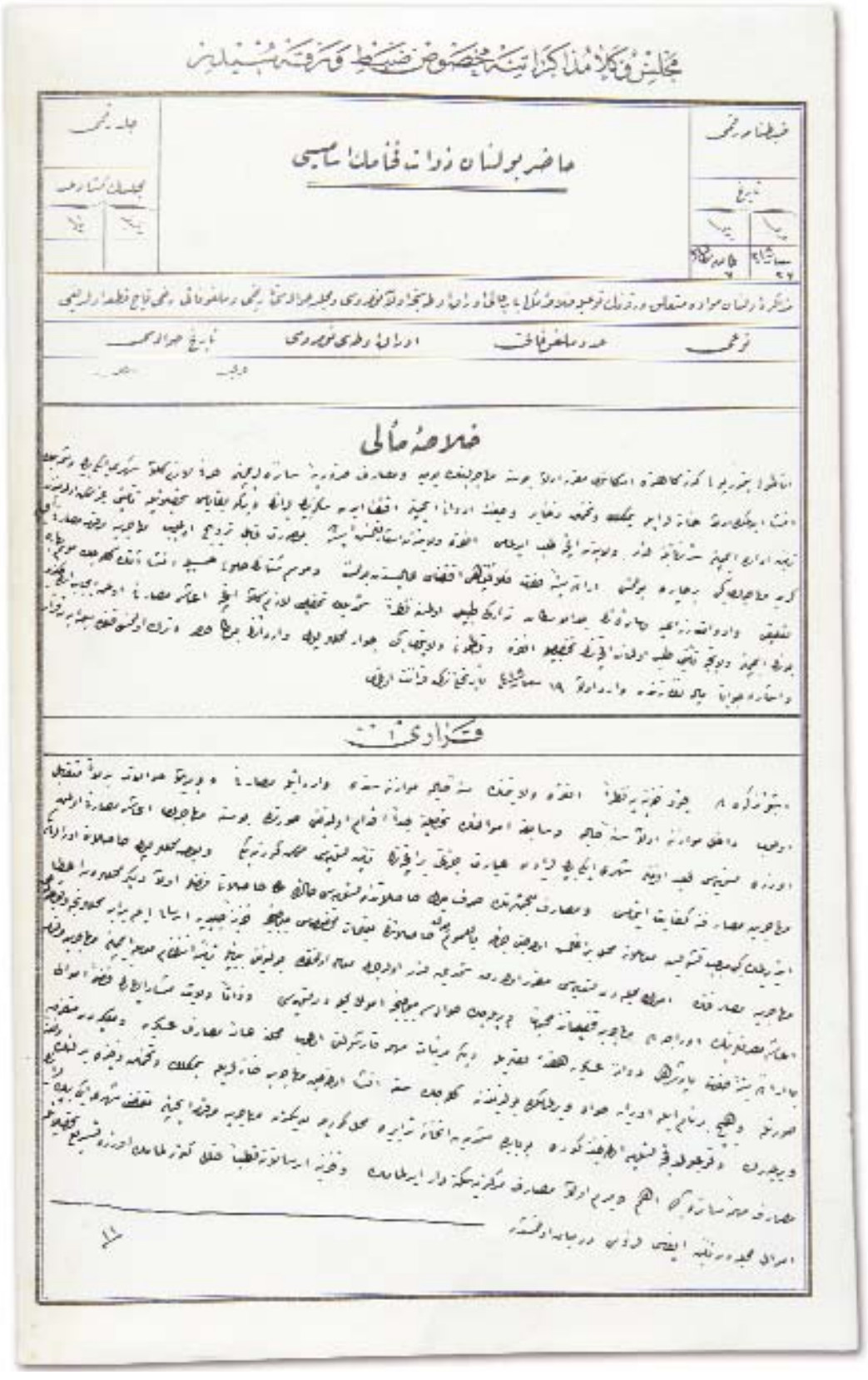

مجلس وکلا مذاکراتنه مخصوص ضبط ورقه‌سیدر

ضبطنامه رقمی

حاضر بولنان ذوات فخامتلو اسامیسی

جلد رقمی

مجلسک کشادیدر

تاریخ

مذاکره‌لرینه مواد متعلق ورقه‌نک توعیه خلاصه مآلی باب عالی اوراق اوطه‌سنجه اولان نومروسی و مجلسه حواله‌سی تاریخی و ملفوفاتی رقمی تاج قطعه اولدیغی

توعی — عدد ملفوفاتی — اوراق اوطه‌سی نومروسی — تاریخ حواله‌سی

خلاصه مآلی

[illegible]

قراری

[illegible]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 289

ANADOLU DEMİRYOLU GÜZERGAHINDA İSKÂN EDİLECEK BOSNA MUHACİRLERİNİN MASRAFININ KARŞILANMASI

Anadolu demiryolu güzergahında iskân edilecek Bosna muhacirlerinin zaruri ihtiyaçları için aylık iki bin, inşa edilecek hane, yemeklik, tohumluk zahire ve çift hayvanı ve gereçleri için gereken sekiz bin liranın Ankara Vilayeti gelirlerinden karşılanamayacağının bildirilmesi ve Maliye Nezareti'nin havalesi neticesinde Meclis-i Vükela'nın muhacir masraflarının vilayet gelirlerinden karşılanmasına dair kararı

PODMİRİVANJE TROŠKOVA BOSANSKİH MUHADŽİRA KOJİ ĆE BİTİ NASELJENİ DUŽ PRUGE U ANADOLİJİ

Nakon obavjesti ankarskog vilajeta da nije u mogućnosti da obezbijedi novac potreban za podmirivanje potreba bosanskih muhadžira koji će biti naseljeni duž pruge u Anadoliji i to mjesečno dvije hiljade lira za neophodne potrebe i još osam hiljada lira koje su potrebne za izgradnju kuća, hranu, sjeme, volove i alatke, vilajet je ovo prenio ministarsvu finansija te na kraju je vijeće zastupnika donijelo odluku da se ovi troškovi imaju podmiriti od rutinskih primanja vilajeta

20/12/1900

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır

Hulâsa-i Meâli

Anadolu Demiryolu güzergâhında iskânları mukarrer olan Bosna muhâcirlerinin yevmiye ve masârıf-ı zaruriye-i saireleriyçün sarfı lâzım gelen şehrî iki bin ve şimdilik inşa edilmekde olan hâneler ile yemeklik ve tohumluk zehayir ve çift edevâtı için iktizâ eden sekiz bin liranın vergi bakayası tahsilâtıyla te'mini gayr-ı mümkün olduğundan te'min-i idare için sene nihayetine kadar vilâyetden akçe taleb edilmemesi Ankara Vilâyeti'nden iş'âr kılınmış ise de bu suret kâbil-i tervîc olmayıp muhacirîn-i merkûme masârıfı için Girid muhacirleri gibi bir çare bulunması irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî iktizâ-yı âlîsinden bulunmasına ve mevsim-i şitânın hülûlu hasebiyle inşaatın gelecek mevsim-i bahara ta'lîkı ve edevât-ı ziraiye ve sairenin ba'de'l-iskân tedariki tabiî olmasına nazaran şimdilik tahsisi lâzım gelen akçe iâşe masârıfı olmak icab edeceğinden bunun için vilâyetçe te'mini taleb olunan akçenin tahsisiyle Ankara ve Kastamonu Vilâyeti gibi civar mahaller pul vâridâtının buna hasr ve terk olunması hakkında sebk eden karar ve iş'âra cevaben Maliye Nezâreti'nden vârid olan 19 Şaban sene [1]318 tarihli tezkire kırâet olundu.

Kararı

İşbu tezkirede kuyûd-ı hazineye nazaran Ankara Vilâyeti'nin sene-i hâliye muvâzenesinde vâridatıyla masârıfı ve verilen havalât bedelâtı mütekâbil olup dahil-i muvâzene olan sene-i hâliye ve sâbıkâ emvâlinin tahsiline cidden ikdâm olunduğu suretde Bosna muhacirleri iâşe masârıfı olmak üzere tesviyesi taleb olunan şehrî iki bin liradan ibaret cüz'î bir akçenin te'min-i tesviyesi mümkün göründüğü ve bazı mahaller pul hasılâtı oralardaki muhacirîn masârıfına kifayet etmemesi ve masârıf-ı mebhûsenin sırf pul

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 290

hasılâtından tesviyesi halinde hasılâtı fazla olan diğer mahallerden i'tâ etdirilmek gibi mûcib-i teşvîş-i muamelâta mahal bırakılmış olacağı cihetle bilumum pul hasılâtının talimat-ı mahsusası mûcebince Hazine-i Celîle'ye irsâli ile beraber mahallerince vuku bulacak muhacirîn masârıfının emvâl-i mahalliyeden tesviyesi mukarrer olarak şimdiye kadar ol vechile muamele olunmakda bulunduğu beyânıyla te'min-i intizam-ı muamele için muhacirîn-i merkûme iâşe masraflarının oraca da muhacirîn tahsisâtına mahsûben verilecek havalesi mûcebince emvâl-i mahalliyeden tesviyesi ve zaten vilâyet-i müşârunileyhânın fazla-i emvâli bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî devâir-i askeriye haftalıklarıyla diğer mürettebât-ı mühimme karşılığı olup mahalline aid masârıf-ı askeriye ve mülkiyeden müteferrik suretle ve hiçbir nâm ile oraya havale verilmemekde bulunduğundan gelecek sene inşa olunacak muhacirîn hâneleriyle yemeklik ve tohumluk zahire bedelinin def'aten verilerek vuku buldukça tesviye olunacağına göre bu bâbda şimdiden ittihâz-ı tedâbîre mahal görülemediğinden muhacirîn-i merkûme için muktezî şehrî iki bin liranın masârıf-ı mühimme-i saire gibi ehemm ü mübrem olan masârıf-ı merkeziye sektedâr edilmemek ve hazine irsâlâtına kat'iyyen halel getirilmemek üzere tesrî'-i tahsilâtıyla emvâl-i mahalliyeden tesviye-i ifası lüzumu dermiyân olunmuşdur. Suret-i iş'ârâta nazaran gelecek mevsim-i bahara ta'lîk edildiği cihetle şimdilik tahsisi iktizâ eden akçe sırf iâşe masrafı idüğü anlaşılıp bunun te'hir ve ta'viki ise kat'â caiz olamayacağından vilâyet-i mezkûrece emvâl-i umumiyesi tahsilâtından Hazine-i Celîle hissesi bulunan yüzde yetmiş beşden muhacirîn-i merkûme iâşe masârıfının serî'an tahsis ve i'tâsı iktizâ edeceğinden nezâret-i müşârunileyhâya cevaben iş'ârı ve Dahiliye Nezâreti'ne de malumat i'tâsı tezekkür kılındı.

Fî 27 Şaban sene [1]318 - Fî 7 Kânûn-ı Evvel [1]316 / [20 Aralık 1900]

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

MV, 101/36

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 291

BOSNA MUHACİRLERİNİN SELANİK'TEN İSTANBUL'A KADAR OLAN SEVK MASRAFLARI

Bosna'ya gelen muhacirlerin sayısının fazlalığı ve bunların Selanik'ten İstanbul'a kadar olan sevk masrafları için çok paraya ihtiyaç duyulduğu, ancak imkansızlıklar sebebiyle muhacirlerin Selanik'te uzun müddet kalamayacağı ve perişan bir hale düşecekleri, Muhacirin Komisyon-ı Alisi'nin ise masrafların çıkarılan muhacir pulları bedelinden karşılanması talebi üzerine, Maliye Nezareti'nin masrafın Vilayet gelirlerinden karşılanması yönünde görüş bildirdiği

TROŠKOVİ POTREBNİ ZA TRANSPORT BOSANSKİH MUHADŽİRA İZ SOLUNA ZA İSTANBUL

Zbog velikog broja bosasnkih muhadžira koji su došli u Solun i velikih troškova potrebnih za njihov transport iz Soluna za Istanbul te zbog nedostataka u svakom pogledu oni neće moći duže ostati u Solun. Na osnovu toga Visoka Komisija za Muhadžire je mišljenja da se troškovi podmire korišćenjem markica koji su izdate specijalno za potrebe muhadžira

17/01/1901

Huzur-ı Sâmî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Bu sene hicret eden muhacirlerin şu sırada külliyet üzere gelmeğe başladığından ve Selanik'den Dersaâdet'e kadar masârıf-ı sevkiyesi yine o nisbetde külliyetli mebâliğe muhtac ve halbuki bi'd-defaât arz olunduğu vechile te'min-i idare-i askeriye hususunda tesadüf olunan imkânsızlık derkâr bulunduğundan muhacirîn-i merkûmenin tûl müddet Selanik'de dûçâr-ı sefalet olmalarına ve muhacirînin Selanik'de tekessürü yüzünden ahvâl-i sairenin hudûsüne meydan kalmamak üzere masârıf-ı mezkûrenin esasen bu iş için ihdâs buyurulan muhacir pulları esmânından tesviyesine müsaade buyurulması vâki olan arz ve istirhâm-ı acizî üzerine Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden mevrûd fî 28 Teşrîn-i Sânî sene [1]316 tarihli telgrafnâmede Selanik Vilâyeti'ne münhasır kalmak suretiyle Muhacirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı cânibinden Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne tebliğ buyurulduğu iş'âr olunmuş iken Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden vilâyet defterdarlığına gelen telgrafda muhacirîn-i merkûme masârıf-ı sevkiyesinin emvâl-i umumiyeden tesviyesi iş'âr olunmakda ise de vilâyetin emvâlinde olan adem-i istitâ'at devam etdikçe muhacirînin dahi sevk ve i'zâmı te'hirâta ve müşkilâtdan ve kendileri sefalete dûçâr olmakdan kurtulamayacağından merhamet ve ma'delet-i hazret-i Padişahî'ye münâfî bulunan Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin işbu iş'âr-ı ahîrinin ref'iyle Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin iş'ârı üzerine muhacirîn-i merkûme masârıf-ı sevkiyesinin mevzû'unlehi vechile muhacir pulları esmânından tesviyesine emr i'tâ etdirilmesi zımnında ifa-yı muktezâsı müsterhamdır, fermân.

Fî 19 Kânûn-ı Evvel sene [1]316 / [1 Ocak 1901]

Selanik Valisi
Hasan

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 292

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 293

Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi'ne

Pul hasılâtından vilâyetlerce akçe sarfına Maliye Nezâreti gayr-ı müsaid bulunması ve Selanik Vilâyeti dahi emvâl-i saireden tesviye-i masârıf olunamayacağını beyân eylemesi cihetiyle komisyon-ı âlîce bu bâbda arz olunanabilecek bir mütâlaa olmayıp telgrafnâmenin ehemmiyet-i mündericâtına göre tekrar Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne icra-yı tebligât buyurulması vâbeste-i re'y-i âlîdir.

Fî 14 N. sene [1]318 / [5 Ocak 1901]

**

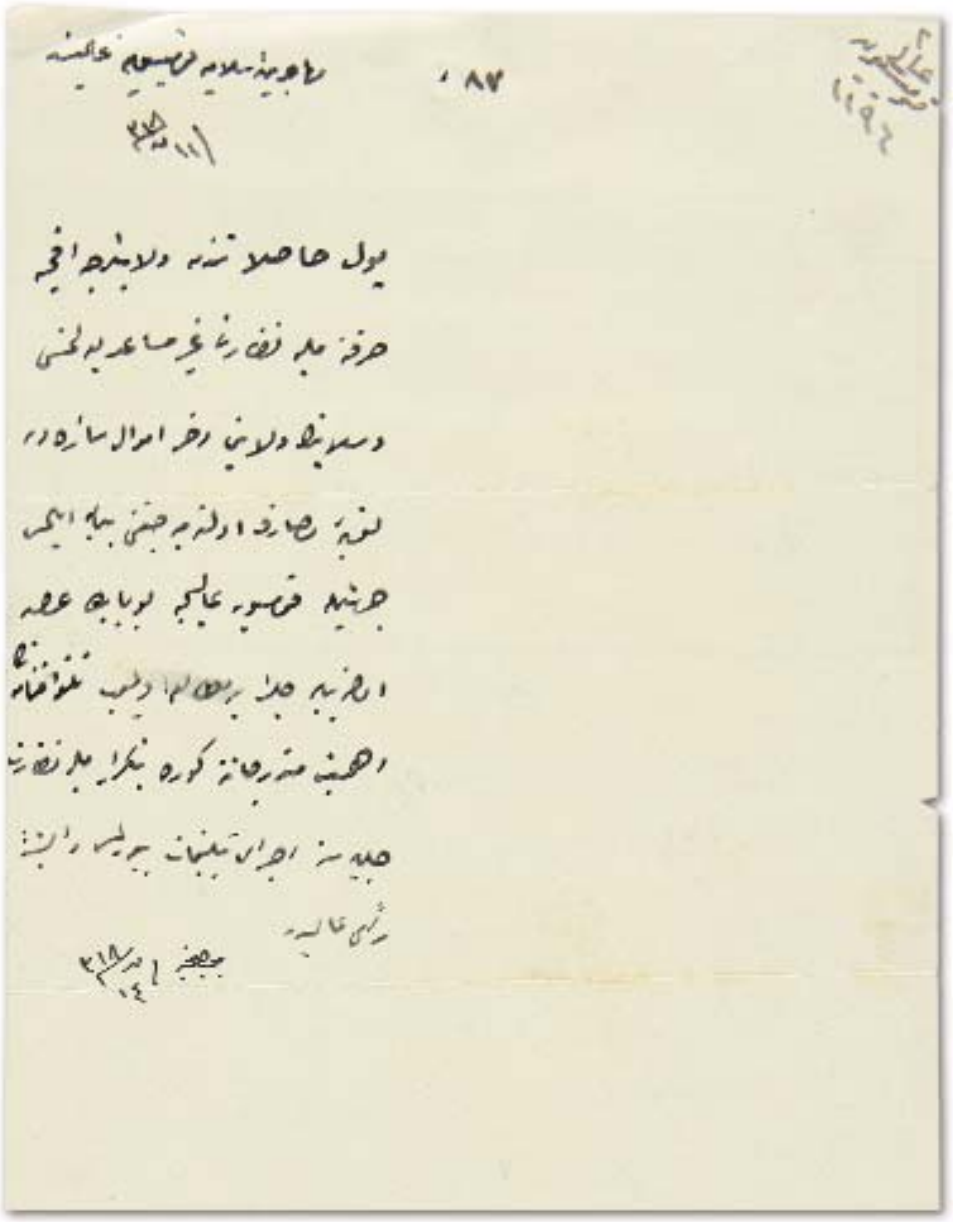

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 294

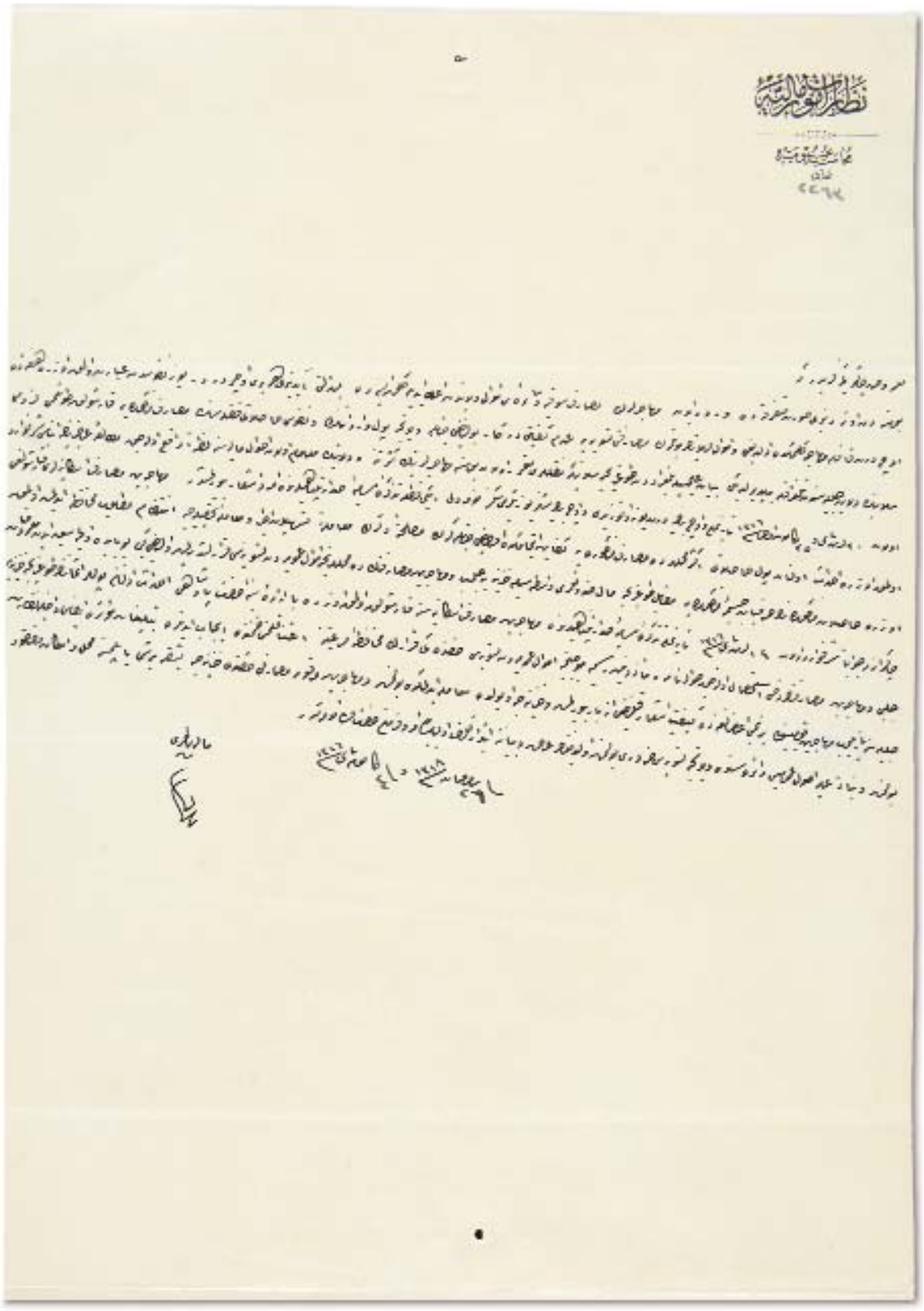

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 295

Nezâret-i Umûr-ı Maliye
Muhasebe-i Umumiye
Aded
2263

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Bosna'dan öteden beri suret-i müteferrikada vürûd eden muhacirlerin masârıf-ı sevkiye ve sairesi emvâl-i vilâyetden i'tâ edilegelmiş ise de beş-altı aydan beri her biri üçer-dörder yüz nüfusdan ibaret olmak üzere haftada üç dört kafile muhacir gelmekde olduğu ve emvâl-i vilâyetin bunların masârıfını tesviyeye adem-i kifayeti derkâr bulunduğu cihetle vilâyetçe pul vâridâtının ve nüfus hasılâtı fazlasının masârıf-ı mezkûreye karşılık tutulması lüzumu Selanik Vilâyet-i Celîlesi'nden telgrafla bildirildiği beyân-ı âlîsiyle Belgrad'dan doğruca Selanik'e nakilleri mukarrer olan Bosna muhacirlerinin kesretine ve vilâyetin malum olan ahvâl-i maliyesine nazaran vâki olacak mütâlaa-i acizînin inbâsı şeref-vârid olan 20 Teşrîn-i Sânî ve 25 Kânûn-ı Evvel sene 1316 tarihli ve üç bin dört yüz otuz yedi ve üç bin sekiz yüz yirmi sekiz numaralı iki kıt'a tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîlerinde emr u iş'âr buyurulmuşdur. Muhacirîn masârıf-ı iskâniyeleri karşılığı olmak üzere ihdâs olunan pul hasılâtı ekser mahallerde masârıf-ı mezkûreye kifayet etmemekde olduğu cihetle gerek maslahaten ve gerek muameleten teshîlât icra ve muamele-i tahsiliyece intizam matlûb-ı mahafaza edilmiş olmak üzere hasılât-ı mezkûrenin sarfiyât-ı cesîme-i mezkûreye mukabil doğruca mal sandıkları vasıtasıyla hazineye celb ve muhacirîn masârıfının da mahallerince emvâl-i umumiyeden tesviyesi kararlaşdırılmış olduğu gibi bu bâbda evvelce sebk eden ma'rûzât-ı çâkerâneme cevaben şeref-vârid olan 14 Teşrîn-i Sânî sene 1316 tarihli tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîlerinde muhacirîn masârıf-ı iskâniyesine karşılık olmak üzere bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî ihdâs olunan pullar esmânının doğruca hazineye celbi ve muhacirîn masârıfının dahi istihsâl olunacak havalenâme ve me'zûniyet-i resmiye mûcebince emvâl-i umumiyeden tesviyesi hakkındaki kararın muhafaza-i mer'iyetine itina kılınması zımnında icab edenlere tebligât-ı müessire ifası Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne yazılıp Muhacirîn Komisyonu Birinci Azâlığı'na da keyfiyet iş'âr kılındığı izbâr buyurulmuş ve hazinece o yolda muamele edilmekde bulunmuş ve muhacirîn-i merkûme masârıfı hakkında hazinece başka bir şey yapılmasına mahal ve imkân mefkûd bulunmuş ve binâenaleyh usul-ı umumîsi dairesinde vilâyetçe tesviyesi zarurî bulunmuş olduğunun arz u beyânına ibtidâr kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Ramazan sene 1318 ve fî 4 Kânûn-ı Sânî sene 1316 / [17 Ocak 1901]

Maliye Nâzırı
(İmza)

A. MKT. MHM, 512/5

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 296

81

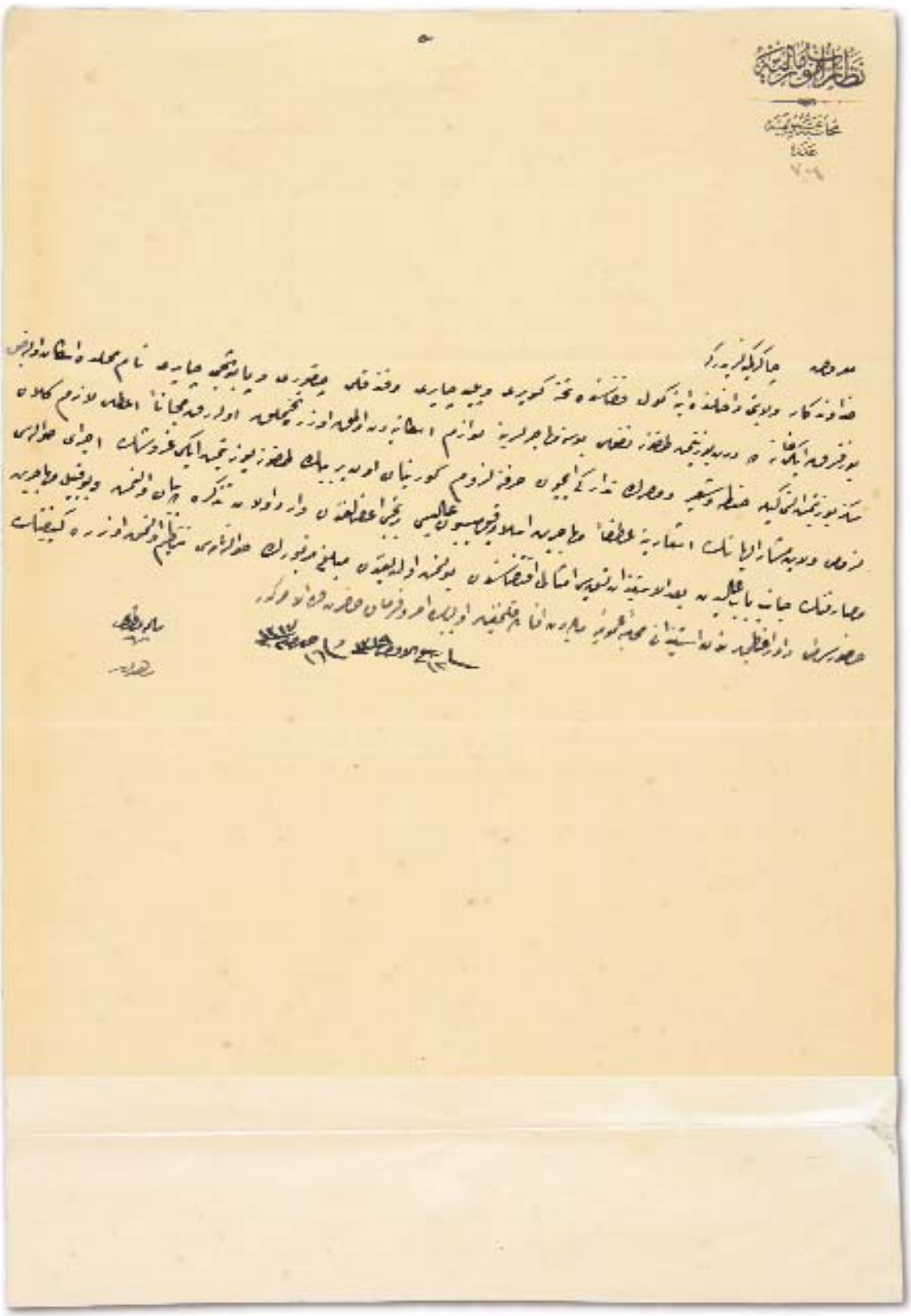

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 297

HÜDAVENDİGÂR VİLAYETİ CİVARINDAKİ BOSNA MUHACİRLERİNİN TOHUMLUK İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

Hüdavendigâr Vilayeti'nin İnegöl Kazası'nda Tahtaköprü, Pelidçayırı, Fındıklıçukuru ve Papucçuçayırı civarında iskân olunacak Bosna muhacirleri için gerekli tohumluğun temini

OBEZBJEĐİVANJE SJEMENA ZA BOSANSKE MUHADŽİRE KOJİ SU NASELJENİ U OKOLİNİ HUDAVENDİGAR VİLAJETA

Obezbjediti potrebno sjeme za bosanske muhadžire koji će biti naseljeni u vilajetu Hudavendigar u kasabi Inegol i okolna sela Tahtakopru, Pelidčajiri, Findikličukuru i Pabuččučajiri

29/06/1901

Nezâret-i Umûr-ı Maliye
Muhasebe-i Umumiye
Aded
704

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hüdavendigâr Vilâyeti dahilinde İnegöl Kazası'nda Tahtaköprü ve Pelidçayırı ve Fındıklıçukuru ve Papuççuçayırı nâm mahalde iskân olunacak yüz kırk iki hânede dört yüz yetmiş dokuz nüfus Bosna muhacirlerine levâzım-ı iskâniyeden olmak üzere tohumluk olarak meccânen i'tâsı lâzım gelen sekiz yüz yetmiş altı kile hınta ve şa'îr ve mısırın tedariki için sarfına lüzum görünen on bir bin dokuz yüz yetmiş iki kuruşun icra-yı havalesi lüzumu vilâyet-i müşârunileyhânın iş'ârına atfen Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan vârid olan tezkirede beyân olunmuş ve bu kabîl muhacirîn masârıfının cânib-i Bâbıâli'den ba'de'l-istîzân tesviyesi emsâli iktizâsından bulunmuş olduğundan meblağ-ı mezbûrun havalenâmesi tanzim olunmak üzere key-fiyetin huzur-ı sâmî-i dâver-i a'zamîlerinden istîzânı Muhasebe-i Umumiye-i Maliye'den ifade kılınmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 12 Rebîülevvel sene 1319 ve fî 16 Haziran sene 1317 / [29 Haziran 1901]

Maliye Nâzırı
Zühdü

A. MKT. MHM, 514/14

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 298

82

BOSNA'DAN GELEN VE ANKARA'DA İSKÂN EDİLEN MUHACİRLERE AİT İSTATİSTİKİ BİLGİLER

Bosna'dan gelen ve Ankara'da iskân edilen muhacirlerin, geldikleri ve iskân edildikleri bölgeleri, sayılarını, iskân edildikleri bölgelerin eski ve yeni adları ile kendileri için inşa olunan yerlerin planlarını gösteren cetvel, liste, kroki ve haritanın takdim edildiğine dair Muhacirin İskân Heyeti Reisi Ali Saib Paşa'nın arizası

STATİSTİČKİ PODACİ O BOSANSKİM MUHADŽİRİMA KOJİ SU NASELJENİ U ANKARİ

Izvještaj predsjednika vijeća za naseljavanje muhadžira Ali Saib Paše o mjestu odakle su došli i mjestu gdje su naseljeni, njihov broj, stara i nova imena mjesta gdje su naseljeni te planovi zgrada koji su izgradeni za njihove potrebe, liste i karta

23/07/1901

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 299

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Saye-i âtıfet-vâye-i cenâb-ı veli-ni'met-i bî-minnet-i hazret-i a'zamîde nefs-i Ankara ile Haymana ve Zîr ve Sivrihisar Kazaları dahilinde derdest-i inşa bulunan Bosna muhacirleri hânelerinin mevâki'-ı mezbûreye azîmetle teftişâtı hakkındaki ma'rûzat-ı ubeydânemin mütemmimi olarak bu kerre müfredatıyla tafsilât-ı lâzımeyi mübeyyin tanzim olunan cedvel ve eşkâl ve haritanın hâk-i pây-ı mekârim-ihtivâ-yı hazret-i Hilâfet-penâhîye takdîmi ve melfûf mütekaddem pusula-i acizîde muharrer esâmî-i cedîde manzûr-ı âlî-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî ve makrûn-ı müsaade-i seniyye-i hazret-i Padişahî buyurulduğu takdirde Ankara merkezi Haymana ve Zîr Kazaları dahilindeki mevâki'-i iskâniyenin ol vechile tevsîminin istîzânı ma'razında takdim-i arîzaya ictisâr kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fî 3 Rebîülâhir sene [1]3l9 ve fî 6 Temmuz sene [1]3l7 / [20 Temmuz 1901]

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârî'den ve
Teftîş-i Askerî Komisyon-ı Âlîsi
Azâsından İskân-ı Muhâcirîn Hey'eti Reisi
Ferik Hasan Sadi ibn Ali Saib

**

Saye-i ihsân-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde Ankara vilâyet-i şahanesi dahilinde Bosna muhacirîn-i İslâmiyesine mahsus inşa olunan hânelerin bulunduğu mevaki' esâmîsi.

Esâmî-i Cedîde		Esâmî-i Atîka
1	Feyz-i Hamîdî	Ankara şehrinin şarkında inşâ olunan
2	Selimiye	Haymana merkezinde
3	Burhaniye	Ördek Gölü
4	Kadiriye	Kesikkavak
5	Süleymaniye	Yaylakoyak
6	Hamidâbâd	Çingirli Barutlu
7	Ahmediye	Hoşlaröreni
8	Bayezid	Karapınar
9	Tevfikiye	Üçpınarlar
10	Fatih	Tatarhamzalı
11	Lütf-i Hamîdî	İnceğiz ma'a Çemen
12	Zıll-ı Hamîdî	Afşar
13	Halimiye	Hacıuzun
14	İhsaniye	Dutluca
15	Ertuğrul	Kapaklı
16	Mesudiye	Surtak

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 300

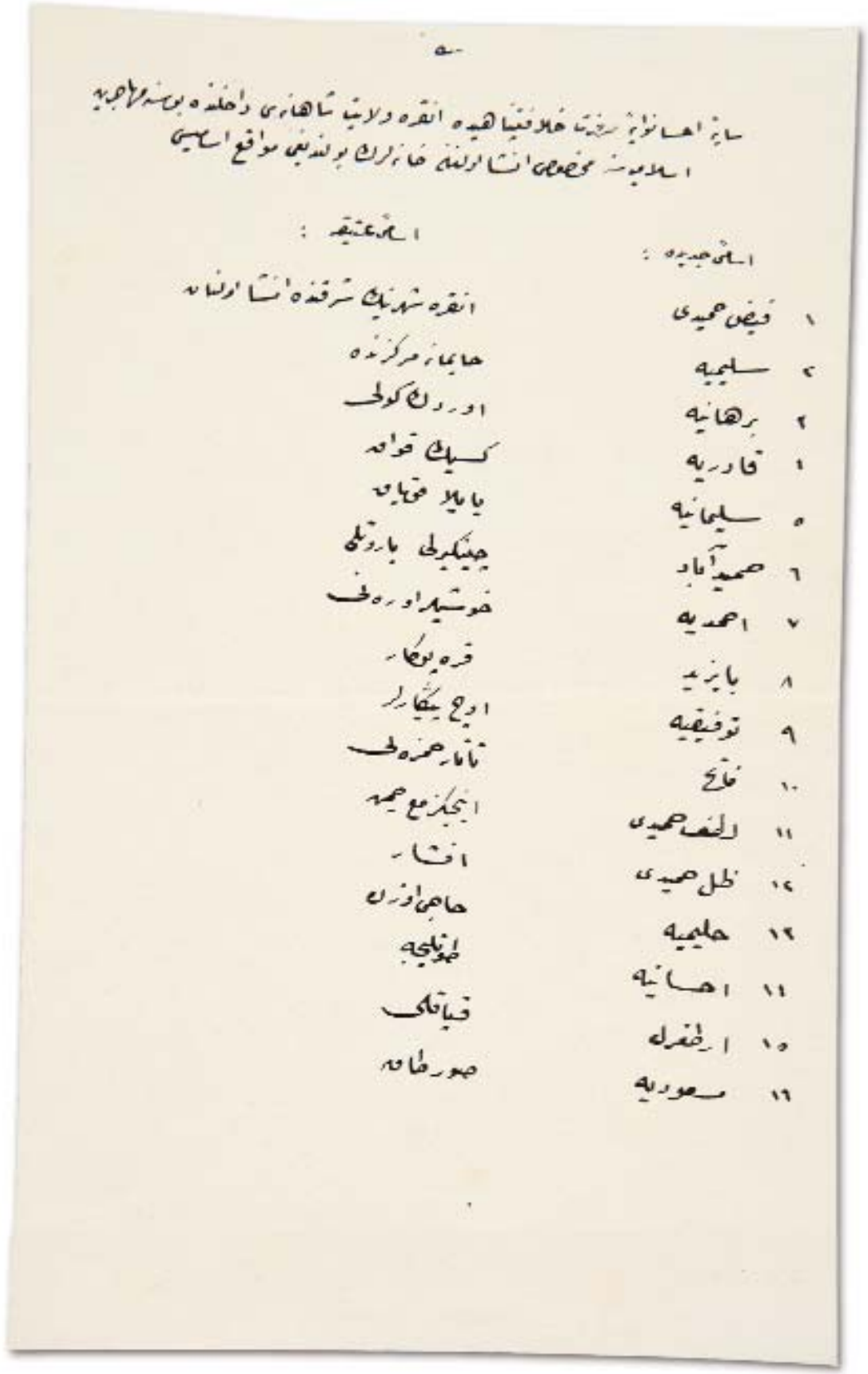

٥

سایهٔ احسان نوایهٔ حضرت خلافتپناهیده انقره ولایت شاهانه‌سی داخلنده بوسنه مهاجرین
اسلامیه‌سنه مخصوص انشا اولنان خانه‌لرك بولندیغی مواقع اسامیسی

اسامی جدیده :	اسامی عتیقه :
١ فیض حمیدی	انقره شهرینك شرقنده انشا اولنان
٢ سلیمیه	حایمانه مرکزنده
٣ برهانیه	اوردك کولی
٤ قادریه	کسیك قواق
٥ سلیمانیه	یایلا قویاق
٦ حمیدآباد	چینکیرلی باروتلی
٧ احمدیه	خوشیلر اوره‌نی
٨ بایزید	قره‌پوکار
٩ توفیقیه	اوچ پیکارلر
١٠ فاتح	تاتار حمزه‌لی
١١ لطف حمیدی	اینجکز مع چمن
١٢ ظل حمیدی	افشار
١٣ حلیمیه	حاجی اوزن
١٤ احسانیه	طوتلیجه
١٥ ارطغرل	قپاقلی
١٦ مسعودیه	صورطاق

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 301

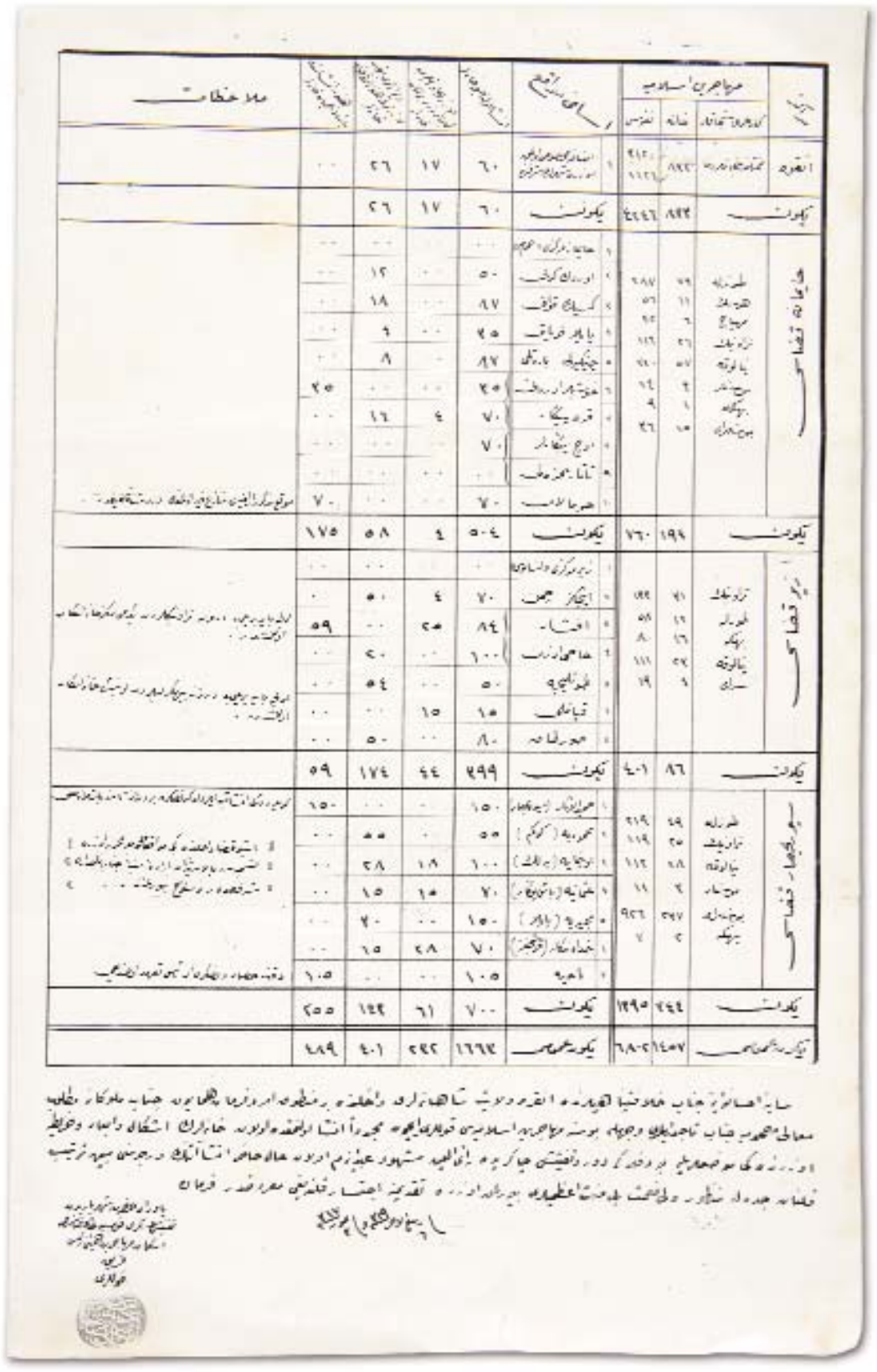

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 302

Merakiz	Muhacirîn-i İslamiye			Esami-i Mevâki		İnşa Olunacak Haneler	Üzerleri Örtülüp Temlik Üzere Bulunan Haneler	Duvarları Bitip Üzerleri Henüz Örtülmeyen Haneler	Henüz İnşaasına Başlanmayan Haneler	MÜLÂHAZÂT
	Geldikleri Sancaklar	Hâne	Nüfus							
Ankara	Muhtelif Sancaklardan	833	Kebîr 312 Sagîr 1.126	1	Esnafa mahsûs olmak üzre şehrin şarkında	60	17	26		
Yekûn		833	4.246	Yekûn		60	17	26		
Haymana Kazası				1	Haymana Merkezi "Hamam"					
	Tuzla	74	287	2	Ördek Gölü	50	-	12		
	Hersek	11	56	3	Kesik Kavak	87	-	18		
	Mıhiyâc	6	22	4	Yayla Koyak	35	-	4		
	Travnik	26	116	5	Çingirli Barutlu	87	-	8		
	Banaluka	57	220	6	Hoşılar Öreni	35	-	-	5	
	Mostar	4	14	7	Karapınar	70	4	16		
	Bihke	1	9	8	Üçpınarlar	70	-	-		
	Bosnasarayı	15	36	9	Tatar Hamzalı	-	-	-		
					Humalan	70	-	-	0	Mevkî'-i mezkûr arâzîsi münâzaun-fîh derdest-i tahkîkdir.
Yekûn		194	670		Yekûn	504	4	58	175	
	Travnik	31	133	1	Zîr Merkezi "İstanos"	-	-	-	-	
	Tuzla	12	58	2	İnceğiz Çemen	70	4	50	-	
Zir Kazası	Bihke	16	80	3	Afşar	84	25	-	59	Evvelce yapdırılup derûnuna Travnik[li]ler-den yirmi sekiz hâne iskân olunmuşdur.
	Banaluka	23	111	4	Hacı Uzun	100	-	20	-	
	Saray	4	19	5	Dutluca	50	-	54	-	
				6	Kapaklı	15	15	-	-	Evvelce yapdırılup derûnuna Bihkelilerden on beş hâne iskân olunmuşdur.
				7	Surtak	80	-	50	-	
Yekûn		86	401		Yekûn	399	44	174	59	

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 303

Merakiz	Muhacirîn-i İslamiye			Esami-i Mevâki		İnşa Olunacak Haneler	Üzerleri Örtülüp Temlik Üzere Bulunan Haneler	Duvarları Bitip Üzerleri Henüz Örtülmeyen Haneler	Henüz İnşaasına Başlanmayan Haneler	MÜLÂHAZÂT
	Geldikleri Sancaklar	Hâne	Nüfus							
Sivrihisar Kazası	Tuzla	49	219	1	Hamidü'l-âsâr (Sivrihisar)	150	-	-	150	Köylerdeki inşaat ilerledikden sonra birden inşasına başlanacağı,
	Travnik	25	119	2	Mahmûdiye (Güğüm)	55	-	55	-	"İşbu kazâ dâhilindeki mevaki'in vech-i muharrer üzre tesmiyesine bi'l-istîzân
	Banaluka	28	112	3	Orhâniye (Pelek)	100	18	28	-	irâde-i seniyye-i cenâb-ı tâc-dârî şeref-sudûr ve sünûh buyurulmuş-dur."
	Mostar	3	12	4	Osmâniye (Başpınar)	70	15	15	-	
	Bosnasaray	237	926	5	Mecîdiye (Yayla)	150	-	30	-	
	Bihke	2	7	6	Hüdâvendigâr (Kuşçağız)	70	28	15	-	
				7	Nâhiye	105	-	-	105	Vakt-i hasaddan sonra inşâsı ta'ahhüd olunduğu
Yekûn		344	1.395		Yekûn	700	61	143	255	
Yekûn-ı Umûmî		1.457	6.802		Yekûn-ı Umûmî	1.663	232	401	489	

Sâye-i ihsân-vâye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîlerinde Ankara Vilâyet-i Şahaneleri dâhilinde ber-mantûk-ı emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne matlûb-ı me'âlî-mashûb-ı cenâb-ı tâcdârîleri vechile Bosna muhacirîn-i İslâmiyesi kulları içün müceddeden inşa olunmakda olan hânelerin eşkâl ve eb'âd ve harita üzerindeki mevzileriyle bu defa ki devr u teftîş-i çâkerîde re'yü'l-ayn meşhûd-ı ubeydânem olan hâl-i hâzır inşaatının derecesini mübeyyin tertîb kılınan cedvel manzûr-ı veli-nimet bî-minnet-i a'zamîleri buyurulmak üzre takdimine ictisâr kılındığı ma'rûzdur, fermân.

Fî 6 Rebîülâhir sene [1]319 ve fî 3 Temmuz sene [1]317 / [23 Temmuz 1901]

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârî'den ve Teftîş-i Askerî Komisyonu
Azâsından İskân-ı Muhacirîn Hey'eti Re'îsi Ferîk Kulları
Hasan Sadi ibn Ali Saib

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 304

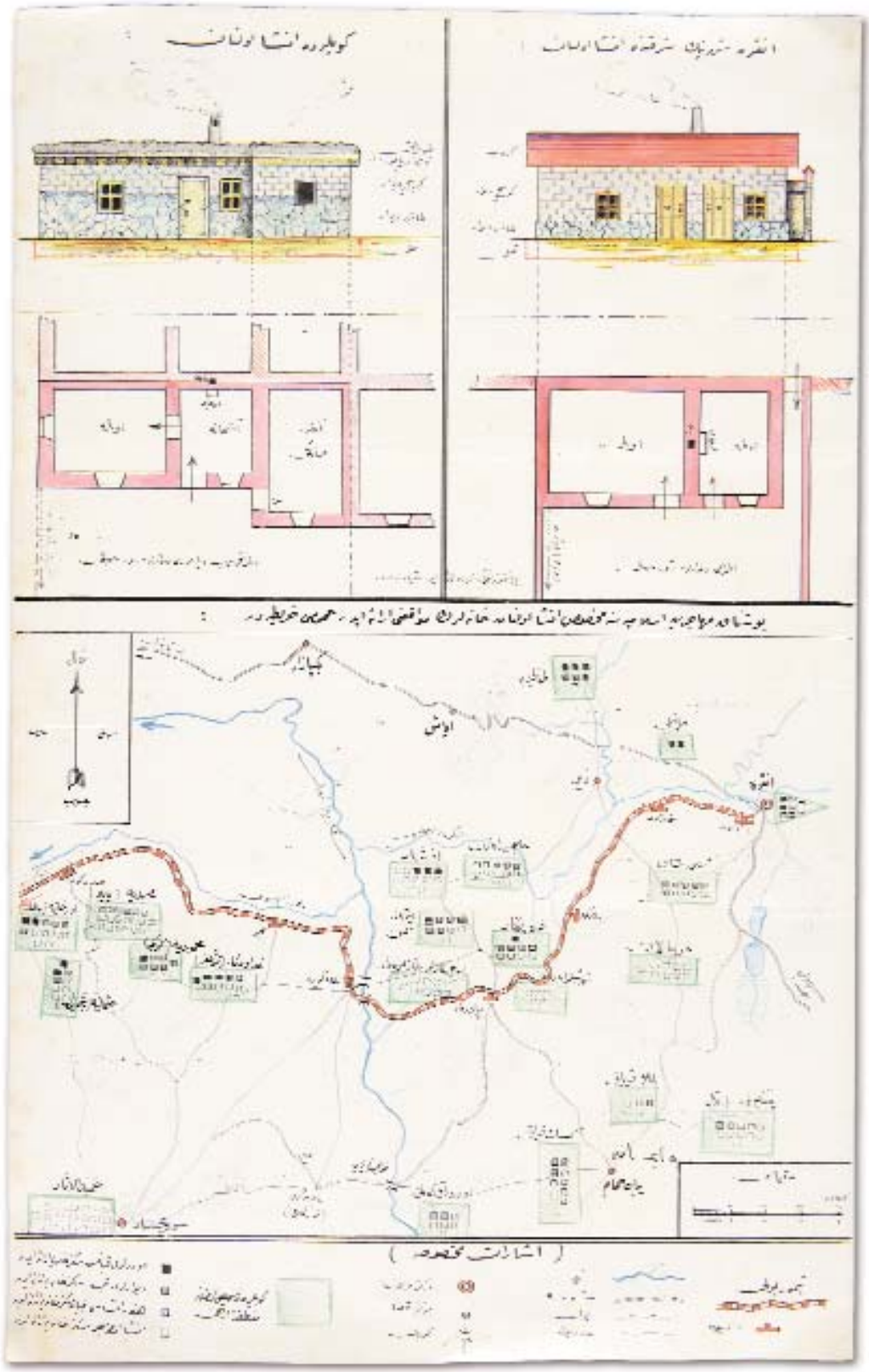

Y. MTV, 218/79

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 305

KARAMÜRSEL'DE MUHACİRLER İÇİN CAMİ VE OKUL YAPILMASI

Kırk hane Bosna muhaciri iskân edilen Karamürsel Kazasının Tahtalı mevkiinde taş ve kerestesi kendileri tarafından karşılanmak, işçiliği de yine kendileri tarafından yapılmak kaydıyla bir cami ile mektep yapılması ve bunun için gerekli olan üç bin kuruşun da hükümet tarafından karşılanmasına izin verilmesi

IZGRADNJA DŽAMIJE I ŠKOLE U KARAMURSELU ZA POTREBE MUHADŽIRA

U mjestu Tahtali kod Karamursela gdje je naseljeno četrdeset familija bosanskih muhadžira dozvoljeno je da se isplate tri hiljade groša od strane vlade za izgradnju džamije i škole pod uslovom da oni obezbijede kamen i drvenu japiju

06/11/1902

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:26 Page 306

Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı Cânib-i Sâmîsi'ne

Devletli efendim hazretleri

Çâkerleri kırk hâne Bosna muhacirlerinden olup saye-i merâhim-vâye-i hazret-i Hilâfet-penahîde bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Şehinşâhî Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden i'zâm kılınan hey'et-i kirâm ma'rifetiyle Karamürsel Kazası'nda Tahtalı nâm mevkide iskânımız itmâm kılınıp hududumuz dahi irâe ve tahdîd kılınmış ve fakat mezkûru'l-miktar hâne halkı için bir cami-i şerif ile bir bâb da mektebe eşedd-i ihtiyac derkâr bulunduğundan ve kereste ile malzeme-i sairesi taraf-ı kemterânemizden tedarik etmek ve bedenen dahi çalışmak üzere üç bin kuruşla husûle geleceği hey'et miyânında bulunan mühendis efendi tarafından beyân olunmuş olduğundan şerâit-i mezkûre ile bir cami-i şerifle bir de mektebin inşası hususunun icab edenlere emr u fermân buyurulmasını istid'â ve istirhâm eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Ağustos sene[1]318 / [18 Ağustos 1902]

Karamürsel Kazası'na tâbi Tahtalıhamam
mevkiinde sâkin Bosna muhacirleri nâmına Hasan

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 307

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Kırk hâne Bosna muhacirleri iskân edilen Karamürsel Kazası'nın Tahtalı mevkiinde taş ve kerestesi taraflarından tedarik olunmak ve esna-yı inşada kendileri de çalışmak şartıyla üç bin kuruşla bir bâb cami-i şerifle mekteb inşası mümkün olacağından bahisle meblağ-ı mezbûrun i'tâsı istid'âsını hâvî muhacirîn-i merkûme nâmına Hasan imzasıyla Komisyon-ı Âlî'ye verilen arzuhâl leffen huzur-ı âlî-i cenâb-ı Sadâret-penahîlerine takdim olunmasına ve müceddeden teşkil olunan muhacirîn karyelerinde cami ve mekteb inşası muktezâ-yı irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhîden bulunmasına binâen mebağ-ı mezbûrun sarfı zımnında mahalline me'zûniyet i'tâsı hususunun Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne emr u iş'ârı irâde ve re'y-i âlî-i cenâb-ı fehâmet-penâhîlerine mütevakkıfdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 15 Cemâziyelâhir sene [1]320 ve fî 5 Eylül sene [1]318 / [9 Eylül 1902]

Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâsı Rıza

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 308

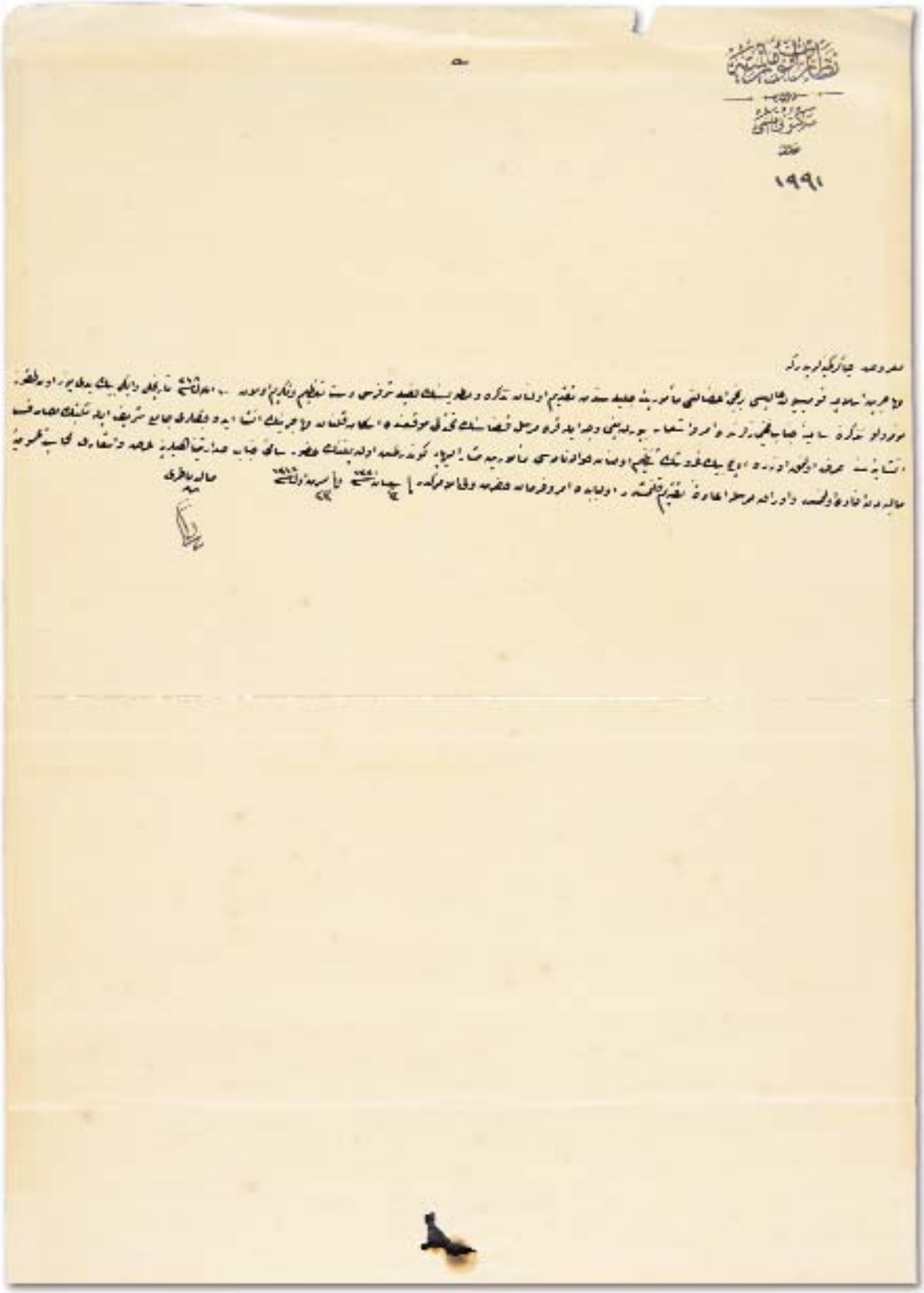

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 309

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kırk hâne Bosna muhaciri iskân edilen Karamürsel Kazası'nın Tahtalı mevkiinde taş ve kerestesi taraflarından tedarik olunmak ve inşaatda kendileri de çalışmak üzere üç bin kuruşla bir cami-i şerif ve bir mekteb inşası mümkün olacağından bahisle meblağ-ı mezbûrun i'tâsı muhacirîn-i merkûme nâmına istid'â olunduğuna ve meblağ-ı merkûmun sarfı zımnında mahalline me'zûniyet verilmesi lüzumuna dair Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'nın 15 Cemâziyelâhir sene [1]320 tarihli ve 53 numaralı tezkiresi leffen savb-ı devletlerine irsâl kılınmakla mûcebince iktizâsının ifa ve keyfiyetin inbâsına ve melfûfların iadesine himmet.

18 Cemâziyelâhir sene [1]320 - 18 Eylül sene [1]318 / [22 Eylül 1902]

**

Nezâret-i Maliye
Mektubî Kalemi
Aded
1991

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı Memuriyet-i Celîlesi'nden takdim olunan tezkire ve matvîsinin leffiyle şeref-res-i dest-i ta'zîm ve tekrîm olan 10 Eylül sene [1]318 tarihli ve iki bin yedi yüz on dokuz numaralı tezkire-i sâmiye-i cenâb-ı fahîmânelerinde emr u iş'âr buyurulduğu vechile Karamürsel Kazası'nın Tahtalı mevkiinde iskân kılınan muhacirînin inşa edecekleri cami-i şerif ile mektebin masârıf-ı inşaiyesine sarf olunmak üzere üç bin kuruşun tanzim olunan havalenâmesi memurîn-i müşârunileyhâya gönderilmiş olduğunun huzur-ı sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhîlerine arz u iş'ârı Muhasebe-i Umumiye-i Maliye'den ifade olunmuş ve evrak-ı mürsele iadeten takdim kılınmışdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Şaban sene 1320 ve fî 23 Teşrîn-i Evvel sene 1318 / [6 Kasım 1902]

Maliye Nâzırı
(İmza)

A. MKT. MHM, 520/7

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 310

84

BURSA TRİLYE'DE EV YAPABİLMESİ İÇİN BOSNA MUHACİRİ MEHMED'E PARA YARDIMI

Ailesiyle Bursa Tirilye'ye iskân edilen Bosna Muhacirlerinden Mehmed'in fakirliği dolayısıyla, ev inşası için gereken 2.000 kuruşun harcanmasına Sadaret tarafından izin verilerek paranın Hüdavendigar Vilayeti'ne havale edildiği

POMOĆ U NOVCU BOSASNKOM MUHADŽİRU MEHMEDU DA NAPRAVİ KUĆU U TRİLJE KOD BURSE

Zbog velokog siromaštva bosanskog muhadžira Mehmeda koji je doselio sa familijom u Trilje kod Burse, 2.000 groša potrebnih za izgradnju njegove kuće su odobreni od strane vlade i poslani u vilajet Hudavendigar

02/04/1903

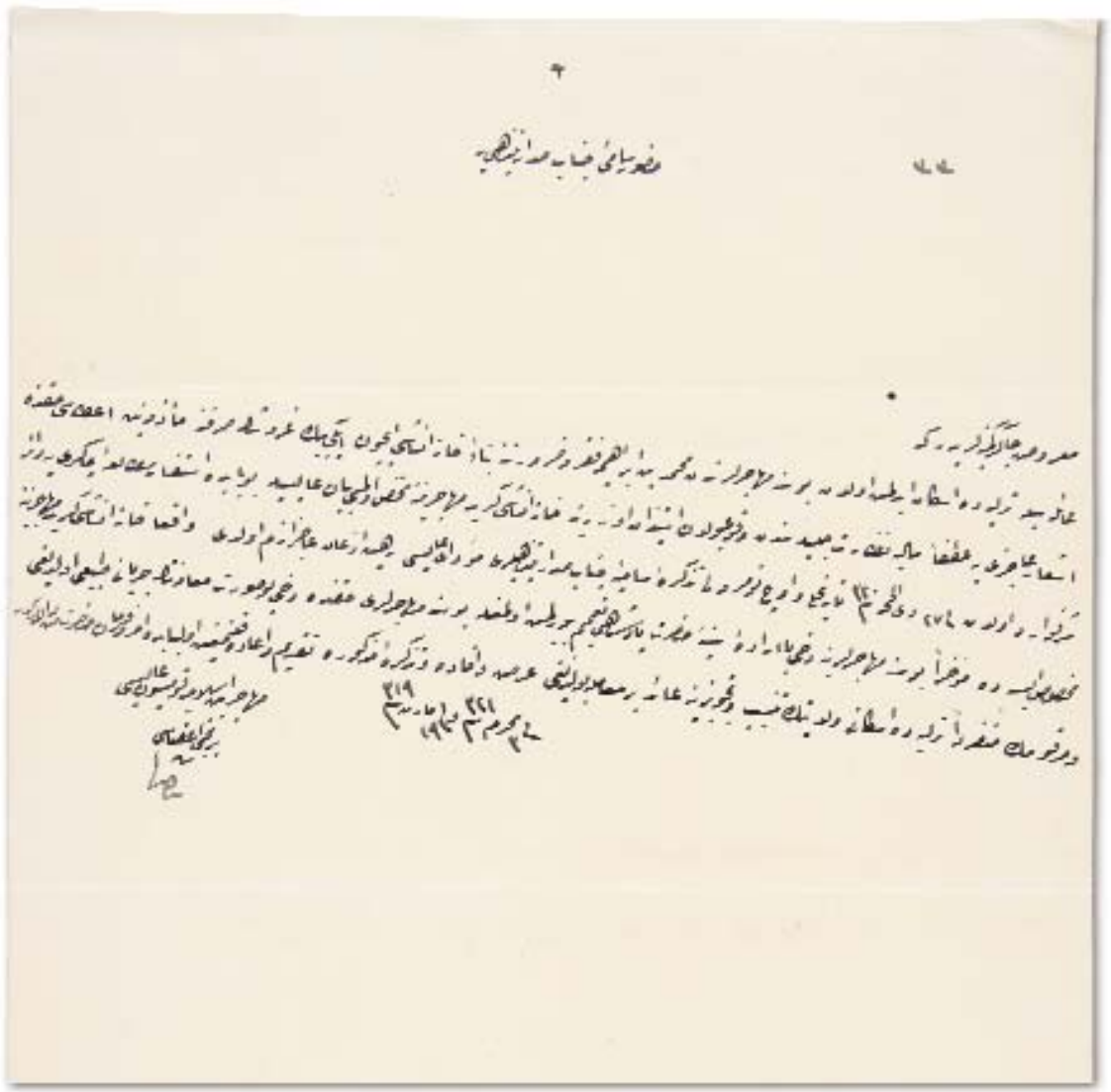

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 311

Huzur-ı Sâmî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Ailesiyle Trilye'de iskân edilmiş olan Bosna muhacirlerinden Mehmed bin İbrahim'e fakr u zaruretine binâen hâne inşası için iki bin kuruşun sarfına me'zûniyet i'tâsı hakkında iş'âr-ı acizîye atfen Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden vuku bulan istîzân üzerine hâne inşası Girid muhacirînine muhtas olması beyân-ı âlîsiyle bu bâbda istifsâr-ı muamele-i çâkerîye dair şeref-vârid olan fî 27 Zilhicce sene [1]320 tarihli ve üç numaralı tezkire-i sâmiye-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri müeddâ-yı âlîsi rehin-i iz'ân-ı acizânem oldu. Vâkı'a hâne inşası Girid muhacirînine mahsus ise de muahharan Bosna muhacirlerine dahi bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî ta'mîm buyurulmuş olmakla Bosna muhacirleri hakkında dahi bu suret-i muâvenetin cereyânı tabiî olduğu ve merkûmun münferiden Trilye'de iskânı vilâyetin tensîb ve tecvîzine aid bir muamele bulunduğu arz ve ifade ve tezkire-i mezkûre takdim ve iade kılınmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Muharrem sene [1]321 ve fî 19 Mart sene [1]319 / [1 Nisan 1903]

Muhacirin-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi
Birinci Azâsı
Rıza

**

Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

24 Zilhicce sene [1]320 ve 80 numaralı tezkire-i devletlerine cevabdır:

Ailesiyle Trilye'de iskân edilmiş olan Bosna muhacirlerinden Mehmed bin İbrahim için inşasına lüzum gösterilen hâne hakkında sebk eden istifsâra cevaben Muhacirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan gelen tezkirede hâne inşası Girid muhacirlerine mahsus ise de ahîren bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî Bosna muhacirlerine de ta'mîm edildiğinden bu suret-i muâvenetin onlar hakkında dahi cereyânı tabiî ve merkûm Mehmed'in münferiden Trilye'de iskânı vilâyetin tensîbine mübtenî bulunduğu iş'âr olunmuş ve şu hâl Hüdavendigâr Vilâyetince sarfına me'zûniyet istenilen iki bin kuruşun Muhacirîn İdaresi'nin tahsisâtına mahsûben ve iş'âr-ı devletleri mûcebince icra-yı havalesi münasib görülmüş olmakla ifa-yı muktezâsına himmet.

4 Muharrem sene [1]321 - 23 Mart sene [1]319 / [2 Nisan 1903]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 312

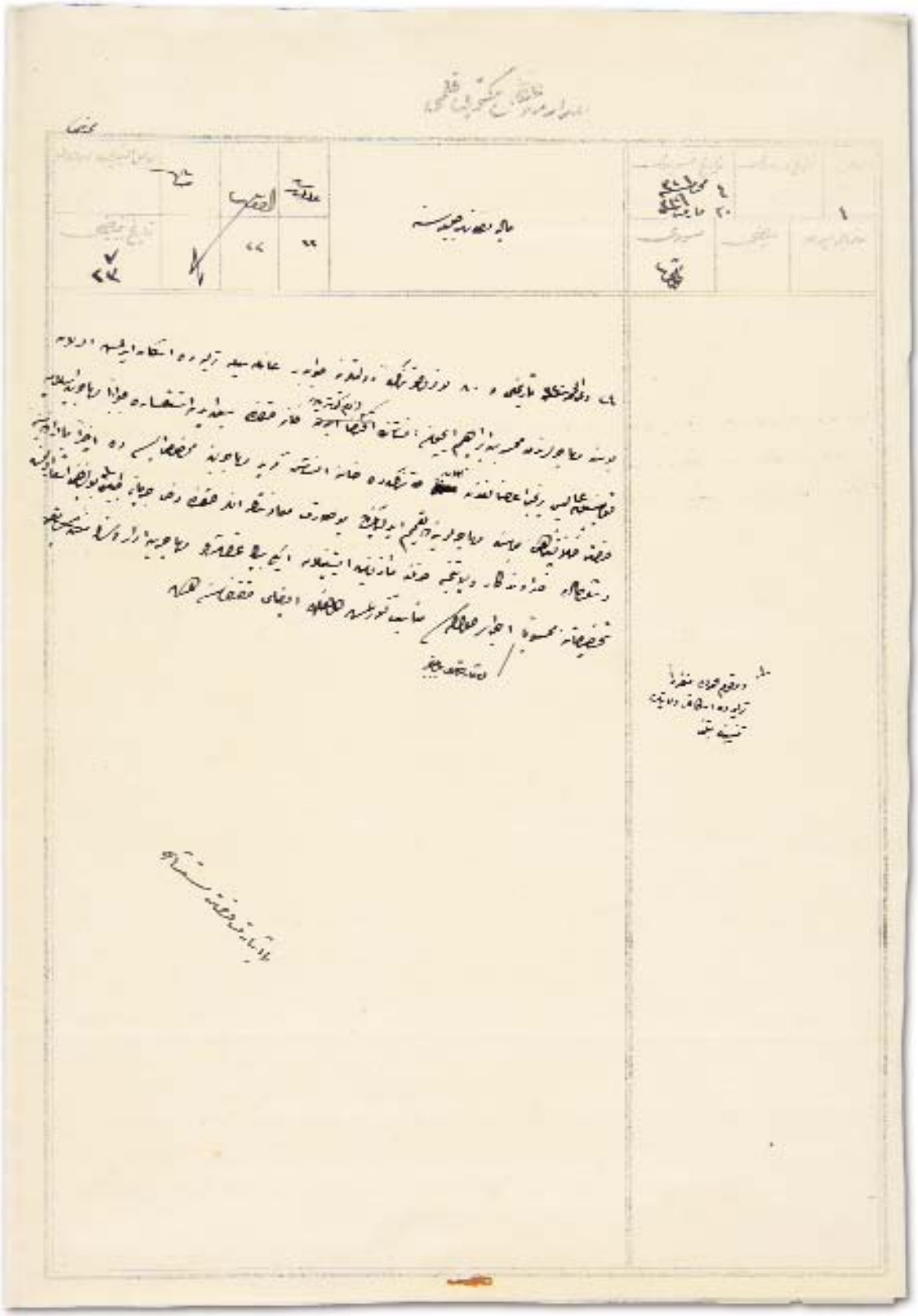

A. MKT. MHM, 521/35

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 313

BOSNALI MUHACİR HOCA ABDÜLLATİF'E MAAŞ BAĞLANMASI

Yirmi sene önce Bosna'dan Karahisar-ı Sahib'e hicret eden Hoca Abdüllatif Efendi'nin meydana gelen yangın sebebiyle bütün herşeyi yanmış olduğundan kendisine uygun bir miktar maaş bağlanması

DODİJELJİVANJE PLATE BOSANSKOM MUHADŽİRU ABDULLATİF HODŽİ

Hodža Abdullatif koji je prije dvadeset godina doselio iz Bosne u Karahisar-ı Sahib je izgubio sve što je imao zbog požara pa je zbog toga odlučeno da mu se dodijeli mjesečna plata

06/04/1908

Dahiliye Mektubî Kalemi

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Bundan yirmi sene mukaddem Bosna'dan hicret ederek Karahisar-ı Sahib'de ahz u i'tâ ile te'min-i maişet etmekde olduğu hâlde vuku bulan harîkde kâffe emti'ası muhterik olması üzerine hâl-i ihtiyacda kalmış olan Hoca Abdüllatif Efendi'ye te'min-i maişete medâr olmak üzere beledî vâridâtından şehrî altmış kuruş tahsis kılınmış ise de meblağ-ı mezbûr havâyic-i zaruriyesini te'min edemediği cihetle münasib mikdar maaş tahsisi istid'âsında bulunduğundan ve ulemadan olan ve hâl-i şeyhûhetde bulunan mûmâileyhin zaruret içinde olduğundan bahisle sadaka-i ser-me'âlî-i efser-i hazret-i Hilâfet-penâhî olmak üzere münasib mikdar maaş tahsisi hakkında Karahisar-ı Sahib Sancağı Meclis-i İdaresi'nden alınan 5 Eylül sene [1]324 tarihli ve üç yüz altmış numaralı mazbata ol bâbda isti'tâfı mutazammın mûmâileyh tarafından nezâret-i acizîye gönderilen arzuhâl ile beraber takdim kılındı. İcra-yı icabı menût-ı re'y-i sâmî-i Sadâret-penâhîleridir ol bâbda.

Fî 4 Rebîülevvel sene [1]326 - Fî 23 Mart sene [1]324 / [6 Nisan 1908]

DH. MKT, 1244/85

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 314

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 315

TAŞLICA'DA MANASTIR ARAZİLERİNE YERLEŞTİRİLEN MUHACİRLERİN NAKLİ

Taşlıca dahilinde Aya Triyan ve Bane manastırlarına aid araziye muhacir iskân olunduktan sonra yapılan araştırmada arazilerin manastırlara aid olduğunun ortaya çıkması üzerine muhacirlerin nakledilerek devlete ait boş arazilere iskân edilmeleri kararı

TRANSPORT MUHADŽİRA KOJİ SU SMJEŠTENİ NA MANASTİRSKİM POSJEDİMA U TAŠLİDŽİ

Nakon izvršenog ispitivanja ustanovljeno je da muhadžiri koji su smješteni u Tašlidži, smješteni na manastirskoj zemlji pa zbog toga je odlučeno da se muhadžiri premjeste na državnu zemlju
21/05/1910

Dahiliye Nezâreti
Muhaberât-ı Umumiye Dairesi
Şube 1

Kosova Vilâyet-i Behiyyesi'ne

Taşlıca dahilinde mevâki'-i malumede Aya Triyan ve Bane manastırlarına aid araziye muhacir iskân olunmuş ise de arazi-i mezkurenin manastırlara aidiyeti ol bâbdaki üç kıta fermân-ı âlî ve hududnâme ile sâbit bulunduğu ifade edilmiş ve ferâmîn-i âlîye ile hududnâmenin tevdî' olunan suretleri leffen irsâl kılınmış olduğundan tahkikât ve tedkikât-ı lâzıme icrasıyla arazi-i mebhûsun anhümânın beyân edilen manastırlara aidiyeti tahakkuk etdiği ve oralara fi'l-vâki muhacirîn iskân edilmiş olduğu halde bunların arazi-i hâlîye-i emiriyeden bulunan diğer münasib mahallere nakliyle manastır arazisinin terk ve iadesi keyfiyetin inbâsı hususunda himmet.

Fî 8 Mayıs sene [1]326 / [21 Mayıs 1910]

DH. MUİ, 96-1/47

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 316

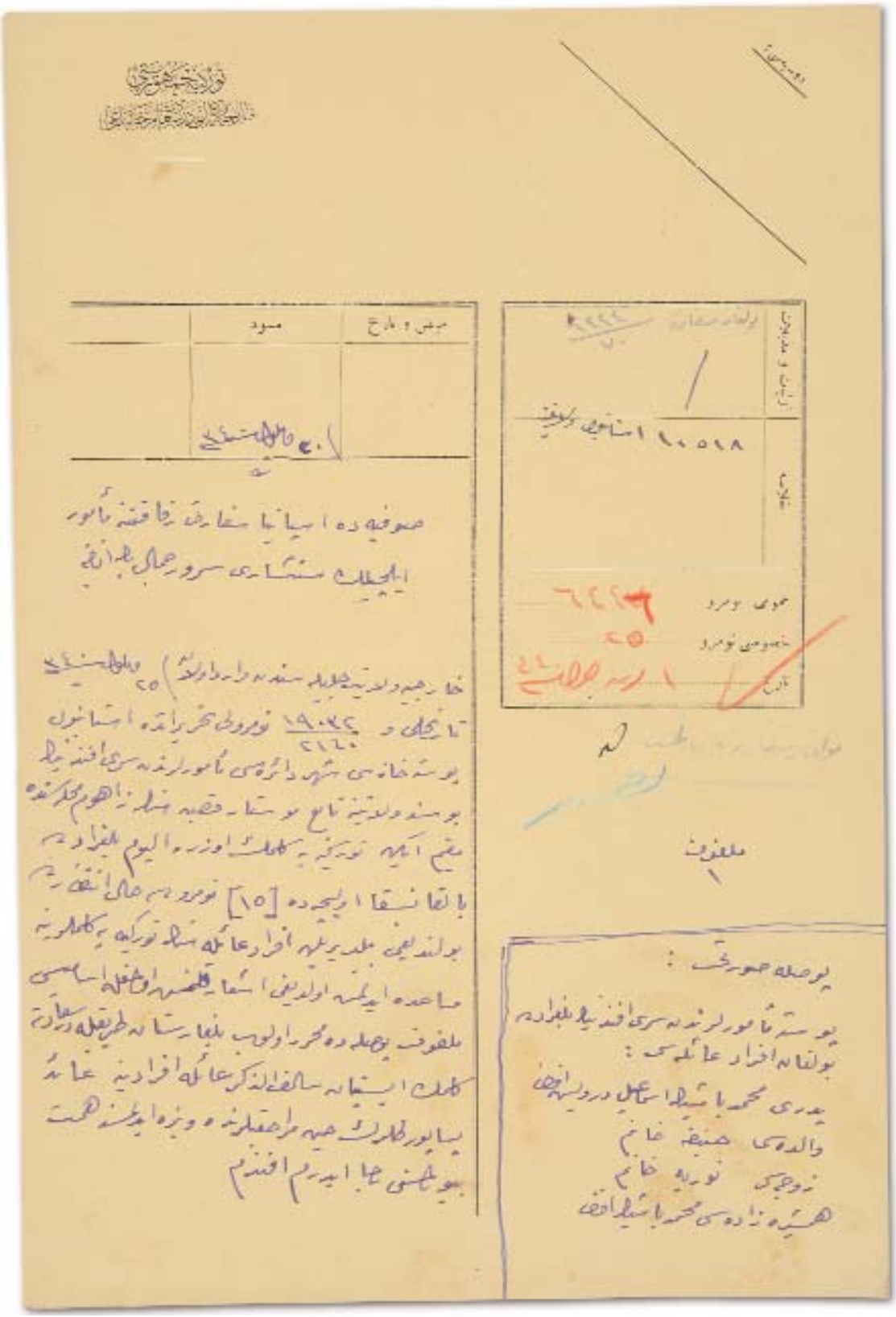

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 317

İSTANBUL POSTAHANESİ MEMURLARINDAN SIRRI EFENDİ'NİN, MOSTAR'DAKİ AİLESİNİ GETİRMESİNE İZİN VERİLDİĞİ

İstanbul Postahanesi memurlarından Sırrı Efendi'nin, Mostar'da oturan ve Türkiye'ye göç etmek üzere Belgrad'da bekleyen ailesinin, göç etmelerine izin verildiği ve göçün Bulgaristan üzerinden İstanbul'a olacağından pasaportlarının vize edilmesine dair Hariciye Vekaleti emri

DOZVOLA SİRRİ EFENDİJİ DA SVOJU PORODİCU İZ MOSTARA DOVEDE U İSTANBUL GDJE RADİ KAO SLUŽBENİK U POŠTİ

Naredba ministarstva vanjskih poslova da se daju vize za članove porodice Sirri efendije koji radi kao službenik u pošti u Istanbulu koji čekaju na dozvolu u Beograd da preko Bugarske dopuluju u Istanbul

01/10/1924

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
Dersaâdet Murahhaslığı

Sofya'da İspanya Sefâreti Refakatine Memur Elçilik Müsteşarı

Server Cemal Beyefendi'ye

Hariciye Vilâyeti Celîlesi'nden vârid olan fî 25 Eylül sene [1]340 tarihli ve 19032/2160 numaralı tahrirâtda İstanbul Postahânesi Şehir Dairesi memurlarından Sırrı Efendi'nin Bosna Vilâyeti'ne tâbi Mostar Kasabası'nın Zahom Mahallesi'nde mukim iken Türkiye'ye gelmek üzere el-yevm Belgrad'da Balkanska Uliçe'de [15] numarada hâl-i intizârda bulunduğu bildirilen efrâd-ı ailesinin Türkiye'ye gelmelerine müsaade edilmiş olduğu iş'âr kılınmış olmakla esâmîsi melfûf pusulada muharrer olup Bulgaristan tarîkıyle Dersaâdet'e gelmek isteyen sâlifü'z-zikr aile efrâdına aid pasaportların hîn-i müracaatlarında vize edilmesine himmet buyurulmasını rica ederim, efendim.

Fî 30 Eylül sene [1]340 / [1 Ekim 1924]

Pusula Sureti

Posta memurlarından Sırrı Efendi'nin Belgrad'da bulunan efrâd-ı ailesi

Pederi Mehmed Başik İsmail Derviş Efendi Validesi Hanife Hanım

Zevcesi Nuriye Hanım, Hemşirezâdesi Mehmed Başik Efendi

HR. İM, 119/2

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 318

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 319

SAĞLIK
ZDRAVLJE

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 320

88

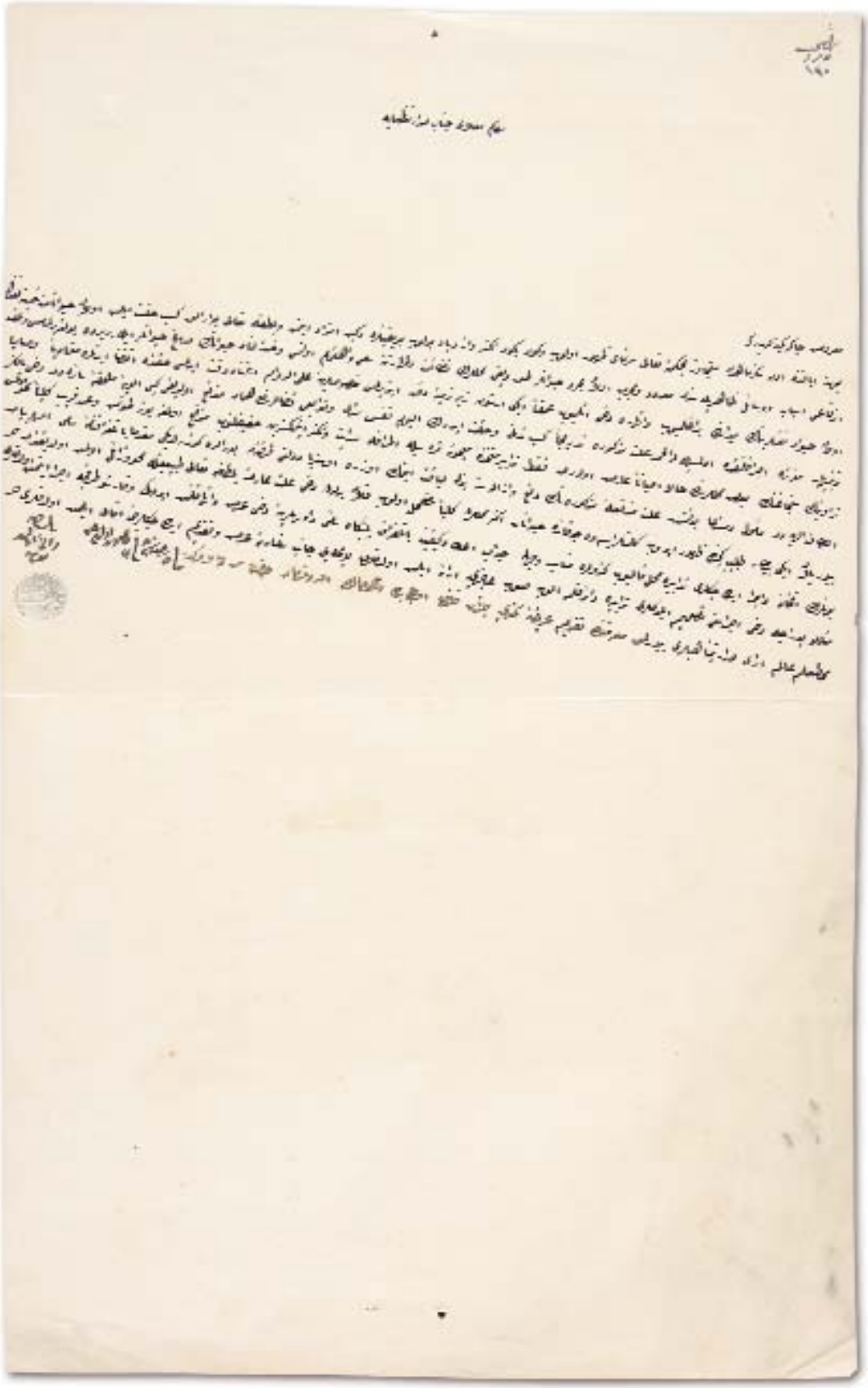

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 321

BOSNA'DAKİ BULAŞICI HAYVAN HASTALIĞI'NIN ORTADAN KALDIRILMASI İÇİN ALINAN TEDBİRLER

Bosna Eyaleti'nde 18 aydan fazla süren bulaşıcı hayvan hastalığının sıhhi şartlara dikkat edilerek, hasta hayvanlar ile sağlamların aynı yerde bulundurulmaması, ölü hayvanların nehre atılmayıp mutlaka toprağa gömülmesi vb. uygulanan tedbirlerle ortadan kalkmaya başladığı ve bu yüzden Avusturya tarafından gönderilen iki veterinere lüzum kalmadığı

PREDUZETE MJERE DA SE UNİŠTE ZARAZNE BOLESTİ KOJE POGAĐAJU STOKU U BOSNİ

Skrenuti pažnju na zdravstvene prilike zarazne bolesti koja je prisutna u bosasnkom ejaletu već 18 mjeseci; ne smiju zdrave i bolesne životinje biti zajedno, nikako ne bacati mrtve životinje u rijekama već zakopati ih u zemlju i sl. Na osnovu ovih mjera bolest je počela nestajati pa više nije potrebno prisustvo dvojice austrijskih veterinara
20/03/1864

Makam-ı Muallâ-yı Cenab-ı Sadaret-i Uzma'ya

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Bosna Eyaleti'nde on sekiz mâhdan mütecâviz bi-hikmetillahi Teâlâ ser-nümâ-yı zuhur olup ve gün be-gün tekessür ve izdiyâd bulup bu yakınlara değin imtidâd etmiş ve bi-lütfihi Teâlâ bu aralık kesb-i hiffet eylemiş olan hayvanât hastalığının indifâ'ı esbâb ve vesâil-i zâhireyisinden ma'dûd ve mücerreb olan mücerred hayvanlar durduğu mahallerin nezâfet ve tahâretine sa'y ve ihtimâm olunması ve hastalanan hayvanın sağ hayvanlar ile bir yerde bulundurulmaması ve telef olan hayvan naaşlarının meydanda bırakılmayıp ve enhâra dahi atılmayıp umkan iki arşın zîr-i zemine defnetdirilmesi hususlarına ale'd-devam itina ve dikkat edilmesi hakkında iktizâ edenlere mütemâdiyen vesâyâ ve tenbihât-ı müessire icra kılınmakda olmasıyla lehü'l-hamd illet-i mezkûre tedrîcen kesb-i tedennî ve hiffet ederek el-yevm Nefs-i Saray ve tevâbi'i kazalarında hemen mündefi' olduğu gibi elviye-i mülhaka-i saireden dahi yalnız Travnik Sancağı'nın bazı mahallerinde hâlâ ahyânen ârız olarak fakat tedâbîr-i müttehize-i mebhûse semeresiyle etrafa sirayet ve tekessür etmeksizin hafiflenip mündefi' olmağa yüz tutmuş ve an garib külliyen mahv olması eltâf-ı ileyhden me'mûl ve müsted'â bulunmuşdur. İllet-i mündefi'a-i mezkûrenin def' ve izâlesine bezl-i liyakat etmek üzere Avusturya Devleti tarafından buralara gönderildiği mukaddemâ bâ-telgrafnâme-i sâmî-i emr u beyân buyurulan iki baytar tabib geçende zuhur edip gelmişler ise de çe fâide hayvanât ekser mahallerde külliyen müzmahil olup kalan yerlerde dahi illet-i ârıza bi-lütfihi Teâlâ tabiatıyla mahv u zâil olmuş olduğundan bunların ittihâz ve icra edecekleri tedâbîre mahal kalmayıp kendilere münasib vechile cevab i'tâ ve keyfiyet bâ-telgraf

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 322

pîşgâh-ı sâmî-i dâverîlerine dahi arz u inhâ kılınmış idüğü ve karşı tarafca icra etmiş oldukları misillü buraca dahi icrasını tasmîm eyledikleri tedâbîre dair kalem alıp savb-ı sâmî-i acizîye irâe eylemiş oldukları lâyihayı cânib-i sefârete arz u takdim edeceklerini ifade eylemiş oldukları muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı Sadâret-penâhîleri buyurulmak ma'razında takdim-i arîza-i kemterîye cür'et kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Receb sene [12]80 - Fî 3 Kânûn-ı Evvel sene [12]79 / [16 Aralık 1863]

Vali-i Vilâyet-i Bosna
Osman Şerif

**

Bosna Eyaleti Valiliği'ne

Bir müddetden beri Bosna taraflarında zuhur etmiş olan hayvanât hastalığı gün begün mündefi' olmakda idüğü ve bu hâlde Avusturya Devleti tarafından gönderilen iki nefer baytara lüzum kalmadığı ifadesini hâvî geçende vürûd eden tahrirât-ı behiyyeleri meâli malum-ı senâverî olarak buna dair mukaddemce alınan telgrafnâme-i vâlâ üzerine Hariciye Nezâret-i Celîlesi cânibinden devlet-i müşârunileyhâ sefâretine verilmiş olan müzekkirenin sureti leffen irsâl kılınmış olmakla oraca dahi muamele-i lâzımenin icrasına himmet buyurulması siyâkında şukka-i senâverî terkîm kılındı.

Fî 11 L. sene [12]80 / [20 Mart 1864]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 323

A. MKT. MHM, 294/58

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 324

89

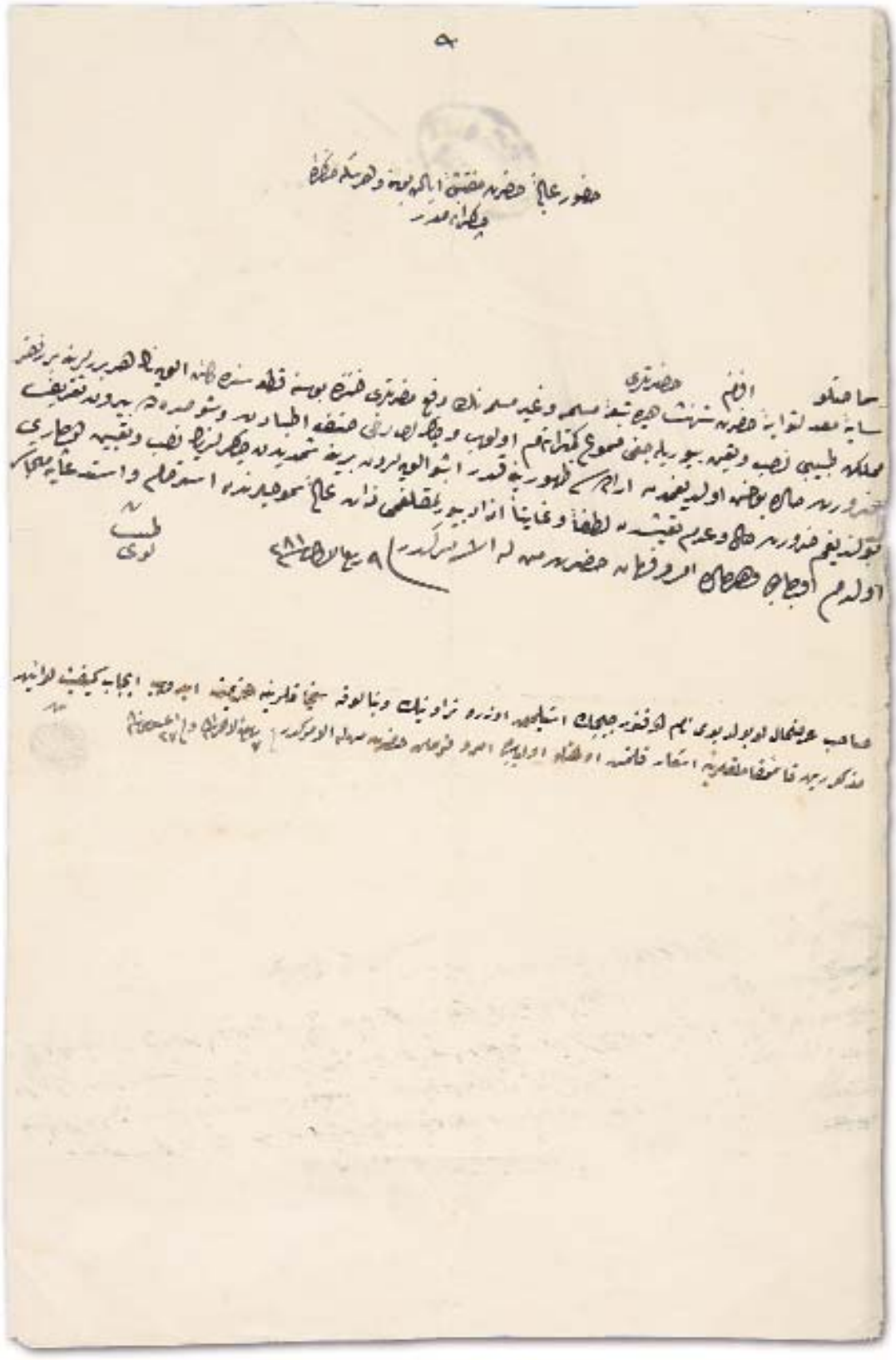

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 325

TRAVNİK VE BANALUKA SANCAKLARINDA ÇİÇEK AŞISI YAPMAK ÜZERE TABİB TAYİNİ

Bosna Vilayetine bağlı her sancağa birer doktor tayin edileceğini duyarak dilekçe veren Tabib Bovi'nin Çiçek aşısı yapmak üzere Travnik ve Banaluka sancaklarına gönderilmesi

İMENOVANJE DOKTORA ZA VAKCİNACİJU U TRAVNİK İ BANJALUKU

Slanje doktora Bovija u Travnik i Banjaluku da vrši vakciniranje protiv velikih boginja, koji je pak saznao da će biti poslan doktor u svakom sandžaku bosanskog vilajeta i zato dao molbu

09/09/1864

Huzur-ı âlî-i hazret-i müfettiş-i Eyalet-i Bosna ve Hersek'e müzekkire-i çakerânemdir

Semâhatli efendim hazretleri

Saye-i ma'delet-vâye-i hazret-i Şehinşâhîde tebaa-i Müslime ve gayr-ı müslimenin def'-i mazarratları zımnında Bosna kıt'asında kâin elviyenin her birerlerine birer nefer memleket tabibi nasb ve tayin buyurulacağı mesmû'-ı kemterânem olup ve çâkerleri dahi sınıf-ı etıbbâdan ve şu sırada bîrûn-ı tarif-i zaruret-i hâlde bulunmuş olduğundan irâdesi zuhuruna kadar işbu elviyelerden birine şimdiden çâkerlerinin nasb ve tayini dûçârı bulunduğum zaruret-i hâl ve adem-i ta'ayyüşden lutfen ve inâyeten âzâd buyurulmaklığımı zât-ı âlî-i semûhîlerinden istirhâm ve istid'âya mütecâsir oldum. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 9 Rebîülevvel sene [1]281 / [12 Ağustos 1864]

Tabib Bovi

Sahib-i arzuhâl Lobo veled-i Bovi nâm doktor çiçek aşılamak üzere Travnik ve Banaluka Sancaklarına azîmet edip icab-ı keyfiyet livâeyn-i mezkûreyn kaymakamlıklarına iş'âr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Rebîülâhir sene [12]81 ve fî 27 Ağustos sene [12]80 / [9 Eylül 1864]

Osman Şerif

TŞR. BNM, 28/160

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 326

90

BOSNA'DA HAYVAN HASTALIĞI ORTADAN KALKTIĞINDAN HAYVAN İHRACI YASAĞININ SONA ERDİĞİ

Bosna-Hersek'de hüküm süren hayvan hastalığının ortadan kaldırıldığı ve hayvan ihtiyacı olanların uygun fiyatla birbirleriyle alım-satım işlemi yaptığından dışarıya hayvan ihracı yasağının sona ermesi teklifinin uygun görüldüğü

PRESTANAK ZABRANE NA İZVOZ STOKE ZBOG TOGA ŠTO JE UNİŠTENA BOLEST

Uništena je bolest stoke koja je harala u Bosni i Hercegovini te zbog toga i činjenice da se stoka prodaje slobodno unutar države dozvoljen je i njen izvoz

04/03/1865

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 327

Tahrirât-ı Telgrafiye | *Mektub Gönderen Merkez Bosna* | Numara:1041

Makam-ı Muallâ-yı Sadâret-penâhî

Hayvan hastalığı mündefi‘ ve hayvanâtı olmayan ahali yekdiğerinden ehven bahâ ile tedarik ederek ihtiyacât-ı dahiliye mündefi‘ olduğundan hayvanâtın harice ihracı hakkında olan memnû‘iyetin ilgâsından bâ‘is olmadığı fî 27 Kânûn-ı Evvel tarihiyle arîza-i telgrafiye ile cevaben arz olunmuşdu. İhtiyacât ve müzâyaka-i dahiliye mündefi‘ olup Mart'ın dahi takrîbi cihetiyle şu memnû‘iyetin ilgâsı ticaretçe ve hazinece menfaati müstelzim olacağından Mart ibtidâsından itibaren ilgâsının ilânı hakkında emr verilmesi bâbında.

Fî 14 Şubat sene 1280 / [26 Şubat 1865]

Vali-i Eyalet-i Bosna
Osman

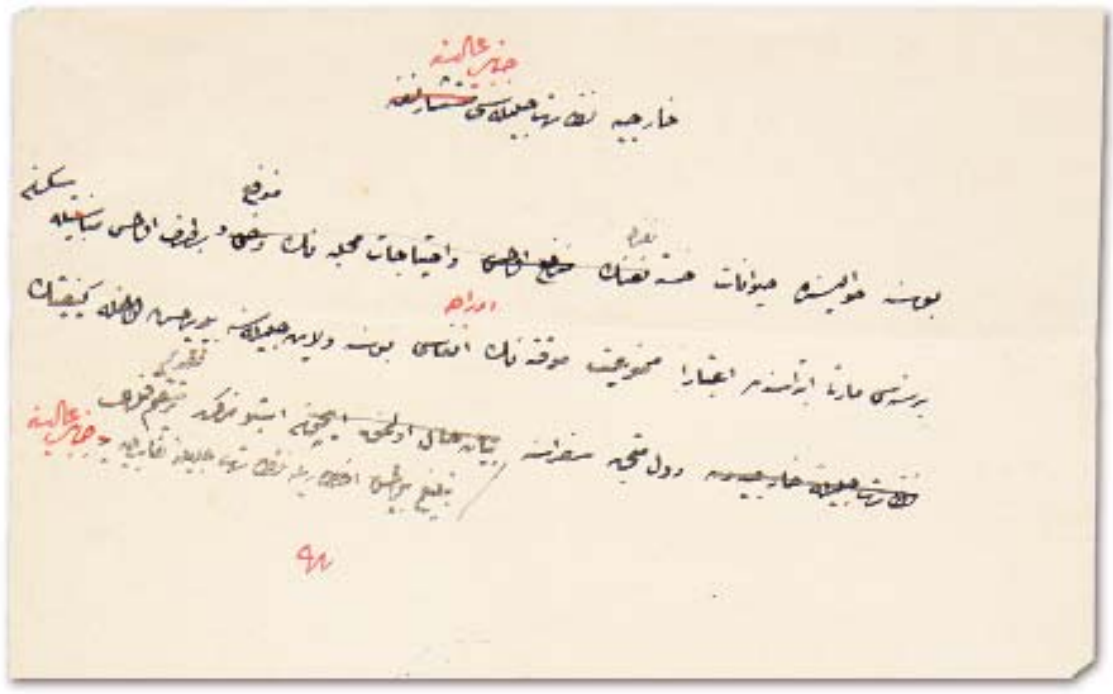

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Bosna havalisinde hayvanât hastalığının mündefi‘ ve bertaraf olması münasebetiyle seksen bir senesi Martı ibtidâsından itibaren memnû‘iyet-i muvakkatenin oraca ilgâsı Bosna Vilâyet-i Celîlesi'ne bildirilmiş olmakla keyfiyetin düvel-i mütehâbbe süferâsına tebliğ buyurulması ihtarıyla Nezâret-i Celîle-i Hariciye Cânib-i Âlîsi'ne takdim kılındı.

Fî 6 L. Sene [1]281 / [4 Mart 1865]

A. MKT. MHM, 326/5

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 328

91

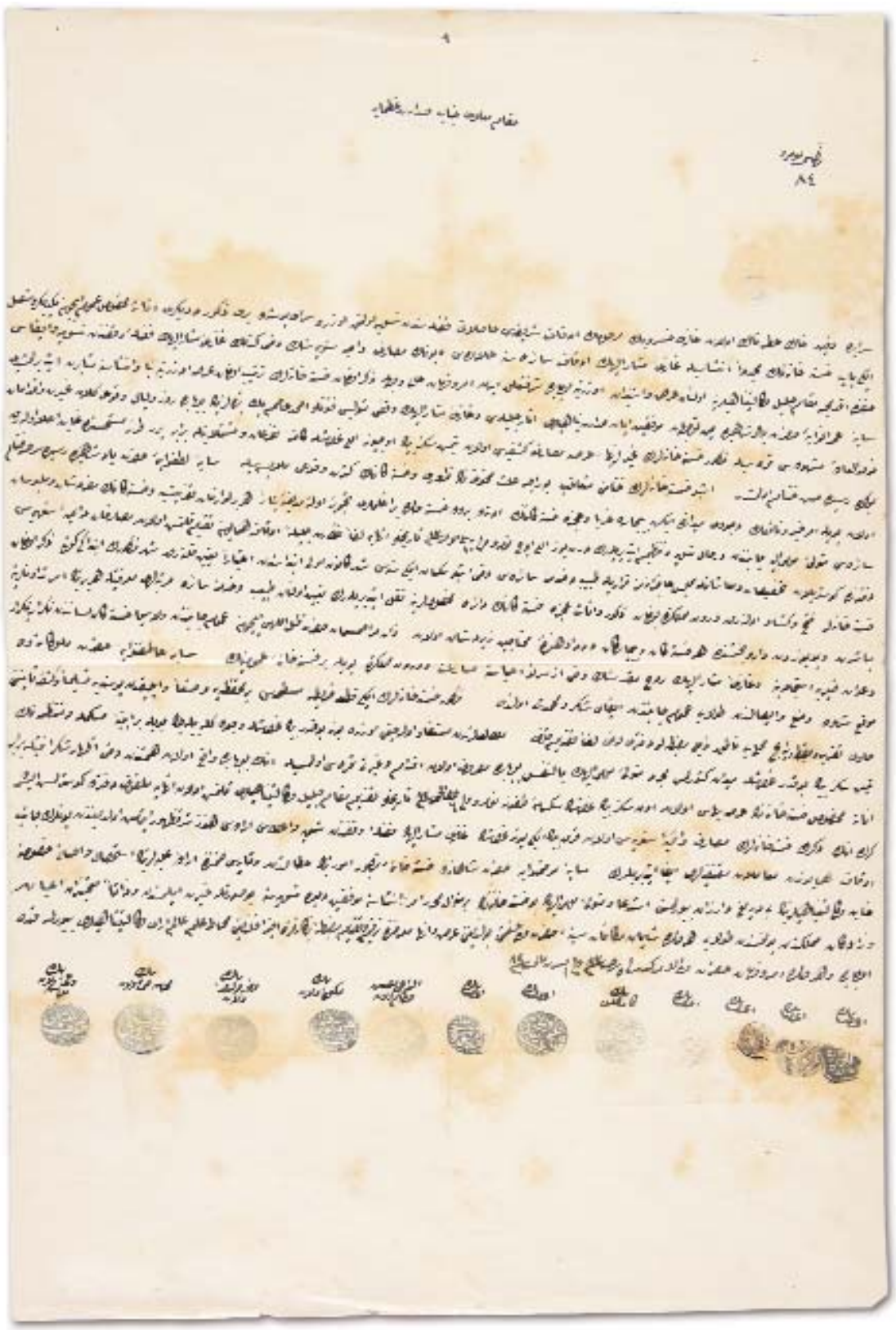

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 329

SARAYBOSNA'DA ERKEK VE KADINLARA MAHSUS HASTANELERİN HİZMETE GİRDİĞİ

İnşaat masrafları Gazi Hüsrev Bey Vakfı'ndan karşılanan Saraybosna'da erkek ve kadınlara mahsus iki hastahane inşasının tamamlanarak hizmete girdiği, adıgeçen vakfın mütevellisi Ahmet Asım Bey'e hastanelerin inşası esnasındaki üstün gayret ve fedakarlıkları sebebiyle "kapıcıbaşılık" rütbesi verilerek taltif edilmesi

OTVARANJE BOLNİCA ZA MUŠKARVE İ ZA ŽENE U SARAJEVU

Završena je izgradnja i počele sa radom dvije bolnice, jedna za žene jedna za muškarce u Sarajevu čiju je izgradnju finansirao Gazi Husrevbegov vakuf. Mutevelija ovog vakufa Asim beg je prilikom izgradnje pokazao izuzetan trud te ga zbog toga treba nagraditi dodjeljivanjem čina "kapidžibašiluka"

15/01/1867

Makam-ı Muallâ'yı Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâ'ya

Saray'da defin-hâk-ı ıtırnâk olan Gazi Hüsrev Bey merhumun evkâf-ı şerifesi hasılâtı fazlasından tesviye olunmak üzere Saraybosna'da biri zükûr ve diğeri inâsa mahsus umum için yekdiğere muttasıl iki bâb hastahânenin müceddeden inşasıyla Gazi-i müşârunileyhin evkâf-ı sairesine ilâvesi ve bunun masârıf-ı daime-i seneviyesinin dahi kezâlik Gazi-i müşârunileyhin fazla-i vakfından tesviye ve îkâsı hakkında akdemce makam-ı celîl-i vekâlet-penâhîlerine olunan arz ve istîzân üzerine ol bâbda şeref-müte'allik eden emr u fermân-ı âlî vechile zikrolunan hastahânelerin tertib olunan arz üzerine bina ve inşasına mübâşeret etdirilmişidi. Saye-i ömrü'l-vâye-i hazret-i Padişahî'de yümn-i tevcihât-ı muvaffakiyet-âyât-ı Sadâret-penâhîleri âsâr-ı Celîlesi ve Gazi-i müşârunileyhin vakfı mütevellîsi fütüvvetli Ahmed Asım Bey bendelerinin bu bâbda rûz u leyâl vukû'a gelen gayret ve ikdâmât fevkalâde-i meşhûdesi semeresiyle mezkûr hastahânelerin gayr-ı ez bahâ-i arz masârıf-ı keşfiyesi olan yetmiş sekiz bin üç yüz elli kuruşla kâffe-i teferruât ve müştemilâtıyla beraber birer tarz-ı müstahsinde gayet a'lâ olarak bu kere resîde-i hüsn-i hitâm olmuşdur. İş bu hastahânelerin hitâmını müteâkib buraca illet-i mahûfenin zuhuru ve hastagânın kesret-i vuku'u mülâbesesiyle saye-i lütuf-vâye-i hazret-i Padişahî'de resîde-i serhadd-ı hitâm olan böyle emr-i hayr ve nâfianın vücudu meydanda iken bî-çare gureba ve aceze hastagânının ötede beride hasta hâlde bırakılmaları tecvîz olunamayacağına binâen her bir levâzımât-ı tefrişiye ve hastagânın mefrûşât ve melbusât-ı sairesi mütevellî-i mûmâileyh cânibinden derhal tesviye ve tanzim etdirilerek dört yüz elli üç numaralı ve fî 10 Rebîülâhir sene [12]83 tarihli inhâya leffen Nezâret-i Celîle-i Evkâf-ı Hümâyûn'a takdim kılınmış olan masârıfât-ı daime-i seneviyesi defterinde gösterilen tahsisât ve maaşâtla meclis-i acizânemiz kararıyla tabib ve hademe-i sairesi dahi işbu seksen iki senesi şehr-i Kânûn-ı Evvel'i ibtidâsından itibaren tayin kılınarak şehr-i mezkûrun ibtidâki günü zikrolunan hastahâneler feth ve küşâd olunarak derûn-ı memleketde bulunan zükûr ve inâs aceze-i hastagânın daire-i mahsusalarına nakletdirilerek tayin olunan tabib ve hademe-i saire-i mürettibeleri ma'rifetiyle her birinin emr-i tedavilerine mübâşeret ve bu yüzden vârid-i bahşende-i her hastagân ve bî-çaregân ve devâ-dehende-i muhtâcîn-i zîr-i destân olan zât-ı merâhim-simât-ı hazret-i zıllülâhî için umum cânibinden velâ-siyyemâ hastagân

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 330

lisanından tekrar be-tekrar da'avât-ı hayriye isticlâbına ve Gazi-i müşârunileyhin ruh-ı mukaddesesinin dahi ez-ser-i nev ihyâsına müsâra'at ve derûn-ı memleketde böyle bir hastahâne-i umuminin saye-i âtıfet-vâye-i hazret-i mülûkânede mevki-i şuhûda vaz' ve îsâlinden dolayı umum cânibinden ifâ-yı şükür ve mahmidet olundu. Mezkûr hastahânelerin iki kıt'a harita-i musattahası bir mahfazaya vaz'an ve açıkdan postaya teslimen ve keşf-i sânîsini hâvî takrîr ve mazbata ve râyic-i mahallîyi nâtık zeyli mazbatalı defteri dahi leffen takdim kılındı. Mütâlaalarından müstefâd olacağı üzere yüz bu kadar bin kuruşla vücuda gelebilecek böyle bir ebniye-i mükemmele ve muntazamanın yetmiş sekiz bin bu kadar kuruşla meydana getirilmesi mücerred mütevellî-i mûmâileyhin bi'n-nefs bu bâbda masrûf olan ikdâm ve gayreti semeresi olmasıyla onun bu bâbda vâki olan himmetinden dahi izhâr-ı şükraniyetle beraber inâsa mahsus hastahânenin arsa bahası olan on sekiz bin kuruşun seksen dokuz numaralı ve fî 6 Zilhicce sene [12]82 tarihli takdim-i makam-ı celîl-i Vekâlet-penâhîleri kılınmış olan inhâya melfûf defterde gösterilmiş ise de gerek onun ve gerek hastahânelerin masârıf-ı daime-i seneviyesi olan kırk bin iki yüz kuruşun Gazi-i müşârunileyhin fazla-i vakfından tesviye ve i'tâsı irâdesi henüz şeref-zuhur etmemiş olduğundan bunların cânib-i evkâf-ı hümâyûndan muamelât-ı mukteziyeleri ifa etdirilerek saye-i merhamet-vâye-i hazret-i şahanede hastahâne-i mezbûr umûrunun atâletinde vikâyesi zımnında irâde-i aliyyelerinin isitihsal ve ihsânı hususuna inâyet-i Vekâlet-penâhîlerinin bî-dirîğ ve erzan buyurulmasını istid'â ve mütevellî-i mûmâileyhin bu hastahânenin ber-minvâl-i muharrer emr-i inşaasına muvaffakiyet ve ba'dehû tesviyesine bu suretle gayret eylemesinden ve zaten mütehayyizân-ı âyân ve zâdegân-ı memleketden bulunmasından dolayı her hâlde şâyân-ı mükafat-ı seniyye-i hazret-i veliyyü'n-nimeti bulunduğunu arz ve inhâ ma'razında terkîm ve takdim-i mazbata-i bendegânemize ictirâ kılındığı muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı Vekâlet-penâhîleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir. Fî 5 Receb sene [12]83 ve fî 1 Teşrîn-i Sânî sene [12]82 / [13 Kasım 1866]

Vali-i vilâyet-i Bosna
Osman Şerif
[ve Meclis-i Vâlâ üyelerinin imzaları]

**

Atûfetli efendim hazretleri

Meclis-i Vâlâ'nın mazbata-i ma'rûzası meâlinden müstebân olduğu vechile Gazi Hüsrev Bey Evkâfı fazlasından tesviye olunmak üzere Saraybosna Kasabası'nda zükûr ve inâsa mahsus olarak yapılması mukarrer olan hastahânelerin inşa ve levâzımı ikmâl olunup gurebâ-i hastagân nakl ile emr-i tedavilerine mübâşeret kılındığından ve inâs hastahânesi için mübâya'a olunan arsa bedeli sekiz bin ve bunların masârıf-ı dâime-i seneviyesi kırk iki bin yüz kuruşa bâliğ olduğundan mebâliğ-i mezkûrenin gazi-i müşârunileyhin fazla-i vakfından tesviye ve i'tâsı ve inşaât-ı mebhûsenin vücuda getirilmesi emrinde vakf-ı mezkûr mütevellîsi Ahmed Asım Bey tarafından ibrâz edilen gayret ve muâvenet-i fevkalâdeye mükâfâten uhdesine Rikâb-ı Hümâyûn Kapıcıbaşılığı rütbesi tevcîhi Bosna Vilâyeti valisi devletli Paşa hazretleri cânibinden iş'âr iltimâs kılınmış ve işbu hastahânelerin vakf-ı müşârunileyhin evkâf ve hayrâtına ilâveten yapılması karar-ı vâki iktizâsından olduğu gibi masârıf-ı daime-i mezkûre ile arsa bedelinin vakf-ı mezbûr vâridâtından tesviyesi dahi icab-ı hâlden bulunarak mütevellî-i mûmâileyhin gayret ve ikdâmı ise mükâfât-ı seniyyeye mazhariyeti müstelzim görülmüş idüğüne binâen masârıf-ı dâime ve muvakkate-i mebhûsenin ol vechile tahsîs ve tesviyesi

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 331

hususunun takdîr-i icraatla beraber vali-i müşârunileyhe iş'ârı ve hazinece ifa-yı muamelât-ı lâzımenin Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesine havalesi ve mîr-i mûmâileyhe iltimâs edilen rütbenin tevcîhi tezekkür olunmuş ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 8 Ramazan sene 1283 / [14 Ocak 1867]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mazbata-i ma'rûza manzûr-ı inâyet-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve husus-ı mezkûrun tezekkür ve istîzân olunduğu vechile vali-i müşârunileyhe iş'ârı ve hazinece ifa-yı muamelât-ı lâzımenin nezâret-i müşârunileyhâya havalesi ve mîr-i mûmâileyhe rütbe-i mezkûrenin tevcîhi müte'allik ve şeref-sünûh buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinden olarak zikrolunan mazbata yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 9 Ramazan sene 1283 / [15 Ocak 1867]

İ. MVL, 566/25442

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:27 Page 332

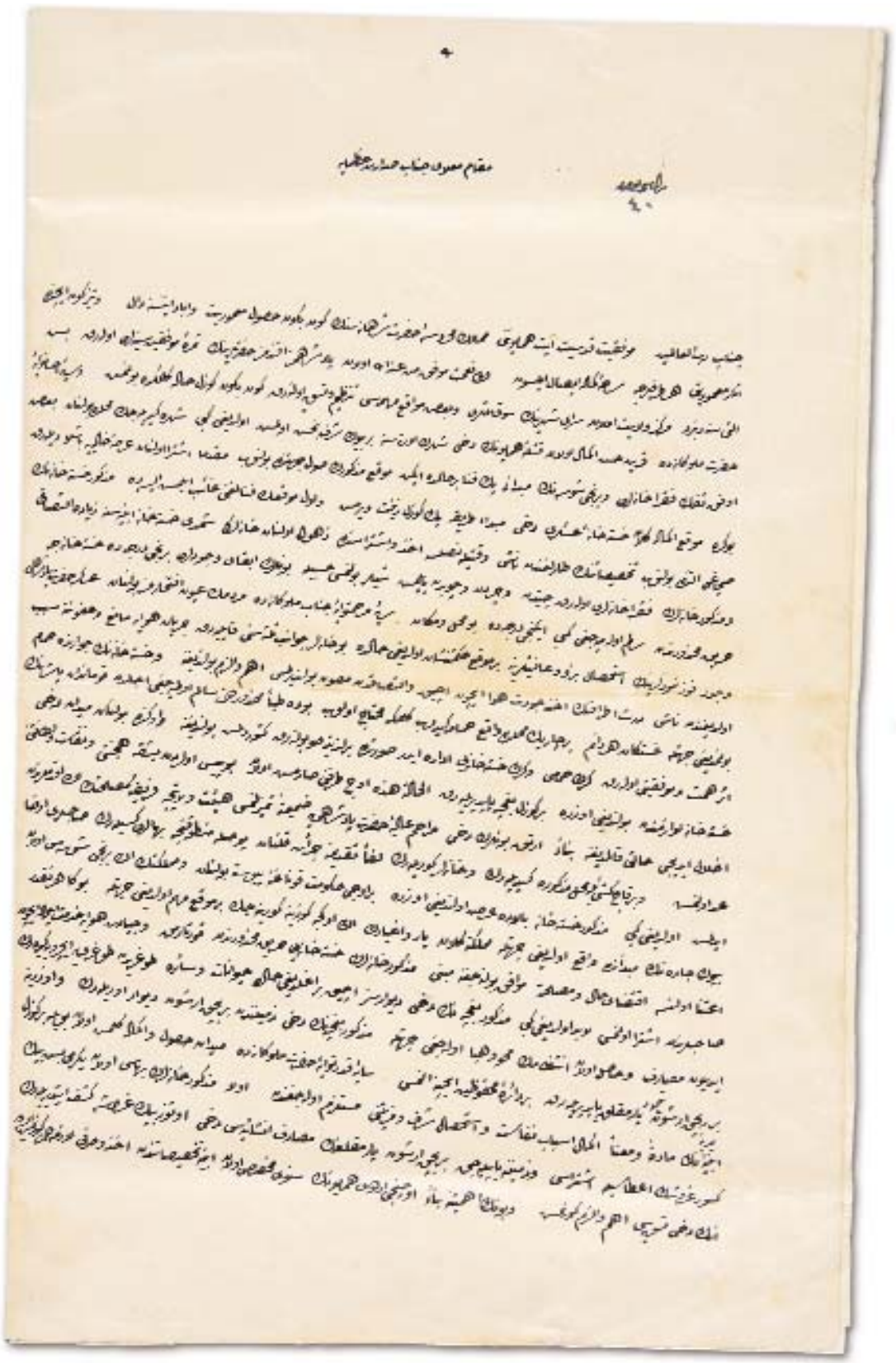

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 333

SARAYBOSNA SOKAKLARININ VE ASKERÎ HASTANE ÇEVRESİNİN DÜZENLENMESİ

Saraybosna şehrinin sokakları düzenlenmiş, şehrin en önemli caddesinde inşa edilen askerî hastanede şehrin görünümünü güzelleştirmiş ise de hastahane çevresinde bulunan yıkık dökük evler sıhhi şartları tehdit ettiği ve hastaneye ilave edilmesi gereken hamam ile bahçenin parmaklıklı bir duvarla çevrilerek hastaların sağlığının korunması için gereken 31.017,5 kuruşun ödenmesi

UREĐIVANJE SARAJEVSKIH SOKAKA I OKOLINU VOJNE BOLNICE

Iako su sarajevski sokaci uljepšani a izgradnja vojne bolnice na najvažnijoj ulici u gradu je uljepšala grad, barake i ruševine koje se nalaze u okolini bolnice su opasnost po zdravlje te radi ograđivanja bolnice i izgradnja hamama potrebna je investicija od 31.017,5 groša
08/11/1868

Vilâyet-i Bosna
40

Makam-ı Muallâ-yı Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâ'ya

Cenâb-ı rabbü'l-âlemîn muvaffakiyet [ve] kudsiyet-âyât-ı hümâyûnunu Memâlik-i Mahrûse-i hazret-i şahanesinin gün be-gün husûl-i ma'mûriyet ve âbâdâniyesine dâl ve ( ) tîz gün içinde âsâr-ı ma'mûriyeti her taraflarca sâha-i kemâle îsâl eylesin. Veli-nimet-i muvaffak minindillah olan Padişahımız efendimiz hazretlerinin semere-i muvaffakiyet-i seniyyeleri olarak beş-altı seneden beri merkez-i vilâyet olan Saray şehrinin sokakları ve bazı mevâki'-i mühimmesi tanzim ve tesviye olunarak gün be-gün güzel hale gelmekde bulunmuş ve saye-i ihsân-vâye-i hazret-i mülûkânede karîn-i hüsn-i ikmâl olan kışla-i hümâyûnun dahi şehrin ortasına bir büyük şeref-bahş olmuş olduğu gibi şehre girilecek mahalde bulunan bazı ufak-tefek fukarâhâneleri ve birinci şosenin meydanı pek fena bir hâlde iken mevki'-i mezkûrun sol cihetinde bulunup mukaddemâ iştirâ olunan arsa-i hâliyeye başladılarak bu kere mevki'-i ikmâle gelen hastahâne-i askerî dahi mebde'-i tarîka pek güzel zinet vermiş ve ol mevkiin fenalığını gâib eylemiş ise de mezkûr hastahânenin saçağı altında bulunup tahsisâtının darlığından nâşi vaktiyle nasılsa ahz u iştirâsında zuhûl olunan hânelerin şimdi hastahâne ebniyesine ziyade iltisâkı ve mezkûr hânelerin fukarâhâneleri olarak çitden ve çerden ve çöpden yapılmış şeyler bulunması hasebiyle bunların ibkâ-yı vücudları birinci derecede hastahânece harîk mahzurundan sâlim olamayacağı gibi ikinci derecede bu mahal ve mekân saye-i merhamet-vâye-i cenâb-ı mülûkânede merd-i mek-i uyûn-ı iftiharımız bulunan asâkir-i hazret-i Padişahî vücud-ı fevz-nümûdlarının istihsâl-i bir' ve afiyetlerine

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 334

bir mevki'-i hikmet-nişân olduğu hâlde bu hâneler cevânib-i selasesini kaplıyarak cereyân-ı havaya mâni ve ufûnete sebeb olduğundan nâşi dört etrafının ahz-ı cevdet-i hava için açık ve iltisâkdan masûn bulundurulması ehemm ve elzem bulunduğuna ve hastahânenin civarında hamam bulunmadığı cihetle hastagân her dâim bir çeyrek mahalde vâki hamama gidip gelmeğe muhtac olup bu da tıbben mahzurdan sâlim olamayacağı ecilden kumandan paşanın eser-i himmet ve muvaffakiyeti olarak gerek hamamı ve gerek hastahâneyi idare eder suretde bir leziz su bulunarak getirdilmiş bulunduğuna ve önünde bulunan meydan dahi hastahâne levâzımından bulunduğu üzere bir güzel bahçe yapdırılarak el-hâletü hâzihî üç tarafını sarmış olan bu pis evlerden başka hücneti ve nefaset ve letafetini ihlâl edici hâleti kalmadığına binâen artık bunların dahi merâhim-i âliye-i hazret-i Padişahî'ye zamîmeten temizlenmesi hey'et-i vilâyetçe farîza-i maslahatın en akdemlerinden addolunmuş ve birkaç kişi ile mahall-i mezkûre gidilerek ve hâneler görülerek leffen takdimine cür'et kılınan pusula mantûkunca bahâları kesilerek sahibleri ırza edilmiş olduğu gibi mezkûr hastahâne bâlâda arz olunduğu üzere bir ucu hükûmet konağına pey-veste bulunan ve memleketin en birinci şosesi olan büyük caddenin mebde'inde vâki olduğu cihetle memlekete gelen yar ve ağyârın en önce gözüne görünecek bir mevki'-i mühim olduğu cihetle buna her ne kadar itina olunsa iktizâ-yı hâl ve maslahata muvâfık bulunacağına mebnî mezkûr hânelerin hastahâneyi harîk mahzurundan kurtarmak ve ciyâdet-i havaya hizmet eylemek için sahiblerinden iştirâ olunması lâ-büd olduğu gibi mezkûr bahçenin dahi duvarsız açık bırakıldığı hâlde hayvanât ve saire doğrudan doğruya içeri girerek edilen masârıf ve hâsıl olan intizamın mahv ve heba olacağı cihetle mezkûr bahçenin dahi zeminden bir buçuk arşın duvar örülerek ve üzerine bir buçuk arşın demir parmaklık yapdırılarak bir daire-i mahfûziyet içine alınması saye-i kudret-vâye-i hazret-i mülûkânede meydan-ı husûl ve ikmâle gelmiş olan böyle bir güzel ebniyenin maddeten ve manen ikmâl-i esbâb-ı nefâset ve istihsâl-i şeref ve meziyetini müstelzim olacağından evvelâ mezkûr hânelerin bahâsı olan yirmi beş bin küsûr kuruşun i'tâsıyla iştirâsı ve zeminine yapılacak bir buçuk arşın parmaklığın masârıf-ı inşaiyesi dahi otuz bin kuruşa keşf etdirilerek onun dahi tesviyesi ehemm ve elzem görünmüş ve bunun ehemmiyetine binâen Üçüncü Ordu-yı Hümâyûn'nun senevî muhasses olan ebniye tahsisâtından ahz ve sarfı lâzımeden görünmüş ise de tahsisât-ı mezkûreden Bosna Fırka-i Askeriyesi'nde mevcud akçe olmadığından asâkir-i Padişahânesi hakkında meşhûd dîde-i mefharet-alemyan olan merâhim-i âliyeye istinâden hazinece tahsisât-ı mezkûreden mahsûbu icra olumak üzere bu hâneler bahâsıyla duvar ve parmaklık masârıfı bulunan otuz bin kuruş ki cem'an elli beş bin dokuz yüz kuruşun ta'vîzan vilâyet emvâlinden i'tâsına hey'et-i vilâyetçe cür'ete mecburiyet-i mevki'iye görünerek mebâliğ-i mezbûrenin i'tâsıyla hastahânenin daire-i mahfûziyet ve intizama alınması esbâbı istihsâl ve hem de Saray şehrinin mebde'-i duhûlü bulunan bir mevkiin yar u ağyâra karşı halet-i intizamı istikmâl kılınmış olmakla âsâr-ı mehâm-ı perverî ve ihsân-kârî-i hazret-i vekâlet-penâhîlerinden mebâliğ-i mezbûrenin Hazine-i Celîlece Ordu-yı Hümâyûn-ı mezkûr ebniyesi tahsisâtından icra-yı mahsûbuyla masârıf-ı mezkûrenin

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 335

idhal-i cedvel edilmek üzere vilâyet-i mezkûre defterdarlığına me'zûniyet i'tâsına merhamet-i celîle-i vekâlet-i mutlakalarının bî-dirîğ buyurulmasını umumen teferru' ve niyaz ederiz. Her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Rebîülâhir sene [12]85 ve fî 6 Ağustos sene [12]84 / [19 Ağustos 1868]

(Mühürler)

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 336

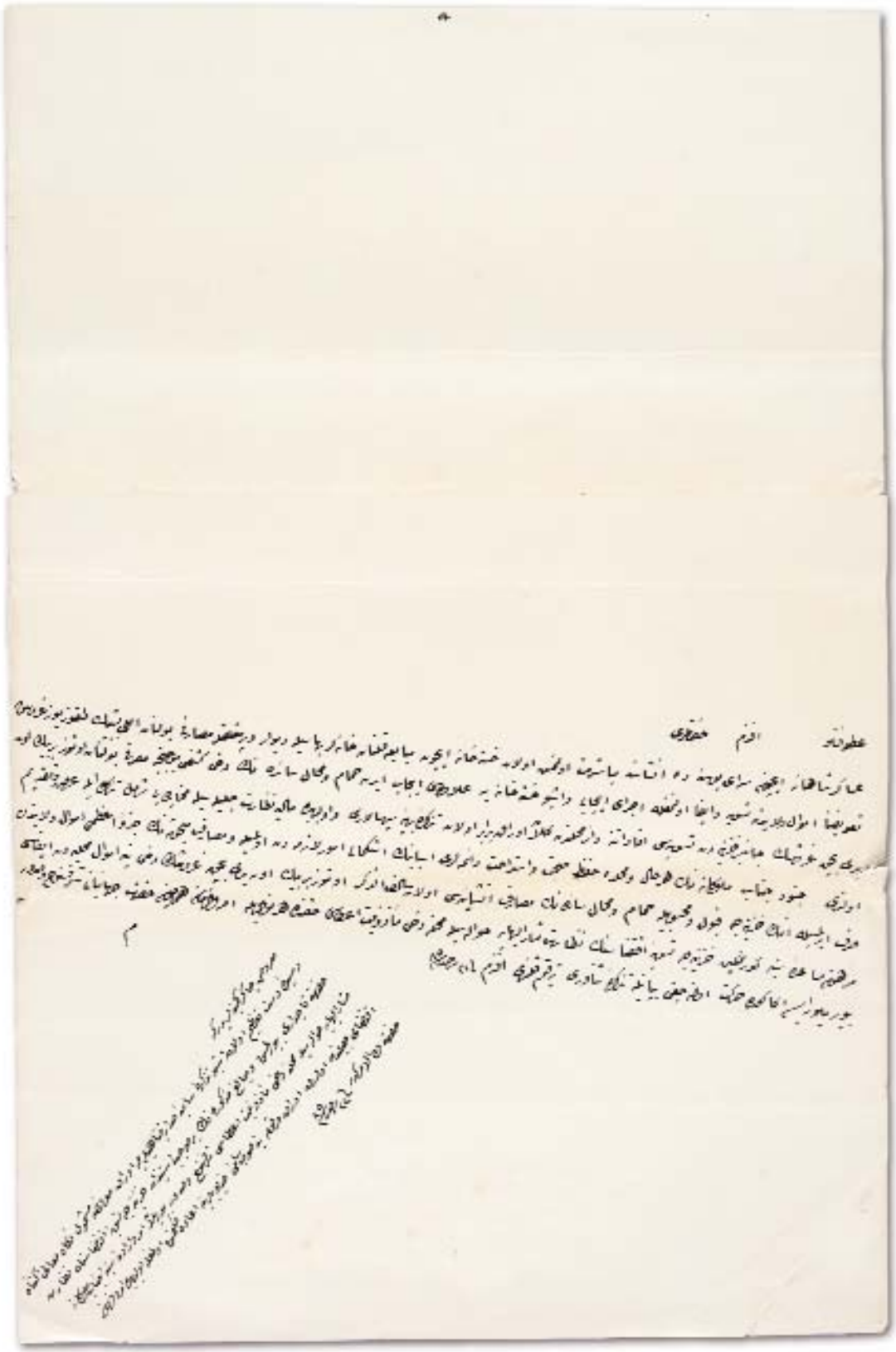

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 337

Atûfetli efendim hazretleri

Asâkir-i şahane için Saraybosna'da inşasına mübâşeret olunmuş olan hastahâne için mübâya'a kılınan hâneler bahâsıyla duvar ve parmaklıklar masârıfı bulunan elli beş bin dokuz yüz kuruş ta'vîzan emvâl-i vilâyetden tesviye ve ifa olunmakla icra-yı icabı ve işbu hastahâneye ilâvesi icab eden hamam ve mahâll-i sairenin dahi keşfi mûcebince masrafı bulunan otuz bir bin on yedi buçuk kuruşun cânib-i hazineden tesviyesi ifadâtına dair mahallinden gelen evrak beraber olan tezkire-i behiyye-i sipehsâlârî ve ol bâbda Maliye Nezâret-i Celîlesi'yle muhabereyi şâmil tezkire ile arz u takdim olundu. Cünud-ı cenâb-ı mülûkânenin her hâlde ve mahalde hıfz-ı sıhhat ve istirahat-i dâimeleri esbâbının istikmâli umûr-ı lâzımeden olmasıyla ve masârıf-ı mebhûsenin cüz'-i a'zamı emvâl-i vilâyetden sarf edilmesiyle onun hazinece kabul ve mahsûbuyla hamam ve mahâll-i sairenin masârıf-ı inşaiyesi olan sâlifü'z-zikr otuz bir bin on yedi buçuk kuruşun dahi yine emvâl-i mahalliyeden ifası merhûn-ı müsaade-i seniyye görünmeğin hazinece tesviye-i iktizâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesiyle mahalline dahi me'zûniyet i'tâsı hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i cihanbânî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 21 Receb sene [12]85 / [7 Kasım 1868]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza meşmûl-nigâh-ı me'âlî-iktinâh-ı hazret-i tâcdârî buyurulmuş ve mebâliğ-i mezkûrenin ber-mûceb-i istîzân hazinece tesviye-i iktizâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesiyle mahalline dahi me'zûniyet i'tâsı şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne iktizâ-yı celîlinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i hidivîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Receb sene [12]85 / [8 Kasım 1868]

İ. DH, 583/40571

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 338

93

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 339

SARAYBOSNA GUREBA HASTANESİ'NİN BİR SENELİK İLAÇ, TIBBİ MALZEME İHTİYACININ GÖNDERİLMESİ VE DOKTOR TAYİNİ

Gazi Hüsrev Bey Evkafı gelirlerinden inşa olunmuş Saraybosna Gureba Hastanesi'nin koğuşları 60 hasta kapasitesinde ise de doktor yokluğundan gereği gibi hizmet veremediği, Yahudi Senbil'in diplomasız olarak burada doktorluk yaptığının anlaşılması ve hastanenin kadın koğuşu da bulunması sebebiyle ahalinin daha rahat muayene olabilmesi için Müslüman bir doktor gerektiğinden, İstanbul'dan Doktor Kolağası Cemal Efendi'nin tayini ve hastaneye gereken bir senelik ilaç ve tıbbi malzeme karşılığı olan 31.000 kuruşun gönderilmesi

SLANJE LİJEKOVA ZA JEDNU GODİNU İ İMENOVANJE DOKTORA U SARAJEVSKOJ BOLNİCİ ZA GARİBE (SAMCE)

İako Sarajevska bolnica za garibe koja je izgradena od strane Gazi Husrevbegovog vakufa posjeduje sobe za bolesne sa ukupno šezdeset kreveta nema doktora te nije u stanju da radi kako treba. Ustanovljeno je da židov Senbil radi ovdje kao doktor ali bez diplome i zbog odjela za žene u bolnici neophodno je da bude imenovan doktor musliman kako bi narod rahatnije dolazio na pregled. Zbog toga šalje se doktor oficir Džemal efendija iz Istanbula i novac od 31.000 groša potreban za lijekove za godinu dana

29/08/1869

Vilâyet-i Bosna
Numara
36

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Saye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i Padişahî'de Bosna Vilâyeti merkezi olan Nefs-i Saray Kasabası'na Gazi Hüsrev Beyefendi'nin müberrât-ı celîlelerine ilâveten evkâfından inşa olunmuş olan gureba hastahânesi lede'l-muayene eğerki koğuşları ve her hali altmış nefer hasta isti'âbına kâfi ise de mukaddemâ bu memleketde diplomalı tabib bulunamadığından ve Dersaâdet'den taleb ve istirhâm olunması dahi tefekkür olunamadığından Saray sâkinlerinden çokdan beri tabâbetle müştegil bulunan Yahudi Senbil nâmında birisi hizmet-i tabâbete konulmuş ise de merkûmun diploması bulunmadığı anlaşılmış ve diplomasız etibbânın memleket tabâbetinde istihdamı ise münasib olmayacağı gibi mizac-ı ahali muktezâsınca ve hususuyla hastahâne-i mezkûrun bir tarafında nisâya mahsus dahi mekan bulunduğu mülâbesesiyle bulunacak tabibin İslâm olması dahi farîzadan göründüğü misillü hastahâne-i mezkûrda mükemmel

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 340

eczahâne var ise de mükemmel ecza konulmamış olduğuna ve cenâb-ı hak zevâl vermesin Saltanat-ı Seniyye'nin sunûf-ı tebaasının her sınıfı ve hususuyla garib ve fakiri haklarında bir lütf-i celîl ve merhamet bî-adîl olmak ve Bosna ahalisi haklarında bî-dirîğ buyurulan avâtıf-ı âliye-i hazret-i veli-nimetiye zamîme-i cedîde-i müstahsene bulunmak üzere bu yerde te'sis ve ihyâ olunan böyle bir eser-i hayrın üss-i esas-ı hasenâtı olan esbâb-ı tedaviden nâkıs bırakılması dahi nâ-revâ görünmüş idüğüne mebnî bu maksadın dahi hayyız-ı husûle vusûlü zımnında erbâb-ı hazâkat ve iffetden bir doktor efendinin tayini lâzım gelip burada o sıfatda bir zât bulunamadığından lutfen ve inâyeten mekteb-i tıbbiye-i hazret-i şahaneden çıkmış doktorlardan sıfat-ı mezkûre-i matlûbe ile muttasıf bir bendelerinin intihâb buyurulmasını rica ile beraber tabib-i mûmâileyh-i merhum müşârunileyhin vakfından olarak mezkûr hastahâneye mukaddemâ tahsis ve tefrîk olunan vâridâtdan el-hâletü hâzihî şimdi Senbil'e verilen beş yüz kuruş üzerine bin kuruş dahi daire-i belediye hasılâtından ilâve olunarak şehriye bin beş yüz kuruş i'tâ olunacağından ona göre iktizâ-yı hâlin ifasına ve altmış nefer hastagâna bir senede kifayet edecek mikdar ecza-yı tıbbiyenin dahi sadaka-i seniyye-i hazret-i Padişahî olmak üzere Eczahâne-i Âmire'den irsâl ve inâyet buyurulmasının istid'â kılınması ilcâ eden zaruriyât-ı hâliyeden bulunmuş olmakla ber-minvâl-i muharrer iktizâ-yı hâlin ifasına müsaade-i merhamet-mu'tâde-i hazret-i nezâret-penâhîlerinin şâyân buyurulmasını istid'â ma'razında takdim-i mazbata-i çâkerânemize cür'et olumuşdur. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Rebîülâhir sene [12]86 ve fî 29 Haziran sene [1]285 / [12 Temmuz 1869]

[Bosna valisi ve diğer meclis üyelerinin mühürleri]

**

Atûfetli efendim hazretleri

Merkez-i vilâyetde inşa olunan gureba hastahânesine bir nefer tabib tayiniyle icab eden ecza-yı tıbbiyenin irsâli hususuna dair Bosna Vilâyeti'nden gelen tahrirât üzerine Mekteb-i Fünûn-ı Tıbbiye Nezâret-i Behiyyesi'yle muhabereyi şâmil tezkire leffen arz u takdim kılındı. Siyâk-ı iş'âra nazaran mekteb-i mezkûrda tahsil ile diploma almış ve bir hayli müddet asâkir-i şahane hastahânesinde istihdam olunmuş olan Doktor Kolağası Cemal Efendi bu hizmete ehil ve erbâb olup ancak mahall-i mezkûrun uzaklığı cihetle mahallinden iş'âr olunan bin beş yüz kuruş maaşla idare olunacağı gibi bu mikdar aylıkla âharı dahi bulunamayacağı anlaşıldığından daire-i belediye hasılâtından verilmek üzere efendi-i mûmâileyhin iki bin kuruş maaş ile zikrolunan hastahâne tabâbetine tayini ve istenilen bir senelik ecza-yı tıbbiye tertib olunmakda olduğundan efendi-i mûmâileyh ile beraber irsâl edilmek üzere bahâsı olan otuz bir bin kuruşun saye-i ihsân-vâye-i hazret-i Padişahî'de Maliye Hazinesi'nden tesviyesi zımnında icra-yı iktizâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne bildirilmesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı mülûkâne müte'allik ve şeref-sünûh buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr olundu, efendim.

Fî 20 Ca. sene [12]86 / [28 Ağustos 1869]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 341

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i âsafâneleriyle zikrolunan tahrirât ve tezkire manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve ber-mûceb-i istîzân efendi-i mûmâileyhin zikrolunan hastahâne tabâbetine ol mikdar maaş ile tayini ve mârru'l-beyân ecza-yı tıbbiye bahâsının tesviyesi zımnında icra-yı iktizâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i mehâsin-âde-i cenâb-ı cihanbânî mantûk-ı münîfinden olarak zikrolunan tahrirât ve tezkire yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Ca. sene [12]86 / [29 Ağustos 1869]

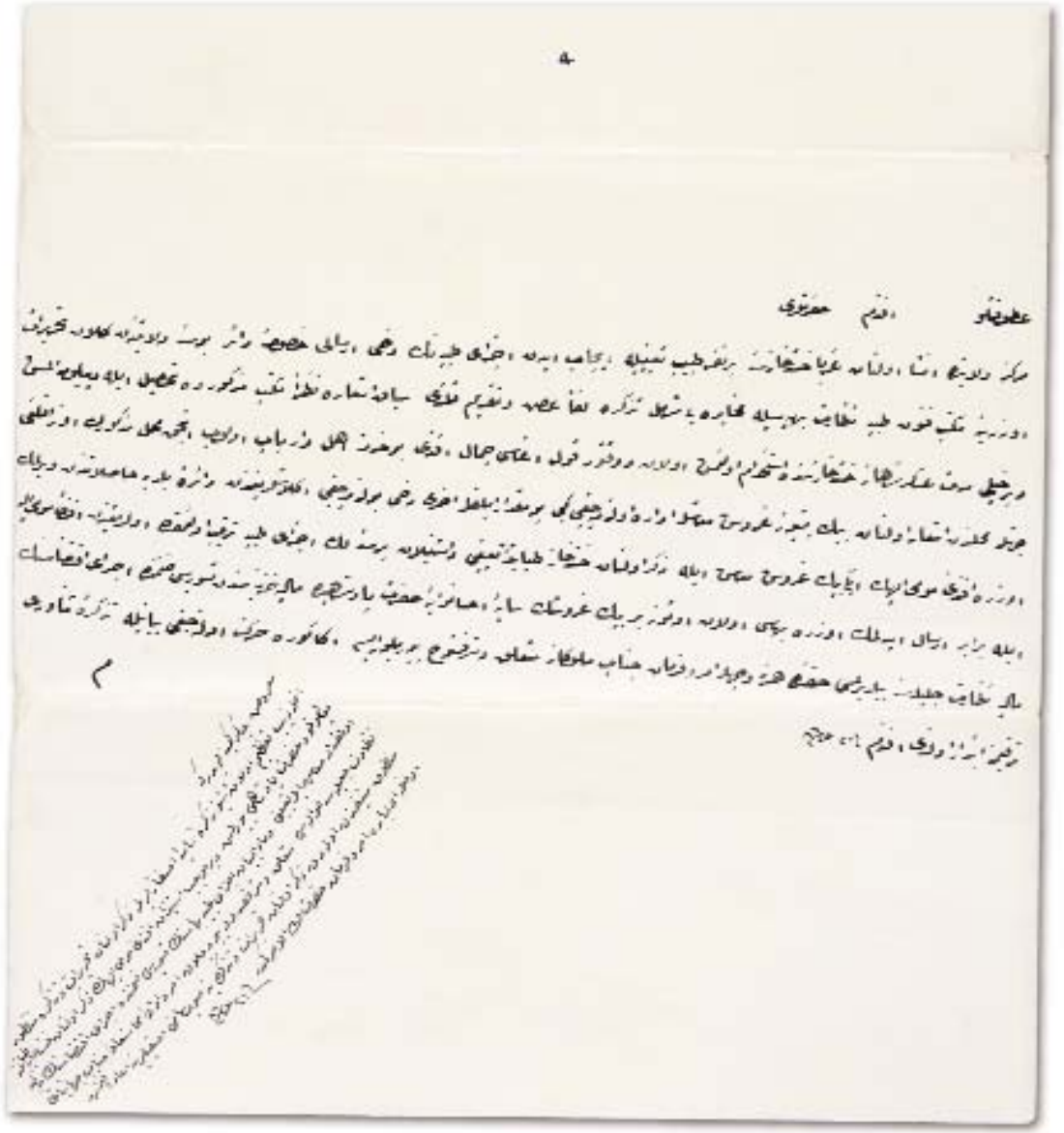

İ. DH, 597/41597

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 342

94

SARAYBOSNA ASKERÎ HASTANESİ İNŞAATININ MASRAFLARININ ÖDENMESİ

Saraybosna'da inşa olunan askerî hastanenin masrafının planlanandan fazla tutmasıyla çeşitli kimselere kalan 50.700 kuruş borcun fazla bir borç olmadığından ödenmesi

İSPLATA TROŠKOVA ZA İZGRADNJU SARAJEVSKE VOJNE BOLNİCE

Pošto je izgradnja vojne bolnice u Sarajevu koštala više od predviđenog , nema više duga do 50.700 groša, isplatiti taj dug koji nije preveliki ljudima koji su posudili novac

15/11/1869

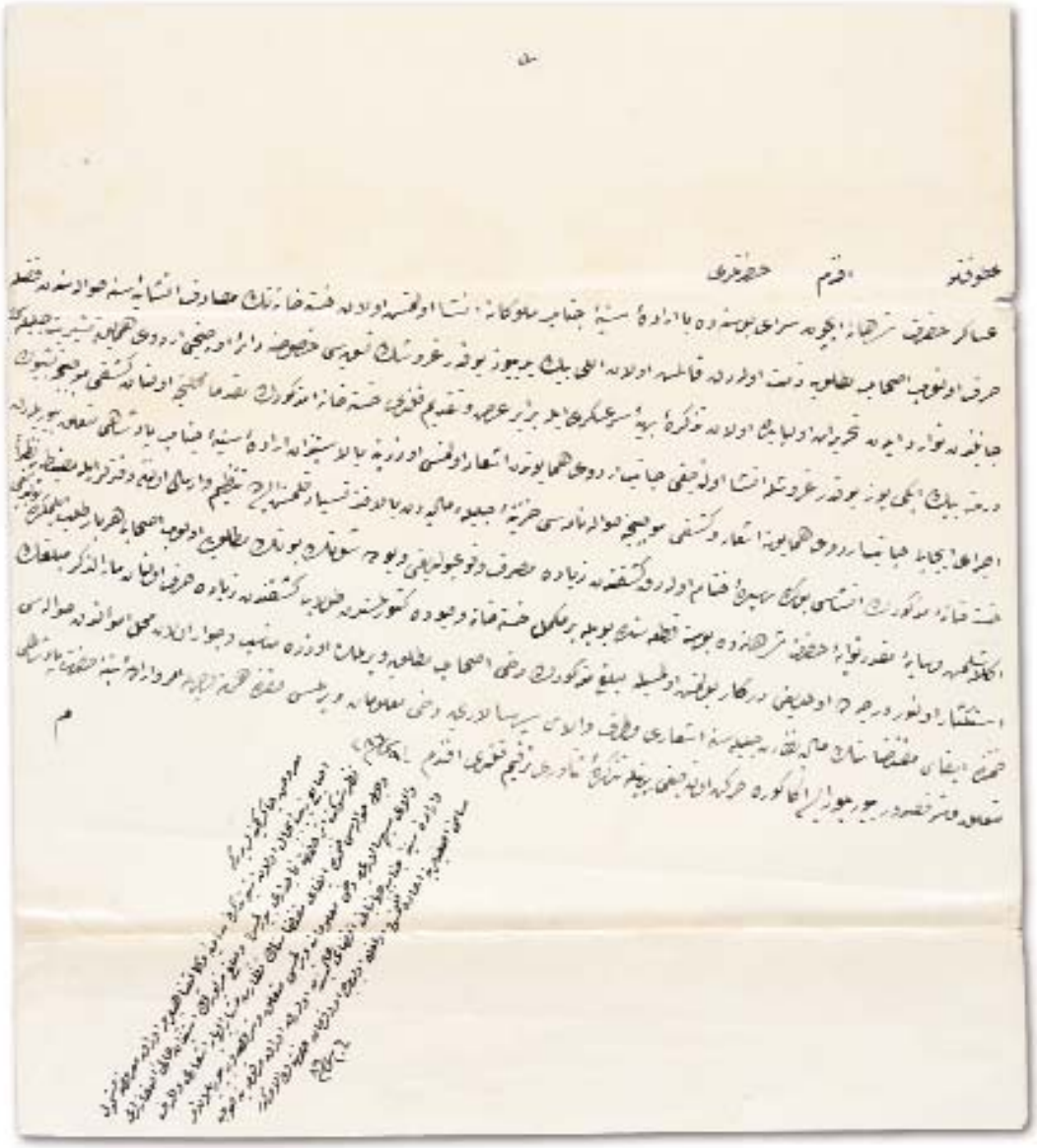

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 343

Atûfetli efendim hazretleri

Asâkir-i hazret-i şahane için Saraybosna'da bâ-irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne inşa olunmuş olan hastahânenin masârıf-ı inşaiyesine havalesinden fazla sarf olunup ashâb-ı matlûba zimmet olunarak kalmış olan elli bin yedi yüz bu kadar kuruşun tesviyesi hususuna dair Üçüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşiriyet-i Celîlesi cânibinden tevârüd eden tahrirât ol bâbda olan tezkire-i behiyye-i Seraskerî ile beraber arz u takdim kılındı. Hastahâne-i mezkûrun mukaddemâ mahallince olunan keşfi mûcebince beş yük dört bin iki yüz bu kadar kuruşla inşa olunacağı cânib-i Ordu-yı Hümâyûn'dan iş'âr olunması üzerine bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik buyurularak icra-yı icabı cânib-i Ordu-yı Hümâyûn'a iş'âr ve keşfi mûcebince havalenâmesi Hazine-i Celîle-i Maliye'den bi'l-ahz tisyâr kılınmış ise de tanzim ve irsâl olunan defterler ile mazbataya nazaran hastahâne-i mezkûrun inşası bu kere resîde-i hitâm olarak keşfinden ziyade masraf vuku bulduğu ve bu da şunun bunun matlûbu olup ashâbı her bâr taleb eylemekde bulunduğu anlaşılmış ve saye-i mukadderet-vâye-i hazret-i şahanede Bosna kıt'asında böyle bir mükemmel hastahâne vücuda getirilmesinden dolayı keşfinden ziyade sarf olunan mârru'z-zikr meblağın istiksar olunur derecede olmadığı derkâr bulunmuş olmasıyla meblağ-ı mezkûrun dahi ashâb-ı matlûbeye verilmek üzere münasib ve civar olan mahal emvâlinden havalesi zımnında ifa-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne iş'ârı ve taraf-ı vâlâ-yı sipehsalârîye dahi malumat verilmesi hakkında her ne vecihle emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 9 Ş. sene [1]286 / [14 Kasım 1869]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-zîb-i ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i Vekâlet-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza meşmûl-nazar-ı şevket-eser-i hazret-i tâcdârî buyurulmuş ve meblağ-ı mezbûrun istîzân-ı âlî-i âsafâneleri vechile havalesi zımnında ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya iş'ârı ve taraf-ı vâlâ-yı sipehsalârîye dahi malumat verilmesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî iktizâ-yı âlîsinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 Ş: sene [12]86 / [15 Kasım 1869]

İ. DH, 601/41927

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 344

95

ALAŞEHİR KASABASI'NDA BOSNA MUHACİRLERİ ARASINDA YAYILAN HUMMA HASTALIĞI

Alaşehir Kasabası civarında yerleştirilen Bosna muhacirleri arasında yayılan humma hastalığı dolayısıyla 25 kişinin öldüğü ve alınması gereken tedbirlerin vilayete tebliği

GROZNİCA KOJA SE RAŠİRİLA İZMEĐU BOSASNKİH MUHADŽİRA U ALAŠEHİRU

Zbog groznice koja se raširila između između bosasnkih muhadžira u okolini Alašehira dosada je umrlo 25 ljudi te je javljeno vilajetu da preduzme potrebne mjere

19/01/1887

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 345

Sıhhiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Alaşehir Kasabası'da Hilâlliçeşme civarında iskân olunan Bosna muhacirînini miyânında bir nev‘ humma hastalığı zuhur ederek yirmi beş neferin vefat eylediği ifadesine ve ol bâbda tedâbîr-i sıhhiye ittihâz ve ifası zımnında Aydın Vilâyeti'ne tebligât icra olunmasına dair Tıbbiye Nezâret-i Behiyyesi'nden meb‘ûs tezkirenin sureti leffen sûy-ı âlî-i nezâret-penâhîlerine irsâl kılınmış ve ol vechile vilâyet-i mezkûreye tebligât-ı muktezîye ifa olunmuş olmakla nezâret-i celîle-i âsafânelerince dahi icra-yı icabına himem-i aliyye-i düstûrîleri derkâr buyurulmak bâbında

23 Rebîülâhir [1]304 - 6 Kânûn-ı Sânî [1]302 / [19 Ocak 1887]

DH. MKT, 1393/56

Bosna'da bir seyyar satıcı

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 346

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 347

İMAR FAALİYETLERİ
GRAĐEVINSKI RADOVI

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 348

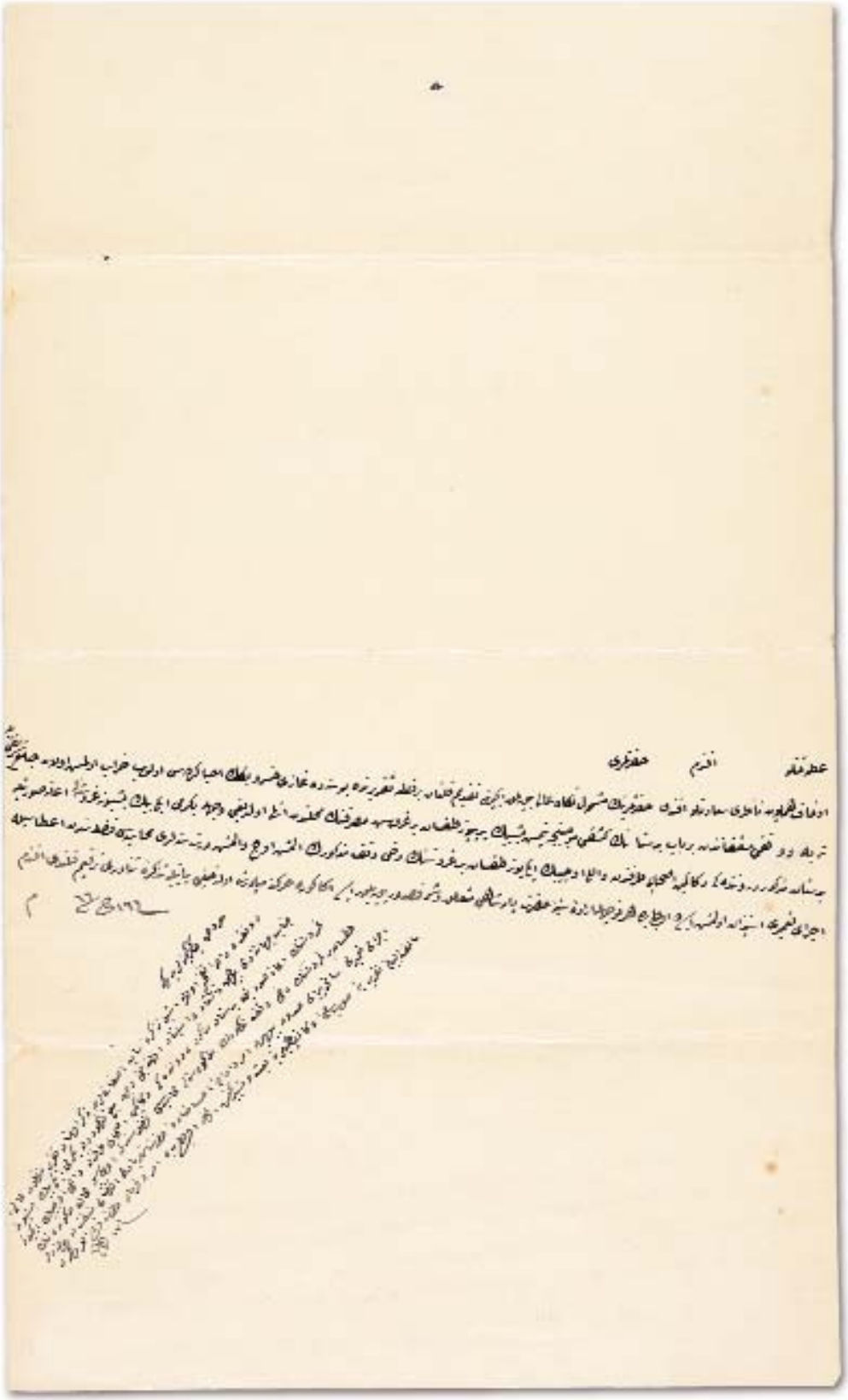

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 349

BOSNA'DA GAZİ HÜSREV BEY VAKFI'NA AİT BEDESTENİN TAMİRİ

Bosna'da Gazi Hüsrev Bey Camii, türbesi ve vakıflarına gelir temin eden bedestenin tamiri için gereken masraftan 22.500 kuruşunun dükkân sahiplerinin yardımından, kalan 53.200 kuruşun ise vakıf gelirlerinden karşılanmasına Padişah tarafından izin verildiği

POPRAVLJANJE BEZISTANA U BOSNI ČIJI JE VLASNIK GAZİ HUSREVBEGOV VAKUF

Sultan je dozvolio da se za potrebe popravki bezistana čiji dohodak potpomaže Gazi Husrev begovu džamiju, njegovo turbe i vakufe, obezbijedi novac od 22.500 groša kojeg će dati vlasnici dućana bezistana a ostalih 53.200 groša da se obezbijede od vakufskih rezervi

30/04/1850

Atûfetli efendim hazretleri

Evkâf-ı Hümâyûn nâzırı saadetli efendi hazretlerinin meşmûl-nigâh-ı âlî buyurulmak için takdim kılınan bir kıt'a takrîrinde Bosna'da Gazi Hüsrev Bey'in ihyâ-gerdesi olup harâb olmuş olan cami-i şerifi ile türbe ve vakfı müsakkafâtından bir bâb bedestanın keşfi mûcebince yetmiş beş bin yedi yüz doksan bir kuruş masrafının mahallinden inhâ olduğu vechile yirmi iki bin beş yüz kuruşunun iâne suretiyle bedestan-ı mezkûr derûnundaki dekâkîn ashâbı tarafından ve elli üç bin iki yüz doksan bir kuruşunun dahi vakf-ı mezkûrun altmış üç ve altmış dört seneleri muhasebesi fazlasından i'tâsıyla icra-yı tamiri istîzân olunmuş ise de ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre harekete mübâderet olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 16 C. sene [12]66 / [29 Nisan 1850]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Revnakde-i râha-i tefhîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri ile zikrolunan takrîr manzûr-ı âlî-i cenâb-ı cihandârî buyurulmuş ve iş'âr ve istîzân olunduğu vechile meblağ-ı mezkûrdan yirmi iki bin beş yüz kuruşunun iâne suretiyle bedestan-ı mezkûr derûnundaki dekâkîn ashâbı tarafından ve elli üç bin iki yüz doksan bir kuruşunun dahi vakf-ı mezkûrun mezkûr seneler muhasebesi fazlasından i'tâsıyla mahâll-i mezkûrenin icra-yı tamiri sânihapîrâ-yı sudûr buyurulan emr u irâde-i ihsân-âde-i hazret-i Şehriyârî iktizâ-yı münîfinden bulunarak sâlifü'l-beyân takrîr yine savb-ı sâmî-i vekâlet-penâhîlerine ba's ü tesyîr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 C. sene [12]66 / [30 Nisan 1850]

İ. DH, 214/12490

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 350

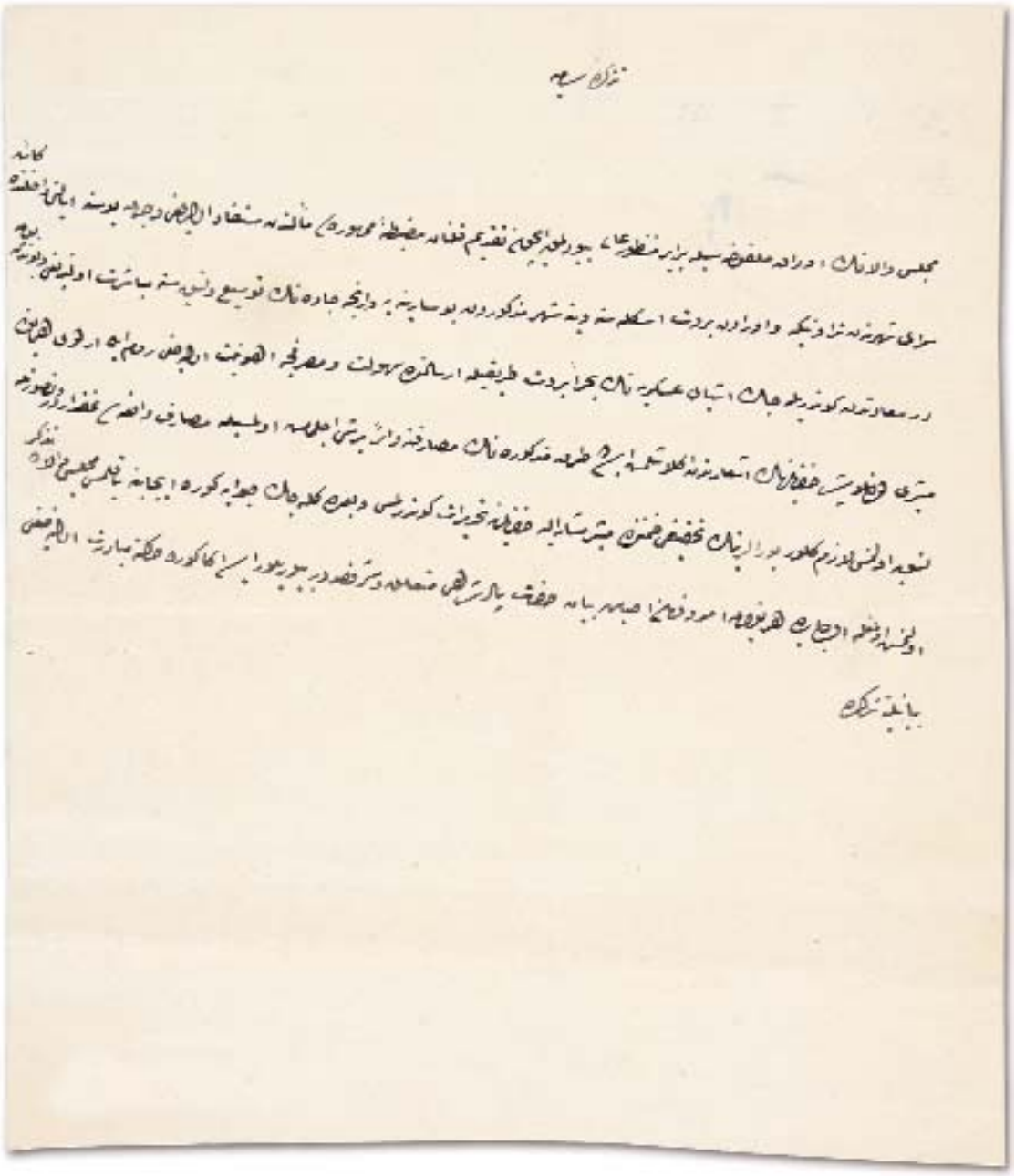

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 351

SARAYBOSNA'DAN BROD İSKELESİNE KADAR OLAN YOLUN GENİŞLETİLMESİ

Saraybosna'dan Travnik, Brod İskelesi ve oradan da Bosarina'ya kadar olan yolun genişletilmesi çalışmalarına başlandığı

PROŠIRENJE PUTA OD SARAJEVA DO SKELE U BRODU

Počeli su radovi za proširenje puta Sarajevo- Travnik- skela u Brodu pa sve do Bosarine

17/11/1850

Tezkire-i Sâmiye

Meclis-i Vâlâ'nın evrak-ı melfûfesiyle beraber manzûr-ı âlî buyurulmak için takdim kılınan mazbat-i memhûresi meâlinden müstefâd olduğu vechile Bosna Eyaleti dahilinde Saray şehrinden Travnik'e ve oradan Brod İskelesi'ne ve yine şehr-i mezkûrdan Bosarina'ya varınca caddenin tevsî‘ ve tesviyesine mübâşeret olunduğu ve bundan böyle Dersaâdet'den gönderilecek eşya-yı askeriyenin bahren Brod tarîkıyla irsâlinde suhûlet ve masrafça ehveniyet olacağı Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu müşiri devletli paşa hazretlerinin iş‘ârından anlaşılmış ise de turuk-ı mezkûrenin masârıfına dair bir şey açılmamış olmasıyla masârıf-ı vâkı‘ası ne mikdardır ve ne suretle tesviye olunması lâzım gelir buralarının tahkiki zımnında müşir-i müşârunileyh hazretlerine tahrirât gönderilmesi ve ba‘dehû gelecek cevaba göre icabına bakılması Meclis-i Vâlâ'da tezekkür olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i Padişahî müte‘allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre harekete mübâderet olunacağı beyânıyla tezkire

[12 Muharrem 1267] / [17 Kasım 1850]

A. AMD, 25/39

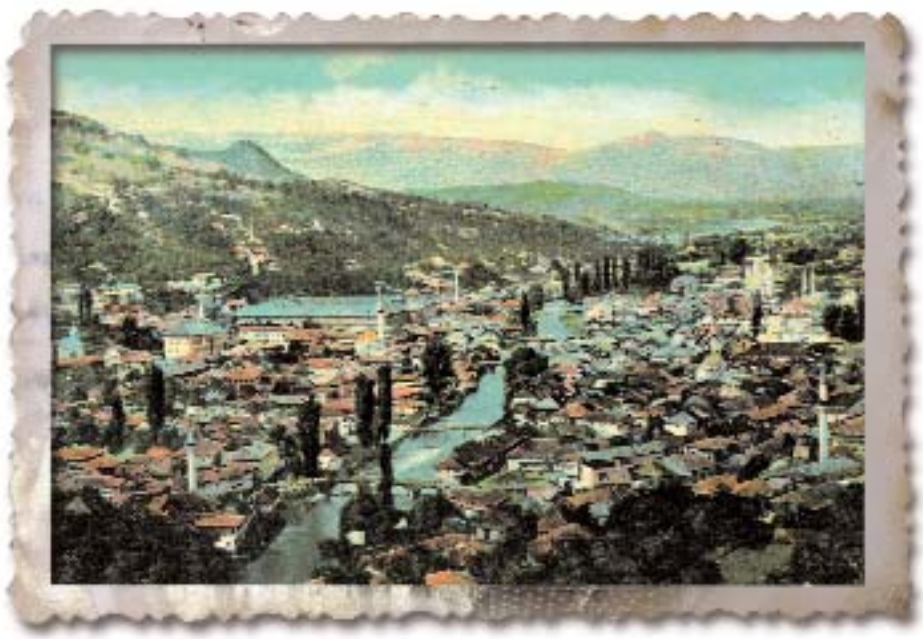

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 352

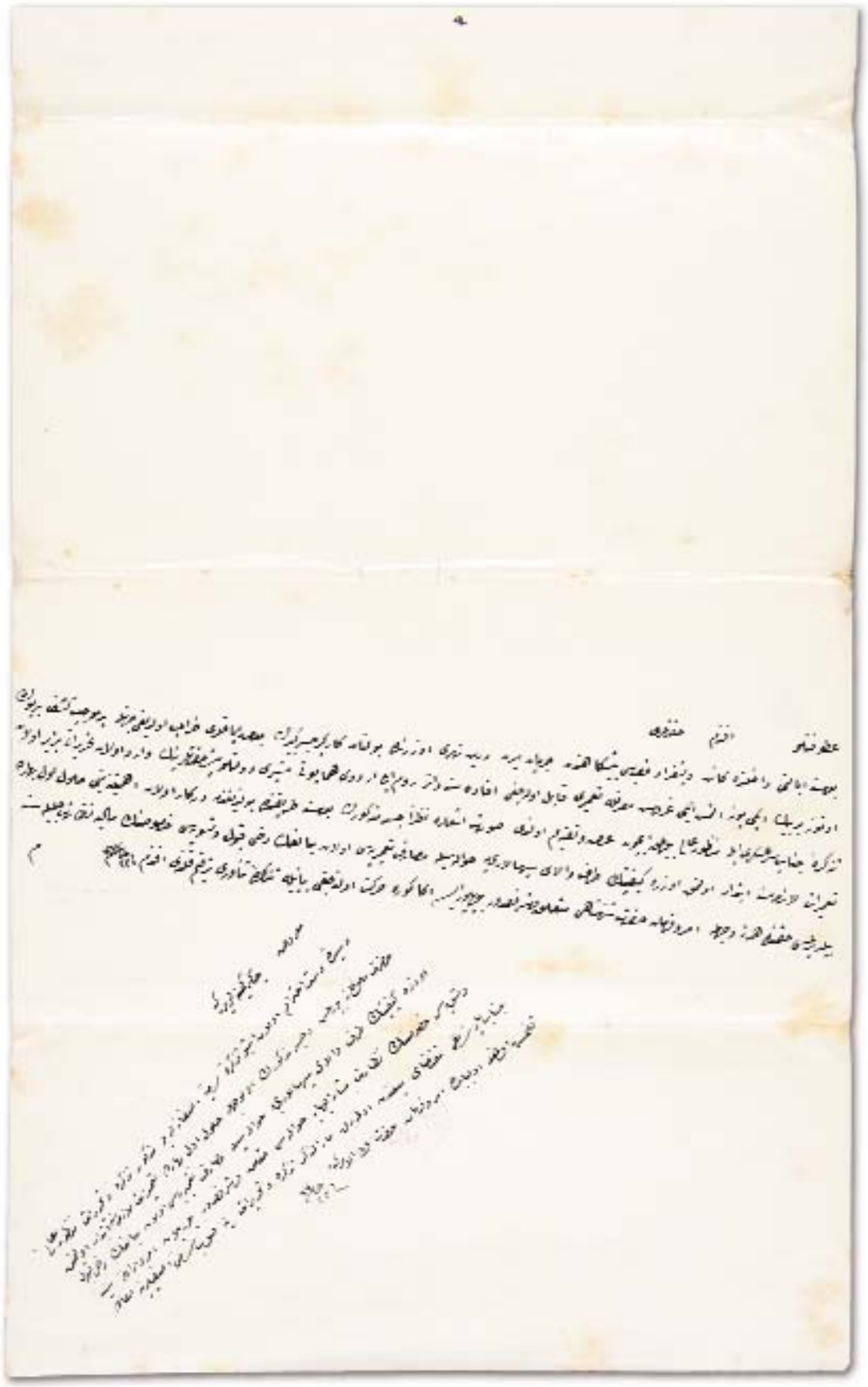

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 353

VİŞEGRAD KÖPRÜSÜ'NÜN YIKILAN AYAKLARININ TAMİRİ

Drina nehri üzerindeki Vişegrad köprüsünün yıkılan ayaklarının tamiratının bitirildiği, kereste masraflarının halk, geri kalan masraflarının devlet tarafından karşılandığı, köprünün tamiratını yapan Avusturyalı mühendise beşinci rütbeden Mecidî Nişanı verildiği

POPRAVLJANJE SRUŠENIH STUBOVA ĆUPRIJE U VIŠEGRADU

Završena je restauracija srušenih stubova višegradske ćuprije na Drini, troškove za drvenu japiju je snosio narod a ostale troškove snosila je država te je data medalja Medžidija austrisjkom inžinjeru koji je izvodio radove

26/01/1865

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Eyaleti dahilinde kâin Vişegrad Kasabası pîşgâhından cereyân eden Drina Nehri üzerinde bulunan kârgir cisr-i kebîrin bazı ayakları harâb olduğu cihetle bermûceb-i keşf bir yük otuz bir bin iki yüz altmış iki kuruş masrafla tamiri kabil olacağı ifadesine dair Rumeli Ordu-yı Hümâyûn'u müşiri devletli paşa hazretlerinin vârid olan tahrirâtı beraber olan tezkire-i cenâb-ı Seraskerî ile manzûr-ı âlî buyurulmak için arz u takdim olundu. Suret-i iş'âra nazaran cisr-i mezkûrun Bosna tarîkında bulunduğundan derkâr olan ehemmiyetine mebnî hulûl-i evvel baharda tamirat-ı lâzımesine ibtidâr olunmak üzere keyfiyetin taraf-ı vâlâ-yı sipeh-salârîye havalesiyle masârıf-ı tamiriyesi olan mebâliğin dahi kabul ve tesviyesi hususunun Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne bildirilmesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Şehinşâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 22 Ca. sene 1277 / [6 Aralık 1860]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ihtirâm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri ile mezkûr tezkire ve tahrirât manzûr-ı âlî-i hazret-i mülûkâne buyurulmuş ve cisr-i mezkûrun ol vechile hulûl-i evvel baharda tamirat-ı lâzımesine ibtidâr olunmak üzere keyfiyetin taraf-ı vâlâ-yı sipeh-salârîye havalesiyle masârıf-ı tamiriyesi olan mebâliğin dahi kabul ve tesviyesi hususunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî muktezâ-yı münîfinden olarak mârru'z-zikr tezkire ve tahrirât yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Ca. sene 1277 / [7 Aralık 1860]

İ. DH, 465/31039

***

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 354

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 355

Bosna Eyaleti Valiliği'ne

Sırbistan ve Karadağ hatt-ı imtiyâzının arasında olup Yenipazar Caddesi'yle Rumeli'ye mümted olan Bosna Eyaleti'nin tarîkı ve kilidi mesâbesinde olan Vişegrad Kasabası pîşgâhından cereyân eden Drina Nehri'nin Aralık'da inhirâf ve iştidâd-ı cereyânından nâşi üzerinde kâin kârgir cisr-i kebîrin mâil-i inhidâm olan ayaklarının tamiratına mukaddemâ verilen me'zûniyet üzerine mübâşeret kılınarak bu kere resîde-i hitâm olduğuna ve ol bâbda Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne irsâli derdest olan zîri mazbatalı defterinin suretiyle resm-i mücessemi gönderildiğine dair vürûd eden tahrirât-ı behiyyeleri takımıyla huzur-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı Padişahîye lede'l-arz sibâk-ı inhâya nazaran cisr-i mezkûrun metânet ve rasânetine vaktiyle beraber diğer bir ahşab köprü dahi dahil olduğu hâlde masârıf-ı vâkı'ası bir yük dört bin iki yüz altmış iki kuruşa bâliğ olarak ahali tarafından hizmet-i fâhire olmak üzere i'tâ kılınan dokuz bin dokuz yüz yetmiş kuruş kereste bahâsı bi't-tenzîl kusur cânib-i mîrîden verilmesi lâzım gelen doksan dört bin iki yüz doksan iki kuruşdan cisr-i mezkûrun evvel baharda ikmâli mukarrer olan korkuluk gibi şeyleri masrafı bulunan yirmi beş bin üç yüz altmış şu kadar kuruş dahi ifrâz kılındığı hâlde bu defa sarf ve i'tâ olunan akçe altmış sekiz bin dokuz yüz bu kadar kuruşdan ibaret kalıp bunun dahi altı bin sekiz yüz doksan sekiz kuruşu mukaddemki tamiratdan artan eşya esmânından ve otuz iki bin yedi yüz kırk bir kuruş keşf-i evvel havalesinden mevcud sandık bulunan mebâliğden tesviye ve mâadâsı görünen akçe ise taht-ı me'zûniyetde olarak ifa kılınıp ve te'diye edilerek Hazine-i Celîle'ye yeniden bir masraf açılmamış olduğu anlaşıldığından defter-i mebhûs mûcebince ücret-i mahsûbunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi ve işbu köprünün tamir ve inşasında hüsn-i hizmet ve gayreti görülen ve bundan böyle hükûmetçe bu misillü işlerde kullanılacağı cihetle şâyân-ı mükafât bulunan Avusturyalı mühendis Lenbardvic'e beşinci rütbeden bir kıt'a Mecidiye Nişân-ı zîşânı i'tâsı hususuna irâde-i seniyye cenâb-ı Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş ve mantûk-ı âlîsince icabı icra olunup mezkûr nişân dahi berât-ı âlîsiyle beraber derdest-i isrâ bulunmuş olmakla oraca dahi iktizâ-yı hâlin ifasına himmet buyurulması siyâkında şukka.

Fî 28 Şaban [1]281 / [26 Ocak 1865]

A. MKT. MHM, 323/94

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 356

99

SARAYBOSNA'DA YENİ BİR HÜKÜMET KONAĞI İNŞASI

Saraybosna Hükümet Konağı'nın yanması sonrasında tamiri düşünülmüşse de, tamir sonucunda mevcut binanın vali ve vilayet memurlarının tamamını almayacağı ve eski binanın tamirinin devletin prestijine uygun bir seçenek olmayacağı düşünülerek, daha büyük ve geniş yeni bir hükümet konağı inşasına karar verildiği,

IZGRADNJA NOVE VLADINE ZGRADE U SARAJEVU

Razmišljalo se o restauraciji sarajevskog vladinog konaka koji je izgorio ali je ustanovljeno da isla zgrada nije u stanju da primi valiju i sve službenike a i to da stara zgrada ne odgovara ugledu države. Pa zbog svega toga odlučeno je da se izgradi nova i veća vladina zgrada
10/05/1867

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 357

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti hükûmet konağının bazı dairesi geçende muhterik olmasından dolayı ileride tesviye-i icabâtına bakılmak üzere şimdilik devâir-i sairenin tamiri mahalline bildirilmesiyle cevaben vârid olan mazbata ve defter ve resim Meclis-i Vâlâ'ya lede'l-havale kaleme alınan mazbata takımıyla arz u takdim olundu. Meâlinden müstebân olduğu vechile tamirât-ı merkûme bi'l-icra masârıfi elli bin kuruşa bâliğ olarak aklâmın bazısı yerleşdirilmiş ise de vali-i vilâyet ile memurîn-i sairenin ikametleri için mahal olmadığından aklâm ve memurînin topluca bir yerde bulunmaları zımnında hükûmet konağının mersûl resmi mûcebince iki yük otuz bir bin dokuz yüz bu kadar ve ittisâlinde olup bi'l-mübâya'a hedmiyle meydan bırakılması iktizâ eden hâne bahası kırk iki bin ve ameliyât-ı hedmiye ve duvarlarının inşası masrafı olan on sekiz bin şu kadar kuruş ki cem'an üç yük kırk üç bin iki yüz kırk altı kuruşla vücuda geleceği anlaşılmış ve saye-i mekârim-vâye-i hazret-i Padişahî Saraybosna şehrinin ma'mûriyet ve cem'iyeti an be-an terakkî eylemekde iken merkez-i vilâyetde hükûmete mahsus konağın bir tarafı muhterik ve diğer cânibi harâb hâlde bırakılması ve memurînin müteferrik yerlerde oturdulması yâr u ağyâra karşı gayr-ı lâyık görünmüş olmakdan nâşi ber mûceb-i inhâ tanzimi umûr-ı zaruriye ve mukteziyeden bulunmakla keşfini tecavüz etmemek ve metânetine itina kılınmak üzere ol mikdar masrafla inşa ve tesviyesi hususunun vilâyet-i müşârunileyhâya tahrirât tastîriyle tavsiye ve hazinece ifa-yı muktezâsının dahi Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı mülkdârî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 5 Muharrem sene 1284 / [9 Mayıs 1867]

Ma'rûz-ı çâker-i kemineleridir ki

Hâme-pîrâ-yı tekrîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri evrak-ı ma'rûza-ı manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i cihanbânî buyurulmuş ve husus-ı mezkûrun tezekkür ve istîzân kılındığı üzere vilâyet-i müşârunileyhâya batahrirât tavsiye ve hazinece ibkâ-yı muktezâsının dahi nezâret-i müşârunileyhâya havalesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı isabet-nişân-ı cenâb-ı Şehinşâhî iktizâ-yı celîlinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafânelerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyü'l-emrindir.

Fî 6 Muharrem sene 1284 / [10 Mayıs 1867]

İ. MVL, 572/25705

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 358

100

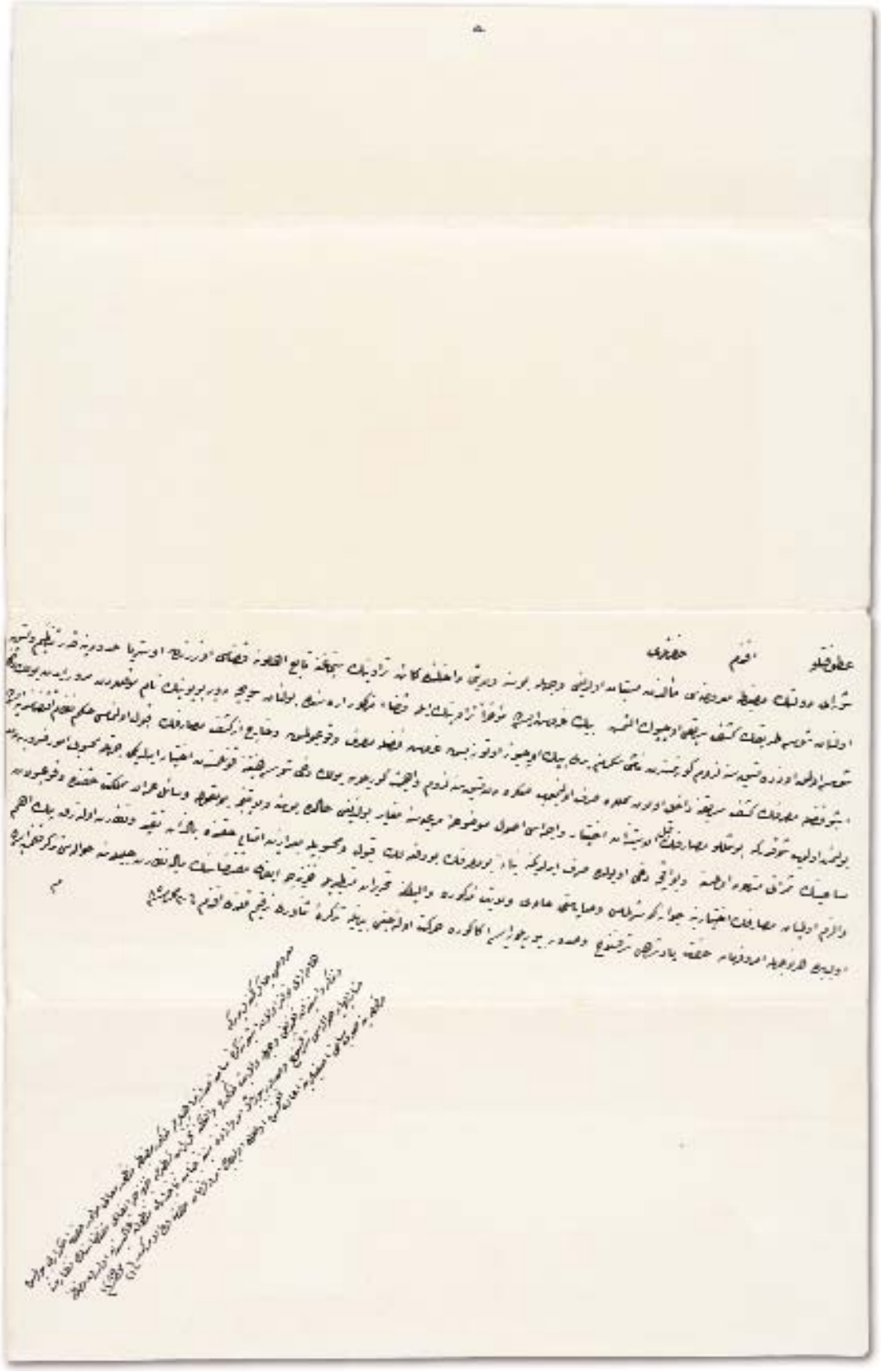

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:28 Page 359

İHLİVNE'DEN AVUSTURYA SINIRINA KADAR YOL YAPIMI

Bosna Vilayeti dahilinde kain Travnik Sancağına tabi İhlivne Kazası üzerinden Avusturya sınırına kadar tanzim ve tesviye olunan şose yoluna sonradan keşif harici olarak ilave olunan kısmın masraflarının da mahsup edilmesi hususunda hazinece gereğinin yerine getirilmesi

İZGRADNJA PUTA OD HLİVNA PA DO AUSTRİJSKE GRANİCE

İsplata potrebnih sredstava od strane državne blagajne za izgradnju i ravnanjc makadamskog puta od kasabc Hlivno koja jc dio travničkog sandžaka bosanskog vilajeta pa do austrijske granice
14/05/1868

Atûfetli efendim hazretleri

Şûrâ-yı Devlet'in mazbata-i ma'rûzası meâlinden müstebân olduğu vechile Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Travnik Sancağı'na tâbi İhlivne Kazası üzerinden Avusturya hududuna kadar tanzim ve tesviye olunan şose tarîkının keşf-i sâbıkı üç yük altmış bin kuruş ise de muahharan Travnik ile kaza-i mezkûr arasında bulunan Supça Doberboyonik nâm mevkilerden mürûr eden yolun dahi şose olmak üzere tesviyesine lüzum görünmesinden nâşî seksen yedi bin üç yüz otuz beş kuruş fazla masraf vuku bulmuş ve haric-ez-keşf masârıfın kabul olunmaması hükm-i nizâm iktizâsından ise de işbu fazla-i masrafın keşf-i sâbıkına dahil olan mahallere sarf olunmayıp sonradan tesviyesine lüzum ve ehemmiyet görülen yolun dahi şose hey'etine konulmasından ihtiyar edildiği cihetle mahsûbu umûr-ı zaruriyeden bulunmuş olup şu kadar ki bu misillü masârıfın kable'l-istîzân ihtiyar ve icrası usul-i mevzû'a-i mer'iyesine mugayir bulunduğu hâlde Bosna Vilâyetince bu makûle vesâil-i umrân-ı memleket hakkında vuku bulan mesâînin semerâtı meşhûd olmasına ve bu akçe dahi o yolda sarf edildiğine binâen bu masrafın bu defalık kabul ve mahsûbuyla ba'dezîn emsâli hakkında bizzat takayyüd ve nezâret olunarak pek ehemm ve elzem olmayan masârıfın ihtiyarına cevâz gösterilmemesi vesâyasını hâvî vilâyet-i mezkûre valiliğine tahrirât tastîriyle hazinece ifa-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 20 Muharrem sene [12]85 / [13 Mayıs 1868]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-ârâ-yı tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle mezkûr mazbata manzûr-ı me'âlî-i mevfûr-ı hazret-i mülkdârî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân kılındığı vechile vilâyet-i mezkûre valiliğine tahrirât tasdîriyle hazinece ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı tâcdârî mantûk-ı âlîsinden olarak mazbata-i merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Muharrem sene 1285 / [14 Mayıs 1868]

İ. ŞD, 3/129

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 360

101

TEŞNE'DE AHŞAP BİR KÖPRÜ YAPTIRILDIĞI

Banaluka Sancağı'na bağlı Teşne Kazası'nda bir köprü bulunmaması sebebiyle zorluk çekildiği ve zaman zaman can ve mal kayıpları yaşandığından ahalinin katkılarıyla ahşap bir köprü yaptırıldığı ve bu konuda hizmetleri görülen Teşne Kaymakamı Abdullah Efendi'nin ödüllendirilmesi

İZGRADNJA DRVENE ĆUPRİJE U TEŠNJU

Pošto nije bilo ćuprije u Tešnju koji je dio banjalučkog sandžaka pa je narod imao poteškoća prilikom prelaska rijeke, još je često bilo i mrtvih i materijalne štete, napravljena je drvena ćuprija koju je materijalno potpomogao i narod, a za trud je nagrađen kajmakam Abdullah efendija
05/01/1869

Makam-ı Muallâ-yı Cenâb-ı Sadâret-i Uzmâ'ya

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Banaluka Sancağı dahilinde kâin Teşne Kazası'nda vâki Brod ve Saray Caddesi ve Usora Nehri üzerinde mine'l-kadim köprü bulunmadığından mârrîn ve âbirîn envâ'-ı müşkilât ile geçmekde ve aralık aralık nüfusca ve hayvanca telefât vuku bulmakda

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 361

olduğu hâlde kaza-i mezbûrun memurîn-i mülkiyesiyle ashâb-ı servet ve sâmânı tarafından maa'l-iftihar i'tâ olunan bedelât iki bin beş yüz kuruş masrafla yüz doksan dört arşın tûlünde ve dokuz arşın arzında ahşabdan olarak müceddeden bir köprü inşa olunmuş ve meblağ-ı mezbûru i'tâ eyleyen zevât-ı hamiyet-sâmânın esâmîsini ve mikdar-ı iânelerini mübeyyin ber-muktezâ-yı irâde-i aliyyeleri mahallinden celb olunan mazbatalı bir kıt'a müfredat defteri ile mezkûr köprünün tersîm etdirilen bir kıt'a resmi manzûr-ı âlî-i cenâb-ı vekâlet-i mutlakaları buyurulmak üzere leffen takdim-i huzur-ı celîl-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri kılınmışdır. Tarîk-ı mezkûrun bu vechile dahi tahkim-i şiraze-i intizam ve emniyeti muvaffakiyet-i sa'd-âyet-i cenâb-ı Padişahî eseri olarak dua-yı mefrûzu'l-eda-yı hazret-i veli-nimetinin tekrarıyla tezyîn-i elsine-i mahmidet kılınmakda bulunduğunun maa't-teşekkür arz ve ifadesine cür'et kılındığı ve bu hizmet-i mühimmeye bâ'is müstakil olan Teşne Kaymakamı Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şahane Kapıcıbaşılarından rif'atli Abdullah Efendi bendeleri doğrusu pek güzel yetişdirilmiş müsta'id bir bendeleri olarak bundan mukaddem Derbend Kaymakamlığı'nda dahi orada karîn-i hüsn-i ikmâl olan kışla-i hümâyûnun cânib-i ahaliden verilen iâne-i küllîyesinde pek çok hizmet eylemiş ve köprü maddesinde fevkalâde gayret göstermiş olmasına mebnî taltif-i âlîye kesb-i istihkâk eylediğinden emsâline bâ'is teşvik olmak üzere mûmâileyhe dördüncü rütbeden bir Mecidî Nişân-ı zîşânı ihsânı veyahud rütbesinin Istabl-ı Âmire'ye terfî'i şıklarından hangisi muvâfık-ı re'y ü fermân-ı hikmet-beyân-ı vekâlet-i mutlakaları olur ise ifa-yı muktezâsı menût-ı merhamet-i seniyyeleri bulunduğu muhât-ı ilm-i cihan-şümûl-ı cenâb-ı vekâlet-penâhîleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Ramazan sene [1]285 ve fî 24 Kânûn-ı Evvel sene [1]284 / [5 Ocak 1869]

Vali-i Vilâyet-i Tuna
(Mühür)

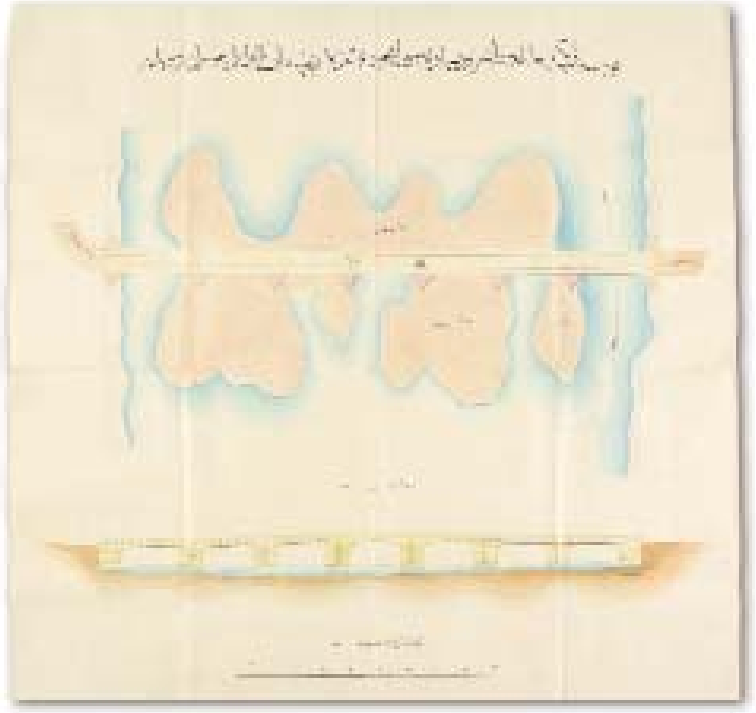

İ. DH, 586/40793

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 362

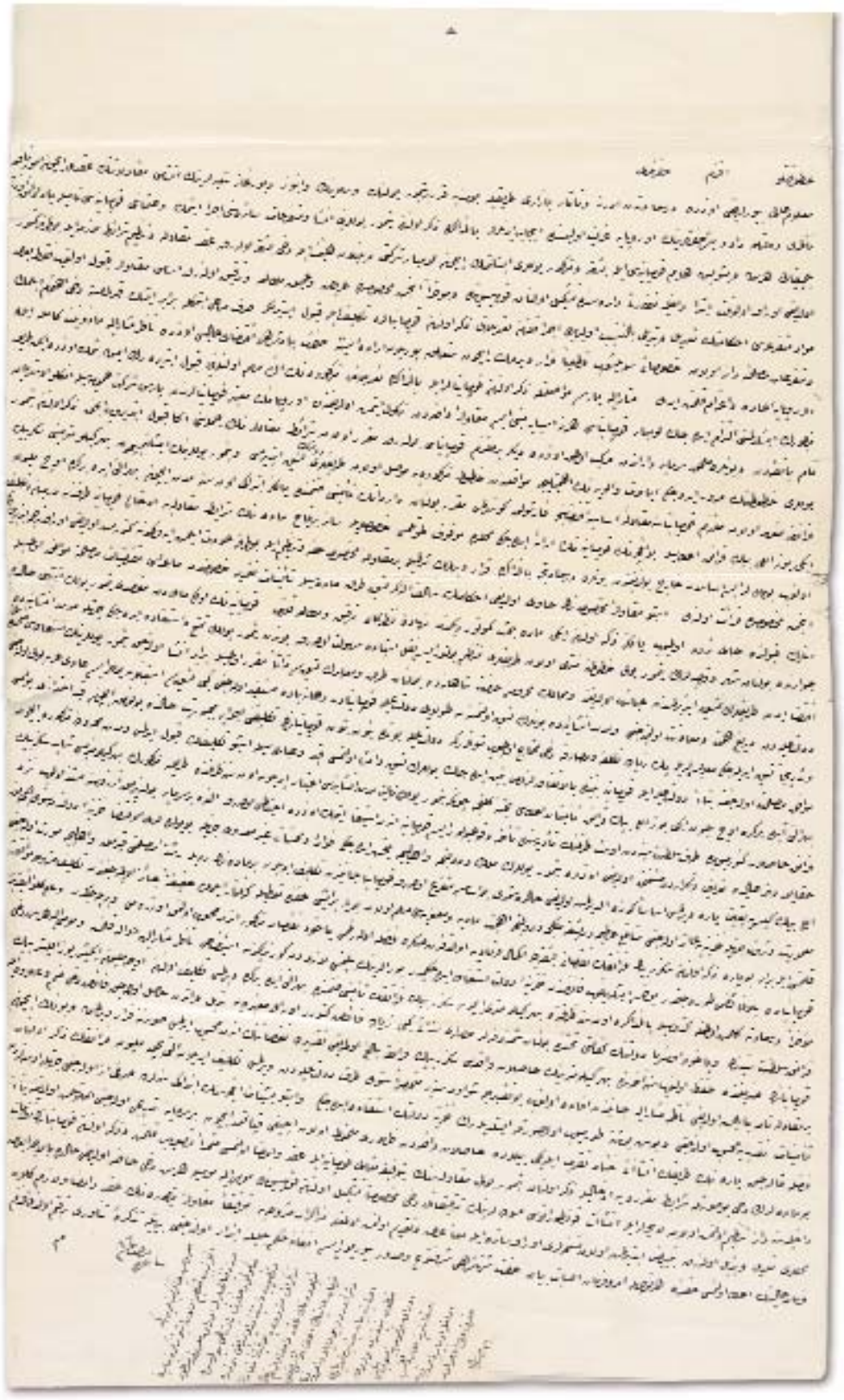

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 363

İSTANBUL'DAN BOSNA'YA DEMİRYOLU PROJESİ

İstanbul'dan Edirne ve Tatarpazarı yoluyla Bosna'ya demiryolu inşaası projesinin Belçikalı Hirsh ve Besvish Heim Kumpanyası'na, aynı hattın işletme imtiyazının Paris Şirket-i Umumiyesi ve Anglo Austrian Bankası ortaklığına verilmesine dair mukavelelerin imzalanması, bu çerçevede istasyon merkezlerine gelen karayollarının tesviye ve tadilatının devlet tarafından tamamlanmış olacağı ve projenin on yıl içerisinde bitirileceği

PROJEKAT ZA İZGRADNJU PRUGE OD İSTANBULA DO BOSNE

Potpisan je ugovor o projektu za izgradnju pruge od Istanbula preko Jedrena i Tatarpazara pa do Bosne. Projekat će uraditi belgijska firma Hirsh i Besvish Heim, a povlasticu za pravo na korišćenje te linije je dobio konsorcium Narodno Preduzeće iz Pariza i Anglo-Austrian. U tom okviru kolski putevi do stanica ove pruge će biti uređeni od strane države a projekat će biti završen u roku od deset godina

09/10/1869

Atûfetli efendim hazretleri

Malum-ı âlî buyurulduğu üzere Dersaâdet'den Edirne ve Tatarpazarı tarîkıyle Bosna'ya kadar bir demiryolunun ve Selanik ve İnöz ve Burgaz şubelerinin inşası mukavelâtının akdi için Umûr-ı Nâfia Nâzırı devletli Davud Paşa hazretlerinin Avrupa'ya azîmet-i evvelîsinde icab edenlerle bi'l-müzâkere zikrolunan demiryollarını inşa ve müteferri'ât-ı sairesini icra etmek ve Osmanlı Kumpanyası nâmıyla yâd olunmak üzere Belçikalı Hirsh ve Beshvish Heim Kumpanyası ile başka ve mezkûr yolları işletmek için Lumbar Şirketi denilen hey'et ile dahi başka olarak akd-i mukâvele ve tanzim-i şerâit-i lâzıme ile bu tarafa getirmiş olduğu evrak ol vakit ibtidâ Dahiliye Nezâreti Dairesi'nde teşkil olunan komisyonda ve muahharan Encümen-i Mahsûs'da arîza ve amîka mütâlaa ve tedkik olunarak esas-ı mukâvele kabul olunup fakat bazı mevâdd-ı müteferri'ası ahkâmının ta'dîl ve tebdili bi't-tensîb ol bâbda icra kılınan ta'dîlâtı zikrolunan kumpanyalara teklif ile kabul etdirmeğe sarf-ı mesâî etmekle beraber işin kırılmaması-na dahi ihtimâm eylemek ve müteferri'ât-ı maslahata dair olan hususâtı söyleşip kat'îyyen karar vermek için müte'allik buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî iktizâ-yı âlîsi üzere nâzır-ı müşârunileyhe me'zûniyet-i kâmile ile Avrupa'ya iade ve i'zâm kılınmış idi. Müşârunileyh Paris'e muvâsalatla zikrolunan kumpanyalar ile bi'l-müzâkere ta'dîlât-ı mezkûrenin en mühim olanlarını kabul etdirerek iş bitmek üzere iken tarîk-ı mezbûrun işledilmesini iltizâm edecek Lumbar Kumpanyası her ne esbâba mebnî ise mukâvele-i vâkı'adan nükûl etmiş olduğundan Avrupa'nın mu'teber kumpanyalarından Paris Şirket-i Umumiyesi ile Anglo-Austrian nâm bankadan ve bunlara mülhak ser-mayedarândan mürekkeb olmak üzere diğer bir mültezim kumpanyası bularak mukar-rer olan şerâit-i mukavelenin cümlesini ona kabul etdirip ancak zikrolunan demiryolları

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 364

hutûtunun mürûr edeceği eyalet ve elviyenin ehemmiyetlice mevâki'inden hutût-ı mezkûreye muvassal olan tarîkleri devletin tesviye etdirmesi ve demiryollarının işletmesi için beher kilometresini sekiz bin Frank'a müteahhid olan mültezim kumpanyasına mukâvele-i esasiye iktizâsınca karşılık gösterilmesi mukarrer bulunan vâridatın te'mini zımnında yalnız ibtidâki on sene müddet için altı ayda bir kere üç milyon iki yüz elli bin Frank i'tâsiyla bu akçenin kumpanyanın irâe edeceği mahalde mevkûf tutulması hususlarıyla sair birkaç maddenin şerait-i mukaveleye idhali kumpanya tarafından dermiyân ve teklif olunup bu maddeler ise esasdan haric bulunduğundan bunlara Dersaâdetçe bi'l-müzâkere karar verilmek şartıyla bir mukâvele-i mahsûsa akd ve tanzim ile bu tarafa avdet eylemiş idüğünden getirmiş olduğu evrak tercüme etdirilerek Encümen-i Mahsus'da kırâet olundu. İşbu mukâvele-i mahsusanın hâvî olduğu ahkâmın sâlifü'z-zikr tesviye-i tarîk maddesi ile te'minât-ı nakdiye hususundan mâadâsı mukteziyât-ı maslahata muvâfık olmasıyla onların kabulünde cây-ı tereddüt olmayıp yalnız zikrolunan iki madde bahs götürdüğünden nihâde-i nazargâh-ı tedkîk ve mütâlaa kılındı. Kumpanyanın evvelki maddeden maksadı demiryolun inşaası halinde civarında bulunan şehir ve kasabaların demiryolu hutûtuna müntehî olan tarîkleri muntazam bulunur ise nakl-i eşyada suhûlet olarak bundan demiryolun temettu' ve istifade edeceği cihetle müddet-i inşaiyede iktizâ eden tarîklerin tesviye etdirilmesinden ibaret olduğuna ve Memâlik-i Mahrûse-i hazret-i şahanede bulunan tarîk ve meâbirin tesviyesi zaten mukarrer olmasıyla beraber inşa olunacak demiryollarının istifadesi zımnında taraf-ı Devlet-i Aliyye'den dirîğ-i himmet ve muâvenet olunmayacağı ve müddet-i inşaiyede bunların tesviye olunmasından dolayı Devlet-i Aliyye kumpanyadan daha ziyade müstefid olacağı gibi tesviyesi istenilen yollar ise adi araba oyun olacağı ve tedrîcen tesviye edileceği mülâbeseleriyle pek ziyade teklife ve masârıfa dahi muhtac olmayıp şu kadar ki Devlet-i Aliyye bunda bütün bütün kumpanyanın teklifini icraya mecburiyet halinde bulunmamak için kayd-i ihtirâzî bulunması muvâfık-ı maslahat olacağına binâen Devlet-i Aliyye ile kumpanya beyninde bi'l-ittifak lüzumu tebeyyün edecek yolların tesviye ve inşa olunması kayd ve ibaresiyle işbu teklifin kabul edilmesi ve müddet-i mahdûde-i mezkûre için beher altı ayda bir kere üç miyon iki yüz elli bin Frank te'minât i'tâsı bahsine gelince çünkü demiryolun nihayet-i müddet-i inşaiyesi itibar edilen on sene zarfında tarîk-ı mezkûrun beher kilometresi şâyed sekiz bin Frank hâsılât getirmeyip de taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den üst tarafının te'diyesinde te'hir vuku bulur ise kumpanya ondan istîfâ etmek üzere ihtiyâtî olarak elinde bir sermaye bulundurmak arzusuna müstenid olup nezd-i hakâyık-ı veft-i âlîde tarif ve tekrardan müstağnî olduğu üzere demiryolların mülk-i devletçe ve ahalice bahş edeceği fevâid ve muhassenât-ı gayr-ı ma'dûde cihetiyle bu yolda lede'l-iktizâ hazine-i devletden senevî iki yüz elli bin keseye yakın para verilmesi esasen göze aldırılmış olduğu hâlde şimdi bu esasa müteferri' olarak kumpanya cânibinden teklif edilen bir maddenin reddiyle rişte-i maslahatı kırmak ve ahalice muris olacağı ma'mûriyet ve servet cihetiyle hazineye aid olacağı menâfî-i azîmeden başka mülkçe ve devletçe ehemmiyet-i maddiye ve maneviyesi müsellem olan böyle bir işi ukde-i ta'tîle giriftâr eylemek hakikaten caiz olmayacağından teklif-i meşrûha muvafakat kılınması ile beraber bu para zikrolunan sekiz bin Frank'ın noksanı başkaca ikmâl ve tediye olundukdan sonra fazla olarak mı yahud noksan-ı mezkûr ondan mahsûb olunmak üzere mi verilecekdir ve alâ kile't-takdîreyn

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 365

kumpanyada bilâ faiz mi duracakdır yoksa işledilip faizinden hazine-i devlet istifade edecek midir? Buralarının bilinmesi lâzımeden göründüğünden istizâhı nâzır-ı müşârunileyhe havale kılınmış ve mûmâileyh Herz dahi muahharan Dersaâdet'e gelmiş olmakla kendisiyle bi'l-müzâkere on sene zarfında beher kilometre için sekiz bin Frank'ın te'mini zımnında beher altı ayda bir kere verilmesi teklif olunan üç milyon ikişer yüz ellişer bin Frank, Saltanat-ı Seniyye'nin veyahud Avusturya Devleti'nin kefaleti tahtında bulunan şimendöferler hisseleri senedâtı gibi ziyade faiz getirir evrak-ı mu'tebereye tebdil ve ondan hâsıl olacak faiz dahi zam ve ilâve ile kumpanyanın sandığında hıfz olunup sene ahrında beher kilometrenin hâsılât-ı vâkı'ası sekiz bin Frank'a bâliğ olmadığı takdirde noksanının ondan mahsûb edilmesi suretine karar verilmiş ve bunun için bir mukavelenâme yapılmış oluduğu nâzır-ı müşârunileyh cânibinden ifade olunup bu takdirce şu on seneye munhasıran senevî taraf-ı Devlet-i Aliyye'den verilmesi teklif edilen altı buçuk milyon Frank'ın zikrolunan te'minât-ı nakdiyeye mahsûb olunacağı ve boş boşuna durmayıp ol suretle işledilerek hazine-i devletin istifade edeceği ve işbu peşinat akçesinin ibtidâki senelerde sarfı az olacağı cihetle o senelerden fazla kalacak paranın tarîkın inşaatı hitâma takarrub eylediği yıllarda hâsılât-ı vâkı'adan zuhuru melhûz olan açığı kapatmak için bir sermaye-i tedrîci olacağı anlaşılmış olduğuna binâen bu maddelerin dahi bu suretle şerâit-i mukarrereye idhali ile zikrolunan demiryolu mukavelesinin bi-tevfîkihî Teâlâ kumpanya ile akd ve imza olunması müttehiden tasvîb kılınmış ve zikrolunan kumpanyanın nizâmât-ı dahiliyesine dair tanzim olunmuş olan lâyihalar ile inşaât kontratosu müsveddelerinin tedkikâtı dahi mahsusen teşkil olunan komisyonda mûmâileyh Mösyö Herz dahi hâzır olduğu hâlde bi'l-icra bazı mahalleri ta'dîl ve tebdil olunarak tebyîz etdirilmiş olan nüshaları evrak-ı saire ile ma'an arz u takdim olunmuş olmakla müzakerât-ı meşrûhaya tevfîkan mukâvele-i mezbûrenin akd ve imza ve lâzım gelen fermân-ı âlînin i'tâ olunması hakkında her ne vechile emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i Şehinşâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise infaz-ı hükm-i celîline ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî gurre-i Receb sene [12]86 / [7 Ekim 1869]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tasvîb ve istîzân olunduğu üzere müzakerât-ı meşrûhaya tevfîkan mukavele-i mezbûrenin akd ve imza lâzım gelen fermân-ı âlînin i'tâ olunmasını müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı isabet-beyân-ı cenâb-ı Şehriyârî mantûk-ı münîfinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafânelerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Receb sene [12]86 / [9 Ekim 1869]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 366

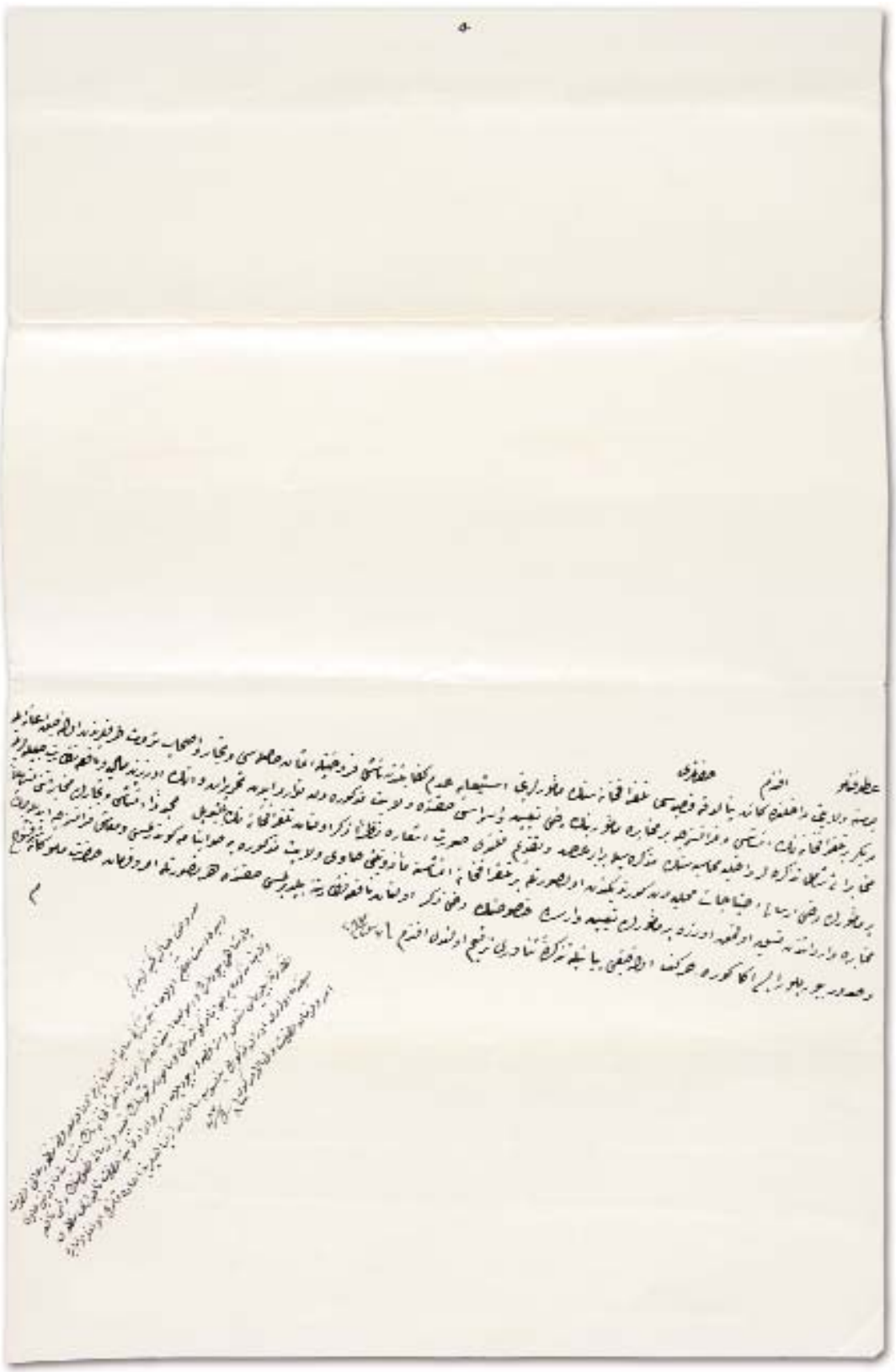

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 367

BANALUKA'DA TELGRAFHANE YAPILMASI

Bosna Vilayeti'ne bağlı Banaluka Kasabası'nda ihtiyaca cevap veremeyen telgrafhane binasının satılarak geliri ve alınacak bağışlarla yeni bir telgrafhane yapılması

İZGRADNJA TELEGRAFSKE STANİCE U BANJALUKU

Prodati telegrafsku stanicu u banjaluku koja nije u stanju da izvršava svoje dužnosti, novcem od prodaje i prilog od naroda sakupiti pa napraviti novu telegrafsku stanicu

03/11/1870

Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Banaluka Kasabası telgrafhânesinin memurlarını istî'âba adem-i kifayetlerinden nâşî fürûhtuyla esmân-ı hâsılası ve tüccar ve ashâb-ı servet taraflarından olunacak iâne ile diğer bir telgrafhânenin inşası ve Fransızca bir muhabere memurunun dahi tayin ve isrâsı hakkında vilâyet-i mezkûreden tevârüd eden tahrirât ve onun üzerine Maliye ve Nâfia Nezâret-i Celîleleriyle muhaberâtı şâmil tezkireler Dahiliye Muhasebesi'nin müzekkiresiyle beraber arz u takdim kılındı. Suret-i iş'âra nazaran zikrolunan telgrafhânenin bi't-tebdil müceddeden inşası ve tüccarın muhaberâtını teshîlen bir memurun dahi irsâli ihtiyacât-ı mahalliyeden göründüğünden ol suretle bir telgrafhâne inşasına me'zûniyeti hâvî vilâyet-i mezkûreye cevabnâme gönderilmesi ve maaşı Fransızca edilecek muhabere vâridâtından tesviye olunmak üzere bir memur tayin ve irsâli hususunun dahi zikrolunan Nâfia Nezâreti'ne bildirilmesi hakkında her ne suretle emr u fermân hazret-i mülûkâne şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 7 Ş. sene [1]287 / [2 Kasım 1870]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve ber-mûceb-i istîzân zikrolunan telgrafhânenin inşasına me'zûniyeti hâvî vilâyet-i mezkûreye cevabnâme gönderilmesi ve memur-ı merkûmun tayin ve irsâli hususunun dahi Nâfia Nezâreti'ne bildirilmesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i tâcdârî mantûk-ı münîfinden olarak evrak-ı mezkûre yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Ş. sene [1]287 / [3 Kasım 1870]

İ. DH, 622/43279

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 368

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 369

BİHAÇ KASABASI'NDAKİ NEHİR ÜZERİNE KÖPRÜ YAPILMASI

Bihaç Kasabası'ndaki nehir üzerinde geçişleri sağlayan kayığın selde kaybolması üzerine, bundan vazgeçilerek masrafları belediye ve ahali tarafından karşılanmak üzere geçişlerin daha emniyetli olması için bir köprü yaptırılması

İZGRADNJA ĆUPRİJE NA RİJECİ U BİHAĆ

Pošto se u poplavi uzgubio čamac koji je služio za prelazak preko rijeke donesena je odluka da se ne kupuje čamac već da se sakupi pomoć od naroda i napravi most koji će obezbijediti sigurniji prijelaz

26/01/1873

Şûrâ-yı Devlet
916

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulup Dahiliye Dairesi'nde kırâet olunan takrîrinin meâli. Bihke Kasabası'nda vâki nehir üzerinde işledilmekde olan kayığı hîn-i tuğyanında nehir alıp götürmüş idüğüne ve oraca kayıkla mürûr ve ubûrda zaten müşkilât olduğundan bahisle mahall-i mezkûrda diğer kayık yapılmasından sarf-ı nazarla masârıf-ı muhammenesi olan yirmi bin bu kadar kuruşun birazı daire-i belediye hasılâtından ve mâadâsı cânib-i ahaliden verilmek üzere müceddeden bir köprü inşa olunarak zikrolunan kayığın mürûriye resmi bedeli olan dört bin dokuz yüz kuruşun dahi terkîn-i kaydı Bosna Vilâyeti'nden iş'âr olunmuş ve mezkûr köprü daire-i belediye ile cânib-i ahaliden inşa olunacağı cihetle kayık resmine mukabil buradan resm alınmasına mahal görülememesine mebnî icra-yı icabı istîzânından ibaretdir.

Zikrolunan köprü nehirden mürûr için kayıkdan daha suhûlet ve emniyetli olduğundan hitâmında masârıf-ı vâkı'asının ne mikdarı hasılât-ı belediyeden ve ne kadarı iâneten tesviye olunduğu bildirilmek ve usul-ı vechile zîri mazbatalı keşif defteriyle resimi gönderilmek üzere mezkûr köprünün ol vechile inşası zımnında mahalline tebligât-ı lâzımenin icrası ve şu hale göre bundan mürûr edenlerden resm alınması münasib olmayacağı gibi zikrolunan mürûriye resmi dahi zaten cüz'iyâtdan bulunduğundan resm-i mezkûrun hazinece terkîn-i kaydı hususunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılındı ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Zilkade sene [1]289 ve fî 9 Kânûn-ı Sânî sene [1]288 / [21 Ocak 1873]

[Şura-yı devlet üyelerinin mühütleri]

**

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Bihke Kasabası'ndan cereyân eden nehir üzerinde işledilmekde olduğu hâlde nehr-i mezkûrun esna-yı tuğyânında kazazede olmuş olan kayığın yerine masârıf-ı muhammenesi bulunan yirmi bin bu kadar kuruşun birazı daire-i belediye hasılâtından ve mâadâsı cânib-i ahaliden verilmek üzere müceddeden bir

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 370

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 371

köprü inşası ve mezkûr kayığın resm-i mürûriyesi bedeli olan dört bin dokuz yüz kuruşun dahi zaten cüz'iyâtdan olması cihetle terkîn-i kaydı hususlarına dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden kaleme alınan mazbata leffen arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî her ne vechile müte'allik ve şeref-sünûh buyurulur ise mantûk-ı celîli infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 26 Za. sene [1]289 / [25 Ocak 1873]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i vekâlet-penâhîleriyle mazbata-i melfûfe meşmûl-nazar-ı şevket-eser-i hazret-i Şehriyârî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân olunduğu vechile sâlifü'l-beyân köprünün inşasıyla mezkûr kayık resm-i mürûriyesinin dahi terkîn-i kaydı müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i cihandârî mantûk-ı münîfinden olarak mazbata-i mebhûse yine savb-ı âlî-i hidivîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Za. sene [1]289 / [26 Ocak 1873]

İ. ŞD, 25/1147

Bosna Hersek'in Tuzla şehrinde bir cami...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 372

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 373

DİN
VJERA-DİN

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 374

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 375

BANALUKA'DAKİ SULTAN MEHMET HAN CAMİİ'NE İMAM TAYİNİ

Banaluka'daki Sultan Mehmed Han Camii'nin imamı olup vefat eden Mustafa Halife'nin yerine A'rac Hocazade Ahmet Halife'nin tayini

İMENOVANJE İMAMA U DŽAMİJU SULTAN MEHMET HAN U BANJALUKU

Nakon smrti Mustafa Halife imama Sultan Mehmed Han džamije u Banjaluku na njegovo mjesto je imenovan A'radž Hodžazade Ahmed Halifa kao imam

24/07/1732

Mûcebince tevcîh olunmak buyuruldu

18 Za. sene [1]145 / [2 Mayıs 1733]

Der-i devlet-i mekîne arz-ı dâ'î-i kemînedir ki Medine-i Banaluka'da vâki merhum ve mağfûrunleh Sultan Mehmed Han tâbe serâhu bina eylediği cami-i şerifde vazifesin Bosna Hazinesi'ne tâbi Kobaş mukataa emini olanlardan almak üzre yevmî yirmi akçe vazife ile imam olan Mustafa Halife bilâ-veled-i zükûr fevt olup imamet-i mezkûr mahlûl olmakla yeri erbâb-ı isti'dâddan işbu bâ'is-i arz rıkkiyet A'raç Hocazâde Ahmed Halife kullarına tevcîh olunup yedine berât-ı şerif-i âlîşân inâyet ü ihsân buyurulmak ricasına der-i devlet-medâra arz ü ilâm olundu. Bâki fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Hurrire fî gurre-i Saferü'l-hayr li-sene hamse ve erba'în ve mi'e ve elf / [24 Temmuz 1732]

El-Abdu'd-dâ'î li'd-Devleti'l-Aliyye Abdülhalim
el-Kadı bi-medineti Banaluka

C. EV, 114/5688

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 376

106

FATİH SULTAN MEHMED'İN BOSNA KATOLİKLERİNE VERDİĞİ MUAFİYET FERMANINA UYULMADIĞI ŞİKAYETİ ÜZERİNE HAKSIZLIKLARIN DÜZELTİLMESİ

Bosna'da bulunlan Kruşevo, Varoş, Foyniça ve Svişka'daki Katoliklere ve ibadethanelerine Fatih Sultan Mehmed zamanında verilen çeşitli haklar ve muafiyete rağmen, mahalli görevlilerce kendilerinden zaman zaman haksız yere vergi ve cizye alındığı, hayvanlarına el konulduğu, bölgedeki Ortodoks patrikler tarafından Katolik halka müdahalelerde bulunulduğu vb. haksızlıkların düzeltilmesi için Katolik rahiplerin yazdıkları dilekçe üzerine, İstanbul'daki eski muafiyet ve haklarına yönelik kayıtlarının çıkarılıp durumlarının araştırılması

ODSTRANJİVANJE NEPRAVDİ NAKON TUŽBE DA SE NE POŠTUJE FERMAN SLOBODE KOJİ JE SULTAN MEHMED FATİH DAO BOSANSKİM KATOLİCİMA

İ pored prava i sloboda koje su date u vrijeme Sultan Mehmeda Fatiha katolicima i njihovim bogomoljama, monasi iz Kruševa, Vareša, Fojnice i Sviske su poslali molbu kojom se tuže da osmanlijski namjesnici ponekad uzurpiraju ta njihova prava te uzimaju bezpravno porez i džizju, oduzimaju stoku, i još da se pravoslavni patrici miješaju u katolički narod. Na osnovu ove molbe donesena je odluka da se pronađu dokumenti u Istanbulu o ovim pravima i da se to razjasni
11/05/1775

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 377

Devletli inâyetli merhametli Sultanım hazretleri devlet [ü] ikbâl ile sağ olsun

Bosna Sancağı'nda vâki Kruşevo ve Varoş ve Foyniça ve Svişka nâm mahallerde vâki Latin manastırlarının Frenk zîninde rahibîn kulları olup Bosna ve Hersek ve İzvornik Vilâyetleri fetholundukda merhum Sultan Muhammed Han hazretleri cemî'-i tekâlîf-i örfiye ve kilise resminden ve gerek sairden muaf ve müsellem kılıp rencide olunmaya deyu ahidnâme-i hümâyûn i'tâ buyurmuşlar iken vülât ve hükkâm mugayir-i ahidnâme-i hümâyûn hareket ile kilisenizi tamir etmişsiniz deyu rencide eylediklerine binâen men' u def'ini hâvî bin dokuz tarihinde eslâfımız yedlerine verilen bir kıt'a emr-i âlîşân mûcebince kırk dokuz ve elli senelerinde Bosna valisi bulunan sadr-ı esbak-ı merhum Ali Paşa hazretleri dahi iki kıt'a buyuruldu i'tâ buyurmalarıyla mârru'z-zikr manastırlar rahiblerinin muafiyetlerini muhtevi merhum Ebulfeth Sultan Muhammed Han hazretlerinin hîn-i fetihlerinde inâyet ve ihsân buyurdukları hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mantûku üzere ahlâf-ı kirâmları salâtîn-i i'zâm hazerâtı dahi müte'addid evâmir-i aliyye ihsân etmişler iken hükkâm ve mütesellim ve voyvoda ve sair ehl-i örf taifesi taraflarından hilâf-ı hatt-ı hümâyûn ve mugayir-i evâmir-i aliyye ve buyuruldu hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakkın ahır ve matbah ve misafirhâne tamiri nâmıyla külli akçe ahz ve bundan başka reâyâ fukarâsının mecma'ı olan mahal ve bazı kurâda ref'-i savt etmeksizin kırâet-i İncil ve pend [ü] nüsha mümâna'at ve nüzûl ve konak ve yemeklik nâmıyla birer mikdar akçe cebren aldıklarından gayrı yedlerimizde olan bargirlerimizi alıp gitmeleriyle sair reâyâ misillü tekâlîf-i şâkka ve rüsûmât taleb ve sâlifü'l-beyân manastırlara karîb mahallerde katl vâki olsa veyahud garazan ba'îd mahallere maktûl ilkâ olunsa züemâ ve sipahiyân taraflarında habs ve tecrîm ve ruhbanlardan biri helâk oldukda kassam tarafından defter akçesi taleb ve Rum patrikleri ve vladikalar taraflarından Latin mezhebinde olan reâyâya müdahale olunduğuna binâen yüz elli altı senesinde reisü'l-küttâb-ı esbak ilâmı mûcebince cemi-i tekâlîf ve cizyeden muafiyetimiz bâbında yedimize müceddeden muafiyetnâme inâyet ve ba'dehû yetmiş üç tarihinde tecdîd olunup hilâf-ı hatt-ı hümâyûn ve mugayir-i evâmir-i şerife bir türlü ta'addî vü rencide olunmamız icab etmez iken ahd-ı garibden beri Bosna valisi olanlar senede birer ve gâh ikişer defa avâid ve gerek kilise teftişi nâmıyla biner ve bin ikişer ve bin üçer ve gâh dahi ziyade akçe cebren tahmil ve tahsil ve ahzlarını müş'ir yedimize birer memhûr halas tezkireleri i'tâ ve bundan gayr-ı sâlifü'z-zikr mahal ve gerek civar kasabât ve kurâda vâki bazı hâneler derûnunda ref'-i savt etmeksizin kebîr ve sağîrlerimize talim-i kırâet-i İncil ve pend u nüsh olunmak murad olundukda fuzulî mümâna'at ve bu bahane ile vülât tarafından iki yüz kuruşumuzu dahi başka ahz ve bi-hasebi'l-iktizâ kurb ve civar karyelerde vâki ba-hüccet-i şer'iye mutasarrıf olduğumuz menzillerimizde üçer-beşer gün ikametimiz zuhurunda mümâna'at ve içlerimizden birinin hukuk-ı şer'iyeye müte'allik davaları zuhurunda mahallinde şer'an murâfa'aya razı iken hükkâm-ı vilâyet taraflarından kimesnenin davası yoğiken ikide birde bâ-müsvedde mübaşir tayinin ile Foyniça ve gâh Saraybosna'ya ihzâr ve üzerlerimize şer'an bir nesne sâbit olmaksızın ahz u habs ve tecrîm ile külli akçemizi ahz ve yedimizde olan evâmir-i aliyyeleri müvacehelerinde ibrâz eyledikçe adem-i itibar-birle senedâtımız yanlarında alıkoyup her birlerimizi muâhaze ve bunun emsâli zulm u ta'addîlerinin nihayeti olmayıp cümlemiz perakende ve perişan olacağımız nümâyân olmakla eltâf-ı keremlerinden mercûdur ki mukaddemâ sâdır olan evâmir-i aliyyelerin kaydları mahallinden ba'de't-derkenar muk-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 378

tezâsını izzetli reisü'l-küttâb efendi hazretleri ilâm ve fimâ-ba'd minvâl-i meşrûh üzere vâki olan zulm u ta'addîlerinin men' ü def'ini hâvî müceddeden emr u âlîşân inâyet ve ihsân buyurulur ise ol bâbda emr u fermân devletli inâyetli merhametli Sultanım hazretlerinindir.

Bendegân-ı
Rahibîn-i Manastır-ı Mezbûre

**

Verilen fermân derkenar ola

Emr-i mezkûr reisü'l-küttâb efendiler ilâmıyla verilmekle efendi-i mûmâileyhde isti'lâma muhtacdır.

Bu esnada Saray-ı Cedîd-i Âmire ve Enderun-ı Hümâyûn'da vâki sofa ve kasr-ı hümâyûnlarının hurda-nakş ve resimlerini bilâ-ücret nakşeylemek şartıyla müsellimlik berâtına mutasarrıf olan Papaz İsayı zımmi mahlûlünden kendiye inâyet ve ihsân ve müsellimlik berâtını i'tâ buyurulmasını hâvî Avadis nâm zımmînin Maden Kalemi'nden kaydı muhreç arzuhâli mübarek rikâb-ı kâmyâba arz olundukda mesfûra bir türlü müsellimlik berâtı verilmesine rıza-yı hümâyûn olmadığından mâadâ ba'de'l-yevm bu gûne müsellimlik berâtı ricâl-i Devlet-i Aliyye'nin ve gayrı kimesnenin şefaatleriyle verilmemek ve emr-ı hümâyûn sâdır olmadıkça kalemine kayd olunmamak için bu defa hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-bahş-ı sudûr olmakla imdi fima-ba'd müceddeden bu misillü müsellemlik berâtı verilmeyip ber-mantûk-ı hatt-ı hümâyûn-ı şefket-makrûn gerek tecdîd-i berât ve gerek kasr-ı yed ve gerek mahlûlden intikal suretleri zuhurunda emr-i hümâyûn sâdır olmadıkça kalemine kayd olunmamak üzere işbu fermân-ı âlî Maden Kalemi'ne kayd ve hıfz etdirdip hilâf-ı fermân-ı âlî hareketden gayetü'l-gaye tehâşî ve mücânebet eylemek üzere tenbîh ve te'kîd için Maden Kalemi'ne kayd olunmakla fî 14 R. sene 1179 tarihinden kalem-i mezbûrdan gelen ilmuhaber mukayyeddir.

Bosna Valisine ve Kadısına Hüküm ki

Kruşevo ve Foyniça ve Svişka nâm mahalde olan manastırların rahiblerin Divan-ı Hümâyûnuma arzuhâl sunup rehabîn-ı mesfûrîn Frenk zîninde olup ibtidâ Bosna ve Hersek ve İzvornik Vilâyetleri feth olundukda merhum Sultan Muhammed Han tâbe serâhu cemî'-i tekâlîf-i örfiye ve kilisenin resimlerinden ve sairden muaf ve müsellem kılıp efrâd-ı âferinden kimesne rencide etmemek üzere ellerine ahidnâme-i hümâyûn vermişler iken ahidnâme-i hümâyûna mugayir vülât ve hükkâm rencide ve kilisenizi tamir etmişsiz deyu remîde etdikleri iştikâ olmakla bin dokuz tarihinde verilen emr-i şerif hâlâ ellerinde mevcud olup bundan mâadâ suret-i nişân ve evâmir ve vülât buyurulduları ve kırk dokuz ve elli tarihlerinde Bosna valisi olup hâlâ sadrıazam olan vezir Ali Paşa edamallahu Teâlâ iclâlehû dahi iki kıt'a buyuruldu vermekle zikrolunan Kruşevo ve Foyniça ve Svişka nâm mahallerde olan ve Latin manastıraları rahiblerinin muafiyetlerini hâvî merhum Ebu'l-feth Sultan Muhammed Han hatt-ı hümâyûn ihsân eylediklerinden sonra ahlâf-ı kirâmı olan salâtîn-i i'zâm dahi mûcebince evâmir-i aliyye i'tâ

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 379

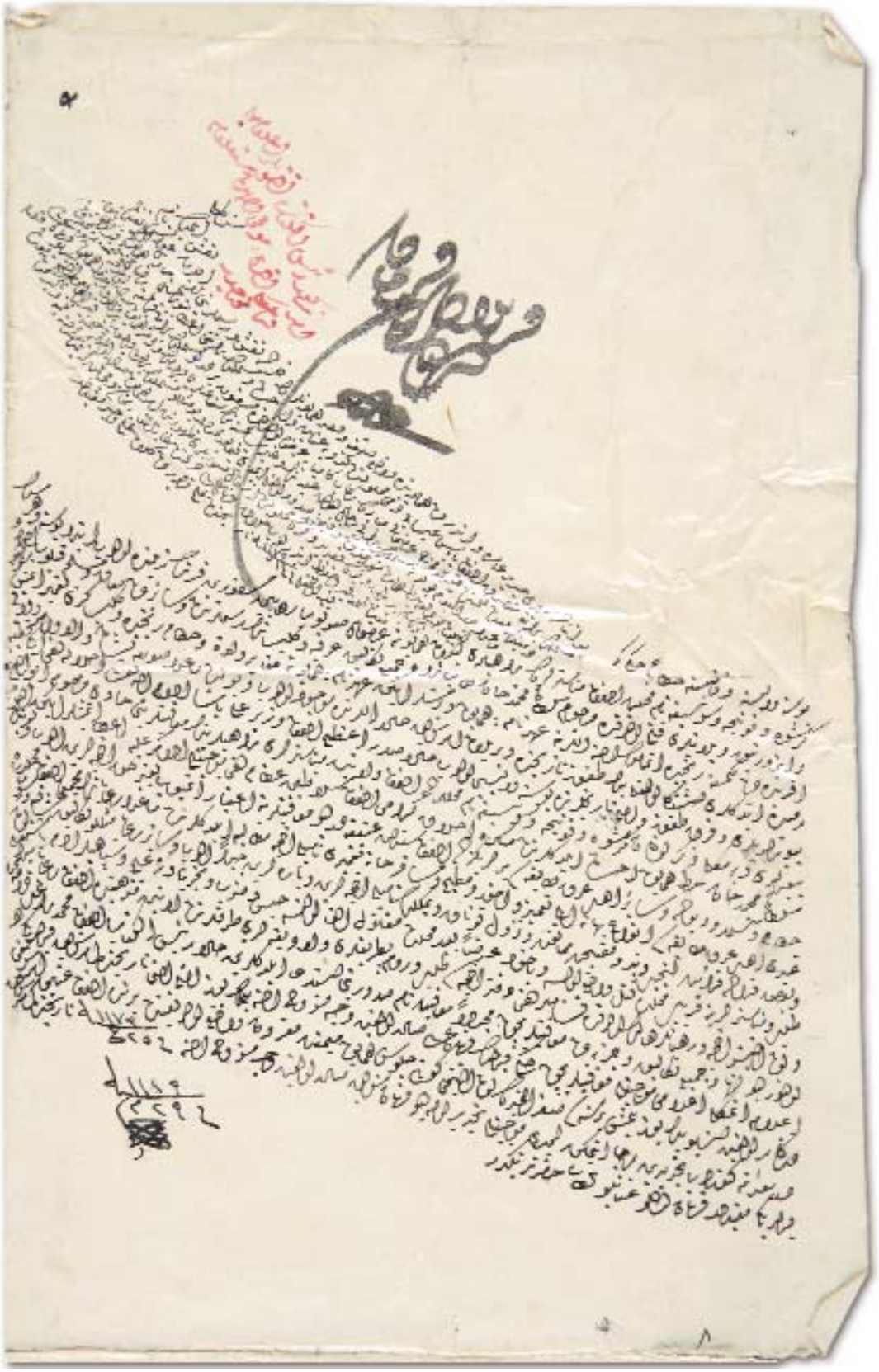

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 380

etmişler iken el-yevm hükkâm ve mütesellimler ve voyvoda ve sair ehl-i örf taifesi yedlerinizde olan senedât-ı atîkadır deyu muafiyetlerine itibar etmeyip bi-gayr-ı hakkın akçelerin alıp bundan gayrı ehl-i örf taifesi envâ'-ı bahane ile ta'ciz ve ahır ve matbah ve misafirhâne tamiri nâmıyla akçe mutâlebe eylediklerinden mâadâ reâyânın mecma'ı olan mahallerden ve bazı kurâda kırâet-i İncil ve pend [ü] nasihata mümâna'at ve nüzûl-i konak ve yemeklik nâmıyla akçelerin ve paraların cebren alıp ve sair reâyâ misillü tekâlîf-i şâkka ve rüsûmât taleb ve manastırlarına karîb mahalde katl vâki olsa veyahud garazan ba'îd mahalde maktûl ilkâ olunsa habs ve darb ve tecrîm ve zaime ve sipahiler adam başına on ve on altışar akçe ve ruhbanlar hâlik oldukda kassâmlar dahi defter akçesi taleb ve Rum patrikleri vladikaları taraflarından Latin mezhebinde olan reâyâya müdahale olunur deyu inhâ ve cemi-i tekâlîf ve cizyeden muafiyetleri için müceddeden muafiyetnâme sudûrunu istid'â eylediklerini hâlâ reisü'l-küttâb olan Mehmed Ragıb dâme mecduhu ilâm etmekle ilâmı mûcebince muafiyetleri için hüküm verilmek fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere bin yüz elli altı tarihinde emr-i şerif verildiği derkenar olmağın işbu bin yüz yetmiş bir senesi Saferü'l-hayr'ın on altıncı günü cülüs-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûn vâki olduğundan yedinde olan atîk emr-i şerifi Dersaâdetime getirip tecdîdin rica etmeğin imdi mûcebince tecdîd ola deyu fermân-ı şerif sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere fî 25 C. sene 1173 tarihinde emr-i şerif verildiği mukayyeddir. Fermân devletli inâyetli Sultanım hazretlerinindir.

Fî 29 M.sene 1189 / [1 Nisan 1775]

**

İzzetli Reisü'l-küttâb efendi görüp ilâm eyleyesiz deyu buyuruldu.
10 Safer sene [11]89 / [12 Nisan 1775]
İzzetli defterdar efendi görüp ilâm eyleyesiz deyu buyuruldu.
29 S. sene [1]189 / [1 Mayıs 1775]

Ma'rûz-ı kullarıdır ki

Kruşevo ve Foyniça ve Svişka nâm mahallerde olan manastırların rahibleri Frenk zîninde olmalarıyla ibtidâ Bosna ve Hersek ve İzvornik Vilâyetleri fetholundukda merhum Sultan Muhammed Han tabe serâhu tekâlîf-i örfiye ve kilisenin resimlerinden ve sairden muaf ve müsellem kılınıp efrâd-ı âferînden kimesne rencide etmemek üzere ellerine ahidnâme-i hümâyûn ve muafiyetlerini hâvî hatt-ı şerif ihsân ve ahlâf-ı kirâmı olan selâtîn-i i'zâm hazerâtı dahi mûcebince evâmir-i aliyye i'tâ eylediklerinden sonra ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i aliyyeye mugayir vülât ve hükkâm taraflarından rencide ve kilisenizi tamir etmişsiz deyu remîde eyledikleri inhâ ve iştikâ olunmakdan nâşi bin dokuz tarihinde verilen emr-i şerif mûcebince suret-i nişân ve evâmir ve vali buyurulduları ve kırk dokuz ve elli tarihlerinde Bosna valisi olan sadrıazam-ı esbak vezir Ali Paşa tarafından dahi iki kıt'a buyuruldu verilmiş iken hükkâm ve mütesellimler ve voyvoda ve sair ehl-i örf taifesi yedlerinizde olan senedât-ı atikadır deyu muafiyetlerine itibar etmeyip bi-gayr-ı hakkın akçelerin ahz ve envâ'-ı bahane ile ta'ciz ve ahır matbah ve misafirhâne tamiri nâmıyla akçe mutâlebe eylediklerinden gayrı reâyânın mecma'ı

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 381

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 382

olan mahalde ve bazı kurâda kırâet-i incil ve pend ü nasihata mümâna'at ve nüzûl-ı konak ve yemeklik akçeleri ahz ve sair reâyâ misillü tekâlîf-i şâkka ve rüsûmât taleb ve manastırlarına karîb mahalde kat vâki olur ise veyahud garazan ba'îd mahalden ilkâ olunsa habs ve darb ve tecrîm ve zâim ve sipahiler adam başına on ve on altışar akçe ve ruhbanlar hâlik oldukda kassâmlar dahi defter akçesi taleb ve Rum patrikleri vladikaları taraflarından Latin mezhebinden olan reâyâya müdahale olunur deyu inhâ ve cemi-i tekâlîf ve cizyeden muafiyetleri için müceddeden muafiyetnâme sudûrunu istid'â eyledikleri reisü'l-küttâb-ı esbak ilâm etmekle ilâmı mûcebince muafiyetleri için yüz elli altı tarihinde Bosna valisine ve kadısına hitaben sâdır olan emr-ı âlî bin yüz yetmiş üç senesinde tecdîd olunduğu Başmuhasebe'den derkenar olunmuş şimdi manastır-ı mezbûrların rahibleri işbu arzuhâllerinde ber-vech-i muharrer mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerifeye mugayir ahd-ı karîbden beri Bosna valileri taraflarından senede birer ve gâh ikişer avâ'id ve kilise teftişi nâmıyla biner ve bin ikişer ve bin üçer yüz kuruş ve gâh dahi ziyade akçe cebren tahsil ve ahzlarını müş'ir yedinize birer memhûr halâs tezkireleri i'tâ ve içlerinizden bazılarının davacısı yoğiken ve müdde'îsi olanlar dahi mahallinde şer'an murâfa'aya razı iken bilâ-emr-i şerif bî-vech mübaşirler tayiniyle Foyniça ve gâh Saraybosna'ya ihzâr ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmaksızın habs ve tecrîm ve yedimizde olan evâmir-i şerife muvâcehelerinde ibrâz olundukça adem-i itibar ile senedâtımızı ahz edip bunun emsâli zülum ve ta'addîlerinden perişan olacağımız nümâyândır deyu tahrîr ve inhâ ve mezâlim-i mezkûrenin men' ü def'u bâbında emr-i şerif sudûru istid'â ederler. Husus-ı mezbûr kiliseye dair olduğuna binâen gereği gibi istiknâh ve istid'â muhtac olmakla keyfiyetin künh ve hakikatini mahallinde tecessüs ve garaz ve himayeden âri vechile sıhhati üzere ilân olunması mı fermân buyurulur yoksa derkenarda mastûr muafiyetleri şurûtuna tatbikle hilâf-ı şer'-i şerif ve mugayir-i emr-i âlî cevr ü ta'addî olunmayıp verilen evâmir-i aliyye mûceblerince himayet ve sıyânetlerini muhtevî bu defa dahi yedlerine emr-i âlî mi ihsân buyurulur ne vechile emr u irâde-i aliyye buyurulur ise fermân devletli Sultanım hazretlerinindir.

**

Telhis ve ilâmı mûcebince isti'lâmı hâvî hüküm buyuruldu.
10 Ra. sene [11]89 / [11 Mayıs 1775]

Arz-ı bendeleridir ki

İzzetli reisü'l-küttâb efendi bendelerinin ilâmında tafsil olunduğu üzere ve derûn-ı arzuhâlde muharrer olan husus kilise teftişi ve sair bahane ile vâki olan mezâlim ve ta'addîyâtın indifâ'ına dair olmakla el-hâletü hâzihî madde-i mezkûrenin hakikati mahallinde tefahhus ve tecessüs ve garez ve himayeden âri alâ vechi's-sıhha arz ve ilâm veyahud derkenarda mastûr muafiyetleri şurûtuna tatbik ile hilâf-ı şer' ve mugayir-i emr-i âlî cevr ü ta'addîden himayet ve sıyânet olunmaları zımnında mukaddemâ verilen evâmir-i aliyye mûceblerince bu defa dahi emr-i şerif i'tâ olunması hususlarının hangisine emr u irâde-i aliyyeleri buyurulur ise emr u fermân devletli saadetli Sultanım hazretlerinindir.

10 Ra. sene [11]89 / [11 Mayıs 1775]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 383

C. HR, 3612

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 384

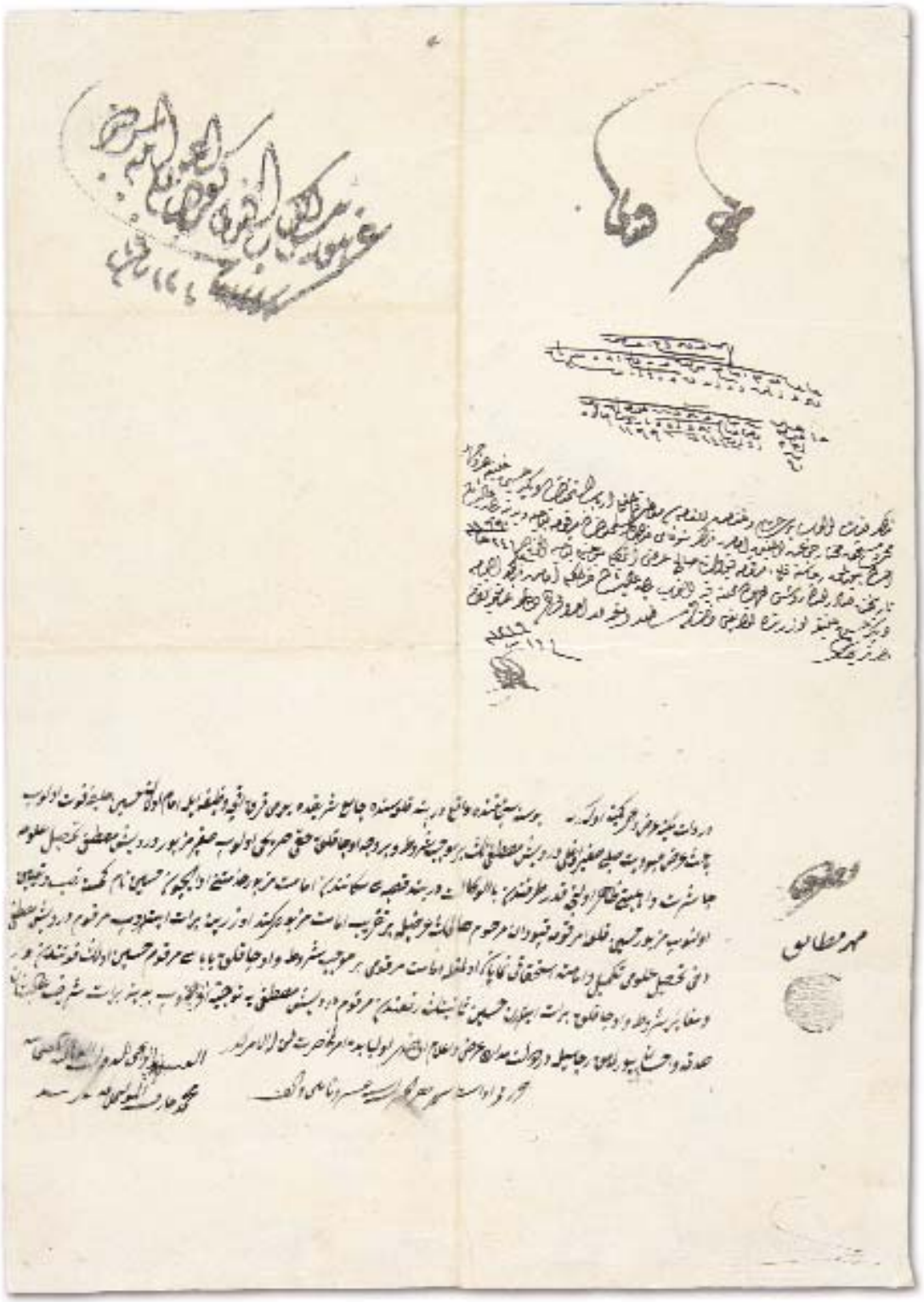

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 385

DERBEND KALESİ CAMİİ'NE İMAM TAYİNİ

Bosna Sancağı'ndaki Derbend Kalesi Camii'nde günlük kırk akçe ile imam olan Hüseyin Halife vefat ettiğinde küçük oğlu Derviş Mustafa'nın tahsilini tamamlamamış olması sebebiyle vazifenin emaneten Derbend sakinlerinden diğer Hüseyin'e verildiği, ancak adı geçen Mustafa'nın tahsilini tamamlaması sebebiyle vazife beratının Mustafa'ya verilmesi

İMENOVANJE İMAMA U TVRĐAVİ DERVENTA

Nakon smrti Husein Halifa imama džamije u tvrdavi Derventa u Bosni sa plaćom od četrdeset akči dnevno a njegov sin Derviš Mustafa još nije završio školovanje za imama, odlučeno je da se ova dužnost da privremeno Husejinu iz Dervente. Nakon završetka školovanja berat o dužnosti je dat Mustafi

18/09/1801

Der-i devlet-i mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne oldur ki

Bosna Sancağı'nda vâki Derbend Kalesi'nde cami-i şerifde yevmî kırk akçe vazife ile imam olan Hüseyin Halife fevt olup bâ'is-i arz-ı ubûdiyet sulbı sağîr oğlu derviş Mustafa'nın ber-mûceb-i şurût ve ber-vech-i ocaklık hakk-ı sarîhi olup sağîr-i mezbûr Derviş Mustafa tahsil-i ulûma mübâşeret ve ehliyeti zâhir olunca kadar tarafından bi'l-vekâlet Derbend Kasabası sükkânından imamet-i mezbûr hizmetini eda için Hüseyin nâm kimesne nasb ve tayin olunup mezbûr Hüseyin kale-i merkûma kaptan-ı merhum Salih'in arzıyla bir-takrîb imamet-i mezbûru kendi üzerine berât etdirip merkûm Derviş Mustafa dahi tahsil-i ulûmu tekmîl ve imamete istihkâkı nümâyân olmakla imamet-i merkûmu ber-mûceb-i şurût ve ocaklık babası merkûm Hüseyin-i evvelin fevtinden ve mugayir-i şurût ve ocaklık berât etdiren Hüseyin-i sânînin ref'inden merkûm Derviş Mustafa'ya tevcîh olunup yedine berât-ı şerif-i âlîşân sadaka ve ihsân buyurulmak rica-sıyla der-devlet medâra arz ve ilâm olundu. Ol bâbda emr li-hazret-i men lehü'l-emrindir.

Hurrire fî evâsıtı şehri Saferü'l-hayr li-sene sitte aşer ve mi'eteyn ve elf /

[23 Haziran-1 Temmuz 1801]

El-abdü'd-Dâ'î li-Devleti'l-Aliyyeti'l-Osmâniye

Mehmed Arif el-müvellâ hilâfe Derbend

Mezkûr fevt olup yeri hâlî ve hizmet-i lâzımesi mu'attal kalmakla erbâb-ı istihkâkdan diğer Hüseyin Halife her vechile mahal ve müstahık-ı muhtâr cemaat olmağın imamet-i mezkûr müteveffâ-yı mezbûrun mühlûlünden merkûma tevcîh ve yedine berât-ı âlîşân

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 386

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 387

ihsân buyurulmak ricasına kale-i merkûme kaptanı Salih arz etmekle mûcebince tevcîh olunmak deyu fî 24 Ca. sene 1199 tarihinde sâdır olan ruus hümâyûn mahalline kayd olunup berât-ı âlîşân verilmekle imamet-i mezbûr el-yevm diğer Hüseyin Halife üzerinde olduğu defterde mastûr ve mukayyeddir. Emr u fermân devletli izzetli Sultanım hazretlerinindir.

Fî 16 R. sene 1216 / [26 Ağustos 1801]

**

İlâmı mûcebince ref'inden oğlu mezkûra tevcîhi ile berâtı i'tâ olunmak buyuruldu.

Fî 10 Ca. sene [1]216 / [18 Eylül 1801]

Ma'rûz-ı bendeleridir ki

Bosna Sancağı'nda Vranduk Kaptanlığı'na tâbi Derbend Kalesi'nde vâki cami-i şerif hademesi cemaatinden almak üzere yevmî kırk akçe ile imamet ciheti Hüseyin Halife mahlûlünden bin yüz doksan dokuz senesinde kale-i merkûme kaptanı arzıyla diğer Hüseyin Halife'ye tevcîh ve hâlâ üzerinde olduğu büyük kale kaleminden derkenar olunmuş şimdi imamet-i merkûmeye bundan akdem mutasarrıf olan Hüseyin Halife fevt oldukda sulbı sağîr oğlu Derviş Mustafa'nın ber-mûceb-i şurût-ı hakk-ı sarîhi olup sağîr-i mezkûr Derviş Mustafa tahsil-i ulûma mübâşeret ve ehliyeti zâhir oluncaya kadar tarafından bi'l-vekale imamet hizmetini eda için Hüseyin nâm kimesne tayin olunup mezbûr Hüseyin kaptan arzıyla bir takrîb imameti üzerine berât ve merkûm Derviş Mustafa dahi tahsil-i ulûmu tekmîl ve imamete istihkâkı nümâyân olmakla imamet-i merkûme ber-mûceb-i şurût ve ocaklık babası Hüseyin mahlûlünden ve berât etdiren Hüseyin'in ref'inden merkûm Derviş Mustafa'ya tevcîh buyurulmak ricasına mührü mutabık Derbend Nâibi Mehmed Arif Efendi arz eder. İmamet-i merkûme dârende-i arz Derviş Mustafa'nın babası mahlûlünden tevcîh olunalı on altı sene zaman mürûr eyleyip ancak imamet ciheti evlada verilegelen cihâtdan olduğuna binâen babası mahlûlünden ve berât etdiren merkûmun ref'inden oğlu mezkûre tevcîhi menût-ı irâde-i seniyyeleridir. Fermân devletli Sultanım hazretlerinindir.

Fî 10 Ca. sene [1]216 / [18 Eylül 1801]

C. EV, 10722

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 388

108

SARAYBOSNA'DA YANAN SİNAGOGUN YENİDEN YAPILMASI

Saraybosna'da 1220 (1805-1806) senesinde çıkan yangında Yahudilerin Siyavuşpaşa Mahallesi'ndeki sinagoglarının yandığı ve duvarlarının yıkılması üzerine aynı tarzda yeniden inşası için çıkan fermana rağmen, inşaat bitirilirken kubbenin çökmesi üzerine ferman kayıtlarının bulunarak iznin yenilenmesi

PONOVNA İZGRADNJA İZGORJELE SİNAGOGE U SARAJEVU

U požaru koji je buknuo u Sarajevu 1220 (1805-1806) godine izgorjela je židovska sinagoga u mahali Sijavušpaša te nakon fermana o dozvoli ponovne izgradnje, na kraju se kubbe srušilo. Zbog toga pronaći podatke ovog fermana i ponoviti dozvolu

28/07/1814

Buyuruldu.

Bu hususa dair verilen fermân kaydı Divan-ı Hümâyûn'dan derkenar ola.

Hak sübhânehû ve Teâlâ hazretleri

Şevketli kerametli mehâbetli kudretli Padişah-ı âlem-penâh eyyedehullahu ve kavvâhu efendimiz hazretlerinin mübarek vücud-ı hümâyûnları serîr-i meserret-semîr-i

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:29 Page 389

mülûkânelerinde hemîşe ber-karar ve mübarek kalb-i hümâyûnlarını pür-mesâr eyleye amin. Ya mu'în arzuhâl-i kulları medine-i Saraybosna'da mütemekkin Yahudiyân taifesi fukarâları olup bin iki yüz yirmi senesinde medine-i mezbûrede vuku bulan harîkda Siyavuş Paşa Mahallesi'nde vâki bir aded sinavimiz muhterik ve duvarları münhedim ve şâyân-ı merhamet olduğumuz taraf-ı şer'den verilen ilâmdan müstebân olmakla vech-i şer'î üzere müsaade oluna deyu merhameten keşîde buyurulan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince mesâğ-ı şer'î olduğu vechile bilâ-tevsî' vela terfî' vaz'-ı kadimî ve hey'ât-ı asliyesi üzere tamir ve termîmine mümâna'at olunmamak bâbında ısdâr ve ihsân buyurulan fermân-ı âlî mûcebince bina ve inşa birle tekmîl olmak üzere iken ebniye-i merkûmenin kubbesi hedm ve hâk ile yeksân ve külliyen hedm ve harâb olduğundan tekrar müceddeden kubbe-i merkûmenin vaz'-ı kadimî üzere bilâ-tevsî' velâ-terfî' bina ve inşaya izin ve ruhsat-ı hazret-i cihandârîleri erzânî buyurulması niyazlarımızı hâvî iki yüz yirmi beş senesinde taraf-ı şer'den hakikat-i hâli mübeyyin verilen ilâm ile mübarek rikâb-ı kamer-tâb-ı mülûkânelerine takdim-i arzuhâl birle istirhâm olundukda kemâl-i merhamet-i hümâyûnlarından müsaade-i seniyye-i hazret-i cihandârîleri erzâni buyurulması âsûde-i hâl olmağa ta'lîk buyurulmakla izdiyâd-ı eyyâm-ı ömr ü saltanat ve iclâlleri ed'iyesi hizmetine muvazabet olunup bi-avnillahi Teâlâ sefer-i hümâyûn ber-taraf ve asûde hâl şükranesiyle arzuhâle cesaret olundu. Merâhim-i seniyye-i mülûkânelerinden mercûdur ki bi'l-cümle reâyâ haklarında bî-dirîğ ve mebzûl buyurula gelen merhamet-i hümâyûnları bu mahzun Yahudiyân haklarında dahi şâyân-ı sezâvâr ve kubbe-i merkûmenin vaz'-ı kadimî üzere bilâ-tevsî' vela-terfî' bina ve inşasına izin ve ruhsat-ı hazret-i cihandârîleri ta'alluk buyurulur ise bir kimesne tarafından mümâna'at ve ta'addî olunmamasıyçün iktizâ edenlere hitaben bir kıt'a fermân-ı âlîşân ısdâr ve ihsân-ı hümâyûnlarıyla bi'l-cümle Yahudiyân fukarâlarını ez-ser-i nev ihyâ buyurulması bâbında emr u fermân-ı hümâyûn şevketli kerametli mehâbetli kudretli Padişah-ı âlem-penâh eyyedehullah ve kavvâhu efendimiz hazretlerinindir.

Bosna valisi vezirim [ ] paşa iclâlehûya ve Bosna kadısı zîdet fezâilûhuya ve ayân ve zâbitâna hüküm ki

Medine-i Saraybosna'da mütemekkin Yahudiyân taifesinin bu defa rikâb-ı kamer-tâb-ı hüsrevâneme sundukları bir kıt'a arzuhâllerinde bundan akdem medine-i mezbûrede vuku bulan harîkde Siyavuş Paşa Mahallesi'nde vâki bir aded sinavileri muhterik ve duvarları mündehim olduğu ve husus-ı mezbûr minvâl-i muharrer üzere olduğunu natık mevlana-yı mûmâileyh tarafından ilâm-ı şer'î verildiği beyânıyla bilâ-tevsî' tamirine ruhsat-ı seniyyem erzânî kılınması hususunu istid'â ve vech-i şer'î üzere müsaade oluna deyu hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum şeref-rîz-i sudûr olmakla şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mûcebince mesâğ-ı şer'î olduğu vechile bilâ-tevsî' velâ-terfî' vaz'-ı kadîmî ve hey'et-i asliyesi üzere tamir ve termîmine mümâna'at olunmamak fermânım olmağın imdi şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum mûcebince mesâğ-ı şer'î olduğu vechile bir aded sinavi-i mezkûrenin bilâ-tevsî' velâ-terfî' vaz'-ı kadimî ve hey'et-i asliyesi üzere yapılmasına izn-i hümâyûnum erzânî kılındığı ve bu bahane ile kadden ve vüs'aten vaz'-ı kadimîni bir karış ve bir parmak tecavüze müsaade ve ruhsat gösterilmek ve kimesne tarafından hafî ve celî akçe mutâlebesiyle mesfûrlara ta'addî ve rencide olunmak misillü vaz'ına bir vechile rıza-yı aliyyem olmadığını siz ki vezir-i müşâr ve mevlana ve sair mûmâileyh-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 390

himsiz malumunuz oldukda ber-vech-i muharrer sinavi-i mezkûrun vaz'-ı kadîmi ve hey'et-i asliyesi vechile bilâ-tevsî' velâ-terfî' mesâğ-ı şer'î olduğu üzere tamir ve termîmine mümâna'at olunmamak ve hilâfı vaz'ı tecvîzden tevakkî ve mübâ'adet olunmak bâbında.

Fî evâsıt-ı Za. sene [1]220 tarihiyle Divan-ı Hümâyûn tarafından emr-i âlî verildiği mukayyeddir.

Fermân devletli Sultanımındır.

Fî 22 B. sene [12]29 / [10 Temmuz 1814]

**

İşbu arzuhâl ashâbı rikâb-ı kamer-tâb-ı cihandârîye takdim eylediklerinden sonra ashâb-ı mesâlih arzuhâlleriyle ma'an tarafımızdan atebe-i felek-mertebe-i şahaneye arz olundukda fermânın tarihi eskimiş mahallinden isti'lâm oluna deyu hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı tâcdârî keşîde buyurulmağın mukaddemâ sâdır olan fermân-ı âli derciyle kizb ve irtikâbdan ari olarak keyfiyetin sıhhat ve hakikati ne vechile ise Dersaâdet'e tahrîr ve ilâm ve mahzar ile ifade olunmak zımnında Bosna valisi hazretlerine ve kadısına ve vücûhuna isti'lâmı hâvî hüküm buyuruldu.

10 Ş. sene [1]229 / [28 Temmuz 1814]

C. ADL, 2972

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 391

Saraybosna'da Fatih Sultan Mehmet Camii...

Bosna-Hersek'te bir kahvehane...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 392

109

FOYNİÇA, KRUŞEVO VE SVİŞKA RAHİPLERİNİN MUAFİYET FERMANLARININ YENİLENDİĞİ

Fatih Sultan Mehmed'in Bosna-Hersek rahiplerine verdiği dini özgürlükleri içeren fermana rağmen, Foyniça, Kruşevo ve Svişka rahiplerinin bir müddetten beri ferman yenilenmediği için yerel makamlarca kendilerine çeşitli zorluklar çıkarıldığına dair başvuruları üzerine 1830 yılında bütün örfi vergiler ve kilise vergisinden muaf tutulduklarına dair fermanın yenilendiği

NANOVO JE DONESEN FERMAN O SLOBODAMA MONAHA U FOJNİCİ, SVİŠKİ İ KRUŠEVU

İ pored fermana koji je Sultan Mehmed Fatih dao bosanskohercegovačkim monasima, oni su molbom dali do znanja da zbog ponovnog neobjavljivanja tog fermana pojedini namjesnici ponekad čine nepravde prema njima, donesen je novi ferman 1830 godine da su oni oslobodeni uobičajenih poreza i poreza za crkve
10/06/1830

Suret-i Hatt-ı Şerif-i Ebu'l-feth Gazi Sultan Mehmed Han Aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân

Ben ki Sultan Mehmed Hânım cümle avam, havassa malum olaki işbu darendegân-ı fermân-ı hümâyûn Bosna ruhbanlarına mezîd-i inâyetim zuhura gelip buyurdum ki mezbûrlara ve kiliselerine kimesne mâni ve müzâhim olmayup ihtiyâten memleketimde duralar ve kaçıp gidenlere dahi emn u emân olalar. Gelip bizim hâssa memleketimize havfsız sâkin olup kiliselerine mütemekkin olalar ve yüce yüce hazretimden ve vezirlerimden ve kullarımdan ve reâyâlarımdan ve cemî'-i memleketim halkından kimesne mezbûrlara dahl ve taarruz edip incitmeyeler. Kendilere ve canlarına ve mallarına ve kiliselerine ve dahi yabandan hassa memleketimize adem gelirler ise yemin-i mugallaza ederim ki yeri göğü yaradan perverdigâr hakkıyçün ve yedi mushaf hakkıyçün ve ulu peygamberimiz hakkıyçün ve yüz yirmi dört bin peygamberler hakkıyçün ve kuşandığım kılıç içün bu yazılanlara hiçbir ferd muhalefet etmeye. Mâdem ki bunlar benim emrime mutî' ve münkad olalar. Şöyle bilesiz.

Tahrîren fî 28 Mayıs....

Be-yurdu Milodıras

Tıbku aslihi'l-âlî nemekahü'l-fakîru ileyhi azze şânûhû

Mustafa Sabri
el kadî bi-medineti Bosna Brodu gufira leh

C. ADL, 1289

***

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 393

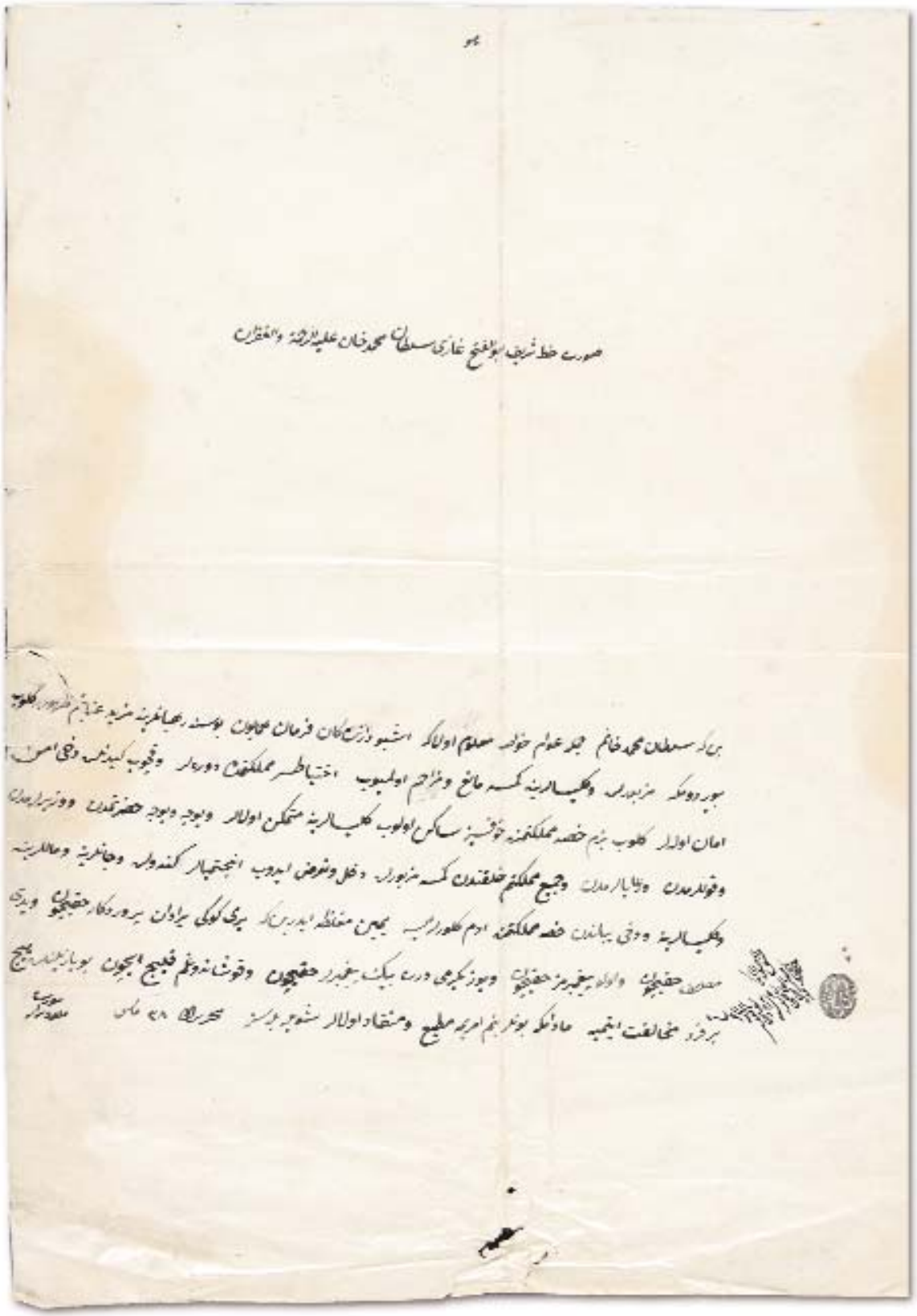

صورت خط شریف بولفتح غازی سلطان محمد خان علیه الرحمة والغفران

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 394

Devletli atûfetli re'fetli mürüvvetli seniyyü'l-himem efendim Sultanım hazretleri

Bosna Eyalet ve elviyesi ahali-i reâyâsından fi'l-asl Katolik mezâhib-i âtılasında olan Latin milletinin ruhbanlarının hîn-i feth-i hakanîden beri cizye ve kâffe-i tekâlif-i şâkka ve örfiyeden muaf ve müsellem olup serbestîlerini mübeyyin yedlerinde bulunan hatt-ı hümâyûn ve müte'addid evâmir-i aliyye mûceblerince saye-i hümâ-vâye-i hazret-i Şehinşâhîde âsûde-i hâl iseler de müddet-i medîdeden beri tecdîd-i fermân-ı âlîşâna dest-res olamadıklarından gerek hükkâm ve gerek ehl-i örf taifesinden ve bazı vülât taraflarından mugayir-i emr ü irâde-i cenâb-ı Padişahî ve muhalif-i madde-i serbestîleri rencide olunmakdan hâlî olmadıklarından başka fi'l-kadim eyalet ve elviye-i mezkûrede yirmiden ziyade mahallerde manastır ve kiliseleri mevcud iken mürûr-ı zaman ile ekserisi münhedimen akaretleri dahilinde bulunarak eyâdî-i ehl-i İslam'a geçmiş ve imtidâd-ı vakit hasebiyle istirdâdı kîl ü kâle müeddâ olacağından bunlar da sarf-ı nazar etmiş olup fakat Foyniça ve Kruşevo Kasabalarından ve Visoka Nahiyesi'nde Sotiska nâm mahalde birer manastır ve birkaçar kiliseleri mevcud ise de onlar dahi harâba yüz tutmuş ve her çendki vaz'-ı kadimleri üzere kimini tamir ve kimini müceddeden yapmağı murad eylemişler ise de vülât ve hükkâm ve zâbitân taraflarından mümâna'at ve müdahale olunduğu ve icra-yı ebniyelerinde zikrolunan manastırlar ve kiliselerinde aciz oldukları beyânıyla yedlerinde bulunan emr-i âlişânın tecdîdiyle mezkûr manastırlar ve kiliselerinin ibnâ ve imarına ve mahall-i mezkûrlarda matbah ve ahır bina etmelerine müsaade-i aliyye ve ruhsat-ı seniyye niyazında oldukları vilâyetçe reâyâsının ayinlerine ve hususan nikahlarına karışmakdan Rum ve Sırplı viladikalarının memnû' olan müdahalelerinin min-ba'd dahi men'-i te'kîdini ve ez-her-cihet kadim olan serbestîlerinin ve minvâl-i muharrer istirhâmlarının der-bâr-ı ma'delet-karardan arz u niyaz olunması ricalarını mübeyyin mufassal bir kıt'a Türkiyyü'l-ibare arzuhâl Divan-ı Bosna'ya takdim ve ol bahisde keyfiyet istirhâm ve niyazlarını huzur-ı şer'a bi'l-ifade taraf-ı şer'den verilen bir kıt'a ilâm ve yedlerinde bulunan ve evâmir-i aliyyeden fakat iki suret-i celîleleri Travnik mahkemesinde tahrîr ve tahtim olunup zikrolunan arzuhâlleriyle ma'an işbu arîza-i çâkerâneme leffen takdim olunmakla mefâhim ve meâllerinden muhât-ı ilm-i âlî buyurulacağı üzere Latin reayâsının öteden beri sebat-ı ra'iyyetle devam ve istikâmetleri Bosna ahali-i İslâmı miyânesinde mezkûr ve cümlesinin vüsûk-ı tâmme derecesinde ifadâtlarına nazaran reâyâ-yı mersûmûnu taltîfen muvâfık-ı irâde-i aliyye buyurulduğu hâlde ruhbanlarının meşru' ve meşrût olan mes'ullerine müsaade-i seniyye istihsâli hususuna himem-i vâlâ-nehm-i raûfîleri şâyân buyurulmak muktezâ-yı maslahat-i reâyâ-perverîden idüğü inşaallahu Teâlâ muhât-ı ilm-i âlîleri buyuruldukda mersûmûnun istirhâm ve ricalarının husûlüne ibzâl-i himem vâlâ-nehmetleri menût-ı şîme-i lütf-ı maslahat-dânîleridir, efendim.

Fî 21 N. sene [12]45 / [16 Mart 1830]

***

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 395

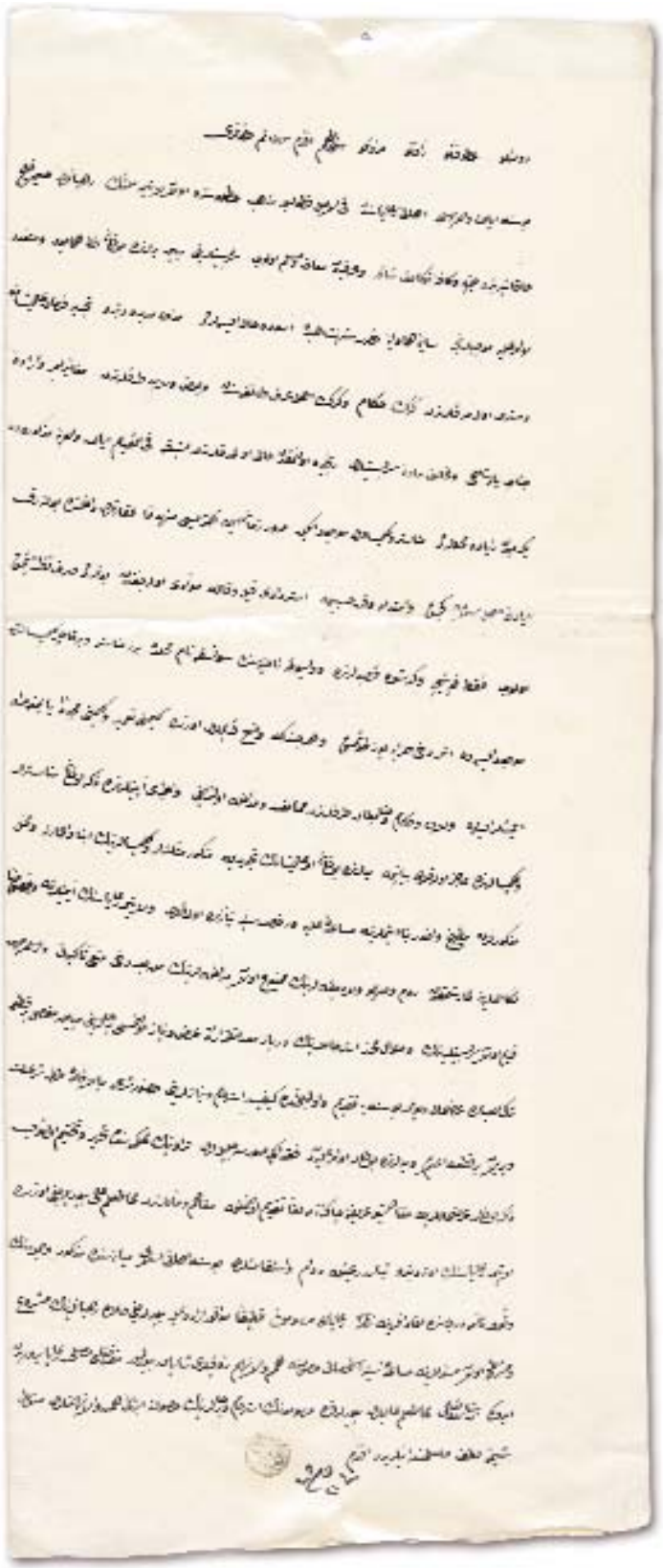

HAT, 779 / 36515-B

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 396

Hâlâ Bosna valisi saadetli Ali Namık Paşa hazretleri tarafından vârid olan tahrirâtın hulâsası mefhûmunda Bosna Eyaleti ve elviyesi ahali-i reâyâsından Latin milletinin ruhbanları hîn-i fetihden beri serbestîlerini mübeyyin yedlerinde bulunan hatt-ı hümâyûn ve müte'addid evâmir-i aliyye mûceblerince âsude-i hâl iseler de bir müddetden beri tecdîd-i fermâna destres olamadıklarından vülât ve hükkâm ve ehl-i örf taraflarından rencide olunmakdan hâlî olmadıkları beyânıyla kadim olan serbestîlerinin icrası hususunun Deraliyye'ye inhâ olunmasını mübeyyin takdim eyledikleri bir kıt'a arzuhâlleriyle verilen bir kıt'a ilâm-ı şer'î ve yedlerinde bulunan sâlifü'z-zikr evâmir-i aliyyeden iki kıt'a suret gönderilmiş olduğunu beyân birle ol vechile mes'ullerine müsaade-i aliyye erzan buyurulmasını müşârunileyh tahrîr ve inhâ eder. Sâdır olan fermân-ı âlîleri mûcebince kuyûda müracaat ve muktezâsı sual olundukda Bosna ve Hersek ve İzvornik Sancakları hîn-i fetihde merhum Sultan Mehmed Han tâbe serâhu zamanında Foyniça ve Kruşevo ve Svişka nâm manastırlar rahiblerinin yedlerine verilen emr-i şerif serbestîyetlerini şâmil olup emr-i şerif-i mezkûrun tecdîdi hususunu ruhban-ı mersûmân mukaddemâ lede'l-istid'â zikrolunan Kruşevo ve Koniça ve Svişka nâm mahallerde rahib-i mesfûrlar Frenk zeylinde olup cem'-i tekâlîf-i örfiye ve kilise resmi ve ve saireden muaf ve müsellem olup efrâd-ı âferîdeden bir kimesne rencide etmemek üzere ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûna mugayir vülât ve hükkâm rencide eylediklerinden bin dokuz tarihinde verilen emr-i şerif mûcebince doksan yedi ve iki yüz dokuz tarihlerinde tecdîden emr-i şerif verilmiş olduğu ve bu makûle muafiyet emri bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şahane tecdîd olunmak sünûh eden irâde-i seniyye muktezâsından idüğü derkenardan nümâyân olmakla emr-i mezkûrun tecdîdi hususu Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şahane'den istîzânına mütevakkıf mevâddan idüğü Cizye Muhasebesi'nden derkenar olunmuşdur. Manzûr ve malum-ı devletleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân devletli saadetli Sultanım hazretlerinindir.

Defterdar Efendi kullarının takrîridir. İnhâsı vechile emr-i şerif-i mezkûrun tecdîdi muvâfık-ı irâde-i seniyye-i şahaneleri buyurulur ise emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

İzzetli Defterdar Efendi

İşbu takrîriniz hâk-i pây-ı hümâyûn-ı hazret-i mülûkâneye lede'l-arz inhânız vechile iktizâ eden emri tecdîden ısdâr olunmak üzere tanzim ve icrasına ibtidâr olunması mazmûnunda hatt-ı şerif-i şevket-redîf-i şahane sahife-tırâz-ı sudûr buyurulmuş olmakla mantûk-ı münîfi icra eyleyesin deyu buyuruldu.

Fî 28 Za. sene [12]45 / [21 Mayıs 1830]

**

Hala Bosna Valisi Vezir Ali Namık Paşa edâmallahu Teâlâ iclâlehuya hüküm ki

Senki vali-i müşarünileyhsin tarafından bu defa Dersaâdetime vârid olan tahrirâtının hülasası mefhumumda Bosna eyaleti ve elviyesi ahali reâyâsından Latin milletinin ruhbânları fetihden beri serbestîyetlerini mübeyyin yedlerinde bulunan hatt-ı hümâyûn ve

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 397

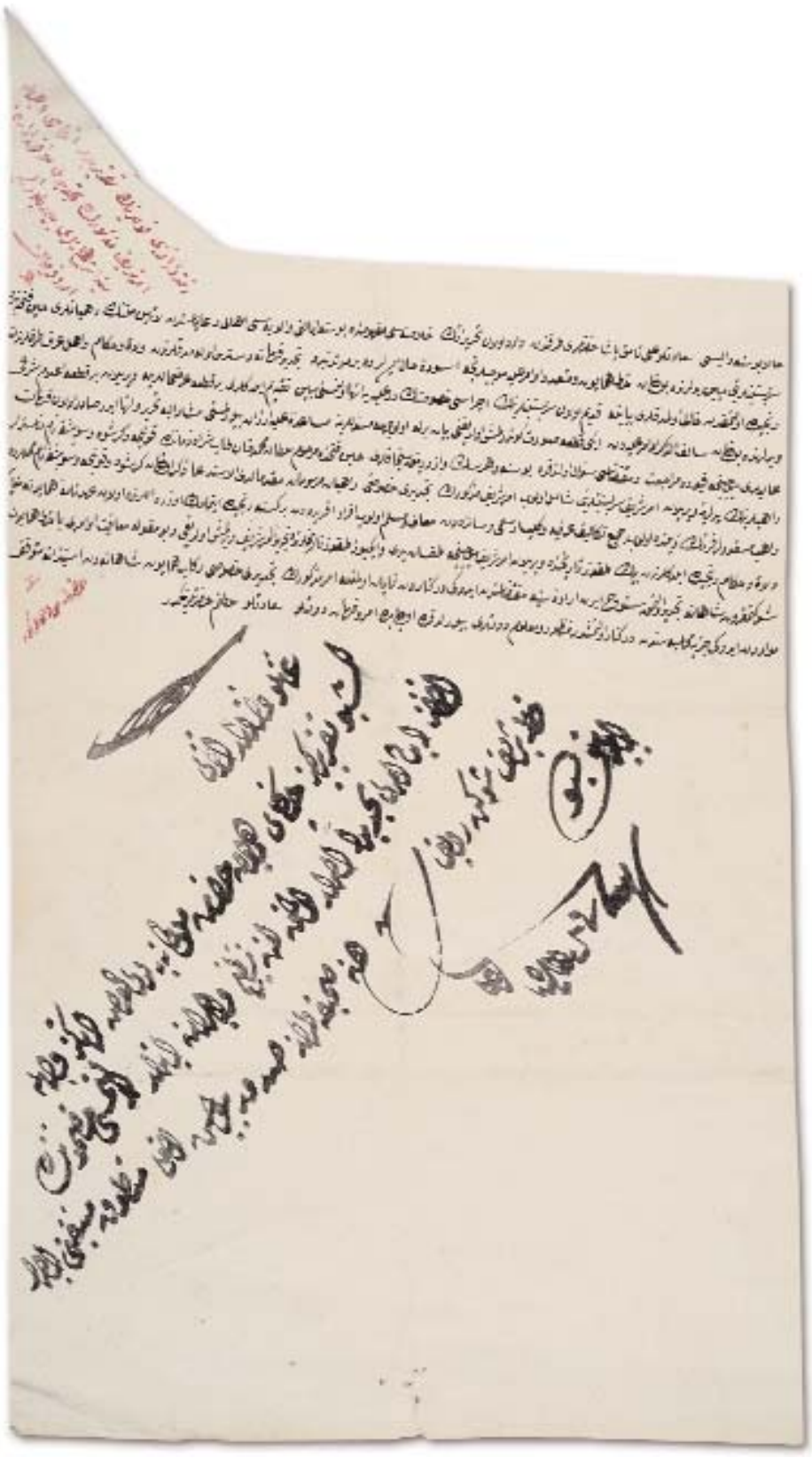

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 398

müte'addid evâmir-i şerife muceblerince asude-i hâl iseler de bir müddetten beri tecdîd-i fermana destres olamadıklarından ve vülât, hükkam ve ehl-i örf taraflarından rencide olunmakdan hâlî olmadıkları beyanıyla kadim olan serbestiyetlerinin icrası hususunun Deraliyeme inhâ olunmasını mübeyyin takdim eyledikleri bir kıta arzuhalleriyle ol babda verilen ilâm-ı şer'î ve yedlerinde bulunan sâlifü'z-zikr evâmir-i aliyyeden iki kıta suret gönderilmiş olduğu beyân birle ol vechile mesullerine müsaade-i aliyem erzan kılınmasını tahrîr ve inhâ eylediğin ecilden kuyûda müracaat ve muktezası sual olundukda Bosna ve Hersek ve İzvornik sancakları hin-i fetihde merhum Sultan Mehmed Han tabe serahu zamanında Foniça ve Kruşevo ve Svişka nâm manastırlar rahiblerinin yedlerine verilen emr-i şerif serbestiyetlerini şâmil olup emr-i şerif-i mezkurun tecdidi hususunu rahibân-ı mersumân mukaddemâ lede'l-istid'â zikrolunan Kruşevo ve Foyniça ve Svişka nâm mahallerde rahib-i mesfûrlar Frenk zeylinde olup cem'i-i tekâlîf-i örfiye ve kilise resmî ve saireden muaf ve müsellem olup efrâd-ı Âferîde'den bir kimesne rencide etmemek üzere ellerinde olan ahidname-i hümâyûna mugayir vülât ve hükkam rencide eylediklerinden bin dokuz tarihinde verilen emr-i şerif mûcebince doksan yedi ve iki yüz tarihlerinde tecdiden emr-i şerif verilmiş olduğu ve bu makule muafiyet evamiri ba-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrun-ı şahanem tecdîd olunmak sünûh eden irâde-i seniyyem muktezasından idüğü kuyûddan nümâyân olmakla emr-i mezkurum tecdidi hususunu rikâb-ı hümâyûn-ı şahanemden istîzâna mütevakkıf mevâdddan idüğü Cizye Muhasebesi'nden derkenar olunarak ba-takrîr rikab-ı hümâyûn-ı şahaneme lede'l-arz inhâ olunduğu vechile tecdiden emr-i şerifim ısdâr olunmak üzere tanzimi hususuna irâde-i seniyye-i mülûkânem ta'alluk edip ol bâbda hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrun-ı şahanem şeref-bahş-ı sahîfe-sıdk olarak müceddeden işbu emr-i alişanım ısdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi fermûde-i hümâyûnum ve sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şahanem mûcebince ber-vech-i muharrer Kruşevo ve Foyniça ve Svişka nâm manastırlar rahiblerinin mine'l-kadim serbestiyetlerine ba'd-ezîn dahi riâyet olunarak tekâlîf-i örfiye ve kilise resmî ve sair nesne mutâlebesiyle efrâd-ı Âferîde'den bir kimesne rencide vü remîde etmemesi hususuna sarf-ı miknet eylemen bâbında fermân-ı alişanım sâdır olmuşdur.

Fî 18 Z. sene 1245 / [10 Haziran 1830]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 399

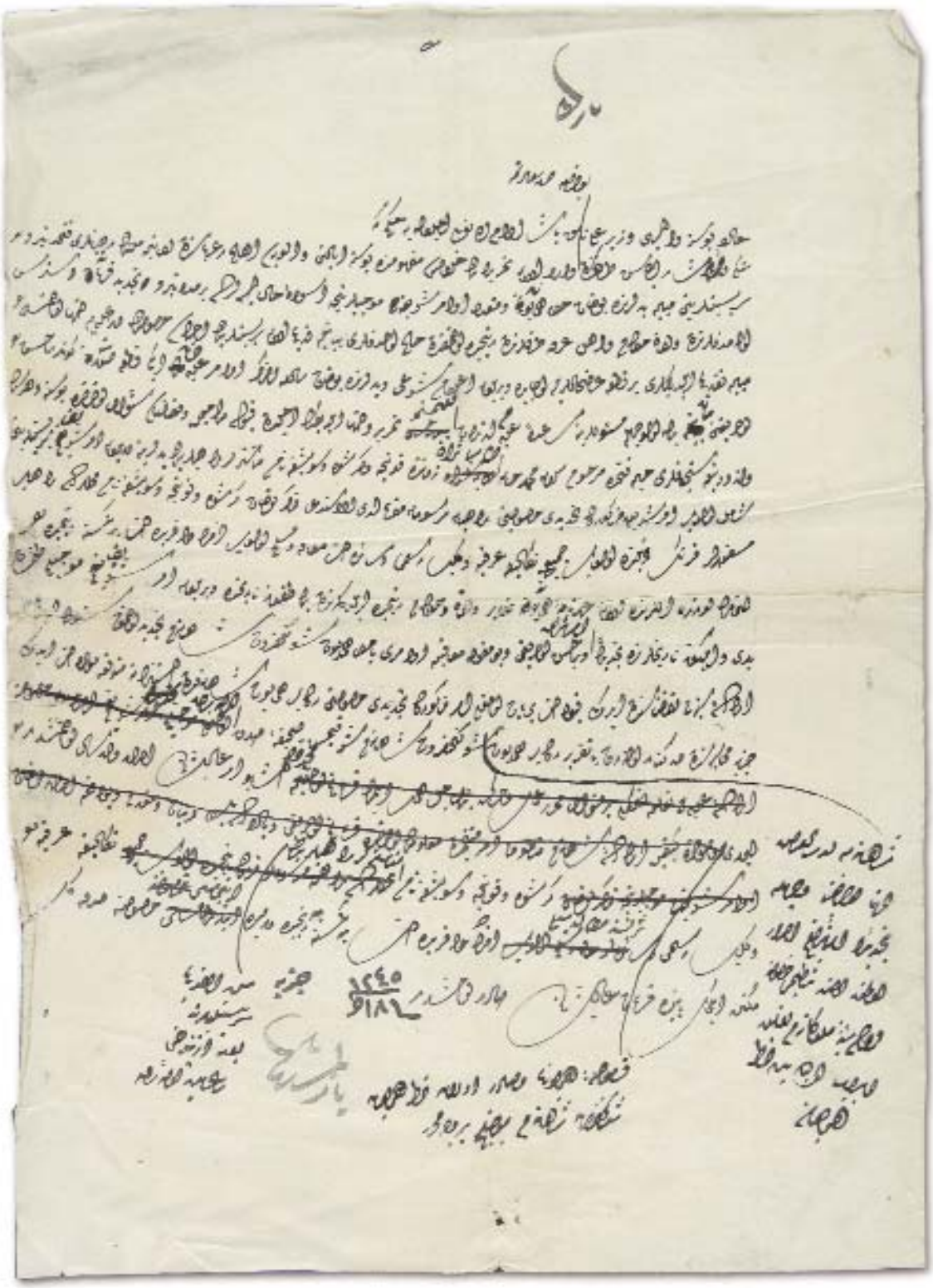

C. ADL, 1289

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 400

110

BOSNA METROPOLİTİNİN CEZALANDIRMA YETKİSİ

Bosna'da dini kurallara aykırı davranan piskopos, papaz vb. dini görevlilerini Bosna metropolidinin cezalandırma yetkisi bulunduğu ve buna dışarıdan kimsenin müdahale hakkı olmadığına dair Padişah emri

OVLASTİ BOSASNKOG MİTROPOLİTA ZA KAŽNJAVANJE

Sultanova naredba da bosanski mitropolit ima pravo da kažnjava popove i ostale crkovne službenike koji se ponašaju protivno crkovnih pravila i da niko nema pravo da se miješa u to njegovo ovlašćenje

2-11/01/1853

5 Mülhakâtıyla Bosna Eyaleti Valisi Vezirim Hurşid Paşa İclâlehûya ve Bosna Kadısına Hüküm

Bosna ve tevâbi'i metropolidi Prokiyus rahibin yedine i'tâ olunan berât-ı âlîşânım şurûtunda piskopos ve papaz ve keşiş ve kalogaryalardan ayinlerine mugayir kabahatleri zuhuruyla te'dîbe müstehık olanları metropolid-i merkûmun te'dîb eylemesine âhar tarafından müdahale olunmaması ve piskopos ve keşiş ve kalogaryadan biri izn-i şer'ile zâbit tarafından alıkonulmak lâzım geldikde metropolid tarafından alıkonulması musarrah olduğuna binâen ber-mûceb-i şurût emr-i şerifim sudûru İstanbul ve tevâbi'i Rum patriği ve Âsıtane-i Saadetimde mukim cemaat-ı metropolidân taraflarından südde-i saadetime muhavver arzuhâl takdimiyle istid'â olunup kuyûda müracaat ve muktezâsı sual olundukda metropolid-i merkûmun zîr-i idaresinde bulunan mahallerden efrâd-ı reâyâdan olmayıp papaz ve keşiş ve piskopos ve kalogaryalardan âyinlerine mugayir kabahatleri zuhur edenlerin metropolid-i merkûmun ber-mûceb-i şurût te'dîb eylemesine ve izn-i şer'ile alıkonulması lâzım gelen piskopos ve keşiş ve kalogaryaların metropolid tarafından alıkonulmasına kimesne tarafından müdahale olunmamak ve bu vesile ile ruhban taifesinden bazı cunha-i azîme ashâbından olup da hükûmet-i belde cânibinden tevkîfi lâzım gelenler metropolid cânibinden tasahhub ile alıkonulmamak üzere şurût-ı derciyle emr-i şerifim i'tâsı irâde-i aliyyeme menût idüğü tahrîr kılınmış olmakla vech-i meşrûh üzere amel olunmak fermânım olmağın siz ki vali-i müşâr ve mevlana-yı mûmâileyhimâsız. Keyfiyet malumunuz oldukda ber-mûceb-i şurût amel ve hareket ve mugayiri vaz' u hâlât vuku'undan hazer ve mücânebet eyleyesiz.

Fî evâhir-i Ra. sene [12]69 / [2-11 Ocak 1853]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 401

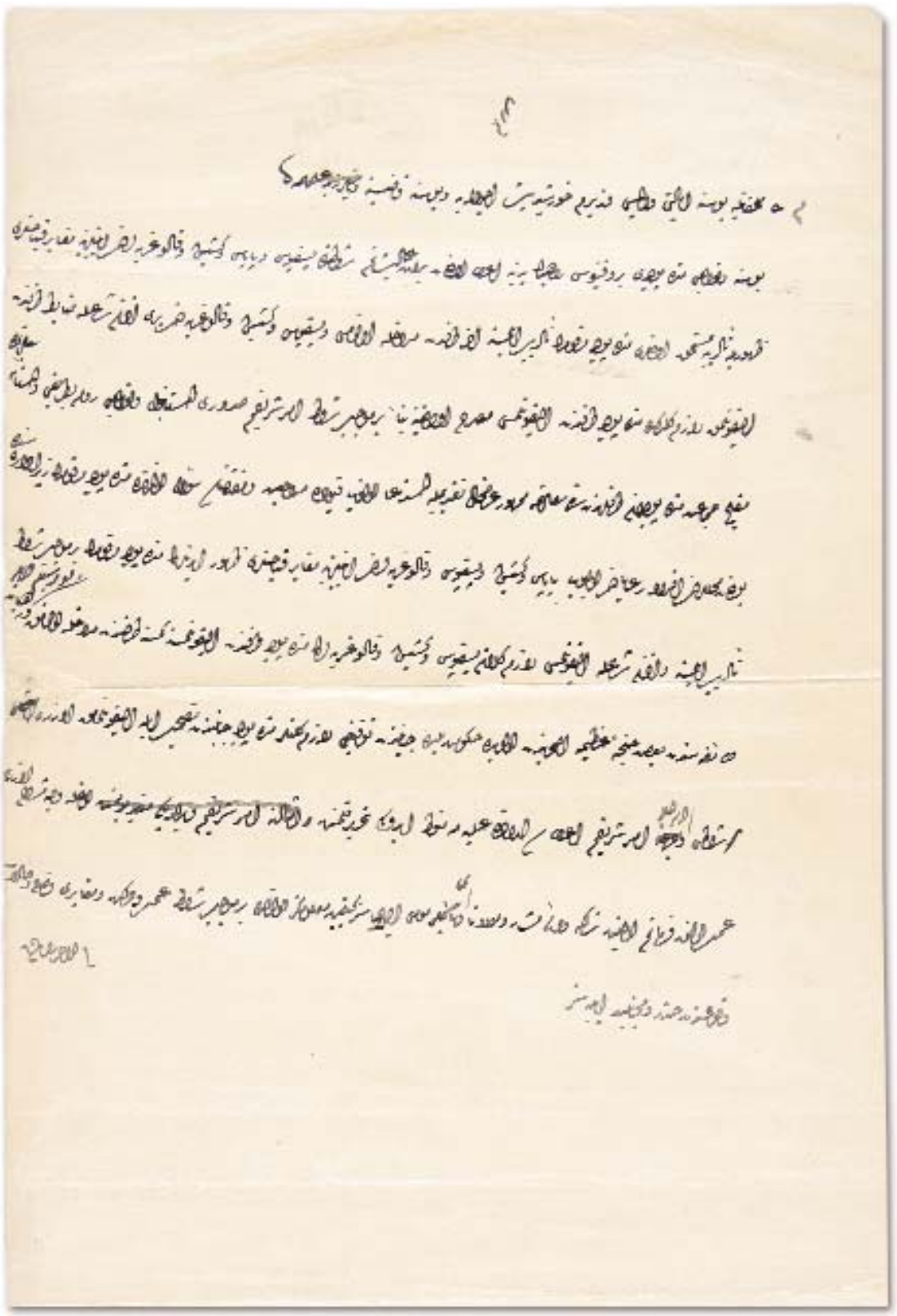

A. DVN. MHM, 10/7

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 402

111

VİSOKA'NIN VAROŞ KASABASI KATOLİK KİLİSESİNİN TAMİRİ

Visoka Nahiyesi Varoş Kasabası'ndaki Katolik kilisesi pek dar olduğu ve ahalinin ihtiyacına kafi gelmediğinden genişletilmesi için tamirine ruhsat verildiği

POPRAVKA KATOLIČKE CRKVE U VAREŠU KOD VİSOKOG

Data je dozvola za proširenje crkve u Varešu, visočka nahija, zato što sadašnja zgrada crkve nema dovoljno prostora da primi sve vjernike
1-10/04/1853

TUĞRA

[Abdülmecid]

Düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cümhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimu mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâ'ib mümehhidu bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidu erkâni's-saadeti ve'l-iclâl el-mahfûfîn bi-sunûfi avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ hâlâ Bosna Valisi Vezirim Hurşid Paşa edâmallahu Teâlâ iclâlehû ve kıdvetü'n-nüvvâbi'l-müteşerri'în Visoka Nahiyesi nâibi mevlana [ ] zîde ilmuhû ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân müdür-i nahiye ve vücûh-ı memleket zîde kadruhû tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Visoka Nahiyesi'nde vâki Varoş Kasabası kenarında kâin tûlen on sekiz ve arzan on iki ve kadden dokuz zirâ' olarak Varoş kilisesi demekle ma'rûf bir bâb Katolik kilisesi gayet dıyk olmasıyla ahali-i mevcuda kifayet etmediğinden ve derûnunda icra-yı âyin bi'l-vücûh müte'assir idüğünden tamir ve tevsî'i hususu nahiye-i mezbûre reâyâsı taraflarından istid'â olunduğuna mebnî kilise-yi mezbûr memuren ol tarafda bulunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mühendis Eşref zîde kadruhû ma'rifetiyle keşf ü misâha etdirildikde fi'l-hakîka ahali-i mevcudesine nisbetle pek aşırı dıyk olduğundan tûlen otuz beş ve arzan on altı ve kadden on iki zirâ' olarak tamir ve tevsî' olunduğu hâlde kimesneye mazarratı ve bir gûne mahzûru olmayıp reâyâ-yı merkûmeye kâfi olacağı mühendis-i mûmâileyhin tanzim ve takdim eylediği bâlâsı resimli mazbatasında ifade ve beyân olunmuş olduğundan ol bâbda ruhsatı hâvî emr-i şerifim sudûru bâ-tahrirât inhâ ve iş'âr olunmuş ve beyâna hâcet olmadığı üzere her sınıf tebaa-i Devlet-i Aliyyemin her cihetle asayiş-i kâmile mazhar olmaları şiâr-ı tebaa-perverî ve ma'delet iktizâsından bulunmuş olmakdan nâşi kilise-yi mezbûrun ber-minvâl-i muharrer tevsî' ve inşası hususuna müsaade-i seniyye-i mülûkâne erzân kılınarak emr-i hümâyûn-ı inâyet-makrûn-ı Şehriyârânem sünûh ve sudûr eylemiş olmakla muktezâ-yı münîfi üzere amel olunmak fermânım olmağın ruhsatı hâvî işbu emr-i şerifim ısdâr ve tisyâr olundu siz ki vali-i müşârunileyh ve nâib ve sair-i mûmâileyhimsiz kilise-yi mezbûrun ber-vech-i muharrer tamir ve tevsî'ine ruhsat-ı seniyye-i mülûkânem erzân kılınmış olduğunu ve bu hususdan dolayı reâyâdan akçe alınmak lâzım gelir ise mütecâsir olanlar haklarında müstelzim-i mes'uliyet ve vehâmet olacağını lâzım gelenlere ilân ve tefhîm birle muktezâ-yı emrim üzere amel ü hareket ve hilâfından mübâ'adet eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerife itimad kılasız.

Tahrîren fî evâhir-i şehr-i Cumâdelâhire sene tis'a ve sittîn ve mi'eteyn ve elf / [1-10 Nisan 1853]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 403

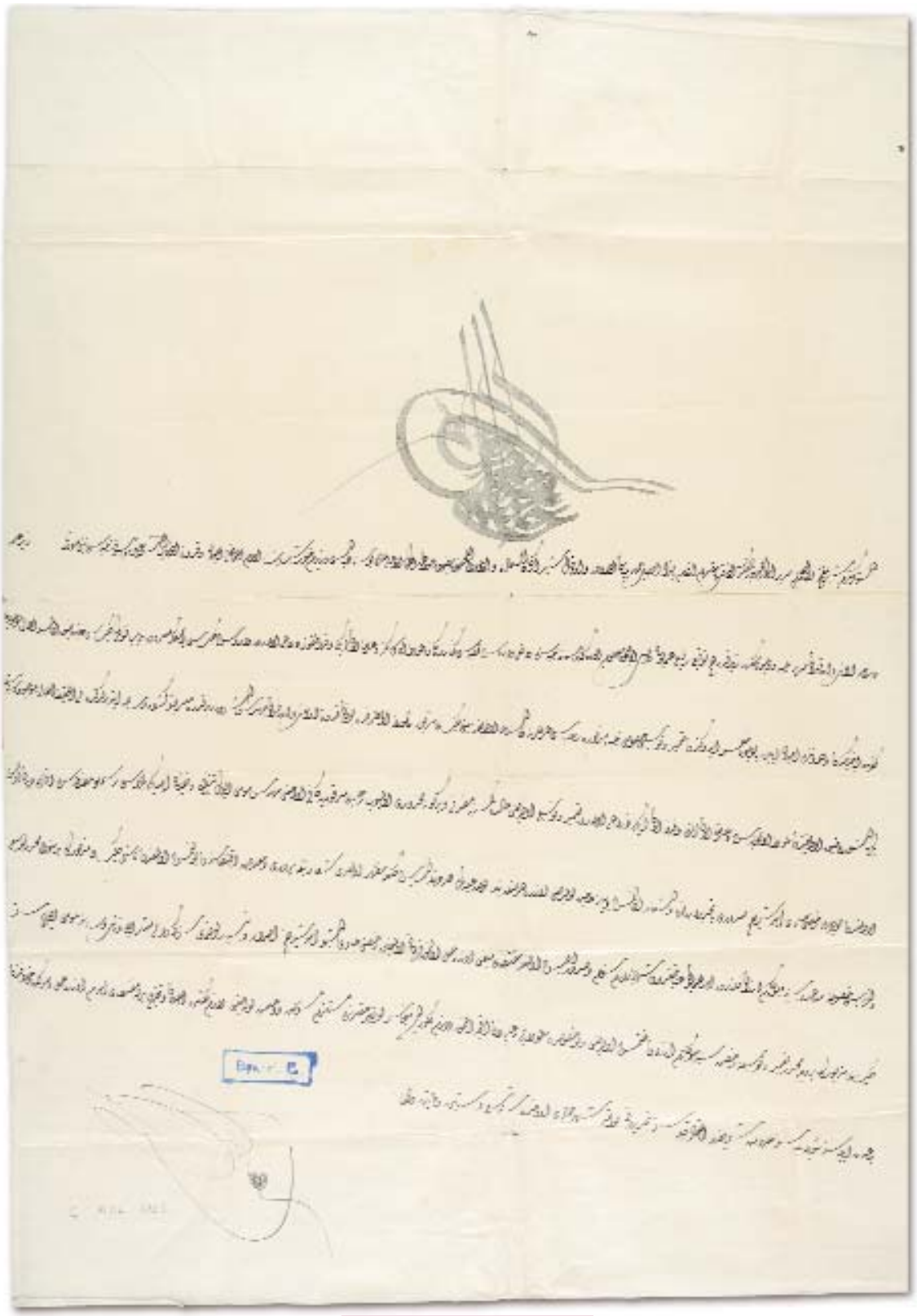

C. ADL, 3125

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 404

112

BOSNA HERSEK'DE HER MEZHEP VE DİN MENSUBUNUN İBADETLERİNİ RAHATÇA YERİNE GETİRDİĞİ

Bosna-Hersek'deki Katolik ve Ortodoksların ibadetlerini yerine getirmedeki rahatlıkları için kiliselerinin inşasına müsaade edildiği gibi Saraybosna'daki Yahudi havrasının da bir mikdar genişletilerek yeniden inşasına izin verilerek her mezhep ve din mensubunun memnuniyetlerinin sağlandığı

VJERNİCİ SVİH VJERA U BOSNİ İ HERCEGOVİNİ SU SLOBODNİ DA OBAVLJAJU SVOJE VJERSKE OBREDE

Kao što je dozvoljeno da pravoslavci i katolici u Bosni i Hercegovini obavljaju ibadete i grade crkve za svoje potrebe isto tako je dozvoljeno da se proširi židovska sinagoga u Sarajevu. Na taj način je osigurano zadovoljstvo sljedbenika svih vjera

10/05/1853

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Meclis-i Kebîri'nin bu kere vârid olup manzûr-ı âlî-i cenâb-ı Şehinşâhî buyurulmak için arz u takdim kılınan mazbatasında Bosna kıt'asında mütevattın Katolik ve Rum âyininde bulunan Hıristiyan tebaa-i Saltanat-ı Seniyye'sinin saye-i mekârim-vâye-i hazret-i şahanede istihsâl-i refah ve rahatları zımnında vuku bulan istid'âları üzerine bazı kiliselerinin tevsî' ve inşasına müsaade-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî erzân buyurulduğu misillü medine-i Saray'da bulunan Yahudi taifesi tarafından dahi havralarının dıyk ve harâb olduğundan bahisle tevsî'ine müsaade-i seniyye şâyân buyurulması bâ-arzuhâl istid'â kılınmış olduğundan mahsusan mühendis irsâliyle keşfolunmuş idüğü beyân ve iş'âr kılınmış ve tekrara hâcet olmadığı üzere saye-i adalet-vâye-i hazret-i Şehriyârî'de her sınıf tebaanın istihsâl-i esbâb-ı asayiş ve hoşnudîleri matlûb ve mültezim bulunmuş olup suret-i iş'âra nazaran bunların istid'âları havralarının tûlen ve arzan dörder arşın tevsî'iyle hâsıl olacağına ve buna müsaade buyurulması dahi şiâr-ı celîl-i tebaa-perverîye muvâfık düşeceğine mebnî emsâli misillü ruhsat ve me'zûniyeti hâvî lâzım gelen emr-i âlînin ısdâr ve irsâli hakkında her ne vechile emr u fermân-ı mekârim-unvan-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi icra olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 29 B. sene [12]69 / [8 Mayıs 1853]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mazbata-i merkûme manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Şehriyârî buyurulmuş ve istîzân-ı âlî-i Sadâret-penâhîleri üzere zikrolunan havranın tevsî'i zımnında emsâli misillü ruhsat ve me'zûniyeti hâvî lâzım gelen emr-i âlînin ısdâr ve irsâli müte'allik ve şeref-sünûh buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî muktezâ-yı münîfinden olarak mezkûr mazbata yine taraf-ı âlî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî gurre-i Ş. sene [12]69 / [10 Mayıs 1853]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 405

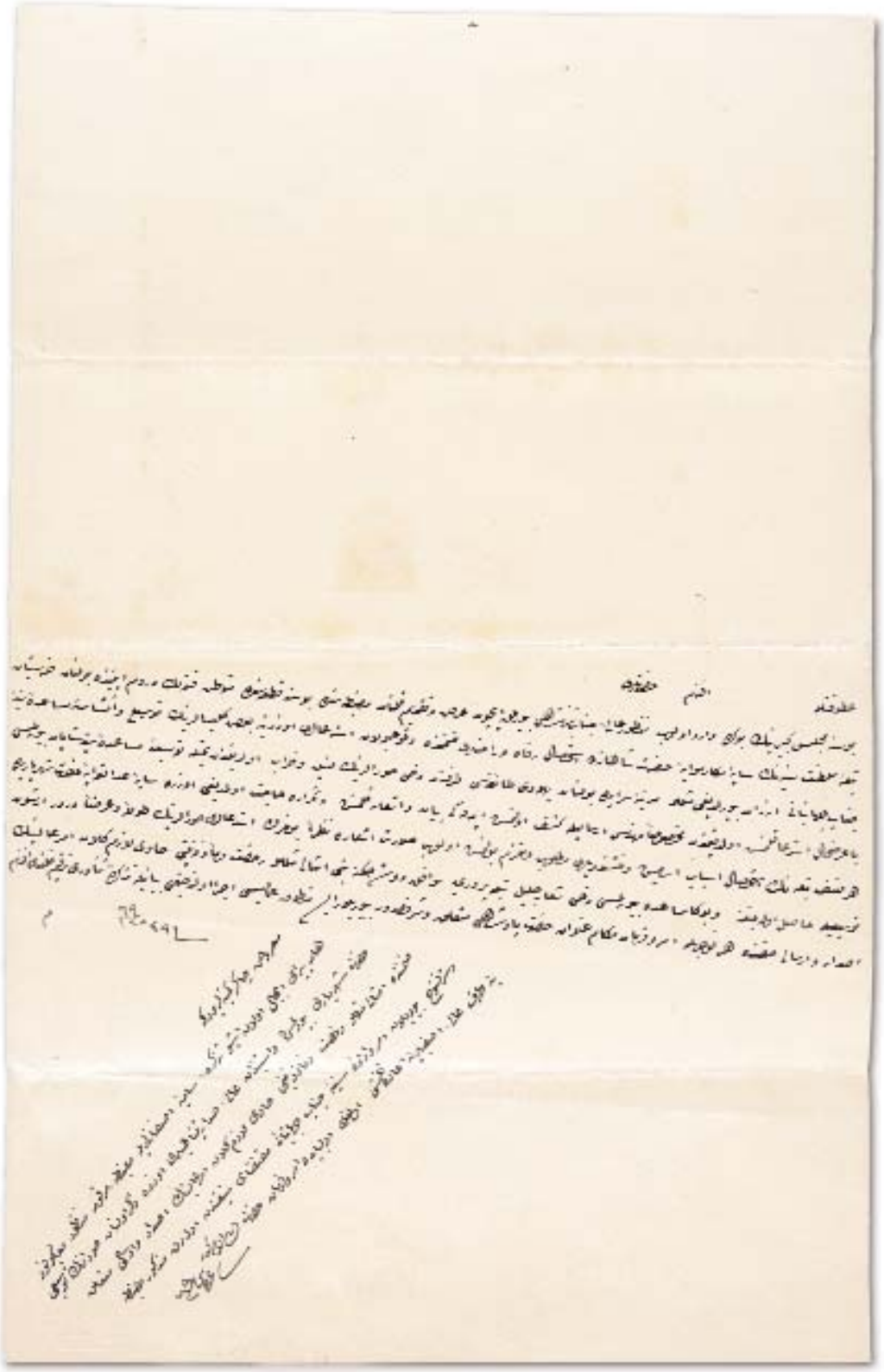

İ. HR, 98/4784

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 406

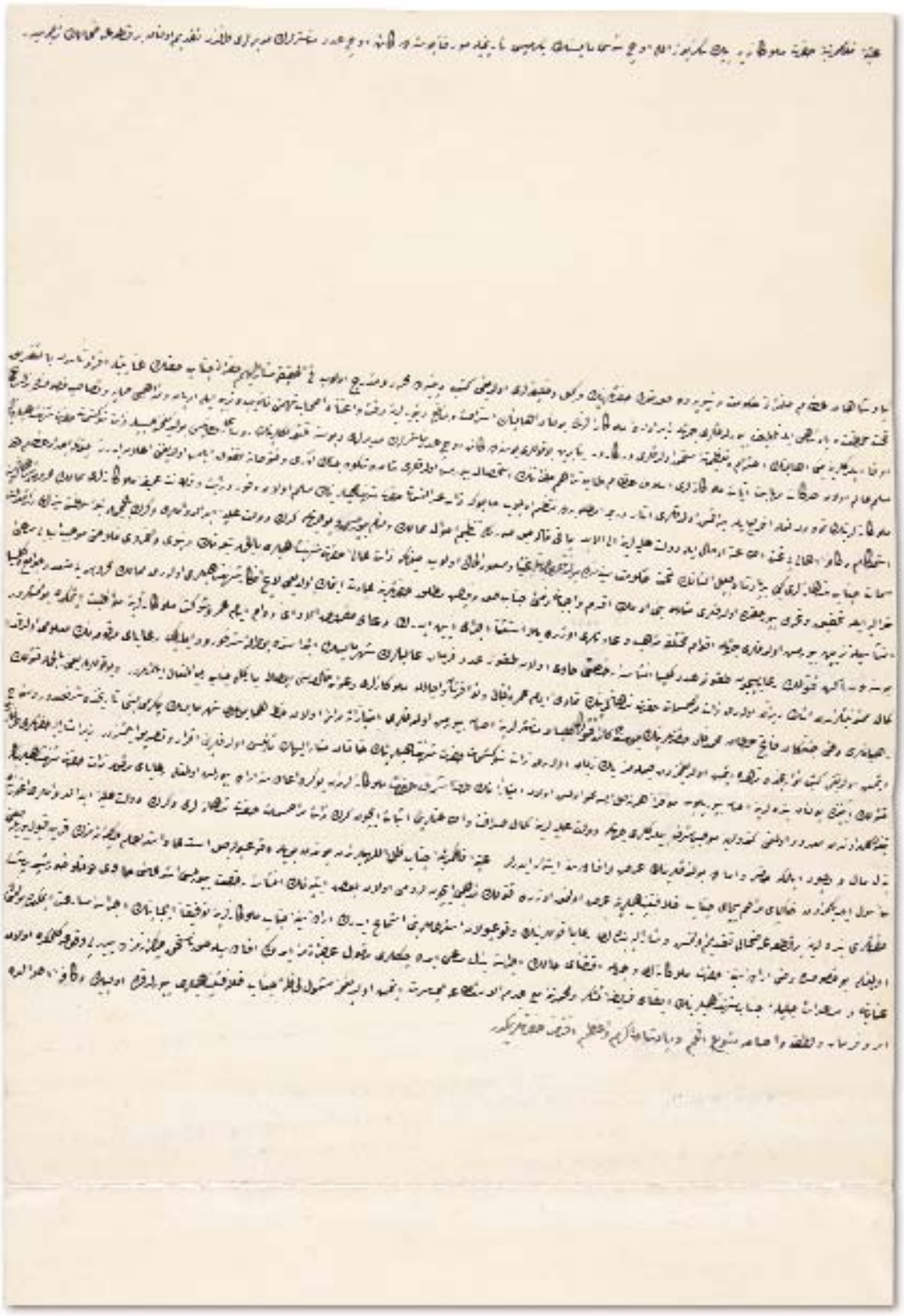

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 407

BOSNA KATOLİKLERİNİN DİNİ TALEPLERİNİN GERÇEKLEŞMESİ ÜZERİNE DEVLETE VE PADİŞAHA BAĞLILIK İÇİNDE OLDUKLARINI BİLDİRDİKLERİ

Tuzla, İzvornik, Brçko ve civarındaki Katoliklerin din ve adetlerini yerine getirmede tam bir serbestlik içinde olmaları ve dokuz adet kilise inşasına verilen izinden dolayı memnuniyet, devlete ve Sultan Abdülmecid'e olan bağlılık ve bazı taleplerini içeren mektubun Padişah tarafından da memnuniyetle karşılandığı ve taleplerinin uygun görüldüğü

NAKON POZİTİVNOG RJEŠENJA NA ZAHTJEVE BOSANSKIH KATOLIKA ONI SU OBJAVILI LOJALNOST DRŽAVI I SULTANU

Zbog toga što su katolici Tuzle, Zvornika, Brčkog i okoline u potpunoj slobodi što se tiče obavljanja vjerskih obreda i dobili dozvole za gradnju devet crkvi, objavili su svoje zadovoljstvo i lojalnost državi i sultanu Abdulmedžidu tražeći još neke stvari na kojima je udovoljeno sa zadovoljstvom

05/07/1853

Rumeli müfettişi devletli Kâmil Paşa ve Bosna valisi devletli Hurşid Paşa hazerâtına Bosna Hıristiyan ahalisi tarafından bir sekiz yüz elli üç senesi Nisanı'nın on altısı tarihiyle mümzâen takdim kılınan arz-ı mahzar suretinin tercümesidir.

Ba'de'l-elkâb

Tuzla şehriyle nevâhîsinin sekene ve ahalisi olan ashâb-ı imza-kemterleri cümleten ve her hâl ve vesâilde zât-ı hazret-i mülûkânenin tebaa-i sâdıka ve taraf-ı âlî-i âsafânelerinizden sâdır olan bi'l-cümle evâmirin infaz ve icrasına hâhişger bendeleri olduğumuzu ilân ederiz. İşte zât-ı devletlerinin idare ve nezâret-i âkilâne ve hakîmâneleriyle çok vakitden beri pek arzukeş bulunduğumuz refah ve asayiş ve saadet-hâlden mütemetti' olmakdayız. Kaldı ki bu hâl-i saadet-iştimâlden dolayı mecma'-ı lütf ü inâyet olan metbû'-ı mufahham ve a'zamımız şevketli kerâmetli Sultan Abdülmecid Han efendimiz hazretlerine fevka'l-gâye min gayrı haddin müteşekkir olduğumuz misillü zât-ı âsafâneleri yani Rumeli Müfettişi devletli Kâmil Paşa ve Bosna Valisi devletli Hurşid Paşa hazerâtı dahi kesîrü'ş-şân ve şevket olan metbû'-ı mu'azzam ve efhamımız Sultan Abdülmecid Han efendimiz hazretlerinin evâmir ve dilhâh-ı şahanelerine tevfîkan ve imtisâlen İzvornik piskoposu ve metropolidi vasıtasıyla din ve adâtımız ve kemâl-i serbestiyet üzere bazı mahallerde yani gerek Tuzla şehrinde ve gerek nevâhî ve kurâsında ta'abbüd etmemize ruhsat i'tâ vü ihsân buyurduklarından dolayı derece-i nihayede müteşekkir olduğumuzdan başka kibâr ve sığârımız bir ta'zîm-i mahsus ile zât-ı sâmî-i sıfat-ı âsafânelerinize ilelebed müteşekkir olmalıyız.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 408

Traduction du Bosniak.

A S. M. Votre Glorieux Empereur.

Dieu et les Saintes Ecritures ont enseigné au monde cette vérité que, dans l'exercice de l'autorité mondaine, les Empereurs sont les Délégués de Dieu. Elevés en effet par Dieu au dessus des autres hommes sur le trône, ils gouvernent par le sceptre de l'autorité impériale, à la paix et aux intérêts temporaux de leurs sujets; ils punissent les malfaiteurs de leurs glaives de justice, et protégent la religion et le culte; Or plus ils mettent de zèle et de fatigue dans l'accomplissement de leurs fonctions impériales, plus ils sont aussi dignement vénérés et honorés de leurs peuples.

En égard à cette divine vérité, nous soussignés, Supérieurs des trois principaux monastères et chefs spirituels de toute la population catholique en Bosnie, considérons Votre Majesté Impériale, et nous déclarons devant tout le monde que les actes guerriers de votre héroïque et Votre Majesté dépassent toutes les gloires militaires et toutes les conquêtes de royaumes et d'empires, qu'ont faites les empereurs vos prédécesseurs à jamais mémorables; car il est bien connu de tous que, s'ils ont fait et laissé quelque chose pendant leur règne, c'était faible, désuni et mal organisé que Votre Majesté, avec sa haute sagesse et son profond génie, sut vous fortifier, centraliser et réformer pour rendre étroitement attaché à son empire.

Heureux donc Votre Empire et heureux vos sujets soumis à un tel Empereur! Vous persistez en effet, avec un zèle infatigable, à chercher toujours les moyens de rendre heureux vos sujets et en ce monde et en l'autre, et de les enrichir, car Votre Majesté a été profondément pénétrée de cette vérité que le plus grand devoir d'un mortel, c'est d'aimer Dieu et de le prosterner devant lui, et ce sentiment de l'adoration de Dieu n'a pas resté un seul moment infructueux dans Votre Majesté qui a

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 409

Binâberîn cümleten evlâd ve ensâlimiz ile pür-merhamet ve şefkat olan metbû'-ı efham ve veli-nimet-i a'zamımız Sultan Abdülmecid Han efendimiz hazretleriyle zât-ı âlî-i âsafânelerinizin temâdî-i ömr u âfiyetleri da'avâtını bugün ve daima cenâb-ı Rabbü'l-âlemînden rica ve niyaz etmek için ittifak eylemiş olduğumuzdan hemen cenâb-ı Hakk celle ve a'lâ hazretleri gerek Padişahımız ve veli-nimetimiz efendimiz hazretlerine ve gerek zât-ı vâlâ-yı âsafânelerinize kudret-i ezeliye-i sübhâniyesinden bir ömr-i medîd ve sa'îd ihsân ü inâyet buyurması dua-yı hayriyesini ref'-i bârigâh-ı cenâb-ı Rabb-i müte'âl etmişizdir. Bundan mâadâ nizâmât ve evâmir-i hazret-i mülûkânenin mücrîsi ve hakkâniyet ve istikâmetin hâmisi oldukları cihetle bu ana değin bu kullarını mazhar buyurdukları asayiş ve refahdan lutfen müstakbelde dahi ber-vech-i devam mütemetti' buyurulmaklığımızı ubeydâne-i zât-ı devletlerine niyaz ve temenni ederiz.

İzvornik Piskoposu Ağasanfelos'un imzası dahil olduğu hâlde kırk iki aded olan imzâların sahibleri İzvornik ve Brçko ve Kalo ve Modçak ve Bluna nâm beş kasaba ahalilerindirler.

**

Atebe-i felek-mertebe-i hazret-i mülûkâneye bin sekiz yüz elli üç senesi Mayısı'nın yirmisi tarihiyle müverrehan Bosna'da kâin üç aded manastırların müdürleri tarafından takdim olunan bir kıt'a arzuhâlin tercümesidir.

Padişahân-ı izâm hazerâtı hükûmet-i dünyeviyede hak Teâlâ hazretlerinin vekil ve halifeleri olduğu kütüb-i diniyede muharrer ve münderic olup fi'l-hakîka müşârunileyhim hazerâtı cenâb-ı hakkın inâyetiyle efrâd-ı nâsdan bi't-tefrîk taht-ı saltanat ve Padişahî ile taltif buyuruldukları cihetle zîr-i idare-i mülûkânelerinde bulunan ahalinin istirahat ve menâfi'-i dünyeviyelerine dikkat ve itina ve ashâb-ı töhmeti te'dîb ve terbiye ile edyân ve mezâhibi himaye ve tesâhüb hususunda bezl-i mesâî-i evfâ eylediklerine mebnî ahalinin ihtiram ve ta'zîmâtına müstahık oldukları derkârdır. Binâberîn bu kulları Bosna'da kâin üç aded manastırların müdürleri ve Bosna Katoliklerinin rüesâ-yı ruhanisi bulunduğumuz hasebiyle zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Şehinşâhîlerinin müsellem-i âlem olan harekât-ı mehâbet-âyât-ı mülûkâneleri eslâf-ı izâm-tâbe serâhum hazerâtının istihsâl buyurmuş oldukları şân u şükûh u cenk-âveri ve fütûhâta tefevvük eylemiş olduğunu ilân ederiz. Çünkü ecdad-ı izâm-ı mülûkânelerinin kuvveden fi'le ihrac ile bırakmış oldukları âsâr derece-i matlûbede muntazam olmayıp halbuki zât-ı adalet-simât-ı hazret-i Şehinşâhîlerinin müsellem olan vüfûr-ı dirayet ve fetanet-i amîka-i mülûkâneleri Memâlik-i Mahrûse-i Şahanelerine istihkâm ve kâffe-i ahaliyi taht-ı itaate idhal ile Devlet-i Aliyyelerine ile'l-ebed bâki kalacak suretde tanzim-i ahvâl-i memâlik ve enâm buyurmuş ve bu cihetle gerek Devlet-i Aliyye-i ebedü'd-devamları ve gerek bi'l-cümle tebaa-i Saltanat-ı Seniyyeleri zât-ı ma'delet-simât-ı cenâb-ı şahaneleri gibi bir Padişah-ı celîlü'ş-şânın taht-ı Hükûmet-i Seniyyesi'nde bulundukları cihetle bahtiyar ve mesudü'l-hâl olup çünkü zât-ı âlî-i hazret-i Şehinşâhîleri bi'l-cümle tebaanın dünyevi ve uhrevi felâhını mûcib esbâbı mesâî-i mütevâliye ile tahkik ve taharrî buyurmakda oldukları misillü benî ademin akdem-i vacibât-ı zimmeti cenâb-ı hak ve feyz-i mutlak hazret-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 410

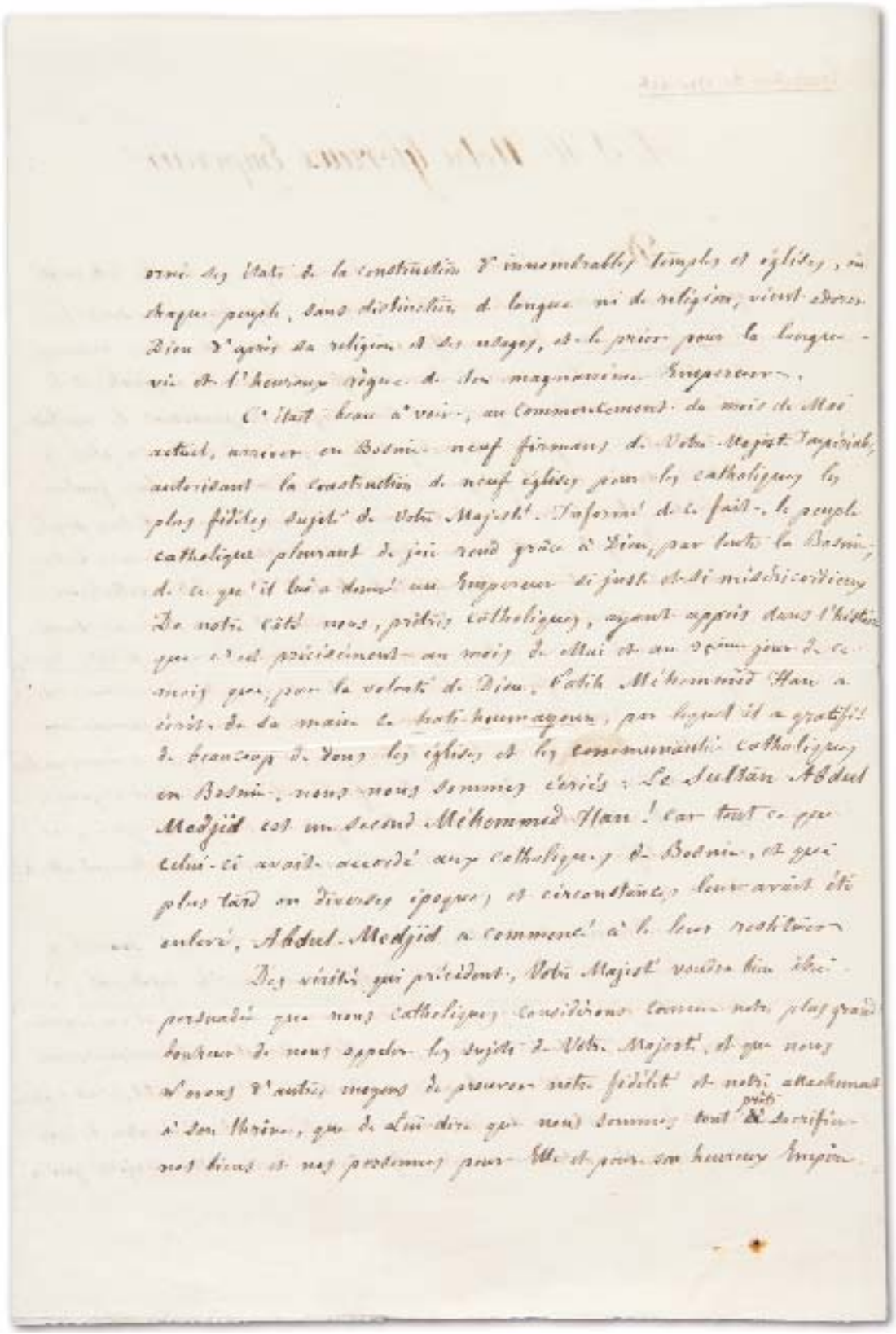

ornés des états de la construction d'innombrables temples et églises, en chaque peuple, sans distinction de langue ni de religion, vivent adorer Dieu d'après sa religion et ses usages, et le prier pour la longue vie et l'heureux règne de Son magnanime Empereur.

C'était beau à voir, au commencement du mois de Mai actuel, arriver en Bosnie neuf firmans de Votre Majesté Impériale, autorisant la construction de neuf églises pour les catholiques les plus fidèles sujets de Votre Majesté. Informé de ce fait, le peuple catholique pleurant de joie rend grâce à Dieu, par toute la Bosnie, de ce qu'il ait donné au Empereur si juste et si miséricordieux. De notre côté nous, prêtres catholiques, ayant appris dans l'histoire que c'est précisément au mois de celui et au 9ème jour de ce mois que, par la volonté de Dieu, Fatih Méhemmed Han a écrit de sa main le hatt-humayoun, par lequel il a gratifié beaucoup de dons les églises et les communautés catholiques en Bosnie, nous nous sommes écriés : Le Sultan Abdul Medjid est un second Méhemmed Han ! car tout ce que celui-ci avait accordé aux catholiques de Bosnie, et que plus tard en diverses époques et circonstances leur avait été enlevé, Abdul-Medjid a commencé à le leur restituer.

Des vérités qui précèdent, Votre Majesté voudra bien être persuadée que nous catholiques considérons comme notre plus grand bonheur de nous appeler les sujets de Votre Majesté, et que nous n'avons d'autres moyens de prouver notre fidélité et notre attachement à son Trône, que de lui dire que nous sommes tout prêts à sacrifier nos biens et nos personnes pour Elle et pour son heureux Empire.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 411

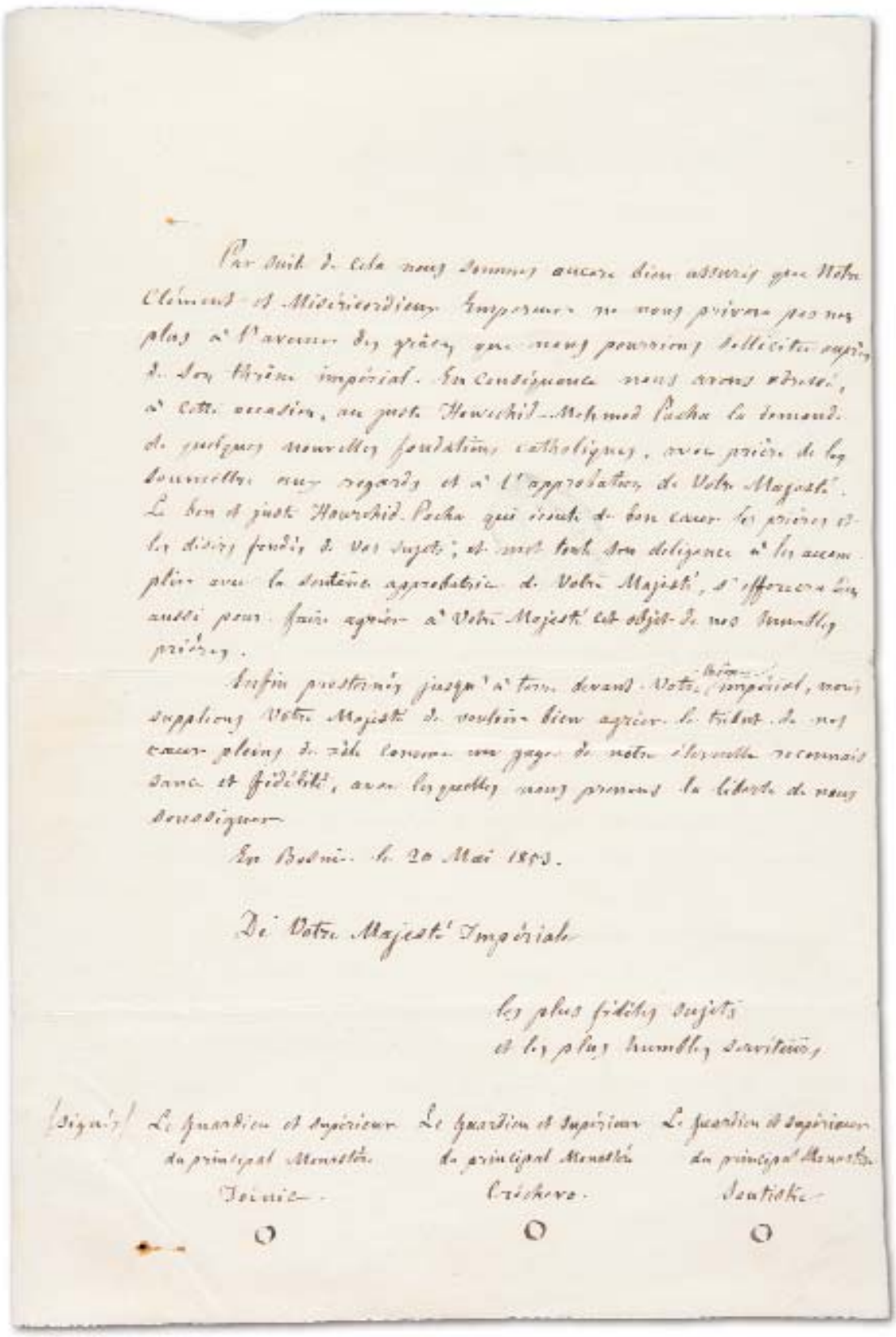

Par suite de cela nous sommes encore bien assurés que Notre Clément et Miséricordieux Empereur ne nous privera pas non plus à l'avenir des grâces que nous pourrions solliciter auprès de son thrône impérial. En conséquence nous avons adressé, à cette occasion, au juste Howechid-Mehmed Pacha la demande de quelques nouvelles fondations catholiques, avec prière de les soumettre aux regards et à l'approbation de Votre Majesté. Le bon et juste Howrchid-Pacha qui écoute de bon cœur les prières et les désirs fondés de vos sujets; et met toute son diligence à les accomplir avec la sentence approbatrice de Votre Majesté, s'efforcera bien aussi pour faire agréer à Votre Majesté cet objet de nos humbles prières.

Enfin prosternés jusqu'à terre devant Votre thrône impérial, nous supplions Votre Majesté de vouloir bien agréer le tribut de nos cœurs pleins de zèle comme un gage de notre éternelle reconnaissance et fidélité, avec lesquelles nous prenons la liberté de nous soussigner.

En Bosnie le 20 Mai 1853.

De Votre Majesté Impériale

les plus fidèles sujets
et les plus humbles serviteurs,

(signés) Le Guardien et Supérieur du principal Monastère Toinic. — Le Guardien et Supérieur du principal Monastère Créchevo. — Le Guardien et Supérieur du principal Monastère Soutiske.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 412

lerine ibadet etmek olduğu lâyih-i efkâr-ı Şehinşâhîleri olarak Memâlik-i Mahrûse'yi müte'addid cevâmi' ve kilise inşasıyla tezyîn buyurmuş oldukları cihetle akvâm-ı muhtelife mezheb ve âdetleri üzere bilâ-istisnâ icra-yı âyin ederek dua-yı mefrûzu'l-eda-yı devam-ı eyyâm-ı ömr ü şevket-i mülûkânelerine müvâzebet etmekde bulunmuşlardır. Bosna'da sâkin Katolik reâyâsıyçün dokuz aded kilise inşasına ruhsatı hâvî olan dokuz aded fermân-ı âlîlerin şehr-i Mayıs'ın ibtidâsında bu tarafa şeref-vürûd eylediği reâyâ-yı merkûmenin malumu oldukda kemâl-i memnuniyetlerinden eşk-rîzân olarak zât-ı merâhim-simât-ı hazret-i şahanelerinin temâdî-i eyyâm-ı ömr ü ikbâl ve tevâfür-şan ve iclâl-i mülûkâneleri da'avât-ı hâlisâsını îsâl-ı bârgâh-ı cenâb-ı rabbi'l-müte'âl eylemişlerdir ve bu kulları yani bi'l-cümle Katolik ruhbanları dahi cennet-mekan Fatih Sultan Mehmed Han hazretlerinin Bosna'da kâin Katolik kilise ve manastırlarına ihsân buyurmuş oldukları imtiyazâta dair olan hatt-ı hümâyûnları şehr-i Mayıs'ın yirmi beşi tarihinde şeref-sudûr ve sünûh etmiş olduğunu kütüb-i tevârîhde müşahade etmiş olduğumuzdan cümlemiz yek-zebân olarak zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Şehinşâhîlerinin hakan-ı müşârunileyhin sânîsi olduklarını ikrar ve tasdik eylemişizdir. Zira müşârunileyh hazretleri taraflarından Katolik âyininde bulunan bendelerine ihsân buyurulup muahharan her ne hâl ise mahvolmuş olan imtiyazâtın taraf-ı eşref-i hazret-i mülûkânelerinden bu kere iadesine irâde buyurulmuş olmakla reâyâ-yı merkûme zât-ı hazret-i Şehinşâhîlerinin tebaası adâdından ma'dûd olmağı kendilerine mûcib-i şeref bildikleri cihetle gerek zât-ı merâhim-simât-ı hazret-i şahaneleri ve gerek Devlet-i Aliyye-i ebedü'd-devamları uğurunda bezl-i mal ü vücud eylemeğe hâzır ve âmâde bulunduklarının arz ve ifadesine ibtidâr ederler. Atebe-i felek-mertebe-i cenâb-ı zıllullahîlerinden bundan böyle vuku bulacak istid'â ve istirhâm-ı çâkerânemizin karîn-i kabul buyurulacağını me'mûl eylediğimizden hâk-i pây-ı merâhim-peymâ-yı cenâb-ı Hilâfet-penâhîlerine arz olunmak üzere Katolik mezhebi için lüzumu olan bazı ebniyenin inşasına ruhsat buyurulması istid'âsını hâvî devletli Hurşid Paşa hazretleri bendelerine bir kıt'a arzuhâl takdim olunmuş ve müşârunileyh bendeleri reâyâ kullarının vuku bulan istirhâmlarını istimâ' ederek irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkânelerine tevfikan icabının icrasına müsâra'at etmekde bulunmuş olmakla bu hususda dahi irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâneleri vechile iktizâ-yı hâlin icrasına bezl-i mesâî edecekleri me'mûl-i acizâne-miz idüğü ifadesiyle hâkk-ı nâ-müstehıkk-ı çâkerânemizde peyderpeyi vuku'a gelmekde olan inayât ve müsaadât-ı celîle-i cenâb-ı Şehinşâhîlerinin ifa-yı farîza-i teşekkür ve mahmidetine maa ademi'l-istitâ'a mücâseret etmiş olduğumuz meşmûllihâzâ-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîleri buyuruldukda ol bâbda ve kâffe-i ahvâlde emr u fermân ve lütf ü ihsân metbû'-ı efham ve Padişah-ı ekrem ve a'zam efendimiz hazretlerinindir.

[20 Mayıs 1853]

**

Atûfetli efendim hazretleri

İnşaasına ruhsat verilmiş olan kiliselerden dolayı ifa-yı farîza-i teşekkürü hâvî evrakın irsâliyle ol bâbda yazılan tahrirâta cevab olarak Bosna valisi devletli Hurşid Paşa

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 413

hazretlerinin vârid olan tahrirâtı manzûr-ı âlî-i cenâb-ı Padişahî buyurulmak için arz u takdim kılınmış olup Katolik milletinin birkaç maddeden dolayı vuku bulan istid'âlarının müfettiş devletli Kâmil Paşa hazretleriyle ba'de'l-muhabere bildirileceği dahi meâl-i iş'ârdan müstefâd olmakla muvâfık-ı emr u fermân hazret-i Şehinşâhî buyurulur ise teşekkürât-ı vâkı'a bâ'is-ı makbuliyet olduğundan bahisle vali-i müşârunileyhe münasibi vechile cevabnâme gönderileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı.

Fî 27 N. sene [12]69 / [4 Temmuz 1853]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i enâmil-i tekrîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i vekâlet-penâhîleriyle tahrirât-ı mezkûre manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmak ve istîzân-ı âlî-i âsafâneleri üzere teşekkürât-ı vâkı'a bâ'is-i mahzûziyet olduğundan bahisle vali-i müşârunileyhe münasibi vechile cevabnâme gönderilmesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı tâcdârî muktezâ-yı celîlinden bulunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 N. sene [12]69 / [5 Temmuz 1853]

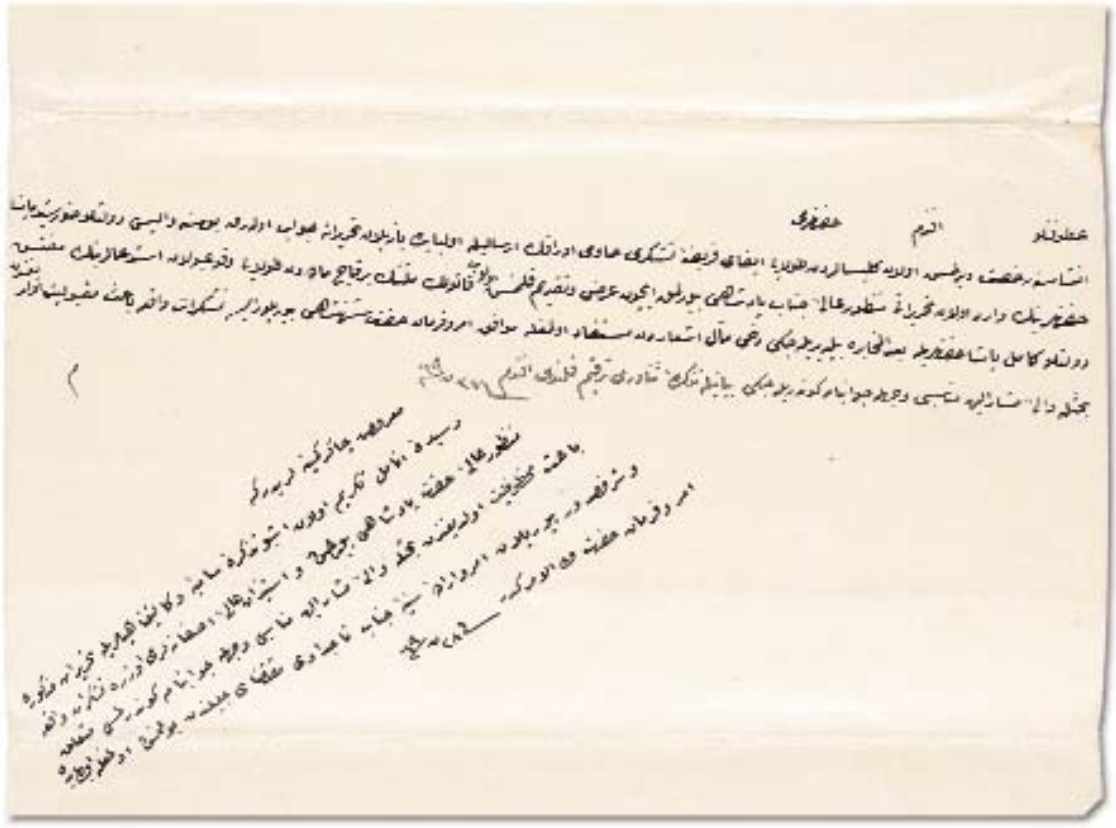

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 414

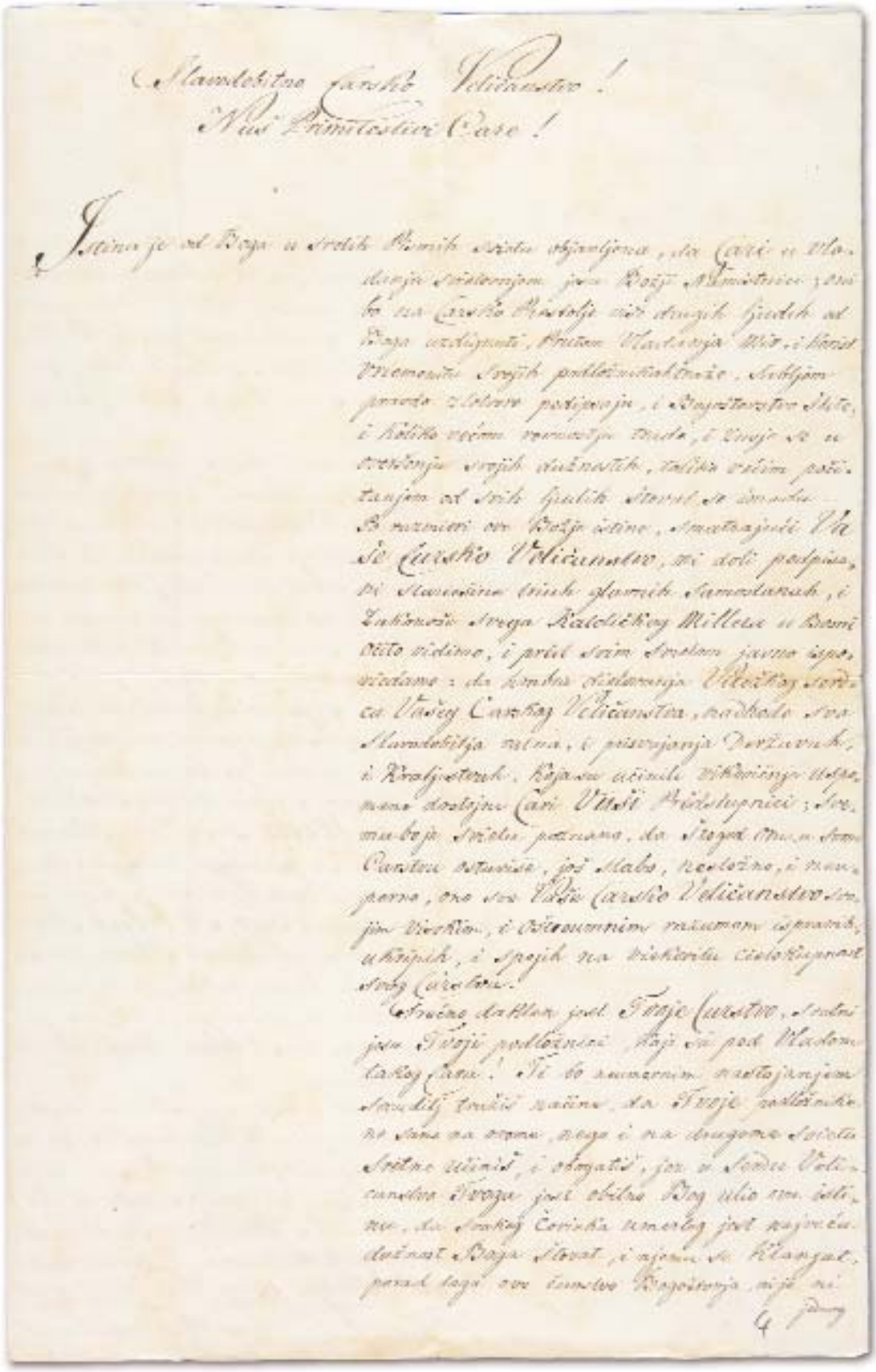

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 415

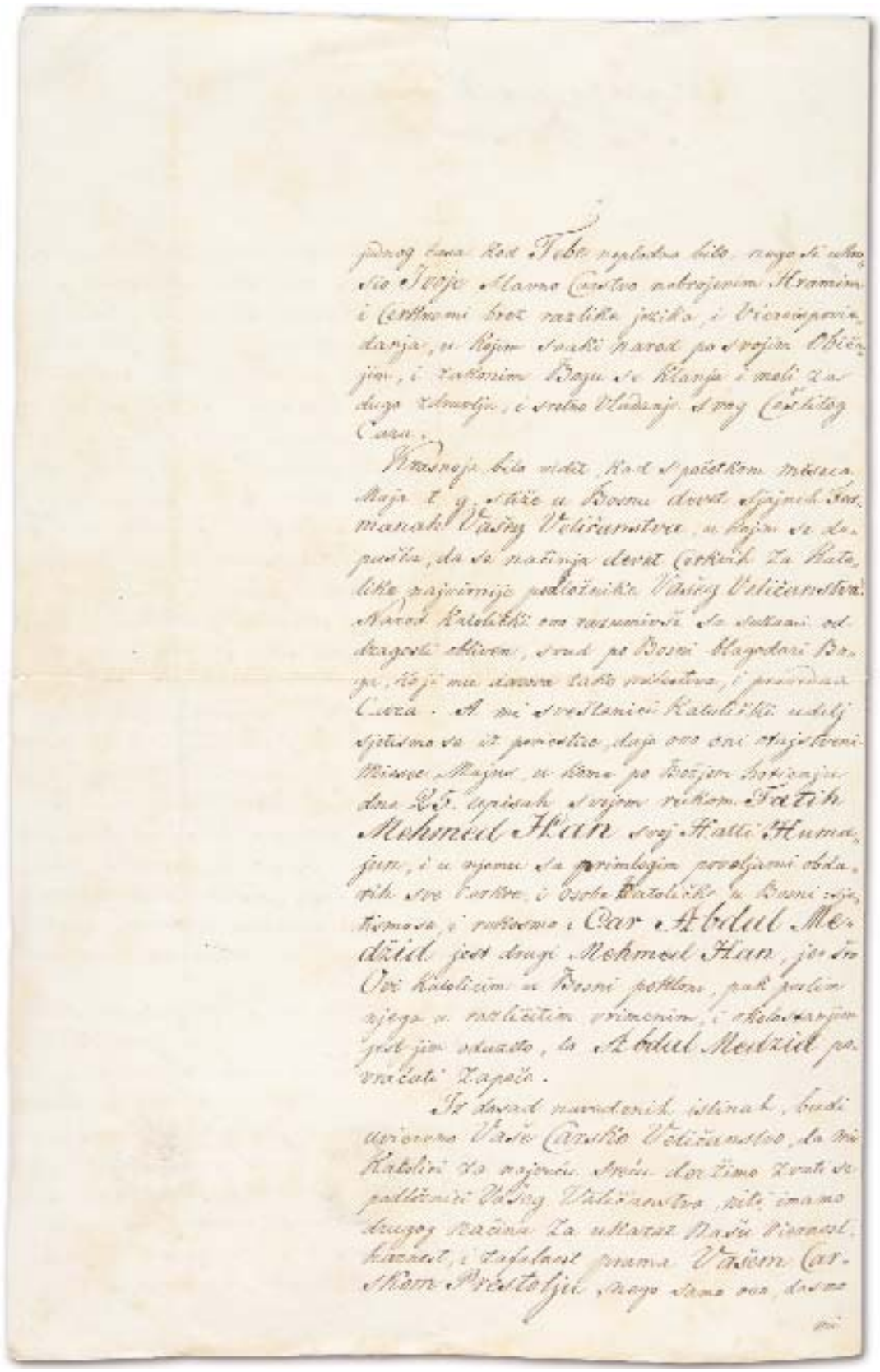

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:30 Page 416

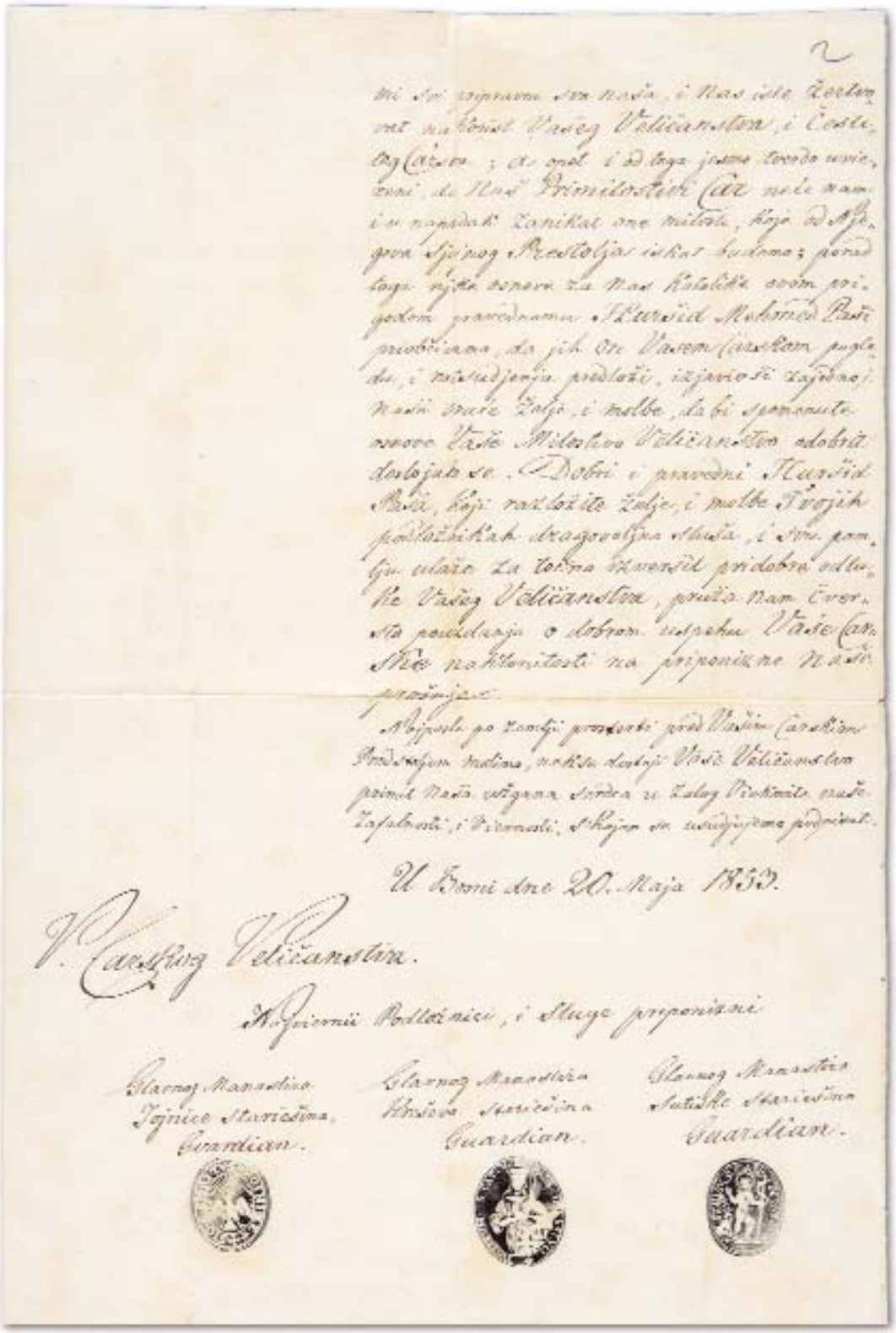

2

mi svi pripravni sva naša, i Nas iste žertvovat nakorist Vašeg Veličanstva, i Čestitog Carstva; a opet i od toga jesmo tverdo uvieceni, da Naš Primilostivi Car neće nam i u napadak zanikat one milosti, koje od Njegova Sjajnog Prestolja iskat budemo; porad toga nijke osnove za Nas Katolike ovom prigodom pravednamu Huršid Mehmed Paši priobčiramo, da jih On Vašem Carskom pogledu, i natsudjenju predloži, izjavivši zajednoj Naši vraće želje, i molbe, da bi spomenute osnove Vaše Milostivo Veličanstvo odobrit dostojalo se. Dobri i pravedni Huršid Paša, koji razložite želje, i molbe Tvojih podložnikah dragovoljna sluša, i svu pomlju ulaže za točna izvršit pridobre odluke Vašeg Veličanstva, pruža nam čvrsta pouzdanja o dobrom uspehu Vaše Carske nakloniteti na priponizne naše prošnje.

Najposle po zamlji prosterbi pred Vašim Carskim Predstoljem molimo, neksu dostoji Vaše Veličanstvo primit naša užgana serdca u Zalog Vinkovite naše Zafalnosti, i Viernosti, s kojem se usudjujemo podpisat.

U Bosni dne 20. Maja 1853.

V. Carskog Veličanstva.

Najviernii Podložnici, i Sluge priponizni

Glavnog Manastira Tojnice Stariešina Guardian.

Glavnog Manastira Hrešova Stariešina Guardian.

Glavnog Manastira Sutiske Stariešina Guardian.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 417

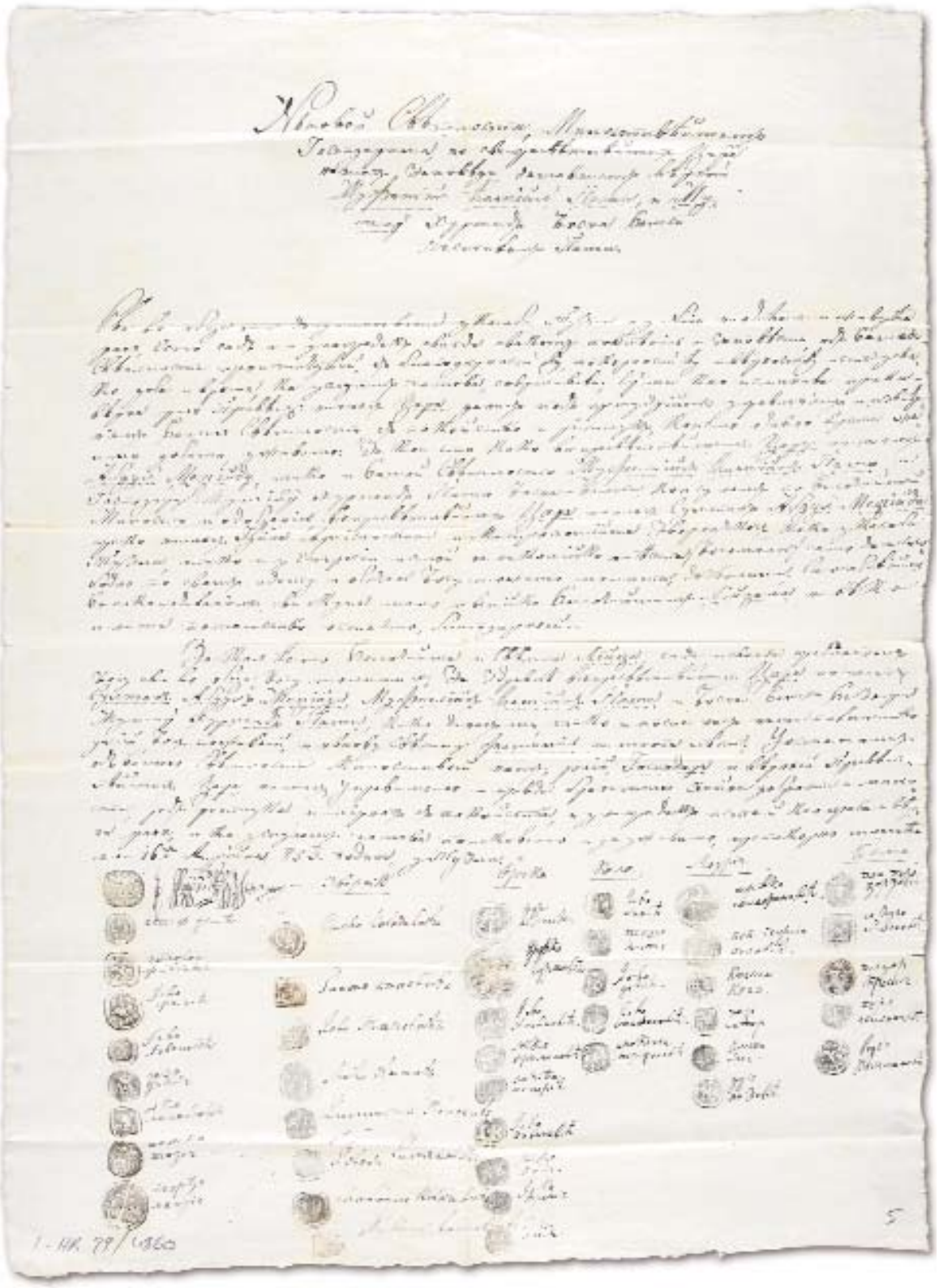

İ. HR, 99/4860

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 418

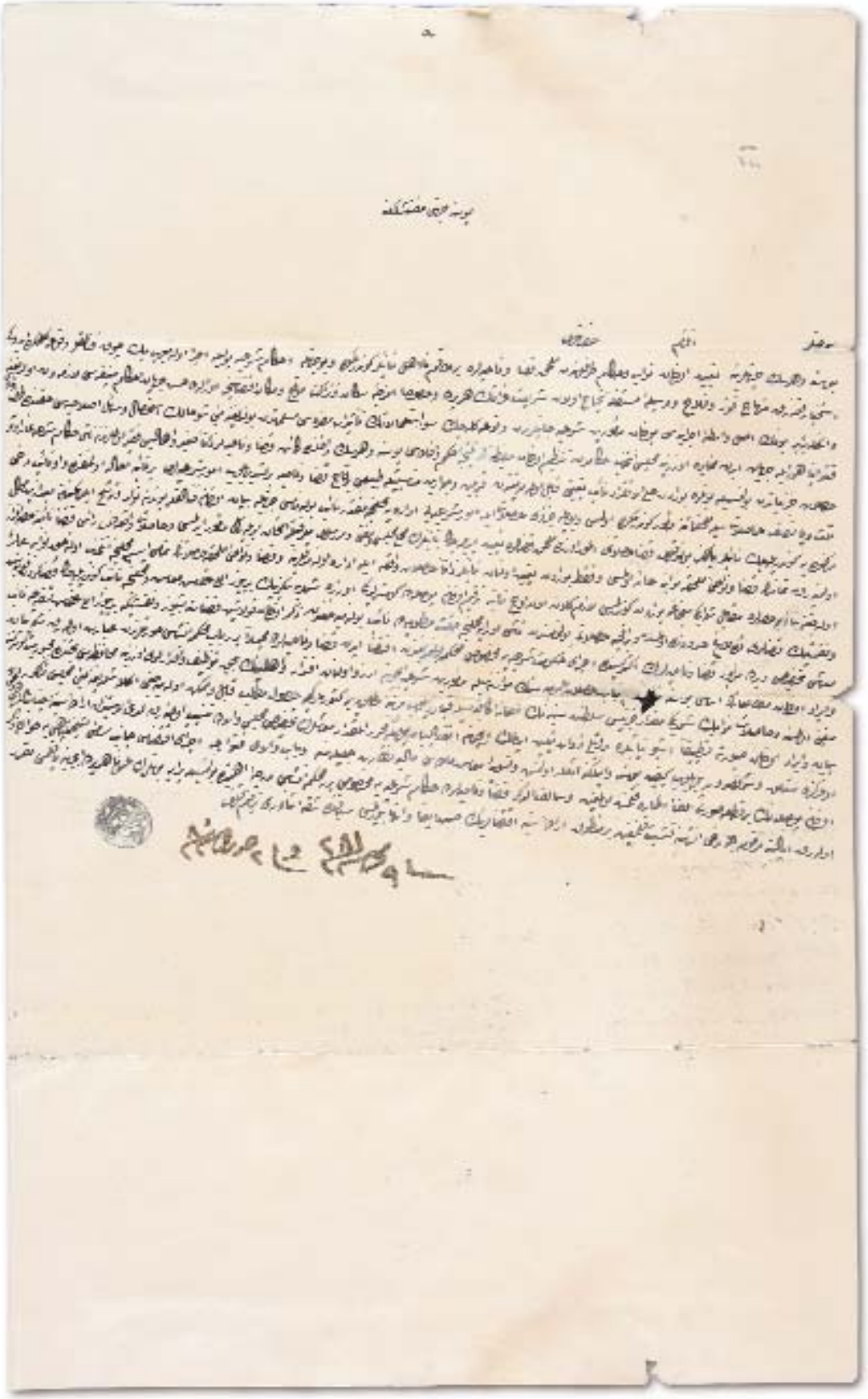

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 419

BOSNA-HERSEK'TE KAZA NAİBLERİNİN GEÇİMLERİNİ SAĞLAMASI İÇİN YAPILAN ADLİ VE İDARİ DÜZENLEMELER

Bosna ve Hersek'teki kaza ve nahiyelerin küçük ve ahalisi fakir olduklarından, kaza naiblerinin geçimlerini temin edemedikleri ve hukuki konularda bir takım olumsuzlukların yaşandığı, birbirine yakın kaza ve nahiyelerin Saraybosna, Yenipazar-Mitroviçe, Taşlıca, Travnik, İhlivne, Banaluka, Bihke, Zirubala Memlehası, Gradiçaniçe, Beleni, Mostar-Blagay, Trebin-Lubin, merkezlerinde birleştirilip dini işlerin buralardaki naiblerce görülmesi ve bu kaza naiblerine 8.750 kuruş maaş bağlanması, Karadağ hududunda bir akçe geliri olmayan Kolaşin ve Nikşik naiblerine de 1.250 kuruş maaş tahsisi ve gereken yerlerde mahkeme binalarının inşasıyla bölgede daha ehliyetli naiblerin bulunarak hukuki işlerin sorunsuz bir şekilde çözüme kavuşturulacağı

PRAVNE İ UPRAVNE REGULATİVE KAKO Bİ SE OSİGURAO OPSTANAK NAİBA GRADİĆA U BOSNİ İ HERCEGOVİNİ

Zbog toga što su kaze i nahije u Bosni i Hercegovini male a stanovnici siromašni naibi u kasabama nisu u stanju da obezbijede sebi pristojnu platu tc ima nekih problema u pravnim stvarima. Bilo bi najbolje da se kaze i nahije koje su blizu jedna drugoj udruže u sljedećim centrima: Sarajevo, Novi Pazar-Mitrovica, Tašlidža, Travnik, Hlivno, Banjaluka, Bihać, Zirubala Memleha, Gradačac, Beleni, Mostar-Blagaj, Trebinje-Ljubinje. Isto tako da se vjerski poslovi obavljaju iz ovih gradova i da se naibima kasaba dodijeli plata od 8.750 groša, a naibima koji službuju na granici sa Crnom Gorom u Kolašinu i Nikšiću koji nemaju ni groša dohotka dodijeliti 1.250 groša za platu i izgraditi zgrade suda tamo gdje je potrebno. Još obezbijediti kvalitetne naibe kako bi sudski postupci funkcionisali bez problema
14/06/1864

Bosna Ciheti Müfettişliği'ne

Devletli efendim hazretleri

Bosna ve Hersek cihetlerine tayin olunan nüvvâb ve hükkâm taraflarından mülhak kaza ve nahiyelere bir takım nâ-ehil nâibler gönderilmekde ve bu vechile ahkâm-ı şer'iye yoluyla icra olunamayıp pek çok fenalıklar vuku'a gelmekde idüğü istihbâr kılınarak minhac-ı fevz ve felâh ve vesile-i müstakille-i necât olan şeriat-ı garrânın her yerde ve hususan emzice-i sükkân ve nezaket-i mevki ve mekan iktizâsınca oralarda hüsn-i cereyan ahkâm-ı münîfesi lâzımeden olduğuna ve onunla beraber bunun asıl vasıta-i icraiyesi bulunan memurîn-i şer'iye câniblerinden vuku'a gelecek suistimâlâtın te'sirât-ı muzırrası müsellimâtdan bulunduğuna mebnî şu hâlin istihsâl-i vesâil-i ıslâhiyesi hakkında taraf-ı vâlâ-yı fetevâ-penâhî ile cereyân eden muhabere üzerine Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'dan tanzim olunan mazbatanın netice-i hükm ve ifadesi

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 420

Bosna ve Hersek dahilinde kâin kaza ve nahiyeler zaten sagîr ve ahalisi fakir olmalarından nâşi hükkâm-ı şer'a aid olan hasılât cüziyâtdan bulunmasıyla bunlara buradan ale'l-infirad nâib tayini kâbil olamayacağından karibeyn ve civareyn münasebetiyle tabiî birkaç kaza ve nahiye birleşdirilip umûr-ı şer'iyeleri bir nâibe ihale olunmakda ve o nâib dahi sülüs veya nısf hasılât ile mülhakâtına memur göndermekde olması ve böyle cüzî hasılât ile umûr-ı şer'iyeyi idareye mahallince muktedir nâib bulunamaması cihetiyle beyân olunan fenalıklar bundan tevellüd ve teraşşüh eylediğinden ba'd-ezîn mahâll-i mezkûreye gönderilecek nâibler yalnız bulundukları kaza hasılâtını almak üzere mülhak kazalara tayin edilecek nâiblerin mahallî meclis ve müftü ve müderrisleri ma'rifetiyle imtihan edilerek memur edilmesi ve hasılât-ı vâkı'adan re's-i kaza nâibine hisse ifrâz olunmayarak tamamının kaza ve nevâhî-i mülhaka nüvvâbına aid olması ve fakat buradan tayin olunan nâibler zaten hasılât-ı vâkı'a ile idare olunamadıklarına ve kaza ve nevâhî-i mülhaka hasılâtının tamamı ise mahallince intihâb olunacak nüvvâba aid olacağına binâen bu hisselere mukabil şu iki sancağa buradan gönderilmesi lâzım gelen on üç nâibe terkîm olunan pusulada gösterildiği üzere şehriye sekiz bin yedi yüz elli kuruş maaş ve mahallince nâib gönderilecek kazalardan Kolaşin ve Nikşik Kazaları Karadağ hududunda olmasından ve bir akçe hasılâtı bulunmamasından nâşi oraya mahallince sıfat-ı matlûbede nâib bulunamayacağından zikrolunan Kolaşin Kazası'na beş yüz ve Nikşik'e yedi yüz elli kuruş başkaca nâib maaşı tahsisi ve birde mezbûr kaza ve nahiyelerin ekserîsinde icra-yı hükûmet-i şer'iyeye mahsus mahkeme bulunmadığından iktizâ eden kaza ve nahiyelerde müceddeden birer bâb mahkeme inşası suretlerinden ibaret olarak şu beyân ve irâd olunan mütâlaâtın esası Bosna ve (...) niyabet hasılât-ı umumiyesinin muvazenesiyle memurîn-i şer'iye için arzu olunan iktidar ve ahalinin bihakkın tavzîf ve ikdârları üzerine muhafazası bahsinde mecburiyet göstermesine mübtenî olmasına ve hasılât-ı nüvvâbın şimdiki mikdar-ı cüz'îsi Saltanat-ı Seniyye'nin iâne-i kâfiyesiyle kabardılıp mertebe-i matlûbeye getirildikçe husûl-i matlab kâbil ve mümkün olamayacağı anlaşıldığına mübtenî meclis-i mezkûrdan beyân ve irâd olunan surete tatbikan işbu niyabetlere dirayetli zevât tayin edilmek için ânifü'l-beyân pusulada muharrerü'l-mikdar maaşların tahsisi Meclis-i Vâlâ'da tensîb olunarak lede'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurulup keyfiyet Bosna Valiliği'ne iş'âr olunmuş ve tesviye-i maaş maddesi Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne ve Bâb-ı Vâlâ-yı Fetavaca icra-yı iktizâsı cânib-i sâmî-i meşihat-penâhîye havale ve zikrolunan pusulanın bir kıt'a sureti leffen itare kılınmış olmağın ve sâlifü'z-zikr kaza ve nahiyelerde hükkâm-ı şer'iyeye mahsus birer mahkeme inşası derece-i ehemmiyetde bulunmasıyla beraber bunların umumen her yerde icabına bakılması mukarrer olarak eyalet-i merkûmece dahi inşasına teşebbüs kılınmağın bermantûk-ı irâde-i seniyye iktizâlarının hüsn-i ifa ve inhâ buyurulması siyâkında şukka-i senâverî terkîm kılındı.

Fî 9 Muharrem sene [1]281 ve 2 Haziran sene [12]80 / [14 Haziran 1864]

Mehmed Fuad

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 421

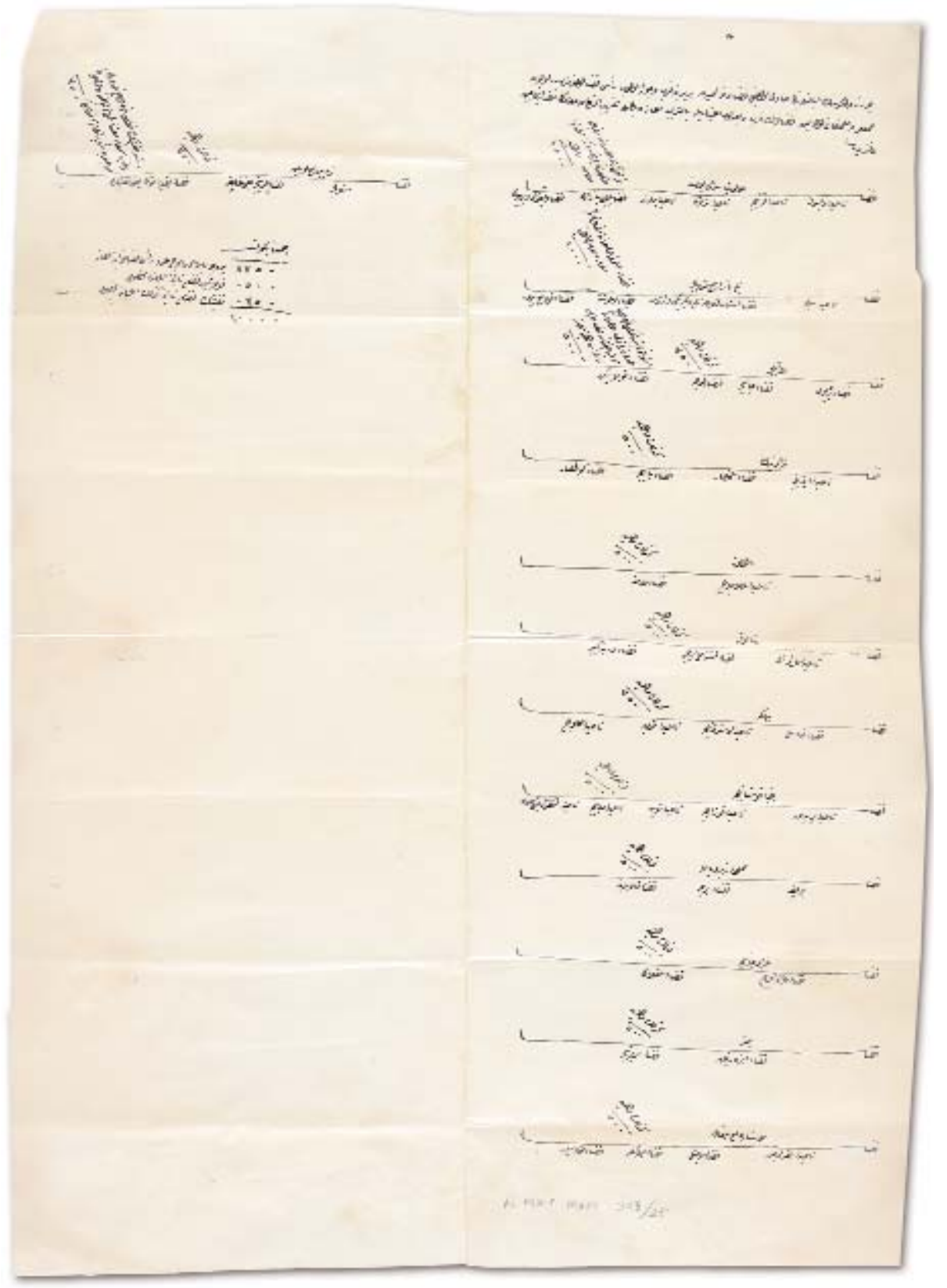

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 422

Bosna ve Hersek Eyaletlerinin hâvî olduğu kaza ve nevâhîden birbirine kurb ve civar olup re's-i kaza olmağa münasib olan mahaller ve mülhakatı olacak kazaların kurb ve bu'dları itibariyle bi't-tertib iâne verilmesi tensîb olunan maaşın mikdarını mübeyyin defteridir.

Kaza-yı mevleviyet-i Saraybosna

Nevâhî-i Erba'a hasılâtına mukabil hükûmetde bulunan zâta iâne-i maaş mâhiye 1.500 kuruş

Nahiye-i Visoka ■ Nahiye-i Koniçe ■ Nahiye-i Tırtova ■ Nahiye-i Prozor
Kaza-yı Çelebipazarı ■ Kaza-yı Vişegrad ve Priboy

Kaza-yı Yenipazar maa Mitroviçe

Kaza-yı mülhaka hasılâtına mukabil olan iâne-i maaş mâhiye 1.000 kuruş

Nahiye-i Seniçe ■ Kaza-yı İstareflak nâm-ı diğer Yenivaroş ■ Kaza-yı Tırgovişte
Kaza-yı Akova maa Bihor

Kaza-yı Taşlıca

İşbu Kolaşin Kazası Karadağ hududunda olup hasılâtı olmayacağından kaza-yı mezbûr nâibine mâhiye-i iâne 500 kezâlik mâhiye 750 kuruş

Kaza-yı Prepol ■ Kaza-yı Çaniçe ■ Kaza-yı Foça ■ Kaza-yı Kolaşin

Kaza-yı Travnik

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Kaza-yı İtrince? ■ Kaza-yı Akhisar ■ Kaza-yı Yayçe ■ Kaza-yı Gölhisar

Kaza-yı İhlivne

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Nahiye-i Glamoç ■ Kaza-yı Dumne?

Kaza-yı Banaluka

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Nahiye-i Gradişka ■ Kaza-yı Teşan maa Jipçe ■ Kaza-yı Derbend-i Kebir

Kaza-yı Bihke

Kezâlik mâhiye 750 kuruş

Kaza-yı Novosel ■ Nahiye-i Ostrovişça ■ Nahiye-i Krupa ■ Nahiye-i Kluç

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 423

Kaza-yı Bakiye-i Kostaniçe

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Nahiye-i Priyedor ■ Nahiye-i Kozarçe ■ Nahiye-i Tuyen? ■ Nahiye-i Dubniçe
Nahiye-i Kamengrad yani Maden

Kaza-yı Memlaha-yı Zirubala

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Brçko ■ Kaza-yı Berce ■ Kaza-yı Kladine

Kaza-yı Gradiçaniçe

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Kaza-yı Gradaçaç ■ Kaza-yı Maglay

Kaza-yı Beleni

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Kaza-yı İzvornik ■ Kaza-yı Srebreniçe

Kaza-yı Mostara maa Blagay

Kezâlik mâhiye 500 kuruş

Nahiye-i Belgradcık ■ Kaza-yı Poçitel ■ Kaza-yı Lyubuşka ■ Kaza-yı Nevesin

Kaza-yı Trebin maa Lubin

İşbu Nikşik Kazası Karadağ hududu ve ve gayetü'l-gâye mûtenâ mahal olduğundan hasılâtı olmayıp şehriye iâne-i maaşı 750 kuruş

İstolçe ■ Kaza-yı Çırniçe yani Gaçka ■ Kaza-yı Bakiye-i Novo yani Nikşik

Ber-vech-i bâlâ 13 aded re's kaza nüvvabına iâne	8.750
Kolaşin Kazası nâibine iâne-i mahsusa	500
Nikşik Kazası nâibine kezâlik iâne-i mahsusa	750
[Cem'an yekûn (kuruş)]	10.000

A. MKT. MHM, 303/25

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 424

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 425

MOSTAR'DA İNŞA OLUNAN KİLİSE İÇİN KATOLİK PİSKOPOS PARSİÇ'İN PADİŞAH'A GÖNDERDİĞİ TEŞEKKÜR MEKTUBU

Latin milletine ihsan buyurulan bahçeli bir kilise binası inşasına izin verilmesinden dolayı Mostar'daki Vasa Efendi'ye Piskopos Parsic tarafından tüm Katolik milletinin Padişah'a olan teşekkürlerini sunduğu mektup

PİSMO ZAHVALE KOJE JE KATOLIČKI BİSKUP PARSİĆ POSLAO SULTANU ZBOG İZGRADNJE CRKVE U MOSTARU

Zbog dozvole koja je data latinima da izgrade crkvu sa baštom, katolički biskup Parsić je dao pismo Vasa efendiji u Mostaru kao zahvala svih katoličkih vjernika sultanu

15/11/1864

Vâsa Efendi'ye Latin piskoposu tarafından gelen bir kıt'a tahrirâtın tercümesidir.

Muahharan tarafımıza irsâl olunan iki kıt'a tahrirâtınızı aldım. Padişah Efendimiz tarafından Latin milletine ihsân buyurulan bahçe bi'l-i'tâ kilisemizin bina ve inşa olunması hususuna ruhsat ve müsaade buyurulmuş olduğu tahrirât-ı mezkûre meâlinden anlaşılmışdır. İşbu havâdisden dolayı gerek ruhban ve gerek bi'l-cümle Latin milleti derecesiz memnun ve mesrûr olmuşlardır. Çünkü şimdiye kadar bu mesrûriyete nâil olmak ve bu nimete mukabilen duadan mâadâ elimizde başka şey olmayıp Padişah efendimizin tükenmez ömr ü afiyeti için ed'ıye-i hayriyesinde kusur etmeyeceğiz ve bu suretle cümlemizi mesrûr ederek ve sızıldı etmeksizin bu kilise maddesine böyle bir hüsn-i karar verilmiş olduğundan semâhatli Cevdet Efendi hazretlerine cümlemiz teşekkür ederiz. Sıhhatçe hâlim böyle fena olmamış olaydı hâk-i pây-ı aliyyelerine yüz sürmek için Mostar'a gelir idim. Lakin vücûdumun za'fı ifrâd derecede olup şimdilik duadan mâadâ başka bir şey elimden gelmez.

(15 C.1281) / [15 Kasım 1864]

Latin Piskoposu
Parsic

TŞR. BNM, 31/6

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 426

116

TRAVNİK'TE KİLİSE İNŞASI

Travnik Uçarova'da İliyan İstoyakoviç tarafından bağışlanan arsa üzerine Katoliklerin yeni bir kilise inşa etme talebinin bölgelerinde başka ibadethane olmaması sebebiyle Padişah tarafından da uygun görüldüğü

İZGRADNJA CRKVE U TRAVNİKU

Pošto je ustanovljeno da u okolini nema drugih bogomolja sultan je odobrio zahtjev katolika da se izgradi nova crkva u Učarovu kod Travnika na parcelu koju je poklonio Ilija Stojaković

03/04/1870

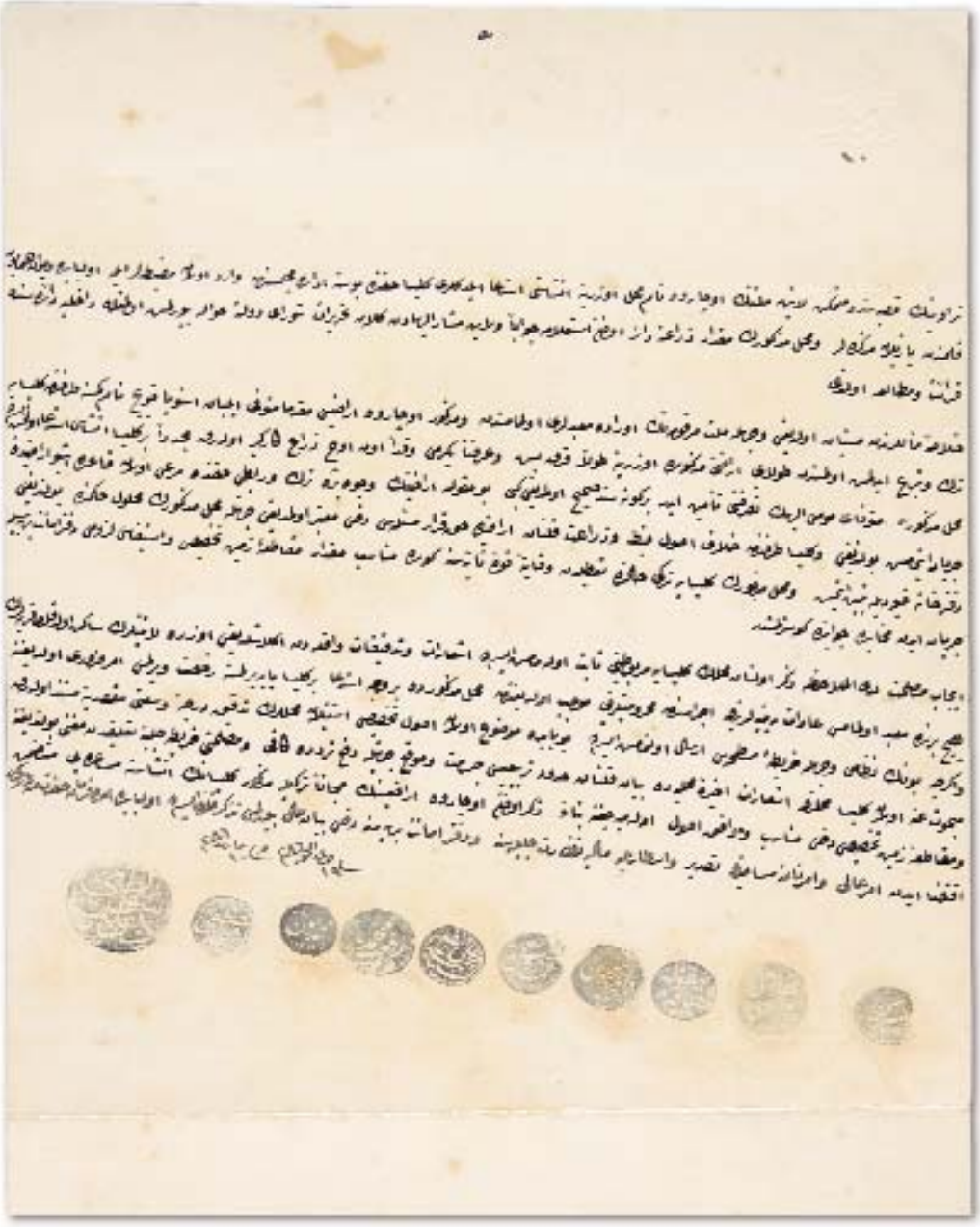

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 427

Şûrâ-yı Devlet
10

Travnik Kasabası'nda mütemekkin Latin milletinin Uçarova nâm mahal üzerine inşasını istid'â eyledikleri kilise hakkında Bosna İdare Meclisi'nden vârid olan mazbatalar ile ol bâbda Divan-ı Hümâyûn Kalemi'nden yazılan müzekkireler ve mahall-i mezkûrun mikdar-ı zirâ' ına dair olunan isti'lâma cevaben vilâyet-i müşârunileyhâdan gelen tahrirât Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulmuş olmakla Dahiliye Dairesi'nde kırâet ve mütâlaa olundu.

Hulâsa-i meâllerinden müstebân olduğu vechile millet-i merkûmenin orada ma'bedleri olmamasından ve mezkûr Uçarova arazisi mukaddemâ müteveffâ İliyan İstoyakoviç nâm kimesne tarafından kiliseye terk ve teberru' edilmiş olmasından dolayı arazi-i mezkûre üzerine tûlen kırk beş ve arzan yirmi ve kadden on üç zirâ' kârgir olarak müceddeden bir kilise inşası istid'â olunmuş ise de mahall-i mezkûre müteveffâ-yı mûmâileyhin tasarrufunu te'min eder bir gûne sened-i sahîh olmadığı gibi bu makûle arazinin vücûh-ı birre terk ve rabtı hakkında mer'î olan kaide işbu arazide cereyân etmemiş bulunduğu ve kilise tarafından hilâf-ı usul zabt ve ziraat kılınan arazide hakk-ı karar meselesi dahi mu'teber olmadığı vechile mahall-i mezkûrun mahlûl hükmünde bulunduğu Defterhâne kuyûduyla tebeyyün etmiş ve mahall-i mezbûrun kiliseye terki halinde ta'tîlden vikâyeten kuvve-i nâbitesine göre münasib mikdar mukataa-i zemin tahsisi ve istîfâsı lüzumu Defter Emanet-i Behiyyesi'yle cereyân eden muhabere cevabında gösterilmişdir

İcab-ı maslahat lede'l-mülâhaza zikrolunan mahallin kiliseye merbûtiyeti sâbit olamamış ise de iş'ârât ve tedkikât-ı vâkı'adan anlaşıldığı üzere Latinlerin sâkin oldukları karyelerin hiç birinde ma'bed olmaması âdât-ı diniyelerinin icrasından mahrumiyetlerini mûcib olduğundan mahall-i mezkûrede ber-vech-i istid'â bir kilise yapdırılmasına ruhsat verilmesi emr-i zarurî olduğuna ve eğerki bunun nizâmı vechile harita-i musattahası irsâl olunmamış ise de bu bâbda mevzû' olan usul-ı tahsisi istenilen mahallerin tedkik-i derece-i vüs'atı maksadına müstenid olarak mebhûsun anh olan kilise mahallinden iş'ârât-ı ahîre-i mahalliyede beyân kılınan hudud-ı terbi'îsi cesâmet ve mevkii cihetiyle def'-i tereddüde kâfi ve maslahatı harita celbine ta'lîkden muğnâ bulunduğuna ve mukataa-i zemin tahsisi dahi münasib ve muvâfık usul olamayacağına binâen zikrolunan Uçarova arazisinin meccânen terkiyle mezkûr kilisenin inşasına müsaadeyi mutazammın iktizâ eden emr-i âlî ve emirnâme-i sâmînin tasdir ve istârıyla Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne ve Defter Emanet-i Behiyyesi'ne dahi beyân-ı hâl buyurulması tezekkür kılındı ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Zilhicce sene [1]286 ve fî 10 Mart sene [1]286 / [22 Mart 1870]

(Şûrâ-yı Devlet üyelerinin mühürleri)

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 428

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 429

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti mülhakâtından Travnik Kasabası'nda mütemekkin Latin milletinin Uçarova nâm mahal üzerine inşasını istid'â eyledikleri kilise hakkında Bosna İdare Meclisi'nden vârid olan mazbata ve Divan-ı Hümâyûn Kalemi'nden yazılan müzekkireler ve mahall-i mezkûrun mikdar-ı zirâ'ına dair olunan isti'lâma cevaben vilâyet-i mezkûrenin tevârüd eden şukkası Şûrâ-yı Devlet'e lede'l-havale ol bâbda Dahiliye Dairesi'nden tanzim kılınan mazbata leffen arz u takdim olundu. Mütâlaasından müstebân olduğu vechile millet-i merkûmenin orada ma'bedleri olmamasından ve mezkûr Uçarova arazisi mukaddemâ müteveffâ İliyan İstoyakoviç tarafından kilise için terk edilmiş olmasından dolayı arazi-i mezbûre üzerine tûlen kırk beş ve arzan yirmi ve kadden on üç zirâ' kârgir olarak müceddeden bir bâb kilise inşası istid'â olunup kuyûd-ı Defter-i Hakanî'ye müracaat olundukda mahall-i mezbûrun kiliseye merbûtiyeti eğerki sâbit olamamış ise de iş'ârât ve tedkikât-ı vâkı'aya nazaran millet-i merkûmenin ol havalide sâkin oldukları karyelerin hiç birinde ma'bed olmaması cihetiyle icra-yı âyinden mahrum oldukları anlaşılmış olduğundan ber-vech-i istid'â bir kilise yapdırılmasına ruhsat verilmesi emr-i zarurî olduğuna ve mebhûsun anh olan mahallin iş'ârât-ı ahîre-i mahallîde beyân edilen hudud-ı terbi'îsi cesâmet ve mevki cihetiyle def'-i tereddüde kâfi ve maslahatı harita celbine ta'lîkden muğnâ bulunduğuna ve mukataa-i zemin tahsisi dahi münasib ve muvâfık-ı usul olamayacağına binâen zikrolunan arazinin meccânen terkiyle mezkûr kilisenin inşasına ruhsatı mutazammın iktizâ eden emr-i âlî ve tahrirâtın tasdir ve irsâliyle Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne ve Defter Emaneti'ne beyân-ı hâl olunması tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne müte'allik buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî selh-i Z. sene [1]286 / [2 Nisan 1870]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enâmil-zîb-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata manzûr-ı mekârim-nüşûr-ı hazret-i Şehinşâhî buyurulmuş ve tezekkür istîzân olunduğu vechile mezkûr arazinin meccânen terkiyle zikrolunan kilisenin inşasına ruhsatı mutazammın iktizâ eden emr-i âli ve tahrirâtı tasdir ve irsâliyle nezâret-i müşârunileyhâya ve Defter Emaneti'ne beyân-ı hâl olunması müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî mantûk-ı münîfinden olarak mezkûr mazbata yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî gurre-i M. sene [1]287 / [3 Nisan 1870]

İ. HR, 242/14407

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 430

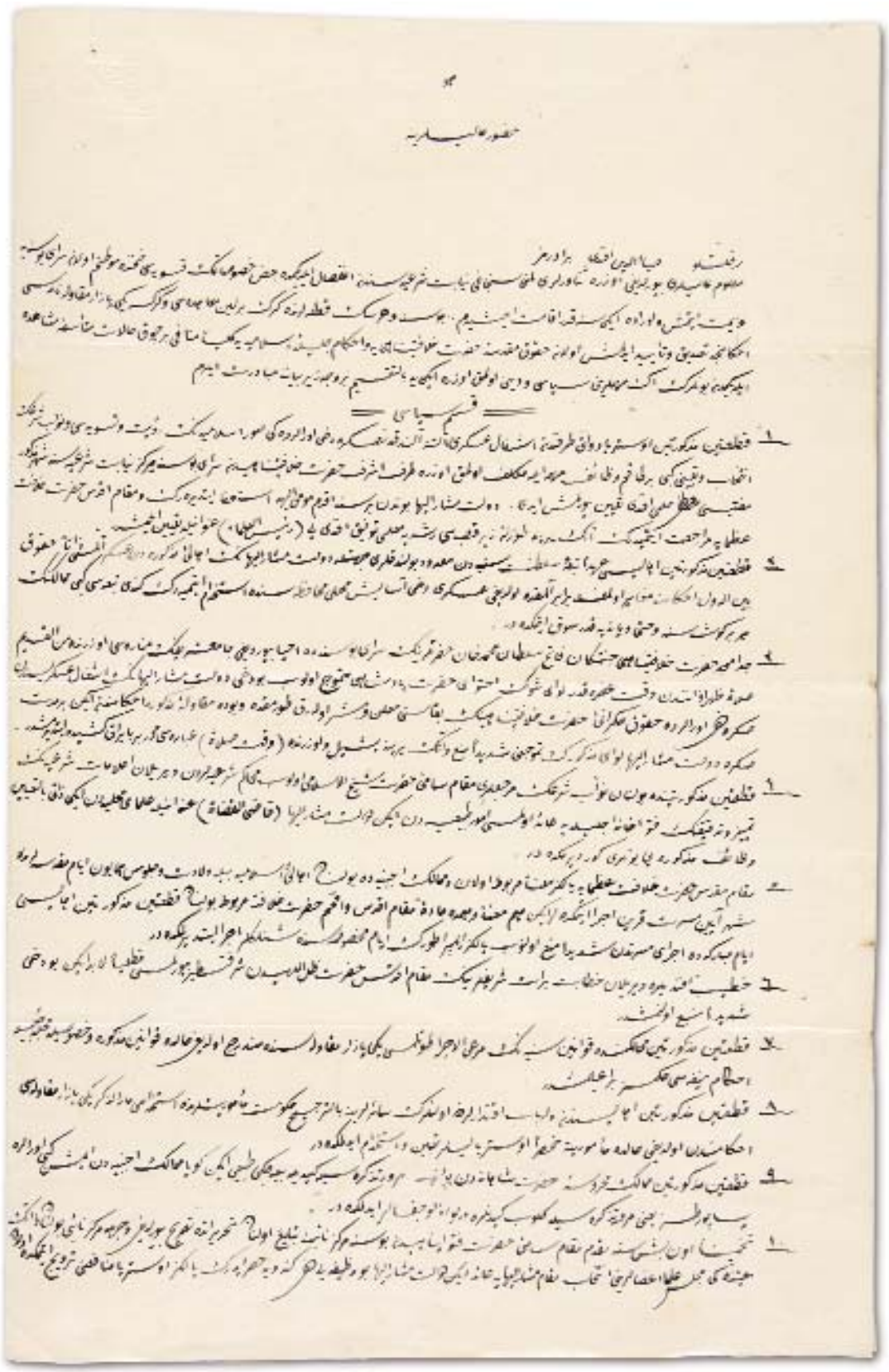

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 431

AVUSTURYA'NIN İŞGALİNDEN SONRA BOSNA-HERSEK'TE HUKUKİ, DİNİ HAK VE HÜRRİYETLERİN ÇİĞNENDİĞİ

Aslen Bosna-Hersekli olan Kale-i Sultaniye Naibi Muhlis b. Hasan'ın Avusturya-Macaristan işgalinden sonra Bosna-Hersek'de bulunduğu müddette Berlin Muâhedesi ve Yenipazar Mukavelenâmesi maddelerinin güvencesinde olan Padişahın hukuku ve İslam dini hükümlerinin çiğnendiğine dair raporunda: Osmanlı Devleti'nin atadığı naibin istîfâ ettirildiği, Osmanlı tebasından olmasına rağmen, Avusturyalıların hukuka aykırı olarak ahaliyi askere aldığı, Fatih Sultan Mehmed'in Saraybosna'da yaptırdığı camide fetihden beri asılı duran sancağın indirildiği, hatiblere halife tarafından verilmesi gereken beratların şiddetle yasaklandığı, mahkemelerde Osmanlı kanunlarının geçerli olmadığı, Bosna-Hersek'e mürûr tezkiresi ile gidilmesi gerekirken sanki yabancı memleketmiş gibi pasaport istendiği, Saraybosna'da Fatih devrinden kalma şehitliklerin park haline getirilip üzerine gazino yapıldığı, Müslümanların 10.000 m²'lik namazgâhlarının bir kuruş ödenmeden el konularak üzerine hükûmet dairesi yapıldığı, şehrin en güzel yerlerinde bulunan 20 caminin yıkılarak yerine gazino ve çeşitli binalar yapıldığı, askere alınan gayrimüslimlerin her türlü dini özgürlüğe sahip olduğu halde Müslüman askerlerin bundan yoksun bırakılıp yalnız cumadan cumaya namaz kılmalarına izin verildiği, köylere kadar her tarafta büyük masraflarla Hıristiyan Katolik okulları açılmasına müsaade edilirken Müslüman mekteblerinin sadece vilayet ve liva merkezlerinde açılmasına müsaade edildiğini belirttiği

O POVREDİ VJERSKİH, SVJETOVNİH PRAVA İ SLOBODA U BOSNİ İ HERCEGOVİNİ NAKON AUSTRİJSKE OKUPACİJE

U izvještaju koji je podnio naib carske tvrđave Muhlis sin Hasana koji je porijeklom bosanac, nakon austrijske okupacije Bosne i Hercegovine a za vrijeme njegovog boravka u Bosni, i pored garancije koje posjeduje sultan na osnovu Berlinskog kongresa i Ugovora u Novom Pazaru, Muhlis sin Hasana tvrdi da su povredeni i sultanov autoritet i islamska pravila i to: Naib koga je imenovala osmanska država je natjeran da da ostavku, Austrija je natjerala narod koji su državljani Osmanske države da služe vojni rok u austrijsku vojsku što je nezakonski, skinulta je zastava sa džamije koju je izgradio sultan Mehmed Fatih a koja tamo stoji od osvajanja Bosne, oštro su zabranjeni berati koje dobijaju imami od strane halife, ne priznaju se osmanski zakoni na sudovima, umjesto da se puluje za Bosnu samo sa ličnom kartom traži se pasoš kao da je to strana država, šchitluci koji su bili još od Sultan Mehmed Fatihovo doba pretvoreni su u parkove i na njima se prave barovi i kafane, 10.000 m2 namazgaha je oduzet i na njegovom mjestu je napravljena zgrada za administraciju bez plaćanja ijedne pare, 20 džamija koje su se nalazile na najljepšem dijelu grada su srušene i tamo su izgrađeni barovi, kafane i druge zgrade, vojnici kršćani koji služe u austrijsku vojsku imaju sva prava dok muslimani koji tamo služe nemaju nikakva prava osim da klanjaju džumu namaz, grade se katoličke škole za velike pare čak i u malim selima dok muslimani mogu gradili škole samo u centrima vilajeta ili sandžaka

20/04/1895

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 432

Huzur-ı âlîlerine

Rifatli Zıyaüddin Efendi biraderimiz

Malum-ı âlîleri buyurulduğu üzere senâverleri Limni Sancağı Niyâbet-i Şer'îsi'nden infisâl eylediğimde bazı hususâtımın tesviyesi zımnında mevtınım olan Saraybosna'ya azîmet etmiş ve orada iki sene kadar ikamet eylemişdim. Bosna ve Hersek kıt'alarında gerek Berlin Muâhedesi ve gerek Yenipazar Mukavelenâmesi ahkâmınca tasdik ve te'yid edilmiş olan hukuk-ı mukaddese-i hazret-i Hilâfet-penâhî'ye ve ahkâm-ı celîle-i İslâmiyeye küliyen münâfî bir çok hâlât-ı müte'essife müşâhede eylediğimde bunların en mühimlerini siyasî ve dinî olmak üzere ikiye bi't-taksim ber-vech-i zîr beyânına mübâderet eylerim.

Kısm-ı Siyasî

1- Kıt'ateyn-i mezkûreteyn Avusturya Devleti tarafından işgal-i askerî altına alındıkdan sonra dahi oralardaki umûr-ı İslamiyenin rü'yet ve tesviyesi ve nüvvâb-ı şer'in intihâb ve tayini gibi bir takım vezâif-i mühimme ile mükellef olmak üzere taraf-ı eşref-i hazret-i Hilâfet-penahîden Saraybosna Merkez Niyâbet-i Şer'iyesi'ne şehr-i mezkûr Müftüsü Mustafa Hilmi Efendi tayin buyurulmuş idi. Devlet-i müşârunileyhâ bundan bir sene akdem mûmâileyhi istifa etdirerek ve makâm-ı akdes-i hazret-i Hilafat-i uzmâya müracaat etmeyerek onun yerine Tuzla-i Zîr Kasabası Rüşdiye Muallimi Tevfik Efendi'yi (reisü'l-ulema) unvânıyla tayin eylemişdir.

2- Kıt'ateyn-i mezkûreteyn ahalisi ahden tebaa-i Saltanat-ı Seniyye'den ma'dûd bulundukları cihetle devlet-i müşârunileyhânın ahali-i mezkûreden asker alması zaten hukuk-ı beyne'l-düvel ahkâmına muğayir olmakla beraber almakda olduğu askeri dahi asayiş-i mahalli muhafazasında istihdam etmeyerek kendi tebaası gibi memâlikinin her bir köşesine ve hatta Viyana'ya kadar sevk etmekdedir.

3- Cedd-i emced-i hazret-i Hilâfet-penahî cennet-mekân Fatih Sultan Mehmed Han hazretlerinin Saraybosna'da ihyâ buyurduğu cami-i şerifin minaresi üzerinde mine'l-kadim salât-ı zuhr ezanından vakt-ı asra kadar livâ-yı şevket-ihtivâ-yı hazret-i Padişahî mütemevvic olup bu dahi devlet-i müşârunileyhânın işgal-ı askerîsinden sonra dahi oralarda hukuk-ı hükümrânî-i hazret-i Hilâfet-penâhînin bekâsını mu'lin ve mübeşşir olarak durmakda ve bu da mukavele-i mezkûre ahkâmından iken bir müddet sonra devlet-i müşârunileyhâ livâ-yı mezkûrun temevvücünü şedîden men' ve onun yerine yeşil ve üzerinde (vakt-i salât) ibaresi muharrer bir bayrak keşîde etdirmişdir.

4- Kıt'ateyn-i mezkûreteynde bulunan nüvvâb-ı şer'in merci'leri makâm-ı sâmî-i hazret-i Şeyhülislamî olup mehâkim-i şer'iyelerden verilen ilâmât-ı şer'iyenin temyiz ve tedkikinin Fetvahâne-i Celîle'ye aid olması umûr-ı tabiîyeden iken devlet-i müşârunileyhâ (kadı'l-kudât) unvânıyla ulema-yı mahalliyeden iki zâtı bi't-tayin vezâif-i mezkûreyi bunlara gördürmekdedir.

5- Makam-ı mukaddes-i hazret-i Hilâfet-i uzmâya yalnız ma'nen merbût olan ve memâlik-i ecnebiyede bulunan ahali-i İslamiye bile velâdet ve cülûs-i hümâyûn eyyâm-ı mukaddeselerinde şehr-i âyin-i meserret-karîn icra etmekdeler iken mühim ma'nen ve hem de maddeten makam-ı akdes ve efham-ı hazret-i Hilâfete merbût bulunan kıt'ateyn-i mezkûreteyn ahalisi eyyâm-ı mübârekede icra-yı meserretden şedîden men' olunup yalnız imparatorun eyyâm-ı mahsusasında şenlikler icra etdirilmekdedir.

6- Hatib efendilere verilen hitâbet berât-i şeriflerinin makam-ı akdes-i hazret-i zıllullahîden şeref-tastîr buyurulması kat'iyen lâ-büdd iken bu dahi şedîden men' olunmuşdur.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 433

7- Kıt'ateyn-i mezkûreteyn mehâkiminde kavânîn-i seniyyenin mer'iyyü'l-icra tutulması Yenipazar Mukavelesi'nde münderic olduğu hâlde kavânîn-i mezkûre ve hususuyla Mecelle-i Celîle ahkâm-ı münîfesi hükümsüz bırakılmışdır.

8- Kıt'ateyn-i mezkûreteyn ahalisinden ve erbâb-ı iktidârlardan olanların sairlerine bi't-tercih hükûmet memuriyetlerinde istihdamı mârru'z-zikr Yenipazar Mukavelesi ahkâmından olduğu hâlde memuriyete münhasıran Avusturyalılar tayin ve istihdam edilmekdedir.

9- Kıt'ateyn-i mezkûreteyn Memâlik-i Mahrûse-i hazret-i şahaneden bulunup mürûr tezkiresiyle gidilebileceği tabiî iken güya memâlik-i ecnebiyeden imiş gibi oralarda pasaportsuz yani mürûr tezkiresiyle gelip gidenlere türlü eza vü cefalar edilmekdedir.

10- Tahminen on beş sene mukaddem makam-ı sâmî-i hazret-i Fetvapenâhî'den Bosna merkez nâibine tebliğ olunan tahrirâtda tasrîh buyurulduğu vechile merkez nâibi bulunan zâtın maiyetindeki meclis-i ulema azâlarını intihâb makam-ı müşârunileyhâya aid iken devlet-i müşârunileyhâ bu vazifeyi dahi kendüye hasr ederek yalnız Avusturya menâfi'ini tervîc etmekde olan bir takım eşhâsa kıyafet-i ilmiye giydirerek meclis-i mezkûr azâlığına intihâb ve tayin eylemekdedir.

11- Kıt'ateyn-i mezkûreteynde bulunan nüvvâb-ı şer'in merkez nâibi ile maiyetinde bulunan meclis azâları tarafından intihâb edilmesi tabiî iken devlet-i müşârunileyhâ bunu dahi yed-i tagallübüne alarak meclis-i mezkûru hemen hiçbir vazife ile gayr-ı mükellef bir hâlde bulundurmakdadır ki bu hususât kıt'ateyn-i mezkûreteyndeki hukuk-ı mukaddese-i hazret-i Şehriyârîyi tâ esasından mahveylemek fikrine müstenid olduğu her gûnâ şübehâtdan ârîdir.

Kısm-ı Dinî

1- Saraybosna'nın en mutena yerinde olup âbâ vü ecdadımızın ve hîn-i fethde hazret-i Fatih'in maiyet-i seniyye-i mülûkânelerinde gelerek din-i mübîn-i Ahmedî uğrunda feda-yı can etmiş binlerce şühedâ-yı müminîn hazerâtının medfen-i mukaddesleri bulunan ve ziyaretgâh-ı muvahhidîn olan vâsi' bir mezaristanı devlet-i müşârunileyhâ umumî bâğçe vaz'ı orman hâline ifrâğ ve üzerine gazino bi'l-inşa envâ'-ı fahşiyât icrasına müsaade ederek bu bâbda umum ahali-i Müslime taraflarından tâ Viyana'ya kadar îsâl edilen âvâze-i şikâyetle isgâ edilmedikden mâadâ ileri gelenler de mücâzâtlandırılmışdır.

2- Mezkûr mezaristanın lâ-ekal kıymeti altı yed iyüz bin filorin raddesinde iken bari hiç olmazsa kıymet-i hakikiyesinin bedelini cânib-i vakfa te'diye eylemek şân-ı hükûmet icabâtından iken bu cihete dah i aslâ atf-ı nazar olunmayarak hukuk-ı vakf mahvedilmişdir.

3- Mezkûr mezaristanın karşısında ve lâ-ekall beş yüz bin filorin kıymetinde ve tahminen on bin metre murabba'ında bulunan ve müminînin eyyâm-ı sayfda eda-yı salât etmesine mahsus olan namazgâh yine bilâ-bedel zabt edilerek üzerine cesîm bir hükûmet dairesi inşa olunmuş ve cânib-i vakfa habbe-i vâhide verilmemişdir.

4- Saraybosna'nın yine ortasında olup tahminen beş yüz metre murabba'ında ve lâ-ekal otuz bin filorin kıymetinde bulunan bir mezaristan kal' ve kezâlik bilâ-bedel temellük edilüp üzerine zâbitân-ı askeriye gazinosu inşa kılınmışdır.

5- ve kezâlik Saraybosna'nın cihet-i şimâliyesinde ve bir milyon filorin kıymetinden ziyade kıymetli olup bir tarafı şehire dek mümtedd (Goriça) nâmıyla be-nâm tahminen beş yüz dönümü mütecâviz arazi-i vakfiyeyi (Braun) nâm Avusturyalıya yüz bir sene müddetle ve senevî elli filorin bedel-i icaresiyle bi'l-îcâr bu yolda dahi hukuk-ı vakf mahvedilmişdir.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 434

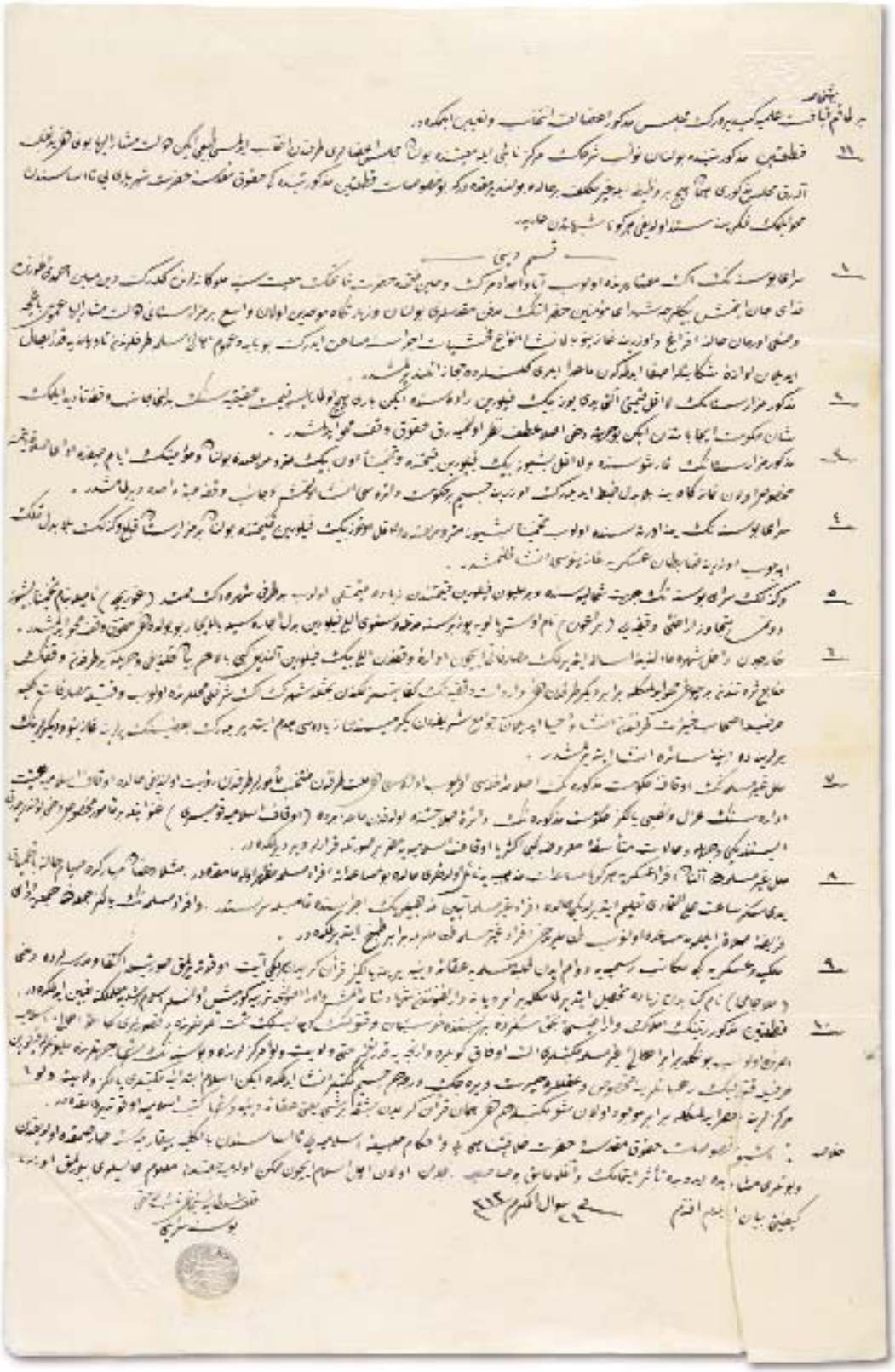

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 435

6- Haricden dahil-i şehre mâ-i lezîz isâle etdirilmek masârıfâtı için idare-i vakfdan elli bin filorin alındığı gibi bâlâda beyân kılındığı vechile bir tarafdan vakfın menâbi‘-i servetinden bir çoğu mahvedilmekle beraber diğer tarafdan dahi vâridât-ı vakfiyenin kifâyetsizliğinden bahisle şehrin en şerefli mahallerinde olup vaktiyle masârıfât-ı külliye sarfıyla ashâb-ı hayrât tarafından inşa ve ihyâ edilen cevâmi‘-i şerifeden yirmisinden ziyadesi hedm etdirilerek bazısının yerlerine gazino ve diğerlerinin yerlerine de ebniye-i saire inşa etdirilmişdir.

7- Milel-i gayr-ı müslimenin evkâfına hükûmet-i mezkûrenin asla müdahalesi olmayup idaresi dahi millet tarafından müntehab memurlar tarafından rü’yet olunduğu hâlde evkâf-ı İslâmiye hey’et-i idaresinin azl ve nasbı yalnız hükûmet-i mezkûrenin daire-i salâhiyetinde oldukdan mâadâ bir de (evkâf-ı İslâmiye komiseri) unvânıyla bir memur-ı mahsus dahi bulundurularak istenildiği vechile ve hâlât-ı müte’essife-i ma‘rûza gibi ekseriyâ evkâf-ı İslamiyeye muzırr bir suretle kararlar verdirilmekdedir.

8- Milel-i gayr-ı müslimeden alınan efrâd-ı askeriye her gûnâ müsaadât-ı mezhebiyeye nâil oldukları hâlde bu müsaadâta efrâd-ı Müslime mazhar olamamakdadır. Mesela Ramazan-ı mübârekde sıyâm hâline bakılmayarak yedi sekiz saat ale't-temâdî talim etdirildiği hâlde efrâd-ı gayr-ı müslime âyin-i mezhebîlerinin icrasında tamamıyla serbest-dir. Ve efrâd-ı Müslimenin yalnız Cuma'dan Cuma'ya eda-yı farîza-i salât eylemelerine müsaade olunup ta‘âmları dahi efrâd-ı gayr-ı müslime ta‘âmlarıyla beraber tabh etdirilmekdedir.

9- Mülkiye ve askeriye gibi mekâtib-i resmiyeye devam eden talebe-i Müslimeye akaid-i diniye yerine yalnız Kur'ân-ı Kerîm'den iki ayet okutdurulmak suretiyle iktifa ve medreselerde dahi (Molla Câmi) nâm kitabdan ziyade tahsil etdirilmemekle beraber Viyana Darülfünûnu'nundan şehâdetnâme almış ve ora usulünce terbiye görmüş olanlar İslam rüşdiye muallimliğine tayin edilmekdedir.

10- Kıt‘ateyn-i mezkûreteynin emlâk ve arazisi ancak sekizde biri nisbetinde Hıristiyan ve Katolik ahalisinin taht-ı tasarruflarında ve kusurları kâmilen ahali-i İslamiye ellerinde olup bununla beraber ahali-i gayr-ı müslime mektebleri en ufak köylere varıncaya kadar ta‘mim hatta vilâyet ve livâ merkezlerinde ve Bosna'nın sair cihetlerinde milyonlarla filorin sarfıyla Katolik ruhbanlarına mahsus ve akıllara hayret verecek derecede cesîm mekteb-ler inşa edilmekde iken İslam ibtidâiye mektebleri yalnız vilâyet ve livâ merkezlerine hasr edilmekle beraber mevcud olan şu mekteblerde dahi hemen Kur'ân-ı Kerîm'den başka bir şey yani akaid-i diniye ve sair kütüb-i İslâmiye okutdurulmamakdadır.

Hulâsa: İşbu hususât hukuk-ı mukaddese-i hazret-i Hilâfet-penâhîyi ve ahkâm-ı celîle-i İslâmiyeyi tâ esasından bi'l-külliye yıkarcasına sarsmakda olduğundan ve bunları müşâhede edip de te’essür etmemek ve ağlamamak sahib-i vicdan olan ehl-i İslâm için mümkün olamayacağından malum-ı âlîleri buyurulmak üzere keyfiyeti beyân eylerim efendim.

Fî 24 Şevvalü'l-mükerrem sene [1]312 / [20 Nisan 1895]

Kale-i Sultaniye Sancağı Nâib-i Lâhıkı
Bosnasaraylı
Muhlis Hasan bin Senaya

Y. PRK. MŞ, 5/108

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 436

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 437

AVUSTURYA MACARİSTAN'IN BOSNA ORTODOKSLARINA MÜDAHALESİNİ ŞİKAYET

Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun, Ortodoksların Bosna'daki kilise ve okullarına müdahalesini şikayet ve Osmanlı Devleti zamanındaki geçerli usule geri dönülmesini talep etmek üzere imparatorla görüşmek için Viyana'ya gelen Bosna Hersek Ortodokslarından oluşan bir heyetin imparator tarafından kabul edilmediği için meseleyi Osmanlı Devleti sefirine bildirip ve memleketlerine geri döndükleri

ŽALBA BOSASNKİH PRAVOSLAVACA NA MİJEŠANJE AUSTROUGARSKE U NJİHOVİM POSLOVİMA

Predstavnici bosanskih pravoslavaca su stigli u Beć da se žale kod imperatora na miješanje Austrougarske imperije u njihove crkve i škole, ali pošto ih imperator nije primio došli su kod ambasadora Osmanske države kome su objasnili problem i zahtijevali da se ponovo uspostavi isti sistem kao i za vrijeme vladavine osmanlija u Bosnu
05/01/1897

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tecüme Odası

Hariciye Nezâreti'ne 12 Kânûn-ı Evvel sene [12]96 tarihiyle Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan 445 numaralı tahrirât tercümesidir.

Bosna ve Hersek Ortodokslarından bir hey'et-i meb'ûsenin cemaatleri nâmına bazı şikayâtda bulunmak üzere İmparator hazretleri tarafından kabul olunmasını rica etmek için Viyana'ya geldiğini istihbâr etmişdim. Süferâ-yı ecnebiyeden biri Viyana'ya gelmiş olan hey'et-i meb'ûse azâsından biriyle vuku bulan mülâkâtı esnasında hey'et-i mezkûrenin işbu seyahatinden maksad Avusturya ve Macaristan memurîninin Rum kilise ve mektebleri işlerine müdahale etmesinden dolayı şikâyet etmekden ve idare-i Osmaniyye zamanınında cârî olan usulün iadesi suretiyle bu hâle âcilen nihayet verilmesini taleb eylemekden ibaret bulunduğunu kendisine ifade eylediğini suret-i mahremânede bendenize söyledi. İşbu hey'et meb'ûse azâsının Bosna ve Hersek'e müte'allik umûr ve mesâlihin tesviyesiyle mükellef olan Avusturya ve Macaristan Maliye Nâzırı Kallay'ın müdahalesinden dolayı şikâyeti hâvî bir muhtıra tanzim eylediği gazetelerin cümle-i rivayetdendir. Hey'et-i mezkûre İmparator hazretleri tarafından kabul olunmadığı takdirde devlet-i metbû'a sıfatıyla Hükûmet-i Seniyye'ye müracaat etmek ve bu ikinci teşebbüs de hiçbir neticeye iktirân etmediği hâlde mezkûr muhtıra ile Avrupa devletlerine müracaat eylemek niyetindedir. Ahîren alınan malumata göre İmparator hazretleri Mösyö Kalay'ın ihtarı üzerine hey'et-i meb'ûse azâsını kabulden kat'îyyen imtinâ' etdiğinden azâ-yı mûmâileyhim yekdiğeriyle ba'de'l-istişare muhtıranın bir suretini Avusturya kabinetosuna bırakarak Viyana'dan müfârakat etmişdir. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 438

438

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 439

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tecüme Odası

Hariciye Nezâreti'ne 16 Kânûn-ı Evvel sene [12]96 tarihiyle Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan 450 numaralı tahrirâtın tercümesidir

Bosna ve Hersek Ortodoks hey'et-i meb'ûsesi hakkında şehr-i hâlin on ikisi tarihli ve dört yüz kırk beş numaralı tahrirât-ı acizânemde münderic malumatı bendenize i'tâ eylemiş olan diplomat nezd-i acizâneme gelerek hey'et-i mezkûre azâsının Sefâret-i Seniyye kançılaryasına i'tâ eyledikleri bir muhtıra ile iktifaya ve Hükûmet-i Seniyye ile Berlin Muâhedenâmesi'ne vaz'-ı imza eden düvel-i muazzama nezdinde mutasavver olan teşebbüsü icradan şimdilik ictinâba karar verdiklerini buradan azîmet etmezden evvel kendisine iş'âr etmiş ve maamâfih mesken ve me'vâlarına hîn-i avdetlerinde Avusturya memurîni tarafından dûçâr-ı zulm u ta'addî oldukları takdirde asla mes'uliyet kabul etmeyeceklerini ilâve ve ityân eylemiş olduklarını bildirmişdir. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

**

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tecüme Odası

Huzur-ı Sâmî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Cemaatleri nâmına bazı şikayâtda bulunmak üzere haşmetli Avusturya İmparatoru hazretleri tarafından kabul olunmasını rica zımnında Viyana'ya geldiğini istihbâr eylediği Bosna ve Hersek Ortodokslarından mürekkeb bir hey'et-i meb'ûsenin işbu seyahatden maksadı Avusturya ve Macaristan memurîninin Rum kilise ve mektebleri işlerine müdahale etmesinden dolayı şikâyetle idare-i Devlet-i Aliyye zamanında cârî olan usulün iadesini taleb eylemekden ibaret bulunduğunu hey'et-i mezkûreye dahil olanlardan birinin ifade etdiğini süferâ-yı ecnebiyeden birinin suret-i mahremânede beyân etdiği ve bu hey'etin İmparator-ı müşârunileyh tarafından kabul olunmadığı takdirde devlet-i metbû'a sıfatıyla Hükûmet-i Seniyye'ye müracaat etmek ve bu teşebbüsde bir neticeye iktirân etmediği hâlde bir kıt'a muhtıra ile Avrupa devletlerine müracaat eylemek niyetinde idüğünü ve imparator hazretlerinin Bosna ve Hersek işleriyle mükellef olan Avusturya Maliye Nâzırı Mösyö Kallay'ın ihtarı üzerine hey'et-i mezkûreyi kabulden kat'iyyen imtinâ' etdiği cihetle azânın muhtıranın bir suretini Avusturya kabinetosuna bırakarak Viyana'dan müfârakat eylediği istihsâl olunan malumatdan anlaşıldığı ve bunların Sefâret-i Seniyye kançılaryasına i'tâ eyledikleri bir muhtıra ile iktifaya ve Hükûmet-i Seniyye ile Berlin Muâhedenâmesi'ne vaz'-ı imza eden düvel-i muazzama nezdinde mutasavver olan teşebbüsü icradan şimdiden ictinâba karar verdikleri Viyana'dan azîmetinden mukaddem kendisine iş'âr ve maamâfih mesken me'vâlarına hîn-i avdet-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 440

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 441

lerinde Avusturya memurîni tarafından dûçâr-ı zulm u ta'addî oldukları suretde asla mes'uliyet kabul etmeyeceklerini ilâve ve ityân eyledikleri zikrolunan sefir cânibinden bildirildiğini mutazammın Viyana Sefiri atûfetli beyefendi hazretlerinden ahzolunan 12 ve 16 Kânûn-ı Evvel sene [12]96 tarihli ve dört yüz kırk beş ve dört yüz elli numaralı iki kıt'a tahrirât tercümeleri leffen takdim kılınmakla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 1 Şaban sene 1314 ve fî 24 Kânûn-ı Evvel sene 1312 / [5 Ocak 1897]

Hariciye Nâzırı
Tevfik

Y. A. HUS, 364/34

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 442

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 443

EĞİTİM
OBRAZOVANJE

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 444

119

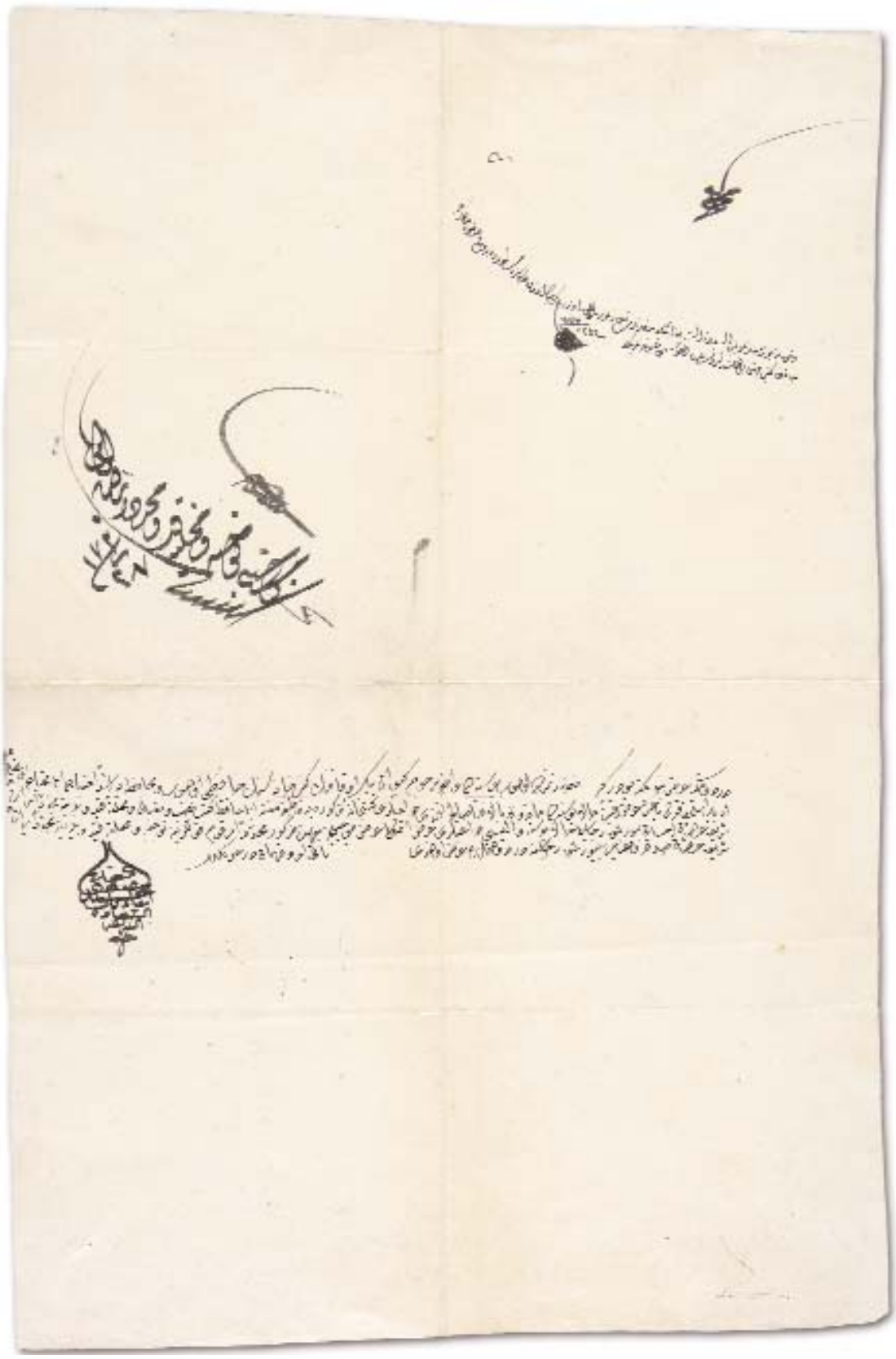

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:31 Page 445

GEYVAN BEY VAKFI KÜTÜPHANESİ'NE KÜTÜPHANE MEMURU TAYİNİ

Bosnada Geyvan Bey Vakfı kütüphanesine Hafız-ı kütüp (Kütüphane memuru) tayin edilmesi

İMENOVANJE BOBLİOTEKARA U KUTUBHANİ GEJVANBEGOVOG VAKUFA

İmenovanje Hafız-ı kutub (čuvara knjiga) u kutubhani Gejvanbeg vakufa u Bosni

18/12/1759

Mûcebince tevcîh ve mahalline kayd ve müceddeden berât olunmak buyuruldu

27 R. sene [1]173 / [18 Aralık 1759]

Vakf-ı mezbûr saadetli Babussaadeti'ş-şerif ağası hazretleri nezâretlerinde olmak üzere Küçük Evkâf Muhasebesi'nde mastûr ve derûn-ı arza mezbûr hafız-ı kütüb ciheti bulunamamışdır. Emr u fermân devletli Sultanım hazretlerinindir.

Fi 24 R. sene 1173 / [15 Aralık 1759]

Der-i devlet-i mekîne arz-ı bende-i kemîne budur ki

Nezâretimizde olup Bosna'da vâki merhum Geyvan Bey Evkâfı'nın kütübhânesinin hafızı olmayıp ve muhafazaya eşedd-i ihtiyac ile muhtac olmakla erbâb-ı istihkâkdan bâis-i arz-ı rıkkıyyet hâlâ Bosna'da me'zûn bi'l-iftâ Salih Efendi dâ'îleri kütübhâne-i mezkûreye vazife-i muayyene ile hafız-ı kütüb nasb ve tayin ve mahalline kayd ve yedine müceddeden berât-ı şerif-i âlîşân ihsân buyurulmak ricasıyla hâlâ Bosna valisi dâ'îleri arz etmekle arz mûcebince cihet-i mezkûr müceddeden merkûm kullarına tevcîh ve mahalline kayd ve yedine müceddeden berâtı-ı şerif-i âlîşân sadaka ve inâyet buyurulmak ricasına der-i devlet-medâra arz olundu. Bâki emr u fermân der-adlindir.

27 R. sene [1]173 / [18 Aralık 1759]

Mehmed
Ağa-yı Babüssaadeti'ş-şerife
Hâlâ

C. MF, 141

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 446

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 447

TRAVNİK'DE MÜFTÜ VE MÜDERRİS OLAN MEHMED EFENDİ'YE RUUS VERİLMESİ

Bosna valilerinin ikamet merkezi olan Travnik'de müftü ve medresede müderris olan Mehmed Efendi'ye İbtida-i haric ruusu verilmesi

DODİJELJİVANJE RU'USA (DOKUMENT ZA PLATU) MEHMED EFENDİJİ KOJİ JE MUFTİJA İ MUDERRİŠ U TRAVNİKU

Dodijeljivanje Ibtida-i haridž ru'usa Mehmed efendiji, miftija i muderris u Travniku, grad- rezidencija valija u Bosni

15/06/1762

İş'ârları mûcebince ibtidâ-i haric itibar olunmak buyuruldu.

23 Za. sene [1]175 / [15 Haziran 1762]

Mûcebince ibtidâ-i haric itibar buyurulmak mercûdur.

Ed-dâ'î Durrîzade Mustafa

Ufiye anhumâ

İnâyetli kerametli semâhatli mürüvvetli veliyyü'n-ni'am efendim Sultanım hazretlerinin hallâl-i müşkilât-ı enâm olan hâk-i pây-ı semâhat-iştimâllerine kemâl-i i'zâm ve ikram ve nihayet-i teclîl ve ifhâm ile rûy-ı niyaz-ı meâliyet ve cebîn-i senâ-yı beyt kılınıp lâzıme-i zimmet-i halisânem olan dua-yı devam-ı ömr ü devlet ve ikbâlleri an-samîm'il-kalb te'diye ve tetmîm kılındığı siyâkında nümâyende-i senâkâr-ı müsted'îleridir ki,

Benim inâyetli kerametli semâhatli mürüvvetli veliyyü'n-ni'am efendim Sultanım hazretleri Bosna valileri senâverlerinin makarr-ı ikametleri olan Medine-i Travnik'de me'zûn-ı bi'l-iftâ olan Mehmed Efendi dâ'îleri senâkâr-ı kadimlerinin dahi medresesi müderrisi olup sezâvâr-ı inâyet ve şâyân-ı atûfetleri olmağın etrafda me'zûnun bi'l-iftâ olanlar misillü ibtidâ-i haric itibarıyla çerağ ve yedine rûz-ı şerif inâyet ve ihsân buyurulmak niyazı vesile-i arz-ı ubûdiyetim olmuşdur. İnşaallahu Teâlâ lede'ş-şerefi'l-vusûl mûmâileyh dâ'îleri nazar-ı ekber-i inâyetlerine sezâvâr olduğu muhât-ı ilm-i âlîleri buyuruldukda ibtidâ-i haric itibarıyla çerağ ve yedine rûz-ı şerif inâyet ve ihsân buyurulmasına müsaade-i aliyyeleri erzânî buyurulmak bâbında lütf ü kerem inâyetli kerametli semâhatli mürüvvetli veliyyü'n-ni'am efendim Sultanım hazretlerinindir.

23 Za. sene [1]175 / [15 Haziran 1762]

Bende-i Mehmed
Vali-i Bosna
Hâliyâ

C. MF, 5185

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 448

121

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 449

TRAVNİK VEZİR MEHMED PAŞA MEDRESESİ'NE MÜDERRİS TAYİNİ

Bosna Brodu Kazasına bağlı Travnik Kasabası'nda bulunan sabık Bosna Valisi Vezir Mehmed Paşa Medresesi'nin Müderrisi Derviş Abdurrahman Efendi'nin bu vazifeyi, Filibe ve Tatarpazarı'ndaki mukataa gelirleri ile birlikte büyük oğlu Müftüzade Mehmed Efendi'ye bırakmasına ruhsat verilmesi

İMENOVANJE MUDERRİŠA U VEZİR MEHMED PAŠİNOJ MEDREŠİ U TRAVNİKU

Dozvola da Derviš Abdurrahman Ffendi koji je muderris u Vezir Mehmed pašinoj medresi koja se nalazi u kasabi Brod kod Travnika, svoju službu zajedno sa dohotcima mukataa u Plovdivu i Tatarpazaru ostavi starijem sinu Muftizade Mehmed efendiji

12/10/1796

Der-i devlet-i mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne oldur ki

Bosna Brodu Kazası'na muzâf Medine-i Travnik'de vâki Bosna Valisi vezir el-hâc Mehmed Paşa Medresesi'nin hashâ-i Filibe ve Tatarpazarı mukataası malından almak üzere yevmî kırk sağ akçe vazife ile bâ berât-ı şerif müderrisi olan Derviş Abdurrahman Efendi bâ-hüsn-i rıza müderrislik-i mezkûru erbâb-ı istihkâkdan sulbi kebîr oğlu işbu bâis-i arz-ı ubûdiyet müftü-zâde Mehmed Efendi dâ'îlerine kasr-ı yed ve yedinde olan berât-ı âlîşânı teslim etmekle müderrisliği mezkûr vazife-i mersûmesiyle merkûm Mehmed Efendi'ye tevcîh ve yedine berât-ı şerif-i âlîşânı sadaka ve ihsân buyurulmak ricasıyla der-i devlet-medâra arz ve ilâm olundu. Bâkiyü'l-emr li-hazret-i men lehü'l-emr.

Tahrîren fi'l-yevmî'l-hâmis aşer min şehr-i Saferü'l-hayr li-sene ihdâ aşer ve mi'eteyn ve elf / [20 Ağustos 1796]

El-abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-aliyyeti'l-Osmaniyye
Mehmed Said Dürri-zade
Be-Bosna Brodu Hilâfe

Mûcebince tevcîh buyurulmak mercûdur.

Ed-dâ'î
es-Seyyid Mehmed Arif dürrî-zâde
ufiye anh

İşaretleri Mûcebince tevcîh olunmak buyuruldu

Fî 9 R. sene [1]211 / [12 Ekim 1796]

C. MF, 6267

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 450

122

BOSNA EYALETİ'NİN BEŞ LİVASINA RÜŞDİYE MEKTEBİ AÇILMASI

Bosna Eyaleti'nin beş livasına birer mekteb-i rüşdiye açılması ve öğretmen ve kapıcılar tayin edilerek maaşlarının tahsisi

OTVARANJE RUŠDİJA U PET SANDŽAKA U BOSANSKOM EJALETU

Otvaranje po jednu rušdiju u pet sandžaka u bosasnkom ejaletu, imenovanje nastavnika i kapidžija te određivanje njihovih plaća

23/06/1851

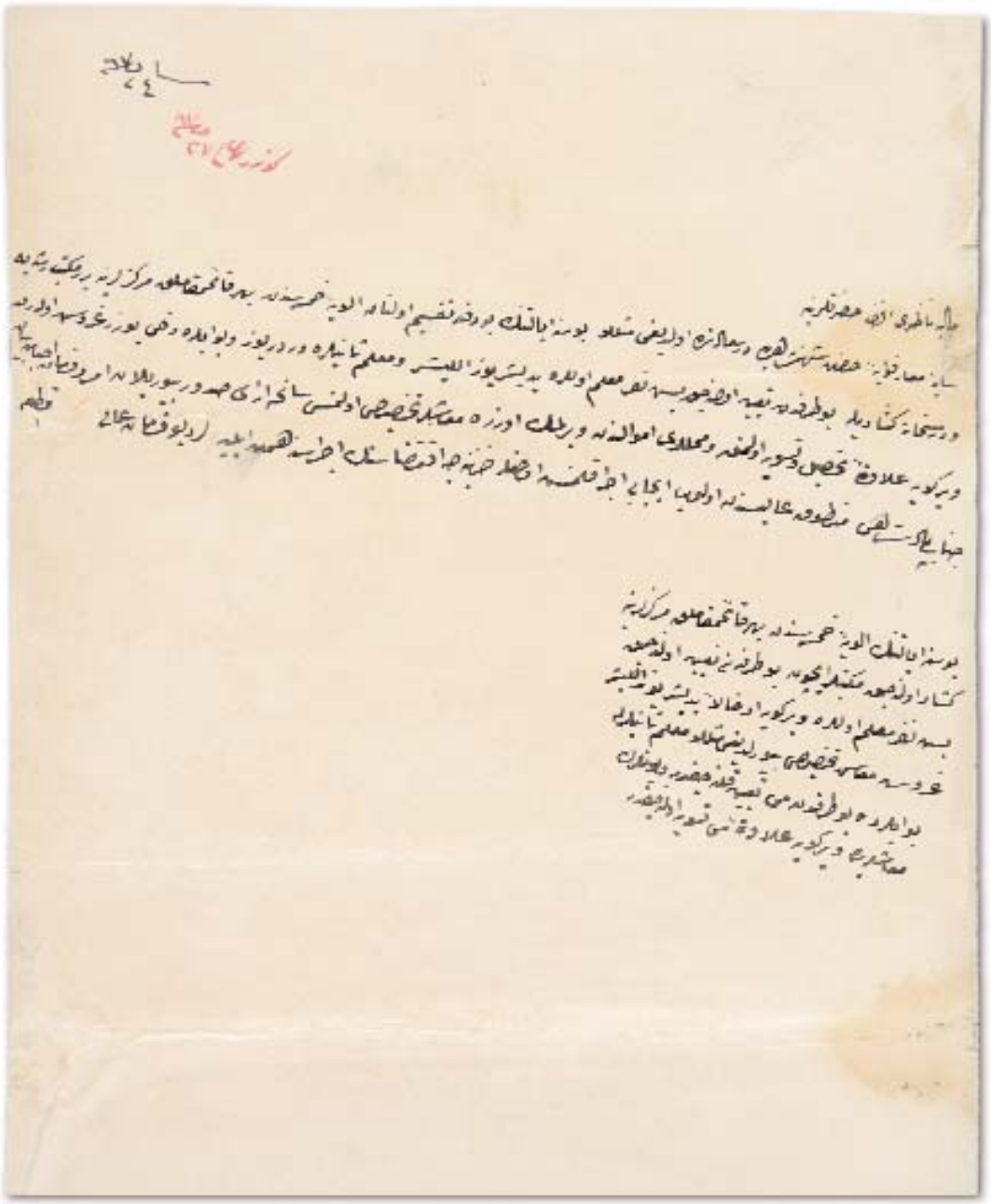

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 451

Maliye Nâzırı Efendi Hazretleri'ne

Saye-i maârif-vâye-i Şehinşâhîde Dersaâdet'de olduğu misillü Bosna Eyaleti'nin bu defa taksim olunan elviye-i hamsesinden beher kaymakamlık merkezlerine birer mekteb-i rüşdiye ve dershâne küşâdıyla bu tarafdan tayin olunacak beş nefer muallim-i evvellere yedişer yüz ellişer ve muallim-i sânîlere dörder yüz ve bevvâblara dahi yüzer kuruş olarak vergiye ilâveten tahsil ve tesviye olunmak ve mahalleri emvâlinden verilmek üzere maaşlar tahsis olunması sâniha-i ârâ-yı sudûr buyurulan emr u fermân-ı isabet-beyân-ı cenâb-ı Padişahî mantûk-ı âlîsinden olup icabı icra kılınmış olmakla hazinece iktizâsının icrasına himmet eyleyeler deyu fermân-ı âlî.

Bosna Eyaleti'nin elviye-i hamsesinden beher kaymakamlık merkezlerine küşâd olunacak mektebler için bu tarafdan tayin olunacak beş nefer muallim-i evvellere vergiye idhalen yedişer yüz ellişer kuruş maaş tahsis buyurulduğu misillü muallim-i sânîlerle bevvâblar da bu tarafdan mı tayin kılınacakdır ve bunların maaşları da vergiye ilâveten mi tesviye olunacakdır?

Fî 24 N. sene [12]67 / [23 Haziran 1851]

A. MKT. NZD, 35/47

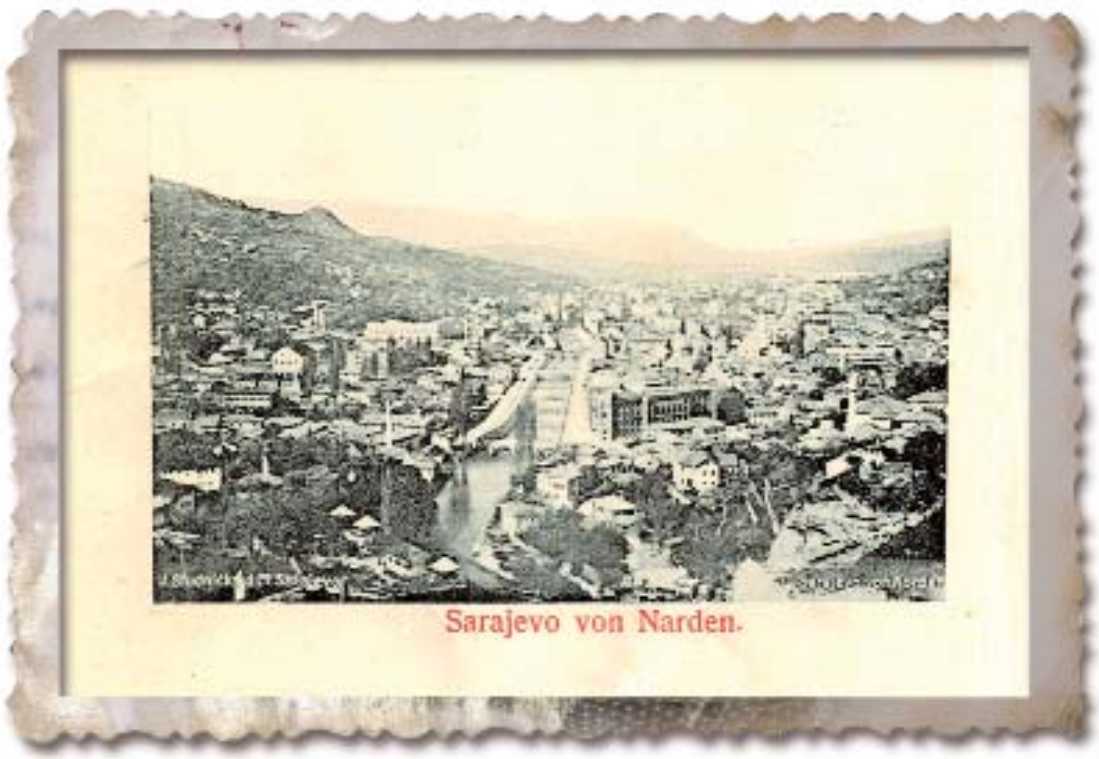

Saraybosna'nın genel görünümü...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 452

123

LİVALARDAKİ RÜŞDİYE MEKTEPLERİNE MÜDÜR VE MUALLİM-İ EVVELLERİN TAYİNİ

Bosna Eyaleti'nde teşkil edilen livalarda yapılmakta olan rüşdiye mektebleri için gerekli olan müdür ve muallim-i evvelin tayin edilmesi

İMENOVANJE DİREKTORA İ NASTAVNİKA U SANDŽACİMA

İmenovanje direktora i nastavnika za potrebe rušdija koje se grade u sandžacima bosanskog ejaleta

28/03/1852

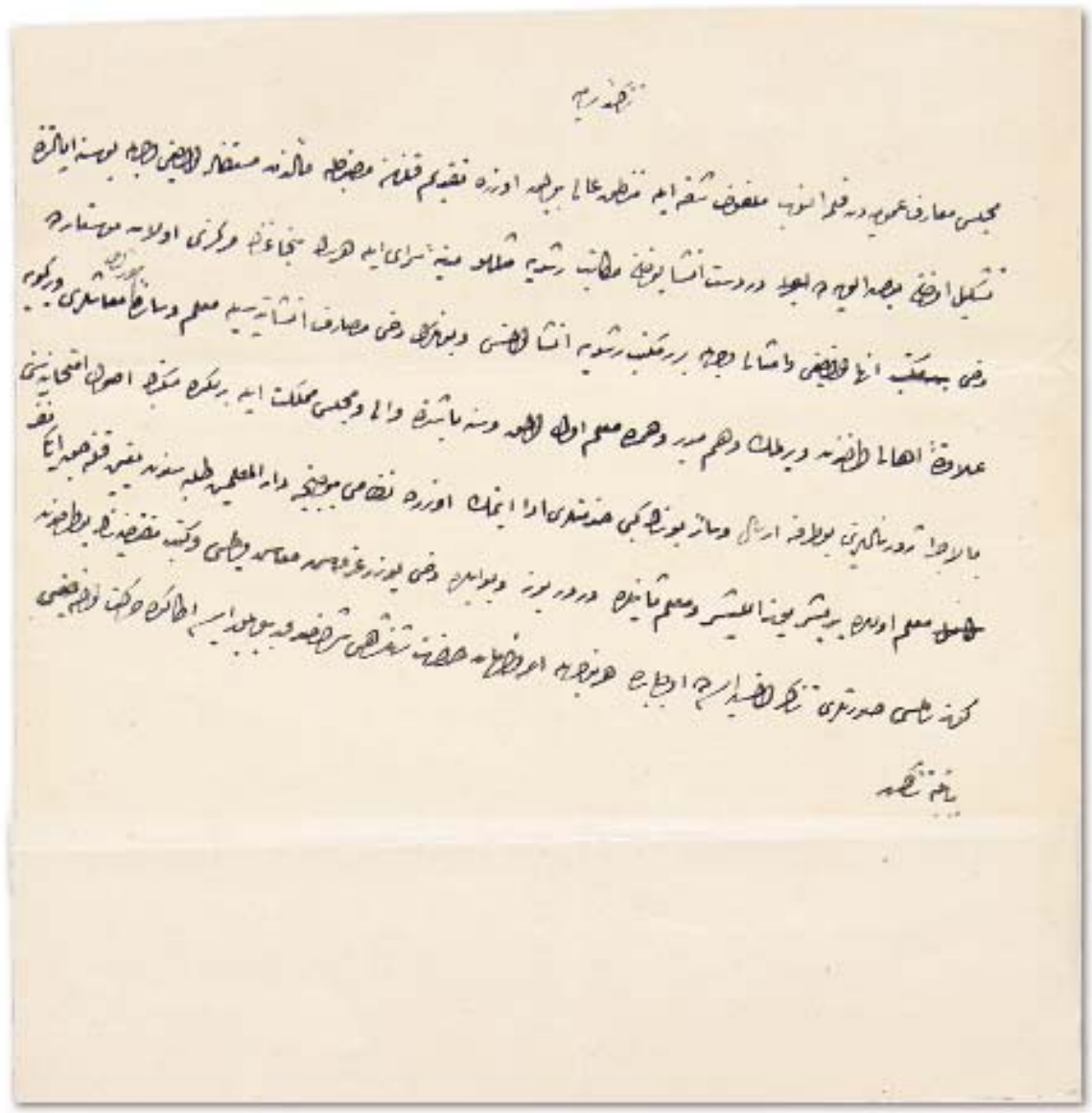

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 453

Tezkire-i Sâmiye

Meclis-i Maârif-i Umumiye'den kaleme alınıp melfûf şukka ile manzûr-ı âlî buyurulmak üzere takdim kılınan mazbata meâlinden müstefâd olduğu vechile Bosna Eyaleti'nde teşkil olunan bazı elviyede derdest-i inşa bulunan mekâtib-i rüşdiye misillü medine-i Saray ile Hersek Sancağı'nın merkezi olan Mostar'da dahi inhâ olunduğu ve emsâli vechile birer mekteb-i rüşdiye inşa olunması ve bunların dahi masârıf-ı inşaiyesiyle muallim ve saire memurları maaşları vergiye ilâveten ahali tarafından verilmek ve hem müdür ve hemde muallim-i evvel olmak ve sene başında vali ve meclis-i memleket ile birlikde mektebin usul-ı imtihaniyesini bi'l-icra jurnallerini bu tarafa irsâl ve sair bunun gibi hizmetleri eda etmek üzere nizâmı mûcebince dârülmuallimîn talebesinden tayin kılınacak iki nefer muallim-i evvellere yedişer yüz ellişer ve muallim-i sânîlere dörder yüz ve bevvâblara yüzer kuruş maaş verilmesi ve kütüb-i muktezîyenin bu taraftan gönderilmesi suretleri tezekkür olunmuş ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Şehinşâhî şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire.

[6 C. 1268] / [28 Mart 1852]

A. AMD, 36/89

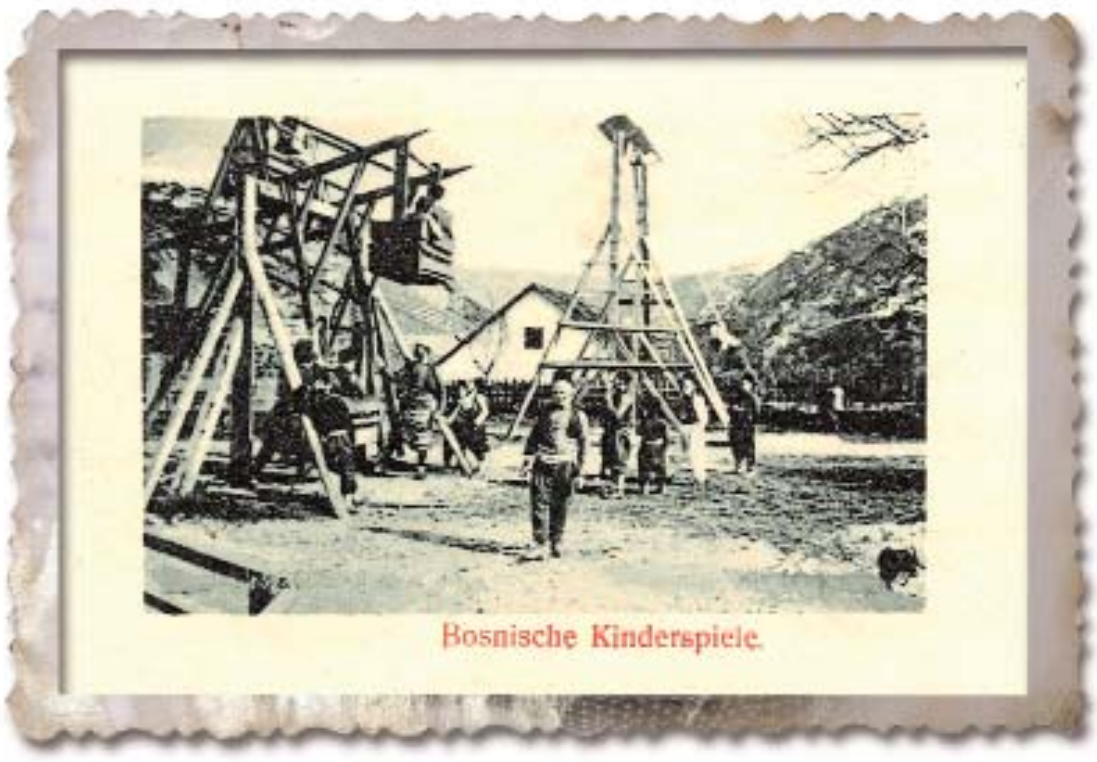

Bosna'da bir çocuk parkı...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 454

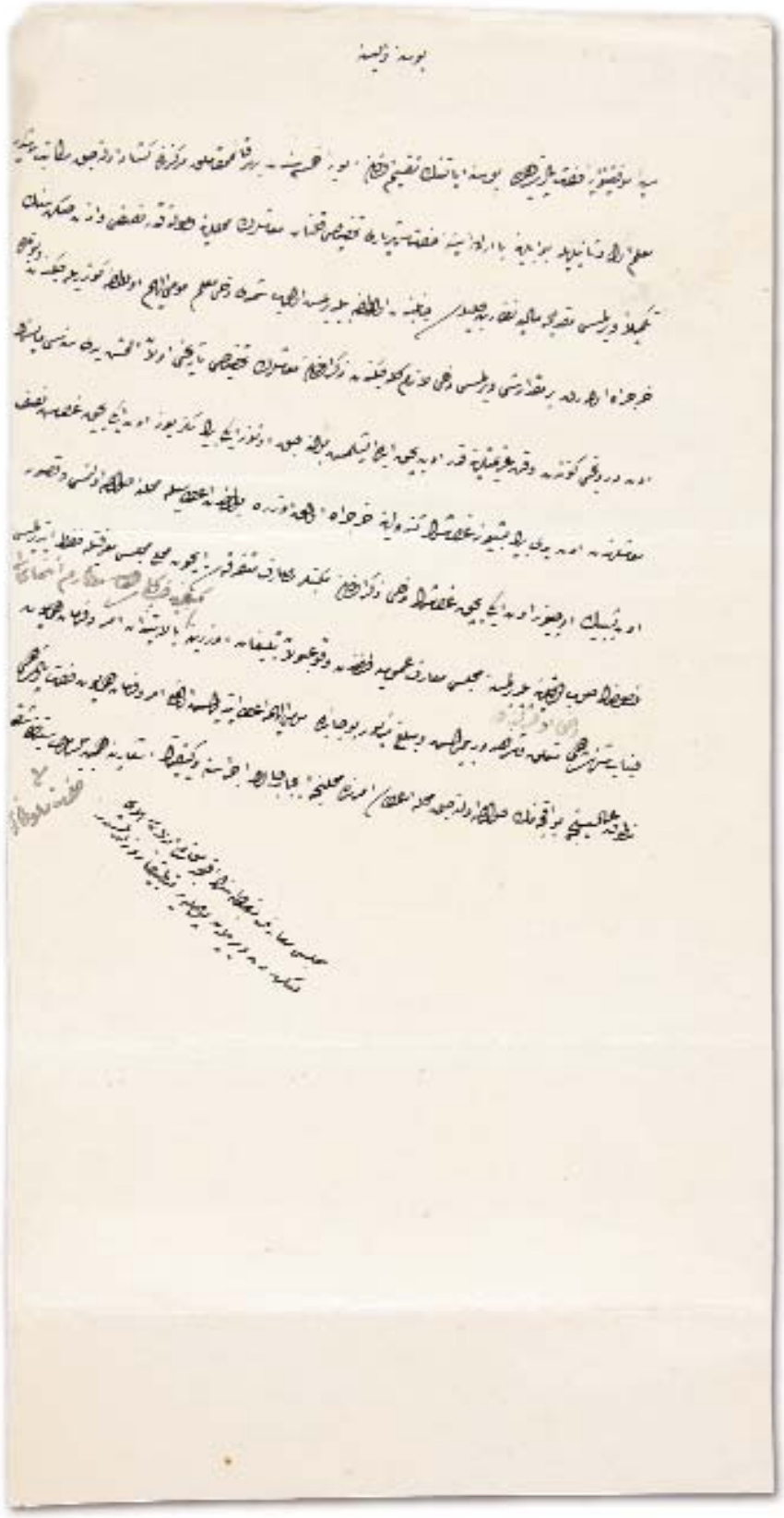

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 455

BOSNA'DAKİ RÜŞDİYE MEKTEBİ ÖĞRETMENLERİNİN MAAŞLARININ ÖDENMESİ

Bosna Eyaleti'nde bulunan livalarda açılacak mekteb-i rüşdiyelere gönderilecek öğretmen ve diğer memurların birikmiş maaşlarının yarısının harcırah olarak peşinen verilmesi, kalan yarısının da liva meclisleri tarafından ödenmesi

İSPLATA PLAĆA NASTAVNİCİMA RUŠDİJA U BOSNİ

Isplatiti unaprijed polovinu neisplaćenih plaća nastavnicima i ostalim službenicima koji će biti poslani na službu u rušdijama koje će biti skoro otvorene u sandžacima po Bosni, a drugu polovinu da obezbijede sandžački medžlisi

13/04/1852

Bosna Valisi'ne

Saye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i Padişahîde Bosna Eyaleti'nin taksim olunan elviye-i hamsesinden beher kaymakamlık merkezinde küşâd olunacak mekâtib-i rüşdiye muallim-i evvel ve sânîleriyle bevvâblarına bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Şehriyârî tahsis kılınan maaşların mahallerine vusûlüne kadar nısfı ve ondan sonrasının tekmîlen verilmesi mukaddemce Maliye Nezâret-i Celîlesi cânibinden ol tarafa bildirilmiş olup şimdi dahi muallim-i mûmâileyhim ol tarafa gönderileceğinden ve bunlara harcırah olarak bir mikdar şey verilmesi dahi lâzım geleceğinden zikrolunan maaşların tahsisi tarihi olan altmış yedi senesi Mayısı'nın on dördüncü gününden vakt-i azîmetlerine kadar on buçuk ayda işlemiş bulunacak otuz iki bin sekiz yüz on iki buçuk kuruş nısf maaşlarından on yedi bin beş yüz kuruşun kendilerine harcırah olmak üzere bu taraftan i'tâsıyla mahalline havale olunması ve kusûr on beş bin üç yüz on iki buçuk kuruşun dahi zikrolunan mektebler masârıf-ı müteferrikası için mahallî meclisi ma'rifetiyle hıfz etdirilmesi hususunun savb-ı devletlerine bildirilmesine Meclis-i Maârif-i Umumiye tarafından vuku bulan tebligât üzerine keyfiyet hâk-i pây-ı mekârim-i intihâ-yı hazret-i mülûkâneden bi'l-istîzân emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Şehinşâhî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş ve meblağ-ı mezbûr bu cânibde mûmâileyhime i'tâ etdirilmiş olmakla emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî mantûk-ı âlîsince bu akçenin havale olunacak mahalle i'tâsı emrinde mahallince icab-ı hâlin icrasına ve keyfiyetin iş'ârına himmet buyurmaları siyâkında şukka.

Fî 22 C. sene [12]68 / [13 Nisan 1852]

A. MKT. MHM, 45/78

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 456

125

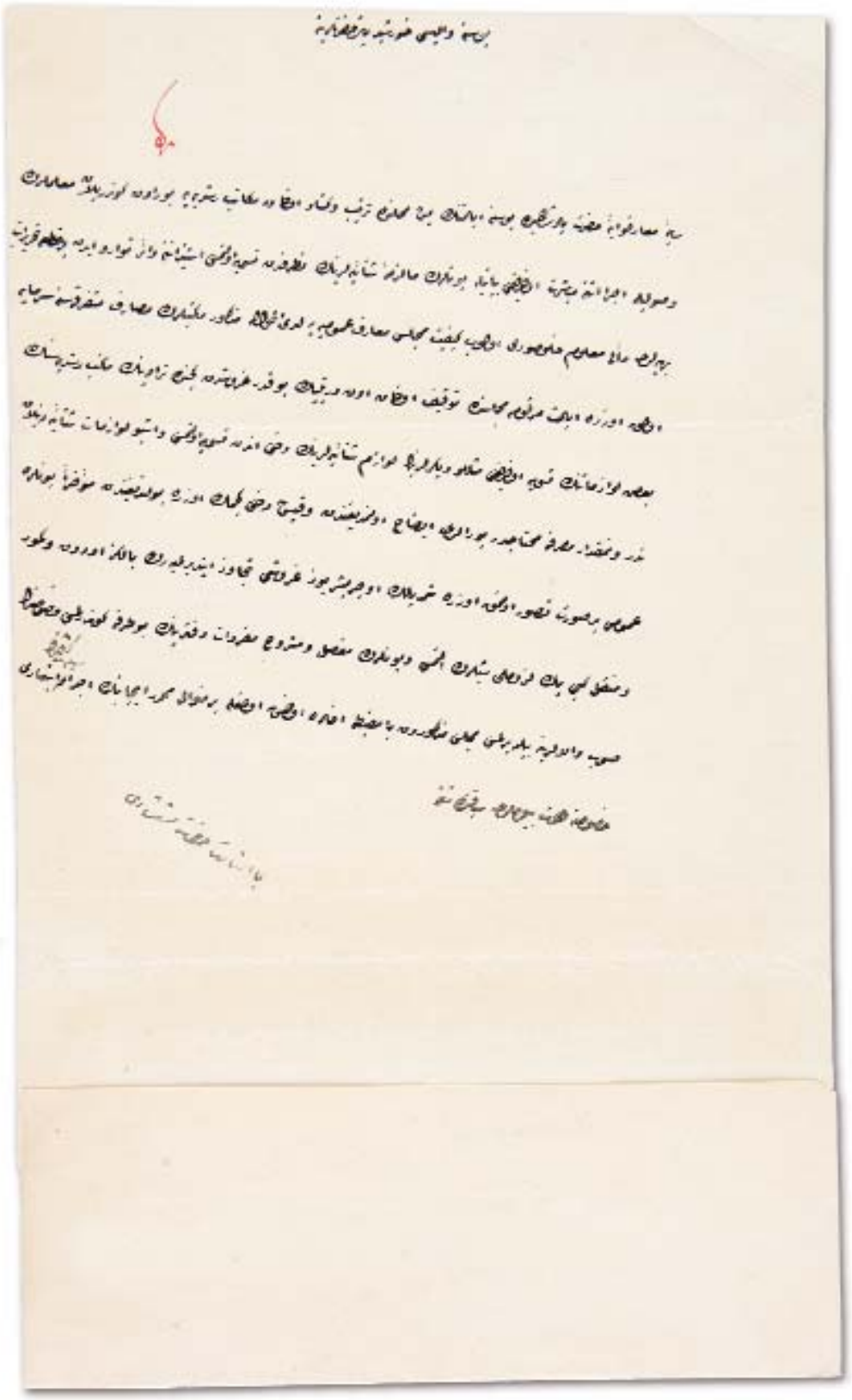

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 457

BOSNA EYALETİ'NDE RÜŞDİYE MEKTEBİ ÖĞRETMENLERİNİN KIŞLIK MASRAFLARININ KARŞILANMASI

Bosna Eyaleti'nde açılan mekteb-i rüşdiyelere gönderilen öğretmenlerin görevlerine başladığı, ancak bu görevlilerin kışlık masraflarının nereden karşılanacağının sorulması üzerine Bosna Meclisi'ne gönderilen paradan ödenmesi cevabının verildiği

OBEZBJEĐENJE TROŠKOVA ZA ZIMU NASTAVNIKA RUŠDIJA U BOSANSKOM EJALETU

Nastavnici koji su poslani u novootvorenim rušdijama u bosanskom ejaletu su počeli sa radom, ali na pitanje ko će snositi troškove za zimu ovih službenika odgovoreno je da će troškovi biti podmireni od novca koji je poslan bosanskom medžlisu
31/01/1853

Bosna Valisi Hurşid Paşa Hazretleri'ne

Saye-i maârif-vâye-i hazret-i Padişahî'de Bosna Eyaleti'nin beş mahallinde tertib ve küşâd olunan mekâtib-i rüşdiyeye buradan gönderilen muallimlerin vusûlüyle icraatına mübâşeret olunduğu beyânıyla bunların malzeme-i şitâiyelerinin ne tarafdan tesviye olunması istîzânına dair tevârüd eden tahrirât-ı behiyyeleri meâli malum-ı hulûsûrî olup keyfiyet Meclis-i Maârif-i Umumiye'ye lede'l-havale mezkûr mekteblerin masârıf-ı muteferrikasına sermaye olmak üzere eyalet-i merkûme meclisinde tevfîk olunan on dört bin bu kadar kuruşdan geçende Travnik Mekteb-i Rüşdiyesi'nin bazı levâzımâtının tesviye olunduğu misillü diğerlerinin levâzım-ı şitâiyelerinin dahi ondan tesviye olunması ve işbu levâzımât-ı şitâiye denilen nedir ve ne mikdar masrafa muhtacdır? Buraları izah olunmadıkdan ve kış dahi geçmek üzere bulunduğundan muahharan bunlara umumî bir suret tasavvur olunmak üzere şimdilik üçer-beşer yüz kuruşu tecavüz etdirilmeyerek yalnız odun ve kömür ve mangal gibi pek lüzumlu şeylerin alınması ve bunların mufassal ve meşrûh müfredat defterinin bu tarafa gönderilmesi hususunun savb-ı vâlâlarına bildirilmesi meclis-i mezkûrdan bâ-mazbata ifade olunmuş olmakla ber-minvâl-i muharrer icabının icrasıyla keyfiyetin iş'ârı hususuna himmet buyurulması siyâkında şukka.

Fî 20 R. sene [12]69 / [31 Ocak 1853]

A. MKT. MHM, 52/90

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 458

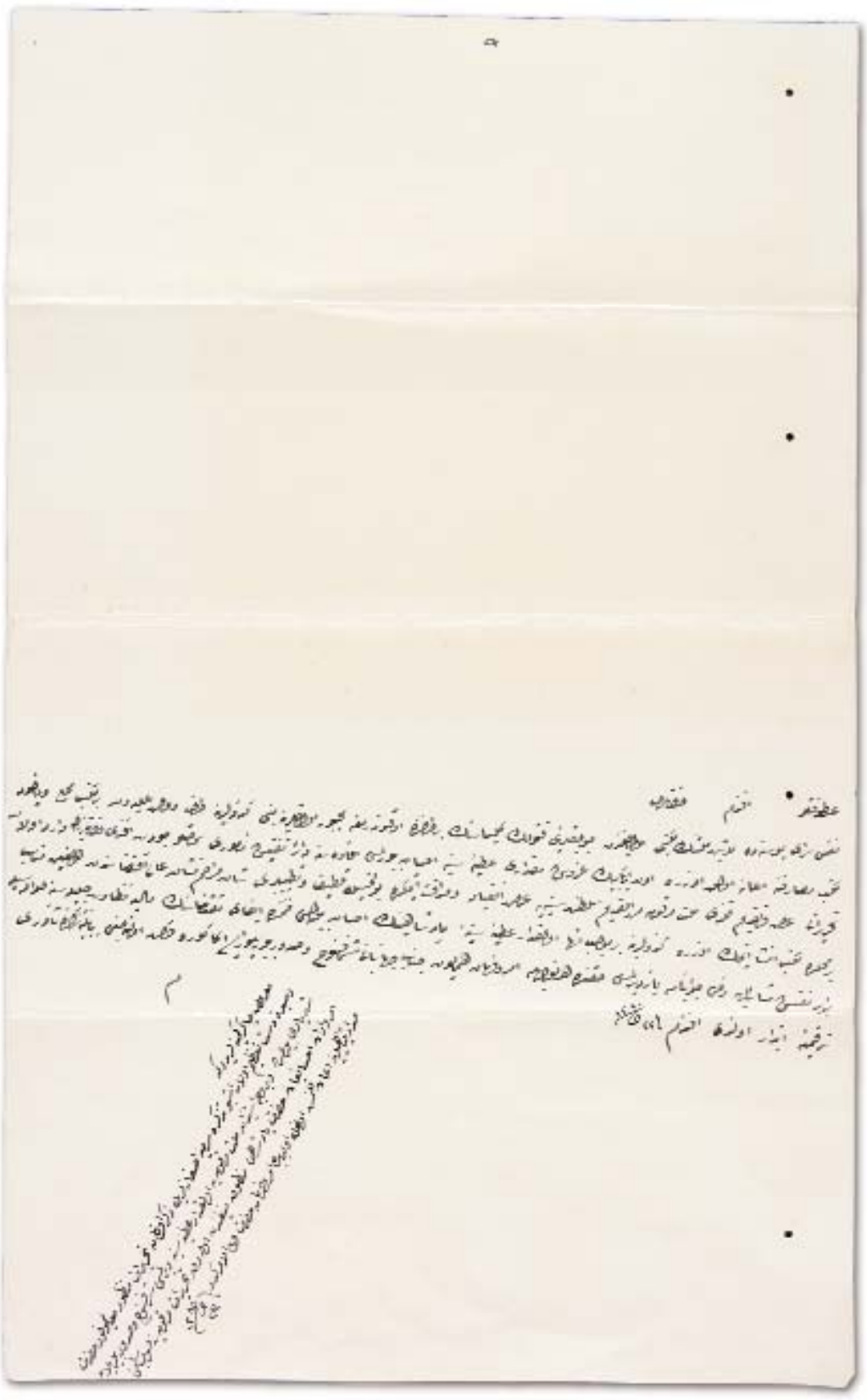

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 459

SARAYBOSNA'DA KATOLİK OKULU ARSASI İÇİN PADİŞAHIN VERDİĞİ ATİYYE-İ SENİYYE

Saraybosna'da Katolik çocuklarının bir mektebi olmadığından okul yapılması için devlet tarafından bir arsa bulunması düşünüldüyse de, Bosna Müfettişi Ahmet Cevdet Paşa'nın tavsiyesiyle nakit olarak 12.000 kuruşun atiyye-i seniyye olarak cemaate verilerek, şehrin istedikleri bir yerinde arsa almalarının daha uygun olacağı görüşünün Padişah tarafından da kabul gördüğü

POKLON SULTANA (ATİJJE-İ SENİJJE) ZA KUPOVİNU PARCELE ZA KATOLİČKU ŠKOLU U SARAJEVU

Pošto katolička djeca nemaju školu u Sarajevu, planirano je da država nađe parcelu, ali na prijedlog Bosanskog Inspektora Ahmed Dževdet paše sultan je odlučio kako bi bilo bolje da da12.000 groša kao poklon (atijje-i senijje) kako bi oni kupili parcelu tamo gdje žele

03/05/1864

Atûfetli efendim hazretleri

Nefs-i Saraybosna'da Latin milletinin mektebi olmadığından çocuklarını Katolik kilisesinin bir tarafında okutdurmağa mecbur olduklarına mebnî kendilerine taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bir mekteb mahalli veyahud mekteb masârıfına iâne olmak üzere on iki bin kuruş mikdarı atiyye-i seniyye ihsân buyurulması ifadesine dair teftiş memuru semâhatli Cevdet Efendi hazretlerinin vârid olan tahrirâtı arz u takdim kılındı. Millet-i merkûme mine'l-kadim Saltanat-ı Seniyye'ye arz-ı inkıyâd ve sadakat etmekde bulunmasıyla taltif ve tatyîbleri şân-ı merâhim-nişân-ı âlî iktizâsından olmağın münasib bir mahalde mekteb inşa etmek üzere kendilerine ber-mûceb-i inhâ ol mikdar atiyye-i seniyye-i Padişahînin ihsân buyurulması zımnında ifa-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesiyle beraber müfettiş-i müşârunileyhe dahi cevabnâme yazdırılması hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı cihanbânî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr olundu, efendim.

Fî 22 Za. sene 1280 / [29 Nisan 1864]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan tahrirât manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Şehriyârî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân millet-i merkûmeye ol mikdar atiyye-i seniyye verilmesi şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i ihsân-ade-i hazret-i Padişahî mantûk-ı münîfinden olarak tahrirât-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Za. sene 1280 / [30 Nisan 1864]

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 460

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 461

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki

Nefs-i Saraybosna'da Latin milletinin bir mektebi olamadığından Katolik kilisesinin bir tarafını mekteb ittihâz ederek çocukları okutdurmağa çalışıyorlar ise de millet-i merkûmenin bir mektebe ihtiyacları derkâr olduğundan bir mahal tedarikiyle inşası millet-i merkûme tarafından arzu olunmakla ve kendilerinin bu yolda celb ve te'lifi icab-ı hâl ve maslahata muvâfık bulunmakla mukaddemâ bunlar için taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bir mekteb mahalli verilmek hususu tasavvur olunmuş ise de henüz hayyız-ı fi'le gelemeyip kalmış ve bu kere millet-i merkûme tarafından mezkûr mektebin inşası arzu olunarak cenâb-ı Saltanat-ı Seniyye'den iâne buyurulması hususu dahi bâ-arzuhâl-i istid'â eylemesi üzerine keyfiyet devletli vali paşa hazretleri lede'l-müzâkere mekteb inşasına müsaid kışla-i hümâyûn civarında mîrînin bir dükkânıyla bir de arsası olup bunun millet-i merkûmeye ihsân buyurulması hususu evvel emirde tahattur olundu ise de kışla-i hümâyûn civarı olmak hasebiyle bunun i'tâsından ise millet-i merkûme istedikleri mahalli iştirâ ile mekteb inşa etmek üzere iâne-i nakdiye olarak kendilerine bir mikdar şey ihsân buyurulması daha münasib olacağına ve bu suretden kendilerinin dahi daha ziyade memnun olacakları reviş-i hallerinden anlaşıldığına mebnî zikrolunan arsa ve dükkân ba'dehû cânib-i mîrîden taliblerine fürûht olunmak üzere millet-i merkûmeye mekteb masârıfına iâne olmak üzere on-on iki bin kuruş kadar atiyye-i seniyye ihsân buyurulması münasib gibi mütâlaa olunmuş olmasıyla icra-yı icabı menût-ı irâde-i aliyye-i vekâlet-penâhîleri olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Zilkade [1]280 - Fî 21 Nisan sene [12]80 / [3 Mayıs 1864]

Ahmed Cevdet

İ. HR, 207/11933

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 462

127

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 463

İHLİVNE VE MOSTAR'DAKİ RÜŞDİYE MEKTEBLERİNE YAPILAN TAYİNLER

İhlivne kazasında yarısı Rüşdiye olmak üzere açılan okulun öğretmenliğine Mostar Mekteb-i Rüşdisi'nden Osman Efendi'nin aylık 417 kuruş maaşla, 83 kuruş maaşla da Hamza'nın hizmetli olarak tayini, Mostar'da boşalan muallim-i saniliğe Ahmed Efendi'nin 400 kuruş aylıkla tayini

İMENOVANJA U RUŠDİJAMA U MOSTARU İ HLİVNOM

Za nastavnika u školi koja je otvorena u Hlivnom čija polovina se koristi kao rušdija imenovan je Osman efendija iz rušdije u Mostaru sa mjesečnom plaćom od 417 groša, Hamza je imenovan kao poslužitelj sa mjesečnom plaćom od 80 groša, a za upražnjeno mjesto drugog nastavnika u Mostaru imenovan je Ahmed efendija sa mjesečnom plaćom od 400 groša
02/06/1868

Atûfetli efendim hazretleri

Şûrâ-yı Devlet Maârif Dairesi'nin mazbata-i ma'rûzası mütâlaasından müstebân olduğu vechile Bosna Vilâyeti dahilinde vâki İhlivne Kazası'nda nısf rüşdiye olmak üzere inşa edilmiş olan mekteb muallimliğine şehriye dört yüz on yedi kuruş maaşla Mostar Mekteb-i Rüşdîsi Muallim-i Sânîsi Osman Efendi'nin ve bevvâblığına dahi seksen üç kuruş aylıkla mahallince intihâb kılınan Hamza'nın tayini ve senevî beş yüz kuruş masârıf-ı müteferrika tahsisi ve Mostar Mektebi Muallim-i Sânîliği'ne dahi ehliyeti mücerreb olan Ahmed Efendi'nin dört yüz kuruş maaşla bu tarafdan tayin ve i'zâmı zımnında icra-yı iktizâsının Maârif ve Maliye Nezâret-i Celîlelerine havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne müte'allik ve şeref-sudûr buıyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 9 S. sene [12]85 / [1 Haziran 1868]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-i zîb-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve hususât-ı merkûmenin ber-mûceb-i istîzân icra-yı iktizâsının nezâret-i müşârunileyhimâya havalesi müte'allik ve şeref-sünûh buyurulan emr u irâde-i mehâsin-âde-i cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinden olarak mazbata-i merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade olunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 S. sene [12]85 / [2 Haziran 1868]

İ. ŞD, 4/191

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 464

128

BOSNA'DA YETİMLER İÇİN DARÜŞŞAFAKA İNŞASI

Bosna'da Müslüman yetim çocuklara gerekli olan 100 kişilik bir Darüşşafaka inşası için arsa bulunduğu ve inşa masrafları olan, 120.000 kuruşun Gazi Hüsrev Bey Evkafı gelirlerinden ve bölge zenginlerinin bağışından, 30.000 kuruşun ise Hazine'den karşılanması

İZGRADNJA SİROTİŠTA ZA JETİME U BOSNİ

Za izgradnju sirotišta sa kapacitetom od sto duša pronađena je parcela a troškove izgradnje će biti regulisane na ovaj način: Od dohodaka Gazi Husrevbegova vakufa i darova bogatih 120.000 groša, dok će ostalih 30.000 groša obezbijediti državna blagajna (hazina)

22/03/1869

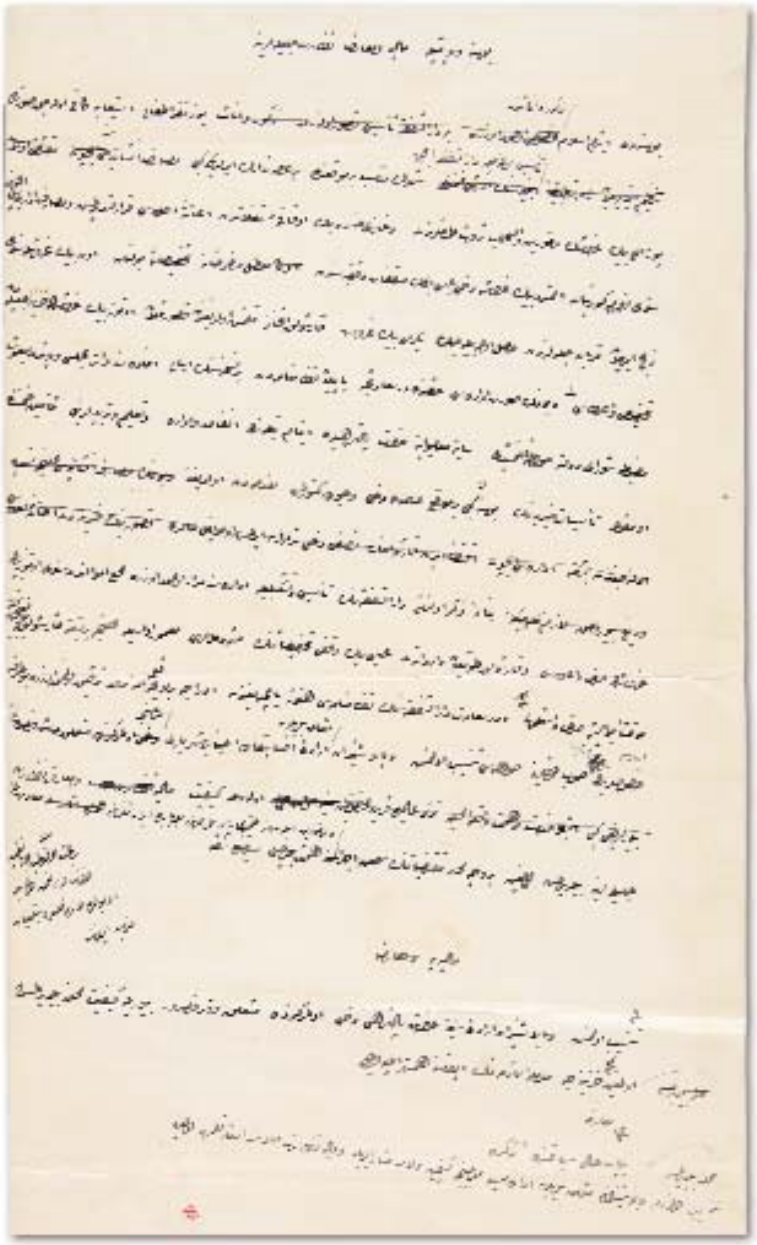

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 465

Bosna Vilâyeti'yle Maliye ve Maârif Nezâret-i Celîleleri'ne

Bosna'da eytâm-ı İslâm zükûr ve inâsından yüz nefer etfâli isti'âba kâfi olacak suretde te'sis olunacak dâruşşafaka için şehrin münasib bir mevkiinde bir arsa tedarik edildiği gibi masârıf-ı inşaiyesine muktezî yüz elli bin kuruşun memurîn ve ashâb-ı servet taraflarından ve Gazi Hüsrev Bey Evkâfı müstegallâtından iâneten i'tâsı kararlaşdırılmış masârıf-ı idaresi için senevî lüzum görünen altmış bin kuruş dahi İsa Bey'in musakkafât-ı vakfiyesinden mu'attal misafirhâne tahsisâtı bulunan on bin kuruşla senevî zebh edilen kurban cildlerinden hâsıl olabilecek yirmi bin kuruş karşılık ittihâz kılınmış olduğundan kusûr otuz bin kuruşun Hazine-i Celîle'den tahsis ve i'tâsı (1) ve bunun suret-i idaresi hakkında Dersaâdetçe yapılan nizâmnâmeden bir nushasının irsâli ifadesine dair meclis-i vilâyetden meb'ûs mazbata Şûrâ-yı Devlet'e havale kılınmışidi. Saye-i meâli-vâye-i hazret-i Padişahî'de eytâm-ı tebaanın infâk ve idare ve talim ve terbiyelerini te'min zımnında o makûle te'sisât-ı hayriyenin Bosna'da vücuda getirilmesi lâzımeden olduğuna binâen zikrolunan dâruşşafakanın te'sis ve teşkiliyle idaresine medâr olmak üzere mahalli emvâlinden senevî otuz bin kuruş sarf ve i'tâsı ve karşılık tutulan vâridâtdan İsa Bey Vakfı tahsisâtının meşrûtaları ma'mûr olmasıyla mahallince bir başka karşılık bulununcaya kadar muvakkaten bu işe sarf ve isti'mâli ve Dersaâdet dâruşşafakasının henüz yapılmadığından oraca bir lâyiha kaleme alınarak tedkik olunmak üzere bu tarafa irsâli hususlarının (12) savb-ı devletlerine havalesi tensîb olunmuş ve bi'l-istîzân müte'allik buyurulan irâde-i isabet-âde-i cenâb-ı Şehriyârî mûcebince keyfiyet Maliye ve Maârif Nezâret-i Celîlelerine bildirilmiş olmağın ber-vech-i muharrer muktezâsının icra ve memurîn ile sair hamiyet-kârâne taraflarına bu bâbda ibrâz kılınan muâvenete bâ'is-i mahzûziyet-i cihan-kıymet-i hazret-i veli-nimet olmasıyla o yolda lâzım gelenlere tebligât-ı münasibe ifasına himmet buyurulması siyâkında şukka.

Maliye'ye

(1) Tensîb olunmuş ve bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i Padişahî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurula. Keyfiyet mahalline bildirilmiş olmağın Hazinece muamele-i lâzımenin ifasına himmet eyleyeler deyu.

Maârif'e

(12) Tensîb olunarak bi'l-istîzân müte'allik buyurulan irâde-i seniyye mûcebince keyfiyet vilâyet-i müşârunileyhâya ve Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne iş'âr kılınmış olmağın mahalline bildirilmesi beyân-ı hâl siyâkında tezkire.

Fî 8 Z.sene [1]285 / [22 Mart 1869]

A. MKT. MHM, 439/82

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 466

129

BOSNA'DAKİ SABAH MEKTEBİ MUALLİMLİĞİNE TAYİN

Kolağası Arif Efendi'nin Bosna'daki Sabah mektebi muallimliğine 500 kuruş maaşla tayini

İMENOVANJE NASTAVNİKA U MEKTEBU SABAH U BOSNİ

Oficir Arif Efendi je imenovan za nastavnika mekteba Sabah sa mjesečnom plaćom od 500 groša

08/04/1869

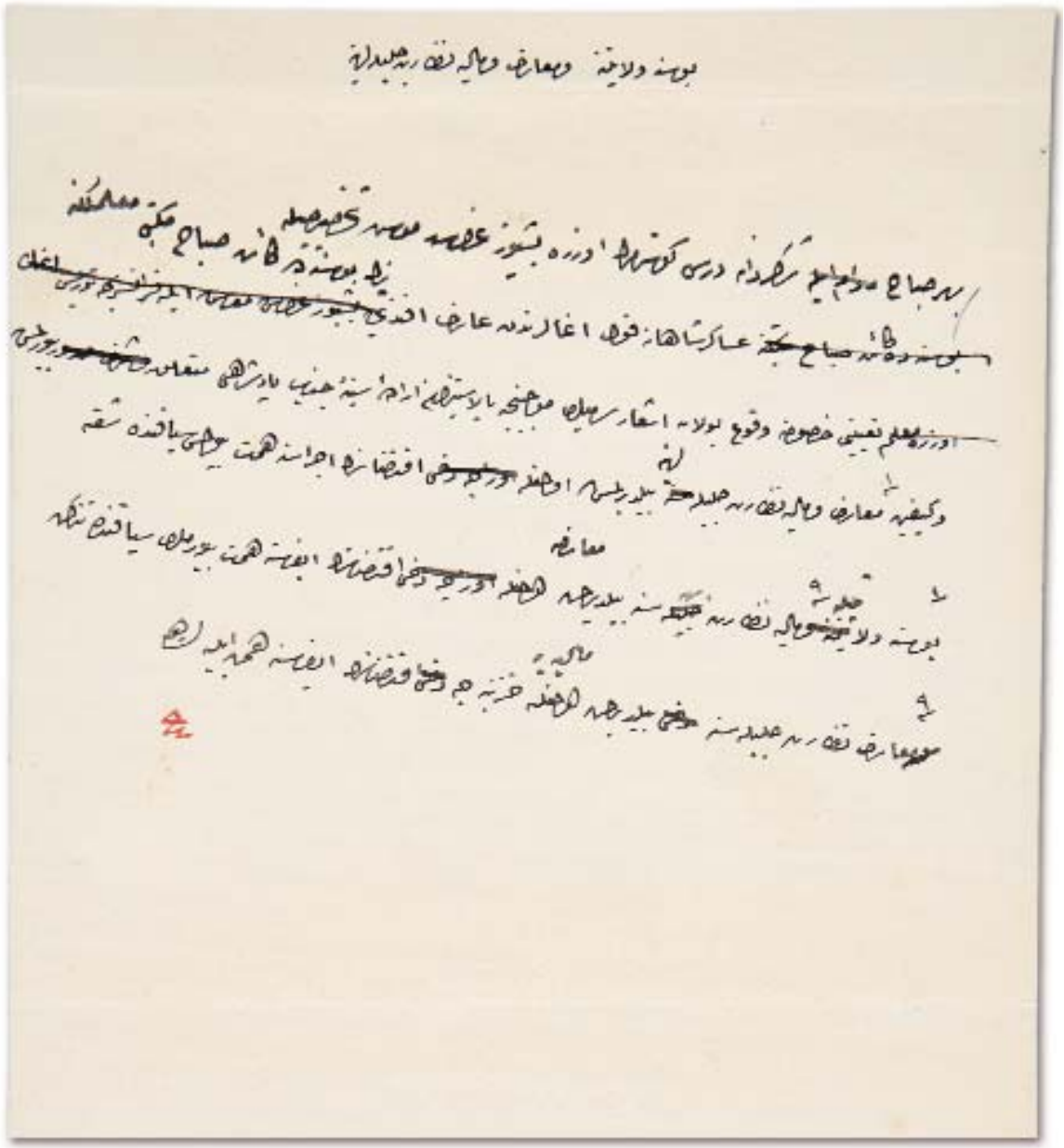

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 467

Bosna Vilâyeti'ne ve Maârif ve Maliye Nezâret-i Celîlelerine

Beher sabah şâkirdâna ders göstermek üzere beş yüz kuruş maaş tahsisiyle asâkir-i şahane kolağalarından Arif Efendi'nin Bosna'da kâin sabah mektebi muallimliğine tayini hususuna vuku bulan iş'âr-ı sâmîleri mûcebince bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik buyurulmuş ve keyfiyet (1) Maârif ve Maliye Nezâret-i Celîlelerine bildirilmiş olmakla iktizâsının icrasına himmet buyrulması siyâkında şukka

Maârif'e

(1) Bosna Vilâyeti'yle (9) Maliye Nezâret-i Behiyyesi'ne bildirilmiş olmakla iktizâsının ifasına himmet buyurmaları siyâkında tezkire.

Maliye'ye

(9) Maârif Nezâret-i Celîlesi'ne bildirilmiş olmakla Hazinece iktizâsının ifasına himmet eyleye deyu.

25 Z. 1285 / [8 Nisan 1869]

A. MKT. MHM, 441/35

Bosna Hersek'te Ali Bey Firdusa'nın cenaze merasimi...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 468

130

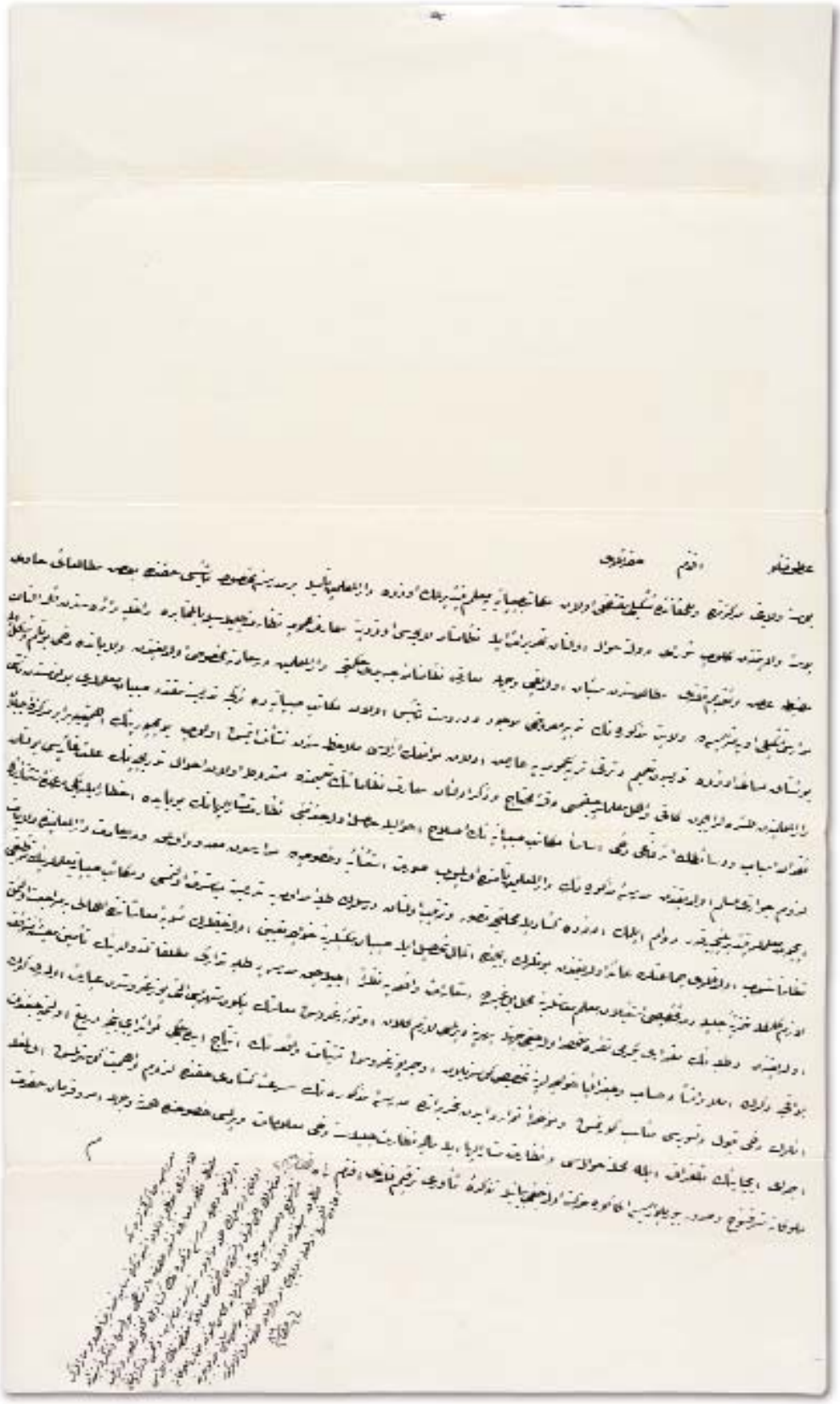

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 469

BOSNA'DA DARÜLMUALLİMÎN AÇILMASI

Bosna Vilayeti'nde açılması gereken Sıbyan mekteblerine öğretmen yetiştirmek üzere Darülmuallîmin açılmasının Türkçe öğretim yapabilecek öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlayacağı, bu okula alınacak 20 öğrenciye aylık 30'ar kuruş, İmla, İnşa, Hesab ve Coğrafya öğretmenlerine de 300'er kuruş maaş verilmesi

OTVARANJE DARULMUALLİMÎN U BOSNİ

Otvaranje Darulmuallimina za obrazovanje nastavnika koji su potrebni za sibjan mektebe u Bosanskom vilajetu obezbijediće obrazovanje nastavnika koji će moći držati nastavu na turskom jeziku. Svakom studentu dodijeliti po 30 groša mjesečno a nastavnicima geografije, matematike, pravopisa i kaligrafije po 300 groša

07/02/1870

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti merkezinde ve mülhakâtında teşkili muktezî olan mekâtib-i sıbyâniyeye muallim yetişdirilmek üzere dârülmuallimîn nâmıyla bir medrese-i mahsusa te'sisi hakkında bazı mütâlaâtı hâvî Bosna Vilâyeti'nden gelip Şûrâ-yı Devlet'e havale olunan tahrirât ile nizâmnâme lâyihası üzerine Maârif-i Umumiye Nezâret-i Celîlesi'yle bi'l-muhabere Dahiliye Dairesi'nden kaleme alınan mazbata arz u takdim kılındı. Mütâlaasından müstebân olduğu vechile Maârif Nizâmnâme-i Cedîdi hükmünce dârülmuallimîn Dersaâdet'e mahsus olduğundan vilâyâtda dahi bu nâm ve şekil ile medâris teşkili uyamaz ise de vilâyet-i mezkûrenin tedbir-i ma'rûzu mevcud ve derdest-i te'sis olan mekâtib-i sıbyâniyede Türkçe tedrisine muktedir sıbyân muallimleri bulunmamasından nâşi Boşnak lisanı üzere tedrisden ta'mîm ve terakkî-i terbiye-i umumiyeye ârız olan mevâni'in izâlesi mülâhazasından neş'et etmiş olup bu mecburiyetin ehemmiyetiyle beraber merkeze açılan dârülmuallimîn taşralar için kâfi ve ehil muallimler çıkması vakte muhtac ve zikrolunan maârif nizâmâtının ta'mîminde meşrût olan ahvâl-i tedrîciyenin illet-i gâiyesi bulunan fikdan-ı esbâb ve vesâitin indifâ'ı dahi esasen mekâtib-i sıbyâniyenin ıslâh-ı ahvâliyle hâsıl olacağına mebnî nezâret-i müşâruniley-hânın bu bâbda ihtar eylediği müsaade-i istisnâiyenin lüzum-ı cevâzı müsellem olduğundan medrese-i mezkûrenin dârülmuallimîn nâmında olmayıp suret-i istisnâiye ve hususiyede medârisden ma'dûd olmak ve Dersaâdet dârülmuallimînde vilâyât için muallimler yetişdirilinceye kadar devam eylemek üzere küşâdıyla mahallince tasavvur ve tertib olunan derslerin talebe-i müdavimeye tedrisine mübâşeret olunması ve mekâtib-i sıbyâniye muallimlerinin tavzîfi nizâmen mensub oldukları cemaatlere aid olduğundan bunların içinde ikmâl-i tahsil ile sıbyân mekteblerine hoca tayin olacakların tesviye-i maaşâtında ahaliye müracaat olunmak lâzım gelmek Hazine-i Celîle'den tahsisi istenilen muallim maaşlarına mahal yok ise de iş'ârât-ı vâkı'aya nazaran açılacak medreseye talebe tedariki mutlaka kendilerinin te'min-i maişete mütevakkıf olduğun-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 470

dan ve talebenin mikdarı yirmi nefere münhasır olacağı cihetle beherine verilmesi lâzım gelen otuz kuruş maaşın yekûn-i şehrîsi altı yüz kuruşdan ibaret olarak gerek bu akçe ve gerek imlâ ve inşa ve hesab ve coğrafya hocalarına tahsisi gösterilen üçer yüz kuruş teşebüsât-ı vâkı'anın intâc edeceği fevâid icabınca dirîğ olunamayacığından onların dahi kabul ve tesviyesi münasib görünmüş ve muahharan tevârüd eden tahrirâtda medrese-i mezkûrenin sürat-i küşâdı hakkında lüzum ve ehemmiyet gösterilmiş olmakla icra-yı icabının telgraf ile mahalline havalesi ve nezâret-i müşârunileyhâ ile Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne dahi malumat verilmesi hususunda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i mülûkâne şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 5 Za. sene [1]286 / [6 Şubat 1870]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hame-ârâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle mârru'z-zikr mazbata manzûr-ı maârif-nüşûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân olunduğu vechile medrese-i mezkûrenin küşâdıyla mahallince tasavvur ve tertib olunan derslerin taleb-i müdavimeye tedrisine mübâşeret olunması zikrolunan maaşların dahi kabul ve tesviyesi zımnında muamelât-ı mukteziyenin icrası şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u fermân-ı mehâsin-unvan-ı cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinden olarak mazbata-i merkûme yine savb-ı sâmî-i hidivîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Za. sene [12]86 / [7 Şubat 1870]

ŞD, 18/753

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 471

Saraybosna İslami İlimler Okulu

Tuzla şehrinde lise binası...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 472

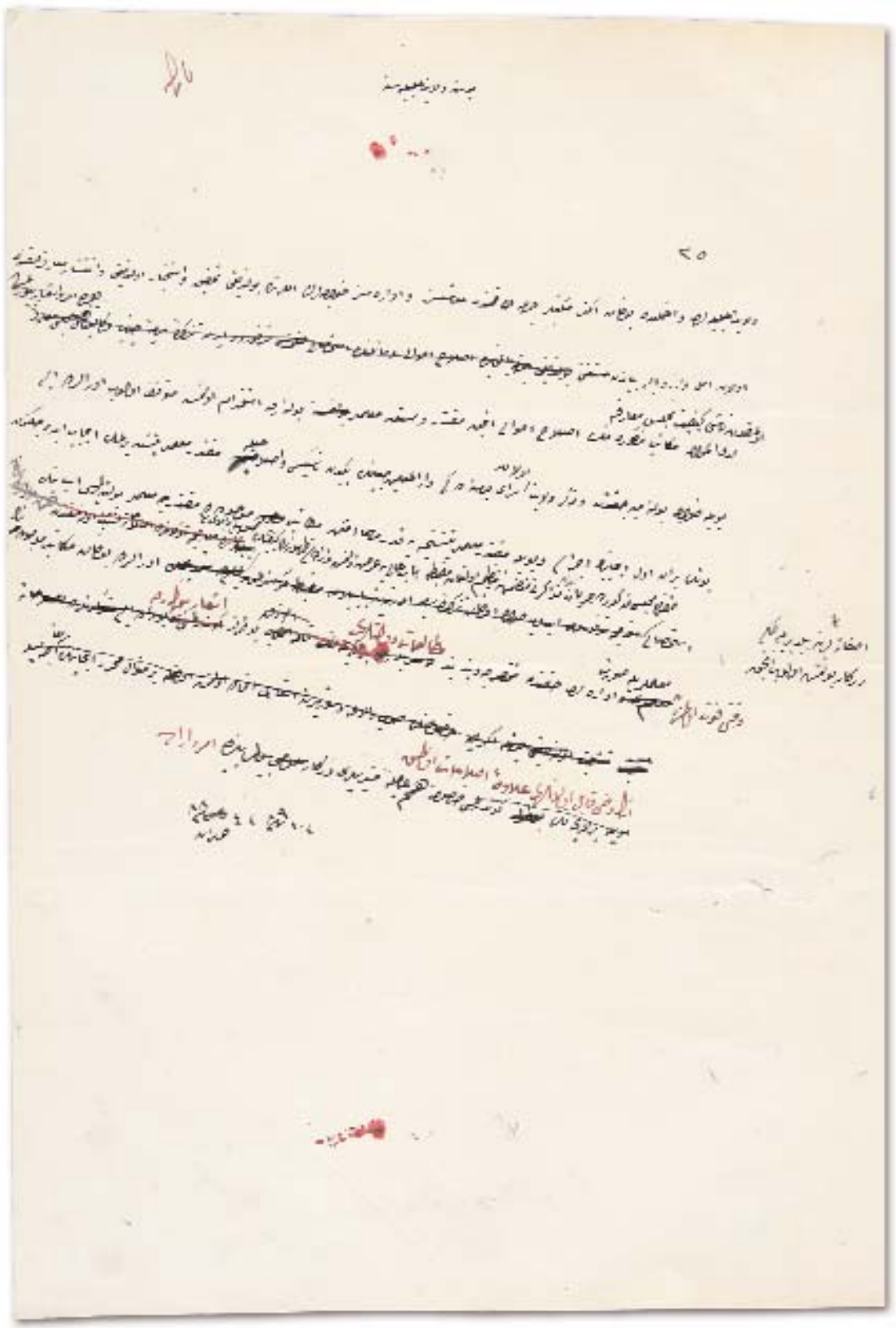

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:32 Page 473

SARAYBOSNA'DAKİ DARÜLMUALLİMÎNİN YENİDEN AÇILMASI

Bosna Vilayeti'nde bulunan okul öğretmenlerinin çoğunluğunun cahil olduğu ve ücretsiz hizmet verdiği, okulların durumunun düzeltilmesinin yetenekli öğretmenler bulunmasına bağlı olduğu, bunun için de Saraybosna'daki Darülmuallimînin yeniden açılması gerektiği

PONOVNO OTVARANJE DARULMUALLİMİNA U SARAJEVU

Ustanovljeno je da su većina nastavnika u školama po bosanskom vilajetu nepismeni i da drže nastavu besplatno, da je popravljanje stanje škola vezano za pronalaženjem sposobnih nastavnika te da je za sve ovo potrebno ponovno otvaranje Darulmuallimina u Sarajevu

17/06/1872

Bosna Vilâyet-i Celîlesi'ne

Vilâyet-i celîleleri dahilinde bulunan ekser mektebler cehele takımından maaşsız ve idaresiz hocaların ellerinde bulunduğu tahkik ve istihbâr olunduğu ve intişâr-ı maârif hakkında olan emel ve arzu ise beyândan müstağnî olmakdan nâşi keyfiyet meclis-i maârife lede'l-havale mekâtib-i mezkûrenin ıslâh-ı ahvâli ancak muktedir ve müsta'id muallimler bulunarak istihdam olunmasına mütevakkıf olup oralarda ise böyle hoca bulunamayacağından ve merkez-i vilâyet olan Saraybosna'da ki dârülmuallimîn-i sıbyânın yeniden te'sis ve ıslâhıyla muktedir muallimler yetişdirilmek icab edeceğinden bunun bir an evvel icabının icrası ve böyle muktedir muallimler yetişinceye kadar mehmâ-emken mekâtib-i mevcude de muktedirce muallimler bulundurulması esbâbının istihsâli hakkında meclis-i mezkûrde cereyân eden müzakerâtı mutazammın tanzim olunan mazbata Bâbıâli'ye arz olunmuş ve irâdesi zuhurunda keyfiyet savb-ı vâlâ-yı âsafânelerine bildirildiği derkâr bulunmuş olup ancak oralarda bulunan mekâtib-i mevcudenin vakti fevt olmazdan muallimleriyle suret-i idareleri hakkında muhtasarca ve bend bend mütâlaât-ı devletleri bu tarafa iş'âr buyurularak onun dahi kâbil olanları ilâve-i ıslâhât olması hususuna himem-i âliye-i müşîrileri derkâr buyurulması bâbında emr u irâde.

Fî 10 R. sene [12]89 - Fî 4 Haziran sene [12]88 / [17 Haziran 1872]

MF. MKT, 1/108

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 474

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 475

VİSOKA RÜŞDİYE MEKTEBİNE MUALLİM TAYİNİ

Visoka Kasabası'nda halk tarafından inşa ettirilen Rüşdiye mektebi muallimliğine Abdullah Efendi'nin aylık 315 kuruş maaş ile muallim-i sani olarak atandığı ve okuldaki hizmetli görevi ile diğer masraflar olarak senelik 500 kuruşun ödenmesi

İMENOVANJE NASTAVNİKA U RUŠDİJİ U VİSOKOM

İmenovanje Abdullah Efendije za nastavnika u ruždiji u Visokom koju je narod izgradio, sa mjesečnom plaćom od 315 groša kao nastavnik drugog reda i obezbjeđivanje ostalih troškova ukupno 500 groša godišnje

24/03/1873

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Visoka Kasabası'nda cânib-i ahaliden inşa olunan rüşdiye mektebi muallim-i sânîliğine tarih-i istihdamından itibaren yüzde beşden gayrı şehrî üç yüz on beş kuruş maaş ile Abdullah Efendi'nin tayini ve bevvâb maaşı olarak seksen ve masârıf-ı müteferrika olmak üzere senevî beş yüz kuruş tahsisi birle bunların mukaddemâ Maârif büdcesine zam edilen yüz elli bin kuruşdan tesviyesi hakkında Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden kaleme alınan mazbata leffen arz u takdim kılınmış ve suret-i iş'âr müstenid-i usul ve emsâl bulunmuş olmakla muvâfık-ı emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî buyurulduğu hâlde mûcebince ifa-yı muktezâsına ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 23 Muharrem sene [12]90 / [23 Mart 1873]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle mazbata-i ma'rûza meşmûl-nigâh-ı şevket-iktinâh-ı cenâb-ı Padişahî buyurulmuş ve ber-mûceb-i istîzân mûmâileyhin ol mikdar maaş ile muallim-i sânîliğe tayin ve bevvâb maaşının ve masârıf-ı müteferrikanın dahi o suretle tahsis ve tesviye edilmesi şeref-sudûr ve sünûh buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Şehinşâhî mantûk-ı celîlinden olarak mazbata-i mezkûre yine savb-ı âlî-i hidivîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Muharrem sene [12]90 / [24 Mart 1873]

İ. ŞD, 26/1205

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 476

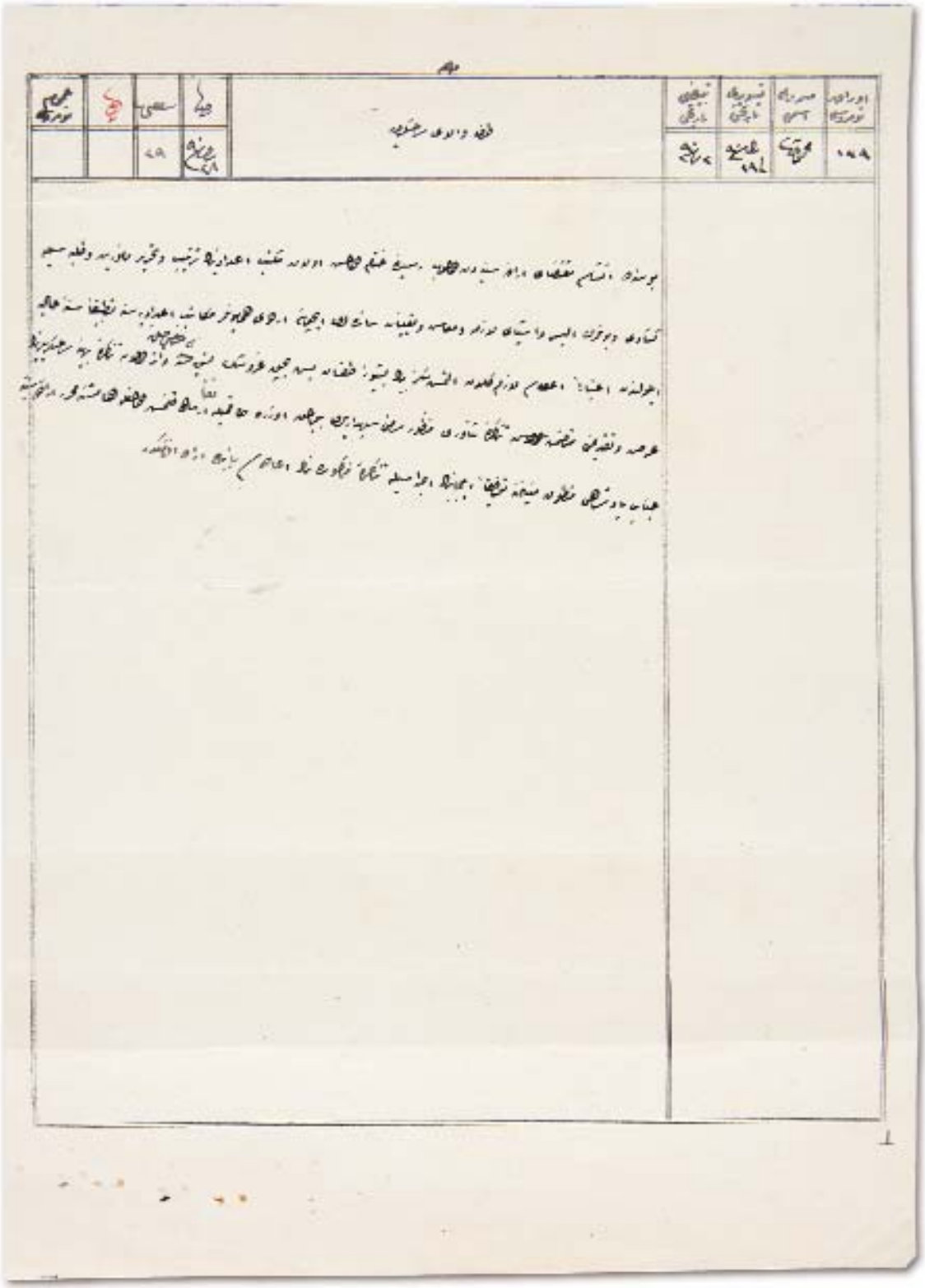

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 477

BOSNA İDADÎ MEKTEBİ MEMUR VE ÖĞRENCİLERİNİN MASRAFLARI

Bosna'da yapılan mekteb-i idadinin memur ve öğrencilerin maaş elbise ve sair masraflarının hazineden karşılanması

TROŠKOVİ SLUŽBENİKA İ UČENİKA SREDNJE ŠKOLE U BOSNİ

Troškove za odijela i ostali troškovi službenika i učenika srednje škole koja je izgradena u Bosni obezbijediće državna blagajna
27/05/1873

Taraf-ı Vâlâ-yı Seraskerî'ye

Bosna'da inşası muktezâ-yı irâde-i seniyyeden olup resîde-i hitâm olmuş olan mekteb-i idâdînin tertib ve tahrîr memurîn ve talebesiyle küşâdı ve bunların elbise ve eşya-yı lâzıme ve maaş ve tayinât-ı saireleri için ordu-yı hümâyûnlar mekâtib-i i'dâdîyesine tatbikan sene-i hâliye Eylül'ünden itibaren i'tâsı lâzım gelen altmış sekiz bin beş yüz doksan beş buçuk kuruşun tesviyesi hususlarına dair olan tezkire-i behiyye-i Seraskerîlerinin arz u takdimini mutazammın tezkire-i senâverî manzûr-ı sâmî-i sipehdârîleri buyurulmak üzere takımıyla leffen irsâl kılınmış olmakla hâmişine muharrer irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî maztûk-ı münîfine tevfîkan icabının icrasıyla tezkire-i mezkûrenin iadesi bâbında irâde efendimindir.

Fî 29 Ra. sene [12]90 / [27 Mayıs 1873]

**

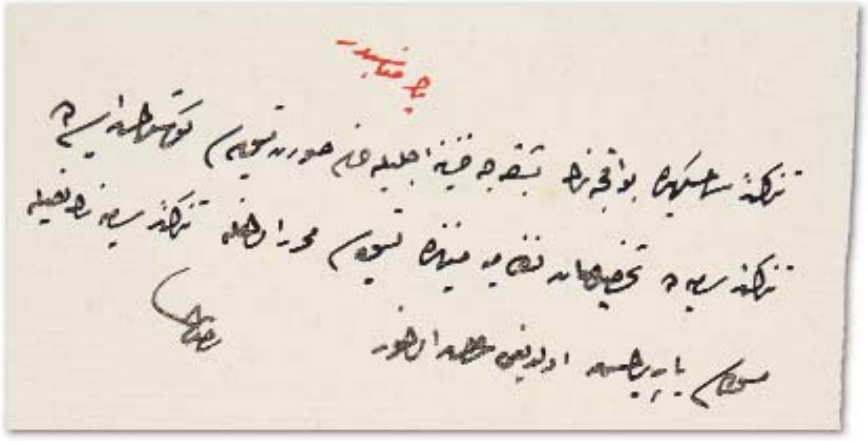

Pek münasibdir

Tezkire-i Seraskerî'de bu akçenin başkaca Hazine-i Celîle'den suret-i tesviyesi gösterilmiş tezkire-i sâmiyede tahsisât-ı nizâmiye miyânında tesviyesi muharrer olmakla tezkire-i sâmiyenin leffiyle müsveddesi yapdırılmış olduğu arz olunur.

Rıza

A. MKT. MHM, 455/56

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 478

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 479

VAKIF
VAKUF

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 480

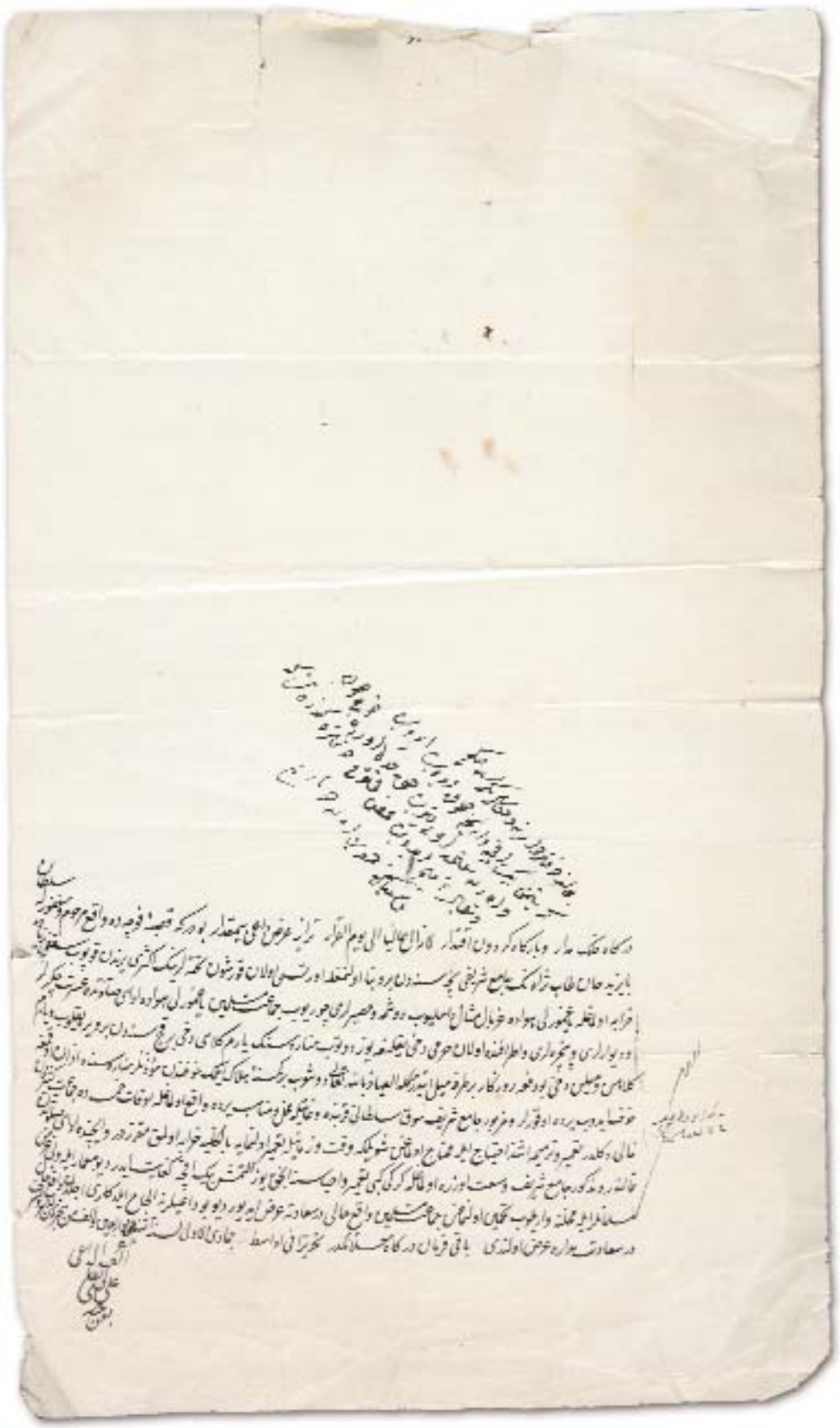

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 481

FOÇA SULTAN BEYAZIT HAN CAMİİ'NİN TAMİRİ

Foça Kasabası'ndaki Sultan Beyazıt Han Camii'nin harap olan çatı ve duvarları ile müezzinlerin ezan okumak için çıkmaya korktukları minaresinin tamiri talebi

RESTAURACİJA DŽAMİJE SULTAN BEJAZIT HAN U FOČİ

Zahtjev da se restaurira krov, zidovi i munara Sultan Bejazit Han džamije u Foči na koju se mujezini plaše da se popnu
24/12/-02/01/1633

Bosna Defterdarı'na ve Beylerbeyisi'ne hüküm ki

Yetmiş bin akçe varınca sarf edip ve üzerine mu'temed adem koşup hak [ve] adl üzere harc [u] sarf ve tamir [u] termîm edip mümzâ [vü] mahtûm defterin gönderesin ki hesabınıza mahsûb oluna deyu yazıla.

Dergah-ı felek-medâr ve bârgâh-ı gerdûn-iktidar-ı lâ-zâle âliyen ilâ yevmi'l-karar türâbına arz-ı dâ'î-i bî-mikdar budur ki

Kasaba-i Foça'da vâki merhum ve mağfûrunleh Sultan Bayezid Han tâbe serâhunun cami-i şerifi nice seneden beri bina olunmakla örtüsü olan kurşun tahtalarının ekserî yerinden kopup sakfı ziyade harâbe olmakla yağmurlu havada gırbal misal damlayıp döşeme ve hasırları çürüyüp cemaat-i müslimîn yağmurlu havada eda-yı salâtda usret çekerler ve duvarları ve pencereleri ve etrafında olan haremi dahi yıkılmağa yüz tutup minaresinin yarım külahı dahi birkaç seneden beri yere yıkılıp ve yarım külahın ve milin dahi bu defa rüzgâr bir tarafa meyl etdirmekle el-iyâzu billahi Teâlâ düşüp bir kimesneyi helâk eylemek havfından müezzinler minaresinde ezan okumağa havf edip yerde okurlar ve mezbûr cami-i şerif sûk-ı sultanî kurbunda ve gayetle mahall ve münasib yerde vâki olmakla evkât-ı hamsede cemaat-i kesîreden hâlî değildir. Tamir ve termîme eşedd-i ihtiyac ile muhtac olmağın şöyleki vakt ü zamanıyla tamir olunmaya bi'l-külliye harâbe olmak mukarrerdir ve içinde eda-yı salâtdan kalınır ve mezkûr cami-i şerif vüs'at üzere olmakla gereği gibi tamir ve ihyâsına ancak yüz altmış bin akçe kifayet eder deyu mimar ile ve bî-garaz müslümanlar ile mahalline varılıp tahmin olunmağın cemaat-i Müslimîn vâki hâli Dersaâdet'e arz ediver deyu bu dâ'îlerine ilhâh eyledikleri ecilden vâki-i hâl Dersaâdet-medâra arz olundu. Bâki fermân dergah-ı muallânındır.

Tahrîren fî evâsıt-ı Cumâdelûlâ li-sene isneteyn ve erba'în ve elf min hicreti men lehü'l-izz ve'ş-şeref / [24 Aralık-2 Ocak 1633]

El-abdu'd-dâ'î
Ali
el-Kadı be-Foça

C. EV, 162/8098

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 482

135

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 483

SENİÇE PALANKASI'NA BAĞLI DUGAPOLAN KULESİ'NDE CAMİ YAPILMASI

Seniçe Palankası'na bağlı Dugapolan Kulesi'nde cami bulunmaması ve mahallin Yenipazar'a 8 ve Seniçe'ye 4 saat uzaklıkta olmasından, burada görev yapan 94 askerin (azebân) Cuma ve bayram namazlarını kılamadıkları, ölülerini imamsız toprağa verdikleri ve çocuklarının ilim öğrenmekten mahrum kaldıklarından, talepleri üzerine masrafları Üsküp Sancağı Mutasarrıfı Siyavuş Paşa tarafından karşılanmak üzere kulede bir cami yapılması

İZGRADNJA DŽAMİJE U DUGAPOLAN KULİ KOD SJENİCE

Pošto nema džamije u Dugapolan Kuli kod Sjenice a udaljena je od Novog pazara 8 i Sjenice 4 sata hoda, 94 vojnika koji se tu nalaze ne mogu klanjati džumu i bajram namaze, mrtvi se ukopavaju bez imama, djeca ne mogu pohađati vjeronauku pa na zahtjev stanovnika ovog mjesta mutesarrif Skopskog sandžaka Sijavuš paša će izgraditi džamiju na svoj trošak

02/03/1699

Dergâh-ı felek-medâr ve bârgâh-ı gerdûn-iktidar turâbına arz-ı bende-i bî-mikdar budur ki

Yenipazar Kazası'nda müceddeden bina olunan Seniçe Palankası'na tâbi Dugapolan kule azebân cemaatinden doksan dört nefer fukaraları olup kulede olan cemaatimizde cami-i şerif olmamakla Seniçe Palankası dört saat ba'îde ve Yenipazar dahi sekiz saat ba'ide olmakla Cuma namazı sevâbından ve bayram namazı sevâbından mahrum kalıyoruz ve uşaklarımız ilim öğrenmekden mahrum kalalar ve bi-emri'llâhi Teâlâ meyyitimiz vâki olduğu zamanda imamsız hâkka komak ne müşkildir merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki bir cami-i şerif bina olunmak için taraf-ı mîrîden yüz kuruş ihsân buyurulmak bâbında Seniçe Muhâfızı Siyavuş Paşa'ya hitâben emr-i şerif rica olunur der-i devlet-medâra arz olundu bâki fermân sultanımındır.

Murad
Kule Ağası

İzzetlü defterdâr efendi lüzumu var mıdır arz eyleyesiz deyu buyuruldu.
Telhîsi mûcebince hüküm buyuruldu.

Arz-ı bende-i bî-mikdar oldur ki

Palanka-i mezbûrede bir cami binası için taraf-ı mîrîden yüz elli kuruş ihsân olunmak ricasına neferât ağaları arz eder hâlâ ol havalide olan İstareflak reâyâların iskâna ve kule-i mezbûrenin nizâmına tayin olunan Üsküb Sancağı Mutasarrıfı Siyavuş Paşa kulları mukaddemâ dahi palanka-i mezbûru binaya memur olmuşdu. Zikrolunan cami-i şerifi dahi gönderüp ve kendi malından yapdırıp itmâm eylemek üzere emr-i şerif tahrîri bâbında fermân-ı âlîleri buyurulur ise fermân devletli ve saadetli sultanım hazretlerinindir.

Ber-mûceb-i defter-i Hazine-i Âmire
An-cemaat-i azebân-ı Kule-i Dugapolan tâbi-i kaza-i Seniçe
94 neferen, 844 yevm
Vech-i meşrûh üzere kule-i mezbûrenin doksan dört neferi ve sekiz yüz kırk dört akçe yevmiyyelerin olduğu mastûr u mukayyeddir fermân devletli sultanım hazretlerinindir.

Fî 29 Ş. Sene 1110 / [2 Mart 1699]

C. AS, 37139

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 484

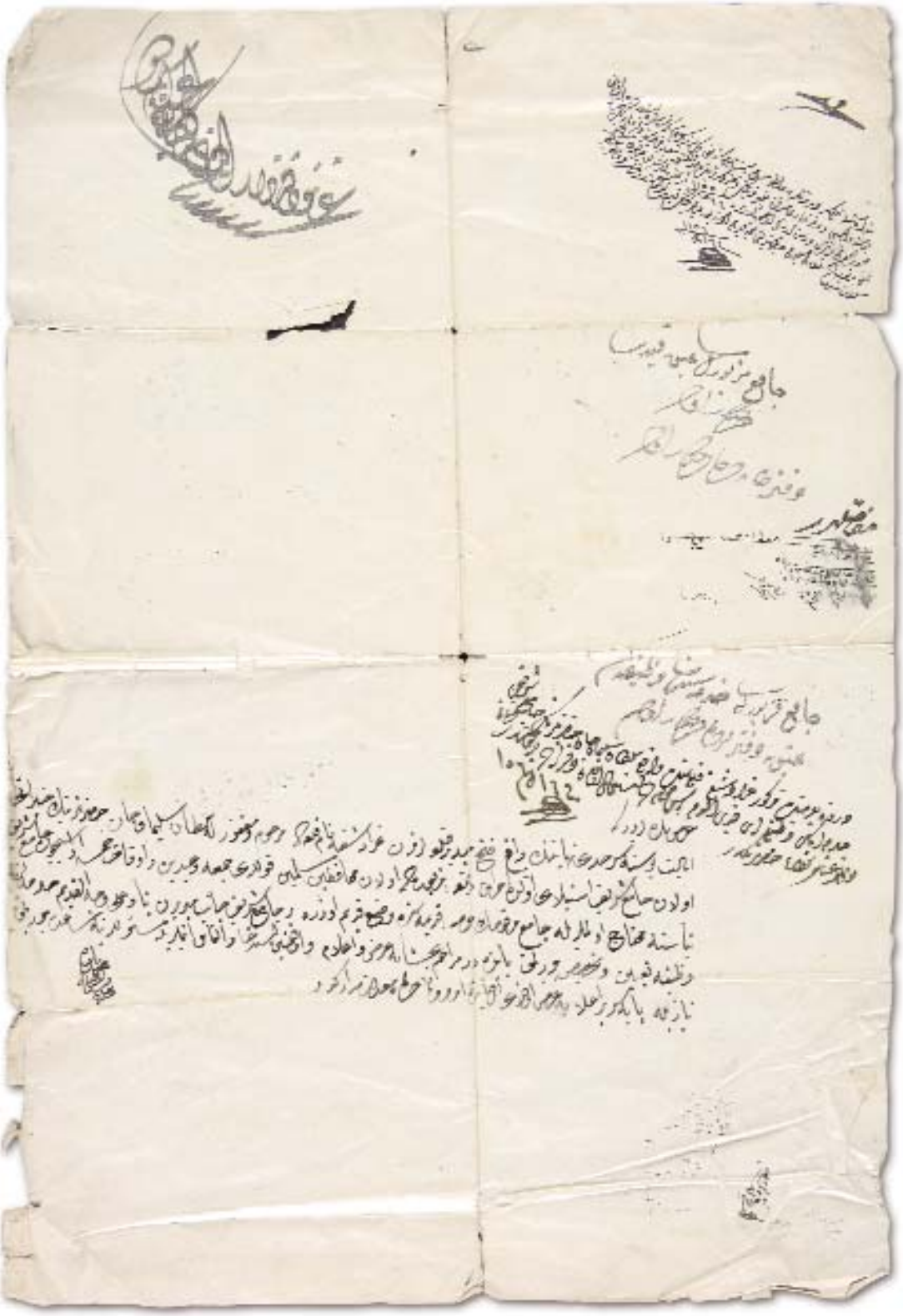

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 485

SULTAN SÜLEYMAN HAN VAKFI'NA AİT GRADİŞKA KALESİ'NDE YANAN CAMİNİN YERİNE YENİSİNİN İNŞASI

Bosna'daki Gradişka Kalesi'nde bulunup düşman istilasında yanmış olan Sultan Süleyman Han Vakfı'na ait caminin arsası üzerinde masrafları hazineden karşılanmak üzere yeni bir cami inşası için gerekli ön çalışmaların yapılması

PONOVNA İZGRADNJA İZGORJELE DŽAMİJE KOJA JE PRİPADALA VAKUFU SULTAN SULEYMAN HANA U TVRĐAVİ GRADİŠKA

Odraditi potrebne pripreme za ponovnu izgradnju džamije vakufa sultan Sulejman hana koja je izgorjela nakon neprijateljskog napada na tvrđavu Gradiška u Bosni

13/12/1743

Arz-ı bendeleridir ki

Eyalet-i Bosna serhadleri nihayetinde vâki feth-i cedîd kalelerinden Gradişka nâm kalede merhum ve mağfûrunleh Sultan Süleyman Han hazretlerinin hayrâtı olan cami-i şerif istila-yı evvelde ihrâk ve kale-i mezbûrede olan muhafizîn-i müslimîn kulları Cuma ve îdeyn ve evkât-ı hamse edası için cami-i şerif binasına muhtac olmalarıyla cami-i merkûmun arsa-i kadimesinde vaz'-ı kadim üzere bir cami-i şerif cânib-i mîrîden bina ve ala-vechi'l-kadim hademelerine vazife tayin ve tahsis buyurulmak bâbındadır. Merâhim-bahşâya arz u ilâm olunmağın istid'â ve iltimâs etmeleriyle müstevlilerine müsaade buyurulmak niyazıyla pâye-i serîr-i a'lâya arz olundu. Ol bâbda emr u fermân dergah-ı ma'delet medârındır.

Mehmed
Vali-i Bosna hâliyâ

Gradişka kalesi derûnunda vâki Hüseyin Paşa Cami-i Şerifi bin yüz yirmi sekiz senesinde istilada harâb olmakla Bosna valisi ve defterdarı ma'rifetiyle tamir ve tekmîl ve hademesi tertib ve ba'de'l-keşf masârıfı Bosna defterdarının hesabına mahsûb için defterin Dersaâdet'e irsâl olunmak üzere fî 8 Z. sene 1155 tarihinde emr-i şerif verildiği mukayyeddir. Kale-i mezbûrede Sultan Süleyman Cami-i Şerifi tamiri için emr-i şerif verildiğinin kaydı bulunmamışdır. Fermân devletli inâyetli Sultanım hazretlerinindir.

Fî 16 C. 1156 / [7 Ağustos 1743]

Cami-i mezbûrun atîk kaydı derkenar ola.

Defterhâne'den derkenar ola.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 486

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 487

Mufassaldır.

Nahiye-i Lefçe der-livâ-i Bosna

Nefs-i kale-i Gradişka tâbi-i Lefçe

Mahalle-i cami-i şerif-i merhûm ve mağfûrunleh Sultan Süleyman Han tâbe serâhû

Hatib 1 nefer, İmam 1 nefer, Müezzin 1 nefer

Maa neferân-ı sair

aded

Cami-i mezbûrun hademesinin vazifesi atîk defterlerden derkenar ola

Derûn-ı arzda mezkûr Gradişka Kalesi'nde vâki Sultan Süleyman Han hazretlerinin cami-i şerifi hademelerinin vazifeleri kaydı el-yevm Başmuhasebe'de isti'mâl olunan defterlerde bulunmamışdır. Fermân devletli inâyetli sultanım hazretlerinindir.

Fî 16 L. sene [1]156 / [3 Aralık 1743]

Telhîsi mûcebince hüküm buyuruldu.

**

Arz-ı bendeleri budur ki

Eyalet-i Bosna serhadleri nihayetinde vâki feth-i cedîd olan kalelerden Gradişka kalesi derûnunda merhum ve mağfûrunleh Sultan Süleyman Han tâbe serâhu hazretlerinin âsâr-ı hayriyelerinden olan cami-i şerif istila-yı evvelde muhterik olup el-yevm kale-i mezbûre muhafazasında olan ehl-i İslâmın ikamet-i salât-ı mefrûza ve Cuma ve îdeyn için cami-i şerife ihtiyacları olmakla cami-i merkûmun arsası üzerine cânib-i mîrîden müceddeden bir cami-i şerif bina ve kadimî üzere hademe ve vezâifi tertib ve tayin olunmak için hâlâ Bosna valisi vezirim saadetli Mehmed Paşa hazretleri arz birle cami-i mezkûrun ne mikdar masârıf ile vücuda geleceği malum olmadığından beher hâl ibtidâ-i emirde keşf ve tahmin ve defter olunmağa muhtac idüğü malum-ı devletleri buyuruldukda vezir-i müşârunileyh ma'rifetiyle keşf ve ne mikdar masârıf ile bina ve tekmîl olacağı defter etdirilip memhûr ve mümzâ defteri Dersaâdet'e irsâl olunmak üzere emr-i şerif tahriri bâbında emr u fermân devletli saadetli Sultanım hazretlerinindir.

Fî 26 L. sene [1]156 / [13 Aralık 1743]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 488

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 489

BOSNA'DA GAZİ HÜSREV BEY VAKFI KÖYLERİNDEN ADTOLUKA CEMAATİ MENSUPLARININ ŞİKAYETLERİ

Vergilerini düzenli bir şekilde ödemekte olmalarına rağmen mültezimlerinin öşür toplama mevsimini hayli geçirdikten sonra gelerek kendilerinden iki kat vergi talep ettiğine dair Bosna'da Gazi Hüsrev Bey Vakfı köylerinden Adtoluka cemaati mensuplarının şikayetleri / Konunun kanuna göre halledilmesi hususunda Padişah emri

ŽALBE DŽEMATA U SELU ADTOLUKA KOJE PRİPADA GAZİ HUSREVGOVOM VAKUFU U BOSNİ

İ pored redovnog plaćanja poreza, stanovnici sela Adtoluka koje pripada Gazi Husrevbegovom vakufu tuže se kako mullezimi dolaze dosta kasno poslije roka sakupljanja desetine i traže dva puta veći porez. Naredba sultana da se problem riješi onako kako zakon nalaže

11/05/1761

Devletli inâyetli merhametli Sultanım hazretleri sağ olsun

Bu kulları Gazi Hüsrev Bey Vakfı kurâlarından Bosna Sancağı'nda Yayçe Kazası'na tâbi Adtoluka cemaati olup defter-i hakanîde vakf-ı mezbûra öşür hâsıl kaydolunup ziraatlarımız ile hâsıl eylediğimiz terekelerimizden kanun ve defter mûcebince öşr ve rüsûmlarımızı vakf-ı mezbûr tarafından mültezimimiz olanlara eda edip bir türlü kusurumuz olmayıp dahl olunmak icab etmez iken mültezimlerimiz olan (...) nâm kimesne ta'şir vaktinde gelmeyip sonra gelip öşrünü al dediğimizde almayıp iki kat bahâ ile üzerlerimize bırakıp cebren tahsil ve ta'addî perakende ve perişan olmamıza bâ'is ve bâdî olmalarıyla merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki Defterhâne-i Âmire'den derkenar-ı malum-ı devletleri buyuruldukda mültezim-i mezbûrların hilâf-ı şer' ve kanun ta'addîleri men' ü def' olunmak bâbında Bosna valisine ve Yayçe ve (...) Kazalarına hitaben emr-i şerif rica olunur. Bâki emr u fermân devletli Sultanım hazretlerinindir.

Bendegân-ı Cemaat-i mezbûr

Defter-i Hakanî derkenarında mastûr karye zabıtı karye-i mezbûre toprağından ziraat ü hirâset edenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinin harman zamanında aynı öşürlerin alıp ve öşürlerin aldıkdan sonra cebren reayânın üzerlerine bırakıp akçesin alırım deyu ta'addî etmemek üzere tenbih olunmak için kanun üzere emr-i şerif yazıla gelmişdir. Fermân devletli Sultanımındır.

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 490

Defterhânesi görüle, mufassalda

Nahiye-i Yayçe der-livâ-i Bosna

Vakf-ı imaret-i merhum Hüsrev Bey Adtoluka Çiftliği ma'rûf ... imaret-i mezbûreye

Vakf olan kurâ ve mahallâtda vâki olan yâve ve kaçkın ve beytü'l-mâl ve mâl-i gâib ve mâl-ı mefkûd ve resm-i cürm ü cinayet ve resm-i ağnam ve gallât ve sair bâd-ı hevâ ve tayyârât ve bâki müteferrikân ve müte'allikât kâffe-i mahsûlât-ı şer'iye ve âmme-i aidât-ı terakkiyesi ile bi-cümleti'l-vücûh ve mecmû'u'l-cihât serbestiyet memnû'u'l-kalem ve maktû'u'l-kadem saadetli Padişahımız mûmâileyhe temlik edip mülknâme-i hümâyûn sadaka edip müşârunileyh nefs-i Saray'da bina eylediği imaret-i medrese ve hangâh ve kendi türbesine vakf edip bi'l-fiil vakf üzere tasarruf olunmağın vech-i meşrûh üzere defter-i vakfa kayd olundu. Sınırı hududnâme-i hümâyûndan mastûrdur deyu defter-i atîkde mukayyed bulunmağın ber-karar-ı sâbık defter-i cedîde kayd olundu.

Karye-i ... tâbi-i Yayçe

Neferen 26 adet

Hâsıl-ı gayr-ı ez resm-i flori

Resm	gendüm	mahlut	öşr-i Bostan
442	15 keyl 330 kuruş	35 keyl 455 kuruş	ve kiyah 110

yekün ma'a ... 1.769

ma'a kurâ ve mahallât-ı saire ... an mufasssal

Fî 6 L. sene [1]174 / [11 Mayıs 1761]

C. EV, 391/19833

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 491

VAKIF MÜTEVVELLİSİ TARAFINDAN AZLOLUNAN SARAYBOSNA'DAKİ FATİH SULTAN MEHMET HAN CAMİİ KAYYIMININ GÖREVİNE İADESİ

Saraybosna'daki Fatih Sultan Mehmed Han Camii'nin kayyım ve ferraşlık vazifelerini yerine getirirken vakıf mütevellisi tarafından vazifesini terk edip başka memlekete gittiği gerekçesiyle azlolunup yerine Hacı Mustafa Halife'nin getirildiği Mehmet Halife bin Salih'in görevine iadesi

VRAĆANJE NA DUŽNOST KAJJİMA (ČİSTAĆA) FATİH SULTAN MEHMET HAN DŽAMİJE U SARAJEVU KOJİ JE RAZRİJEŠEN TE DUŽNOSTİ OD STRANE VİJEĆA VAKUFA (MUTEVELİJE)

Pod izgovorom da je napustio dužnost i otišao na drugu stranu kajjim džamije Fatih Sultan Mehmed han u Sarajevu pa je na njegovom mjestu imenovan Hadži Mustafa halifa, vraćen je na dužnost Mehmed halifa sin Saliha
23/08/1765

TUĞRA
[III.Mustafa]

Nişân-ı şerif-i âlîşân-ı sâmî-mekan-ı sultan ve tuğra-yı garrâ-yı cihan-sitân-ı hakanî nuffize bi'l-avni'r-rabbanî hükmü oldur ki

Erbâb-ı istihkâkdan işbu râfi-i tevkî'-i refî'ü'ş-şân-ı hakanî Mehmed zîde salâhuhû Divan-ı Hümâyûnuma arzuhâl edip Saraybosna'nın kantar resmi mukataası malından almak üzere yevmî beş sağ akçe vazife ile Nefs-i Saraybosna'da vâki Ebu'l-feth Sultan Mehmed Han Cami-i Şerifi'nde kayyım ve yine yevmi beş sağ akçe ile ferraşlık cihetlerine ceddi Süleyman Efendi mahlûlünden babası Salih mutasarrıf iken fevt oldukda mahlûlünden kendiye tevcîh ve hizmetinde kusuru yoğiken vakf-ı mezbûr mütevellisi Hasan hilâf-ı inhâ ref'inden Hacı Mustafa nâm kimesneye arz ve bir takrîb berât etdirip ecdâdı nân parasından ve medâr-ı maaşı olan cihetden mahrum etmekle ciheteyn-i mezbûreteyn ref'inden kemâ-fi'l-evvel ibkâ olunmak bâbında istid'â-yı inâyet etmekle sâdır olan fermân-ı âlîşânıma imtisâlen ciheteyn-i mezbûreteynin sıhhat ve hakikati Saraybosna ahalisinden Âsitâne-i Aliyye'de mevcud ve mahfil-i şer'iyâta hâzırûn olan Rumeli kuzâtından Novabırda Kazası'na müftü el-Hac Ali Efendi ibn-i Kasım ve Mehmed Bey Cami-i Şerifi İmamı Muhammed Efendi ibn-i Ahmed ve mülâzımînden Molla Muhammed bin Mustafa Bey ve Tâcir Molla Salih bin Sâdık ve Muhammed Halife bin İbrahim ve Hüseyin Beşe ibn-i Nurullah ve İbrahim bin Ali ve Abdullah bin Salih ve Mustafa bin Osman nâm bî-garaz müslimînden tefahhus olundukda onlar dahi fi'l-hakîka zikirleri mürûr eden kayyımlık ve ferraşlık cihetlerine mezbûr Mehmed Halife zîde salâhuhûnun büyük babası Süleyman Efendi hayatında berâtıyla mutasarrıf-ı vakt oldukda sulbı oğlu Salih Halife kezâlik berâtıyla mutasarrıf iken bin yüz yetmiş dört se-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 492

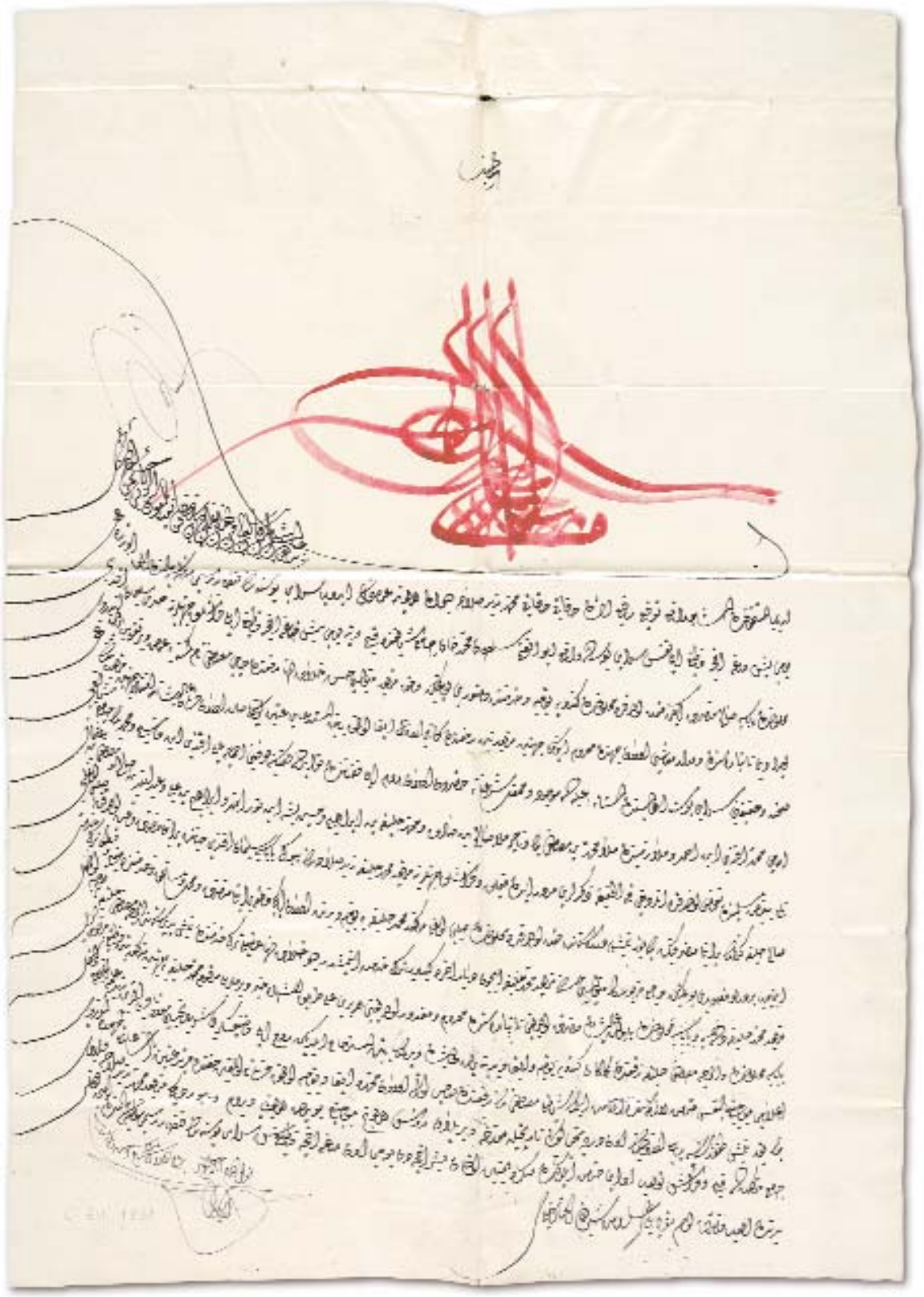

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 493

nesinde fevt oldukda mahlûlünden sulbı oğlu mezkûr Mehmed Halife'ye tevcîh ve yedinde olan iki kıt'a berâtıyla mutasarrıf ve mahal ve müstahık ve hizmetinde mukim ve kat'â terk-i hizmet etmeyip bir türlü kusuru yoğiken cami-i mezbûrun mütevellisi Hasan'ın mezbûr Mehmed Halife için diyar-ı âhara gidip terk-i hizmet etmişdir deyu hilâf-ı inhâ arzıyla terk-i hizmetinden yetmiş yedi senesinde el-Hac Mustafa Halife'ye tevcîh olunmakla mezbûr Mehmed Halife dedesi ve babası mahlûlünden bâ-berât-ı âlîşân mutasarrıf olduğu nân parasından mahrum ve mağdur olduğunu her biri alâ tarîki'ş-şehade haber vermeleriyle merkûm Mehmed Halife'ye ciheteyn-i mezkûreteyn vazife-i merkûmeleriyle babası mahlûlünden ve el-Hac Mustafa Halife ref'inden kemâ-kân kendiye tevcîh ve ibkâ ve yedine berât-ı âlîşân verilmek bâbında istirhâm eylediğin Rumeli Kadıaskeri Şeriatçısı Mevlana Veliyyüddin zîde ilmuhû ilâm etmekle ilâmı mûce-bince bi'n-nefs hizmet-i lâzımesinde ikamet eylemek şartıyla Mustafa'nın ref'inden sahibi evvel olan Mehmed'e ibkâ ve tevcîh olunmak fermânım olmağın hakında mezîd-i inâyet-i Padişahanem zuhura getirip bin yüz yetmiş dokuz senesi Rebîülevvel'inin on dördüncü günü tarihiyle müverrah verilen ruus-ı hümâyûnum mûcebince bu berât-ı hümâyûnu verdim ve buyurdum ki mezbûr Mehmed zîde salâhuhû varıp cami-i mezkûrede kayyım ve ferrâş olup eda-yı hizmet eyledikden sonra tayin olunan beşer akçeden yevmî on sağ akçe vazifesin Saraybosna'nın kantar resmi mukataası malın-dan emin olanlar yedinden alıp mutasarrıf ola şöyle bileler alâmet-i şerife itimad kılalar.

Tahrîren fi'l-yevmi't-tâsi' aşer Rebîülevvel sene tis'a ve seb'în ve mi'e ve elf / [23 Ağustos 1765]

Be-makamı İstanbul el-Mahrûse

C. EV, 37/1831

Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Camii ve saat kulesi

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 494

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 495

TEŞNE'DEKİ FERHAT BEY VAKFI'NA AİT CAMİNİN HARAP OLMASINA SEBEP OLANLARIN ÖNLENMESİ

Bosna'ya bağlı Teşne Kasabası'ndaki Ferhat Bey Vakfı'na ait caminin harap olmasına sebep olan ve Yabanice, Cağlış ve Kosva köylerini zorla zabteden Maglay kaptanı ile Maglaylı Mustafa Efendi'nin men'ine dair Bosna valisine yazılan Padişah emri

SPREČAVANJE ONIH KOJI SU BILI RAZLOG RUŠENJA DŽAMIJE FERHAD BEGOVOG VAKUFA U TEŠNJU

Naredba sultana bosanskom veziru da spriječi maglajski kapetan i Mustafa efendija iz Maglaja koji su silom zauzeli sela Jabanici, Čaglič i Kosva te uništili džamiju Ferhadbogova vakufa u Tešnju
23/02/1815

Arzı mûcebince vâlisine hitâben hüküm buyuruldu.

Fî 13 Ra. sene [1]230 [23 Şubat 1815]

Devletli inâyetli merhametli efendim Sultanım hazretleri sağ olsun

Arzuhâl-i kullarıdır ki

Bosna'da Teşne Kasabası'nda mütevellisi olduğum Ferhad Bey nâm sahibü'l-hayrın bina eylediği cami-i şerifi vakfı olmak üzere Yabaniçe ve Cağlış ve Kosva nâm karyeleri Maglay kapudanı ile Maglay sâkinlerinden Mustafa Efendi nâm kimesneler on altı seneden beri fuzulî tegallüben zabt ve cânib-i vakfa habbe-i vâhide vermediklerinden cami-i mezkûr harâb u yebâb olduğunu ve kurâ-i mezkûrlardan keff-i yed eylemelerini kendilere ifade olundukda mukayyed olmayıp cami-i mezkûrun hedmine bâ'is ve ibtâl ve vakf-ı dâ'îyesinde olmalarıyla merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki merkûmlar ile mahallinde şer'le murâfa'a ve bî-vech-i şer'i fuzulî zabteyledikleri kurâlardan keff-i yed için mübaşir ma'rifetiyle Bosna valisine ve hâkimine hitaben bir kıt'a emr-i âlî ısdâr ve yedime i'tâ olunmak bâbında emr u fermân devletli inâyetli merhametli efendim Sultanım hazretlerinindir.

Fî 13 Ra. sene [1]230 [23 Şubat 1815]

Abdi Bey
Mütevellî-i Vakf-ı Mezbur

C. EV, 22116

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 496

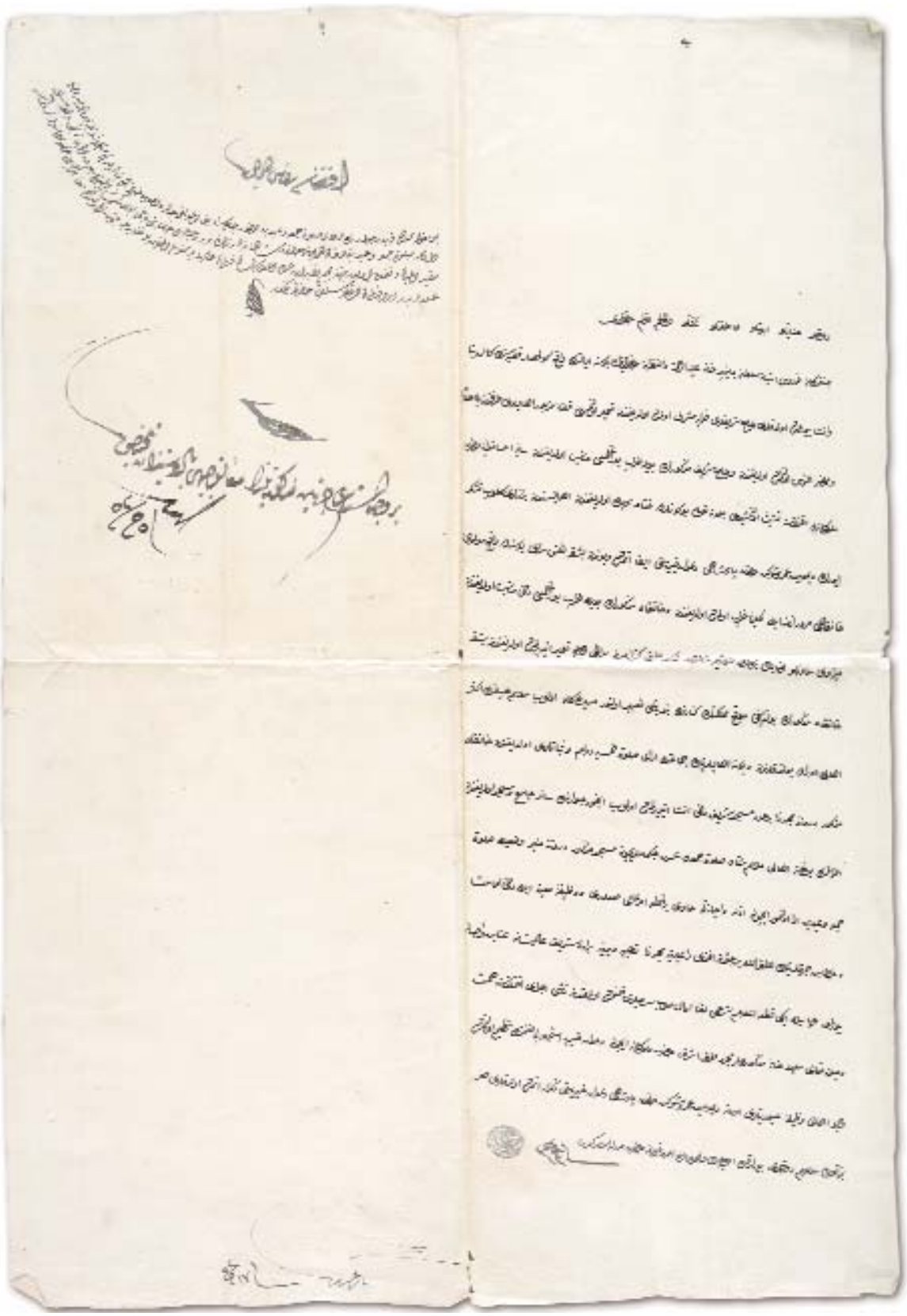

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 497

GÖLHİSAR SULTAN BAYEZİD HAN VAKFI'NA AİT CAMİ İLE SARAYBOSNA MEVLEVİ TEKKESİ'NİN TAMİRİ

Bosna'ya bağlı Gölhisar Kasabası'nda olup harap olan Sultan Beyazıt Han Vakfı'na ait cami ile Saraybosna merkezindeki Mevlevi tekkesinin tamir edildiği ve tekke içerisinde yapılan mescitte Cuma ve bayram namazları kılınmasına izin verildiği

RESTAURACIJA DŽAMIJE VAKUFA SULTAN BAJEZİD HAN U GOLHİSARU İ MEVLEVİJSKE TEKİJE U SARAJEVU

Restaurirani su džamija vakufa sultan Bajezid han u Golhisaru u Bosni koja je bila u ruševnom stanju i mevlevijska tekija u centru Sarajeva i data je dozvola da se može klanjati džuma i bajram namaz u mesdždidu koji je napravljen unutar tekije

17/09/1836

Devletli inâyetli übbehetli âtıfetli re'fetli veliyyü'n-ni'am efendim hazretleri

Cennet-mekan firdevs-i âşiyan Sultan Bayezıd Han aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufran hazretlerinin Bosna Eyaleti'nde vâki Gölhisar Kasabası'nda kâin bina ve inşa buyurmuş oldukları cami-i şerifleri harâba müşrif olmuş olduğundan tamir olunması kaza-i mezbûr ahalileri tarafından bâ-ilâm ve muhzır iltimâs olunmuş olduğundan ve cami-i şerif-i mezkûrun böyle harâb bırakılması münasib olmadığından saye-i ihsân-vâye-i hazret-i mülûkânede iktizâsına teşebbüs olunmuş idi. Bi-avnihî Teâlâ bu günlerde hitâma resîde olduğundan ahalisinden birazları gelip teşekkür ederek deymûmiyet-i ömr ü şevket-i hazret-i Padişahî da'avât-ı hayriyesini ifa etmiş ve bundan başka Nefs-i Saraybosna'da vâki mevlevi hangâhı mürûr-ı zaman ile külliyen harâb olmuş olduğundan ve hangâh-ı mezkûrun böyle harâb bırakılması dahi münasib olmadığından Miralay saadetli Rıza Bey bendeleri nezâretiyle hangâh-ı mezkûr taraf-ı kemterânemden lâyıkı vechile tamir etdirilmiş olduğundan başka hangâh-ı mezkûrun bulunduğu mevki'-i memleketin kenarında Bendbaşı tabir olunur mesiregâh olup mevsim-i sayfda ekser ahali orada ve Bosna ahalilerinin cemaatle eda-yı salât-ı hamseye devam ve sebatları olduğundan hangâh-ı mezkûr derûnuna müceddeden bir aded mescid-i şerif dahi inşa etdirilmiş olup ancak civarında sair cami ve mescid olmadığından o tarafda bulunan ahali mevsim-i şitâda salât-ı Cuma'da usret çekmemeleri için mescid-i mezkûr derûnuna minber vaz'ıyla salât-ı Cuma ve îdeyn eda olunmak için izin ve icazeti hâvî bir kıt'a emr-i âlî sudûru ve vazife-i muayyene ile dahi imamet ve hitabet cihetlerinin Lütfullah Bin Osman Efendi dâ'îlerine müceddeden tevcîh ve yedine berât-ı şerif-i âlîşân inâyet ve ihsân buyurulmak ricasıyla iki kıt'a ilâm-ı şer'î leffen irsâl-i savb-ı sâmîleri kılınmış olmakdan nâşi icra-yı iktizâsına himmet ve bi-avnihî Teâlâ ma'bedhâne-i mezkûreler mücerred taraf-ı eşref-i hazret-i mülûkâne için da'avât-ı hayriye isticlâbı zım-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 498

nında tanzim olunmuş ve cümle ahali vazife-i ubudiyetleri olan deymûmiyet-i ömr ü şevket-i hazret-i Padişahî da'avât-ı hayriyesini tekrar etmiş oldukları bi-mennihî Teâlâ malum-ı devletleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Ca. sene [1]252 / [26 Ağustos 1836]

Mehmed Vecihi

**

Bu makûle mahallin kurb ve civarında emr-i salât-ı Cuma ve îdeyn olunur cami-i şerif olmadığı hâlde ashâb-ı hayrâtın bina eylediği mescid-i şerife müceddeden minber vaz' ve ikame-i salât-ı Cuma ve îdeyn izn-i hümâyûn-ı hazret-i şahane erzânî ve ber-vech-i hasbî hitabeti dahi bazı kesâna tevcîhi mesbûk olup ancak vakfiyesi mukayyed olmayan vakfdan imâmet cihetine meceddeden berât-ı âlî i'tâsı nişân-ı fermân-ı âlî-leriyle memnû' olmağın bu takdirce ciheteyn-i mezkûreteynin ma'an tevcîhi hususu menût-ı irâde-i âliyeleridir. Emr u fermân devletli Sultanım hazretlerinindir.

(İmza)

Ber-vech-i istid'â ciheteyn-i mezkûreteynin ma'an tevcîhi bi'l-istîzân telhis buyuruldu.

Fî 5 C. sene [12]52 / [17 Eylül 1836]

C. EV, 7161

Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Camii'nin iç görünümü...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 499

GAZİ HÜSREV BEY EVKAFI HAYRATINDAN KADİRÎ TEKKESİ'NİN ŞEYHİ MUSTAFA EFENDİ'NİN, MAAŞININ ÖDENMESİ

Saraybosna'daki Gazi Hüsrev Bey Evkafı hayratından olan Kadiri Tekkesi Şeyhi Mustafa Efendi'nin, maaşının ödenmesine dair makbuz ile Evkaf Müdürüne olan yazının Belgradlı sarrafın eline geçmediği ve şeyh efendi de birikmiş parasını sarraftan peşin olarak aldığından borcuna faiz işlediği ve düştüğü kötü durumun düzeltilmesi için yazdığı dilekçe üzerine maaşının geciktirilmeden verilmesi emri

ISPLATA PLAĆE MUSTAFA EFENDIJI, ŠEJH KADIRIJSKE TEKIJE KOJA JE DIO HAJRATA GAZI HUSREVEGOVOG VAKUFA

Fakturu što nalaže isplatu plate Mustafi efendiji, šejha kadirijske tekije u Sarajevu koja je dio hajrata Gazi Husrevbegova vakufa u Sarajevu i dopis za direktora vakufa nije dobio sarraf (mjenjač novca) iz Beograda i pošto je šejh efendija unaprijed uzeo plaću na njegov dug je uračunjena i kamata koja predstavlja teret šejhu. Kako bi se njegovo stanje poboljšalo i na osnovu njegovog zahtjeva naređeno je da mu se plata isplaćuje bez zakašnjenja

23/11/1857

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn mülhakâtından Saraybosna'da vâki Gazi Hüsrev Bey'in vakfı hayrâtından olup meşihatı bâ-berât-ı âlî uhde-i dâ'iyânemde bulunan hangâhın imar ve inşasıyla vazife-i dâ'îyânemin suret-i tesviye ve ifasına dair Bosna valisi devletli paşa hazretlerine hitaben nezâret-i müşârunileyhâdan tastîr ve bu kere takdim-i nazargâh-ı hakâyık-ı iktinâh-ı seniyye-i âsafâneleri kılınan tahrirâtın hulâsa-i meâlinden keyfiyet muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı Sadâret-penâhîleri buyurulacağı vechile hangâh-ı mezkûrun uhde-i dâ'îyâneme tarih-i tevcîhinden beri ve işlemiş olan güzeşte vazife-i dâ'îyânemin mahallinde vakf-ı mezbûr hasılâtından tesviye ve ifa olunmak üzere lâzım gelen bir kıt'a sened-i makbuz ile Evkâf Müdürü'ne olan tahrirât nezâret-i müşârunileyhâ Bosna'ya bi'l-irsâl meblağ-ı vazife-i mezbûre Bosna'da bulunan Belgradlı Sarraf Hoca Elkallay bazargâna i'tâsı her ne kadar mütevellî tarafından iş'âr kılınmış ise de müdir-i mûmâileyh Bosna'da bulunmadığından vali-i müşârunileyhe olan tahrirât-ı mezkûre dahi irsâl olunmadığı bahane ittihâzıyla meblağ vazife-i mezbûre bazargân-ı merkûme i'tâ olunmamış ve dâ'îleri buraca poliçe suretiyle meblağ-ı mezbûru sarraf-dan ahz etmiş oluğumdan bu vechile te'hirinde faiz işlemekde olmasıyla dâ'îlerine gadr-ı küllî bulunmuş olmakla lutfen ve merhameten meblağ-ı vazife-i mezbûrenin mütevellî-i mûmâileyh tarafından bilâ-tevfîk postaya teslimen dâ'îlerine bu tarafa irsâli hususunu âmir vali-i müşârunileyh hazretlerine hitaben bir kıt'a emirnâme-i mahsusa-i vekâlet-penâhîlerinin inâyet ve ihsânıyla tahrirât-ı mezkûrenin dahi leffen tesyîriyle oraca ba'de'l-kırâet vali-i müşârunileyh tarafından tahrirât-ı mezkûrenin bâlâsına buyu-ruldu keşidesiyle mahdûmum Salih Efendi dâ'îlerine i'tâ buyurulması hususlarının emr

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:33 Page 500

u fermân-ı seniyye-i dâverîleri şeref-müte'allik buyurulmak niyazı bâbında ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Ed-dâ'î
eş-Şeyh Mustafa
be-tarîku'l-Kadiri an-Saraybosna

**

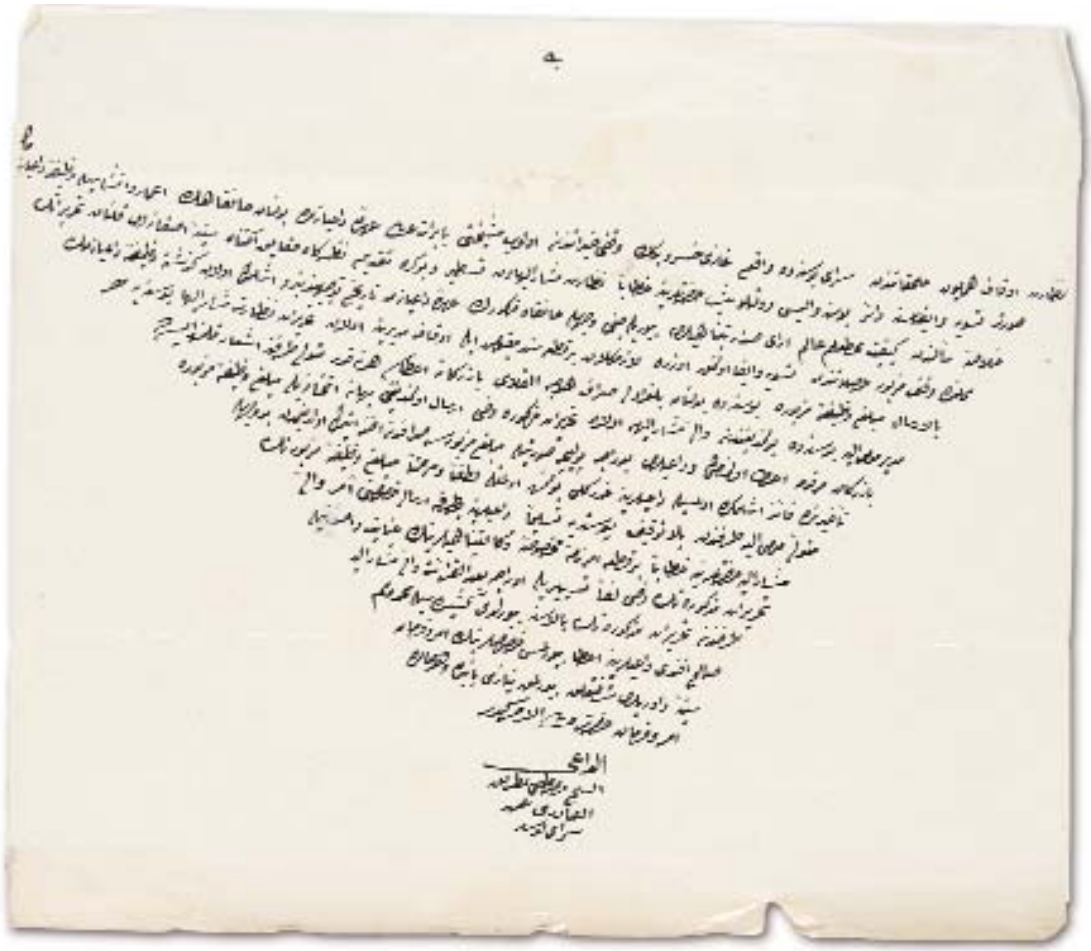

Bosna Valisi Hazretleri'ne

Şeyh Mustafa Efendi'nin Saraybosna'da vâki post-nişîni bulunduğu tekkeden şehriye muhasas olan vazifesinin mâh be-mâh tarafına i'tâsı hakkında Evkâf-ı Hümâyûn nâzırı devletli paşa hazretleri tarafından tahrirât tastîr ve tesyîr olunmuş olmakla vâkıf-ı mûmâileyh şâyân-ı hürmet ve riâyet zevâtdan bulunmuş olmakla vazife-i mezkûrenin bilâ-te'hir mâh be-mâh i'tâ etdirilmesi esbâbının istihsâli hususuna himmet buyurmaları siyâkında şukka.

Vali-i Müşârunileyh Hazretleri'ne

Şeyh Mustafa Efendi'nin Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan Bosna'da kâin Gazi Hüsrev Bey'in vakfı hayrâtından olup meşihatı bâ-berât-ı âlî uhdesinde bulunan hangâhın uhdesine tevcîhi tarihinden beri işlemiş olan güzeşte vazifesinin

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 501

Bosna'da bulunan Belgradlı Sarraf Hoca Elkallay bazargâna i'tâsını mütevellî tarafına iş'âr eylemiş ise de henüz i'tâ olunamamış olduğundan ve kendisi meblağ-ı mezbûru sarraf-ı merkûmdan ahz etmiş olduğu cihetle meblağ-ı mezkûrun sarraf-ı merkûma adem-i i'tâsı tarafına gadri mûcib idüğü beyânıyla vazife-i müterâkime-i mezkûrenin bilâ-tevfîk postaya teslimen tarafına irsâli hususu şeyh-i mûmâileyh tarafında istid'â olunmuş şâyân-ı hürmet ve riâyet zevâtdan bulunmuş olmakla şer'-i şerif ve meclis-i ma'rifetde bi'r-rü'ye tebeyyün edecek akçesinin bi't-tahsil posta ile bu tarafa irsâli hususuna himmet buyurmaları siyâkında şukka.

Fî 5 R. sene [1]274 / [23 Kasım 1857]

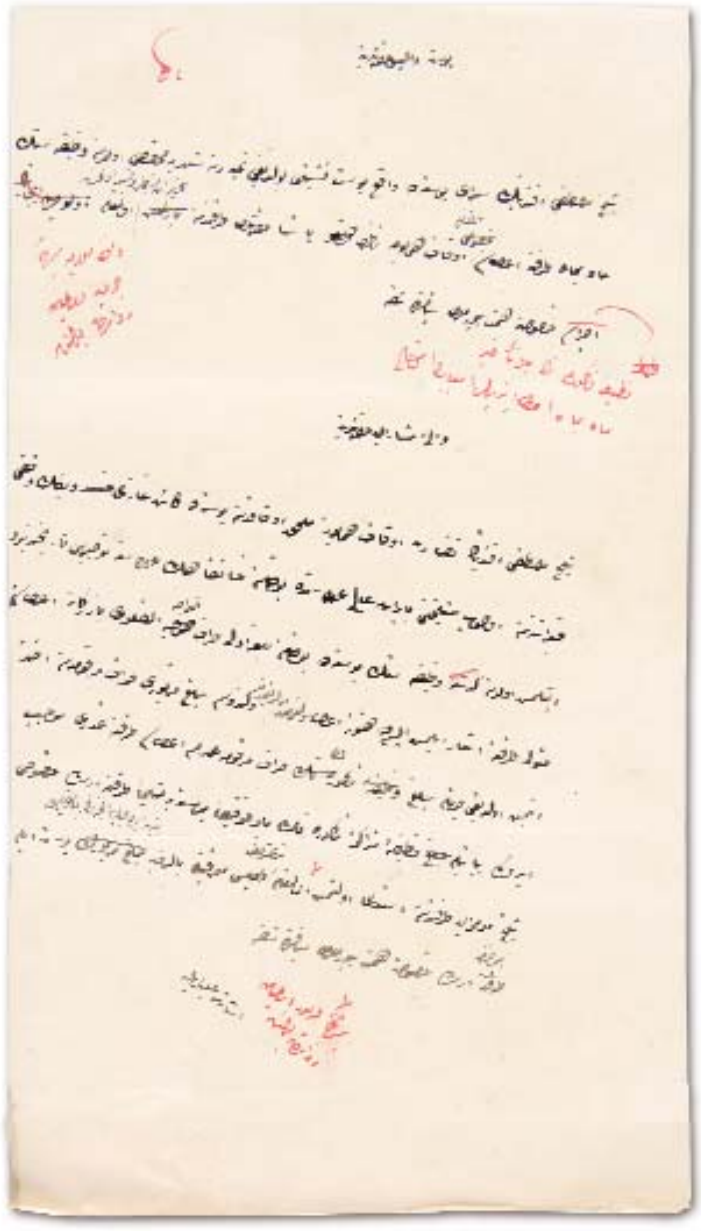

A. MKT. UM, 298/38

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 502

142

SENİÇE'DEKİ İNŞA EDİLECEK CAMİ MASRAFININ HAZİNEDEN KARŞILANMASI

Seniçe Kasabası'nda ahali tarafından ihtiyaç duyulan yeni bir caminin yapılmasına izin verilip inşa masrafı olan 69 147 kuruşun hazineden karşılanması

TROŠKOVİ ZA İZGRADNJU DŽAMİJE U SJENİCİ ĆE SNOSİTİ DRŽAVNA BLAGAJNA

Dozvola za izgradnju nove džamije koja je potrebna narodu u Sjenici i odluka da troškove za njenu izgradnju od 69 147 groša snosi državna blagajna

10/05/1869

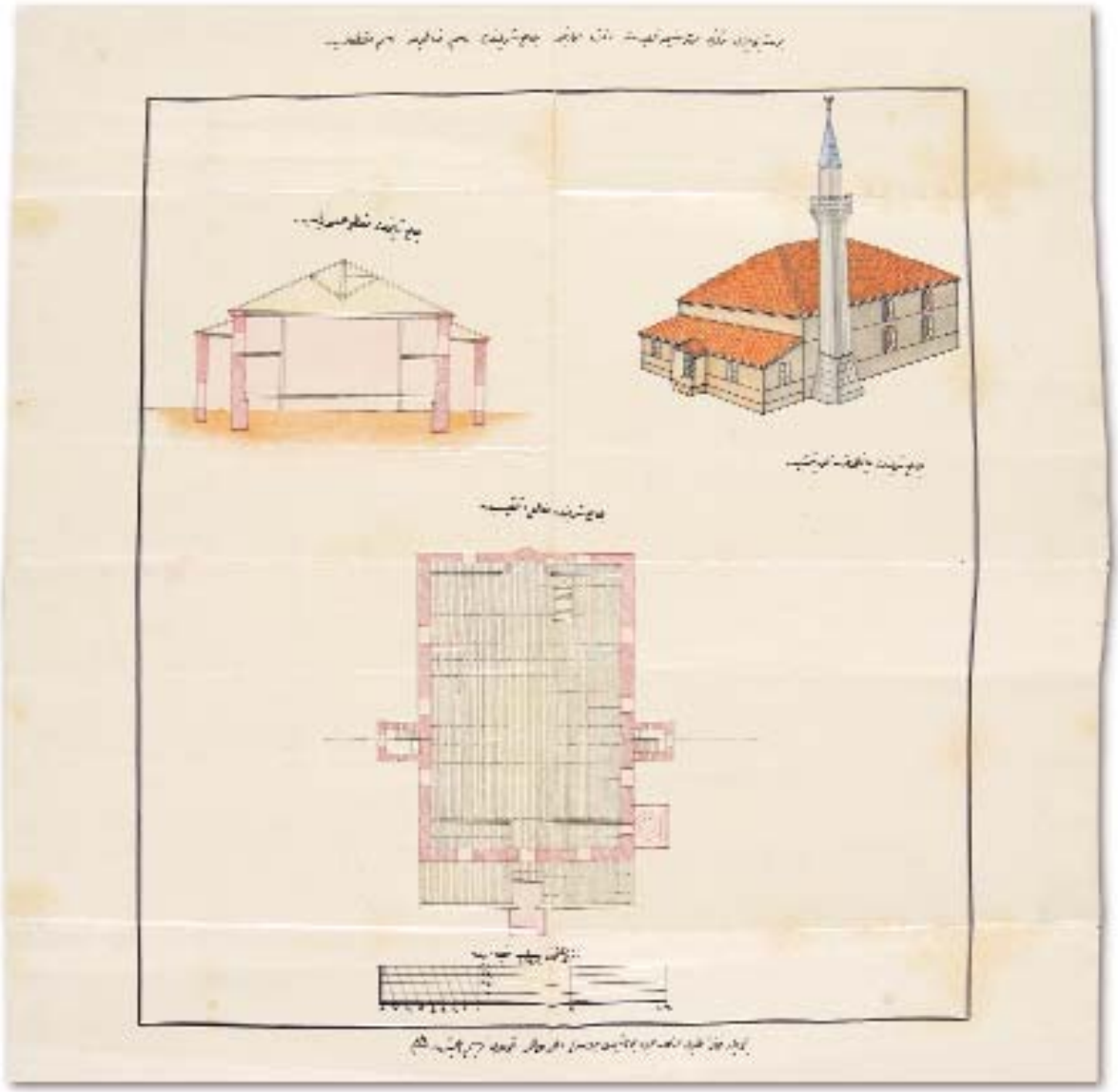

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 503

Meclis-i İdare-i
Liva-i Yenipazar

Mehd-i ulya-yı saltanat-ı veli-nimet-i bî-minnetimiz devletli izzetli Sultan aliyyetü'ş-şân efendimiz hazretlerinin âsâr-ı hayriyet-disâr-ı ismet-penâhîlerinden ma'dûd olmak üzere Seniçe Kasabası'nda müceddeden bina ve ihyâsı muktezâ-yı irâde-i seniyyeden bulunan cami-i şerifin keşfi erkân-ı harb yüzbaşılarından fütüvvetli Ahmed Tahir Efendi ma'rifetiyle lede'l-icra rayic-i mahalliyeye tevfîkan bâlâ-yı defterde muharrer olduğu üzere altmış dokuz bin yüz kırk yedi kuruş yirmi para masrafla vücuda gelebileceği tahmin olunmuş olduğu musaddak terkîm-i mazbata-yı acizânemizde cür'et kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Şaban sene [12]85 ve fî 19 Teşrîn-i Sânî [12]84 / [3 Aralık 1868]

Mutasarrıf-ı livâ-i Yenipazar
Hulusi
(ve diğer meclis üyelerinin imzaları)

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 504

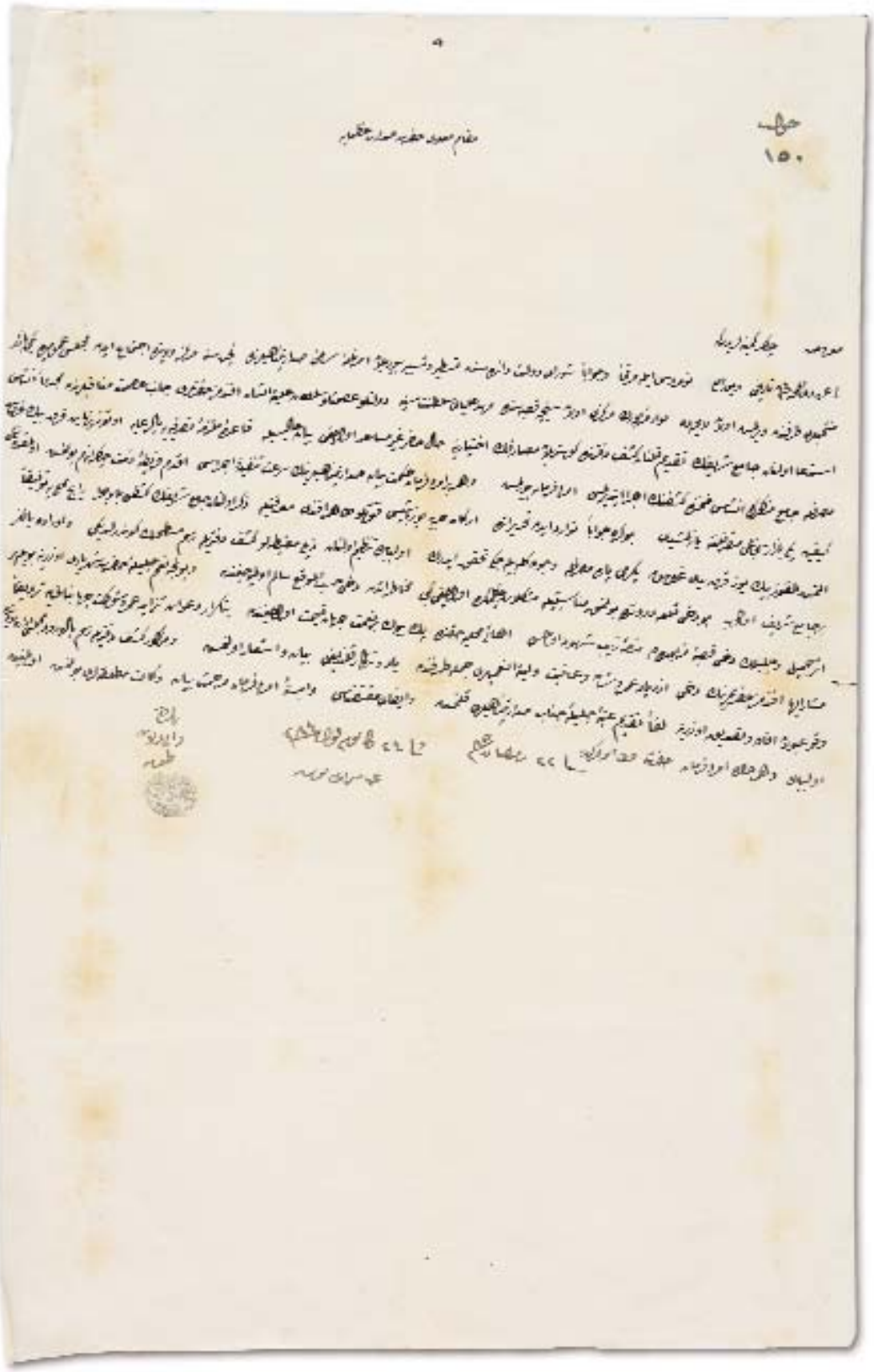

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 505

Vilâyet-i Bosna
Cevab 150

Makam-ı Muallâ-yı Hazret-i Sadâret-i Uzmâ'ya

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Fî gurre Zilhicce sene [12]84 tarihi ve yüz elli numarası ile murakkaman ve cevaben Şûrâ-yı Devlet Dairesi'nden tastîr ve tesyîr buyurulan emir-nâme-i sâmî-i Sadâret-penâhîlerinde geçen sene merkez-i vilâyetde ictimâ eden meclis-i umumîde Yenipazar müntehibleri tarafından verilmiş olan lâyihada livâ-i mezbûrun merkezi olan Seniçe Kasabası'nda mehd-i ulyâ-yı Saltanat-ı Seniyye devletli ismetli Sultan aliyyetü'ş-şan efendimiz hazretleri cânib-i ismet-menâkıblarından müceddeden inşası istid'â olunan cami-i şerifin takdim kılınan keşf defterinde gösterilen masârıfın ihtiyarına hâl-i hazır gayr-ı müsaid olduğu beyân-ı âlîsiyle kaide-i mültezime-i tasarrufiyeye bi'r-riâye otuz ve nihayet kırk bin kuruş masrafla cami-i mezkûrun inşası zımnında keşfinin icra etdirilmesi emr u fermân buyurulmuş ve her bir emr u fermân-ı hikmet-beyân-ı Sadâret-penâhîlerinin sürat-ı tenfîz ve icrası akdem-i farîza-i zimmet-i çakerânem bulunmuş olmakdan nâşî keyfiyet Yenipazar Sancağı Mutasarrıflığı'na yazılmış idi. Bu kere cevaben tevârüd eden tahrirâtda Erkân-ı Harbiye Yüzbaşısı fütüvvetli Tahir Efendi ma'rifetiyle zikrolunan cami-i şerifin keşfi bi'l-icra rayic-i mahalliye tevfîkan altmış dokuz bin yüz kırk yedi kuruş yirmi para masrafla vücuda gelebileceği tahakkuk ederek ol bâbda tanzim olunan zeyli mazbatalı keşf defteriyle resm-i müsattahın gönderildiği ve orada yalnız bir cami-i şerif olup bu dahi kale derûnunda bulunmak münasebetiyle müşkilât çekilmekde olduğu gibi muhataratdan dahi hasbe'l-mevki' sâlim olmayacağından ve bunca ni'am-ı celîle-i hazret-i Şehriyârî üzerine böyle bir eser-i cemîl ve celîlin dahi kasaba-i mezbûrede manassa-i zîb-i şuhûd olması ahali-i mahalliye hakkında pek büyük bir nimet-i cihan-kıymet olduğundan be-tekrar da'avât-ı tezâyüd-i ömr ü şevket-i cihanbânîye terdîfen müşârunileyhâ efendimiz hazretlerinin dahi izdiyâd-ı ömr ve şân ve afiyet-i veliyyetü'n-ni'amîleri cümle tarafından yâd u tezkâr kılındığı beyân ve iş'âr olunmuş ve mezkûr keşf defteriyle resim bi'l-vurûd meclis-i idare-i vilâyetden vuku bulan ifade ve tasdik üzerine leffen takdim-i atebe-i celîle-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri kılınmış ve ifa-yı muktezâsı vâbeste-i emr u fermân-ı merhamet-beyân-ı vekâlet-i mutlakaları bulunmuş olmağın ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Ramazan sene [12]85 ve fî 24 Kânûn-ı Evvel sene [1]284 / [6 Ocak 1869]

An Saraybosna
Vali-i Vilâyet-i Tuna
Osman Şerif

**

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 506

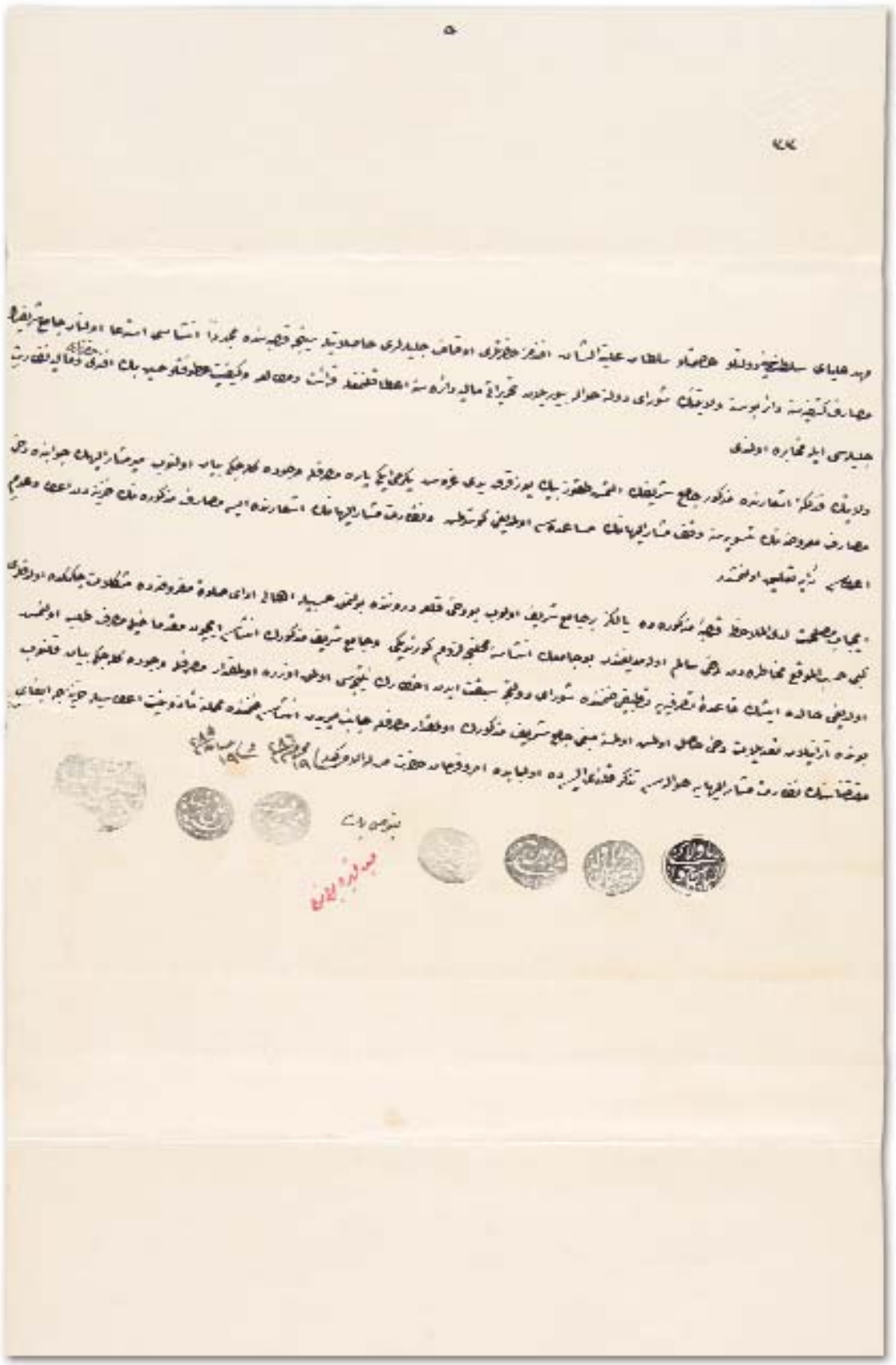

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 507

Şûrâ-yı Devlet
33

Mehd-i ulyâ-yı Saltanat-ı Seniyye devletli ismetli Sultan-ı aliyyetü'ş-şân efendimiz hazretleri evkâf-ı celileleri hasılâtıyla Seniçe Kasabası'nda müceddeden inşası istid'â olunan cami-i şerifin masârıf-ı keşfiyesine dair Bosna Vilâyeti'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan tahrirâtı Maliye Dairesi'ne i'tâ kılınmakla kırâet ve mütâlaa ve keyfiyet atûfetli Hüseyin Bey Efendi hazretleri ve Maliye Nezâreti Celîlesi ile muhabere olundu.

Vilâyetin fezleke-i iş'ârında mezkûr cami-i şerifin altmış dokuz bin yüz kırk yedi kuruş yirmi iki para masrafla vücuda geleceği beyân olunup mîr-i müşârunileyhin cevabında dahi masârıf-ı ma'rûzanın tesviyesine vakf-ı müşârunileyhânın müsaadesi olmadığı gösterilmiş ve nazaret-i müşârunileyhânın iş'ârında ise masârıf-ı mezkûrenin hazineden i'tâ ve adem-i i'tâsı re'ye ta'lîk olunmuşdur.

İcab-ı maslahat lede'l-mülâhaza kasaba-i mezkûrede yalnız bir cami-i şerif olup bu dahi kale derûnunda bulunmak hasebiyle ahali eda-yı salât-ı mefrûzada müşkilât çekmekde oldukları gibi hasbe'l-mevki' muhâtaradan dahi sâlim olamadığından bu cami-in inşasına mahallince lüzum göründüğü ve cami-i şerif-i mezkûrun inşası için mukaddemâ hayli masraf taleb olunmuş olduğu hâlde işin kaide-i tasarrufiyeye tatbiki zımnında Şûrâ-yı Devletçe sebkat eden ihtarın neticesi olmak üzere ol mikdar masrafla vücuda geleceği beyân kılınıp bunda aranılan ta'dîlat dahi hâsıl olmuş olmasına mebnî cami-i şerif-i mezkûrun ol mikdar masrafla cânib-i mîrîden inşası zımnında mahalline me'zûniyet i'tâsıyla hazinece ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılındı ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Muharrem sene [1]286 ve fî 19 Nisan sene [1]285 / [1 Mayıs 1869]

[Şûrâ-yı Devlet üyelerinin mühürleri]

**

Atûfetli efendim hazretleri

Mehd-i ulyâ-yı Saltanat-ı Seniyye devletli ismetli Sultan-ı aliyyetü'ş-şân efendimiz hazretleri evkâf-ı celîleleri hasılâtıyla Seniçe Kasabası'nda müceddeden bir cami-i şerifin inşasına dair vuku bulan inhâ ve muhaberât üzerine Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nden kaleme alınan mazbata leffen arz u takdim kılındı. Mütâlaasından müstebân olduğu vechile kasaba-i mezkûrede yalnız bir cami-i şerif olup bu dahi kale derûnunda bulunmak hasebiyle ahali eda-yı salât-ı mefrûzada müşkilât çekmekde oldukları gibi hasbe'l-mevki' muhâtaradan dahi sâlim olamadığından müceddeden bir camiin inşasına mahallince lüzum göründüğü ve bunun için mukaddemâ hayli masraf taleb olunmuş olduğu hâlde işin kaide-i tasarrufiyeye tatbiki zımnında Şûrâ-yı Devletçe sebkat eden ihtarın neticesi olmak üzere altmış dokuz bin yüz kırk yedi kuruş yirmi iki para masrafla vücuda geleceği beyân olunmasına ve vakf-ı müşârunileyhânın müsaadesi olmamasına mebnî cami-i şerif-i mezkûrun ol mikdar masrafla cânib-i mîrî-

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 508

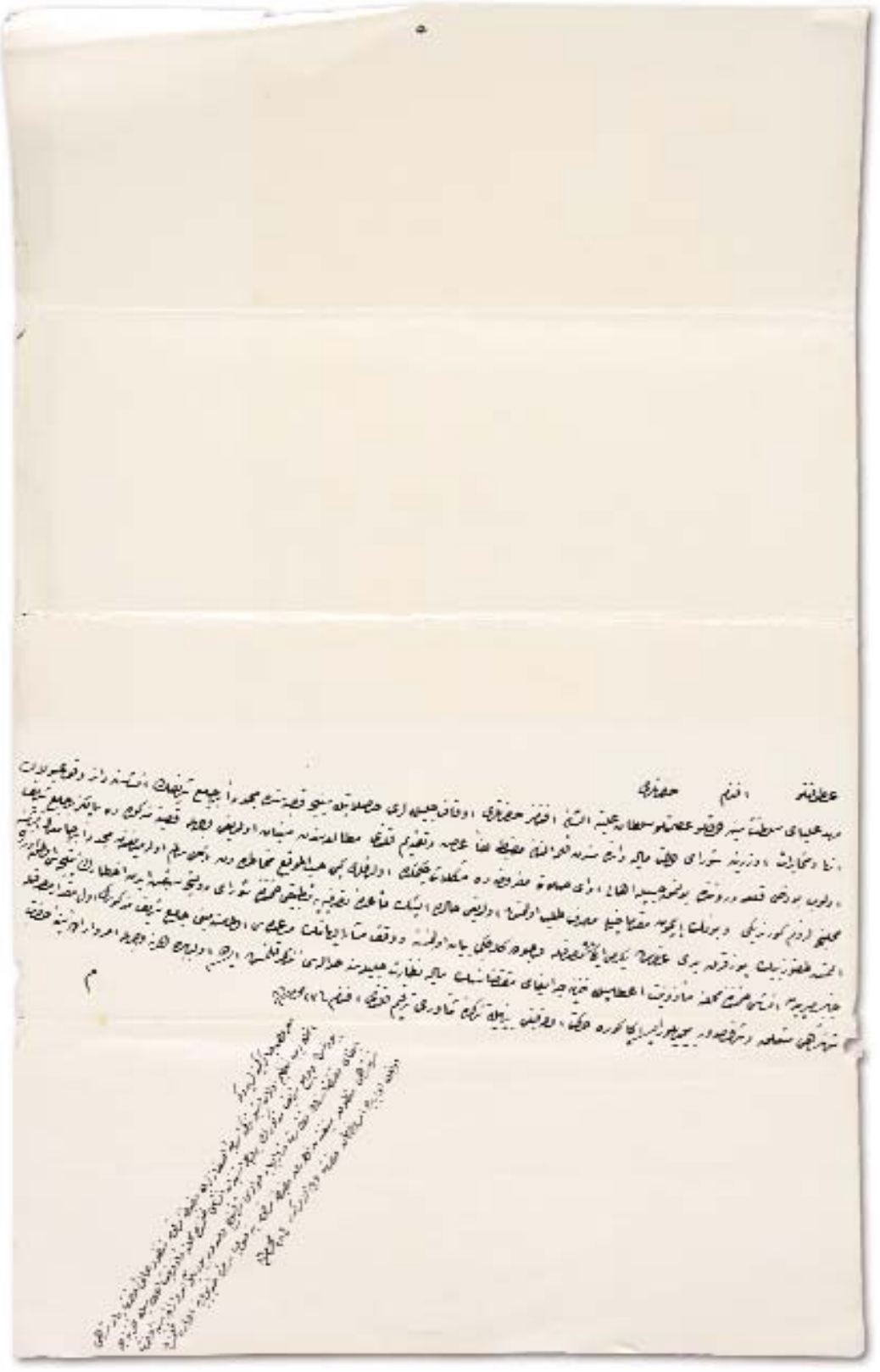

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 509

den inşası zımnında mahalline me'zûniyet i'tâsıyla hazinece ifa-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u -i seniyye-i hazret-i Şehinşâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 27 Muharrem sene [12]86 / [9 Mayıs 1869]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mazbata-i merkûme manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve cami-i şerif-i mezkûrun ber-vech-i istîzân inşası zımnında mahalline me'zûniyet i'tâsıyle hazinece ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Şehinşâhî mantûk-ı münîfinden olarak mazbata-i merkûme yine savb-ı sâmî-i hidivîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Muharrem sene [12]86 / [10 Mayıs 1869]

İ. ŞD, 14/638

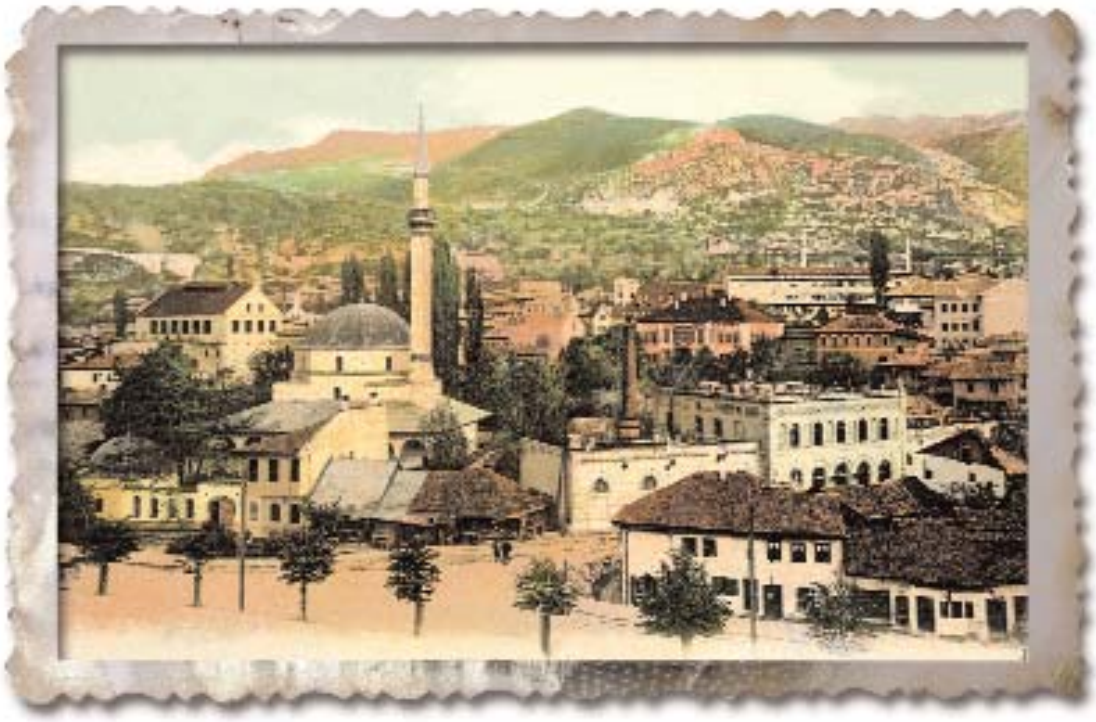

Saraybosna'dan bir görünüm...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 510

143

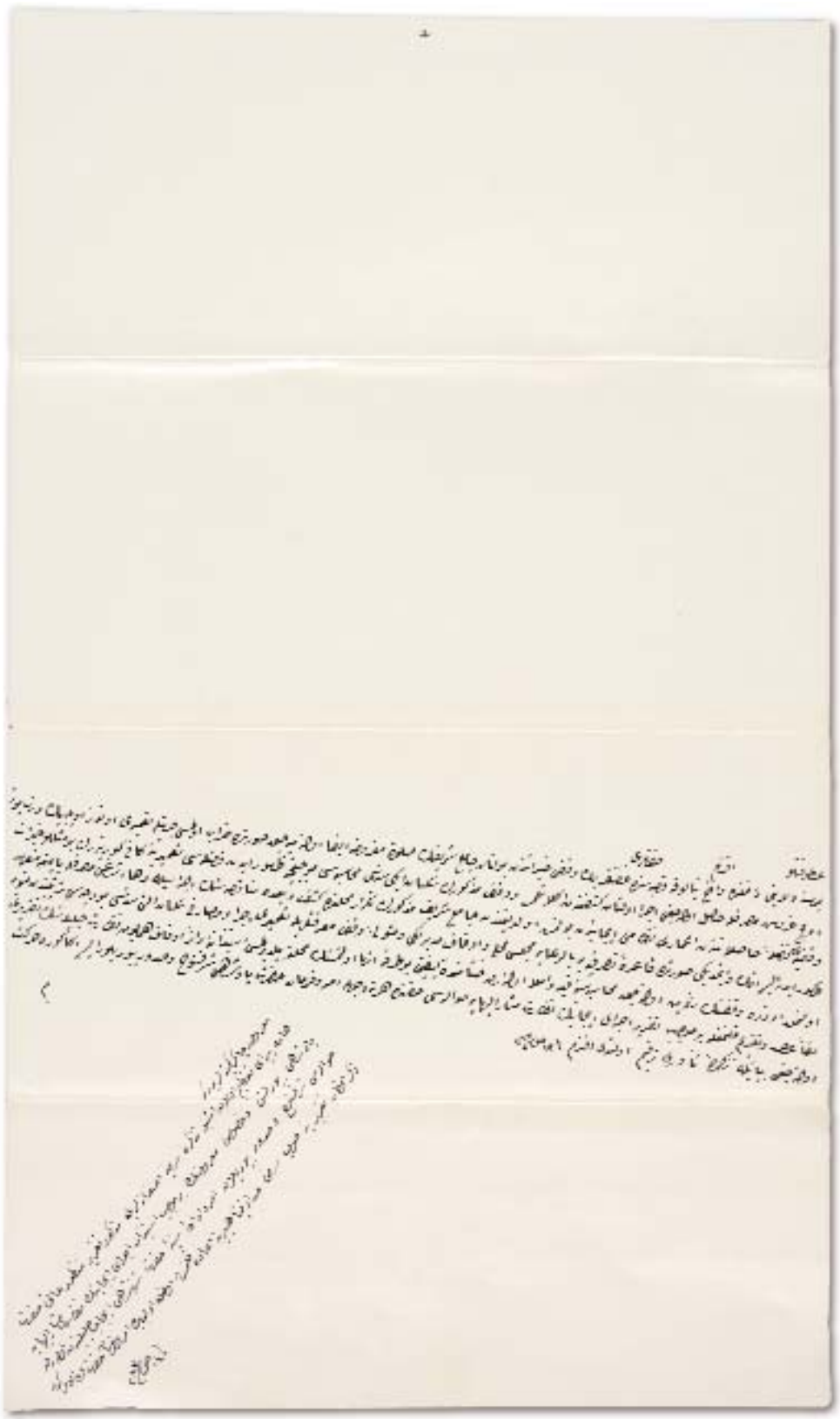

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 511

BANALUKA KASABASI'NDA GAZANFERBEY VAKFI'NA AİT CAMİNİN TAMİRİ

Banaluka Kasabası'ndaki Gazanferbey Vakfı'na ait caminin tamir olunarak yapılacak masrafların Hicri 1286 [1869-1870] senesi bütçesinden karşılanmak üzere vakfın muhasebesine kaydolunması

RESTAURACİJA DŽAMİJE VAKUFA GAZANFERBEG U BANJALUKU

Odluka o restauraciji džamije Gazanferbeg vakufa u Banjaluku i upisati troškove za restauraciju u budžetski defter vakufskog knjigovodstva za hidžretsku 1286 [1869-1870] godinu

16/05/1870

Atûfetli efendim hazretleri

Bosna Vilâyeti dahilinde vâki Banaluka Kasabası'nda Gazanferbey Vakfı hayrâtından bulunan cami-i şerifin salât-ı mefrûza ifa olunamayacak suretde harâb olması cihetiyle tamiri otuz üç bin dört yüz üç kuruş masrafla hâsıl olacağı icra olunan keşfinden anlaşılmış ve vakf-ı mezkûrun seksen iki senesi muhasebesi mûcebince zuhur eden fazlası tamirine kâfi görünerek bu misillü hayrât-ı vakfiyenin fazla-i hâsılâtından imarı nizâmı icabından bulunmuş olduğundan cami-i şerif-i mezkûrun tekrar mahallinde keşf ve ba'dehû münâkasasının icrasıyla daha aşağı masrafla yapmağa müteahhid zuhur eder ise onun ve etmediği suretde kaide-i tasarrufiyeye bi'r-riâye meclis-i mahallî ve Evkâf Müdürlüğü ve mütevellî-i vakf ma'rifetleriyle tamiri icra ve masârıfı seksen altı senesi büdcesi tertibinden tesviye olunmak üzere vakfının rü'yet olunacak muhasebesine kayd ve imlâ olunarak hitâmında keyfiyeti bu tarafa inhâ olunmasının mahalline bildirilmesi istîzânına dair Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi'nin takrîri leffen arz u takdim kılınmakla ber-mûceb-i takrîr icra-yı icabının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 13 S. sene [1]287 / [15 Mayıs 1870]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mezkûr takrîr manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve husus-ı ma'rûzun ber-mûceb-i istîzân icra-yı icabının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i şehinşâhî icab-ı celîlinden olarak zikrolunan takrîr yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 S. sene [1]287 / [16 Mayıs 1870]

İ. DH, 611/42599

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 512

144

ÇANİÇE'DEKİ SİNAN BEY CAMİ VE TÜRBESİ'NİN TAMİRİ

Çaniçe Kasabası'ndaki Sinan Bey Camii ve türbesinin zamanla yıpranmış olan kurşunlarının yenilenme masraflarının tamamının Sinan Bey Vakfı tarafından karşılanmayacağından ihtiyac duyulan kısmın devlet hazinesi tarafından karşılanması

RESTAURİRANJE SİNANBEGOVE DŽAMİJE İ TURBETA U ČAJNIČU

Pošto nije moguće da se svi troškovi restauracije vremenom uništenim olovnih krovova džamije i turbeta Sinan bega obezbijede od strane Sinan begovog vakufa učinili da ostalak troškova snosi državna blagajna

24/10/1871

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 513

Şûrâ-yı Devlet

Bosna Vilâyeti'nde bu sene ictimâ eden Meclis-i Umumîden tanzim ve takdim ile Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan mezâbıtdan bir kıt'ası Maliye Dairesi'nde kırâet ve mütâlaa olundu.

Hülâsa-i Meâli

Ashâb-ı hayriyeden merhum Sinan Bey'in Çaniçe Kasabası'nda ihyâ-gerdesi bulunan cami-i şerif ile türbesinin kurşunları mürûr-ı zaman ile fersûde olmasına ve bunların tamir ve tecdîdi dahi otuz beş bin kuruş masrafla vücuda geleceği ınde'l-keşf anlaşılmış ise de vakfının fazla-i vâridâtı bu akçenin kâmilen tesviyesine gayr-ı kâfi bulunmasına mebnî meblağ-ı mezbûrdan yirmi bin kuruşun fazla-i mezkûreden ve on beş bin kuruşun dahi hazine-i celîleden i'tâsı istîzânını şâmildir.

İcabı lede'l-mülâhaza mezkûr kurşunların görünen lüzum üzerine tamir ve tecdîdi münasib olup fakat masârıfının vakfı hasılâtından tesviyesi usul ve emsâli icabından bulunduğuna ve cami-i şerif-i mezkûrun dahi yirmi dokuz bin yedi yüz yirmi iki kuruş fazla-i vâridâtı olduğu siyâk-ı iş'ârdan anlaşıldığına binâen tasarrufât-ı lâzımeye itina ve dikkat olunarak mezkûr kurşunların işbu akçe ile icra-yı tamiri ve şâyed kifayet etmez ise üst tarafı dahi vakf-ı şerif-i mezkûrun vâridât-ı âtiyesi fazlasından veyahud bi'r-rıza iâneten cânib-i ahaliden tesviye kılınması hususunun vilâyet-i müşârunileyhâya iş'ârı tezekkür kılınmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Şaban sene [1]288 ve fî 4 Teşrîn-i Evvel sene [1]287 / [18 Ekim 1871]

(Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi üyelerinin mühürleri)

**

Atûfetli efendim hazretleri

Ashâb-ı hayrâtdan merhum Sinan Bey'in Bosna Vilâyeti dahilinde kâin Çaniçe Kazası'nda ihyâ-gerdesi bulunan cami-i şerif ile türbesinin tamir ve tecdîdine lüzum görünen kurşunları masrafının tesviyesi hakkında Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nden terkîm olunan mazbata leffen arz u takdim kılındı. Suret-i iş'âra nazaran mezkûr kurşunların tamiri masrafı otuz beş bin kuruşa bâliğ olacağına ve cami-i şerif-i mezkûrun dahi yirmi dokuz bin yedi yüz yirmi iki kuruş fazla-i vâridâtı bulunduğuna binâen tasarrufât-ı lâzımeye itina ve dikkat olunarak mezkûr kurşunların işbu akçe ile icra-yı tamiri ve şâyed kifayet etmez ise üst tarafının dahi vakf-ı şerif-i mezkûrun vâridât-ı âtiyesi fazlasından veyahud bi'r-rıza iâneten cânib-i ahaliden tesviye kılınması hususunun vilâyet-i mezkûreye iş'ârı tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre icabı ifa olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 8 Şaban sene [1]288 / [23 Ekim 1871]

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 514

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 515

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve husus-ı mezkûrun tezekkür ve istîzân olunduğu vechile vilâyet-i mezkûreye iş'ârı müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i tâcdârî mantûk-ı münîfinden olarak mezkûr mazbata yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 9 Ş. sene [1]288 / [24 Ekim 1871]

İ. ŞD, 22/956

Bosna Hersek'te bir seyyar satıcı...

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 516

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 517

BOSNA HERSEK KİTABI İNDEKS DÖKÜMÜ

Agyatyos (Saraybosna Metropolidi), 17, 18
Ağasanfelos (İzvornik Piskoposu) 250
ahali-i İslâmiye, 73, 105, 113, 169
Ahmed Asım Bey (Gazi Hüsrevbey Vakfı Mütevellisi), 206
Ahmed Cevdet (Bosna-Hersek Müfettişi), 277
Ahmed Cevdet Efendi ((Bosna-Hersek Fevkalade Müfettişi), 22
Ahmed Hafız (Ferik), 167
Ahmed Halife, Arac Hocazade, İmam (Sultan Mehmed Han Camii, Banaluka), 232
Ahtabolu Kazası (Edirne), 177
Akhisar, 125, 126, 128, 255
Akova, 255
Alaşehir Kasabası, 215
Aleksandır Bey, 42, 43
Aleksandır Paşa, 49
Alfred Wilkinson (İngiltereli tüccar), 6, 137, 138, 139
Ali Bey (Trebine Kaymakamı), 25
Ali Beyefendi (Bosna Mektupçusu), 25, 28
Ali Namık Paşa (Bosna Valisi), 244
Ali Paşa (Hersek Mutasarrıfı), 38
Ali Paşa (Sadrazam), 235
Ali Saib Paşa (Muhacirin İskan Heyeti Reisi), 189
Almanya, 50
Anadolu Demiryolu, 184
Andraşi, Kont, 50, 55, 56, 57, 170
Ankara Vilayeti', 181
Ankara Vilâyeti, 70, 184
Ankara, 180
Arif Efendi, Kolağası (Sabah Mektebi Muallimi), 280
Arnavudluk, 59, 60, 168
Âsıtane-i Saadet, 246
Atanaskovik (Avusturya General Konsolosu), 44
Aten Kroveniç, Mösyö (Sırp Ayrılıkçı), 68
Avram Kahya, 43
Avram, 42
Avrupa, 12, 42, 55, 56, 68, 74, 75, 170, 225, 266, 267
Avusturya asâkiri, 56
Avusturya jandarmaları, 62
Avusturya kabinetosu, 55
Avusturya postahânesi, 76
Avusturya Sefâreti, 55, 61, 76
Avusturya tebaası, 39
Avusturya ve Macaristan
Avusturya ve Macaristan Hükûmeti, 72, 73, 74, 75
Avusturya, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 33, 36, 37, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 133, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 179, 202, 203, 222, 227, 260, 261, 263, 265, 266, 267
Avusturyalı, 6, 55, 56, 59, 133, 219, 220
Bâbıâli, 49, 50, 53, 54, 55, 59, 73, 74, 75, 76, 96, 162, 168, 169, 170, 188, 283
Balkanlar, 12, 56
balon, 141
Banaluka Kalesi, 106
Banaluka Kasabası Telgrafhânesi, 228
Banaluka Sancağı, 5, 7, 8, 10, 13, 25, 28, 35, 51, 106, 107, 120, 133, 165, 166, 168, 169, 191, 192, 203, 204, 223, 224, 228, 232, 253, 255, 302
bandıra, 44, 45
bandra, 47
Bartın, 177
Batum, 59
bedel-i askerî, 105
Bekir Paşa (Bosna Valisi), 91, 142
Belgrad Kalesi, 42
Belgrad, 7, 42, 43, 65, 86, 174, 175, 176, 187, 199, 200
Beriyyüşşam, 26
Berlin Ahidnâmesi, 56, 69
Berlin Konferansı, 54
Berlin Muâhedesi, 50, 53, 54, 55, 67, 170, 261
Bırvenik Kasabası, 93
Bihaç Kasabası, 229
Bihke Sancağı, 16, 25, 28, 48, 102, 119, 127, 141, 142, 143, 191, 192, 229, 230, 253, 255
Bileke Kazası, 3, 25, 27, 29, 30
Bluna Kasabası, 250
Bosna ahali-i İslâmiyesi, 70
Bosna ahalisi, 34, 100, 165, 212
Bosna Brodu Kazası, 271
Bosna Darüşşafakası, 108
Bosna Eyaleti, 3, 5, 9, 15, 20, 24, 26, 29, 30, 34, 38, 40, 41, 44, 46, 86, 87, 91, 94, 98, 100, 101, 102, 103, 131, 133, 134, 143, 144, 146, 148, 150, 157, 163, 174, 202, 203, 218, 219, 220, 244, 246, 272, 273, 274, 275, 296
Bosna gazetesi
Bosna Hersek Ortodoksları, 265
Bosna İdadî mektebi, 284
Bosna Katolikleri, 250
Bosna muhaciri/ muhacirleri, 13, 71, 176, 178, 183, 184, 188, 189, 194, 196, 215
Bosna Nizâmiye taburları, 109
Bosna ve Hersek ahalisi, 56, 57, 73, 75

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 518

Bosna ve Hersek jandarma efrâdı, 61
Bosna ve Hersek muhacirleri, 65
Bosna ve Hersek reis-i uleması, 76
Bosna Vilâyeti, 12, 26, 30, 107, 109, 110, 112, 113, 135, 137, 138, 139, 199, 207, 212, 213, 221, 222, 228, 229, 230, 259, 278, 279, 280, 281, 284, 300, 302, 303, 304
Bosnalı, 7, 68, 70, 96, 101, 102, 171, 172
Bosnasaray Şehbenderliği, 79
Boşnak ahalisi, 165
Boşnak lisanı, 281
Boşnakça, 3, 7, 13, 23
Boşnaklık kıt'ası, 24, 26
Bovi, Tabib, 203
Brçko Kazası, 121, 249, 250, 256
Brod İskelesi, 218
Brod, 8, 13, 218, 224
Bronik, 92
Bulgaristan, 26, 41, 42, 177, 199
Byelopolye (Bjelopolje), 67
Cebel-i Bereket (Adana), 177
Celal Paşa (Bosna Valisi), 36
Cemal Efendi, Doktor Kolağası, 211
Cevdet Efendi [Ahmed], 102
Cevdet Efendi, 21, 160, 257, 276
Costitch, Doktor (Ayrılıkçı Sırp), 79
Çaniçe Kazası, 10, 13, 255, 303, 304
çarıkçılık, 12, 129, 130
Çayniçe Kazası, 62, 87, 88, 124
Çelebipazarı Kazası, 87, 88, 125, 255
Çeşme, 76, 177
Çetine, 71, 79
çiftlik sahipleri, 12, 150
Darülmuallimin, 281
De Zetal, Baron, 78
Debbağhâne-i Âmire
Debbağlar (Saraybosna), 148
Dedeağaç, 177
Deraliyye, 43, 163, 244
Derbend Kalesi camii, 237
Derbend Kazası, 5, 106, 107
Derbend Kışlası, 107
Dersaâdet Caddesi (Bosna), 97
Dersaâdet, 49, 50, 61, 69, 73, 74, 75, 76, 81, 137, 142, 148, 163, 176, 178, 179, 186, 199, 212, 218, 225, 241, 272, 279, 281, 287, 290, 291
Derviş Abdurrahman Efendi, Müderris (Vezir Mehmed Paşa Medresesi), 271
Devlet-i Aliyye, 15, 17, 38, 39, 40, 42, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 61, 67, 74, 93, 96, 117, 143, 169, 170, 226, 235, 251, 267, 276, 277
Diyonisiyus (İzvornik Metropolidi), 159
Dokupalan (Yenipazar yakınlarında), 100
Drama, 177
Drina nehri, 219
Dubniçe, 121, 256
Dubro Venedik Gümrüğü, 38, 39
Dubro Venedik kalesi, 38
Dudu (Yenipazar'da mühtediye), 171
Dugapolan Kulesi (Seniçe Kazası), 288
Ebu'l-feth Sultan Mehmed Han Cami-i Şerifi (Saraybosna), 293
Eczahâne-i Âmire, 212
Edirne, 76, 87, 130, 177, 225
Eflak ve Boğdan, 38, 39, 40
ehl-i İslâm, 42, 93, 145, 170, 264
Emaret-i Sırbiye, 41
Emin Bey Efendi (Divan-ı Hümayun Beğlikçisi), 22
Emine (Yenipazar'da mühtediye), 171
Eyalet-i Bosna, 18, 34, 45, 90, 91, 93, 98, 101, 134, 161, 204, 205, 289, 291
Fatih Sultan Mehmed, 8, 233, 241, 251, 260, 262, 293
Ferhad Paşa, (Bosna Beylerbeyi), 84
Ferhat Bey Vakfı (Teşne Kazası), 294
Fındıklıçukuru (İnegöl Kazası), 187, 188
Filipoviç, General (Avusturya Orduları Başkumandanı), 166
Foça Kazası, 10, 13, 99, 100, 123, 124, 255, 287, 288
Foyniça Kazası, 232, 235
Fransa Meclis-i Mebusânı, 69
Fransa, 37, 38, 68, 69, 136
Fransız lisanı, 43
Fransızca, 65, 228
Fremdenblatt gazetesi, 64
Gabriyel Efendi (Hariciye Nazırı), 76
Gaçka Kazası, 3, 25, 27, 29, 30, 100, 256
Gazanferbey Vakfı (Banaluka), 10, 302
Gazi Hüsrev Bey Camii, 217
Gazi Hüsrev Bey Evkafı, 211
Gazi Hüsrev Bey Vakfı, 291
Gazi Hüsrev Bey, 206
Gazi Hüsrevbey camii, 149
Gelibolu, 76
Geyvan Bey Vakfı kütüphanesi (Bosna), 269
Girit Muhacirleri, 179
Glamoç, 255
Goriça (vakıf arazisi, Saraybosna), 263
Gölhisar kazası (Travnik), 255
Gradaçaç Kazası, 256
Gradiçaniçe Kazası, 253, 256
Gradişka Kalesi, 289

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 519

Gradişka, 10, 121, 255, 289, 290, 291
Gusine Kazası, 3, 29, 30
gümrük vergisi, 37
Hafız Paşa, Ferik, 169
Halife-i Müslimîn, 74
Halil Kâmilî (Bosna Müşiri), 18
Halil Paşa (Bosna Valisi), 86
Hamza (Mostar Mekteb-i Rüşdîsi Bevvabı), 278
Hanry Eliot, Sir, 50
Hasan (Selanik Valisi), 186
Hasan Bey (Trebine Mütesellimi), 39
Haymana, 189
Hersek Sancağı, 26, 38, 86, 87, 103, 144, 146, 273
Hıristiyanların düğünleri, 159
Hırvat, 41, 42, 43
Hırvatlı, 42
Hisarcık Kalesi, 99, 100
Hulusi (Yenipazar Mutasarrıfı), 299
humma hastalığı, 215
Hurşid Paşa, Vezir (Bosna Valisi), 247
Hüdavendigar Vilayeti', 187
Hünkâr Camii (Saraybosna), 149
Hüseyin Halife (Derbend Kalesi Camii İmamı), 237
Hüseyin Kazım Bey, 64
Hüseyin Paşa Cami-i Şerifi (Gradişka), 290
Hüsrev Paşa (Bosna Müşiri), 15, 92, 131
Istranca merası, 178
İbrahim Ağa, Bakırcızade, (Sancaktar, Bosna Birinci Alayı), 102
İbrahim Hacı Haliloviç (Mitroviçe Belediye Reisi), 79
İçel, 177
İgnatyos (Bosna Metropolidi), 161
İhlivne Kazası, 4, 8, 9, 47, 48, 120, 126, 127, 222, 253, 255, 277, 278
İliyan İstoyakoviç (Uçarova'da kiliseye arsa bağışlayan), 258
İngiltere, 37, 38, 50, 55, 137, 138, 139
İran Sefârethanesi, 63
İrgorde Boğazı, 100
iskân, 13, 70, 146, 157, 177, 178, 181, 183, 184, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 215
İskenderun, 177
İslâmlar, 53
İstanbul, 2, 7, 8, 11, 13, 59, 72, 82, 129, 141, 163, 176, 179, 185, 199, 211, 225, 233, 246, 294
İstareflak Kazası, 91, 92, 289
İstolça Kazası, 25, 28, 256
işgal-ı askerî, 262
İşkodra, 76
İtalya, 51
İzlatar balkanı (Yenipazar Sancağı), 99
İzmir, 180
İzvornik Sancağı, 6, 25, 28, 112, 113, 133, 134, 158, 159, 160, 162, 233, 235, 236, 244, 245, 249, 250, 256
Kadiri Tekkesi (Saraybosna), 297
Kalay (Avusturya-Macaristan Maliye Nazırı), 266, 267
Kalbenoka Kalesi (Hersek), 5, 86, 87
Kalis, Baron, 50
Kalo kasabası, 250
Kamengrad, 120, 127, 256
kapudân, 36
Kara Todori Paşa, 51
Karaağaç, 76
Karadağ, 4, 24, 26, 55, 67, 77, 78, 98, 163, 220, 253, 254, 255, 256
karantinahâne, 38
Karnina (Sırp papazı), 4, 47, 48
Kastamonu, 177, 184
Katolik rahipler, 233
Katolik ruhbanları, 251
Katolik, 9, 13, 233, 243, 246, 247, 248, 251, 252, 257, 260, 264, 276, 277
Kesendire, 177
Kilis Kazası (Haleb, 177)
Kladine Kazası, 256
Kluç Nahiyesi, 120, 256
Kolaşin, 253, 254, 255, 256
koloni-militer nizâmı, 27
Koniçe, 131
konser, 65
Konya, 180
Kosova Vilâyet, 62, 198
Kosova Vilâyeti, 105, 180
Kostaniçe Kazası, 256
Kovaç köyü, (Taşlıca), 164
Krupa Nahiyesi, 119, 256
Krupine, 92, 93
Kruşevo karyesi (Saray Sancağı), 137
Kruşevo, 6, 8, 137, 138, 139, 232, 235, 241, 245
Kudba, Mösyö (Sırp Ayrılıkçı), 68
Latin mezhebi, 234
Latin milleti, 158
Latin reayâsı, 243
Lefçe Nahiyesi, 290
Lim arazisi, 65
Livadya, 49
Londra, 49, 50, 52
Luka de Kalaviç (müfsid), 30

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 520

Luzniçe, 92, 93
Lyubuşka Kazası, 256
Ma'âdin Nizâmnâmesi, 139
Maârif Nizâmnâme-i Cedîdi, 281
Mâbeyn-i Hümâyûn, 58, 178, 189
Macar, 41
Macarlı, 42
Maden Nizâmnâme-i Hümâyunu, 138
Maglay kazası, 87,88, 120, 256, 294, 295
Matbûât Nizâmnâmesi, 172
medine-i Saray, 148, 44, 90, 248, 273
Mehmed (Belgrad Kale Muhafızı), 43
Mehmed (Bosna Valisi), 271
Mehmed Bey (Bihaç Mütesellimi), 16
Mehmed Bey (Solkol Ağası, Bosna Birinci Alay Birinci Taburu), 102
Mehmed Bey Konağı (Saraybosna), 157
Mehmed Efendi (Vize Mütesellimi), 35
Mehmed Kamil Paşa (Bosna Müşiri), 94
Mehmed oğlu Ahmed (timar sahibi), 84
Mehmed Paşa (Bosna Valisi), 19
Mehmed Ragıb (Reisülküttab), 235
Mehmed Reşid Paşa (Bosna Eski Valisi), 99
Mehmed Selim Bey (Taşlıca Kaymakamı), 164
Mehmed Şerif. Bakınız Şerif Arnavudoviç
Mehmet Bey (Bihaç Mütesellimi), 15
Mekri, 177
Memâlik-i Osmaniyye, 71, 73, 74, 75
Menemen, 177
Meşihat-ı İslamiye, 74
Mevlevî hangâhı
mezâlim, 15, 59, 94, 169, 170, 237
Midye Kazası (Edirne), 177
Mihail Bey, 42
Milan Andotoviç, Mösyö (Sırp Ayrılıkçı), 68
Milan Goveniç, Mösyö (Sırp Ayrılıkçı), 68
Milodıras, 242
Milyaçka Nehri, 148
Mişel Koviçeniç, Mösyö (Sırp Ayrılıkçı), 68
Mitroviçe, 56, 66, 67, 79, 252, 255
Modçak Kasabası, 250
Molla Câmi kitabı, 264
Mostar Mekteb-i Rüşdîsi, 278
Mostar, 5, 9, 12, 23, 65, 85, 86, 121, 128, 146, 191, 192, 199, 253, 257, 273, 277
muhacir, 175, 177, 178, 183, 185, 186, 187, 198
Muhlis b. Hasan (Kale-i Sultaniye Naibi, Bosnalı), 260
Murad (Dugapulan Kule Ağası), 288
Mustafa (Zaçesne Sancak Beyi), 85
Mustafa Efendi (Saraybosna Kadiri Tekkesi Şeyhi), 297
Mustafa Halife, İmam (Sultan Mehmed Han Camii, Banaluka), 232
Mustafa Hilmi Efendi (Saraybosna Müftüsü), 262
Mustafa Muhiddin (Bihke Kaymakamı), 48
Mustafa Reşit (Viyana Sefiri), 80
Mustafa Sabri (Bosna Brodu Kadısı), 242
Münib Efendi (Saraybosna Kaymakamı), 25
Naşid Paşa (Hersek Kaymakamı), 25
Nefs-i Saray, 109, 202, 212
Nemçe, 34, 36, 39
Nemçeli, 34, 36, 133, 143
Neretva Nehri, 5, 85, 86
Nevesin Kazası, 128, 256
Nikşik, 3, 29, 30, 253, 254, 256, 257
Niş, 43, 93, 175, 176
Novosel Kazası, 256
Novye Vremya gazetesi, 65
Oçek gazetesi, 65
Onogoşte, 128
orman yangını, 105
ortakçılar, 12, 157
Ortodoks patrikler, 233
Ortodoksîler, 158
Ortodokslar, 248
Osman Efendi (Mostar Mekteb-i Rüşdîsi Muallim-i Sanisi), 278
Osman Paşa (Bosna Valisi), 24
Osman Paşa, Ferik (Bosna-Hersek Fırka Kumandanı), 103
Osman Şerif (Bosna Valisi), 30, 203, 204, 300
Osmanlı Kumpanyası, 225
Osmanlı, 2, 4, 5, 7, 12, 13, 33, 37, 48, 50, 52, 54, 60, 61, 66, 72, 78, 80, 81, 86, 87, 95, 105, 164, 168, 260, 265
Ostroviça-i Atîk, 120
Ömer Fevzi Paşa (Bosna Hersek Fırka Kumandanı), 103
Ömer Lütfi Paşa (Üçüncü Ordu Müşiri), 103
Ömer Paşa (Rumeli Ordusu Müşiri), 45
Ömer Paşa, 47, 145, 146
Panslavist, 65
Papucçuçayırı (İnegöl Kazası), 188
Paris matbûâtı, 69
Paris, 51, 52, 69, 225
Parsic (Latin Piskoposu), 257
Payas, 177
Pederik köyü (Taşlıca), 164
Pelidçayırı (İnegöl kazası), 188
Petersburg, 49, 52
Philip Guradchkowitz (Taşlıcalı), 79
Plaçiç (Hırvat Banı), 144
Pojin, 128

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 521

postahâne, 75, 76
Prepol, 67, 88, 91, 100, 117, 255
Priboy, 67, 99, 100, 255
Priyedor, 121, 256
Prokiyus (Bosna Metropolidi), 246
Raçe İskelesi, 61
Radeş karyesi, 100
Rastiçe karyesi, 62
resm-i gümrüğü, 38
resm-i gümrük, 38, 39, 40, 136
Reşid Bey (Kaymakam), 99
Rıza (Muhacirin-i İslamiye Komisyonu Alisi Birinci Azası), 194
Risto Sakoviç (Ayrılıkçı Sırp), 79
Roma, 51, 52
Rumeli Beylerbeyliği, 28
Rumeli Eyaleti, 5, 94
Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu, 45, 98, 144, 218
Rumeli, 5, 6, 11, 28, 45, 94, 98, 103, 109, 116, 117, 130, 144, 171, 177, 219, 220, 249, 250, 293
Rusçuk, 25
Rusya, 49, 59, 63, 69
Salih Efendi (Geyvan Bey Vakfı kütüphanecisi), 269
Salisbury, Lord, 49
Samih Bey (Mühendis Miralayı), 21
Sancak-ı Osmanî, 53
Saray Oteli, 79
Saray şehri, 44, 45
Saraybosna Askerî Hastanesi, 213
Saraybosna Gureba Hastanesi, 211
Saraybosna Hükümet Konağı, 221
Saraybosna kalesi, 89
Saraybosna, 296
Saraybosna, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 17, 24, 25, 28, 33, 46, 51, 66, 75, 78, 88, 89, 101, 108, 134, 137, 149, 159, 160, 165, 166, 168, 169, 205, 206, 207, 208, 210, 213, 214, 218, 221, 234, 237, 239, 240, 248, 252, 255, 260, 261, 262, 263, 276, 282, 283, 293, 295, 296, 297, 298, 300
Schneider tüfengi, 61
Selanik, 59, 64, 65, 177, 185, 186, 187, 225
Semendire kasabası, 79
Seniçe Palankası, 117, 288
Seniçe, 10, 13, 100, 117, 118, 120, 148, 255, 288, 289, 299, 300, 301
Serfice, 177
Sırb usâtı, 93
Sırbistan, 4, 5, 6, 12, 13, 38, 39, 40, 41, 42, 48, 63, 65, 67, 68, 69, 77, 78, 79, 105, 112, 113, 160, 220
Sırbiye, 42, 55, 106
Sırblı, 106
Sırp eşkıyası, 114
Sırp gazeteleri, 65
Sırplı, 42, 43, 63, 68, 79, 243
Silivri Kazası, 178
Sinan Bey Camii (Çaniçe), 303
sinavi (Sinagog), 240
Sinop, 177
Sivrihisar, 189
Siyavuşpaşa Mahallesi
Slav, 4, 12, 56
Slavca
Sloven, 42, 43
Soteska Boğazı, 99, 100
Srebreniçe Kazası, 256
Standart gazetesi, 50
Sultan Abdülmecid Han, 250
Sultan Beyazıt Han Camii (Foça), 10, 287
Sultan Beyazıt Han Vakfı (Gölhisar), 295
Sultan Mehmed Han Camii (Banaluka), 232
Sultan Muhammed Han, 233, 235, 236
Sultan Süleyman Han Vakfı, 10, 289
Sultan Süleyman Han, 10, 123, 126, 289, 290, 291
Suriye Vilayeti, 26
Süleyman Paşa (Tırhala Mutasarrıfı), 35
Svişka, 8, 232, 233, 235, 236, 241, 244, 245
Şehremaneti, 178
şeriat-ı İsa, 35
şeriat-ı Muhammediye, 35
Şerif Arnavutovic, 81
Şerif Osman Paşa (Bosna Valisi), 103
Şingin Kasabası, 76
Tahtaköprü köyü (İnegöl Kazası), 188
Tahtalı mevkii (Karamürsel Kazası), 193
Talat Bey (Dahiliye Nazırı), 80, 81
Tanzimat-ı hayriye, 44
Taşlıca Sancağı, 4, 5, 6, 7, 13, 62, 66, 67, 78, 79, 80, 87, 88, 91, 99, 100, 124, 164, 198, 252, 255
tebaa-i Devlet-i Aliyye, 39, 40
Tekfurdağı, 76
Terkos, 178
Teşan Kazası, 255
Teşne Kazası, 223
Tevfik Efendi (Reisülulema), 262
Tırgovişte, 255
Tırnova, 25, 28
Trablusgarb, 177
Travnik Mekteb-i Rüşdiyesi, 275
Travnik Sancağı, 6, 9, 13, 25, 28, 33, 34, 35, 36, 37, 44, 45, 46, 87, 88, 100, 102, 121, 122, 134,

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 522

141, 142, 143, 191, 192, 202, 203, 204, 218,
222, 243, 252, 253, 255, 258, 259, 270, 271
Travnik, 271
Trebin Kazası, 253, 256
Trebine, 23, 24, 25, 26, 39
Trebişniçe Nehri, 29, 30
Tuna Eyaleti, 24, 26
Tuna Vilâyeti Nizâmnâmesi, 27
Tuzla, 121
tuzsuz gön, 130
Türkçe, 172
Türkçe, 3, 7, 13, 23, 171, 172, 281
Türkiye, 11, 12, 13, 69, 199
Uçarova mahalli (Travnik), 258, 259
Usora Nehri, 224
Uziçe, 100, 112, 113
Üçüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşiriyeti, 107
Üsküb, 66, 180, 289
Üsküdar, 129
Varoş, 9, 232, 233, 246, 247
Veranduk Kaptanlığı, 239
Vezir Mehmed Paşa Medresesi
Vıçıtırın, 117
Viçanso Meşani (Avusturyalı Tüccar), 133
Vidin, 175, 176
Visoka Nahiyesi, 6, 9, 123, 130, 131, 185,
243246, 247, 255, 283, 284
Višegrad Köprüsü, 97, 219
Višegrad, 5, 8, 13, 92, 93, 97, 112, 113, 219,
220, 255
Viyana, 49, 50, 51, 52, 54, 64, 65, 78, 79, 80,
110, 170, 172, 262, 263, 264, 265, 266, 267
Yahudi havrası, 248
Yahudi milleti
Yahudi taifesi, 248
Yahudiyân taifesi, 240
yangın, 12, 145, 147, 165, 197
Yanya, 178
Yayçe, 120, 126, 255, 291, 292
Yenipazar Kalesi, 91
Yenipazar Mukavelenâmesi, 66, 261
Yenipazar Mukavelesi, 67
Yenipazar Palankası, 117
Yenipazar, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 21, 24, 26, 29, 30, 51,
52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 66, 67,
72, 73, 77, 78, 79, 91, 92, 93, 99, 100, 102, 103,
104, 105, 106, 112, 113, 116, 117, 118, 124,
148, 164, 170, 171, 220, 252, 255, 260, 262,
288, 300 Yenipazar Fırkası, 113
Yenivaroş Kazası, 87, 88, 92, 93, 100, 112, 113,
255
Zemun şehri (Sırbistan), 43

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 523

BOSN-HERSK.qxp 24.02.2010 16:34 Page 524